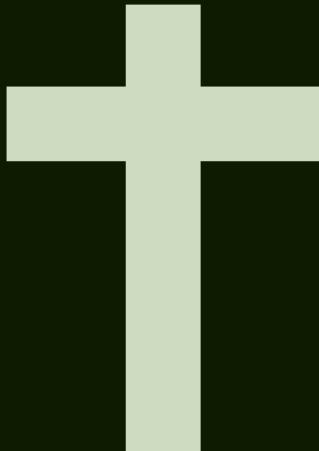

Yesu Kerisoné So
Whj Tao Sere Kisi
Fo Wisi

The New Testament in the Folopa Language of Papua New Guinea

**Yesu Kerisoné So Whị Tao Sere Kisi Fo Wisi
The New Testament in the Folopa Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Folopa long Niugini**

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Folopa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
4e9b4b04-0b47-5583-9c4d-fb82cfdd65c2

Contents

Matyu	1
Mark	72
Luk	114
Jon	183
Aposel	235
Rom	302
1 Korin	333
2 Korin	363
Kalesia	382
Efesus	393
Filipai	403
Kolosi	411
1 Tesalonaika	418
2 Tesalonaika	424
1 Timoti	428
2 Timoti	438
Taitus	444
Filimon	448
Hibru	450
Jems	472
1 Pita	481
2 Pita	490
1 Jon	496
2 Jon	504
3 Jon	505
Jud	506
Häkearaletei	509

Matyu

¹ Ita, Yesu Keriso deyaairala, deté wale whjrapené doirape aseyóló muló beterapó. Abraham-né deale naalené mepaae whj deté fóló, Depit dealepó. Depit-né deale naalené mepaae whj deté fóló, Yesu Keriso dealepó. ² Ai whjrapené doirapeta i ape.

Abraham-né Aisak dealepó. Aisak-né Jekop dealepó. Jekop-né ti Judaró ama nomarapetamo dealepó.

³ Judané Peres-ró Seratamo dealepó. Atimaamoné hamata, Tamar-pó. Kale whj Peres-né Hesron dealepó. Hesron-né Ram dealepó.

⁴ Ram-né Aminadab dealepó. Aminadab-né Nason dealepó. Nason-né Salmon dealepó.

⁵ Salmon-né Boas dealepó. Boas-né ama hamata, Rahab-pó. Boas-né Obed dealepó. Obed-né ama hama ti Rut-pó. Obed-né Jesi dealepó.

⁶ Jesiné ti kale teteróló kaae tare doasi topo whj Depit dealepó. Depit-né Solomon dealepó. Solomon-né hamata, Uriané dokale so wulia betepa, kale doasi topo whj Depit-né dokalepó.

⁷ Solomon-né Rehoboam dealepó. Rehoboam-né Abaija dealepó. Abaijané Asa dealepó.

⁸ Asané Jehosapat dealepó. Jehosapat-né Joram dealepó. Joram-né Usia dealepó.

⁹ Usiané Jotam dealepó. Jotam-né Ahas dealepó. Ahas-né Hesekia dealepó.

¹⁰ Hesekiané Manase dealepó. Manasené Amon dealepó. Amon-né Josaia dealepó.

¹¹ Josaiáné Jekoniaró ama nomarapetamo dealepó. Ai whjrapeta, kale Israel fake so whj bóst whjrapené Babilon hae kwiapaae wae sóró faaitere alimó dealepó.

¹² Atéró, atima u Babilon hae kwiapaae wae sóró fele sisópaae

Jekoniané Sealtiel dealepó. Sealtiel-né Serubabel dealepó.

¹³ Serubabel-né Abiud dealepó. Abiud-né Eliakim dealepó. Eliakim-né Asor dealepó.

¹⁴ Asor-né Sadok dealepó. Sadok-né Akim dealepó. Akim-né Eliud dealepó.

¹⁵ Eliud-né Eliasar dealepó. Eliasar-né Matan dealepó. Matan-né Jekop dealepó.

¹⁶ Jekop-né Maria dokale whj Josep dealepó. Mariané ti Yesu dealepó. Ai sekéta, so whj feané Kerisopó du betere whjpo.

¹⁷ Atéró, i doi mole whjrape deté wale whj Abraham-mó kaae sóró bitiré wóló, Depit betale alimó sókó wale whjrapené doirape fea touróturaalu, ¹⁴ whjrapépó. Téró, Depit betale alimó kaae sóró bitiré wóló, kale bóst whjrapené atima u Babilon hae kwiapaae wae sóró bitiré fele alimó sókó wale whjrapené doirape fea touróturaalu, ¹⁴ whjrapépó. Téró, u kale Babilon hae kwiapaae wae sóró fele alimó kaae sóró bitiré wóló, Kótóné so whj teteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whj Keriso betale alimó sókó wale whjrapené doirape fea touróturaalu, ¹⁴ whjrapépó.

*Yesu Keriso deale fo
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Yesu Keriso etéró dealepó. Ama hama Maria ą dokaai tukóló beteró betere whj Josep-tamo kuni hale betepatei, Dëi Kepe Wisiné naale eró betepa kelalepó.

¹⁹ Atépa, kale so dokaai yale whj Josep ą me dowi alakélé ini, mo donoi whj wisinaale betereteiné so whj feané erateremó, kale so ą hale yaqsóró, kikiti tokó daalaai kisipa mualepó.

²⁰ Atei kisipa mutu betepa, nokenarótei Talené *ensel-né* Joseppaae duraalu, “Depit-né deté wale whjné naalema Josep-ó, Mariané ai ere naaleta, kale Dëi Kepe Wisinétei eró beterapa ya haleni, naao sopa dokaai dapesó fae. ²¹ Ama ai ere naale detepata, ti so whj feané du betere dowi alamó saaire kwia tokóló kemeróló tao saalopóló, ama doi Yesu mulae,” yalepó.

²² Ai alarape feata, hale kaayóló ini, Talené fo eratere kóló whjné mo taketi aséyóló muló betere fo dokonóturaalu, yalepó. ²³ Ai fo i ape.

“Betä so seimale whj metamo kuniptei, naale yaalopó.

Ai naale deyóló betepa so whj feané ą kilituraalu, ita Emanuel-pó yaalo ai ape,” erapó.

Ai fo bete feteyóló Kótó dątamo beterapó.

²⁴ Atéró, kale whj Josep ą turukó horóló, Talené *ensel-né* nokenaró apaae yae yale alatóró sya fóló, kale so Maria dokaai ama bepaae dape salepó. ²⁵ Téyaletei, ama somatamo kotere ala ini, hale bitiré fóló kale so naale detepa, Josep-né ai naalené doi Yesu mulalepó. Atýale kílipaae ti atimaamo kwęalepó.

2

Suka hoterepaae betere whjrapené Yesu deóló betere kelale fo

¹⁻² Judia hae kwiamó tene Betelehem be huluamó, Yesu deyale kílipaae etýalepó. Jerusalem bemó Herot ą doasi topo whj betale suksamó, kale hörené dere

ala bete kisipare whjrape atima suka hotereró wóló, ai be huluamó betó mole so whjpaee woseituraalu, “Kale Juda fake so whj teteróló kaae tawaaire topo whj-a, momó deyóló betere? Ti noatepae, dą suka hotereró bitu, ą deyóló beteretei kisipa yópóló, ó samó daale hore dę yó tapa kolóló, ą aqomó bitu ama doi hale sóró horaai dą i wale ape,” yalepó.

³ Tétepa, doasi topo whj Herot-né ai fo woseturaalu, ama kisipa feléni, ą doasi whaaliatu betalepó. Atétepa, kale Jerusalem be huluamó betó mole so whjkélé ama mutere kisipa kaaetóró mutu betalepó. ⁴ Kale doasi topo whj Herot-né so whjmó Talepaae momaratere topo whjrapero Moses-né yóló muló betere fo yó matere whjrapetamopaae ape yóló woseturaalu, “Kótóné so whj fea teteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere doasi topo whj Keriso-a, mé bemó deyaalopóló asémó yóló muló betere?” yalepó. ⁵ Ti fo depa, atimané tokó mótu duraalu, Judia hae kwiamó tene Betelehem be huluamó deyaalopóló, mo taketi Kótóné ama kóló whjné aséyóló muló betere fo i ape.

⁶ “Juda haemó tene Betelehem be huluamó betó mole so whj diaaq kisipané-a, Juda fake so whj teteróló kaae tare topo whjrape kuamó, dąkó doi munipó fo du bitu de? Meipó.

Kótóné so whj teteróló kaae tawaaire topo whj betä dia tuamótei, sókó waalo ai ape. Ai sekéné amata, *sipsip* hupurape teteróló kaae taru dere kaae, yalo Israel fake so whj teteróló kaae tawaalopó erapó,” yalepó.

⁷ Téró, Herot-né kale hörené dere ala bete kolóló kisipare

whjrapepaae ape, fo kikiti yó faralepó. Atéró kale whjrape wapa, atimasisi bitu duraalu, “Diaaq kelalepó dere høre-a, noa suksamó kelaleé?” yóló wosetepa, atimané ąpaae mo i be demótóróti kelalepóló, yalepó. ⁸ Ama atima Betelehem be huluapaae dotonaai duraalu, “Kale naale momó sóró beteréró kelaasepóló, mo wisiyóló kekçae. Atéró kekenalemó, sóró betere tiki keletepa, ti mo hapale tétitóró ępaae ene ape. Ti ekélé ą aqomó sinóló bitu, ama doi hale sóró horaairaalu, fenérapó,” yalepó.

⁹ Atéró, kale doasi topo whj Herot-né atimapaae yae yale fotóró wosóló, atima faai wale tikipaae furaalu, atima take suka hoteréró bitu kelale høretóró ó şamó hæle fu betepa kelalepó. Atétepa, atimakélai ai høre foletei kelené kaae sóró felemó, kale naale deyóló betere tikimótóró kejyóló daane felepó. ¹⁰ Ai hörené dere ala kilituraalu, atimakélai mo doasi hækseené sinalepó. ¹¹ Atima ai bemó sókó felemó, kale naaleró hama Mariatamo betepa kólóló, atima bukutiri teyáró bitu, Doa Tale-ó yóló, ą hale sóró horalepó. Atéró, atimané kale naalemó hæle melaaираalu sóró wale wisi wisi qlarape *kold kapakélai*, si keletómó bilitepa, felé kælaa wale qlakélai, *mur wel wejklé*, teyóló melalepó. ¹² Tale Kótóné kale whjrapepaae nokenaró atimané hae kwiapaae momó fesaae furaalu, Herot beteréró faqse yale fo kisiparu, Herot betere týró feni kae týmó felepó.

Josep-ró Mariatamoné Yesu Isip hae kwiapaae dapesó fele fo

¹³ Atéró, atima fi sisópaae Talené ensel Josep noke firepaae wóló, nokenarótei duraalu, “Herot-né ai naale daairaalu kekçalo ai ape.

Téräpa, yälo yapaae ape dere alimó waasépóló, yä turukó holóló ai naaleró hamatamo dape sóró u Isip hae kwiapaae botokó fae,” yalepó.

¹⁴ Ai fo woseturaalu, kale whj ą mo dikitamotei turukó holóló, kale naaleró hamatamo dapesó u Isip hae kwiapaae faaираalu, felepó. ¹⁵ Atéró, kale whj Herot sukj tikimó waairaalu, atimaamo u Isip hae kwiamó bitiré felepó. Mo take Talené ama kóló whjné aseyóló muló betere foné duraalu, “Yälo naale u Isip hae kwiamó betepa, ai hae kwia taaróló ape,” yalepó.

Ai fo dokonóturaalu, motóró yalepó.

¹⁶ Kale topo whj Herot-né ama yaaire ala kikiti hiróló kale hörené dere ala kisipare whjrape dilikäletei, atimané kilirapóló ą mo doakale fopaae bualepó. Tétu, ama diki tare whjrapepaae yóló mulótó duraalu, Betelehem be huluaró ai hae kwiamó tē mole ipu betamomó mioti teó sóró betó mole naalerapemó kaae sóró dilé fóló, ba fo tamo kemeyóló betó mole naalerapekélai mo fea dóló kemerae yóló dotøyalepó. Ti aita hæle meipó. Kale hörené dere ala bete kisipare whjrapepaae wosetepa, atimané ąpaae yó melale be dë tué muluraalu, atéró dóló kemerae yóló dotøyalepó. ¹⁷ Ti aita hæle tuämó kaayóló inipó. Kótóné ama kóló whj Jeremaiané i fo aseyóló muló beterapó.

¹⁸ “Rama bemó betere so Resel-né dekjené sukj moló doasi du betepa, mepaae so whjné ą kisipa felératere fo yalemó, mo wosenipó. Ti noatepae, ama naale senaale fea sisiraae feleteinépó.”

Ti ai naalerape dele alata, kale yóló muló betere fo mo dokonóturaalu yalepó.

Nasaret be huluapaae momó fesaae fele fo

¹⁹ Téró etéyalepó. Kale doasi topo whj Herot sukjtikimó, kale whj Josep Isip hae kwiamó betepa, nokenaró Talené *ensel-né* duraalu, “Josep-ó, ai kale naale daairaalu du betale whjrapeta, ai sukiale ape.” ²⁰ Téró, yá turukó horóló, ai naaleró hamatamo dape sóró u Israel hae kwiapaae tokó fae,” yalepó.

²¹ Tétepa, Josep a turukó horóló, kale naaleró hamatamo dapesó Israel hae kwiapaae felepó. ²² Atéró Josep a Judia hae kwiapaae bitj faai yaletei, ai hae kwia kale doasi topo whj Herot betale sirimó, naalema Akelausiné teteróló kaae tarapó dere fo wosóló, witepa taaralepó. Talené ąpaae noke naró Judia hae kwiapaae bitj faqse yale fo kisipa iruraalu, Kaleli hae kwiamó tene Nasaret be huluapaae tokó felepó. ²³ Atéró feleteita, mo taketi Kótóné ama koló whjrapené aşemó duraalu, “So whj feané a Nasaret be hulua whjkópó yaalo ai ape,” ere fo mo dokonóturaalu, atima Nasaret be huluapaae tokó felepó.

3

Jon-né Yesu waaire tū alerótua betale fo

(Mak 1:2-8, Luk 3:1-18, Jon 1:19-28)

¹⁻² Atéró bitiré wóló etéyalepó. Kale wéi tópuratere whjkó Jon a Judia hae kwia tuamó so whjkélé bitini, hale kópu kaae fi tikimó sókó wóló beterepó. A aimó betepa, mepaae a beterepaae wuatere so whjpaae Kótóné fo wisi yó mótu duraalu, “Tale Kótóné ama hepen bemó teteróló kaae tare ala mió mo felekemó walapa, dijané du

betere dowi ala taaróló, kisipa tiki feteyóló betae,” du betalepó. ³ Ti ata, me kae mei, mo take Kótóné ama koló whj Aisaiané waalopóló, bope du betale whjpó. Aisaiané ama aşeyóló muló betere fo i ape.

“So whj bitini hale kópu kaae fi tikimó, betä whj wóló daalu, fo fakeyóló duraalu, ‘Tale waaire tū donoróló aleya,’ ” erapó.

⁴ Jon-né ama derótua yale kutita, kamel hupu nikiné aleyle kuti derótua yóo, ama sua yale tokélé hupu sekaqené aleale to sua yóo, yalepó. Ama nukua yale qłakélé meke wéiró ero nusutamo maaté nukua yalepó. ⁵ Jerusalem be hluua taaróló wua yale so whjkélé, Judia hae kwiamó betó mole so whjkélé, kale Jordan wéi felekemó betó mole so whjkélé, mo fea a beterepaae wua yalepó. ⁶ Atimané dowi ala fea hąkeamó yó mótu depa, Jon-né atima Jordan fole wéimó tópurótua yalepó.

⁷ Téyaletei, Farisi whjrapero Sadyusi whjrapetamo so whj wéi tópurótua betere tikipaae wua depa, ama atimapaae duraalu, “Dią dowi wuli kaae so whj dilikitu betere whjrape-ó, Kótóné diątamoo fopaae buturaalu kwia melaqsóró, botokó fae fo né yaleé?” ⁸ Diaaq ai du betere dowi ala taaróló, motóró kisipa feteyóló wapa, ti diaaq du betere alakélé mo kisipa tiki fetere whjné dere ala kaaetóró yae. ⁹ Diąta, Abraham-né deté wale naale senaale betereteiné diąpaae me ala eraalomieipóló kisipa muaqsé. Yalo diąpaae mo i dere ape. I muó mole kaporapetei, Kótóné ama mo sümó Abraham-né naale senaale alejóló beteranérapó. ¹⁰ Mepaae nirapetamo naaire du wisi olenitepa, ti diyóló si duku betere dolopaae taae deraalopó.

Atéyaaираalu, kutó talené ai ni baalemó kąwei ai bukó tare ape.

¹¹ Yalo diq węi tópurótū betereteita, diaaq dere dowi ala taaróló, kisipa feteyóló wópoló tópurótū beterapó. Tétu betepatei, yalo klılipaae waaire whj betäta e kaae meipó. A mo doasi fotokó bole whj betepa, e naale belekqamale kaae, a aqmó beterapó. A atei kaae doasi fotokó bole whj bitu, diq węi tópuróturaalu, ti kale Dēi Kepe Wisiró sitamoné tópuraalopó. ¹² Ama naasené ti kale *whit* o fumi beséné só fópoló, kąayóló taae fótua dere ekepé fake tarapó. Kale *whit* duné fumirape ama fuóló taae faróló, mo *whit* ke maaté ti mulótua dere be dolopaae mulaalopó. Atéró fumirapeta, ti sukókélé feni hale dótóró tare si dolopaae fesekée deraalo ai ape,” yalepó.

Yesu węi tópurale fo
(Mak 1:9-11, Luk 3:21-22)

¹³ Téró, Yesu a Jordan wěimó Jonné węi tópurópóló, Kaleli hae kwia taaróló, Jon beterepaae walepó.

¹⁴ Tétepa, Jon-né Yesupaae yę węi tópuraalo meipóló seséyóló duraalu, “Naaø epaae yę węi tópurae dere-a, e whj wisi betepa yę tópuraró de? Naaotei e węi tópuraasepólópo,” yalepó.

¹⁵ Ai fo depa, Yesuné apaae duraalu, “Aita mo deretei, mió dąmoné i dere alané Talené ama so whj donoraaitere ala mo dokonópólópa, naao e węi tópurae,” depa, Jon-né wisirapóló a węi tópurałepó.

¹⁶ Atéró, Yesu a węi tópuóló titítóró hae taopaae taae hotepa kelalemó, ó hepen be tų tukwę fóló, Kótóné Dēi Kepe Wisi ba hökösere kaae, ama tikimó bitj dorowalepó. ¹⁷ Atéró, ó hepen bemó fo tekerótú duraalu, “Ąta, yalo yaala sókó fóló mo hosaa mole Naale ai ape. Ama dere ala fea

yalo kilitu, e mo doasi hękesené sinitu beterapó,” yalepó.

4

Yesu dée nópóló Satan-né sų sale ala
(Mak 1:12-13, Luk 4:1-13)

¹ Téró etéyalepó. Satan-né Yesu a sų sóró dée nalópóló, so whjklélé bitini kópu kąae fi tikipaae Dēi Kepe wisinétei ąlisóró felepó. ² A aimó be dętereró dikiteretamo whj siki tamо bitu, qla mo sawakélé néni wote siri hale betaletkimó, a mo woténé sinalepó. ³ Atéró betepa, dowi ala yópóló sų sóró dée nalatere seké wóló apaae duraalu, “Yatamo Kótóné Naalemapata, ti i kanerapepaae *bred* o alée fae yae,” yalepó.

⁴ Ai fo depa, Yesuné apaae tokó mótu duraalu, “I fo asęyóló muló beterapó.

Whj betere beteta, mo qla nokoleteiné maaté bitini,

Kótóné ama dere fo fea wose-turaalu bitiré fenérapó,” yalepó.

⁵ Téró, kale dowi Satan-né Yesu a Kótóné mo kae tēnó betere doasi be huluapaae dapesó fóló, aimó tēne momatere be mo ó hulua tómó daalalepó. ⁶ Atéró daaróló apaae duraalu, “Yatamo Kótóné Naalemapata, ti naaotei yę haepaae tųwó derepae. Ti i fo asęyóló muló beterapó.

Yę a haepaae muni durupuraalu, kaponé kotóo sóró doalé yaqsóró,

Kótóné ama *ensel*-rapené naase tómó muni dorowópóló, yę tao sae yaalopó,” yalepó.

⁷ Ai fo depa, Yesuné apaae tokó mótu duraalu, “Ti i fokélé asęyóló muló beterapó.

Betä whjnékélé a teteróló kaae tare Tale Kótóné noa alakó

déró kaae kelaai dapóló su
saqse,’ erapó,” yalepó.

⁸⁻⁹ Atéró kale dere kaae, momó dowi Satan-né ą mo doasi sokore hasi fosópaae dapesó holóló, i hae kwia feamó kae kae doasi whjrapené teteróló kaae tare alaraperó ai ala tuqmó mole mepaae doasi wisi wisi alara-petamo yó mótu duraalu, “Yalo i dere fotamo naao mo betä wosóló, ya ę aqmó bukutiri teqró bitu, doa whj-ó yóló epaae moma depa, ti ai ąla ąla fea naao teteróló kaae tanópóló, yalo yapaae melaalopó,” yalepó.

¹⁰ Ti fo depa, Yesuné ąpaae du-raalu, “Satan-ó, ya ę taaróló fae. Ti i aseyóló muló betere fo wosae.

‘Naao Tale Kótópaae betä doasi-ó, yóló ą aqmó bitu, ama alatöró erótú betaе,’” yalepó.

¹¹ Atétepa, kale dowi Satan-né Yesu taaróló foletamo, Kótóné ama ensel-rape wóló, ą tao salepó.

Yesuné fo yó melaai kaae sale fo
(Mak 1:14-15, Luk 4:14-15)

¹² Atéró Jon dipula beteralepó dere fo Yesuné ama wosóló, ą Kaleli hae kwiapaae momó fesaayóló felepó. ¹³ Atéró ą betere Nasaret be hulua taaróló, Kaleli węi kęla felekemó tene Kapeneam be huluapaae tokó fóló betalepó. Ai be huluata, Sepulun hae kwiáró Naptali hae kwiatamo tuqmó tēnapó. ¹⁴ Atéyaleteita, Kótóné ama kqłó whj Aisaiané yóló muló betere fo dokonóturaalu yalepó.

¹⁵ Ai fo i ape.

“Sepulun fakeró Naptali faketa-moné hae tikita, u kale Jordan fole węiró Kaleli węi kęlatamo molepaae eróló er-apó. Ai hae tikita, Sepulun fakeró Naptali faketamoné haetei, Juda meire fake tokó fóló, atimané hae aleróló betó molepó.

¹⁶ Ai hae tikimó betó mole so whj atima diliki dolomó beteretei, mió mo doasi dę wisinaale kolóló betó mulapó. Mepaae so whjta, sinitere alané dilikiró betepatei, mo dę suka sókó huturaalu dero betepa, ai dę tuqmó betó mulapó,” fo aseyóló muló beterapó.

¹⁷ Atéyale sukmó kaae sóró, Yesuné ama fo so whj feapaae hąkeamó yó mótu duraalu, “Kótóné hepen bemó teteróló kaae tare ala mió mo felekemó ai walapa, diaaq dowi ala taaróló kisipa tiki feteyae,” yalepó.

Yesuné yó matere whjrape kaae sóró saletei
(Mak 1:16-20, Luk 5:1-11)

¹⁸ Atéró, Yesu ą kale Kaleli węi kęla fóku seseké durupu bitu kelalemó, Saimon doi mupatei, Pitapó du betere whjró ama noma Andrutamo haleke wa węi kulu tuqaae derótú beterepó. Ti atimaamota, ya siré kotere whj tamopó. ¹⁹ Tétu betepa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Diaamo ai ya su dere kaae, so whj atéró siré kwęyaasépóló, dą fea betamó kuturaalu, yalo diaamopaae yó melaalopa ę sya ape,” yalepó. ²⁰ Ai fo depa, atimaamoné haleke warape mulópóló taaróló, mo hapale tétitóró ą sya felepó.

²¹⁻²² Atéró ą tūmó fu betalemó, me whjró nomatamokélé daapa kelalepó. Ai whj tamota, Sebediné naalema Jems-ró Jontamopó. Atimaamoné alimakélé atima fea węi nukumó bituraalu, atimané haleke warape tukó faletei, wisi wisiyóló numutu betepa kelalepó. Atétu betepa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Diaamokélé ę sya ape,” depa, kale whj tamо mo hapale tétitóró turukó holóló, atimaamoné węi

nukukélé, alimakélé betepatei taaróló, a sya felepó.

Yesuné kisi daae mole so whj wisirale fo

(Luk 6:17-19)

²³ Atéró, Yesu a ai Kaleli hae kwia tuämó kuturaalu, Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole kisi fo wisi so whj feané wosópóló, atimané fo wosetere be dokó yó maté kwéyalepó. Atéturaalu, ai so whj kuamó dowi hepo daae mole so whjró mepaae tiki momaare so whjtamokélé wisiraté kutu betalepó. ²⁴ Ama so whj fea atéró wisirótú beterapó deté kotere fo Siria hae kwiamó betó mole so whjné woseturaalu, kae kae dowi kisi daale so whjkélé, doasi dele su betere so whjkélé, dowi kepe tepeyóló betó mole so whjkélé, mepaae kae kae kisiné kele olopa olopa yóló sinaaitu betere so whjkélé, mepaae momaayóló betere so whjkélé, mo fea a beterepaae dapesó wua depa, ama wisirótua yalepó. ²⁵ Atéró, kale Kaleli hae kwia taaróló wale so whjkélé, Dekapolis hae kwia taaróló wale so whjkélé, Jerusalem be hulua taaróló wale so whjkélé, Judia hae kwiáró, Jordan wéi fóku uté téro betó mole so fea a beterepaae wóló, ama dere ala kelaai dapóló Yesutamo touyóló kutu betalepó.

5

Du sokoremó Yesuné so whjpaae yó mótu betale fo

(Luk 6:20-23)

¹⁻² Téró Yesuné kelalemó, so whj mo hale qla kaae wóló touró betepa, a sokore du aqpaae holóló beterepó. Atéró beteremó, ama yó matere whjrape a beterepaae walepó. Atéró wóló betó mupa, ama atimapaae yó mótu duraalu, ³ "Mepaae so whj dené yálo kepe bete tuämó me wisi alakélé

muni, mo yayarapó du betepa, ti Kótóné wisiró beterapóló hajné sukutu betae.

Ti noatepa meipó. Ai so whjta, Kótóné hepen bemó teteróló kaae tare ala sóró ai tare ape.

⁴ Mepaae atima dekéné sukutu wole du betere so whjta, Kótóné wisiró beterapóló hajné sukutu betae.

Ti noatepa meipó. Mió dekéné sukóló wole du beteretei, take Kótóné atima tué tiki feléraalo ai ape.

⁵ Mepaae naame yóló mo dua betere so whj ti Kótóné wisiró beterapóló, hajné sinitu betae.

Ti noatepa meipó. Kótóné hae tiki mo turó atimamó matepa saalopó.

⁶ Mepaae so whj de woteró wéi nokoletamo du dere kaae, Kótóné mo donoi ala wisi eraairaalu ekéle du betepa, ti Kótóné wisiró beterapóló hajné sukutu betae.

Ti noatepae, atétere so whjpaaeta Talené ama donoi ala mo ti şuraalo ai ape.

⁷ Mepaae so whj denétamo mené ąpaae me dowi ala eratepa me qla meipóló hale kemeró, me whj sekéi ala tuämó betepa kólené sukutu tao sóo du betepa,

ti atétere so whj Kótóné kólené sukutu tao sóró, atimané dowi alakélé ama kemeró beterapa, hajné sukutu beterópóló yae.

⁸ Mepaae so whj atimané hosaa tuämó me alatamo hosekéni, mo wisi alatóró erótú betepa, ti hajné sukutu betae.

Ti noatepae, atétere so whjné ti Kótó mo kelaalopó.

9 Hole sere ala ó bóe dele ala taalae yóló, filitere so whjáta ti Kótóné wisiró beterapóló hajné sukutu betae.

Ti noatepae, atétere so whj kilituraalu, ita Kótóné ama naale senaale beterapó yaalo ai ape.

10 Mepaae so whjatamo Kótóné mo donoi alamaaté erótú beteremó, kae kae sekéi alané só derótú betepa, ti Kótóné wisiró beterapóló hajné sukutu betae.

Ti atétere so whjné Kótóné hepen bemó teteróló kaae tare ala sóró ai tare ape.

11 Diá yálo ala erótú beteremó, mepaae so whjné diápaae kae kae sekéi ala eratépa, ó so whj feané keletómó kapala fo yóló faletepa, ó kae kae eratere fo yóló diá só deratepakélé, Kótóné wisiró beterapóló hajné sukutu betae.

12 Ti noatepa meipó. Take Kótóné ama kóló whjrapepaaekélé mió diápaae ai erótú betere sekéi ala kaae, erótú bitipakalepó.

Atérápa ó hepen bemó mole doasi dupu saaireteimó, mo kée yóló hajné sukutu betae,”

*Keriso so whj i haemó kóró djetamo kaae beterapóló yale fo
(Mak 9:50, Luk 14:34-35)*

13 “Diáta, i haemó betó mole so whjatamo kó felé kaae yóló ai betere ape. Téretei, kóné felé kemetepa, ti momó kae netéró felé bulaaloé? Mo meipó. Atéró felé imitere kó me ala enénipó. Atétere kó taae faróló hae tikimó beseké yóló mupa, so whjné téjya téjya yaalo ai ape.

14 Diáta, i haemó betó mole so whjatamo mo dë kaae beterapó. Doasi sokore hae du tómó mo hakeamó té mole be hulua

bóe whjné kelaqsóró, me qlané kinanénipó. 15 Atére kaae, mepaae whjné lamp sá déróló doasi ni fake aqmó kinóló mulótimpó. Ti noa yopóló meipó. Be tuámó betó mole so whj fea dêmó beteropóló kisipa mutu, sá déróló mulatere ni fake tómótóró hakeamó mulótua dapó.

16 Atétu dere kaae, diá tuámó ere dë so whj feané kolópóló, hakeamó déró betae. Atépa, so whjné kilituraalu, ó hepen bemó betere diaaq Ayané doi sóró horótú beteropóló, wisi ala hakeamó erótú betae.”

Kótóné tukóló muló betere foné erae ere ala dokonale fo

17 “E waleteita, Moses-né yóló muló betere foró Kótóné ama kóló whjrapené yó melale fotamo tokóló aluraai wénitei, ai asémó yóló muló betere fo dokonaairaalu wóló i betere ape. 18 Yálo diápaae mo i dere ape. Ó sáró i haetamo kemeyaai teópa, Moses-né yóló muló betere fo kwia mo sawakélé aluyaalomeipó. Atéyaalopóló muló betere fo fea hásokó feni, dokonóló motóróti eraalo ai ape. 19 Whj me dené i aséyóló muló betere fo mo sawakélétamo tikitepa, ó me whjpaakélé ai ala tukóló yae yóló yó matepa, ti atétere so whj Kótóné teteróló kaae tare hepen be tuámó doikélé mo muaalomeipó. Téyaalotei, mepaae so whj dené kale yae yóló muló betere fo wosóló eróo, mepaae so whjpaakélé i fo sya fóló erae yóló yó melóo, du betere so whjta, hepen bemó Kótóné teteróló kaae tare aqmó doasi doi muaalo ai ape. 20 Yálo diápaae mo i dere ape. Diáné dere mo donoi ala wisinaalené kale Moses-né asémó ere fo yó mótu betere whjrapero, Farisi whjrapetamoné du betere donoi ala teteró bitinipa, ti ó hepen bemó betere Kótóné

teteróló kaae tare aqmó mo sónkókélé faalomeipó.”

Dei tué muóló fopaae buturaalu whj daqse yale fo

(Luk 12:57-59)

²¹ “Mo take diaaq noutherapepaae yóló mulale fo i ape. Me whj mo ti dóló sukunaqse. Atétepa, ti ai whj ą kwia moleteiné taleyóló só deraalo ai ape. ²² Atétepa, yálo diapaae dere fo i ape. Whj me dené ama no hamomatamo me bete munipatei, hale fopaae depa, ti atétere whj ą kwia moleteiné taleyóló só deraalopó. Atétere kaae, whj me dené me whj hamoma eratere fo depa, ti atétere whj fo taletere whjrape beterepaae dapesó faalopó. Téyaalotei, whj me dené ama no hamomapaae duraalu, ya topo doyóló kisipa tikiklé okokoi-ó depa, ti atétere so whj doasi kwia moleteiné mo hale dótóró tare dowi sipaae faai ai du betere ape.

²³⁻²⁴ Térapa, naao me ola Kótópaae hale melaaí dapóló, kale momatere tikipaae sóró fenaalemótamo, naao noné yátamo sekérápó depa, ti Kótópaae hale melaaire qla melaaitei folosóró, naao notamo mole seképi terraayóló wisirae. Atéró nalo ti naao hale melaaire qla Kótópaae melae.

²⁵ Whj me dené yátamo fo tokótamo yaai ya dapesó fupa, ti diaamo tū tuámó furaalutei ą kisipa wisi mulóló, hapale donorae. Até initepa, ti ya taletere whj beterepaae dapesó fóló, fo tokótamo yóló, ai whjnémó *dipula* be teteróló kaae tare whjrapené doasi topo whjné naase tuámó mulaalopó. Ai whjné amamo ya *dipula* bateraqósóró kisipa mutu dapó. ²⁶ Yálo diapaae mo i dere ape. Ya *dipula* bateretei sokópóló, dále mulale kwia belekáamale sonaai moniklé mo turó kemeróló

menitepa, ti ya *dipula* hale bitiré fóló, kemeróló duputere sukaaló sokaalo ai ape. Meitepa, ti ya *dipula* hale betó tawaalopó.”

Nópu naqse yale fo

²⁷ “I dere fota, diaaq taketi woseté wou beterapó. ‘So ó whj nópu naqse,’ erapó. ²⁸ Ai fo epatei, yálo diapaae mo i dere ape. Whj me denétamo me so kelené kolóló kisipa tikiné au nukupa, ti atétere whjné ama hosaa tuámó nópu mo ai nale ape. ²⁹ Naao turu kelenétamo ya dowi ala yópóló dée nalatepa, ti atétere kele sokóló taae falae. Ti noatepae, naao tiki turó dowi si duku beterepaae faqsóró, ya atéró dée nalatere tiki kwia tukóló taae faróló, wisi tikipaae fupa mo wisirapó. ³⁰ Naao turu naasenétamo ya dowi ala yópóló dée nalatepa, ti ai naase tukóló taae falatepa mo wisirapó. Ti noatepae, ya dée nalatere naase tukóló taae farénitepa, naao tiki turó dowi si duku beterepaae faqsóró dapó.”

Whjné so tokó fateremó yale fo

(Mat 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18)

³¹ “Upulé i fo aséyóló muló bateretei diaaq ai tuére ape. ‘Whj me dené ama sotamo tokó falaai depa, ti tokó fatere asé sóró fópóló sopaae melae,’ erapó. ³² Ai fota mo epatei, yálo diapaae i dere ape. Whj me dené ama so me whjtamo nópu nénipatei hale tokó fatepa, ti soma amatei nópu nalatapó. Atéró tokó fatere so me whjnémó dokotepa, ti ai whj ąkélé nópu nukulapó.”

Talené doi yóló malo yaqse yale fo

³³ Yesuné atimapaae duraalu, “Take bitiré wale so whjpaae yóló mulale fo me i ape. ‘Naao Talepaae i ala mo yaalopóló, malo yale

fo tikini, motóró eró tawae,’ er-apó. ³⁴ Tépatei, yało diąpaae mo dirii fo i dapa wosae. Malo dere alakélé momókó yaqse. Naaó dere fo diriróturaalu, hepen be doi yóló malo momókó yaqse. Ti noatepae, ó hepen beta, fea ala fea teteróló kaae tare Kótó betere tikipó. ³⁵ Ó diaaq dere fo diriróturaalu, i haekélé doi yóló malo momókó yaqse. Ti i haeta, Kótóné ama hó dée daaló betere tiki ai ape. Jerusalem be hulua doi yólókélé momókó malo yaqse. Ti noatepae, ai be huluata, fea ala fea teteróló kaae tare doasi topo whj betere tikipó. ³⁶ Diaaq dere fo diriróturaalu, naase horóló kutiri tektere alakélé momókó yaqse. Ti noatepae, naao topo niki mo betákélé dę niki ó diliki niki bili-ranénipó. ³⁷ Diagné me ala mo ipa, ti épó yalepótóró yae. Inipa, ti mo inipótóró yae. Naao ai dere fo mopó yópóló, mepaae kae kae hóko fotamo touróló dereteita, ti dowi Satan-né yae yóló tñatépa dapó.”

Mené sek̄ei ala eratepa tokó melaqse yale fo
(Luk 6:29-30)

³⁸ “Mo take yóló muló betepa, diaaq woseté wou betere fo i ape. ‘Whj menétamo me whj kele doratepa, ti menémo ama kelekélé dora. Me whjnétamo me whj sereke dukutepa, ti menémo ama serekékélé dukae,’ erapó. ³⁹ Ai fo mo epatei, yało diąpaae i dere fo wosae. Me whjnétamo diąpaae me dowi ala eratepa, ti diaaqmo atimapaae momó tokó matere ala yaqse. Me whjnétamo ya faamumó okolope deké supa, ti me tikiró faamumókélé dópóló yó melae. ⁴⁰ Mepaae whjné yatamo fo tokótamo yóló, naao deró betere kuti sokotepa, ti me fóloí kutikélé sópóló sókó melae. ⁴¹ Mepaae whjnétamo, yapaae 1 kilomitamó

ama qla qla beleróló fae yóló s̄etepa, ti naaomo me beleróló, 2 kilomita alerae. ⁴² Whj menétamo yapaae me qlakó kematepa, ti ama ai kematere qla melae. Me whjnétamo naao me qlakó kapala asiri saai dapóló yapaae wosetepa, melaalomeipóló ama dere fo sisópaae eraqse.”

Bóe whipaae yaala sókó fae ere fo

(Luk 6:27-28, 6:32-36)

⁴³ “Taketi yóló muló betepa, diaaq woseté wou betere fo i ape. ‘Naao be whj so whipaae yaala sókó furaalu, bóe whj hóróló bóe du betae,’ erapó. ⁴⁴ Tépatei, yało diąpaae i dere ape. Diaaq bóe whjrape hékesené sinóló yaala sókó furaalu, wisi ala erótú betae. Mepaae whjnétamo diąpaae sek̄ei ala eratepa, atétere whj Tale Kótóné tao sóró, kisipa tiki wisi mulópóló momarae. ⁴⁵ Atétepa, ti diaq ó hepen bemó betere diaaq Ayané naale senaaletóró betaalo ai ape. Talené suka dérótú betereteita, dowi ala dere so whipaaekélé, wisi ala dere so whipaaekélé erótú beterapó. Ama hali anatere alakélé, dowi ala du betere so whjró donoi ala du betere so whjtamo wusurópaae anótua dapó. ⁴⁶ Diagnétamo, mepaae diaq hékisené sukóló yaala sókó fole so whipaae maaté yaala sókó fu beteretei doasi alapakó, Kótóné diámó dupu melaalopóló de? Ti kale takis moni siré kotere whjrapenékélé atei kaae ala dua dapó. ⁴⁷ Diaaq mo no ne apupaae maaté naamei fo yóló, kóleó du betere-a, ai doasi alaé? Ti mepaae Kótó tué inire so whjnékélé ai ala dua dapó. Tépatei, hale mo so whipaaekélé naameiné kóleó du betepa, ti mo doasi ala ai ape. ⁴⁸ Térápá, ó hepen bemó betere diaaq Aya ą me wisi ala yayani, mo ti sürü ere kaae, diákélé wisi

alatóró eraté fóló, Talené ama ala mo ti sure whj betae."

6

Mepaae yaqare so whj tao sae ere fo

¹ "Diaaq du betere wisi ala so whjné kolóló dukirópóló, momókó yaqse. Diaaq dere wisi ala tamo kolóló dukirópóló du betepa, ti ó hepen bemó betere diaaq Ayané melaaitere dupu saalomei ai ape.

² Até yaqsórópa, dijané mole qla qlarape mepaae yaqare so whjmó hale melaai depa, ti tiki tuapaae dorutei tó tикиné hale sikilitere whjrapené wisi ála dapó yópóló, du betere ala kaae mo yaqse. Ti ai whjrapenéta, fo wosetere berapemókélé, tý tómókélé, so whjné atima doi hale sóró horópóló kisipa mutu, touró betere so whjné keletómó dua dapó. Yalo diapaae mo i dere ape. Atétere whjrapené atima me dupu kaae saalomei, mo sumótóró ai sóró tare ape. ³ Térápa, naao qla qla mepaae yaqare so whjmó hale melóló, yalo etei kaae qla melalepóló kisipa yó tani, mo keterae. ⁴ Diaaq mepaae qla qla yaqare so whjmó materetei so whj feané kelaqsóró kikiti melae. Ti atéró kikiti dere ala keletere Aya Talené amatóró diaaq ai dere alamó dupu melaalopó."

*Yesuné moma etéró yae yóló yó maletei
(Luk 11:2-4)*

⁵ "Téyalopa, diaaq Talepaae momaturaalu, tuapaae dorutei wisire nisiyóló hale sikilitu betere whjrapené dere moma kaae mo yaqse. Ti atimané momaturaalu, fo wosetere berapemókélé, doasi tý tómókélé, so whj feané dukirópóló dua dapó. Yalo diapaae mo i dere ape. Atétere so whjné duputa me kae muni, mo sumótóró ai sere ape. ⁶ Téni,

Talepaae moma yaairaalu, naao be dolopaae fóló tý kinóló bitu, kelené kilinire diaaq Aya Talepaae betá momayae. Atétepá, ti kikiti kinóló dere ala keletere Ayané diámó dupu melaalo ai ape.

⁷ Diaaq Talepaae momaturaalu, Kótóné ala kisipa inire whjrapené bete munire forape hale hóko deté fu dere kaae yaqse. Ti atimané atéró fólo sjyóló dere momata, Talené wosaalopóló kisipa muóló dua dapó. ⁸ Térápa, atimané ai dere ala kaae diaaqkélé yaqse. Ti noatepae, diaaq yaqare qla apaae wosai teópatei, diaaq Ayané ama mo kisiparapó.

⁹ Térápa, diaaq Talepaae momaturaalu etéró yae.

'Hepen bemó betere dáné Aya-ó, Yata dowi ala mo betákélé muniruraalu, naao ere ala mo kaepó. Téreteiné yata, fea alané bete Tale betepa, so whjné naao doi hale sóró horóló, mo doasi doi mulópóló yae.

¹⁰ Naao téteróló kaae tare aqmó mole ala wisinaale wópóló yae. Naao kisipa mole ala ai hepen bemó irure kaae, i haemókélé atérópóló yae.

¹¹ Dáné mió i be dêmó naaire qlakélé naao sumó qlae.

¹² Mepaae whjrapené dápaae erale dowi ala kwia dáné tani, me qla meipóló hale kemerótú yale kaae, dáné dowi ala kwiakélé naao hale kemerae.

¹³ Da me dowi ala yóló dée naaire tikipaae ialisóró faqsóró, naao seséyóló tý wisitei yó mótu betae.

Téturaalu, da dowi ala yópóló sesemeratere bóe whjné só deraqsórópa, ai tý naao seséyóló da tao sae, yóló dua yae.

¹⁴ Ti mepaae whjrapené diapaae erale dowi alatamo, me qla meipóló hale kemeratepa, ti ó hepen bemó betere diaaq Ayané dijané yale dowi alakélé, hale kemeraalo ai ape. ¹⁵ Téyaalotei, mepaae whjrapené erale dowi ala me qla meipóló, diaaqtamo hale kemerénitepa, ti ó hepen bemó betere Ayané diaaq dowi alakélé, hale kemeraalomeipó.”

Yesuné qla weyóló hale betere alamó yale fo

¹⁶ “Diaaq Talepaae momayaairalu, qla weyóló hale betere sukamó, tuapaae dorutei tó tikiné sikjlitere whjrapené dere ala suróló yaqse. Ti so whjné atima mo wisirapó yópóló kisipa mutu, qla weyóló atimané kelepaahymula yóló bitua dapó. Yalo diapaae mo i dere ape. Ai whjrape atimané duputa, me kae saalomei, mo sumó ai sere ape. ¹⁷ Tépatei, diaq moma yaai qla weyóló bituraalu, diaaq topo nikimó wel wéi dilóo, diaaq kelepaakélé fokoo du betaee. ¹⁸ Ti noa yaqsoró meipó. Mepaae whjrapené diaq qla weyóló beterapóló kisipa yaqsoró dapó. Diaaq kelené keleneire Ayané ama betá diaaq ai kikiti dere ala kelerapó. Atére Aya Talené amatóró diámó dupu wisi melaalo ai ape.”

I haemó wisi wisi qla betapaae huatu betaqse yóló yale fo
(Luk 12:33-34)

¹⁹ “Diá i haemó bituraalu, ekéle yóló ita yalo qlapóló, betapaae huatu betaqse. Ti noatepae, i haemota hoti dakóló ó dowi ero siné turukóló ó qlémi nokole whjrapenékélé kikiti be fulukóló sua dapó. ²⁰ Aténi, diaaq wisi wisi qla ó hepen bemó betapaaeróló mulaté holopóló yae. Ti ai bemota ero sinékélé, hotinékélé doréni, qlémi nokole whjrapenékélé be

fulukóló qlémi saalomeipó. ²¹ Ti naao wisi wisi qla mole tikimótóró naao hosaakélé mo turó ai mole ape.

²² Naao keleta, ti tiki turó dero betere lamp sá su ai ape. Naao kele tamо wusuró wisipa, ti tiki turó deyo falapó. ²³ Téni, naao keletamo dilikipa, ti tikikélé turó dilikirapó. Naao tiki tuamó ere dëtamо aluróló dilikipa, ti naao betere betekélé mo turó diliki yó falapó.

²⁴ Betá kutó diratere whjnétei teteróló kaae tare whj tamoné kutó diranénipó. Ti me whjné du, i kutó dirae, me whjnékélé i kutó dirae depa, atimaamo wusuróné kutó betá whjné diraaire mo sunipó. Ti noatepae, me whj hóróló me whjpaemo hékesené sinóló yaala sókó fole ala yaalo ai ape. Ó me whjpaemo doasi hékesené sinóló yaala sókó fóo, me whjmo hóróló sisópaae eroo yaalopó. Tétereteiné betá whjtei Kótóné ala eratere whj betóo, moni diaq teteróló kaae tare whj agróló, moniné kutó diratere whjékélé betóo, enénipó.”

Nokole qla ó deraaire kutimó whaalia yaqse ere fo
(Luk 12:22-31)

²⁵ “Térapa, yalo diapaae i dere ape. Diaq betere beteta diaaq naaire qla ó wéi nisiyóló é noa naaloé? ó kuti noa deraaloé? yóló, whaalia du betaqse. Ti ai qla qlaa, doasi qlapa whaalia du betere? Ya betere beteta, ti mo doasi topo qla ai ape. Naao deró betere kutia doasi topo qlapa, whaalia du betere? Naao tikita, ti mo doasi topo qla ai ape. ²⁶ Barapepaae eratere ala dijané kisipa muae. Atimané naaire qla wae bilitere ala ó qla sóró bepaae mulatere ala dua de? Tétumitei, ó hepen bemó betere diaaq Ayané atimané naaire qla sumó mótuadapó. Ti ai

barapeta doasi ola meitei, ama tao sua dapó. Ti diaq so whjita, mo doasi ola beterapa, ama kisipa keteraalopóló de? ²⁷ Me whjné ama whaalia dere alané ą bitiré faaire be dę ama sümö hıkili faranére? Mo meipó.

²⁸ Diaq kuti noa deraaloé yóló, whaalia du betere-a, kale hoko yó mole nerape kisipa muae. Ti atima kémi bisikóló kuti nomotere ala dumipó. Mo meipó. ²⁹ Tépatei, yało diapaae i dere ape. Mió i yó mole nerapené ere au wisiné kale doasi topo whj Solomonné sua yale kuti wisinaalené ere aukélé mo teraae falapó. ³⁰ Diaq tué tiki tiratere ala tómó dakeró betere whjrape-ó, i haemó yó mole nerapeta, mió betə yóló dóta, doyaaire qlatei, Kótóné ama mo wisiyóló aurótua dapó. Ti Talené ai ne aurótua dere kaae, diaaq saaire kuti diamó sümö melaalomeipóló du bitu de? ³¹ Atérapa, qlaró węitamo noa naaloé? ó kuti ę noa saaloé? yóló, whaalia du betaqse. ³² Ti noatepae, hale hoko betó mole so whjrapené ai ola qlarape saaitapóló doasi ketekę butu beterapó. Tépatei, diaqne ai yayę du betere ola qlata, ó hepen bemó betere diaaq Ayané ama mo kisi-parapó. ³³ Térupa, folosóró Kótóné ama teteróló kaae tare alaró, mo donoi ala wisinaletamota, mo doasi bete mole alapa, ketekę buóló erótua betae. Atétepa, ti mepaae yayatere ola qlakélé fea Talené ama mo sümö melaalo ai ape. ³⁴ Atérapa, dó be dęmō noa ala yaaloé yóló whaalia du betaqse. Ti dó be dęmō yaaire alata, ai be dęmótörö erópoló yae. Upaae bitiré faaire be dęmō yaaire sek̄ei ala, mió i be dęmō dere alatamo touraçse.”

*Mepaae so whjné dere ala taleyóló só deraqse ere fo
(Luk 6:37-38, 6:41-42)*

¹ “Diaq Tale aqyoló mepaae no ne hamomané dere ala taleyóló só deraqse. Ai ala deremó, Talené diakélé taleyóló só deraqsorópa taalee. ² Ti noatepa meipó. Mepaae so whipaae diaqne me noa kaae ala eróló tale itikimó, ti naao me whjipaae ai erale ala mo sütöró Talené yapaaekélé eraalo ai ape. Naao me noa kaae ala me whj hamomapaae erélipa, ti ai erale sütöró Talené yapaaekélé eraalopó.

³ Naao kele dolomó doasi ni fake bupatei bunire aqyoló, naao no hamomané kele dolomó sawatamo bole mome kolóló, no-ó, naao kelemó ai bole mome sokaalopa maé dere fo-a, noatepa du betere? ⁴ Naao kele dolomó bole doasi ni fake-a, sokoni hale bupatei, me no hamomapaae naao kele dolomó bole mome sokotapa maé fo-a, noatepa du betere? ⁵ Tó tikiné wisire nisiyóló hale sikli du betere whjrape-ó, folosóró naao kele dolomó bole doasi ni fakepi sokae. Atéró naao kele feléyóló, ola ola diriyóló kilituraalu, ti naao noné kele dolomó bole mome wisiyóló sokonérápó.

⁶ Kótóné ama mo kaae tukóló muló betere ola haqrape nöpoló melaqse. Meleke wisinaale hupurape daae mole tikipaae fesekée falaçse. Diaqne ai ala depa, ti hupurapené hóné tēiya tēiya yóló, momó fesaae wouraalu diaqtei dösuyóló naalo ai ape.”

*Kótópaae me ola wosetere fo
(Luk 11:9-13)*

⁷ “Diaq yayatere ola Kótópaae wosetepa, ti diaaq ai wosetere ola ama mo melaalopó. Me qlakó saai dapóló keketepa, ti diaaq keketere ola mo kólóló saalopó. Diaaq tū tukıjae yóló tū dupa, ti ama tū tukıjaaloo ai ape. ⁸ Mepaae so whj

atima yayatepaa, wosetere ola mo sua dapó. Whj me dené senée yóló keketere ola ti mo sua dapó. Tu tukjyae yóló, tu du betere so whj fea be dolopaae wópóló, tu tukjtua dapó.

⁹⁻¹⁰ Diq ai betó mole whj betané naalemané alimapaae aya-ó, okó ąmaletamo ąlae depa ai kematera ola taaróló, kapo fake nae yóló melaaloé? ó yakó ąlae depa, ai kematera ola meni whj tukó nokole dowi wuli betepatei, nae yóló melaaloé? Meipó. ¹¹ Diq i haemó dowi ala du betere whjrape bitutei, diqne naale senaalemó wisi wisi ola hale matere ala ti diq mo asarapó. Atére kaae, ó hepen bémó betere diaaq Ayanéta, mepaae whj dené ąpaae kematera wisi wisi ola mo hamokoróló melatere alané, i haemó betere ayané matere ala mo ti bosene falapó. ¹² Térapa, Kótóné ama kóló whjrapené ere foró Moses-né yóló muló betere fotamo fea touróturaalu, ere fo beteta me kaae mei ai ape. Kae kae ala yaairaalu, mepaae whjrapené ąpaae eranée dere alatóró mepaae so whjpaekélérótua yae.”

Doasi fakere türó betekjene tutamo

¹³ “Diq sawatamo betekjene tu serekemó sókó fae. Mo ti aluyaaitere tikipaae faai fole tu fake yóo, mo tükélé doasi fake yóo erapó. Ti mo dekéró so whjta, ai fakere tutóróti sya fu beterapó. ¹⁴ Téretei, mo ti betó tawaaire tikipaae fole tüta, so whj feané kilini, betä betä so whjné maaté ai betekjene tu kekóló sya fu beterapó.”

*Ni du oletere kilituraalu etei kaae nipóló tué dere ala
(Luk 6:43-44, 13:25-27)*

¹⁵ “Diq kópaae fópóló, dilikjai Kótóné ama kóló whj aqyóló

waalopa, mo hotowaró kaae tawae. Atima atéró wouraalu, kale *sipsip* hupu niki kaae bilipa mo hjtí nisiyaalotei, atimané tiki tuapaaeta, ti whj dóló nokole dowi bete haqné tiki daalapó. ¹⁶ Ti atima noa kaae whj beterémóló, folosóró atimané dere alapi kaae kolóló tué yae. Ti noatepae, so whjné besqae tekaturaalu, hale hóko képimó olopa tekaaloé? Nose dukélé hale hóko nimó olopa tekaaloé? Mo meipó. ¹⁷ Atétu dere kaae, wisi niné ti wisi du oleyóo, dowi niné ti dowi dutóró oleyóo, dua dapó. ¹⁸ Wisi nimó ti dowi ni du oleyóo, dowi nimó wisi ni du oleyóo, dumipó. ¹⁹ Mepaae du wisiyóló woleneitere nirape feata, ti diyóló sipaae taae derótua beterapó. ²⁰ Térapa, ai kale whjrapené du betere ala mo wisiyóló kaae keletepa, ti atima etei kaae whjrape beterapóló, mo diriyóló kisipa yaalo ai ape.

²¹ So whj mo feané atima heppaae faalopóló kisipa muturaalu, yalo doi yóló Tale-ó, Tale-ó, du betepatei, ai so whj mo fea faalomeipó. Ai tuqmótei, mepaae so whj de ó hepen bémó betere yalo Ayané ama kisipa mole ala sya fóló, erótua betere so whj betä mo sumó fenérápó. ²² Taletere be démó, mepaae so whjné yalo doi yóló Tale-ó, Tale-ó, dà naao kóló whj bitu, so whjpaee Kótóné fo i ape yóló yó melóo, naao doimó dğné mepaae dowi keperape so whj tuqmó beteretei dóló hókó falóo, mepaae kelemei alarapekélérótua yáalopó. ²³ Ai fo depa, yalo atimapaae hakeamó teraae faróló duraalu, ‘Diq dowi ala du betale so whj-ó, diq e mo tuékélérótua inipa taae fae,’ yaalopó.”

Be mo kekemeyóló tētere whjró

*hqko tētere whjtamo**(Luk 6:47-49)*

²⁴ “Tépatei, mepaae whj dené yalo fo mo wisiyóló wosóló, sya fóló eró tapa, ti kisipa tiki fosó fosóre whjné ama be tēyaaíraalu mo hae kāayóló taae faróló, kapo tómó tētu dere kaae dapó. ²⁵ Atépa, doasi hali tiki wóo, wéi milikélé wóo, doasi besé tikkéké wóo duraalu, ai bemó hairaletei tokó fenipó. Ti noatepae, ai be kapo tómó tēyaleteiné mo dirirapó. ²⁶ Tépatei, mepaae whjrapené yalo fo wisiyóló wosólótei sya fóló erénitepa, ti kale kolea koleare whjné wéi atiká tómótei be hqko tētu dere kaae dapó. ²⁷ Atépa, doasi hali tiki wóo, wéi mili wóo, doasi besé tiki wóo duraalu, ai kale bemó hairale tikimó, mo ti kolokó felepó,” yalepó.

²⁸ Téró, Yesuné ai forape yóló kemetepa, aimó wóló touró betere so whj mo feané ama yó mótu betale fomó haió! yóló, siratu betalepó. ²⁹ Ti noatepa meipó. Ama atéró yó mótu betale fota, Moses-né yóló muló betere fo yó matere whjrapené dere kaae yó meni, me doasi tēteróló kaae tare whjné sóró beteratepa yó matere fo kaae, mo bete tokóló yó matapó du betalepó.

8*Yesuné betq dowi humu fulu derqle whj wisiraletei**(Mak 1:40-44, Luk 5:12-14)*

¹ Ai ala yóló kemetepa, Yesu ą ai du sokore aqmó bateretei taaróló, dorowou betalemó, so whj mo feané ą sya wou betalepó. ² A atéró daalemó, dowi humu fuluné tiki dore whj ą beterepaae wóló, buku-tiri teyáró bitu ąpaae woseturaalu, “Tale-ó, naao fotokoné ę wisiraaai kisipa mutepa, ti mo súmó wisiranérápó,” yalepó.

³ Atéró, Yesuné kale whjné tikimó naase mulóló duraalu, “Naao tiki doretei mió yalo wisiraaai dapa, mo ti wisi yae,” yalepó. Ai fo deretamo, ama tiki mo turó wisiyalepó. ⁴ Téró, Yesuné ąpaae duraalu, “Wosae, mió naao tiki ai wisi yalepa, hale mo so whjpaae i ala yalepó fo momókó yaqse. Téni yq fóló, Talepaae momaratere whjné maaté naao tiki fopeyópóló, yó melae. Téró, mo take Moses-né yóló muló betere fo sya furaalu, naao tiki wisirateremó Talepaae melae ere qla melae. Atimané ai ala kilituraalu, ita Talené eró beterapó fo yópóló dapó,” yalepó.

*Betq topo dikitare whjné Yesupaae tué tiki tirale ala**(Luk 7:1-10)*

⁵⁻⁶ Atéró, Yesu ą Kapeneam be huluamó sókó felemó, 100 Rom diki tare whjrape tēteróló kaae tare topo whj betq wóló ąpaae duraalu, “Tale-ó, yalo kutó diratere whj betq doasi hepo daalu ama tikkéké mo däamu sókó fóló, bemótóró hale fió mulapó. Téruraalu, doasi dele su beterapa naao ę tao saaloé?” yalepó.

⁷ Ti fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, “Yalo ą wisiraaai faalopó,” yalepó.

⁸ Ti fo depa, kale topo whjné ąpaae tokó mótu duraalu, “Tale-ó, ę whj wisi bitupakó yq yalo bepaae ape yaalomeipa, imó naao fonémaaté ama kisi bete wisiyae depa, súmó wisiyaalopó.

⁹ Ti noatepa meipó. Ekkélé ę tēteróló kaae tare whjrape betepa, atima aqmó beterapó. Atéruraalu, yqlokélé mepaae diki tare whjrape tēteróló kaae tarapó. Ai whjrapekó betapaae yalo fae depa ą fóo, ape depa wóo dua dapó. Yalo kutó diratere whjpaae i kutó diyae depa, ama ai alatóró dua dapó,” yalepó.

¹⁰ Yesuné ai whjné dere fo wosóló, haió yóló siratu, a sya wou betere so whipaae duraalu, “Yalo diapaae mo i dere ape, i whjné doasi kisipa tiki tiró betere kaae ere whj Israel hae kwiamó betepa, yalo mo kilinipó. ¹¹ Yalo diapaae i dere fo wosae. Suka hoterepaae betere so whjkélé, suka doropolepaae betere so whjkélé, atimané be taaróló qla detere tikipaae wóló, atima beterópóló tukóló muló betere tikimó qla naai betaalopó. Atima atéró touróló, Abraham, Aisak, Jekop-sépitamo hepen bemó betere Kótóné teteróló kaae tare tuqmó bituraalu, ai doasi detere qla atima fea betqmó nuku betaalopó. ¹² Téyalotei, mepaae so whj Kótóné teteróló kaae tare aqmó ama naale senaale beterópóló yóló mulaletei, diliki tuqmó beterópóló, belapaae hqkó deraalopó. Aimó doasi dele su bituraalu, atimatei yale alamópóló dekené sukóló wole du betaalo ai ape,” yalepó.

¹³ Téró, Yesuné kale doasi topo whjpaae duraalu, “Naao kisipa tiki tiratere alatóró yalo yapaae mo eraalopa, fae,” yalepó. Mo ai fo deremotóró kale whjné ama kutó diratere whjné kisi bete wisi ipakalepó.

Yesuné mepaae so whjné kisi wisirótua yale fo

(Mak 1:29-31, Luk 4:38-39)

¹⁴ Téró, Yesu a Pitané bepaae sókó felemó, Pitané ama somané hama sere tiki suputere kisiné sinóló mupa kelalepó. ¹⁵ Atépa kolóló, kale soné naasémó ama wolaa yó salemó, ama tiki supu du betale kisi bete wisitepa, kale so a turukó holóló, Yesumó qla kaae sóró biliralepó.

¹⁶ Atéró, be dikiteretamo dowi kepe tepeyóló betó mole so whj mo turó a beterepaae dapesó wua

dепа, dowi keperape foné sua yalemó, sókó fua yóo, atima so whj feané hepo betekélé mo ti wisitua yóo, yalepó. ¹⁷ Ai alata hqle inipó. Kótóné ama kqlo whj Aisaiané yóló muló betere fo dokonóturaalu yalepó. Ai fo i ape.

“Djané momaare tikiró kisi betetamo fea ama tikimó sóró tokóló aluraai walepó,” erapó.

Yesu a so whjné sya kotopa yale fo

(Mak 1:32-34, Luk 4:40-41)

¹⁸ Atéró kelalemó, so whj mo hqle qla kaae a boperale wapa, Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Da wéi kela teyóló uté téro faalopa fiépe,” yalepó. ¹⁹ Atétepa, Moses-né yóló muló betere fo yó matere whj betä a beterepaae wóló duraalu, “Yó matere whj-ó, ya mopaae fupa, ti ekélé ya sya waalopó,” yalepó.

²⁰ Ai fo depa, Yesuné qpaae tokó mótu duraalu, “Kale haqnaraperó barapetamota, atima fitere tiki ai ere ape. Téretei, kale whjné Naalema a betä ama topo beleróló fitere tiki meipó,” yalepó.

²¹ Ti fo depa, ama yó matere whj betané duraalu, “Tale-ó, folosóró yalo ayapi dourale faaipa, naao qpaae fae fo enére?” yalepó.

²² Ai fo depa, Yesuné qpaae duraalu, “Sinale whjrapeta, ti sinale whjrapenétóró dourópólópa, ya a sya ape,” yalepó.

Yesuné doasi besé tikiró wéi asyatamo béraletei

(Mak 4:36-41, Luk 8:22-25)

²³ Atéró, a kale wéi nukupaae bitj hotopa, ama yó matere whjrapékélé átamо betä nukupaae bitj holalepó. ²⁴ Atéró, atima wéi tuqmó fu betalemó, mo doakale hali tikiró besé tikitamo kilitainé hapale sókó walapó duraalu, wéi asya wóló atima betere nuku dolopaae wéi bosenée

horóló, kale nuku buó deraai depatei, Yesu ą noke hágé fió molepó. ²⁵ Yesu atéró fipa, ama yó matere whírapené ą turukuróló duraalu, “Tale-ó, dág felekemó wéiné aluraai dapa, naao dág tao sae,” yalepó.

²⁶ Ai fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Dią noatepa wi du bitu de? Diaaq kisipa tiki tiró betere ala tómó ai ererapó,” yalepó. Tétepa, ą turukó holóló, kale wéi asyaró besé tikitamopaae tikae yóló foné salepó. Atéyalemó, kale wéi asyaró besé tikitamo tukóló ama ere kaae mo dono felepó.

²⁷ Atétepa, kale whírapa atimasitei duraalu, “Haió! i whíta, noa kaae whírónó. Kale wéi asyaró besé tikitamonékélé mo whíneñ dere kaae, ama dere fo mo betatóró wosóló, erótua dapó,” yalepó.

Kepe tepeyóló betere whí tamo wisirale fo

(Mak 5:1-17, Luk 8:26-37)

²⁸ Atéró, Yesu ą uté téró té fóló Kadarín hae kwiamó sókó felepó. Aimó dowi kepe tepeyóló betere whí tamo whí dourótua dere tikiomó biti, átamo hokolaa yaai dapóló walepó. Ai whí tamo dowi kepené sesemeratepa doasi fopaae butu, sereke fisikó sóró whí daai du betepa, so whí fea wituraalu ai tómó fua inipó. ²⁹ Até du betere whí tamoné fo fakeyóló duraalu, “Kótóné Naalema-ó, naao dámopaae noa alakó eraai waleé? Tukóló mulale suka teópatei, yá ipaae dámó susupuraai waleé?” yalepó.

³⁰ Téró, mepaae hupurape mo hágé ąla kae mo umó kimimó daae molepó. ³¹ Kale dowi keperape atima witepa Yesupaae kema duraalu, “Naaotamo dág dóló hókonaaai depata, ti u hupurapené

depe tuápaae dotonaasepe,” yalepó.

³² Atéró, ama kale keperapepaae duraalu, “Dią whí tuámó beteretei taaróló sókó fae,” depa, atima kale whíneñ depe tuámó betaletei taaróló, hupurape tiki tuápaae tepeyóló biti fupa, kale hupurape fea botokó furaalu, kula dolomó derepeletikimó, wéiné sorokó fóló kale hupurape sisiraae felepó.

³³ Atétepa, ai hupu kaae tare whírapa atima ai ala kilitu, mo hapale doasi be huluapaae fóló, i kale whí tamopaae erale alatamo so whí feapaae yalepó. ³⁴ Atétepa, ai be huluamó betó mole so whí fea Yesu kelaai dapóló walepó. Atéró walemó Yesu betepa kilitu, atimané ąpaae yá i hae kwia taaróló fae, yóló setu betalepó.

9

Yesuné tiki dámui whí wisirale fo

(Mak 2:1-12, Luk 5:17-26)

¹ Atéró, Yesu ą wéi nukupaae biti holóló, ai wéi kela téyóló ą betere be huluapaae felepó. ² Atéró ą aimó betepa, mepaae whírapené betá tiki dámui whí besekektamo turó Yesu beterepaae beleyóló walepó. Atétepa atima kisipa tiki tiróló wale ala Yesuné kolóló, kale tiki dámui whípaae duraalu, “Ti naale-ó, naao dowi ala kwia mió yálo i kemeratapa whaalia ini, naao hosaa diriyóló dua betae,” yalepó.

³ Ai fo depa, mepaae Moses-né ere fo yó mótu betere whírapa atima kisipanétei duraalu, “I whíneñ ą Kótó kaae beterapóló du betere foné, Kótóné doi doróló faletu beterapó,” yalepó.

⁴ Yesuné atimané atéró mutere kisipa kolóló duraalu, “Diaaq atei kaae dowi kisipa noatepa mutu bitu de? ⁵ Fo tamо mulapa,

so whjné taleyóló mé fo diaaq enére? Naaq dowi alamó saaire kwia yalo aluratapó fo enérepé, ya turukó horóló naao beseké sóró fae fo enére? Diq tué tekeyóló kisipa yae. ⁶ Atérené i haemó betó mole so whjné dowi ala kwia tokóló aluraaire fotok Whjné Naalemané súmó bulapóló, kisipa muópólópa,” kale whjpaae, “Ya turukó horóló naao beseké sóró bepaae fae,” yalepó. ⁷ Ti fo depa, kale whj turukó holóló ama beseké sóró bepaae felepó. ⁸ Atétere ala aimó betó mole so whj feané kolóló, atima doasi hokomó sókó furaalu sira yalepó. Mo whjné etei kaae ala yópóló Kótónétei sóró beteró beterapóló, ama doi hale sóró horalepó.

Yesuné Matyupaae q sya ape yale fo

(Mak 2:13-17, Luk 5:27-32)

⁹ Atéró Yesu q ai hae tiki taaróló fu betalemó, *takis moni* siré kotere whj Matyu *takis moni* saairaalu, tene furu bemó betepa kelalepó. Atépa ama ąpaae duraalu, “Ya ę sya ape,” depa, kale seké q turukó horóló Yesu sya felepó.

¹⁰ Atéró, Yesu q kale whj Matyuné bemó betepa, *takis moni* siré kotere whjrapero mepaae dowi ala dere whjrapetamo mo turó wóló, Yesuró ama yó matere whjrapetamo fea touyóló qla nuku beterepó. ¹¹ Atéró qla nuku betepa, mepaae Farisi whjrapené kolóló ama yó matere whjrapaiae duraalu, “Diq yó matere whj-a, *takis moni* siré kotere whjrapero dowi ala dere whjrapetamotei, noatepa qla betamó nuku bitu de?” yalepó.

¹² Ai fo wosóló Yesuné duraalu, “Kisi daanire so whj *dokta* beterepaae fumi, kisi daale so whjmaaté sua dapó. ¹³ Kótóné aseyóló muló betere fo i ape. ‘Simó sukulaa dalóló hale matere

ala Kótóné q saai doasi hékesseni, kolené sinóló hale tao sere ala depa, ti q mo doasi hékkeserapó,’ erapó. Térpa diq fóló, ai ere fo bete wosóló kisipa tekeyae. Ti ę waleteita, donoi ala dere so whjpaae ape yaai anitei dowi ala dere so whjpaae ape yaai walepó,” yalepó.

*Qla weyóló hale betere ala
(Mak 2:18-22, Luk 5:33-39)*

¹⁴ Téró, Jon-né yó matere whjrape Yesu beterepaae wóló ąpaae woseturaalu, “Dáró Farisi whjrapetamota me sukamó qla weyóló hale bitua depatei, naao yó matere whjrapemo qla weyóló hale bitinitere-a, noatepa de?” yalepó.

¹⁵ Ai fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Kale so dokaaire whj q ama fulumu whjrapetamo hale betepatei, ama fulumu whjrape deketu molómó betaaloé? Téni, nalo kale so dokore whj mené dapesó fupa, ti ama fulumu whjrape atima qla weyóló hale betaalo ai ape.

¹⁶ Mo whj betanékélé, kisi kuti kwia sóró si kutitamo nomotumipó. Ti noatepae, kisi kuti kwia sóró deraakele kutitamo dakoróló nomonalemó, momó bisaae fóló mo ti fake yaalopó.

¹⁷ Whj betanékélé, kisi *wain* wéi tepeturaalu, upulé moi hupu sekaené nomóló mole wutimó tepetumipó. Atéró tepetepa, ti kale moi hupu sekaemó tepeyale *wain* wéi tóputuraalu, fulukó fóló wéi sunée faalopó. Atéyaqsóró, atima kisi *wain* wéi tepeturaalu, ti kisi hupu sekaené aleale wutimótóróti tepetua dapó. Atétepa, ti kale wutiró wéitamo wusuró mo wisiyóló muó tawaalo ai ape,” yalepó.

*Yesuné folosóró betq so wisiróo,
senaale kepaaróo yale ala
(Mak 5:22-43, Luk 8:41-56)*

18 Atéró ama fo teó du betepatei, betá doasi topo whj wóló ą daalemó bukutiri teyáró bitu duraalu, “Doa whj-ó, yało senaale mo miótóróti sinalepó. Téyáletei, ya wóló ama tikimótamo naao naase mulatepata, ti ą mo kepaanérápó,” yalepó. 19 Atétepa Yesu ą turukó horóló kale whjtamo fupa, ama yó matere whjrapekélé felepó.

20 Até deretamo, betá so wéliéné du betepatei, 12 ba fo kemere so Yesuné sisóró sókó wóló, ama deró betere kuti salemó wolaayalepó. 21 Kale soné ama i kisipa mualepó. “Yałotamo ama kuti salemó wolaatepa, ti yało kisi bete súmó wisiyaalopó.”

22 Tétepa, Yesu ą fetée fóló kale sopaae duraalu, “Ti senaale-ó, naao kisipa tiki tirale alané naao kisi bete wisiralepa, hosaa tuqmó sekéni, diriyóló dua fae,” yalepó. Ai fo deremótóró kale soné kisi bete mo ti wisiyalepó.

23 Atéró, Yesu ą kale doasi topo whjné be dolopaae sókó felemó, so whj fea fo tiki whaa du bitu, fó wuti hale yóló moló-u du betepa kelalepó. 24 Até du betepa, Yesuné atima foné sóró duraalu, “Ai senaaleta sukuni, ą noke firapa dią taae fae,” deremó atimané ą dō nalalepó. 25 Atéró, ai touró betere so whj fea belapaae hókó deróló, Yesu ą kale senaale mole be dolopaae fóló, kale senaalené naasemó tao salemó, ą mo ti sukáletei momó kepaayalepó. 26 Atéró, Yesuné i ala yalepóló, ai be hulua feapaae deté kwéyóló fakeralepó.

Kele dilikire whj tamoró koló nomone whjtamo wisirale fo

27 Atéró Yesu ai be taaróló fu betalemó, kele dilikire whj tamoné ą sya wou fo fakeyóló duraalu, “Depit-né deté yale whjné Naalema-ó, naao dámó kólené sukutu tao sae,” yalepó.

28 Atétepa, Yesu ą be tuapaae sókó fi tikimó nalo kale kele dilikire whj tamо ą beterepaae wapa, atimaamopaae woseturaalu, “Yało diaamo súmó wisiranérápóló kisipa mute?” depa, atimaamoné duraalu, “Tale-ó, naao fotokóné dámо mo súmó wisiranérápó,” yalepó.

29 Ai fo depa, ama kale whjtamoné kelemó wolaa yóló duraalu, “Diaamoné kisipa tiki tiró betereteiné i wisiraterape,” yalepó. 30 Ai fo yalemó, kale whjtamoné kele fisqae fóló wisitepa Yesuné atimaamopaae fo mulóló duraalu, “Yało diaamopaae i erale ala so whjpaae momókó deté kwéyäse,” yalepó. 31 Téyáletei, atimaamo be hulua feapaae fóló, Yesuné i ala yalepóló deté kwéyóló fakeralepó.

32 Atéró kale whjtamo fi tikimó, dowi kepe tepeyóló bituraalu kóló nomóló fokélé initere whj betá Yesu beterepaae dapesó walepó. 33 Atétepa, Yesuné kale dowi kepe dóló hókonaletkimó, kale kóló nomóló betale whjtei, fo kaae sóró yalepó. Atéteremó, so whj feané kolóló siraturaalu, “Take bitiré wale alimó etei kaae ala Israel hae kwiamó depa mo kolókélé inipó,” yalepó.

34 Ai fo depa, kale Farisi whjrapené duraalu, “Ai dowi keperape dóló hókonaleteita, dowi keperapené doasi topo whjné fotokóratepa, dóló hókonótua dapó,” yalepó.

Kótóné kutómó qla dekéró ylumépatei saaire whj meipó

35 Atéró etéyalepó. Yesu ą doasi be huluapaaekélé, sawa be huluapaaekélé, ai be huluamó té mole fo wosetere berapemókélé, Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole ala i ape yóló, kale mió wosetere kisi fo wisi yó melaté kwéyoo, mepaae tiki momaare whjrapéró hepo

daale whjrapetamokélé wisiraté kwęyoo yalepó. ³⁶ Téró, so whj mo hale gla kaae betó mupa ke-lalemó, atima tao saaire whjkélé meiruraalu, bokonaale *sipsip* hupurape aqyóló betó mupa, Yesu kolené sukutu ama hosaamó salepó. ³⁷ Atépa ama yó matere whjrapepaae duraalu, "Kutómó ere ąlata, mo dekéró ęluméretei ąla saaire whj betą doaló meipó. ³⁸ Térapa, ai kutómó ęlumére ąla saaire whjrape dotonópóló, ai kutó Talepaae wosae," yalepó.

10

*Yesuné 12 whjrape dotęyale fo
(Mak 3:13-19, Luk 6:12-16)*

¹ Atéró, Yesuné ama yó matepa wosetere 12 whjrape ą beterepaae ape yalepó. Mepaae so whj tuąmó betere dowi kepe hókó falóo, mepaae kae kae hepo daale so whjró tiki momaare so whjtamo wisiróo yópóló, atima fotokó mo sumó bulóló sóró beteralepó.

²⁻⁴ Ama ai sóró beterale 12 *aposel* whjné doirape i ape. Folosóró sale whjta, Saimon doi mupatei, Pitapó du betere whjró ama noma Andrutamo yóo, Sebediné naalema tamo Jems-ró noma Jontamo yóo, Filip-ró Batolomiu-tamo yóo, Tomas-ró *takis moni* siré kotere whj Matyu-tamo yóo, Alpias-né naalema Jems-ró Tadeus-tamo yóo, kalo kaloj whj Saimon-ró Iskariot be whjkó Yesu döpóló eleké deyale whj Judas-tamo yóo yóló, atima atérópó.

⁵ Yesuné ama dosayóló sóró beteró betere 12 whjrape doton-aairaalu, folosóró atimapaae i fo yalepó. ⁶ "Juda fake mei, kae fakené be huluaró Samaria whjrapené be huluatamopaae feni, *sipsip* hupu kaae fókó fale Israel fake beterepaae fae. ⁷ Dią furaalu, i fo so whj feapaae hakeamó yó maté kwęyae. Hepen

bemó betere Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole ala wóló, mió mo felekemó i mole ape. ⁸ Mepaae kisi daae mole so whj wisiróo, sinale so whjrape kepaaróo, mepaae humu fuluné tiki dore so whj wisiróo, tiki tuąmóbetere dowi kepe doló hókonóo, yae. Ai ala yaaire fotokó diaaq *moniné* dupuyóló sini, yalo diąpaae hale melalepó. Téyalepa, diaaqmo me dupu sini, so whj hale tao sóró wisiraté kwęyae. ⁹ Dią atéró furaalu, *kold ó silpa ó kopa moni* sóró faqse. ¹⁰ Naa wa ó tómó deró betere kuti, ó horó betere hó be, ó dotó tikikélé tawóló faqse. Ti noatepae, ai kutó diratere whjrape atimané naaire ąlakélé, ó fiyaaire bekélé ti ai be talenétóró melatepa ti mo wisirapó.

¹¹ Dią mé doasi be huluamó ó sawa be huluamó sókó fupa, ti mo wisi kisipa mole whjkó aimó beterémóló kelenaalemó betepa, ti mo ai whjtamotóró bitiré fóló, dią me bepaae furaalu, ti ai be taalae. ¹² Dią ai whjné ama bemó sókó huturaalu, atimapaae kóleó, Talené dią wisiró beterapa, hosaa muni deyóló dua betaе fo yae. ¹³ Ai be talerape wisi kisipa mole whjtamo betepa, ti diąné hosaa muni deyóló mo dua betaе dere foné atima sumó tao sóró wisiraalopó. Atima wisi tuę mole whjtamo bitinipa, ti diąné hosaa muni deyóló dua betere ala wisinaale hale besekéréni, diąpaae momó fesaae wópóló yae.

¹⁴ Mepaae whjnétamo dią wisiyóló dape sini yóo, diaaq yó matere fokélé wisiyóló woseni yóo depa, ti dią ai betere be, ó doasi be hulua taaróló faairaalu, atimané ai be hae diaaq hómó dakepatei faqsóró, aimó terepée deróló fae. ¹⁵ Yalo diąpaae mo i dere ape. Kótóné taleyóló kwia melaaire sukamó, dią wisiyóló dape sinitere

be huluamó betó mole so whípaae eraaire sekéi alata, Komoraró Sodom be huluatamomó betó muale so whípaae eraaire seké bosenóló, mo doakale dowi seké melaalo ai ape. ¹⁶ Diąta, kale bete haq betó mole tuapaae sipsip hupu kaae yalo i dotonatere ape. Térapa, dią wuliné kisipa kaae fosó fosó irutei, dią me dowi ala muniru, kale ba hókoserape kaae, naame yóló mo dua betae.

¹⁷ Ti noatepae, mepaae whírapené kae kae sekéi ala diapaae mo eraalopa, dią mo hotowayóló kaae tawae. Téturaalu, atimané dią fo tokótamo yóló taletere whírapené naase tuapaae mulóo, atimané fo wosetere berape tuamókélé dią susupuróló fokosói ala yóo yaalo ai ape. ¹⁸ Dią yalo doi erótú beteremó, teteróló kaae tare Gavman whírapero doasi topo whírapetamo beterepaae fo tokótamo yaaai dapesó faalopó. Atéró, fo tokólo dere ala Juda meire so whínékélé wosóló kisipa yaalopó. ¹⁹ Téyalotei, atimané dią dipula beteraai dapesó fupa, dią noa fo yaaloé ó fo neyóló yaaloé yóló, whalia yaqse. Atéró fo tekteré be demótóróti diaaq yaaire fo Tale Kótóné ama yó melaalo ai ape. ²⁰ Ti atéró yaaitere fo dijané kisipané yaalomeitei, diaaq Ayané ama Kepe Wisiné i fo yae yóló yó mótu betepa, yaalo ai ape.

²¹ Me whíné ama nomatei me whíné dópóló eleké deyaalo ai ape. Betä whíné ama naale senaale me whíné mo ti dóló sukunópóló eleké deyaalo ai ape. Naale senaalené hama alimatamo bóe dóló só deróló, mepaae whíné dópóló melaalopó. ²² Dią yalo ala erateremó, so whí feané dią hóróló, bóe du betaalo ai ape. Tétu betepatei, whí me detamo ai

sekéi ala hale beleté fóló kemeteré kwiapaae sókó fupa, ti atétere so whí aluyaqsóró, yalo tao saalopó. ²³ Dią ai be huluamó sókó félalemó, ai be hulua so whíné diątamó bóe dóló diapaae susupi ala eratepa, ti ai be taaróló me be huluapaae botokó fae. Yalo diapaae mo i dere ape. Ai Israel fakené be huluarape dokq fea kwéyóló kemeréni teó kutu betepatei, kale Whíné Naalema sókó waalo ai ape.

²⁴ Betä skul naalené à yó matere whí ama teteranénipó. Atétere kaae, kutó diratere whínékélé à teteróló kaae tare whí ama teteranénipó. ²⁵ Kale skul naale à kisipa siré fóló, ama kisipare alakélé à yó matere whíné kisipare alatamo betä su yóo, kale kutó diratere whíné dere alakélé à kaae tare whíné dere alatamo betä su yóo epata, ti mo wisirapó. Mo so whíné be tale kilituraalu, ata dowi keperapené doasi topo kepe Belsebul-pó du betepa, ti ama be whí so whípaaekélé betä kaae eratere fotóró yaalo ai ape.

²⁶ Atérapa, atima ai whírapé kolóló wiyaqse. Ti noatepae, mió kinóló mole qla qlarape fea take hakearatepa kelaalopó. Kinóló mole ala ó fo so whí feané kisipa yaalo ai ape. ²⁷ Yalo diapaae dilikitamo yó mótu betere fota, ti be dëtamó hakeamó yae. Diaaq kikiti woséli dolomó du betere fo ti so whí feané wosópóló, siki bemó daalu hakeamó yó melae.

²⁸ Ti diaaq kepe bete doréni, mo tó tikimaaté sukópóló dele mo whírapé koróló, dią wiyaqse. Téni, naao tikiró kepe betetamo wusuró dowi si duku beterepaae taae deranére Talepaae betä wiya. ²⁹ Whírapené ba male tamо duputuraalu, sonaai monikené dupu dua dapó. Téretai, diaaq Aya Kótóné ama kisipané ai ba belekamale haepaae derepae

initepa, ti haepaae derepenenipó. ³⁰ Diaq topomó bilire niki feata, Tale Kótóné ama dosayóló mo tuérapó. ³¹ Atérapa, diq whaalia yóló wiyaqse. Ti i haemó betó mole ba belekqatiki kolósu, diq kolósu depa, diqta mo doasi qla ereteiné Kótóné ama diq kisipa keteraalopóló de? Mo meipó.

³² Mepaae whj denétamo amatei, so whj feané keletómó, eta Keriso whj beterapó depata, ti atétere whj ó hepen bemó betere yalo Ayané keletómó ita yalo ne nopó yaalo ai ape. ³³ Téyaalotei, mepaae whj dené so whj feané keletómó, eta Keriso whj meipó depa, ti yalokélé hepen bemó betere yalo Ayané keletómó a yalo ala eratere whj meipó yaalopó.

³⁴ E i haepaae waleteita, ti i haemó betó mole so whj fea bóe dele ala taaróló, dua beterópóló wale nisiaqse. Téni, i haemó betó mole so whj tuqmó tekeróló me fake kae beteroo, me fake kae beteroo yaairaalu walepó.

³⁵ E wóló betere bete i ape.

'Naaleró alimatamo tuqmó tekeróló bóe delóo, senaaleró hamatamo betere alakélé tuqmó tekeróló bóe delóo, whjné dokore soné ama hyama seretamo bóe dóo, yaalopó.

³⁶ Whj mené ama fake so whj ó atamo betqmó betere so whjnétei, atamo bóe daalo ai ape,' erapó.

³⁷ Mepaae whj dené e sisópaae eróló, ama alima ó hamapaae doasi hakesené sukqló yaala sókó fu betepa, ti atétere so whj etamo betqmó betaaire sunipó. Mepaae whj dené ama naale ó senaalepaae yaala sókó furaalu, e sisópaae eratepa ti atétere so whj etamo betqmó betaaire sunipó.

³⁸ Mepaae whj dené a sukqaire filipaa ni amatei beleyóló e sya

qnitepa, ti ai so whj yalo fo wosetere so whj betaaire sunipó. ³⁹ Mepaae whj dené ama betere bete me ala yaqsorópóló, amatei hotowayóló kaae tapa, ti atétere whjné ama betere bete aluyaalo ai ape. Mepaae whj dené yalo ala eraairaalu, ama betere bete me qla meipóló aluratepa, ti atétere whjné ama betere bete aluni, hale muó tawaalo ai ape.

⁴⁰ Whj me dené diq wisiyóló dape sóró kaae tatepa, ti eeti wisiyóló dape sirapó. Mepaae whj dené e wisiyóló dape supata, ti e doteyale seké yalo Ayatei wisiyóló dape sirapó. ⁴¹ Whj me dené mepaae whj kilituraalu, Kótóné ama fo eratere kqlo whjpóló, mo wisiyóló dape supa, ti atétere whjné Kótóné ama kqlo whjné sere dupu sütöröti saalopó. Whj me dené mepaae whj kilituraalu, ata mo donoi ala dere whjpóló mo wisiyóló dape supa, ti atétere whjné kale mo donoi ala dere whjné sere dupu sütöröti saalo ai ape. ⁴² Yalo diqpaae mo i dere ape. Whj me denétamo mo belei sokótei betere whj yalo ala erótü betere whjpóló siri wéi nae yóló melatepa, ti ai ala deremó dupu hásokó feni, motóró saalopó," yalepó.

11

*Yesuró wéi tópuratere whj Jontamo
(Luk 7:18-35)*

¹ Atéró, Yesuné yó matere 12 whjrapepaae fo yó melóló kemetepa, ai betere tiki taaróló, a Kaleli hae kwiamó té mole be huluapaae felepó. Atéró fóló, hale mo betó mole so whjpaae kale kisi fo wisi yó melóo, ama fo wosetu betere so whjpaaekélé yó melaté kwęyoo yaairaalu felepó.

²⁻³ Kale Jon *dipula* bitu, Yesu Kerisoné i ala du beterapóló deté

kotere fo wosóló, ama yó matere whírapepaae I fo wasae yóló dotéyalepó. "Yata kale waalopóló bope du betale whí hítipé, whí me kae wópóló kaae tawaaloé yóló wosene fae," yalepó. Atétepa, kale Jon-né dotonale whírape fóló, Yesupaae wosalepó.

⁴ Tétepa Yesuné atimapaae duraalu, "Dią Jon beterepaae fóló, diaaq wosale foró kelale alatamo ąpaae yó móituraalu, i fo yae. ⁵ Kale kele diliki yóló betale whírape wisiróo, hó doyóló betale whírape wisiróló falóo, mepaae dowi humu fulu dorowóló betale whírape wisiróo, wośeli kíne so whí tukwé falóo, mepaae mo ti sinale so whítei kepaaróo, yoleale yóló betere so whípaae kale kisi fo wisi yó mótu betoo, du beterapó ene fae. ⁶ Mepaae whítamo yálo du betere ala kolóló, ę sya waletei hóturaalu, dée nénitare whí ti Kótóné wisiratepa, hajné sukutu beterópóló yae," yalepó.

⁷ Atéró, kale Jon-né ama yó matere whírape fi kinipaae, Yesuné Jon-né du betere alamó tué muturaalu, aimó betó mole so whípaae yó melaa duraalu, "So whíkélé bitinire hágé kópu káae fi hae tikipaae fua yaletei-a, noakó kéle fua yaleé? Beséné féporótu betere kape kelaai fua yaleé? Mo meipó. ⁸ Dią upaae noakó kelaai fua yaleé? Whí betá mo kuti wisinaale deróló betepa kéle fua yaleé? Meipó. Atei kaae kuti wisinaale deró betere whíta, ti kale doasi topo whírape bitua dere tiki dokélé ini, mo sisi yóló sorokói be wisinaalemó bitua dapó. ⁹ Téretei, dią noakó kéle fua yaleé? Kótóné ama kóló whí kelaai dapóló fua ipa, ti ątóróti mo híti ai ape. Yálo diapaae mo i dere ape. Kótóné ama kóló whírapé fea beteretei, ai whíné ama ditere kutóné mepaae kóló whírapené

ditere kutó mo bosene falapó. ¹⁰ Ai sekémó kisipa mutu, Kótóné aşémó i fo erapó.

Yá waai teópa yálo fo eraaire whí folosóró ąpi wópóló dotéyaaalopó.

Ai whíné amata, yá waaire tū donoróló wisiraalopó,' erapó.

¹¹ Yálo diapaae mo i dere ape. I haemó betó mole sorapené deyale whírapekélé fea betó moletei, kale wéi tópuratere whíkó Jon-né atima fea teteróló bosene falapó. Tépatei, Kótóné teteróló kaae tare aqmó belei sókó deóló betere whíné ti kale wéi tópuratere whí Jon teteró beterapó. ¹² Kale wéi tópuratere whí Jon betale alimó kaae sóró, hepen bemó betere Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole ala mo doasi fotokqtamo wouraalu, fakeraté wou beterapó. Ai ala saaираalu, keteké buóló bóe du betere whírapené ai ala kekeparó fasó sua dapó. ¹³ Kótóné ama fo eratere kóló whírapero Moses-né asere fotamoné Kótóné i ala yaalopóló yó maté wóló, kale wéi tópuratere whíkó Jon betale alimó sókó walepó. ¹⁴ Térené diaaq kisipanétamo waalopóló kale bopetu betale whí Elaijata Jon ątóróti hítipóló kisipa mutupa, ti mo wisirapó. ¹⁵ So whí de woséli daapa i dere fo mo wisiyóló wosóló kisipa muae.

¹⁶ Mió i alimó betó mole so whí etérápóló bete kisipa yópóló, yálo noa ala şuróló yaaloe? Atimata, etei kaae naale senaale kaaené kelerapó. So whí touraleta dere tikimó bituraalu, mepaae naale senaalené mepaae naale senaalepaae melaa yaalopa ape yóló etei fo dapó.

¹⁷ Djané fó wutiné haleratepa, dijané mepaae wole forape yóló sama kilini yóo,

dané mepaae wole forape depa diaaq moló ini yóo yaletei-a, noatepa hale daae mualeé?’ dua dapó.

Ai kale keteirapené dere ala kaaetóróti diaaqkélé ai du betere ape. ¹⁸ Kale wéi tópurótere whj Jon wóló beteretei əlakélé, wain wéikélé nénitere ala mepaae so whjné kolóló, ama depe tuamó dowi kepe bituraalu dapó dua yalepó. ¹⁹ Kale Whjné Naalema wóló bitu, əlaró wéitamo nokole kilitu, so whj feané ai whjta, əlakélé wain wéikélé dekéró nuku betere whjpó. Aتا, kale takis moni siré kotere whjraperó dowi ala dere whjrapetamoné fulumu whjpó, ai du betere ape. Tétu beteretei, mepaae whjné ama dere ala kqae kolóló, ai whjta Kótóné mo dotoróę fale kisipa muluraalu dapó yaalo ai ape,” yalepó.

Mepaae dowi ala taaróló kisipa fetenire be huluamó ere fo
(Luk 10:13-15)

²⁰ Téró, Yesuné ama kae kae kelemei alarape erale be hluarapemó betó mole so whj dowi ala taaróló, Talepaae kisipa tiki feteyóló bitini yalemó, ai so whj só deraai yalepó. ²¹ Atéró ama duraalu, “Korasin be hluaró Betsaida be hulua so whjrapetamo-ó, dią tuapaae mo dowi sekēi ala waalo ai ape. Yalo dią tuapaae erótua yale kelemei alarape kaaetamo, Tair be hluaró Saidon be huluatamomó eróluqsóró, ti atimané dowi ala mo taketitei taaróló, tué tiki feteyóló kili diyóló yei kutitamo bituapó. ²² Yalo diapaae mo i dere ape. Tale Kótóné taleyóló kwia matere suksamó, Kótóné i haemó betó mole so whjpaae kwia matere alata, ti kale Tair be hluaró Saidon be huluata-mopaae melaaire kwia mo bosene faalo ai ape. ²³ Dią Kapeneam be huluamó betó mole so whj-ó,

dią ó sapaae holaalopóló kisipa mute? Mo meipó. Diąta, mo apaae derepale dolopaae Kótóné sóró deraalo ai ape. Dią ai Kapeneam be hulua tuamó erale kelemei alarape kaae, Sodom be hulua tuamó eróluqsóró, ti ai be hulua doróluqmeipó. Miókélé hale t̄ tawuapó. ²⁴ Téretei, yalo diapaae i dere ape. Tale Kótóné Sodom so whj taletere suksamó doasi kwia melaalotei, diapaae eraaire sekēi alata, ti bosenóló mo doasi ala eraalopó,” yalepó.

Fóturu depa sqa nóló dua betere ala melaalopóló dere fo

(Luk 10:21-22)

²⁵ Atéyale suksamó, Yesuné ama Alima Kótóné doi hale sóró horóló duraalu, “Şaró i haetamo t̄téróló betere Aya Tale-ó, naao mió i alimó yó mótu betere alarape feata, doasi kisipa sóró betó mole whjrapené kelaqsóró hyó mulóló, i naale belekqatikiné maaté kolópóló, hakeamó yó melaleteiné yapaae mo kée dapó. ²⁶ Aya-ó, mo dapó. Ti ai alata, mo naao kisipa mole alatóróti ai ape,” yalepó.

²⁷ “Fea alata, yalo t̄téróló kaae tanópóló, yalo Ayané ępaae meló beterapó. Mo whj betanékélé Naalema kisipa initei, Alimané ama betä kisiparapó. Térure kaae, mo whj betanékélé Alima kisipa initei, Naalemané betä ama Alima kisiparapó. Naalemané ama kisipa mole so whjpaae yalo Ayata, etei kaae Tale beterapóló, yó matere so whjné maaté tué yaalopó.

²⁸ Dią mepaae whj sekēi əla beleyaletikimó, fóturuyóló bétu betere so whj-ó, dią sqa nóló mo dua betaaire ala yalo melaalopa, ę beterepaae ape. ²⁹ Yalo hylumó belere ni fake beleyóló, dámō wusóró furaalu, yalo dere ala kolóló kisipa sae. Ti noatepae,

yalo hosaa tuamó mole naamei ala wisi diaaq kisipa yaasepóló, yó melaalopa, ape. Até depata, ti diaaq hosaa muni deyóló mo dua betaalopó. ³⁰ Ti noatepae, yalo kutó ditere alaró beleyóló fole qlatamo sekéni, mo esepelérápó,” yalepó.

12

Yesu qta sqa nöpóló tukóló muló betere be dë tale

(Mak 2:23-28, Luk 6:1-5)

¹ Atéyale sukamó, Yesuró ama yó matere whírapetamo *whit* kutó tuamó kutu betalepó. Téyalemó, ama yó matere whírapete sáa nöpóló dale muló betere sukamótei, kale ai kutómó yó mole *whit* du kaaesu yóló nukulé fu betalepó. ² Atei ala depa, Farisi whírapené kolóló Yesupaae duraalu, “Naao yó matere whírapené sáa nóló beterópóló tukóló muló betere be dëmótei, kale yóló muló betere fo tukóló, ola ai su betere ape,” yalepó.

³ Ai fo depa ama atimapaae duraalu, “Depit-ró ama fulumu whírapetamo atima wotetepa yale ala diaaq dosayóló, kisipa muni airapó. ⁴ A Kótóné be tuapaae holóló bituraalu, mo kae muló betere *bred* o Depitró ama fulumu whírapetamo atima wotepa sóró nalepó. Ti ai ota, Kótópaae melaletei, mo hale whírapené naqsóró fo mupa, Kótópaae momaratere whírapené maaté nukua dapó. ⁵ Moses-né yóló muló betere fo sya furaalu, momaratere be kaae tare whírapete kale dale muló betere sukamótei atimané ditere kutó diyaai be dolopaae sua dapóló, ere fo diaaq dosayóló kisipa muni airapó. Ti kale yóló muló betere fota, mo tikitu betepatei, me dowi ala yalepóló inipó. ⁶ Yalo diapaae mo i dere ape. Kótóné ama momaratere

beta, doasi olapatei, Kótóné ama ala erótú betere sekéró, mió ama erótú betere alatamoné ai momaratere be teteróló teraae falapó. Atére sekéta, mió diatamo betamó i betere ape. ⁷ Tale Kótóné i fo aseyóló muló beterapó.

‘Kale *sipsip* hupu ó me ola simó sukylaa daróló momaratere alata, ti yalo hékere ala meipó. Me whí kólené sinóló tao sere alata, ti yalo hékere alapó,’ erapó.

Ai fotamo dijané tué uásoró, ti dowi ala munire whírapete só deroluqmeipó. ⁸ Ti noa betené meipó. Kale Whíné Naalemata sáa nóló beterópóló, dale muló betere be dë teteróló kaae tare Tale beterapó,” yalepó.

⁹⁻¹⁰ Téró Yesu qaimó betaletei taaróló, atimané fo wosetere be tuapaae sókó felemó, aimó betá naase dowi whí betepa kelalepó. Atima mepaae so whíné q dowi ala yale whípóló só deraaire bete kikitu Yesupaae woseturaalu, “Sáa nóló beterópóló dale muló betere sukamótei, whí wisiratere ala depa fo mulep meié?” yalepó.

¹¹ Ai fo depa ama atimapaae duraalu, “Diákó whí me denétamo, kale sáa nóló beterópóló tukóló muló betere sukamó betá *sipsip* hupu nóku dolomó doropóló mupa, tao saalomeié? ¹² Tépatei, whíta ti mo doasi bete mole ola ereteiné whí tao sere alané *sipsip* hupu tao sere ala bosene falapó. Atérené sáa nóló beterópóló dale mulale sukamó wisi ala depa, fo munipó,” yalepó.

¹³ Téró ai fo yóló kemetepa, kale naase dore whípaae duraalu, “Naao naase teré falae,” depa, kale whíné ama dore naase teré faralemó, me tikiró wisire naase kaae yó felepó. ¹⁴ Atétepa, kale Farisi whírapete atima belapaae töé

fóló, Yesu netéró daaloé yóló fo dokalepó.

Kótóné ama kutó dirópóló sókó sere whj

¹⁵ Até yaaire ala Yesuné ama kisipa yóló, q betale tiki taaróló felepó. Atétepa, kisi daae mole so whj feané q sya wou betepa, ama wisirótua yalepó. ¹⁶ Atéró, ama atimapaae fo mulótú duraalu, “Yalo i dere ala kolóló é etei kaae whj beterapóló mepaae so whjpaae momókó yaqse,” yalepó. ¹⁷ Yesuné ai du betale alata, mo take Kótóné ama kolóló whj Aisaiané aseyóló muló betere fo motóró dokonóturaalu yalepó. ¹⁸ Ama ai ere fo i ape.

“Yalo kutó dirópóló, sókó sóró kae beteró betere whj i betere ape.

Ama dere alamó, é hajné sukutu apaae yaala sókó fóló, mo hosaa mulapó.

Atérené yalo kepe bete q tuapaae beteratepa, amamo Talené mo donotóró taleyóló kwia melaaire fo i hae kwiamó kae kaae tiki daae mole so whjpaae hakearóló yó melaalo ai ape.

¹⁹ Téró yalo kutó diratere whj hole sere alaró hole fotamo ini dereteiné, ai be belamó ó tumó fua wua dere so whjné mo wosokélé yaalomeipó.

²⁰ Kale kape siki kaae faairaalu, bitikjne tikimó ama mo ti kayaalomeipó.

Téturaalu, kale wisiyóló dó tanire sákélé ama hapale sukunéni, hale dó tanópóló kaae taté faalopó.

I haemó du betere kae kae dowi alamó, mo donotóró taleyóló kwia melaaire alané hoko taletere ala aluraté fóló, mo donoyóló taletere alané teteróló kaae tawaalopó.

²¹ Atéturaalu, hae kwia feamó betóló fale so whjné apaae kisipa tiki tiróló hajné sukutu bitu, i sekénéta, dà mo tao saalopó du betaalo ai ape,” erapó.

*Yesu q topo kepe Belsebul-né fotokoratepa dapóló yale fo
(Mak 3:20-30, Luk 11:14-23, 12:10)*

²² Téró, betä whj dowi kepe tepeyóló bituraalu, kele diliki yóo, kolókélé nomoo ere whj Yesu beterepaae dapesó wapa, ama wisiralepó. Atéró wisiratepa fo yóo, kelené qla olakélé wisiyóló kolóo, yalepó. ²³ So whj feané ai ala kolóló sirayóló duraalu, “Ai whjta Depit-né deté wale fake tuamó, waalopóló bopetu betale whj hti irurapó,” yalepó.

²⁴ Ai fo kale Farisi whjrapené wosóló duraalu, “Meipó. Ai whjta, doasi keperapené topo kepe Belsebul-né fotokoratepa, dowi kepe ai dóló hókonótua betere ape,” yalepó.

²⁵ Atéró, atimané mutere kisipa tiki Yesuné kolóló atimapaae duraalu, “Mepaae hae kwia teteróló kaae tare doasi topo whjrape atimasisitei bóe dupa, ti atimané teteróló kaae tare ala mo doraalo ai ape. Atéturaalu, doasi be hulua ó betä bemó betere so whj atimasisitei bóe dupa, ti mo wisiyóló bitini, mo doyaalo ai ape.

²⁶ Satan-né ama fake whjtamotei bóe dóló hókó fatepa, ti ama teteróló kaae tare ala amatei teketepta, ti netéró fotokj buóló daayaaloé? ²⁷ Atére kaae diaaq duraalu, i sekénéta kale dowi kepené doasi topo kepe Belsebul-né fotokoratepa dóló hókonalepó dere-a, diaaq be whjné dowi kepe dóló hókonótua deteretei né fotokoratepa, du betere? Atétepa, ti atimanétei diatamo fo tokótamo yóló, taletere sukamó

diq só deraalo ai ape. ²⁸ Téretei, Tale Kótóné Dëi Kepe Wisiné ę fotokqrótu betereteiné, dowi kepetamo yalo dóló hókonótu betepa, ti kale Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole alá diq tuqpaee wóló mulapóló kisipa yaalo ai ape.

²⁹ Whj mené mo doasi fotokq bole whjné ola ola qlémi saairaalu, noa alapi yaaloé? Folosóró kale seképi dirii képiné dokóló mulóló, nalo ama bennó muó mole ola ola sóró fenérápó.

³⁰ Etamo betámó bitinire whjné ti bóe dóló ę só derótú beterapó. Mepaae whjné ama ola ola etamo mulénitepa, ti atétere whjné ama ola ola hóko besekérótú beterapó. ³¹ Atétu betereteiné yalo diqpaee mo i dere ape. Mepaae kae kae dowi alaró Kótó faletere fotamo yólótei, nalo Talepaae kemerae depa, ti Tale Kótóné me ola meipóló hale kemeraalopó. Tépatei, kale Dëi Kepe Wisiné erótú betere alatamo faletepa, ti Tale Kótóné me ola meipóló kemeraalomeipó. ³² Atére kaae, mepaae whjnétamo kale whjné Naalema falatepa, ti ama ai dowi ala kwia me ola meipóló hale kemeraalotei, mepaae whj dené kale Dëi Kepe Wisiné erótú betere alatamo faletepa, ti mió i betere alimókélé ó take nalo waaire alimókélé, ama ai dowi ala kwia kemereni, hale muó tawaalopó.

³³ Ni wisi daapa, ti ama dukélé wisi oleyaalopóló kisipa muóo, Dowi niné ama dukélé ti mo dowitóró oleyaalopóló kisipa muóo, yae. Ti noatepae, so whjné olere du kilituraalu etei kaae nipóló kisipanérápó. ³⁴ Diq whj tukó nokole dowi wulirape-ó, diq dowi alané ffanuraalu wisi fo noayóló yaaloé? Ti noatepae, so whj feané hosaa tuqmó fayoló mole alatórti kólónékélé foparóló hakeamó dua dapó. ³⁵ Whj wisiné

ama hosaa tuqmó ti wisi alatóró fayoló muluraalu, ama dere fokélé wisi fotóróti dua dapó. Dowi whjné ama hosaa tuqmó ti dowi alatóró fayoló muluraalu, dowi fotóróti dua dapó. ³⁶ Téráp, yalo diqpaee mo i dere ape. Diaaq dere fotamo, kisipa tekeyóló ini, hapale hóko depa, ti take taletere sukmó diqpaee etei kaae hóko fo noatepa yaleé yaalopó. ³⁷ Ti noatepae, taleyaaire sukmó diaaq yale wisi fonétei diq hale fópoló eróo, mepaae yale dowi fonétei diq só deróló kwia melóo, yaalo ai ape,” yalepó.

So whjné tuq yópóló Talené Jonaapaae erale kelemei ala

(Mak 8:11-12, Luk 11:29-32)

³⁸ Téró, mepaae Farisi whjraperó Moses-né aşere fo yó matere whjrapetamoné apaae duuraalu, “Yó matere whj-ó, Talenétei eratapóló dñé kisipa yaai dapa, kelemei alakó erótumié?” yalepó.

³⁹ Ai fo depa ama atimapaae duraalu, “Diq nöpu nokole alaró mepaae sonaalei dowi alatamo du betere whjrape-ó, Talenétei eratapóló sira yaaire ala erae yóló, wosó maaté tarapó. Me sira yaaire alakó yó melaalomeitei, Kótóné ama kóló whj Jonapaae erale ala kaae betä eratepa kelaalo ai ape.

⁴⁰ Ti noatepae, kale whj Jona be dë sore yóo, diki sore yóo yóló, doasi yané depe dolomó bitu yale kaae, kale Whjné Naalemakélé, be dë sore yóo, diki sore yóo yóló, dou dolomó hale muaalopó. ⁴¹ Téyalotei, take nalo kale Ninipa be hulua whjrape taletere be dëmō mió i alimó betó mole so whj mo só deraalopó. Ti noatepae, atima Jonané yó mótu betale fo wosóló, dowi ala taaróló kisipa tiki feteyalepó. Téyaletei, Jonakélé teteróló bosene fale whj i betepatei, kisipa tiki tirénitere-a, noatepa de?

⁴² Talené taletere be

dé sókó wapa, betə *Saut-paae* mole hae kwiamó betere doasi *kwin so* ą turukó holóló daalu, dią mió i alimó betó mole so whj só deratere fo yaalopó. Ti noatepae, ai sota, mo saletópaae betale sotei, kisipa tiki dotoróé fóló mole whj Solomon-né yó matere fo wosaaí dapóló weipakalepó. Téyaletei, Solomon-né kisipa tiki fosó fosóre alakélé teteróló bosenée fale whj i betere ape.

⁴³ Kale dowi keperape whjné depe tuamó beteretei taaróló furaalu, i ala dua dapó. A kópu kqae fi tikimó mo wisiyóló bettaai dapóló kekqai félalemó, bettaaire tiki kilinitepa momó fesaae wóló duraalu, "Yalo taaróló wale bepaae, ę momó bitj faaitapó," dua dapó. ⁴⁴ Atéró, ą fóló kel-erälemótamo whj mekélé bitini kale be fuóló taae faróló qla qla fea hotowaró betapaaeró betepa, keletapó. ⁴⁵ Atépa kale dowi kepe ą momó fesaae fóló, mepaae doasi dowi alamaaté du betere wéikeró keperape dapesó wóló, kale whj tuamó bitj walapó. Atétepá, ai whj ą take folosóró betale ala sawa doretei, mió kale wéikeró dowi keperape bitj waleteiné, kale whjné betere bete mo ti doratapó. Atétere kaae, mió i alimó dowi ala du betere so whjpaekélé eraalo ai ape," yalepó.

Yesuné hamaró nomarapetamo (Mak 3:31-35, Luk 8:19-21)

⁴⁶ Yesuné ai touró betere so whjpaee fo hale du betepatei, ama hamaró nomarapetamoné ątamó fo yaairaalu, wóló belamó daae molepó. ⁴⁷ Tépa whj betané duraalu, "Naao haeró norapetamoné ątamó fo yaai wóló belamó daae mulapó," yalepó.

⁴⁸ Ti fo depa Yesuné duraalu, "Yalo haeró norapetamo-a, deé?" yalepó. ⁴⁹ Ti fo yóló, ama yó matere whjrape beterepaae

naasené yóló duraalu, "Yalo haeró norapetamota, ti i betó mole ape. ⁵⁰ Ti mepaae so whj denétamo hepen bemó betere yalo Aya Kótóné ama kisipa mole ala erótú betepata, ti yalo no ne ó haetóró ai betere ape," yalepó.

13

Yesuné whit ke biliterepaae dó faróló yale fo

(Mak 4:1-9, Luk 8:4-8)

¹ Atéyale be dëmótóró Yesu ą ai be tuamó yó mótu betaletei taaróló, kale doasi wéi kela fókupaae bitj derepelepó. ² Atéró, ai wéi fókumó so whj mo hale qla kaae bopéróló daae moleteiné ą daayaaire té munipa, nuku tuapaae daane horalepó. ³ Atéró, so whjpaee du betale fo fea ti fo sale maaté yóló duraalu, "Whj betané qla wae kerape ama kutómó terepéte kwęyaii sóró felepó. ⁴ Atéró, kale whjné ama qla wae kutómó terepeté kuturaalu, mepaae ke ti tū tómó sókota yóló mupa, barapené nalepó.

⁵ Mepaae kerape ti kane tómó dakere haepaae taae durupua yalepó. Atéyale qla waeta, mo haepaae derepéní, kane tómó dakere haemó taae derepeleteiné, kale qla wae mo hapale holalepó. ⁶ Téyaletei, mo dirii sukané kale qla mo hapale botokole yó salepó.

Ti noatepae, ama feleke mo apaae derepénireteinépó. ⁷ Mepaae kerape, ti kale mu daai ne tuamó taae durupua yalepó. Téturaalu, kale qla wae dowi mu daai netamo betamó holale tikimó, ai kale dowi nené kale mo qla bopée sóró aluralepó. ⁸ Mepaae kerape ti mo hae wisimó taae durupua yalepó. Atéyale qla ti mo wisiyóló holóló, du wisinaale woleyalepó. Qla wae bjli furaalu, yo betə sóró feletei, qla ęlumétepá suraalu ti

100 yorape mepaae 60 yorape ó

30 yorape fajanóló sóró walepó.
 9 Mepaae whj de woséli daapa, ti i dere fo bete wisiyóló wosóló kisipa muae,” yalepó.

10 Atéró, ama yó matere whjirape wóló ąpaae woseturaalu, “So whjapaae naao fo salené maaté du betere-a, noatepa de?” yalepó.

11 Ai fo depa ama tokó mótu duraalu, “Ó hepen bemó betere Kótóné ama teteróló kaae tare tuamó kinóló mole kisipa tiki wisinaale diapaaeta meló beteretei, atimapaae ti meló bitini ai ape.

12 Mepaae whj dené kale fo wisitamo sóró tapa, ti ai tómó mepaae kae beleróló melaalopó. Téturaalu, ai whj ą mo dekéró muaalo ai ape. Mepaae whj dené kale fo wisi sóró tanitepa, ti ama sawatamo tareteikélé fasó saalo ai ape. 13 Yalo atimapaae fo salené maaté i yó mótu betereteita, hágé meipó. I ere fo dokonóturaalu, erapó.

‘Atimané kelené mo kilirutei, me ola wisiyóló koló fumipó.

Atimané wosélinékélé wosetu bitutei, bete wisiyóló kisipa mutumipó.’

14 Ai so whj tuamó ere alata, Aisaiáné aseyóló muló betere fo dokonóturaalu dapó. Ai asere fo i ape.

‘Diaaq wosótá yaalotei, fo bete wisiyóló kisipa muualomeipó.

Diaaq kelenée yaalotei, wisiyóló kelaalomeipó.

15 Ti noatepa meipó. Ai so whjné hosaa táróo, kelekélé dilikiróo, atimané wosélikélé kinóo erapó.

Ti noa yaqsóró meipó. Atimané kelené mo bete kolóo, woséliné wosóló bete kisipa yóo, yaqsóró erapó.

Ai ala ere so whj atima ę beterepaae momó feteóló

wapa, ti yalo atima súmó wisiranérápó,’ erapó.

16 Téretei, diaaq kelenékélé mo wisiyóló kolóo, wosélinékélé fo wisiyóló wosóo yaleteiné, Kótóné dią wisiró beterapóló, hajné ai suku tu betere ape. 17 Yalo diaapaae mo i dere ape. Mo take Kótóné ama kóló whjiraperó mo donoi alamaaté dere whjrapetamo feané mió diaaq kilitu betere ala atimané kelenée du betaletei mo kilinipó. Diaaq wosetu betere fokélé atima feané wosenée du betaletei, mo wosökélé inipó.

18 I kale ąla wae ke terepeté kwéyale whjné yale fo sale fo bete i dapa, diaaq mo wisiyóló wosae. 19 Mepaae whj de Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole fo wisi wosóló, bete wisiyóló kisipa initere so whjta, ti kale ąla wae ke tū tuamó sókota yóló mupa, barapené nale kaaeta, ti kale dowi Satan-né atima hosaa tuamó muló betere fo wisi tokó sua du beterapó. 20 Kale kane tómó dakere haemó taae derepele ąla waeta, ti mepaae so whj dené kale fo wisi hapale wosóló, hékesetu dere kaaepó. 21 Tépatei kale fo wisi wosóló, ama feleke mo apaae derepéniruraalu, sawa hágé sukamó beteró, súsere ala ó me sekéi ala wapa, ti kale seké hapale tétitei dée nóló Talené ama fo wisi erateretei mo ti taalatua dapó. 22 Kale dowi mu daai ne tuq dolomó taae durupu yale kaaeta, ti whj me de Kótóné fo wosólótei, i haemó doasi moni sóró neli whj betenée dere alaró whaaliané suku tere alatamota, mo doasi bete mole nisiyóló sya furaalu, Kótóné fo aluróló du wisiyóló ulutimipó.

23 Kale hae wisi bolemó taae derepele ąla wae kaaeta, ti whj me de Kótóné fo wisiyóló wosóló, kisipa mutere so whj ai ape. Atétere whjta, kale ąla ylumétepá, mepaae 100 mepaae 60 mepaae

30 yorape deyóló faanótú dere kaaepó,” yalepó.

Dowi neró wisi qlatamopaae dó faróló dere fo

²⁴ Atéró, Yesuné so whjpaae fo sale fo me kae yóló duraalu, “Ó hepen bemó betere Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole alata, i ala dere kaaepó. Whj betané ama kutómó qla wae wisi biliyalepó. ²⁵ Atéró biliyóló, so whj fea noke firepaae ama bóe whj wóló, kale qla wae ke biliyó mole tikimó dowi nené kekélé terepée daalóló, felepó. ²⁶ Kale qla wae holóló du woleyaaire alimó, kale dowi netamo wusuró betámó hopa kelalepó.

²⁷ Atépa, kale kutó diratere whjrapené ai kutó talepaae duraalu, ‘Doa whj-ó, naao kutómó mo wisi qla wae ke maaté biliyaletei, dowi nemo noayóló sokaleé?’ yalepó.

²⁸ Ti fo depa kale kutó talené tokó mótu duraalu, ‘Aita, bóe whjné du yalepó,’ depa ama kutó diratere whjrapené ąpaae duraalu, ‘Dä fóló ai dowi ne tokó farópé nearóé?’ yalepó.

²⁹ Ai fo depa ama duraalu, ‘Meipó. Diaaq kale dowi ne tekëturaalu whit-tamotei tokó falaqsórópa, ama erópóló taalae. ³⁰ Kale whit-tamo wusuró enópóló kaae tawóló, qla ylumétepa sere sukamó yaasepólópó. Atéró qla sere sukamóta, ti kale qla sere whjrapepaae siré kwéyae depa, dowi nerapepi tokjóló si biliraai betápaae eróló mulaalopó. Téró kale mo naaire whit maaté siré kwéyóló betápaae yóló, mulatere bepaae mulaalo ai ape,’ yalepó.

*Yesuné mastard ni keró yistamopaae dó faróló yale fo
(Mak 4:30-32, Luk 13:18-19)*

³¹ Atéró, ama atimapaae fo sale fo me yóló duraalu, “Ó hepen

bemó betere Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole alata, ti betá whjné kale *mastard* niné ke ama kutómó biliyale kaaepó. ³² Ai kale *mastard* niné keta, mepaae i yó mole niné ke kaae meipó. I niné keta mo belekqamaletei huturaalu, ti mepaae kutómó ere nirape fea teteróló mo doakale ni ami daatua dapó. Atépa, ai ni téirapemó barape daaneta dua dapó,” yalepó.

³³ Atéró ama kale dere kaae, fo sale fo me yóló duraalu, “Hepen bemó betere Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole alata, betá soné *flawa* o bulu duraalu tópuópóló bulatere sawa qla *yist* kaaepó. Ai sawa qolanétei *flawa* o bulu doasi tóputua dapó,” yalepó.

³⁴ Atéró, Yesuné so whj fea paae yó matere dokó fo saletamo touróló yó du betalepó. ³⁵ Ama ai ala du betaleteita, ti Kótóné kóló whjrapené yóló muló betere fo dokonóturaalu, du betalepó. Kale fo i ape.

“Take i hae kwia fea kaaraaipatei, kinóló mulaté wóló, mió i alimókélé hqle kinóló mole forape fea, ti yalo fo sale fonétóró yó melaalo ai ape,” yalepó.

Kale dowi nepaae dó faróló yale fo bete hqkearale fo

³⁶ Téró, ai touró betere so whj fea betó mupatei taaróló, q be dolopaae felepó. Atétepa, ama yó matere whjrape q beterepaae wóló duraalu, “Kutó tuqmó dowi ne botokorapó dere fo salené bete däpaae yó qlae,” yalepó.

³⁷ Ai fo depa, ama atimapaae tokó mótu duraalu, “Wisi qla wae ke feseketé kotere whjta, ti kale Whjné Naalema ai ape. ³⁸ Kale kutóta, ti so whj fea betó mole hae tiki ai ape. Kale qla wae ke wisita, ti Kótóné teteróló kaae tare aqmó betó mole so whj ai ape.

Kale dowi neta, ti dowi Satan-né naale senaale ai ape.³⁹ Kale dowi ne du biliyale bóe whjita, ti dowi Satan-pó. Kale kutómó ere qla ýlumétepá saaitere sukata, ti kale kemeyaaitere be dëpó. Kutómó ere qla ýlumétepá sere whjrapeta, ti kale *ensel*-rape ai ape.

⁴⁰ Kale dowi nerape tokóló sipaae taae fatu dere kaae, take kemetere sukamó atéyaalo ai ape.⁴¹ Atéró, kale Whjné Naalemané ama *ensel*-rape dotonóló, Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole so whjró dowi ala dere so whjtamo hoseké yóló betaqsóró, ama *ensel*-rapené tokósú deté kwęyalopó.⁴² Atéró, me whj dowi ala yópoló dée nalatere so whjró dowi ala du betere so whjtamo si duku betere dolopaae taae deraalopó. Aimó siné duku bitu, doasi wole yóló kaketuraalu, atima serekené atimatei tukó nuku betaalo ai ape.⁴³ Atima atéró kílipaae ti mo donoyóló betere so whj atimané Aya Kótóné teteróló kaae tare aqmó, suka wisi duraalu dë tekée fu dere kaae, dë tekée fi so whj betaalopó. Whj me de woséli daapata, ti i dere fo wosóló bete mo wisiyóló kisipa muae,” yalepó.

Doasi moni sere wisi wisi qlapaae dó faróló yale fo

⁴⁴ Atéró, Yesuné duraalu, “Hepen bemó betere Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole alata, ti etei ala dere kaaepó. Whj betané ama hae kwiamó doasi *moni* sere wisi wisi qla bupa kikiti koló salepó. Atéró kale qla hyó muóló, qla bepaae hékesetamo felepó. Atéró fóló, ama bemó muó mole qla qla fea mepaae whjtamo dotonóló *moni* sóró, kale wisi wisi qla mole hae tiki ama dupu yalepó.

⁴⁵ Atére kaae, hepen bemó betere Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole alata, ti meleke kaae dui qla qla wisi kekóló keletepa,

dotonóló *moni* sere whjné dere kaaepó.⁴⁶ Ai kale meleke kaae dui qla wisi mupa koló sóró fóló, ama tare qla qla mo fea dotonóló, ai kale qla wisinaale dupu yalepó.”

Ya sere haleke wapaae dó faróló yale fo

⁴⁷ “Fo sale fo me i ape. Ó hepen bemó betere Tale Kótóné ama teteróló kaae tare aqmó mole alata, mepaae ya siré kotere whjrapené ya saairaalu, atimané haleke wa wéi kulupaae deróló, kae kae yarape sutere kaaepó.⁴⁸ Atéró, kale haleke wamó dere yarape taleyaairalaal, haleke wa tukó sóró wéi fókumó turukwé mulóló, taleyóló wisire ya yopaae derótua yóo, doretei ti taae fatua yóo, yalepó.⁴⁹⁻⁵⁰ Atétu dere kaae, take kemetere sukamókélé, ai ala yaalo ai ape. Kótóné ama *ensel*-rape wóló, wisi ala du betere so whj taleyóló kaepaae beteróo, dowi ala du betere so whj kaepaae beteróo, yaalopó. Atéró bukótamo yóló, dowi ala du betere so whjta, si duku beterepaae taae deraalopó. Aimó siné duku bitu, atimanétei yale dowi alamópóló doasi wole yóló serekené tukó nuku betaalo ai ape,” yalepó.

⁵¹ Téró Yesuné atimapaae duraalu, “Ai yale forape fea di-aq wosóló bete wisiyóló kisipa yaleé?” depa, atimané duraalu, “Épó,” yalepó.

⁵² Tétepa Yesuné duraalu, “Moses-né aseyóló muló betere fo yó mótu betere whjrapapaae, Kótóné hepen bemó teteróló kaae tare aqmó mole ala i ape yóló, mené yó matepa kisipare whjta, ti be tale kaaepó. Betä be talené ama wisi wisi qla muó mole tikimó mió sale kisi olakélé, mo take mole glatamo touróló, Talené ala erótua beterapó,” yalepó.

*Kótóné kóló whj q ama turuku
bemó doi munipóló yale fo
(Mak 6:1-6, Luk 4:16-30)*

⁵³ Yesuné ai fo sale forape yó melóló kílipaae ą ai be hulua taaróló felepó. ⁵⁴ Atéró, ama turuku bemó sókó fóló bituraalu, atimané fo wosetere bemó fo kaae sóró yó mótu betalepó. Ama atéró yó matere fomó sirayóló duraalu, “Ai whjné kisipa tiki dotoróé fale aláró kae eratere kelemei alarapetamo-a, né yó matepa du bitutérópó,” yalepó. ⁵⁵ I naaleta, kale be teteré whjné naalema híti meié? Ama hamata Maria ai ape. Kale Jems, Josep, Saimon, Judas, ai whjrapteta, ti ama nomarape ai ape. ⁵⁶ Ama nemarapekélé, dàtamó i betere ape. Ama doa ai du betere ala feata, momó sóró du bitu déroplól, ątamo dei tué mualepó.

⁵⁷ Atéró, Yesuné ątamo dei kisipa mutere ala kolóló, ama atimapaae duraalu, “Be hulua feamótá Kótóné ama kóló whjné doi doasi moletei, ama turuku be hulua so whjró ama fake so whjtamo tuqmó, ti doasi doi muni ai ape,” yalepó.

⁵⁸ Atimané ama dere fo wosóló kisipa tiki tirénireteiné ai be hulua tuqmó, ama kae kae doasi fotokój kelemei alarape mo dekéró eréni, tóróti eralepó.

14

*Kale wéi tópurale whj Jon dale
ala
(Mak 6:14-29, Luk 3:19-20, 9:7-9)*

¹ Atéyale sukamó, kale Kaleli hae kwia teteróló kaae tare whj Herot-né Yesuné i alarape du beterapó dere fo wosalepó. ² Ai fo wosóló ama kutó diratere whjraptetae duraalu, “Aita, kale wéi tópuratere whj Jon kepaayóló biturapó. Atéró, mo kae kae doasi kelemei alarape ai erótú betere

ape,” yalepó. ³⁻⁴ Ai fota, hale inipó. Herot-né Yesuné i alarape du beterapó dere fo wosaai bitutei, i ala yalepó. Jon-né Herotpaae duraalu, “Naa no Filip-né so Herodias-tei noatepa tokóló dokaleé?” yale fomótei, kale Herot-né Jon *dipula* beteralepó. ⁵ Ai fo deremó, kale Herot-né Jon *dipula* beteróló daai yaletei so whj kolóló ą wituraalu, *dipula* bemó hale beterópóló taaralepó. Ti noatepae, Jon-ta, Kótóné ama kóló whjpóló, so whj feané kisiparapó.

⁶⁻⁷ Kale doasi topo whj Herot-né ama hamané ą deyale be dë wapa, doasi ąla deyóló nuku betalepó. Até du betepa, kale so Herodias-né senaalema wóló, ąla nuku betere so whjrabené keletómó kílitu betalepó. Atéró kílitu betepa, Herot ą mo doa hékisené sukutepa kale so seimalepaae duraalu, “Naa ępaae noa ąlakó kematepa, ti naao ai kematere ąlatóróti yalo yámó melaalopóló,” doasi dirii fo yóló mulalepó. ⁸ Ai fo depa, kale so Herotasiné senaalepaae yá fóló, kale wéi tópuratere whj Jon-né topo tukóló ąlæ fo ene fae depa, kale senaale ą fóló Herot-paae duraalu, “Wéi tópuratere whj Jon-né topo betá tukóló nuku tómó beleróló ąlæ,” yalepó. ⁹⁻¹⁰ Kale doasi topo whj Herot-né ai fo wosetu ą mo doasi fomoné sukaletei, ama ąla naai wale so whjné keletómó i ala mo yaalopó yóló mulale fo tikinépa, ama diki tare whjraptetae Jon-né depa tikae yóló, dotonalepó. Atétepa atima fóló, Jon *dipula* bemó betepa, depa tukóló ama topo nuku mó beleróló sóró walepó. ¹¹ Atéró, kale whjné topo du nuku tómó beleróló kale senaalepaae melatepa, ama sóró fóló, hamapaae melalepó. ¹² Atétepa, Jon-né ama yó matere whjraptetae wóló, kale sekéné ama

tupuló tiki sóró fóló douralepó. Téró atima fóló, Yesupaae i alarape yalepóló ene felepó.

Yesuné 5,000 whjmó qla melale fo

(Mak 6:31-44, Luk 9:10-17, Jon 6:1-13)

¹³ Atei ala yalepó dere fo Yesuné wosetu, ai so whj betó mole tiki taaróló, ama yó matere whjrapé atimanale maaté wéi nuku sóró so whj bitinire tikipaae felepó. Aimó betó muale so whj feané Yesu upaae felepó dere fo wosóló, atima betere doasi be huluarape taaróló, ątamoo hokolaa yaai dapóló atima hae tumó felepó. ¹⁴ Atéró, Yesu ą hae tópaae taae fóló kelalemó, so whj mo hale qla kaae wóló betó mupa kolóló, ama hosaa tuamó mo doasi kolené sukutepa, atimané hepo beterape wisiralepó.

¹⁵ Atéró, be felekemó diki yaaiteretamo, ama yó matere whjrapé ą beterepaae wóló duraalu, “Dá so whjékélé bitini hale tuą tikimó betepatei be dikiyalepa, felekemó té mole be huluarapepaae atimané naaire qlakó dupuyaai fópóló, dotonae,” yalepó.

¹⁶ Ai fo depa, Yesuné tokó mótu duraalu, “Imó djané menanénipa, atima dupune fópóló de? Diaaqtéi, atimané naaire qla melótumié,” yalepó.

¹⁷⁻¹⁸ Ti fo depa, ama yó matere whj betané duraalu, “Djané imó moleteita, *bred* o bula aporó yóo, ya tamo yóo yóló betá i mole ape,” depa, ama duraalu, “Ai olarape ępaae sóró ape,” yalepó. ¹⁹ Atéró, ama so whj feapaae ai ne tómó betaen yóló atima fea betó mupa, ama kale *bred* o bula aporó sóo, ya tamo sóo yóló taruraalu, heppaao kese horóló Tale Kótópaae mo kée yóló, terekéeraalu yalepó. Atéró ama yó matere whjrapepaae melatepa, atimamo so whjmó

melaté kwéalepó. ²⁰ Atéró, so whj mo fea nóló sútepa, buki muni feletci kale yó matere whjrapé betapaae yóló, 12 yorape deyóló fjanalepó. ²¹ Atéró, ai kale qla nale so whjrapeta, soraperó naale senaletamo dosqani, whjrapé maaté dosqayóló touróturaalu, 5,000 whjrapépó.

Yesu wéi tómó daaté fele fo

(Mak 6:45-52, Jon 6:16-21)

²² Atéró Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Eta, i betó mole so whj atimané be séle sélepaae fópóló dotonóló walapa, wéi té utéró betaai diapi ai nukutamo fae,” yalepó. ²³ Téró, so whj fea fópóló dotonóló klijipaae Yesu ą ama wotoró du sokore aqmó momayaairaalu holalepó. Ą aimó wotoró betepatei, be dikiyalepó. ²⁴ Aimó betepatei, kale wéi nuku wéi kulu tuamó hale fu betepa doasi wéi asyaró besé tikitamo atima faaire tikiró waleteiné, kale nuku hapale feni, dua wóputé fu betalepó.

²⁵ Felekemó be deyó holaai deretamo, Yesu ama yó matere whjrapé beterepaae waairaalu, wéi tómó daaté wou betalepó. ²⁶ Ą atéró daaté wou betepa atimané ą kolóló, mo doasi witu diri furu furu yóló duraalu, “Kepe ai wale ape,” yalepó.

²⁷ Atéteretamo Yesuné atimapaae duraalu, “Ita ępa dią wini, hosaa diriyóló mo dua betae,” yalepó.

²⁸ Tétepa Pitané Yesupaae duraalu, “Tale-ó yapata, ti ekélé yatamo hokolaa yaai wéi tómó daaté waaitapa, ape yae,” depa ama duraalu “Ape,” yalepó.

²⁹ Ti fo depa, Pita wéi nuku taaróló wéi tópaae taae doropóló, Yesu walepaae daaté felepó.

³⁰ Téyletei, doakale besé tiki wale kolóló wituraalu, wéi dolopaae buó deyai depa ama fo fakeyóló

duraalu, "Tale-ó, wéiné é felekemó aluraai dapa, tao sae," yalepó.

³¹ Atéteretamotóró, Yesuné ama naasémó taosu duraalu, "Naaó kisipa tiki mo ti tiró bitini airapó. Noatepa kisipa tiki tamo dekaaporóló mualeé?" yalepó.

³² Atéró, atimaamo wéi nuku-paae bitj holalemó, kale besé tiki tikalepó. ³³ Tétepa, kale ai nuku tuámó betó mole whírape Yesu aqmó sukóló bitu, ama doi hale sóró horótú duraalu, "Yata so whífea téteróló kaae tare Tale Kótóné Naalematóró mo hítipó," yalepó.

³⁴ Atéró, atima ai wéi dágala tégóló, Kenesaret hae utéró sókó felepó. ³⁵ Ai be huluamó betó mole so whjné ą kolóló ita, kale Yesu airapó yóló kisipa mutu ai hae kwiamó betó mole be hulua so whjpaae Yesu wóló i betere ape, yó faralepó. Atétepa, kale kisi daae mole so whírape atimané ą beterepaae dapesó wua yalepó. ³⁶ Atéró wóló betó mulu, whírapené ąpaae woseturaalu, i kisi daae mole so whjné naao kuti salemómaaté wolaa yópóló yae yalemó, téyae depa ą wolaatua yale so whjné kisi beterape fea wisitua yalepó.

15

*Farisi whírape atimané mara mole ala dorapóló yale fo
(Mak 7:1-13)*

¹⁻² Téró, kale mepaae Farisi whírapero Moses-né yóló muló betere fo yó matere whírapetamo, Jerusalem be huluamó biti wóló, Yesu beterepaae fóló woseturaalu, "Naaó yó matere whírapené djané ayarapené mara mole ala noatepa tikitú bitu de? Atimané ąla naairalaal, folosóró naase fukunipatei ąla nuku betere-a, noatepa de?" yalepó.

³ Ti fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, "Mo diaaqatóró

diané ayarapené mara mole ala sya fu bituraalu, Kótóné yae yóló muló betere fo noatepa tikitú betere? ⁴ Ti noatepae, Kótóné duraalu, 'Naaó hae aya wisi doi muópóló hale sóró horótú betae,' fo erapó.

'Mepaae whjnétamo ama hama alimané doi doróló, dowi tekani fo depata, ti sinópóló,' mo ti daae erapó," yalepó.

⁵ "Ai fo aséyóló mupatei, diaaq etei fo dua dapó. Whí betané ama mole ąla ó monikó alimaró hamatamo tao sóró meloluqtei, ita Kótópaae melaaipó yaleteiné, diaamo melanénipó dua dapó.

⁶ Atéturaalu, hamaró alimatamo aqmó bitu, atimaamoné doi hale sóró horatere ala iniyóló alurótú beterapó. Diaaq ayarapené mara mole ala sya fóló du betereteiné, Kótóné fo hale ąla kaae aqróló alurótú beterapó. ⁷ Diaq tiki tuapaae dorutei, hale sikili du betere whírape-ó, diaaq ai du betere alamó Kótóné ama kóló whí Aisaiáné asére fota, ti mo diapaaetóró erapó. ⁸ Ai asére fo i ape.

I so whjné hale kólónémaaté yalo doi hale sóró horótú bitu, atimané ą hosaa tuámó muló bitini, kisipa keteróló mo sisópaae eró beterapó.

⁹ Atimané ąpaae, "Aya Tale doa whí-ó," du beteretei ti mo hale du beterapó. Atéró yó mótu betere fota, ti mo whjné tuéné kekeme nóló i ala yae yóló, yó matere fotei yó mótu beterapó," erapó," yalepó.

¹⁰ Yesuné aimó daae mole so whí feapaae ape yóló duraalu, "I dere fo bete dijané wisiyóló wosóló kisipa muae. ¹¹ Whí betere bete doratereteita, mo nokole ąlané dorótimitai, whjné tiki tuámó

kaayóló kólómó sókó wale foné betä Kótóné keletómó ai whjné betere bete mo dorótua dapó,” yalepó.

¹² Tétepa, ama yó matere whjrape ą beterepaae wóló duraalu, “Ai Farisi whjrapené naao ai du betere fo woseturaalu, atima dei kisipa mutu beteretei naao kelere?” yalepó.

¹³ Ti fo depa ama duraalu, “Ó hepen bemó betere yalo Ayané ama biliniyale qlarapeta, ti ama feleketamo turó tokó saalo ai ape. ¹⁴ Ti ai whjrape atimata, kele dilikirutei mepaae whjrape ai ąlisóró fu beterapa, atima atétóró du beterópóló taalae. Me kele dilikire whjné me kele dilikire whjpaee tū i mole ape yóló ąlisóró fupa, ti atimaamo wusurótóró dée nóló, kulu dolopaae derepaalo ai ape,” yalepó.

¹⁵ Ai fo depa Pitané duraalu, “Tale-ó, naao nokole qlané whj dorótumipó, yale fo salené bete däpaae hækearóló yó ąlae,” yalepó.

¹⁶ Ti fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Diąkélé yalo ai yale fo bete wisiyóló kisipa muni, diaaq kutirkélé hapólai ere ape. ¹⁷ Whjné kólómó nóló, depepaae biti doropole qlané whjné tiki dorótumipó. Ai ąlata, depepaae biti doropóló nalo, di alée fua deretei diaaq kisipanié? ¹⁸ Téretei hosaa tuämó kaayóló, whjné kólómó sókó wale foné betä ti whj dorótua dapó,” yalepó. ¹⁹ “Whjné hosaa tuämó kaayóló wouraal, whj doratere alarape ti i ape. Doi ala yaai mutere dei tuékélé, whjné dele alakélé, whjné dokore so ó so dokore whjtamo nópu nokole alakélé, kokopei ó seimalené kae kae nópu nokole alakélé, kikiti qla

qlémi sere alakélé, whj me dilikóló ama qla qla sere alakélé, fo tokóló taleturaalu kapala fo dere alakélé, me whj eratere alakélé,

ai alarape feané so whj dorótua dapó. ²⁰ Whj doratereteita, naase fukuni bólutamo qla nokole alané dorótumipó,” yalepó.

Kenan soné Talepaae tué tiki tirale fo

(Mak 7:24-30)

²¹ Atéró Yesu ą ai kale Juda so whjné hae tiki taaróló, Tair-ró Saidon be huluatamo felekémó mole hae kwiapaae felepó.

²² Téyalemó, ai Juda meire be huluamó betere Kenan fake so betä Yesu beterepaae wóló, fo fakeyóló duraalu, “Depit-né deté yale whjné Naalema Tale-ó, yalo senaale dowi kepe tepeyóló bitu, mo sonaalei dowi ala eróló, ama tiki doasi susupu su beterapa, naao ę koletu tao sae,” yalepó.

²³ Ai fo deté wou betepatei, Yesuné kale sopaae me fo tokó menitepa, ama yó matere whjrapené ąpaae duraalu, “Ai soné dä sysa wouraal dotopoi fo deté wou beterapa, fópóló hókó falótumié?” yóló sęyalepó.

²⁴ Ai fo depa ama kale sopaae tokó mótu duraalu, “Eta, Israel fake so whj tuämó fok fóló betó mole hupurape tao sópóló, doto-natepa wóló i betere ape,” yalepó.

²⁵ Tétepa, kale so Yesu daalemó bukutiri teáró bitu duraalu, “Tale-ó, ę naao tao sae,” yalepó.

²⁶ Ti fo depa ama kale sopaae duraalu, “Kale naale senaalené nokole ąlatei yuwirape nópóló melatere-a wisire?” yalepó.

²⁷ Ai fo depa kale sokó duraalu, “Tale-ó, naao dere fota mo deretei, haqrapenékélé ą whaatere whjné bemó, qla nokole ni fake tómó beleróló nokole qla folope aqmó sorokóta deretei nukua dapó,” yalepó.

²⁸ Tétepa, Yesuné kale sopaae tokó mótu duraalu, “Ti so-ó, yá betä mo doasi kisipa tiki tiróló beterapa, naao ępaae eraasepé

dere ala mió i eratere ape,” yalepó. Ai fo deretamotóróti kale soné senaaalemané kisi bete mo ti wisi ipakalepó.

Yesuné 4,000 whirape qla melale fo

²⁹ Atéró Yesu ai hae kwia taaróló, Kaleli wéi kēla fóku seseké fu beteró, du sorokó mole aqapaae holóló beterepó. ³⁰ Atéró beteremó, hóleke momaare so whjékélé, kele dilikire so whjékélé, tiki dore so whjékélé, kóló nomone so whjékélé, mo hágé qla kaae mepaae so whjné beleóló ą daalemó mulaleta depa, atimané kisi beterape ama wisirótua yalepó. ³¹ Kale kóló nomóló betale so whjrapetei fo yóo, hóleke momaayóló betale whjrapékélé wisi yóo, bukutiri doyóló betale whjrapékélé mo wisi yóo, kele dilikiyóló betale whjrapékélé kele wisiyóló koloo, depa so whj feané sirayóló Israel so whjné Kótóné doi hale sóró horótua betalepó.

³² Atéró, Yesuné ama yó matere whirape ą beterepaae ape yóló duraalu, “I so whj mo doa kólené sinitapó. Ti noatepae, atima qłakélé néni wote siri betepa be dę sore kemeyaleteiné atima tų tuqmó wotené sisiraae faqsóró, dotonaalo meipó,” yalepó. ³³ Ti fo depa, ama yó matere whjrapené duraalu, “So whjékélé bitini, hágé tuş tikimó beterapa, doai betó mole so whjné naaire qla momó mupa melaaloé?” yalepó.

³⁴ Ai fo depa Yesuné atimapaae woseturaalu, “Dięné meteró bred o bularape tare?” depa atimané apaae duraalu, “Weikeró o bularape yóo, ya belekqatiki sawa téti yóo yóló betä i tare ape,” yalepó.

³⁵ Ti fo depa, ai betó mole so whj feapaae duraalu, “Ai hae tikimó betó muae,” yalepó. ³⁶ Téró, ama

kale wéikeró o bularaperó yara-petamo taruraalu, Tale Kótópaae mo kée yóló, terekée daalu yóló ama yó matere whjrapepaae melatepa, atimanémo so whjmó qliralepó. ³⁷ Atéró, atima mo fea nóló sútepa, buki muni feletei ama yó matere whjrapené betapaae daseté kwçyóló 7 yorape deóló fğanóló mulalepó. ³⁸ Ai kale qla nale so whjta, soraperó naale senaaletamo dosqani, whjrapé maaté dosqayóló touróturaalu, 4,000 whjrapépó. ³⁹ Atéró, Yesuné so whj fea dotonóló nalo ą wéi nukupaae bitj̄ holóló, Makatan be hulua felekemó ere hae kwiapaae bitj̄ felepó.

16

Yesupaae kelemei alakó ke-laalopa erae yale fo

(Mak 8:11-13, Luk 12:54-56)

¹ Téró, kale Farisi whjrapero Sadyusi whjrapetamo Yesu beterepaae wóló, ą kąae kolóló sų saairala i fo yalepó. “Kótóné ó hepen bemó mole ala kolóló, ita Talenétei eratapóló sira yaai dere kelemei alakó dąmaletamo kelaaitapa, erótumié?” yalepó.

² Ai fo depa ama atimapaae duraalu, “Be kuluka sąko sonaa dere ala kolóló, dótą suka wisi yaalo ai ape dua dapó. ³ Hjka be suka sokoteretamokélé sąko dilikiyóló sonaatepa, diaaq i fo dua dapó. Mió doasi hali waai dapó, dua dapó. Sąné dere ala bete diaaq wisiyóló kolóló kisipa irutei, mió i alimó me ala yaairemō dere alarape dięné kolóló kisipa enénipó. ⁴ Dię mió i alimó, dowi ala du betere so whjró nópu nuku betere so whjamonétei Kótó mo beterapóló kisipa muópóló, mo doa yaai dere kelemei alakó eratepa, kelenée yóló ketekę butu beteretei, kelemei ala me kae eraalomeipó. Jonapaae erale ala

kaae betə eratepa, diaaq kelaalo ai ape,” yalepó. Atéró, ai wh̄irape atima betó mupatei Yesu ą felepó.

Farisi wh̄iraperó Sadyusi wh̄irapetamoné yó mótu betere ala (Mak 8:14-21)

5 Atima nukutamo ai węi kęla tę fóló, kelalemó ama yó matere wh̄irapené *bred* o sini, kęyó yóló weipakalepó.

6 Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Farisi wh̄iraperó Sadyusi wh̄irapetamoné *bred* o tópuratere ąla yist-né dią doraqsórópa, mo hotowayóló kaae tawae,” yalepó.

7 Yesuné ai fo depa, atimasisitei fo kęlaaróló duraalu, “Ti ama ai dere fota, dąné *bred* o sóró anipa du dapó,” yalepó.

8 Atimasisi atéró kęlaarótú betepa, Yesuné kisipa yóló, atimapaae duraalu, “Dią tómó maaté kisipa tiró betere wh̄irape-ó, diásisitei noatepa fo kęlaaróló, *bred* o sóró anipó du bitu de?

9 Diaaq Yalo yale alarape kolóló, wisiyóló kisipa muni airapó. Kale 5,000 wh̄irapemó aporó *bred* o bulá terekeyóló melatelei-a, diąné kisipa keteraleé? Kale buki muni fele *bred* o diaaq betapaae yóló, metéró yorape fąanaleé?

10 Ó kale węikeró *bred* o bularape terekeyóló, 4,000 wh̄irapemó melatepa, nóló buki muni feletei diaaq betapaae yóló, meteró yorape fąanóló mulaleé?

11 Yalo take yale fota, *bred* omó kisipa muóló iniyaletei, diaaq wosóló kisipa munié? Ti ai yale fota, kale Farisi wh̄iraperó Sadyusi wh̄irapetamoné *yist-né* dią doraqsóró, kisipa mutu yalepó.”

12 Téró, atimané ai dere fo wosóló, ama yale fota, kale *bred* o tópuópóló bulatere ąla *yist-mó* initei, Farisi wh̄iraperó Sadyusi wh̄irapetamoné yó matere foné dą

atima doraqsóró, hotowaró kaae tawae yóló irapóló kisipa salepó.

Pitané Yesupaae yata mo Keriso ai ape yale fo

(Mak 8:27-30, Luk 9:18-21)

13 Atéró, Yesu Filipainé tęale be Sesaria Filipai doi mole hae kwiamó sókó fóló, ama yó matere wh̄irapepaae woseturaalu, “Mo so whjné kale Whjné Naalema-a, depó du bitu de?” yalepó.

14 Ai fo depa atimané ąpaae duraalu, “Mepaae so whjnéta, ya kale węi tópuratere whj̄kó Jon-pó du beterapó. Mepaae so whjnémó, ti Elaijapó du beterapó. Mepaae so whjnémó, Jeremaiapó du beterapó. Tétepa, mepaae so whjné duraalu, Kótóné ama betą kóló whj̄kó du yalepó, du beterapó,” yalepó.

15 Ti fo depa ama atimapaae woseturaalu, “Ti aita atimané mutere kisipapa, diaaq kisipané ę-a, depó du bitu de?” yalepó.

16 Ai fo depa Saimon Pitané duraalu, “Yata, mo hęle betótóró tare Kótóné Naalema so whj̄ fea teteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whj̄ Keriso ai ape,” yalepó.

17 Tétepa Yesuné ąpaae duraalu, “Jonané naalema Saimon-ó, ya betą Kótóné wisiró betereteiné mo hajnē sinitu betere whj̄ ai ape. Ti noatepae, naao ai yale fota, mo whjné yapaae yó menitei, ó hepen bemó betere yalo Ayané yó matepa dapó.”

18 Téró, yalo yapaae i dere ape. Yata Pitapó. I doasi kapo fake tómó be tetu dere kaae, yalo so whj̄ doasi fake firaalo ai ape. Atéró tęyóló betepa, sukulere alané bole fotokoné bóe daalotei, yalo tetu betere be fisikóló mo doraalomeipó.

19 Téyাalomeitei, ó hepen bemó teteróló kaae tare tuapaae faaire be tų tukjyaire kirape yalo ya melaalo ai ape. Diaaq i haemó dowi ala deretei dokóló mulatepa,

ti Kótóné hepen bemókélé dokóló muló beterapó. I haemó diaaq teraayóló hąkeamó mulatepa, ti Kótóné ó hepen bemókélé, teraayóló hąkeamó muló beterapó,” yalepó. ²⁰ Téró, Yesuné ama yó matere whı̄rangepaae dirii fo yóló mulótú duraalu, “Eta, Kótóné so whı̄ fea t̄teróló kaae tanópóló sóró beteró betere whı̄ Kerisopó fo mepaae so whı̄paae momókó yaqse,” yalepó.

Yesu Kerisoné q̄ sukqalopóló yale fo

(Mak 8:31–9:1, Luk 9:22-27)

²¹ Mo ai be dəmó kaae sóró, Yesuné ama yó matere whı̄rangepaae duraalu, “Ę Jerusalem be huluamó fóló betepa, kale whı̄ disiraperó mo so whı̄mó Talepaae momaratere topo whı̄rapenékélé, Moses-né yóló muló betere fo yó matere whı̄rapenékélé ępaae kae kae susupui ala eróló, ę mo ti sukópóló daalopó. Atéró sukóló sore be də kemetepa, ę momó kepaayóló betaalopó,” yalepó.

²² Ti fo depa, Pitáné q̄ tu dəpaae dapesó fóló duraalu, “Tale-ó, mené ępaae atei kaae ala mo yaalomeipó,” yalepó.

²³ Ai fo depa Yesuné Pitapaae duraalu, “Satan-ó, ya taae fae! Ę faai dere tu wisi naao ai dere alané sesé dapó. Naao ai dere alata, Kótóné kisipa mole ala mei, mo whı̄nē kisipa mole ala ai dere ape,” yalepó.

²⁴ Téró Yesuné ama yó matere whı̄rangepaae duraalu, “Whı̄ me detamo ę sya waai kisipa mutepata, ti ama yaai kisipa mole ala taaróló, ę dóló oloraaire filipaa ni, amatei beleyóló wópóló yae. ²⁵ Ti noatepa meipó. Mepaae whı̄ dené ama kisipané ę betere bete me ala yaqsórópóló, amatei hotowayóló kaae tapata, ti ai whı̄nē ama betere bete aluyaalo

ai ape. Téyaałotei, mepaae whı̄ dené yalo erae dere ala sya fóló eróturaalu, ama betere bete me ęla meipóló ę sinitepata, ti atétere whı̄nē ama betere bete aluni, mo ti betó tawaalopó. ²⁶ I haemó yó mole wisi wisi ęla fea whı̄ betané amatörötípóló tawóló beterälemó, ai whı̄nē ama betere bete alutepa, ti me noa ęlatamo dupu yóló ama betere bete momó saaloé? Ama betere bete mo ti aluyaalo ai ape. ²⁷ Ti noatepa, kale Whı̄nē Naalema ama Alimané ere au wisinaaletamo ama enselrapetamo wouraalu, so whı̄ dokó feané yale alarape sümötöröti dupu melaalopó. ²⁸ Yalo diąpaae mo i dere ape. Dią i betó mole whı̄rape mepaae sukuni hale betepatei, kale Whı̄nē Naalema ama t̄teróló kaae tare alatamo wapa, kelaalo ai ape,” yalepó.

17

Yesuné ama tiki kae daane wale fo

(Mak 9:2-13, Luk 9:28-36)

¹ Naase apomiró be də kemetepa, Yesuné ętamo faaıraalu, Pita, Jems-ró noma Jon-tamo atimanale mo doasi hasi fosópaae holalepó. ² Atéró holóló bituraalu, atimané kele tómótei Yesuné tiki mo kae daane wóló, ama kelepaakékélé, sukané də kaae yó felepó. Atéturaalu, ama deró betere kutikékélé fea mo də tekée felepó. ³ Atima atéró daae mupa, Moses-ró Elaiyatamo sókó wóló Yesutamo fo du betepa kelalepó.

⁴ Atétu betepa, Pitáné Yesupaae duraalu, “Tale-ó, dą fea imó betepa mo wisirapó. Naao kisipanétamo furu be sore ępaae t̄eyae depa, ti me ya betóo, me Ilaija betóo, me Moses betóo yaairetei, yalo t̄enaałopó,” yalepó.

⁵ Ama ai fo hale du betepatei, mo dəi səkoné atima husuräle dorowóló ai səko dolomó i fo depa

atimané wosalepó. "I whj̄ta, yalo mo doasi hosaa muóló yaala sókó fóló mole naalepó. Ama dere ala yalo kilitu, ę mo doasi hękeserapó. Atérapa, diaaq ama dere fotóró mo wisiyóló wosae," yalepó.

⁶ Ama ai dere fo woseturaalu, atima mo doasi winé sinitu, haemó deraapisa fóló muó molepó. ⁷ Atépa, Yesu ą wóló, atima tikimó olaayóló duraalu, "Dią wiyaçse, turukó holóló betó muae," yalepó. ⁸ Ai fo depa atimané kelalemó, whj̄ me daale kilini, Yesu betä ama wotoró daapa kelalepó.

⁹ Atéró, atima hasi fosómó dorowou bitu, Yesuné kale whj̄rapepaae fo mulótú duraalu, "Kale Whjné Naalema mo ti dóló momó kepaayóló betaaire suka teópatei, i ala depa kelalepóló, mepaae so whj̄paae momókó yaçse," yalepó.

¹⁰ Tétepa, ama yó matere whj̄rapené ąpaae duraalu, "Ti Moses-né ere fo yó matere whj̄rapené Elaijapi folosóró waalopó du betere-a, noa betené du bitu de?" yalepó.

¹¹ Ti fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, "Ti aita mo dapó. Ilaija ą wouta, take folosóró wisiyóló mole ąla ąla fea dopa, ama momó wisiróló mulaalo ape. ¹² Ai alata mo yaalotei, yalo diąpaae i dere ape. Elaijata, ti mo walepó. Téyaletei, ita Elaijapóló kisipa muni, atimané ąpaae eraai kisipa mole ala fea mo erótua yalepó. Atéyle kaae, ai whj̄rapené kale Whjné Naalemapaaekélé kae kae sekëi alarape eraalo ai ape," yalepó. ¹³ Ai fo depa, ama yó matere whj̄rapené kale węi tópuratere whj̄kó Jon-mó dapóló kisipa yalepó.

*Yesuné dowi kepe tepeyóló betere naale wisirale fo
(Mak 9:14-29, Luk 9:37-42)*

¹⁴⁻¹⁵ Atéró, atima so whj̄ fea betó mole tuąpaae sókó walemó, whj̄ betä Yesu daalepaae wóló, ą daalemó bukutiri teáró bitu duraalu, "Tale-ó, yalo naale topo doturaalu, hó naase kotokó yó sóró, si dolopaae ó węi dolopaae biliyó sua du beterapa, naao kolené sukuturaalu tao saaloé? ¹⁶ Naao yó matere whj̄rape beterepaae dapesó waletei, atimané wisirairetei sunipó," yalepó.

¹⁷ Ai fo depa, Yesuné tokó mótu duraalu, "Dią mió i alimó betó mole so whj̄ta, Kótópaae kisipa tiki tiróló betaaire tų wisi mupatei, kisipa tiréni, dowqae fóló kópaae ai fu betere ai ape. Dią tų wisipaae fópóló kisipa mutu, ę diątamó betale sumó hóné suktapa, ai naale ę beterepaae dapesó ape," yalepó. ¹⁸ Atéró, kale naale Yesu beterepaae dapesó wapa, Yesuné foné seremó, dowi kepe sókó felepó. Mo ai be dəmótörötí kale naale topo doretei, mo ti wisiyalepó.

¹⁹ Téró, ama yó matere whj̄rape Yesu beterepaae wóló, atimasisi bitu ąpaae woseturaalu, "Dąné ai kale dowi kepe dóló hókonalemó, sókó feniyaletei, noa betené yalerópó," yalepó.

²⁰ Ti fo depa, ama atimapaae duraalu, "Diaaq kisipa tiki tiró betere ala tómó ereteiné ai yale ape. Yalo diąpaae mo i dere ape. Diaaq kisipa tiki tiró betere alata, sawatamo *mastard* ni ke kaae bulu, diaaq i ulupaae duraalu, 'Hiljki fóló tumó daayaе,' depa ai ulu mo hiljki fóló daane faalo ai ape. Diaaq kisipa tikitamo mo ti tiró betepa, ti fea ala fea sumó enérápó," yalepó. ²¹ (-) ²² Téró, ama yó matere whj̄rape atima Kaleli haemó touriale wóló bitu, ama atimapaae duraalu, "Kale Whjné Naalema dópóló mené

eleké deyóló, mepaae whjrapené naase tuapaae mulaalo ai ape.
²³ Atéró atimané ą mo ti doló sukunaalotei, tamo be dəmō maaté doumó muóló, sore be dənē ti ą momó kepaayaalo ai ape,” depa, ama yó matere whjrape atima dekéné suku betalepó.

Mamatere be kaae tawaaire moni derale fo

²⁴ Atéró, nalo Yesuné ama yó matere whjrapetamo Kapeneam bemó sókó felemó, kale momatere bemó *takis moni* siré kotere whjrape Pita beterepaae wóló woseturaalu, “Dią yó matere whjné momatere bemó *takis moni* mótu dépé meié?” yalepó.

²⁵ Ai fo depa, ama tokó mótu duraalu, “Épó. Mótua dapó,” yalepó. Atéró, Pita ą be tuapaae sókó holalemó, folosóró Yesunépi Pitapaae woseturaalu, “Saimon-ó, naao noa kisipa mute? Naao kisi-pané i haemó betó mole doasi topo whjrapené kae kae ąla ąlamó *moni* suatere alaró *takis moni* siré kotere alatamo, mo atimané naalerapepaaekélé ąlae dua dépé, mo whjrapepaae maaté ąlae yóló, sua de?” yalepó.

²⁶ Ti fo depa, Pitané ąpaae tokó móituraalu, “Mepaae mo whjrapepaae maaté ąlae yóló sua dapó,” depa, Yesuné duraalu, “Atétepa, ti doasi whjrapené naalerapepaae ąlae yóló sinitu dapó.” ²⁷ Tépatei, dámotamo atima dei tué muaqsórópa, ya naao kemei sóró wéipaae derane fae. Atéró derálemó ya supa, ti ai folosóró sere yané kóló dəayóló kelenaalemótamo, ⁴ *drakima moni* ke bupa kelaalo ai ape. Ai *moni* sóró fóló, dámó wusuróné *takis mulae*,” yalepó.

18

Kótóné teteróló kaae tare hepen be tuqmó doasi doi mole whj deé

yale fo

(Mak 9:33-37, Luk 9:46-48)

¹ Atéyale sukamó, Yesuné ama yó matere whjrape ą beterepaae wóló woseturaalu, “Hepen bemó Kótóné teteróló kaae tare aqmó whj fea betó moletei, mo doasi topo betere whj-a, de?” yalepó.

²⁻³ Ai fo depa, ama betá naale belekqamale dape sóró atima betó mole tuqmó daaló bitu duraalu, “Yało diapaae mo i dere ape. Dią kisipa tiki feteyóló, etei naale ketei kaae bitinitepa, ti Kótóné teteróló kaae tare aopaae mo sókó faalomeipó.” ⁴ Térapa, mepaae so whj detamo amatei deróló i naale male kaae mo dua betepa, ti ó hepen bemó betere Kótóné teteróló kaae tare aqmó topo whj ai betere ape.

⁵ Mepaae whj dené etei kaae naale male yało doimó, mo wisiyóló dape supa, ti etei wisiyóló dape sirapó. ⁶ Téretei, mepaae whj denétamo mepaae doi muní, ępaae kisipa tiki tiróló betere belei sókó dei so whj dowi ala yópóló me ala eratepa, ti atétere whjné depamó mo doakale kane fake duwóló wéi kěla tuapaae taae faluṣóró mo wisi wuapó.

⁷ Mepaae i haemó betó mole so whjné mepaae so whj dowi ala yóló dée nópóló, mepaae alarape mo eraalo ai ape. Atétere whj ątei mo dowi kwia saaireteimó, doasi wiyópóló yae! Ai alarape mo yaalotei, u kale whj dowi ala yóló, dée naaitere tū muaqsóró yae. Me whj atéró dowi ala yópóló, tē mulatere whj ti doakale dowi kwia saaireteimó wió yae! ⁸ Naao naase ó hóné ya dowi ala yópóló dée nalatepa, ti atétere naase ó hó tukóló taae falae. Ti noatepae, naao naase ó hó betá daayóló, mo ti betó tawaaire be tuapaae sókó fupa wisirapó. Naao hó ó naase

tamo daayóló beteräle tikimó, Talené mo ti dó tare si dolopaae taae deratepa mo dorapó.⁹ Naao kelenétamo ya dowi ala yópóló dée nalatepa, ti atétere kele sokóló taae falae. Ti noatepae, betä keletamó bitu, mo ti betere be tuapaae sókó fupa wisirapó. Naao kele tamo daayóló betepa, mo ti dó tare dowi sipaae Talené ya taae deraqsóró dapó.”

Fokó fole sipsip hupupaae dó faróló yale fo

¹⁰ “Yało diapaae mo i dere ape. I betó mole naale momale mo doi muni belei sokótei betepa, dią teteirapepóló teteraqse. Ti noatepae, atima kaae tare *ensel*-rape ó hepen bemó betere yało Aya Kótóné kelepa koló tarapó.¹¹ (-) ¹² I dere fo wosóló, diaaq noa kisipa mute? Whj betané ama 100 *sipsip* hupurape whaanalemó, betä hupu alutepa, ama neté yaaloé? Kale 99 hupurape du sokoremó betó mupatei taaróló, kale betä aluyale hupu kekene faalo ai ape.

¹³ Yało diapaae mo i dere ape. Kale whjné ai aluyale hupu keletepa, ti ą mo hajné sinóló betaalo ai ape. Ti noatepae, betó mole 99 *sipsip* hupurape kilitu hajtu betepatei, kale aluyale *sipsip* hupu keletepa, dere hajné mo teraae falapó.¹⁴ Atére kaae, i kale doi muni belei sokótei so whj betäkélé aluyaqsóró, ó hepen bemó betere diaaq Ayané doasi kisipa mutu beterapó,” yalepó.

Yapaae eratere dowi ala donoraе yóló dere fo

¹⁵ “Naao noné yapaae me dowi ala eratepa, ti ya ą beterepaae fóló, diaamosisi betämó bitu noó, naao ępaae etei kaae dowi ala eralepóló yó melae. Ama naao dere fotamo wosóló, hapatle donoratepa, ti diaamo tuämó muale seké kemeyóló, betämó

wisiyóló ai betere ape.¹⁶ Aténi, naao dere fotamo woseni hóróló dowqae fupa, ti kale asémó yóló muló betere fo sya furaalu, fea ala fea mo yalepóló, kelale whj tamo ó sore dapesó fóló, dią fea bituraalu, teraayóló ai seké wisirae.¹⁷ Amatamo dijané dere fokélé wosenitepa, ti touró betere Keriso fake so whjné keletómó hakeamó yó melópóló yae. Atérglemókélé, Keriso so whjné dere ma fo woseni hóratepa, ti ą Keriso doi muni, hale mo whj kaae ó *takis moni* sere whj kaae beterópóló yae.

¹⁸ Yało diapaae mo i dere ape. Naao me whj hamopaae erale dowi ala, mo yalepóló teraayóló kemeréni hale muó tapa, ti Kótóné ó hepen bemókélé dokóló ai muló betere ai ape. Naaotamo me whj hamomapaae erale dowi ala mo yalepóló teraatepa, ti Tale Kótóné ó hepen bemókélé, teraayóló muló beterapó.

¹⁹ Yało diapaae i dere ape. Atétere kaae, diąkó whj tamо mo betä kisipa muóló ó hepen bemó betere yało Aya Talepaae momaturaalu, me ąlakó wosetepa, ti ai wosetere ąla ama mo melaalo ai ape.²⁰ Ti noatepae, yało doi hale sóró horaairaalu, whj tamо ó sorekélé touróló betepa, ti atima tuämó ękélé beterapó,” yalepó.

Mené erale dowi kwia hale kemeratere fo sale fo

²¹ Tétepa, Pita Yesu beterepaae wóló ępaae woseturaalu, “Tale-ó, yało noné ępaae erale dowi ala hale kemeraalopóló meteró fapo enére? Wéi keró fapomó maaté yóló súpóló taaranére?” yalepó.

²² Ai fo depa, Yesuné ępaae tokó mótu duraalu, “Yało yapaae mo i dere ape. Wéikeró félimó maaté deretei sunipa, deté fu beteró 77 félimó, ama dowi ala kemerale wópóló yae.

²³ Atéró kale ó hepen bemó betere Talené teteróló kaae tare aqmó mole alata, etei ala dere kaaepó. Betä doasi topo whjné ama *moni* kwia mulóló saletei, ama kutó diratere whjrapené metéró saleró taleyaai ą beterepaae ape yalepó. ²⁴ Atéró, kaae sóró taletu betalemó, betä 10,000 *kold kapa* seké däle sóró, kwia mulóló sale whj kale doasi topo whj beterepaae dapesó walepó. ²⁵ Ai whjné ama kwia mulóló sale *moni* tokó melaairetei sumó tanipa, ama doasiné mepaae kutó diratere whjpaee duraalu, ai whjkélé, ama somakélé, naale senaalekélé, mené wae sóró dupu yópóló dotonóo, ama qla me fea me whjné dupu yópóló dotonóo, yae. Téró, ai *moniné* ti ama mole kwia kemeraairaalu, sóró ape yóló mulalepó.

²⁶ Ai ala yaaitepa, kale whj ą ama doasi daale felekemó buku-tiri teqró bitu dua naamei fo yóló duraalu, ‘Yalo ya qolené sukuturaalu, kwia mole *moni* me qla meipóló, kale whj ą hale fópóló dotonalepó.

²⁷ Téyaletei, ai kale whj ąmo furaalu, ama 100 *denarias moni* kwia mulóló sale whj kèle felepó. Ti ai whjta, atimaamo betä kutó ditere whjpóló kisipa muni, ama depamó botokó sóró taru, mo deteraayóló duraalu, ‘Yalo 100 *denarias moni* yapaae kwia mulapa, mo miótitei, hapale tokó ąlae’ yalepó.

²⁸ Ai fo depa, kale whj ą bukutiri tēane doropóló, mo dua naameiné ąpaae duraalu, ‘Yalo tokó melaalopa, sawa kaae tawae,’ yalepó.

²⁹ Téyaletei, kale whjné kaae tawaalomeipóló, *dipula* be kaae

tare whjpaee duraalu, ‘Ama kale kwia sale *moni* tokó melatere su kamó ti ą sókó daalaasepólópa, hale beterópóló yae,’ depa, kale whj *dipula* beteralepó. ³¹ Atétepa, mepaae atima betä kutó ditere whjrapené ai ala kolóló, atimakélé dei tué muóló sek̄etea, atimané doasi topo whjpaee i ala yalepóló ąpaae yalepó.

³² Atéró ene wale fo wosóló, kale doasiné ai ala yale whjpaee ape yóló, ąpaae duraalu, ‘Yata mo dowi ala yó tare kutó diratere whj ai ape. Naaq ępaae mo dua naamei fo depa, yalo yapaae doasi kwia moletei, me qla meipóló taaralepó. ³³ Térápa, yalo ya qolené sukóló taalótu yale kaae, naaokélé diaamo betä kutó ditere no hamoma koleturaalu, ai ala iniyólópó,’ yalepó. ³⁴ Atéró, kale doasi topo whj ą fopaae buólo, u kale *dipula* be kaae tare whjpaee duraalu, ‘Ama kwia mole *moni* momó tokó melópólópa, ą *dipula* beteróló, susupuróló fokosói ala deté fu betae,’ yalepó.

³⁵ Ai fo deté fóló kemetepa, Yesuné ama yó matere whjrapaee duraalu, “Naaq no hamomané yapaae erale dowi ala me qlameipóló, mo hosaa turóné kemerénitepa, ti ó hepen bemó betere yalo Ayané diq dokq feapaaekélé ai kaae alatóró eraalo ai ape,” yalepó.

19

Soró whjtamo dokoretei tek̄eteremó yale fo

¹ Atéró, Yesuné ai forape yóló kemetepa, ai Kaleli hae taaróló Judia hae kwiamó fole Jordan wéi tēyóló uté fakeró felepó. ² Atéró fóló beteremó, so whj feané ą sya wou betepa, atimané kisi beterape wisirótua yalepó.

³ Atéró, mepaae Farisi whjrapaee Yesu beterepaae wóló ą hásokó

fuléró kqae kelaai woseturaalu, “Kale yóló muló betere foné betä whjné ama so sawa hásokó fole ala, ó mepaae kae kae doasi dowi ala depakélé tokó falatepa Kótóné fo mulepé munié?” yalepó.

⁴ Ti fo depa, Yesuné ama tokó mótu duraalu, “Asémó yóló muló betere fo dosqayóló diaaq kisipa munié? Take keké nale alimó so whj aleturaalu, whj kae aleyóo, so kae aleyóo erapó. ⁵ Atére betené betä whj q so dokoturaalu, ama alimaró hamatamo taaróló, ama somatamo mo betä tikitóró daayóló betaalo ai ape,” yalepó. ⁶ “Atimaamo tamotei, Kótóné dekaaporóló mo betä tikítóró alée faló beteretei, mo whjné tekeyaqsóró yae,” yalepó.

⁷ Ai fo depa, kale Farisi whjrapené ąpaae duraalu, “Ti ai fo epateimo, Moses-né yóló muló betere foné duraalu, whj betané ama soma tokó falaai depata, ti so tokó falatere asé ai soné sóró fópóló, melae ere fomo, hqle noatepa yaleé?” yalepó.

⁸ Ai fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Moses-né ai ere fota, diaaq dowqae fóló du betere alamó, so tokó falaai depa, hqle hqko tokó feni, asé sóró fópóló melae yóló ai ere ape. Ti atéró so tokó fatu betere alata, take keké nale alimó, Talené atei ala yae yóló iripó. ⁹ Yalo diapaae mo i dere ape. Mepaae whjné ama soma me nópu nénipatei, hqle tokó faróló, ai whj q me kae sotamo dokotepa, ti atéteré whj q dowi ala yóló mo ti folokoleratapó,” yalepó.

¹⁰ Ti fo depa, ama yó matere whjrapené ąpaae duraalu, “So dokóló betere ala doasi hapólú ereteiné dä so dokoni hqle betepakélé, mo wisirapóló kisipa mutapó,” yalepó.

¹¹ Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Whj fea so dokoni, hqle

betenéitei, atei ala yópóló Talené ama tukóló muló betere whjné betä mo sumó enérapó. ¹² Ti noatepae, take mepaae whjrape hamané deyale sukmótei, nóluku fopei deyoo, mepaae whjrape ti mo whjnétei nóluku sokoo, mepaae whjrape ti Kótóné ó hepen be tuqmó teteróló kaae tare aqmó mole ala eraairaalu, so dokotere ala taaróló, Talené kutó betä diróo dua dapó. Mepaae whjrapené i dere fo sya fóló, ya naao wotoró bitu Talené ala mo sumó eranérapóló kisipa mutepata, ti téyópóló yae,” yalepó.

Yesuró belekqatiki naale senaaletemo
(Mak 10:13-16, Luk 18:15-17)

¹³ Téró, so whj atimané naale senaale Yesuné naase mulóló momarópóló dapesó walepó. Téyaletei, ama yó matere whjrapené ai kale naale senaale dapesó wale so whj foné sóró seséyalepó.

¹⁴ Atétepa, Yesuné duraalu, “Mepaae so whjtamo i naale senaale kaae betepa, ti Kótóné teteróló kaae tare hepen bemó mole alarape saalo ai ape. Térpa, ai naale senaale atima é beterepaae wópólópa, sesé yaqse,” yalepó. ¹⁵ Atéró, ama atimané tikimó naase mulóló momayóló kemetepa, atima ai betere tiki taaróló felepó.

Yesuró betä kokopei neli whjtamo

(Mak 10:17-31, Luk 18:18-30)
¹⁶ Téró, whj betä Yesu beterepaae wóló woseturaalu, “Yó matere whj-ó, mo ti betó tare bete saairalaalu, noa wisi alakó yaaloé?” yalepó.

¹⁷ Ti fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, “Noa wisi alakó yaaloé? yóló, ępaae wosetere-a, noatepa de? Ti wisi ala erótú betere Tale betä beterapa, ai ti betere bete

saaitepa, ti ama yae yóló muló betere fo betə wisiyóló sya fóló eró tawae,” yalepó.

¹⁸ Ai fo depa, kale whjné duraalu, “Noa ala maaté?” depa, Yesuné ąpaae tokó móituraalu, “Whj me ti dóló sukunaqse, so nópu naqse, ąla qlémi saqse, me whj dilikóló só deraairaalu, kapala fo yaqse erapó. ¹⁹ Naaø dere alaró dere fotamoné naao hae aya wisi doi muópóló hae aya aqmó naameyóló mo dua betae. Téturaalu, naaotei ya yaala sókó fu dere kaae, naao be whj so whjpaaekélé, atéró yaala sókó fu betae,” yalepó.

²⁰ Tétepa, kale kokopei whjné duraalu, “Ai yae yóló muló betere alarape betákókélé yało tikini, betere dokó fea yało sya fóló eró tarapa, me noa alakómó hásokó fóló yało inire?” yalepó.

²¹ Ti fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, “Naaø kisipanétamo mo betə alakókélé hásokó feni, mo turó sya fóló eratere whj betaaí kisipa mutepa, ti ya fóló, naao tare ąla olarape fea dotonóló moni sóró yoleale yóló betere whjrapemó hágé melae. Atétepa, ti naao saaire ąla ąla ó hepen bemó mo doasi horóló mupa, saalo ai ape. Atéró melólota, ya ę sya ape,” yalepó.

²² Téró, kale kokopei whjné ai dere fo wosóló furaalu, ą ąla ąla fea tare néli whj betereteiné, ą fomoné sinité felepó.

²³ Téró, Yesuné ama yó matere whjrapaee duraalu, “Yało diąpaae mo i dere ape. Fea ąla mole néli whj Kótóné teteróló kaae tare hepen be tuąpaae sókó faairetei mo dirirapó. ²⁴ Yało diąpaae momó i dapa wosae. Kamel hupuné ketéli dolomó sókó fenéretei, ąla ąla fea tare néli whj Kótóné teteróló kaae tare hepen be tuąpaae sókó faairetei mo doasi dirirapó,” yalepó.

²⁵ Tétepa, ama yó matere whjrapené ai dere fo wosóló atima fomo depa, ąpaae woseturaalu, “Noa kaae whjmo aluyaqsóró, tao saaloé?” yalepó.

²⁶ Ai fo depa, Yesu atima beterepaae fetée fóló duraalu, “Atei ala fea mo whjné enénitei, Kótóné ama betə fea ala fea mo sumó enérápó,” yalepó.

²⁷ Ti fo depa, Pitáné ąpaae duraalu, “Tale-ó, miótá dąné tare ąla ąla fea taaróló, ya ąla walapa, naao dąpaae noa ąlakó melaaloé?” yalepó.

²⁸ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Yało diąpaae mo i dere ape. Take i haeró saatamo ó ąla ąla fea momó kae kisi aleyóló mulatere sukamótá, kale Whjné Naalema teteróló kaae tare doasi betere tikimó ama mo kae ere au wisinaale yóló betepa, kelaalopó. Téró, dią ę sya wale whjrapékélé ai kale 12 doasi topo whj betere tikimó bituraalu, 12 Israel fakerape taleyaalo ai ape. ²⁹ Mepaae whj dené ama be ó noma ó nema ó hama alima ó ama naale senaale ó ama kutó ó hae tikiékélé fea taaróló, yało ala eraairaalu fupa, ti ai taaróló wale ąla ąlamó Talené beleróló, 100 félimó melaalo ai ape. Téturaalu, ai tómó mo ti betó tare betekélé matepa saalo ai ape. ³⁰ Téyalotei, mepaae mió mo doasi doi mole so whjrapé take nalo atima doi munire whj kaae betaalopó. Mió mepaae doasi doi muni, hágé hóko sókó deyóló betere so whj, ti take nalo mo doasi doi mole topo whj kaae betaalo ai ape.”

20

Kutó diróló dupu serepaae dó faróló yale fo

¹ “Ó hepen bemó Kótóné teteróló kaae tare alata, etei ala kaaepó. Betə hae tale mo híkati ama wain

kutó dirópóló, whjirape sóró beteraaí dapóló felepó.² Atéró, kale kutó talené mepaae whjirape sóró atimapaae duraalu, ‘Betá be démó ditere kutómó *denarias moni* betá melaalopa, yálo wain kutó dirane faaloé?’ yóló wosalemó, téyadlopó depa, dini fópóló dotonalepó.

³ Atéró, híka 9 kilok sukakelemó, kale kutó tale ą momó fóló kelalemó, mepaae whjirape so whj fea touratere tikimó hágé daae mupa kelalepó.⁴⁻⁵ Atépa, ama atimapaae duraalu, ‘Diaqó ditere kutó sútóróti diákélé yálo dupu yaalopa, yálo wain kutó dirane fae,’ depa, atima felepó. Atéró, 12 kilok sukakelemókélé, mepaae whjirape hágé daae mupa kale dere fo kaae yóló dotonóo, kuluka 3 kilok-mókélé, atéró dotonóo yalepó.⁶ Mo kuluka 5 kilok-mó ą momó fóló kelalemó, kale dere kaae mepaae whjirape hágé daae mupa kolóló, duraalu, ‘Diákélé imó hágé noatepa daae mulu de?’ yalepó.

⁷ Ai fo depa, atimané duraalu, ‘Me whjné dágama kutó dirópóló sinitepa hágé i daae mole ape,’ depa, kale whjné duraalu, ‘Diákélé, yálo kutó dirane fae,’ yalepó.

⁸ Atéró, be diki deretamo kale kutó talené ama kutó diratere whjirape kaae tare whjirapeaae ape yóló, atimané dupu mótu, nalo ki dini wale whjirapemó kaae sóró melaté fóló, folosóró wale whjirapeaae kemerale fae,’ yalepó.

⁹ Téró, kuluka 5 kilok-mó kaae sóró kutó diyale whjirapekélé fea *denarias moni* betatóró matepa sua yalepó.¹⁰ Atérótóró maté fóló kemetepa, kale folosóró híkati kutó dini fele whjirape atimané *moni* horóló melaalo nisi yalemó, kale nalo wale whj melale *denarias monitóró* atima

fea betá betá yóló matepa, sua yalepó.¹¹ Atéró *moni* sóró kemetepa, kale kutó taletamo dei tué muturaalu, *monimó* dokó dokó dere ala kaae sóró du betalepó.¹² Atima mo híkati kaae sóró kutó dirale whjirapené kale kutó talepaae duraalu, ‘Dáta, doasi suka suputamokélé, mo depe tukó wei kutó ditu betalepó. Téyaletei, kuluka mo betá sukakelemó kutó dirane wale whjirapekélé, dág melale sútóróti ai melale ape,’ yóló, kale kutó taletamo fo tokótamo du betalepó.

¹³ Tétepa, ama atimakó whj betapaae duraalu, ‘No-ó, yálo naao *moni* tukóló menéni, mo donotóróti i matere ape. Take híkati dámó fo dokoturaalu, yápaae *denarias moni* betatóró melaalopó fo yápaae inié?’

¹⁴ Térápa, mió naao *moni* sóró fae. Nalo yálo kutó dirane wale whjirapekélé, diákélé melale kaaetóró, atimakéle melaai kisipa mutapó.¹⁵ Yálo *moniné* me ala enépa, ti yálo mo súmó enérápó. Yálo hamokoturaalu me whjirapeaae eratere alamó naao étamó noatepa dei kisipa mutu de?’ yalepó.

¹⁶ Ai ala du dere kaae, nalo wale whj folosóró fóó, folosóró fele whj ti nalo wóó yaalo ai ape,’ yalepó.

Yesuné ą sukqalopóló sore
dakoróló momó yale fo
(Mak 10:32-34, Luk 18:31-33)

¹⁷⁻¹⁸ Téró, Yesu ą Jerusalem be huluapaae holaairaalu, ama yó matepa wosetere 12 whjirape atimasisi fu bitu tý dëpaae dapesó fóló, atimapaae duraalu, “Miótá dág Jerusalem be huluapaae holai i fole ape. Téteretei, kale whjné Naalema mepaae whjné eleké deyóló, so whjmó Talepaae momaratere whjiraperó Moses-né asére fo yó matere whjirapetamoné naase tuamó mulale faalopó. Ai whjirapenémo

atamo fo tokótamo yóló, a só deróló, mo ti sinópóló, daairaalu fo dokaalopó. ¹⁹ Atéró, ai whírapenémo ti Juda mei, kaae fakené naase tuşpaae mulatepa, atimané a faleyóló doka doka yóo, fokosói ala yóló susupuróo, filipaai tómó oleróló dóo yaalo ai ape. Atéró mo ti sukålotei, sore be démó ti Talené a momó kepaaróló beteraalo ai ape,” yalepó.

*Jems-ró Jon-tamomó hamané
Yesupaae woserale fo
(Mak 10:35-45)*

²⁰ Téró, kale Sebediné naalema tamo hamané Yesu beterepaae dapesó walepó. Atéró, wóló kale so a bukutiri tçane doropóló bitu duraalu, “Yálo i eraasepé yóló yápaae wosetere ala wisinaalekó naao eraaloé?” yóló wosalepó.

²¹ Tétepa, ama ápaae duraalu, “Yálo ýamó noa alakó erópóló kisipa mute?” depa, kale soné duraalu, “Naao téteróló kaae tare be tuámó, yálo i naale tamokó me naale naao turu naase démó beteróo, me naale naao fé naase démó beteróo, yaasepóló dapó” yalepó.

²² Ai fo depa, Yesuné kale whí tamopaae duraalu, “Diaamóné épaae ai wosetere fo beteta, diaamo kisipa inipó. Dowi ala kwia tokóló aluraairaalu, susupu sóró sinaaire ala, diaamonékélé súmó senére?” depa, atimaamoné duraalu, “Dámonékélé súmó senérápó,” yalepó.

²³ Ai fo depa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Yálo naaire wutimó belere wéi diaamonékélé súmó naalotei, turu naase ó fé naase démó betaaire alata, ti yálo téteróló kaae tanipó. Ai alata, yálo Ayané ama téteróló kaae taru, aimó betaaire whí tamokéle, ama mo taketitei tukóló beteró beterapó,” yalepó.

²⁴ Tétepa, kale mepaae yó matepa wosetere naase tamo whírapené ai dere fo woseturaalu, u kale whíro nomatamopaae fopaae yóló dei tué mualepó.

²⁵ Atétepa, Yesuné atimapaae tourále ape yóló duraalu, “Juda mei, kaae fake téteróló kaae tare topo whírapené mo so whí téteróló kaae tawóo, atimané sóró beteró betere whírapenékélé mo so whí téteróló kaae taru, i ala erae du beteretei diaaq ai kisipare ape.

²⁶ Atétere kaae, dia tuámókélé ai ala momókó yaqse. Aténi, dia tuámótamo doasi topo whí betaaai kisipa mutepa, ti so whí feané kutó diratere whí beterópóló yae. ²⁷ Whí me de doasi doi mole whí betaaai kisipa mutepa, ti diqné wae sóró kutó diratere whí kaae betae. ²⁸ Kale Whjné Naalema waleteita, ama kutó dirópóló mepaae whírape sóró beteraai wéni, mo whjné kutótei ama diróo, so whjné betere bete aluyaqsóró, ama betere bete hale melóló, dupuróló tao sóo yaairaalu, walepó,” yalepó.

*Yesuné kele dowi whí tamo
wisirale fo*

(Mak 10:46-52, Luk 18:35-43)

²⁹ Atéró, Yesu a ama yó matere whírapetamo ai Jeriko be hulua taaróló fu betalemó, so whí mo feané atima sya wou betalepó.

³⁰ Atétepa, kale kele dilikire whí tamo tñ démó beteremó, Yesu fu beterapó dere fo wosóló, fo fakeyóló duraalu, “Depit-né Naalema Tale doa whj-ó, dámó kólené sukuturaalu, tao sae,” yalepó.

³¹ Ai fo depa, so whí feané kale whítamopaae taalae yóló foné supatei, woseni nisiyóló, mo ti fo fakeyóló duraalu, “Depit-né Naalema doa Tale-ó, dámó kólené sukuturaalu tao sae,” yalepó.

³² Atétepa, Yesu ą aimó kejyóló daalu, kale whj tamopaae ape yóló, atimaamopaae woseturaalu, “Yalo diaamopaae noa alakó erópóló de?” yalepó.

³³ Ai fo depa, atimaamoné duraalu, “Tale-ó, naao dàmoné kele wisiraasepóló dapó,” yalepó.

³⁴ Tétepa, Yesuné mo kqlené sukuturaalu, atimaamoné kelemó olaa yalepó. Atéró olaa yaletamotóró atimaamoné kele wisitepa, Yesu sya felepó.

21

*Yesu doasi topo whj aqyóló
Jerusalem be huluapaae sókó felefo
(Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Jon
12:12-19)*

¹⁻² Atéró, atima Jerusalem be huluapaae felekemó sókó faai, kale Olip du sorokó molemó tñené Betpas bemó sókó felepó. Aimó Yesuné ama yó matere whjtamo dotonaai duraalu, “Diaamo u be huluapaae fóló kelenalemó, betä donki hupu ama maletamo halikané duló betaalo ai ape. Téyaalopa, ai hupu ama maletamo wusuró ę beterepaae taayóló sóró ape. ³ Whj menétamo diaamopaae, ai hupu neyaaai taayóló só fute? depa, i fo yae. ‘Talené ama kutó doasi moletei, diyóló kemetepa, momó sóró waai, kapala asiri serále fae yale tikimó sóró fulapó,’ yae,” yalepó.

⁴ Até yaleteita, take Kótóné ama kqlo whjné yóló muló betere fo motóró dokonóturaalu yalepó. Ai fo i ape.

⁵ “Jerusalem be hulua so whj-ó, diaaq doasi topo whj ai walapa, kelae.

Àta fopaae buni, mo naamei whj teó utü donki hupuné sisó tómó betóló ai walapa, kelere?” erapó.

⁶ Atéró, Yesuné ama yó matere whjtamo fóló, atimaamopaae yae

yale alatóró yalepó. ⁷ Téró, kale whj tamoné *donki* hupu ama maletamó wusuró dapesó wóló, atima feané kuti sokóló, ai hupuné sisó tómó whamenóló, ai tómó Yesu beteralepó. ⁸ Atéró, so whj feané kutirape sokóló tñ tómó whamenaté fóo, mepaae so whjné ti ni teteirape tukóló whamenaté fóo du betalepó. ⁹ Atétepa, mepaae so whj ti ątamo folosóró fóo, mepaae so whj nalo wóo du bitu, fo fakeyóló ą dukiróturaalu, “Hosana, Depit-né Naalema doa whj-ó, dà tao sae.”

“Talené doimó wale whj wisinaale Kótóné wisirópóló yae.”

“Mo ó taoró betere Tale Kótóné doi hale sóró horae,” deté fu betalepó.

¹⁰ Atéró, Yesu ą Jerusalem be huluapaae sókó felemó, so whj feané fo tiki whaatamo ą busuró wou betepa, ai be huluamó betó mole so whjné woseturaalu, “Ai wale whj-a de yaleé?” yalepó.

¹¹ Ti fo depa, ą busuró wale so whj feané atimapaae duraalu, “Àta, Kaleli haemó tñené Nasaret be hulua whjkó Kótóné fo eratere kqlo whj Yesupó,” yalepó.

Yesuné momatere be dolomó hókó farale fo

¹² Atéró, Yesu ą momatere be dolopaae sókó holalemó, ai be dolomó whjrapé qla qla dotonóló duputamo yóló su betepa, atima hókóló taae faralepó. Téró, kae kae be hulua whj atimané kae kae moni duputamo du betere whjrapé bitua dere ni fakerapekélé, kale ba hókósere dotonóló dupu du betere whjrapé bitua dere fglo ni fakerapekélé fea fesekeyó mepaae whjrapé dóló hókó faróló, fetée deralepó. ¹³ Atéró, ama atimapaae duraalu, “I fo aseyóló muló beterapó. Yalo i beta moma betä yaairaalu tñapó. Tépatei, diaaq ai dere alané qlémi

nokole whjrape betere be aqrotu beterapó,” yalepó.

¹⁴ Téró, mepaae kele dilikire whjrapero hó momaare whjrapetamo, ai momatere be tuqpaae wua depa, Yesuné atima wisirótú betalepó. ¹⁵ Téyaletei, ama ai dere ala wisinaale kolóo, ai momatere be tuqmó betó mole naale senaalené fo fakeyóló, “Hosana, Depit-né Naalema-ó,” yóló du betere fo kale mo so whjmó Talepaae momaratere topo whjrapero Moses-né asere fo yó matere whjrapetamoné wosoo, yóló, atima dei tué muturaalu fopaae bualepó.

¹⁶ Tétepa, atimané ąpaae wose-turaalu, “I naale senaalené du betere fo-a, naao wosere?” depa, Yesuné tokó mótu duraalu, “Épó. Kale aseyóló muló betere fo diaaq dosayóló kisipa muni airapó. Ketei naale senaaleró tñemó teó belere naale senaletamoné Kótóné doi hale sóró horçpólópó yóló, Talenétei tukóló muló beterapó,” yalepó.

¹⁷ Atéró, atima ai be huluamó betó mupa taaróló, ą u Betani be huluapaae fóló, diki betá fiyalepó.

Yesuné nose sélirale fo (Mak 11:12-14, 11:20-24)

¹⁸ Atéró, ą mo híkati u kale be huluapaae momó fesaae yóló fu betalemó, tñmó ą mo woténé sinalepó. ¹⁹ Atépatei, ą fu betalemó, tñmó ni nose daapa, nose daale felekepaae fóló kelalemó, dukélé woleni, hale sókumaaté epa kelalepó. Atépa, ai nipaae duraalu, “Du momó kaae woleyaalo mei ai ape,” yalepó. Ai fo yale-tamotóró kale ni mo ti séliyó deyalepó.

²⁰ Atéró ama yó matere whjrapené ai kale ni sélitere ala kolóló siraturaalu, i ni ha-pale téítiei séliyale-á, neyóló

yalerópóló, atimané ąpaae wosalepó.

²¹ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Yalo diapaae mo i dere ape. Diaaq kisipa tiki tamo muni, mo ti tiró bitutamo, yalo nipaae yale kaae, diaaqkélé ai ulupaae ya daale tiki taaróló, a wéi kela tómó daane derepae depa, mo téyalo ai ape. ²² Diaaq kisipa tikitamo Talepaae mo ti tiró bitu, moma duraalu, noa qlakó wosetepa, ti diaaq ai wosetere qla mo saalopó,” yalepó.

Yesupaae ya né sóró beteraleé yóló wosale fo

(Mak 11:27-33, Luk 20:1-8)

²³ Atéró, Yesu ą momatere be tipiné bopero daaló beterepaae fóló, yó mótu betepa, mo so whjmó Talepaae momaratere whjrapero mepaae whj disirapetamo wóló ąpaae wose-turaalu, “Naao ai alarape du beterópóló, ya né sóró beteraleé?” yalepó.

²⁴ Ti fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Yalokélé diapaae betá wosetere fo yaalopó. Yalo wosetere fotamo diaaq ępaae tokó matepa, ti ępaae ya né sóró beteratepa de? yóló wosale fokélé yalo diapaae tokó melaalo ai ape.

²⁵ Take Jon-né so whj wéi tópurale ala momó kaayóló waleé? Ó hepen bemó betere Talené yae depa yalepé, hale mo whjné yae depa, yaleé?” yalepó. Ai fo depa, atimasisitei fo kelaaróló duraalu, “Dañétamo ó hepen bemó Talené yae depa yalepó enalemó, ti dąpaae diaaq ama dere fo wosóló, ąpaae kisipa tiki tiréni dere ala noatepa yale? fo yaalopó.

²⁶ Ti mo whjné yae depa yalepó fo uatei, Jon ą Kótóné ama fo eratere koló whjpóló so whj mo feané kisipareteiné, atima dądaqsóró wirapó,” yalepó.

27 Atétepa, atimané Yesupaae duraalu, "Dä kisipanipó," yalepó. Ti fo depa, ama atimapaae duraalu, "Mené Ɂpaae i alarape yae depa dapóló, yälokélé diapaae yó melaalomeipó," yalepó.

Betq whjné naale tamopaae dó faróló yale fo

28-29 Atéró atimapaae duraalu, "I dere fo wosóló, diaaq noa kisipa muaaloé? Whj betqné ama naale tamo beterepó. Tépa, kale whj ą ama me naale beterepaae fóló duraalu, 'Ti naale-ó, yä yalo wain kutó dirane faasepólópó,' yalepó. Téyaletei, kale naalené alimapaae naao kutó dirane fole ą hörápó yaletei, nalomo ama kisipa feteyóló wisirapóló dirane felepó.

30 Tétepa, kale whj ama me naale beterepaae fóló, me naalepaae yale fo kaaetóró yalemó, ai naalené duraalu, 'Ayáó, wisirapó téyälöpó,' yalepó. Téyaletei ą feni, hóyalepó. ³¹ I kale naale tamokó mé naalené ama alimané kisipa mole ala eraleé?" depa, atimané tokó mótu duraalu, "Folosóró yale naalenépó," yalepó. Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, "Yälo diapaae mo i dere ape. Kale takis moni siré kotere whjraperó nöpu nokole sorapetamo Tale Kótóné teteróló kaae tare be tuapaae sókó furaalu, folosóró atimapi faalo ai ape. ³² Ti noatepae, kale wéi tópuratere whjkó Jon waleteita, mo donoi alamaaté yó melaai waletei, dijané ama dere fo wosóló, kisipa tirénipó. Téyaletei, takis moni siré kotere whjraperó nöpu nokole sorapetamoné ti ama dere fo wosóló, mo dapóló kisipa tiralepó. Atéró, atimané du betere alakélé diaaq kolólótei, mo dapóló dijané dowi ala taaróló, kisipa feteyóló, tirénipó," yalepó.

Wain képi kutópaae dó faróló yale fo

(Mak 12:1-12, Luk 20:9-19)

33 Atéró, Yesuné duraalu, "Fo sale fo me kae i dapa wosae. Betq whjné ama haemó wain kutó diyóló, tipiné bolaayóló atimané wain képi du döwóló wéi tepeyyaairaalu, kutü diri dukjyoo, kale kutópaae olémi whj wale kelaai kaae tawóló betaaire be fofo mo sikipaae horóló týeo yalepó. Atéró kale whj ą mepaae uké faaираalu, mepaae kutó diratere whjraperaae ama kutó kaae tawae yóló, atima sóró beteróló ą felepó. ³⁴ Atéró, kale wain du teketere ali wapa, ama mepaae kutó diratere whjraper u kale kutó kaae tare whjraper beterepaae ýlumétepa sóró muló betere olakó senaale fae yóló, dotonalepó. ³⁵ Téyalemó, ai kale kutó kaae tare whjraperené u kutó diratere whjraper me whj häle fokosói ala yóló susupuróo, me whj mo ti dóló sukuló, whj me kapo duné siriyló dóo, yalepó. ³⁶ Até itikimó, momómo kale whjné ama mepaae kutó diratere whjraper dotonalemó, ai whjraperkélé take folosóró doteyale whjraperaae erale ala kaaetóró ipakalepó. ³⁷ Atéró, nalo mo ti kemeróturaalu, kale whjné ama naale so whjné mo wisiyóló dape saalopóló kisipa muóló, dotonalepó.

38 Téyaletei, kale kutó kaae tare whjraperené kale whjné naalema wale kolóló, atimasisi fo këlaaróló duraalu, 'Ai naalenéta, ama alima sinitepa, qla qla fea ama saai du beterapa, ai qla qla fea djané saai ąkélé daalopa, siépe,' yalepó. ³⁹ Atéró, atimané kale naale ai kutó alépaae tao sóró taae deróló mo ti dalepó.

40 Atépa, ai kale wain kutó tale wouraalu ai kutó kaae tare

whjrapepaae noa alakó eraaloé?" yalepó.

⁴¹ Ti fo depa, atimané ąpaae tokó mótu duraalu, "Mo sonaalei dowi ala du betere whjrape atima mo ti sinópóló ama daalo ai ape. Atéró, ama kale wain du ȳlumétepa sóró wisiyóló bukóló atima sóo, kale kutó tale melóo, yópóló mepaae whjrapepaae kaae tawae yaalopó," yalepó.

⁴² Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, "Kótóné asémó yóló muló betere fo diaaq dosayóló kisipani airapó.

'Kale doakale kane fake be tetero whjrapené dopa taae farale kapotei, be hulua deyyaire doasi eleké alée felepó.

Ai kelaalo kokqi ala, Talenétei eró betepa dąnē kilituraalu, sira du beterapó,' erapó.

⁴³ Térápa, yálo diapaae i dere ape. Kótóné ama teteroló kaae tare ala wisi dią tuqmó moletei, ama tokó sóró du wisinaale woleraaire so whjpaee melaalo ai ape. ⁴⁴ Whj me de ai kane fake tómó dé nukupa, ti ai whjné ama diri derakó faalotei, whj me detamo ai kane fake dorowouraalu téyaratépa, ai whj mo ti derakó fóló muaalo ai ape," yalepó.

⁴⁵ Atéró, mo so whjmó Talepaae momaratere topo whjrapero Farisi whjrapetamoné ai yale fo sale forape woseturaalu, Yesuné ai yale fota, atimapaaetóró yalepóló kisipa mualepó ⁴⁶ Atétepa, atimané ą daaire tų kikitu betaletei, so whj feané kisipané ąta hale mo whj mei, Kótóné ama fo eratere kóló whjpóló kisipareteiné, atima daqsóró witepa taaralepó.

22

*So dokotere be dêmó qla deyóló nokolepaae dó faróló yale fo
(Luk 14:16-24)*

¹⁻² Atéró, Yesuné atimapaae fo sale me kae yóló duraalu, "Kótóné ó hepen bemó teteroló kaae tare aqmó mole alata, betq doasi topo whjné ama naalemané so dokotere be dêmó qla deraairaalu, donoroló mulatere kaaepó. ³ Kale whjné atéró detere qla naai ape yóló ali male so whj dape sene fae yóló, ama kutó diratere whjrape dotonatei, atima hóyóló waalomeipó yalepó.

⁴ Tétepa, ama mepaae kutó diratere whjrapemo dotonótú duraalu, 'I detere qla naai ape yóló ali male so whjpaee i fo yae. Yálo qłata taleyóló mulóló, bulmakau hupuró mepaae seraai huputamo dóló turukiyóló mulóo, mepaae qla ɔlakélé fea mo sumó taleyóló mulóo erapa, yálo naalené so dokotere be dêmó detere qla naai ape yae,' yalepó.

⁵ Téyaletei, atima ai dere fo woseni nisiyóló, dapo dapo yóló, me whj ama kutópaae fóo, me whj ti ama yaai tué mole alapaae fóo, yalepó. ⁶ Mepaae feni hale betere whjrapené ti ama kutó diratere whjrape fokosoi ala yóo, mepaae mo ti dóló sukunóo yalepó. ⁷ Atétepa, kale doasi topo whj ą fopaae buóló ama diki tare whjrape u kale whjrape dale whjrape dóló kemeróo, atimané doasi be huluakélé si biliyóló, torokó fiale fae depa atima fóló, si biliyoo yalepó.

⁸⁻⁹ Téró, ama kutó diratere whjrapaae duraalu, 'Kale so dokoteremó detere qla sumó taleyóló muló betepatei, ai qla naai ape yale whjrape atima i detere qla naaire mo sunipa taaróló, dią fóló, doasi bepaae fole tų dêmó ó sawatamo týmó mepaae so whjkó keletepá, ti i detere qla naai faalopóló dape siré kwęae,' yalepó. ¹⁰ Atétepa, ama kutó diratere whjrape doasi

be huluapaae fóló, tütu so whj keketé kwéyóló, wisi so whírò dowi so whjtamo hóko dape siré kwéyóló, tourale tikimó, be mo ti fjae felepó.

¹¹ Téyaletei, kale doasi topo whj ai qla naai wóló betó mole so whj kuapaae fóló kelalemó, whj betä kale so dokotere be démó qla naairaalu, derótua dere kuti deró bitinipa kelalepó. ¹² Atépa, kale doasi topo whjné ąpaae wose-turaalu, ‘No-ó, ya so dokotere be démó detere qla naai derótua dere kuti derénire noatepa yaleé?’ yóló foné salemó, kale whj haleturaalu, fokélé tekeni, hokomó sókó fi beteropó.

¹³ Tétepa, kale doasi topo whjné ama kutó diratere whipaae duraalu, ‘Ai whj belamó diliki dolomó wole du bitu ama serekenétei, ą turukóló nuku beterópólópa, hó naase dokóló taae derae,’ yalepó. ¹⁴ Ti noatepae, so whj mo turó ape yaletei, tóróti sokósú yale so whjmaaté wóló beterapó,’ yalepó.

Sisapaae takis moni melae yale fo

(Mak 12:13-17, Luk 20:20-26)

¹⁵ Téró, kale Farisi whírapé fóló, Yesuné ama dere fomó ą só deraai dapóló, fo dokóló mulalepó. ¹⁶ Atéró, atimané yó matere whírapero Herot-né fo eratere whírapetamo Yesu beteropaae dotonóló, atimané ąpaae duraalu, “Yó matere whj-ó, ya betä mo fomaaté yó mótu bituraalu, Kótóné ama kisipa mole ala ó yóló muló betere fo mo sya fóló erótua beteretei, djané kisiparapó. Ti noatepae, naao fo yó móituraalu doasi doi mole so whj kolóló ya wini, doasi doi mole so whípaaekélé, doi muni belei sókó deóló betere so whípaaekélé, mo betä kaae alatoró erótua beterapó. ¹⁷ Sisapaae takis moni

matere ala wisirépé, dore? Ti naao noa kisipa mute?” yalepó. ¹⁸ Ai fo yaletei, atima dowi kisipa muturaalu, Yesuné ą só deraai tý kikitu betere ala kolóló, atimapaae duraalu, “Dorutei tó tikiné hale sikjli du betere whírapéó, noatepa diaaq ę só deraai tý kikitu bitu de? ¹⁹⁻²⁰ Térapa dijané takis melótua dere *moni* yálo kelaalopa sóró ape,” yalepó. Tétepa, atimané ą beteropaae betä *denarias moni* sóró wapa, ama atimapaae woseturaalu, “I asoró i mole doitamo-a, né?” yalepó.

²¹ Ai fo depa, atimané ąpaae tokó mótu duraalu, “Aita Sisanépó,” yalepó. Tétepa, ama atimapaae duraalu, “Sisané olapa ti Sisapaaetóró melae. Kótóné olapa, ti Kótópaaetóró melae,” yalepó.

²² Yesuné atéró dere fo woseturaalu, “Haió!” yóló sirayóló, atima ą taaróló felepó.

Kepaayóló betere whírapé so dokotimipóló yale fo

(Mak 12:18-27, Luk 20:27-40)

²³ Atéyale be dëtamotóróti mepaae Sadyusi whírapé Yesupaae betä fo wosaaai dapóló walepó. Ti ai Sadyusi whírapé atima kisipanéta, sukale so whj momó kae kepaayaalo meipó dua dapó. ²⁴ Atétere whírapené Yesupaae woseturaalu, “Yó matere whj-ó, Moses-né dapaae etei fo yóló muló beterapó. Whj betä naale senaale deni, hale beteró sukutepa, ti so wulia nomané dokóló naalekó detepa, ti noma betale sirimó, ai naale beterópólópó,’ erapó. ²⁵ Téró, wéikeró nomarape dätamó betalepó. Téró, topo whj ą betä so dokaletei, naale senaale dini, hale beteró kale whj sinitepa, kale so wulia ama noma me whjnémó dokalepó. ²⁶ Téyaletei, ai kale whjklé naale senaale dini, noma yale kaaetóró

häle sukalepó. Atétepa, kale so wulia me whjnémó dokalemó, ai whjnékélé naale senaale dini, häle sukalepó. Mepaae doyrr nomarapekélé atérótóró sisirae felepó.²⁷ Nalo mo kemerótú, kale sokélé sinalelepó.²⁸ Téyalepa, mió kale sinale whjrape kepaayóló betaaire sukamó, kale wéikeró nomarapekó mé whjné ai kale so dokaaloé? Ti noatepae, aita nomarape dokó feané dokoté wale sopó,” yalepó.

²⁹ Ti fo depa, Yesuné duraalu, “Diaaq ai mutu betere kisipata, kale asémó yóló muló betere foró Kótóné doasi bole fotokotamo wisiyóló kisipani, hásokó fu-raalu du beterapó.³⁰ Kale sinale whjrape momó kepaayóló betaaire sukamó whjkélé so dokoo, sokélé whjtamo fóo ini, ó hepen bemó betere *ensel*-rape kaae betaalo ai ape.³¹⁻³² Kale sinale whjrape atéró kepaayóló betaalopóló, Kótóné diapaae asémó ere fo dosayóló kisipanié? Téró ama duraalu, ‘Eta, Abraham, Aisak, Jekop-sépi atimané Kótópó,’ yalepó. Ti ai sukale so whj mo ti alu wuqsóró ti i dosayaale so whjrape teteróló kaae tare Kótópó fo wuqmeipó. Ti ata, mió i betó mole so whjró take sukóló kepaayóló betó mole so whjtamo teteróló kaae tare Kótópó,” yalepó.

³³ Tétepa, so whj feané ai dere fo woseturaalu, haió! yóló sirayalepó.

Tale q waaire be dë ó suka kele mené tuénipóló yale fo

(Mak 12:28-31, Luk 10:25-28)

³⁴ Téró etéyalepó. Yesuné kale Sadyusi whjrapené wosetere fo mo donotóró tokó matepa, kale Farisi whjrape, atima betapaae touróló atimasisi fo kelaaralepó.³⁵⁻³⁶ Atéró, Moses-né asére fo yó matere kisipa tiki fosó fosóre whj

betané q kaae kelaai sú sóró wose-turaalu, “Yó matere whj-ó, kale yóló muló betere foné i ala yae ere doasi topo fo-a, mé foé?” yalepó.

³⁷ Ai fo depa, Yesuné tokó mótu duraalu, “Naaao Talepaae yaala sókó fóló, hékesené sinitere alata, naao hossaa bete turónékélé, naao kepe bete turónékélé, naao kisipa tiki bete turónékélé, yaala sókó fu betae.³⁸ Ti ai alata, ama folosóró yae yóló muló betere mo doa topo ala ai ape.³⁹ Ai kilipaae me tamo dakoróló yae yóló muló betere mo doasi topo fo i ape. Naaotei ya yaala sókó fóló hékesené sukutu dere kaae, naao be whj so whjpaakélé atéró yaala sókó fu betae.⁴⁰ Kale yae yóló muló betere forape fearó Kótóné ama fo eratere kóló whjrapetamoné ere fota, ti i doasi topo fo tamo tómó beleró beterapó,” yalepó.

Keriso q né naalemaé yóló yale fo

(Mak 12:35-37, Luk 20:41-44)

⁴¹⁻⁴² Atéró, kale Farisi whjrape betapaae tourále wóló betó mupa, Yesuné atimapaae woseturaalu, “Kótóné so whj teteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whj Keriso-a, né naalemaé?” yóló wosetepa, atimané tokó mótu duraalu, “Depit-né deté wale whjné deale naalepó,” yalepó.

⁴³⁻⁴⁴ Ai fo depa, ama atimapaae duraalu, “Kale Dëi Kepe Wisiné Depit fotokoratepa, Depit-né ąpaae Tale-ó ere fo-a, me whjné ama deale naalené deté fele naalepaaetei Tale-ó fo dua de? Té dumitei, Dëi Kepe Wisiné fotokoratepa Depit-né ąpaae Tale-ó fo asęyóló i muló betere ape. Ai fota i ape.

Talené q teteróló kaae tare Talepaae duraalu,

“Naaao bóe whjrape atima yalo teteirape aleróló, naao hó aqmó beteraalopa, ya yalo

turu naase dəmō bitu kaae tawae,"' erapó.

⁴⁵ Ti Depit-né ąpaae Tale-ó fo du bitipa, momómo ama naale-ó, dere fomo neyóló yaleé?" yalepó.
⁴⁶ Ti fo depa, whj betanékélé Yesuné ai yale fo mené tokkékélé menénipó. Ai be dəmō kaae sóró fóló, mepaae whjrapené wosetere fo me kae ini, taaróló felepó.

23

Dowi kwia saalopa kaae tawae yalefo

(Mak 12:38-39, Luk 11:43, 11:46, 20:45-46)

¹⁻² Téró, Yesuné aimó touróló betó mole so whjró ama yó matere whjrapetamopaae du-raalu, "Moses-né asére fo yó mótu betere whjrapero Farisi whjrapetamota, kale doasi whj Moses betale sirimó bituraalu, ama yó matere ala yó tarapó.
³ Atimané yó matere fo diaaq wosóló, sya fóló erótua yae. Tépatei, atimané ai du betere ala momóko sya fóló yaqse. Ti noatepae, atimané yó mótu betere fota wisiyóló yó mótu bitutei, sya fóló eratere alamo dumipó.
⁴ Atimané doasi sekéi qlarape whjrapené beleyópolo, dokóló atimané hylumó belerótua dapó. Téteretei, atimanémo ai kale sekéi qla belere whjrapé fasóló mo sawa tao sere alakékéle dumipó.

⁵ Atimané du betere ala feata, ti so whjné kolóló dukirópolo, dua dapó. Téturaalu, Kótóné fo atimané kutiri tuamó bulapóló, so whjné kolóló aunópolo, aseyóló atimané kutirimó meleke kaae beleyóo, naasemó hó kaae sóo, Kótópaae moma yaaikékéle, atima mo ekelerapó yópolo, deratere foloi kuti mo ti foloróló kwiamó, mepaae auratere qla olerótua yóo dapó. ⁶ Téturaalu, qla detere be dəmō mo doasi doi mole whjrapé

bitua dere tikimótóró betaai ekéle yóo, moma dere bemó doasi topo whjrapé bitua detere tikimó maaté betaai ekéle yóo dua dapó.
⁷ So whj fea touratere tikimó betó mole so whjné atimapaae doasi doi mole yó matere whj wisi kóleó yóló, dukiratere kokomó dua dapó.

⁸ Atétu dere kaae, mepaae whjrapené diapaae Rabai, yó matere whj-ó, yaqsró yae. Ti noatepae, diq tuamó doasi topo whj betatóró betepa, diq fea ti mo norapetóró ai betere ape.

⁹ Mepaae i haemó betó mole mo whjpaatei diqné aya-ó, du betaqse. Ti noatepae, diqné Aya mo betá ó hepen bemó beterapó.

¹⁰ Mepaae whjné diq kilituraalu, diapaae yó matere whj-ó, yaqsró yae. Ti noatepae, diq yó matere whjta, so whj fea tpteróló kaae tanópolo, Kótóné sóró beteró betere doasi whj Keriso q betá beterapó. ¹¹ I haemó diq tuamó doasi doi mole topo whj betepa, ti ai whj q diqné kutó diratere whj betaalo ai ape. ¹² Ti noatepae, mepaae whj dené ama doitei hale sóró horótua betepa, ti atétere whjné doi haepaae só deraalopó. Téretei, mepaae whj dené amatei q deróló dua betepa, ti atétere whjné ama doi doasi muaalo ai apé.

¹³ Diq Moses-né asére fo yó mótu betere whjrapero Farisi whjrapetamo-ó, tiki tuapaae dorutei hale sikili du betepa, Kótóné diq dowi kwia melaalopa, mo doasi witu betae. So whj fea Kótóné tpteróló kaae tare bepaae sókó faai fu betepatei, faqsró ai tu diaaq dere alañétei seséyóló kinótua beterapó. Ti diaqta, ai tumó sókó fumitei, aipaae sókó faai fole so whj ai sesétu betere ape. ¹⁴ (-)

¹⁵ Diq Moses-né asére fo yó mótu betere whjrapero Farisi

whjrapetamo-ó, tiki tuapaae dorutei, tóné hale sikjili du betepa, Kótóné doasi dowi kwia melaairetei wió yae. Mepaae whjirape diatamo touróló doasi fake firaai dapóló, wéi tómokélé, hae tómokélé, kutu beterapó. Atéró, me whjkó diaaq dere fo wosóló dią fake alene wapa, diaaq dere ala yó melóló, ai yó matere alanétei diaaq du betere dowi ala bosenóló, mo dowi si duku beterepaae faai betere whjirape kaae beterótua dapó.

¹⁶ Diąkélé kele dilikire whjirape bitutei, me whjpaae tų i mole ape yóló yó matere whj kaae betepa, mo doa dowi kwia saalopa, wió yae. Ti noatepae, diąné etei fo dua dapó. Whj me dené Tale Kótóné momatere be doi yóló mo dirii malo depa, ti me bete muni, Tale Kótóné momatere be tuamó mole *kold kapa* doi yóló, Kótópaae mo dirii malo yóló mulatere fo tikitepa, ti mo doasi kwia saalopó dua dapó. ¹⁷ Dią kele dilikiyóló tuékélé okokore whjirape-ó, doasi topo qla-a, noaé? Momatere beta, doasi topo qla ai ape. Ai *kold kapanéta*, ti momatere be wisiróló kae mulótumipó. Tétumitei, Momatere be tuamó Kótóné ala eratereteiné, ai be tuamó mole *kold kapatei* wisiróló, kae mulótua dapó. ¹⁸ Meta, diaaq i fokélé dua dapó. Me whjné ama dere fo diriróturaalu, Talepaae hale matere qla belerótua dere kapo doi yóló, malo depa, ti ai bete munipó. Kale ai kapo tómó sukulaa dalaai beleratere qla doi yóló, dirii malo depa, ti mo dirirapó dua dapó. Ai fotamo tikitepa, mo doasi dowi kwia saalopó du beterapó. Dią kele dilikire whjirape-ó, mé qla doasi bete mule? Talepaae hale matere qlapé ai qla beleratere tiki doasi bete mule? Ti ai hale matere qla

beleratere tikiné Talepaae hale matere qla wisiróló, kae mulótua dapó. ¹⁹ Dią kisipa tiki okoko yóló, kelekélé dilikire whjirape-ó, mé qla-a, doasi topo qlaé? Kótópaae hale matere qlapé, ai qla mulatere tikié? ²⁰ Térapa, whj me dené ama fo diriróturaalu, hupu ó mepaae qla beleratere tiki doi yóló malo depata, ti kale sukulaa dalaai beleratere qjakélé wusuró doi yóló malo ai dere ape. ²¹ Whj me dené Kótóné momatere be doi yóló dirii malo depa, ti ai momatere beró ai bemó betere sekétamo wusuróné doi yóló malo ai dere ape. ²² Whj me dené dirii malo duraalu, hepen be doi depa, ti kale doasiné teteróló kaae tare tikiró aimó betere sekétamoné doi yólókélé, du beterapó.

²³ Moses-né asere fo yó mótu betere whjiraperó Farisi whjrapetamo-ó, dią tiki tuapaae dorutei, hale sikjili du betereteiné, doasi dowi kwia saalopa, mo wió yae. Ti noatepae, diaaq kutómó ere qla naase tamo epa, betä ti naao Kótópaae hale matapó. Téretei, mo doasi bete mole ala diaaq kisipa muni, sisópaae eróló, mo keteró beterapó. Ai doasi bete mole ala i ape. Fo tokótamo yóló mo donoyóló taletere alakélé, kqlené sinóló tao sere alakélé, Kótópaae kisipa tiki tiróló, ama ala hale eró tareteikélé, fea diaaq kisipa keteró beterapó. Ti mepaae yóló muló betere doasi bete alarape fea wisiyóló eróturaalu, mepaae sawa alarapekélé kisipa keteréni, fea touróló eróluqsóró mo wisi uapó. ²⁴ Dią kele dilikirutei, mepaae whjpaae tų i mole ape yóló yó mótu beterapó. Diąné qla nukuraalu, mo sawa dokqletamo hóko naqsóró, mepaae qla qla sorokóló nuku beterapó. Tétu bitutei, doasi *kamel* hupumo, ti

diagné kiliniyóló qlatamo touróló hóko ai nuku betere ape.

25 Moses-né yóló muló betere fo yó mótu betere whírapero Farisi whírapetamo-ó, diq tiki tuapaae doruraalutei, hale sikili du betereteiné mo dowi kwia saalo ai ape. Diagné wéi nokole wutiró nukutamo tómaaté fukuturaal, tuapaae fukutumipó. Ti ai tómó maaté fukutu betere so whíta, qlémi nokole alakélé, ukusi yóló ekèle dere alakélé mo fáfanapó. 26 Kele dilikire Farisi whí-ó, folosóró ti kale wéi nokole wutiró qla nokole nukutamo tuapaae hotowayóló fokae. Atétepa, ti tótá ama haletei fokó faalo ai ape.

27 Moses-né asére fo yó mótu betere whírapero Farisi whírapetamo-ó, tiki tuapaae doruraalutei tóné hale sikili du betereteiné mo doasi dowi kwia saalo ai ape. Diáta, kale whí dou tómó kale dëi ni féné aurale tikimó kelaalo mo kokore kaae erapó. Ti whí dou tótá kelaalo kokoretei, whí mole dou tuq dolopaaeta, sukale whíné diriró kae kae kelaamilitamo fáfanapó. 28 Diákélé u tuapaae atei kaae ala epatei, so whí feané diaaq tó tiki maaté kilituraal, mo donoi ala du betere whírape nisi du beterapó. Diaaq tiki tuapaaeta, whí dilikitere alaró kae kae mo sonaalei dowi alatamoné ai fáane ape.

29 Moses-né asére fo yó matere whírapero Farisi whírapetamo-ó, diq u tuapaae dorutei, tómó hale sikili du betepa, mo dowi kwia saaireteimó wió yae. Diáta, Kótóné ama fo erale kóló whírape dourale tikiró, mo take donoi ala yóló sinale whírape dourale tikitamo hotowa yóló be ténoló aurót beterapó. 30 Atéturaal, diaaq etei kaae fokél du beterapó. Dátamo, noutererape betale alimó bituásóró, ti Kótóné ama kóló

whírape dóló samea sókó fatua wuá meipó dua dapó. 31-32 Diáta kae whírape meipó. Diaaq ai du betere fonétei diq só deróturaal, Tale Kótóné ama kóló whírape dilé wale whírapené deté wale naalerapeta, diátóró ai ape. Térpa, atimané deté wale dowi ala diaaqkélé mo ti fakeróló du betaes.

33 Diq whí sinópóló tukó nokole mo dowi wulirape-ó, diátamo fo tokótamo yóló dowi si duku beterepaae só deraairetei noa yóló hásokó faaloé? 34 Térpa, yálo diq beterepaae Kótóné ama kóló whírapekél, kisipa tiki fosó fosore whírapekél, Kótóné yóló muló betere fo yó matere whírapekél, dotonótú beterapó. Tétu betepatei, mepaae whírape ti diaaq dóo, mepaae whírape filipaare ni tómó oleróló dóo, mepaae whírape diaaq fo wosetero be tuqmó fokosói ala yóo, mepaae whírape atima me be huluapaae botokó fupa, diaaq daai sya kwéyoo yaalo ai ape. 35 Atéyaleteiné, donoi ala du betale whí Abel-né samea sókó feleteimó, kaae sóró dilé wóló, kale Barakayané naalema Sekarakélé momatere beró Talepaae hale matere qla sukulaa dalatere tikitamo tuqmó diagné dalepó. Ai dilé wale whírapené samea sókó feletei fea touróturaal, diq mió i alimó betó mole whírapetamo doa kwia melaalopó. 36 Yálo mo i dere ape. Take atéró whí dilé walemó dowi ala kwia fea touróturaal, mió i betó mole so whíné saalopó.

37-38 Jerusalem be huluamó, betó mole so whí naao teyae! Kótóné ama kóló whírape diq beterepaae dotonótua depeatei, kapo duné siróló dua yale so whí-ó, kale bané ama malerape baase aopaae buó su dere kaae, yálo diákélé atéró dape saalopóló dua

yaletei, diaaqtei hóyóló dowqae fua yalepó. Téyaleteiné mo doasi kóleó, Talené diq taalatepa, mió diaaq be hulua ai wópu mutapa, kelere? ³⁹ Térapa, yálo diapaae mo i dere ape. Diaaq é kilini bitiré fóló, “Talené doimó wale whj Kótóné wisiratepa ą hajné sinóló beterópóló yae’ dere sukamó, ti diaaq é momó kelaalopó,” yalepó.

24

Take kemetere sukamó yaaire ala

(Mak 13:1-2, Luk 21:5-6)

¹ Téró, Yesu momatere be taaróló fu betepa, ama yó matere whjrape ątamó hokolaane fóló duraalu, “Momatere be wisinaale ai teyóló muló beterapa, kelere?” deté fu betalepó. ² Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ai té mole berape diaaq kelere? Yálo diapaae mo i dere ape. Ai berape fea fisikó furaalu, kapo fake betákókélé me kapotamo olokopa kelaalomeitei, mo fea kolokó fóló mupa kelaalo ai ape,” yalepó.

³ Atéró, Yesu ą Olip du sorokó molepaae fóló betepa, ama yó matere whjrape ą beterepaae wóló atimasisi bitu ąpaae woseturaalu, “Dá mokoleyaa yóló betepa, ya walemó kilita sókó faqsórópa, folosóró noa alapi eratepa kolóló, dğané tué yaaloé? Keme yaaire be déró ya waaire be dętamó, dğané kisipa yópóló noa alapi eraaloé?” yalepó.

⁴ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Me whjné diq dilikóló kópaae ąlisóró falaqósóró, mo hotowayóló kaae tawae. ⁵ Ti noatepae, whjrape mo feané diq dilikituraalu yálo doi yóló, ‘Eta, so whj fea teteróló kaae tanópóló, Kótóné sóró beteró betere whj Kerisopó,’ depa, so whj feané mo nisi yóló sya faalo ai ape. ⁶ Me tikipaae bóe du beterapó dere

fokélé wosóo, mo felekemó bóe du betere alakélé koloo duraalu, diq tué sekeyóló wiyaqse. Ti noatepae, ai alarapeta mo yaalopóló tukóló muló betereteiné hásokó feni, mo yaalotei, kemeyaaire be dę ti teórapó,” yalepó. ⁷ “Me hae kwiamó betere be hulua whjró me hae kwiamó betere be hulua whjamo bóe doasi daalo ai ape. Me hae kwia teteróló kaae tare topo whjró me hae kwia teteróló kaae tare topo whjatamokélé bóe daalo ai ape. Atéturaalu, doasi wote aliró doasi bao dere alatamo hae kwia feapaae wou betaalo ai ape. ⁸ Ai alarape feata, ti kale sorape naale saai sisó kaae sóró nuku dere kaae dapó.

⁹ Téturaalu, diq é sya wóló, yálo ala erótú beteremó, i hae kwia feamó betó mole so whjné diq hóróló fokosoi ala yóló, mo ti sinópóló daalo ai ape. ¹⁰ Atétere sukamó, so whj mo fea kisipa tiki tiró betere ala taaróló, me whj hóróló atimasisitei bóe daairaalu, eleké deyóló u só derané, i só derále, du betaalopó. ¹¹ Atétu betepa, mepaae whjrape mo fea Kótóné ama mo kóló whj aqyóló wóló, so whj dilikóló kópaae faraalo ai ape. ¹² Ti noatepa meipó. I hae kwia feamó betó mole so whjné dowi ala mo ti faketé furaalu, so whj feané yaala sókó fóló hékisené suku betere ala siri buóló, mo ti haepaae derepaalopó. ¹³ Tépatei, mepaae whj de kisipa tiki tiró betere ala mo ti yó taté fóló, kemene fole sukamó sókó fupa, ti ai whj aluni, Tale Kótóné ama mo tao saalopó. ¹⁴ Atéturaalu, Kótóné teteróló kaae tare aqmó, mió wosetere kisi fo wisi i hae kwia feamó betó mole so whjpaae yó maté koteremó, ita Talenétei eratapóló kisipa yaalopó. Ai ala yale kílipaae, ti mo kemetere be dę sókó waalo ia ape.

15-16 Atétepa, Kótóné ama kóló whj Daniel-né mo taketi asémó yóló muló betere foné duraalu, be wópu mulaai, kelaalo mo sonaalei qla Talené ama kae tukóló muló betere tikimó daapa kilitu, ai asere fo dosqatere whj dijané wisiyóló kisipa muae. Ai ala kilituraalu, Judia hae kwiamó betó mole so whj du sorokó mole tikipaae botokó fópóló yae. 17 Mo betä whjkókélé siki be kemó biti até aqró bemó mole qlakélé sene derepéni, mulópóló taaróló, botokó fae. 18 Whj me kutómó daapatamo ai ala depa, ti momó fesaayóló ama bukaaire kuti sene feni, mulópóló taaróló botokó fae. 19 Atéteré sukamó kale naale ere soraperó teó naale tare sorapetamo mo doa kolerapó. 20 Diq botokó faairetei doasi sosólí aliró sáa nóló betérpóló, tukóló muló betere be détamo tuqmó eraqsóró, Talepaae momatu beta. 21 Ti noatepa meipó. Ai waaire doasi sekéi alata, i hae keké nale alimó kaae sóró wóló, mió i betere alimókélé, take nalo betaaire alimókélé ai kaae sekéi ala mo kelaalomeipó. 22 Atétere be dêmó, waaire sekéi alarapetamo Kótóné hálezkeróló tukóló mulóluqmeisóró, ti mo betä whjkókélé hásokó fóló bituameipó. Até yaqsóró, Kótóné sorokó suyóló sóró beteró betere so whjmó kisipa mutu, ai be dêrapé hálezkeróló tukóló mulaalo ai ape. 23 Atétere sukamó, mepaae whjné duraalu, Kótóné so whj fea téteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whj Keriso i wóló beterapa kelae depa, ó u wóló betere ape depa, mo dere nisiyóló wosóló kisipa tiraqse. 24 Ti noatepae meipó. Mepaae dilikitere Kerisoró Kótóné ama kóló whjpóló, kapala fo yó matere whjrapetamo waalo ai ape. Atétu, kae kae ala yaairemó eratere

doasi alaró kae kae kelemei alarapetamo eróturaalu, Kótóné sorokó suyóló beteró betere so whjkélé kópaae falaa, kqae kolóló su saalopó. 25 Ai alarape yaai teópatei yálo diqaae ai yale ape.

26 Téyaalopa, mepaae whjné diqaae duraalu, 'Kale seké ą whjkélé bitinre tikimó wóló i betere ape,' depa, wosóló mo dapóló kelaai faqse. Ó, 'Be dolomó i betere ape,' depa, mo dere nisiyóló kisipa tiraqse.

27 Ti noatepa meipó. Suka hotereró dere epéenétei suka doropolepaaekélé dęyó fu dere kaae, kale Whjné Naalema atéró mo hálezamó wapa so whj feané kelaalo ai ape. 28 Dijané ó sápaae kese honalemótamo, kale ba dukaarape sé kwéyóló bopétu betepa kilitu, sinale na ó hupu mupa dapó kisipa muae.

29 Ai sekéi alarape yale kílipaaetóró
'Suka kekélé dilikiróló, wéliékélé mo dę yaalomeipó.'

Hörerapekélé torokó dorowóló, ó samó ere qla qlakélé fea wore yaalo ai ape,' erapó.

30 Atétere sukamó, kale Whjné Naalema mo felekemó waai dapóló kisipa yópóló, ó samó doasi ala eratepa kelaalopó. Atéró ama doasi ere au wisinaletamo ó sákomó hálezamó sókó wapa i hae kwiamó betóló fale so whj feané kilitu, doasi moló-u yaalopó. Kale Whjné Naalema ó samó atéró wouraalu, ama bole doasi fotokóró Kótóné ama kae ere ala wisinaletamo ó sáko dolomó sókó wapa, kelaalo ai ape. 31 Atéaturaalu, ama ensel-rapené ukulumó wuti mo doasi fakeyóló hale deté kuturaalu, hae kwia dę dokq feamó ama sorokó suyóló kae beteró betere so whj dape siré kwéyópóló dotonaalopó.

32 Térápá, mió kale ni nosené dere ala kolóló, wisiyóló kisipa

muae. Sóku fóló momó hulu depa kilituraalu, kale ba fo mo felekemó ai sókó wale ape fo dua dapó.³³ Até dere kaae, ai bopeyale alarape dią betere tuapaae wapa kilituraalu, mióta ą mo felekemó waairaalu tú sókó walemó daapa, ai dere ape kisipa muae.³⁴ Yalo diapaae mo i dere ape. Mió i alimó betó mole so whj fea sukuni hale betó mupatei, ai alarape mo fea yaalo ai ape.³⁵ Ó saró i haetamota, mo kemeyaalotei, yalo fo betə kemekekéini, hale muó tawaalopó,” yalepó.

Whjné Naalema waaire be dəró suka keletamo mené tuęnipó
(Mak 13:32-37, Luk 17:26-30, 17:34-36)

³⁶ “Até yaaire be dəró sukakeletamota, mo whj betanékélé, hepen bemó betó mole ensel-rapékélé, ama Naalemanékélé mo tuenitei, Alimané ama betə tuérapó.³⁷ Kale whj Noa betale alimó yale ala kisipa muae. Kale Whjné Naalema woukélé, mo ai ala kaaetóró yaalo ai ape.³⁸ Ti noatepae, atéyale sukamó kale węi doasi alaai teópa, atima mo wisiyóló bitu, ąlaró węitamo nóló, whj so dokotere alakélé, so whj tamo dokotere alakélé deté fu beteró, Noasépi nuku tuapaae bitj holale sukamó sókó walepó.³⁹ Atima betere tuapaae ai ala sókó waairetei kisipani, hale mo kłoleaa yóló bitiré wóló, węi doasi anóló, so whj fea aluralepó. Kale Whjné Naalema wale sukamókélé, atétu yale kaaetóró yaalo ai ape.⁴⁰ Whj tamo kutómó daayaalotei, me whj dapesó furaalu, me whj daalópóló taaróló faalopó.⁴¹ So tamo whit o derakóló detu betaalotei, me so dapesó furaalu, me so betepa taaróló faalopó.

⁴² Ti noatepa meipó. Dią teteróló kaae tare Tale waaire suka, dią kisipanipa, mo hotowayóló kaae

tawae.⁴³ I alarapeta mo yaalopa, i dere fo bete wisiyóló wosóló kisipa muae. Betə be talené dilikitamo etei kaae sukakelemó olémí nokole whjné ama be fulukene waalopóló, kisipa muóló bituasóró, ti ama be fulukóló ąla ąla sóró fópóló, ą noke fió muni, siki siki yóló bituapó.⁴⁴ Térapa, diakélé donoróló mo siki siki yóló betae. Ti noatepa meipó. Kale Whjné Naalema waalomei nisiyóló, kisipa keteróló betere sukamó, ą sókó waalo ai ape.

⁴⁵ Ti i dere fo wosóló, diakó me whj etei kaae kekemeyóló kutó diratere whj beterémóló, diaaqtei kaae kelae. Betə be tale ą mepaae uké faaираalu, ama dere fo sya fóló, mo eró tare fosó fosó yóló kekemere whjpaae mepaae kutó diratere so whj naao teteróló kaae taru, ąlakélé mo wisiyóló melae yóló ą fulapó.⁴⁶ Ai kale kutó tale doasi topo whj ą momó fesaae wouraalu kelerälemó, ą faai bituraalu diyae yale kutórape fea ama sumó dipa, ti ai kutó diratere whj ą mo hajné sinaalo ai ape.⁴⁷ Yalo diapaae mo i dere ape. Kale be talené ama ąla ąla mo fea ai seképaae naao mo hotowayóló kaae tawae yóló, ama naase tuamó mulaalopó.⁴⁸⁻⁵⁰ Tépatei, ai kutó diratere whj tamo dowi tué mole whj betepa, ti i ala dere kaaepó. Kale kutó diratere whjné kisipané ama doasi hapale waalomei nisiyóló, ątamo kutó ditere whjrapetei ąfokosoi ala yóo, topo dotere węi nokole whjrapetamo fulumu yóló hoko bitu, ąlaró węitamo mo dekéró nóo du betaalopó. Téturaalu, ama doasi waalomei nisiyóló mokoleyaaaró betere tuamó, kale whj sókó wapa kilita sókó faalopó.⁵¹ Atéró, kale whj ama doasiné ąfokosoi ala yóló, ama tiki mo turukée fi kale

tó t̄ikiné wisire nisiyóló siklí du betere wh̄irapetamo betamó beteraalopó. Tétepa, aimó doasi susupu sóró kaketu bitu naao téyae yóló, atima sereke fisikó sóró doasi wole du betaalopó,” yalepó.

25

Naase tamo so seimalepaae dó faróló yale fo

¹ Téró Yesuné duraalu, ‘Atéyaaire sukamó, ó hepen bemó Kótóné t̄eteróló kaae tare aqmó mole alata, i ala kaae yaalopó. Kale naasetamo so seimalerape atimané *lamp* sá dirirape sóró so dokotere be demó detere qla naai kale so dokaaire wh̄itamo hokolaa yaai felepó.

² Atéró mepaae aporó fele seimale senaalerapeta, ti kisipa fosó fosó yóo, mepaae aporó so seimale ti kisipa tiki fosó fosó ini yóo erepó.

³ Kale kisipa tiki fosó fosó inire seimale sorape atimané *lamp* sá dirimó wéi belepa sóró feletei, kemetepa saaitapóló mepaae *wel* wéi wutimó tepeóló sóró fenipó.

⁴ Téyaleteiné, kale kisipa tiki fosó fosó yóló kekemere seimale sorape atimané *lamp* sákélé wéi belepa sóró fóo, kemetepa saaire *wel* wéikélé wutimó tepeyóló sóró fóo yalepó. ⁵ Atéró, kale so dokaaire wh̄i hapale wéni, diki deté fu betepa, atima fea noke k̄eletepa noke foposaa yó molepó.

⁶ Atima atéró noke fopesaapa, diliki sú tuatamo wh̄i betané fo fakeyóló duraalu, ‘Kale so dokaaire wh̄i i walapa, q̄tamo hokolaayaai faalopa ape,’ yalepó.

⁷ Atétepa, kale so seimalerape turukó holóló, atimané *lamp* sá dirirape wisiyóló dópóló donoralepó. ⁸ Atéró, kale kisipa tiki fosó fosó inire so seimalerapené kale kisipa tiki fosó fosó yóló, kekemere so seimalerapepaae duraalu, ‘Dqné *lamp* sá dirirape *wel*

wéi kemeturaalu, felekemó sukó faai dapa, diqné tare *wel* wéikó damaletamo qlae,’ yalepó.

⁹ Ti fo depa, atimané duraalu, ‘Meipó. Dqné tare *wel* wéi diq melatepa, ti dqné sá dirimó tepeyaaire mei yaqsóropá, mepaae *wel* wéi dotonatere wh̄irapetamo dupune fae,’ yalepó.

¹⁰ Ai fo depa, atima *wel* wéi dupune fi tikimó, kale so dokaaire wh̄i sókó walepó. Atétepa, kale donoróló betere so seimalerape kale so dokaaire wh̄itamo so dokoteremó detere qla naairaalu, be dolopaae horóló t̄u kinalepó.

¹¹⁻¹² Atéró beteremó, nalomo mepaae kale fele so seimalerape wóló, atimané fo fotokó yóló duraalu, ‘Doa wh̄i-ó, doa wh̄i-ó, d̄a holaaítapa t̄u tukjae,’ depa, ama atimapaae duraalu, ‘Yalo diapaae mo i dere ape, diq é kisipanipa diq dée?’ yalepó.

¹³ Atérópa, diaaq doasi waaire be d̄eró suka keletamo diq kisipanipa, mo hotowaró kaae tawae,’ yalepó.

Doasi monipaae dó faróló yale fo

(Luk 19:11-27)

¹⁴ “Fo me i ape. Talené t̄eteróló kaae tare alata, wh̄i betq a me bepaae faairaalu, ama kutó diratere wh̄irape a beterapaae ape yóló, ama qla olarape kaae tawópoló, sóró beteratere kaaepó. ¹⁵ Téró, ama kutó diratere wh̄irapepaae *moni* melaairaalu, folosóró me wh̄iné dere ala kqae kolóló, 5,000 melóo, wh̄i mené ama dere alakélé kqae kolóló, 2,000 melóo, me wh̄iné ama dere alakélé kqae kolóló 1,000 melóo, yóló duraalu, ‘Yalo i *moniné* mepaae kutó dirótua betae,’ yóló, a felepó. ¹⁶ Atétepa, kale 5,000 *moni* sale wh̄iné ai *moniné* mepaae kutó diyóló, ama kale sale 5,000 tómó 5,000 me beleróló

salepó. 17 Atéró, me kale 2,000 *moni* sale whjinékéé mepaae kutó dité fóló, 2,000 me beleróló salepó. 18 Téyaletei, kale 1,000 *moni* sale whj̄ ąpaae melale *moniné* me kutó dini sóró fóló, hae dukjyóló kikiti hyó mulalepó.

19 Atéró, kale doasi ą hapale wéni, bitiré fóló me su kamó momó fesaae wóló, ama kutó diratere whj̄rapepaae kale melale *moni* taleyaalopa, ape yalepó. 20 Atétepa, kale 5,000 *moni* melale whj̄ wóló duraalu, ‘Doa whj̄-ó, naao ępaae 5,000 melaletei, kutó dité fóló, tómó beleróló saletei me 5,000 i ape,’ yalepó.

21 Ti fo depa, ama doasiné ąpaae duraalu, ‘Yalo kutó diratere whj̄ wisinaale-ó, naao fosó fosóre alané yalo ępaae yae yale ala naao wisiyóló ereteiné, mepaae ąla olakélé fea naaotóró teteróló kaae tawaasepólópa, yakélé naao doasitamo hékese dere ala tuamó betaalopa ape,’ yalepó.

22 Atétepa, kale 2,000 *moni* melale whj̄ wóló duraalu, ‘Doa whj̄-ó, naao ępaae 2,000 melaletei, kutó dité fóló, tómó beleróló 2,000 me saletei i ape,’ yalepó.

23 Ti fo depa, ama doasiné ąpaae duraalu, ‘Yalo kutó diratere whj̄ wisinaale-ó, naao fosó fosóre alané yalo ępaae yae yale ala naao mo wisiyóló ereteiné mepaae ąla olakélé fea naaotóró teteróló kaae tawaasepólópa, yakélé naao doasitamo hékese dere ala tuamó betaalopa ape,’ yalepó.

24 Téró, kale 1,000 *moni* melale whjékéé wóló duraalu, ‘Doa whj̄-ó, naao dere alata, yalo tuérapó. Yata mo deteraai whj̄ bituraalu, ąla wae bilitere alakélé, ąla wae ke terepetere alakélé dumitei, hale hoko tikimókélé naao ąla wisi sua dapó. 25 Atérené ę wituraalu, naao ępaae melale *moni* yalo hae

dukjyóló hyó mulaletei, i tarapa sae,’ yalepó.

26 Ti fo depa, ama doasiné ąpaae duraalu, ‘Yata, kutókélé diyalo mo dekané sini, kutó diratere whj̄ dowi ai ape. Ti yalo naasené ąla wae bilini yóo, ąla kekélé terepeni yóo, dere tikimótei ąla sua dapó fota, naaotei ai yale ape. 27 Atétere ala naao tuérutei, yalo ępaae melale *moni* tómó beleróló sónpóló, *moni* kaae tare whj̄rapetamo muléliyólópó. Até uásoró ti ę fesaae wouraalu, yalo melale *moni* tómó mepaae beleróló suapó,’ yalepó.

28 Térápa, ama ai tare 1,000 *moni* tokó sóró kale 10,000 *moni* tare whj̄paae melae. 29 Ti noatepa, mepaae whj̄ dené me ąla tapa, ti Talené tómó beleróló móituraalu, ai whjné mo dekeró tawaalopó. Mepaae whjné mo sawa tapa, ti ai sawa tareteikélé ama fasó saalo ai ape. 30 Téró, ai kale deka kutó diratere whj̄ mo dilikire tikipaae taae deratepa aimó kaketu bituraalu, amatei yale alamópóló doasi wole du betaalopó,’ yalepó.

Sipsip-ró meme huputamopaae dó faróló dere fo

31 ‘Kale Whjné Naalema ą waai re su kamó, ama mo kae ere dē wisinaaletamo wouraalu, ama ensel-rapekélé, mo fea betamó waalopó. Atéró wóló, ama teteróló kaae tare doasi topo whj̄ betere tikimó bituraalu, ó hepen bemó mo ama kae ere au wisitamo bitu, taleyaalo ai ape. 32 Atéró bituraalu, i hae kwiamó betó mole so whj̄ mo fea ą betere tikipaae touriale wóló betepa, kale *sipsip* hupuró *meme* huputamo kaae tare whjné taleyóló, *sipsip* hupurape kaepaae daaloo, *meme* hupu kaepaae daaloo, du dere kaae, so whjékéé atéró taleyaalo ai ape. 33 Atéró taleyóló, kale *sipsip* hupu ti ama turu naaseró beteró,

meme hupurape ti ama fé naaseró beteró, yaalopó.

³⁴ Téró, kale doasi topo whjné kale turu naaseró betere so whjpaae etei fo yaalopó. ‘Yalo Ayané wisiró betepa hajné sukutu betere so whj-ó, Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole ala take sáró haetamo aleyaaipatei, diaqmó melaii dapóló, taleróló muló betere qla saai ape. ³⁵⁻³⁶ Ti noatepae, é wotené sinóló mupa, qla melóo, é wéi nokoletepa, wéi nópóló melóo, é uké whj kaae betepa, diaaq bepaae wisiyóló dapesoo yalepó. É bukaaire kutikélé meipa, diaaq melóo, é kisiné sukóló mupa, diaaq mo hotowayóló kaae tawóo, é *dipula* betepa, wisi kisipa muópóló dijané é kélé wua yóo yalepó.’

³⁷ Tétepa, kale mo donoi ala du betere so whjné apaae i fo yaalopó. ‘Tale-ó, ya wotené sinóló mupa, ó wéi nokole du betepa, djané yámó metéli melaleé?’ ³⁸ Tale-ó, ya uké whj kaae betepa, djané dape sóo, ya bukaaire kuti meipa kuti melóo, yalepó dere-a, djané yámó metéli melaleé?’ ³⁹⁻⁴⁰ Ya kisiné sinóló mupa, ó *dipula* betepa kisipa tiki feléyópóló, djané ya metéli kélé waleé?’ depa, kale topo whjné i fo tokó melaalopó. ‘Yalo diapaae mo i dere ape. Diaaq mepaae wisi ala i doasi doi mole yálo norapepaae eróturaalu, mo belei sokótei betere so whjpaaekélé erélipa, ti ɻpaaetóró eró beterapó,’ yaalopó.

⁴¹ Téró kale fé naaseró betere so whjpaae i fo yaalopó. ‘Talené só deró betere so whírapé-ó, dia é betere tiki taaróló mo sukókélé feni, hágé dó tare sipaae bitj fae. Ai sita, mo dowi Satan-ró ama kutó dirópóló dotéyole keperapetamo dópóló, tukóló muló betere sipó. ⁴²⁻⁴³ Ti noa betené meipó. É wote

betepa, me qlakókélé meni yóo, wéi nokole depa wékélé meni yóo, uké whj kaae betepa, diaaq dape sini yóo, bukaaire kuti meitepa kutikó meni yóo, é hepo daróló betepa, ó *dipula* betepa wisiyóló tao sini yóo yalepó,’ yaalopó.

⁴⁴ Ti fo depa, atimané ɻpaae etei fo yaalopó. ‘Ya wotené sinóló betepa, ó ya wéi nokole depa, ó uké whj kaae betepa, ó bukaaire kuti meitepa, ó ya kisiné sukóló mupa, ó ya *dipula* betepa, djané ya wisiyóló tao sinipó dere-a, metéli tao sinipóló de?’ yaalopó.

⁴⁵ Ti fo depa, ama atimapaae i fo yaalopó. ‘Yalo diapaae mo i dere ape. Diaaq mepaae wisi alakó i doi mole whírapépaae erénituraalu, i betó mole belei sokóteipaaekélé erénipa, ti ɻpaaetóró erénipó,’ yaalopó.

⁴⁶ Ai ala du betale so whjta kemekélé ini, mo ti sótóró tawaaire dupu saalopó. Téyalotei, mo donoi ala du betale so whjta, ti mo titóró betó tawaaire bete saalo ai ape,’ yalepó.

26

*Yesu daairaalu fo dokale ala
(Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Jon 11:45-53)*

¹⁻² Atéró, Yesuné ai forape yóló kemetepa, ama yó matere whírapépaae duraalu, ‘Kale boseneyóló fele be démō qla deyóló naaire be dé sókó waai be dé tamо betá hágé moletei diaaq ai kisipare ape. Ai be démō kale Whjné Naalema mepaae whírapené filipaa ni tómó oleróló dópóló, atimané naase tuámó mulaalo ai ape,’ yalepó.

³⁻⁴ Téró, kale so whjmó Talepaae momaratere topo whírapépoo mepaae whj disirapetamo, momaratere doasi topo whj Kaiapassné be wisinaalepaae tourále walepó. Atima atéró wóló touró

bitu, Yesu ą tawóló daai kikiti fo dokalepó.⁵ Atima atéró fo dokóló mulótú duraalu, “I alata, kale qla detere suksamó yaalomeipó. Ti noatepae, so whj feané keletómó ai ala depa doasi foya yaqsóró, me be dëmó yaalopó,” yalepó.

*Betq soné Yesuné topomó felé kələa wale wel wəi suniyale fo
(Mak 14:3-9, Jon 12:1-8)*

⁶ Téró etéyalepó. Yesu ą Betani be huluapaae fóló, kale dowi humu fuluné tiki dopa ama wisirale whj Saimon-né bemó qla nuku betalepó. ⁷ Atéró beteremó, so betané doasi moniné duputere felé kələa wale wel wəi alabasta kane fakené aleale wutimó belepa tawóló walepó. Téró, kale soné ai wel wəi wisinaale wuti faayóló Yesu ą tiróló firu qla nuku betepa, ama topomó suniyalepó.

⁸ Atétere ala, ama yó matere whjrapené kolóló, dei kisipa muóló duraalu, “Ai wel wəi wisinaale-a, hoko noatepa besékéról suniyaleé?⁹ I felé kələa wale wel wəi wisinaale, mepaae whjtamо dotonóló doasi moni sóró, hale yoleale yóló betó mole so whjmó móluqsóró mo wisiuapó,” yalepó.

¹⁰ Atimasisi atéró du betere fo Yesuné tuéyóló, atimapaae duraalu, “Ai soné ama ępaae mo kokqi ala wisinaale eralepa, diaaq ama kisipa tiki dorakesé.¹¹ Kale hale yoleale yóló betó mole so whjta, ti betere dokq diätamo betó tawaalotei, eta diätamo betó tawaalomei ai ape.¹² Ai soné kale felé kələa wale wel wəi yalo tikimó suniyaleteita hale meipó. E sukutepa douratere suksamó felé kələa wópoló ai dilale ape.¹³ Yalo diapaae mo i dere ape. I hae kwiamó betó mole so whjpaae kale mió i wosetere kisi fo wisi yó maté kuturaalu, i soné ama i yale alakélé yó melaalo ai ape.

Téturaalu, i kale soné i ala yalepóló kisipatóró hale yó tawaalopó,” yalepó.

*Judas-né Yesu eleké deale fo
(Mak 14:10-11, Luk 22:3-6)*

¹⁴⁻¹⁵ Téró, kale yó matepa wosetere 12 whjrapekó betá Iskariot be whjkó Judas so whjmó Talepaae momaratere topo whjrape beterepaae fóló woseturaalu, “Yalo i seké diaaq naase tuapaae mulatepa, diaaq ęmō noa qlakó melaaloé?” yalepó. Ai fo depa, atimané 30 silpa moni dosayóló ąmō melalepó.¹⁶ Ai suksamó kaae sóró, Judas-né Yesu ą mepaae whjné naase tuamó mulaaire tū kikitu betalepó.

*Yesuró ama yó matere whjrapetamo qla nale ala
(Mak 14:12-21, Luk 22:7-14,
22:21-23, Jon 13:21-30)*

¹⁷ Téró, yist buni fopei bred o deóló nukuatere be dę kaae suraalu i ala yalepó. Yesuné ama yó matere whjrape ą beterepaae wóló woseturaalu, “Kale boseneyóló fele be dëmó deyóló naaire qla-a, mé bemó djané taleróló mularóé?” yalepó.

¹⁸ Ti fo depa, ama atimapaae duraalu, “Dią u doasi be huluapaae fóló, ai bemó me whjkótamo betepa, ąpaae i fo yae. ‘Kale yó matere whjné duraalu, ‘Ąpaae me ala eraai tukóló mulale be dę felekemó sókó waai depa, kale bosenóló fele be dëmó, yalo yó matere whjrapetamo naao bemó qla deyóló naai dapó,’ ene fae,” yalepó.¹⁹ Atéterpa, ama yó matere whjrape fóló, Yesuné atimapaae yae yale alatörötí yóló, kale boseneyóló fele be dëmó deyóló naaire qlarape taleróló mulalepó.

²⁰ Atéróló, be dikiteretamo Yesu ą ama yó matepa wosetere 12 whjrapetamo qla nukuatere ni

fake tómó tiróló firu əla nuku beterepó. ²¹ Atéró əla nuku bitu, ama atimapaae duraalu, “Yało diapaae mo i dere ape. Diąkó betə whjné ę mepaae whjné dópóló eleké deyaalo ai ape,” yalepó.

²² Ai fo depa, atima kisipa tiki fomaake yóló, dekené sukutu duraalu, “Tale-ó, ai ala dənə mo yaalopóló de?” yóló, atima feané betə kaae fotóró deté felepó.

²³ Ti fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Aita ętamo betəmō əla nuku betere whjnétei mepaae whjné ę dópóló eleké deyaalo ai ape. ²⁴ Ti noatepae, whjné Naalemata, kale asémó yóló muló betere fo motóróti dokonóturaalu sinalopó. Téyalotei, Whjné Naalema mepaae whjné dópóló eleké deyaaire whj ya betə doasi kwia saaireteimó mo wió yae. Ai whj ą hamané dewuqameisóró, ti mo wisiuapó,” yalepó.

²⁵ Tétepa, ą dópóló eleké deyaaire whj Judas-né duraalu, “Yó matere whj-ó, ai ala yało yaalopóló de?” depa, Yesuné ąpaae duraalu, “Épó mo naaootóróti yaalo ai ape,” yalepó.

²⁶ Atima atéró əla nuku bituraalu, Yesuné *bred* o bula tao sóró Tale Kótópaae mo kée yóló, terekée daalu yóló ama yó matere whjrape ąlirótó duraalu, “Ita, yało tikipa dią feané sóró nae,” yalepó.

²⁷ Téró, kale dere kaae wəi belere wuti tao sóró Kótópaae mo kée yóló, atima melóló duraalu, “Dią feané i wəi nae. ²⁸ Ti i wəita, so whj mo feané yale dowi ala kwia aluraai, Kótóné dią tao saalopóló tukóló muló betere fo diriróturaalu, sókó farale yało sameapa dią feané nae. ²⁹ Yało diapaae mo i dere ape. I nokole képi du wəi momó kae néni həle bitiré fóló, yało Ayané teteróló kaae tare aqmó dą fea betəmō bitu, kisi *wain* wəi naalopó. Ai be

dé sókó waai teópa, ai wəi me kaae néni həle bitiré faalopó,” yalepó.

³⁰ Atéró, atima wole fo betə yóló, *Olip* du sorokó mole tikipaae felepó.

Pitané Yesu ą tuénipóló yale fo (Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)

³¹ Téró, Yesuné atimapaae duraalu, “Mo mió i dikitamotóró atimané ępaae eratere ala kilituraalu, dią fea ę taaróló botokó faalopó. Ti noatepae, até yaaire alata, asémó i yóló muló betere fo mo dokonóturaalu yaalo ai ape.

‘Kale *sipsip* hupurape kaae tare whj yało dupa, *sipsip* hupurape dapo dapo yó faalopó,’ erapó.

³² Téyalotei, ę momó kepaayóló u Kaleli haepaae ępi folosóró fímó dią nalo waalopó,” yalepó.

³³ Ai fo depa, Pitané ąpaae duraalu, “Yapaaetamo mené noa kaae ala eratepa, ti mepaae whjrape atima ya taaróló fupa, yało betə ya mo taaróló faalomeipó,” yalepó.

³⁴ Ti fo depa, Yesuné ąpaae tokó mótu duraalu, “Yało yapaae mo i dere ape. Mo mió i dikitamotóró wə kakaruk bané hale yaaipatei, naao ę tuénipó fo sore félimó yaalopó,” yalepó.

³⁵ Ai fo yalemó, Pitané ąpaae duraalu, “Ę yałamo betəmō sukutepa ti mo wisirapó. Yało ya tuénipó fo mo yókélé yaalomeipó,” depa, mepaae ama yó matere whjrapenékélé ama dere fo kaaetóró yalepó.

Kelaalo kokqi tiki Ketsemanimó yale ala

(Mak 14:32-42, Luk 22:39-46)

³⁶ Téró, Yesu ą ama yó matere whjrape fea kelaalo kokqi tiki Ketsemanipaae fóló, ama atimapaae duraalu, “Ę upaae momane fulapa dią imó betae,” yalepó.

³⁷ Atima atéró beteróló, Pitta kale Sebediné naalema tamo atima fu bitu, ama hosaa tuamó mo doasi dekené sukutere ala kaae sóró, sekéi kisipa muté felepó. ³⁸ Atéró ama atimapaae duraalu, “Yało hosaa tuamó dekené sukuturaalu, ᚃ felekemó sukaai depa upaae momane fulapa, diaq imó ᚃ kaae tawóló bitu noke fini, etamo matu betae,” yalepó.

³⁹ Téró ama yó matere whírapé aimó betó mupa taaróló, ᚃ sawa tupaae fóló, haemó deraapisa fóló fió mulu momatu duraalu, “Yało Aya-ó, i sekéi ala ᚃpaae waqósoró seséyaaire tū mupa, ti naao sesé yae. Tépatei yało kisipa mole ala eréni, naao kisipa mole ala betə erópóló yae,” yalepó.

⁴⁰ Téró, ᚃ ama yó matere whírapé beterepaae momó fesaae wóló kelalemó, atima fea noke foposaa yó molepó. Atépa, ama Pitapaae duraalu, “Sukakele betamó ᚃ kaae taruraalu, momatu bitinié? ⁴¹ Diaq me dowi ala yópóló sú sere alané só deraqósoró, hotowayóló kaae taru, momatere ala yó tawae. Kepe betenéta wisi ala eraai mo doasi keteké bupatei, tó tiki fotokó bunipó,” yalepó.

⁴² Kale yale kaae, ᚃ momó fesaae fóló momatu duraalu, “Yało Aya-ó, ᚃpaae i eraaire sekéi ala waqósoró seséyaaire tū mupa, ti seséyae. Seséyaaire tū munipa, ti naao kisipa mole alatóró ᚃpaae erópóló yae,” yalepó.

⁴³ Atéró, ᚃ momó fesaae wouraalu kelalemó, atima fea kale dere kaae, noke foposaa yó molepó. ⁴⁴ Atima atéró foposaapa taaróló, ᚃ momó sore dakoróló fesaae fóló momaturaalu, kale yale moma kaaetóróti momó yalepó.

⁴⁵ Téró, ᚃ momayóló fesaae wóló, ama yó matere whírapepaae duraalu, “Diaq sáa nóló bitu noke

foposaa yó mole-a, mió dä hale betaaire be deq dekéró mupa de? Kale Whjné Naalema dowi ala dere whírapené döpóló eleké ai deyale ape. ⁴⁶ ᚃ döpóló eleké deyale whj ai walapa, diaq turukó horóló dä faalopa fiépe,” yalepó.

Yesu q tawale fo

(Mak 14:43-50, Luk 22:47-53, Jon 18:3-12)

⁴⁷ Yesuné ai fo du betepatei, ama yó matepa wosetere 12 whírapékó Judas sókó walepó. Ata, kale momatere be teteróló kaae tare whírapero so whj teteróló kaae tare whj disirapetamoné dotonale whírapetamo walepó. Atima atéró wouraalu, nöpuluró bóe dele sepaketamo tao diliki yóló walepó. ⁴⁸ Téró, Yesu mepaae whjné döpóló eleké deyale whjné qtamó wale whírapetamo fo dokóló duraalu, “Yałotamo kqló tukó nukupa, ti qtoró h̄itipa, tawae,” ipakalepó. ⁴⁹ Atéró, kale Judas ᚃ folosóró Yesu daalepaae sókowóló duraalu, “Yó matere whj, koleó,” yóló, apuóló kqló tukó nalepó.

⁵⁰ Ti fo depa, Yesuné qapaae duraalu, “No-ó, naao yaairaalu, wale ala téti yae,” yalepó. Tétepa, kale whírapé atima hapale sókó woutóró Yesu botokó sóró tawalepó. ⁵¹ Atétepa, Yesuné ama fulumu whírapékó whj betqné bóe dele separe sókó sóró, so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whjné kutó diratere whjné woséli sáae deralepó.

⁵² Tétepa, Yesuné qapaae duraalu, “Naao ai separe bulatere be dolomó momó bulae. Ti noatepae, mepaae whj denétamo sepanené whj dupa, ti ai sepanenétei ᚃ mo ti dóló sukunaalo ai ape.

⁵³ Naao kisipané-a, yało Ayapaae 72,000 ensel-rapené ᚃ tao sene wópóló dotona depa, ama dotonaalomeipóló de? ⁵⁴ Yałotamo ai ala depa, ti kale asémó yaalopóló muló

betere fo netéró dokonaaloé?” yalepó.

⁵⁵ Atéyale sukamó, Yesuné ai so whípaae duraalu, “Diaaq kisipané eta, *Gavman whírapetamo bóe dóló atimané téteróló kaae tare ala fasó saai, whírape fea qlisóró fole whí beteparaalu, ḋ tawóló daai sepakeraperó nópulurapetamo tao diliki yóló wou de?* Betere dokó fea diqané momatere be tipiné bopéró daaló betere tikimó ḋ fo yó mótu betepa, diaaq ḋ tanipó.

⁵⁶ Ténitei ai yale alarape feata, ti Kótóné ama kóló whírapené asémó yóló muló betere fo motóró dokonóturaalu dapó,” yalepó. Atétepa, ama yó matere whírapené ḋ taaróló, atima fea botokó felepó.

Juda fakené Yesu só deraai fo tokótamo yale fo

(Mak 14:53-65, Luk 22:54-55, 22:63-71, Jon 18:13-14, 18:19-24)

⁵⁷ Atétepa, mo so whímó Talepaae momaratere doasi topo whí Kaiapas-né bemó touróló betó mupa, Yesu tawale whírapené ḋ dapesó felepó. Aimó kale Moses-né asére fo yó matere whíraperó so whí téteróló kaae tare whí disirapetamo touróló betó molepó.

⁵⁸ Téyaletei, Pita ḋ Yesu fi tikimó nalo taaaeta deté furaalu, so whímó Talepaae momaratere doasi topo whíné be bopéró betere tipi tuqapaae doropóló, aimó betó mole diki tare whírapetamo bituraalu, Yesupaae noa alakó eratéró kelaai, kaae tawóló beterepó.

⁵⁹ Atéró, so whímó Talepaae momaratere whíraperó fo tokótamo yóló taleratere whírapetamoné kapala so whí dilikóló Yesu sukópóló, só deróló daaire bete kikitu betalepó.

⁶⁰⁻⁶¹ Atéró, atimané ḋ só deraai dapóló kapala fo yaletei, ai foné ḋ só deraaire sunipa, nalo

whí tamo wóló duraalu, “Ai sekénéta, Kótóné ai momatere be fisikóló sore be dêmó ama momó týaalopó,” depa dàmoné wosalepó.” yalepó.

⁶² Tétepa, mo so whímó Talepaae momaratere doasi topo whí turukó holóló Yesupaae duraalu, “Ai whírapené ya só deratere fo dapa, naao atimapaae fo mekó tokó menitere-a, noatepa de?” yalepó.

⁶³ Téyaletei, Yesu fo tekeni hale daalepó. Atépa, kale momatere be kaae tare topo whíné ḡpaae duraalu, “Mo titóró betó tare Kótóné keletómó yálo ḡpaae mo dirii fo i dere ape. Yaṭa mo so whí fea téteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whí Kótóné Naalema Kerisopata, ti mió dàpaaetóró yó ḡlæe,” depa Yesuné duraalu, “Epó. Naao mo dono ai dere ape.

⁶⁴ Téretei, yálo diq feapaae i dere ape. Take nalo waaire be dêmó, kale Whíné Naalema mo doasi fotokó bole Kótóné turu naasemó betepa koloo, ó hepen be taaróló ṣako dolomó sókó wapa koloo, yaalo ai ape,” yalepó.

⁶⁵ Ai fo depa, so whímó Talepaae momaratere doasi topo whíné ama deró betere kuti bisayóló duraalu, “Kótó faleyóló doka doka ai du betere ape. Ti ama ḡsókó fole ala depa kelalepó yaaire meipapakó kekqaloé? Ti Kótó faleyóló doka doka dere fota, amatei depa diq feané ai wosale ape.

⁶⁶ Térpa, diaaq noa kisipa mute?” depa, atimané duraalu, “A sinaatire fo amatei ai dapa sinópóló yae,” yalepó.

⁶⁷⁻⁶⁸ Téró, atimané ama kele dolomó fesqa apuróló, naase duné dóo, mepaae whíné ḋ okolope deké sóo yóló duraalu, “Kótóné so whí téteróló kaae tare whí Keriso-ó, ya Kótóné ama kóló whípata,

ti ya dale whj̄ däpaae yó ąlae,”
yalepó.

*Pitané Yesu q tuénipó yale fo
(Mak 14:66-72, Luk 22:56-62,
Jon 18:15-18, 18:25-27)*

⁶⁹ Atéró Pita, ai be bopéró daaló betere tipi bolaan dolomó betepa, kale kutó diratere so seimale betá ą beterepaae wóló duraalu, “Yákélé u Kaleli whjkó Yesutamo betámó kwéale whj̄ ai ape,” yalepó.

⁷⁰ Ti fo depa, so whj̄ feané keletómó Pitané kale so seimalepaae duraalu, “Naao ai dere fota, noa fo yóló déró ę kisipanipó,” yalepó.

⁷¹ Atéró, kale whj̄ ą ai be bolaare dopóku tų serekepaae sókó durupua, me so seimalené ą kolóló ai betó mole so whj̄ feapaae duraalu, “I whj̄ ąkélé, Nasaret whjkó Yesutamo betámó kutu betale whj̄ ai ape,” yalepó.

⁷² Ti fo depa, Pitané kale dere fo kaae Talené keletómó dirii malo yóló duraalu, “Naao ai bopetere whj̄ta ę tuénipó,” yalepó.

⁷³ Atéró sawa betale k̄lipaae, aimó daae mole mepaae whj̄rape Pita beterepaae wóló duraalu, “Yáta atimatamo kutu betale whj̄ mo h̄iti ai ape. Ti noatepae, naao dere fo nakomené ya mo h̄itipóló h̄akeamó yó matapó,” yalepó.

⁷⁴ Ai fo depa Pitané duraalu, “Yało diapaae mo i dere ape. Ai whj̄ ę mo tuénipó. Yało kapala fo depata, ti Talené ę mo doasi kwia melópólópó,” yalepó. Ai fo dertamotóró w̄a kakaruk bané hale yalepó.

⁷⁵ Tétepa, Pitané Yesuné ąpaae kale kakaruk bané hale yaapatei, naao ę tuénipó fo sore félimó yaalopó yale fo kisipa muni walepó. Atétepa, Pita ą belapaae sókó doropóló bituraalu, mo doasi dekené sini wole du betalepó.

27

*Judas képi w̄ei nale fo
(Mak 15:1, Luk 23:1-2, Jon
18:28-32)*

¹ Atéró, so whjmó Talepaae momaratere topo whjraperó so whj̄ t̄teróló kaae tare whj̄ disirapetamo, mo h̄ikatitei Yesu sukópóló daairaalu, fo taleyóló mulalepó. ² Atimané ą halika t̄kiné naase tamo dokóló, kale doasi *Gavman* topo whj̄ Pailat beterepaae dapesó fóló, ama naase tuqmó mulalepó.

³⁻⁴ Atéró, Yesu mepaae whjné dópóló eleké deale whj̄ Judas-né Yesutamo fo tokótamo yóló só deratere ala kolóló, amatei yale alamó dapóló, mo dowi fo maake kisipa mualepó. Atéró duraalu, mo so whjmó Talepaae momaratere whjraperó so whj̄ t̄teróló kaae tare whj̄ disirapetamoné ą melale 30 *silpa kapa moni* u kale whj̄rapepaae momó melaaai felepó. Atéró atimapaae duraalu, “Me h̄asókó fele alakélé inipatei, ą dópóló yało h̄aletei eleké deale alané ę doasi dowi ala yalepó,” yalepó. Ai fo depa, atimané ąpaae duraalu, “Däpaae noa yaró de? Ai alata, naaotei ai yale ape,” yalepó.

⁵ Atétepa, Judas-né ama sale *moni* ai kale momatere bepaae fesekée faróló, amatei ą képi w̄ei nalepó.

⁶ Atétepa, so whjmó Talepaae momaratere topo whjraperé kale whjné teraae farale *moni* sóró taru duraalu, “I *monita*, whj̄ daai dupuyaleteipa, Kótópæe matere *monitamo* touraqse yóló fo mulapó,” yalepó. ⁷ Téró, atima fo taleyóló duraalu, i *monita* mepaae wale whj̄rape sukutepa douraaire tiki, kale doka haené wuti ale-tua dere whj̄rapené hae dupu yaai dapóló mulalepó. ⁸ Ai hae tikita, whj̄ dópóló eleké deyalemó, melale *moniné* dupuyaleteiné ai

haené doi whjné samea sókó fele haepó, miókélé hale du beterapó. ⁹⁻¹⁰ Atéyale ala Kótóné koló whj Jeremaiapaae yó matepa, ama aseyóló muló betere fo motóróti dokonóturaalu yalepó.

“Talené ępaae i ala yae yóló muló betere fo sya furaalu, Israel so whj atimané ą dupu yóló melale 30 *silpa moniné* doka haené wuti aletu betere whjrapené hae tiki atimanétei dupu yópóló yae,” fo erapó.

Doasi topo whj Pailat-né Yesutamo fo tokótamo yale fo

(Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Jon 18:33-38)

¹¹ Ai ala hale du betepa, atimané Yesukélé doasi *Gavman* whjné sóró beteró betere topo whj Pailat-né keletómó daapa, ępaae woseturaalu, “Ya Jude so whj teteróló kaae tare doasi topo whjé?” depa, Yesuné ępaae duraalu, “Naaotóró mo dono ai dere ape,” yalepó.

¹² Ai fo depa, so whjmó Talepaae momaratere topo whjraperó so whj teteróló kaae tare whj disirapetamoné kae kae só deratere fo ępaae depeatei, ama me fo tokó menipó. ¹³ Tétepa Pailat-né ępaae duraalu, “Atima kae kae forapené ya só derótú betepatei, ya fo tekeni dere-a noatepa de?” yalepó. ¹⁴ Ai fo depeatei, Yesuné kale Pailat-né dere fo mo sawa tokó matere alakélé inipó. Ai ala kale doasi *Gavman* topo whjné kilituraalu, i whjta atimané dere fo tokó matere alakélé mo dumipóló sira yalepó.

¹⁵ Téró, *Gavman* doasi topo whjné ba fo dokó fea atimané dua dere ala sya furaalu, ola detere sukamó so whj touróló, atimané kisipa mole *dipula* beteró betere whjkó betä hale fópóló doteyae depa, ti ai whjtóró dotonótua dapó. ¹⁶ Atéyale sukamó, dowi ala

du betere doi mole whj Barabas *dipula* beteró beterepó. ¹⁷ So whj fea atéró wóló touró betepa, Pailat-né atimapaae woseturaalu, “Diaaq kisipané-a, mé whj *dipula* sokóló hale fópóló kisipa mute? Barabas doteyarópé, so whj feané Kerisopó du betere whj Yesu doteyaró de?” yalepó. ¹⁸ Ti noatepa meipó. Kale Juda so whj teteróló kaae tare whjrapené so whj feané Yesuné doi hale sóró horóló, dukirateremó atima dowi kisipa muturaalu, atimané ą daai kale Pailat-né ą beterepaae dapesó weirapóló kisipa mualepó.

¹⁹ Atéró, kale Pailat ą so whjtamо fo tokótamo yaai bitu- atere tikimó betepa, ama somané fo yó fótú duraalu, “Ya mió mo dowi noke yaleteiné ę doasi seké yalepa, ai dowi ala mo betkélé munire whjpaae me ala momókó eraqose,” yalepó.

²⁰ Téyaletei, so whjmó Talepaae momaratere topo whjraperó whj disirapetamoné so whjpaae duraalu, “Barabas ipaae wópóló dotonóturaalu, Yesu sinópóló oleróló dae yae,” yóló, so whj feapaae sesemeratere fo du betalepó.

²¹ Tétepa, kale *Gavman* whjné sóró beteró betere doasi topo whjné woseturaalu, “I whj tamokó mé whj dią beterepaae wópóló sokóló dotonaróé?” depa, atimané duraalu, “Barabas wópóló dotona!” yalepó.

²² Tétepa, kale Pailat-né so whjpaae woseturaalu, “So whj feané Kerisopó du betere whj Yesu neyaroé?” yóló wosetepa, aimó daae mole so whj feané duraalu, “Ata, filipaa ni tómó olorae!” yalepó.

²³ Ai fo depa, Pailat-né atimapaae duraalu, “Ai whjta me dowi alakélé inipatei, hale noatepa daró de?” depa, atimané fo mo ti

fakeyóló duraalu, “A filipaare ni tómó olorae!” yalepó.

²⁴ Tétepa, ai yó mole so whj atimané kisipa mutere ala eraqsóró, Pailat-né sesýalemokél mo suni, so whjné doasi foya yaaitere ala kololó, so whj feané keletómó wçiné ama naase fukutu duraalu, “I whj delemó Kótóné matere kwiata, yalo saalomeitei, diaqotóró saalopó. Atéró sókó fatere samea yalo naasemó yaqsóró, i fokotapa kelere?” yalepó.

²⁵ Ai fo depa, so whj feané duraalu, “Ai whj dele kwiata, Kótóné dáró dñané naale senaletamopaae melópolopó,” yalepó.

²⁶ Téró, so whj atimané Pailat-paae dotonae yale whj Barabas hâle fópolo dotonóturaalu, mepaae diki tare whjrapené Yesu fokosói alapi yóló, nalo filipa ni tómó oleróló daai dapesó fae yóló melalepó.

Diki tare whjrapené Yesu faleyale fo

(Mak 15:16-20, Jon 19:2-3)

²⁷ Atéró, kale Gavman whjné sóró beteró betere topo whjné ama diki tare whjrapé betere tiki wisinaale Pretorium-paae Yesu duwóló sóró felepó. Téyalemó, diki tare whjrapé feané a boperóló daane walepó. ²⁸⁻²⁹ Téró, atimané ama deró betere kuti sokóló betá sonaai kuti deralepó. Atéró, mu daai képinétei doasi topo whjné deratere topo taopóló bopeyóló, ama topomó deralepó. Téró, atimané betá dotó tiki ama turu naasemó taróló, a daalemó bukutiri tçane doropóló duraalu, “Juda so whjné topo whj-ó!” yóló faleyóló doka doka du betalepó. ³⁰ Atéró atimané a fesqa apuróló, kale dotó tiki momó fasó sóró, ama topomó momó du momó du betalepó. ³¹ Atéró, atimané a doka doka du beteró, sonaai kuti sókó sóró ama kuti momó deralepó.

Téró, a filipa ni tómó oloraai dapesó felepó.

*Yesu filipa ni tómó sukgle fo
(Mak 15:21-32, Luk 23:26-43,
Jon 19:17-27)*

³² Atéró dapesó fu beteremó, Sairin be hulua whjkó Saimon a tñmó hokolaa depa, a fasóló ai filipa ni qapaae naaomo beleyae! yóló seyalepó. ³³ Atéró, atima betá hae doi Kolkotamó sókó walepó. Ai fo feteyóló whjné topo diri mole tikipó. ³⁴ Aimó atimané Yesumó betá hakesqai weiró mo wain weitamo hosekéróló tepeyaletei melalemó néni hóyalepó. ³⁵ Atéró atimané a filipa ni tómó oleróló, klipaae ama kuti saairaalu atimané ni kukwia teraae horóló mé whjné ni kukwia mo donotóró muni dorowapa, ti ai whjnétóró sua yalepó. ³⁶ Atéró, a teó sukutu betepa, kale diki tare whjrapé atima kaae tawóló betó molepó. ³⁷ A oleró betere ni topomó i betené dalepóló aseyóló oleralepó. Ai aseyóló olerale fo i ape.

JUDA SO WHJ TETERÓLÓ KAAE TARE
TOPO WHJ YESU I APE

³⁸ Kale olémi nuku betale whj tamokélé åtamó betamó, me whj ama turu naase dñró nimó oleró, me whj fë naase dñró me nimó oleró yalepó. ³⁹⁻⁴⁰ Mepaae ai tñmó fua wuatere so whj atimané folópu kelepéyóló faleyóló doka doka duraalu, “Yata kale momatere be fisikóló, sore be dñmó momó tçyaalopó du betale whjpa, naaotei ya tao sae. Yatamo Kótóné Naalemapata, ti ai filipa ni taaróló dere ape,” du betalepó.

⁴¹ Atéró kale dere kaae, mo so whjmó Talepaae momaratere topo whjrapenékélé, Moses-né asere fo yó matere whjrapenékélé, mepaae whj disirapenékélé, faleyóló doka doka duraalu, ⁴² “Mepaae whjrapé sukaqsóró ama tao sua yaletei, a sinaqsóró amatei tao sinitupó. Ti

q̄ta, Israel fake so whjn̄é doasi topo whj̄ ereteiné filipaa ni taaróló dorowapa, ti d̄a q̄paae kisipa tiki tiraalopó. ⁴³ Ama duraalutamo, q̄ Kótóné Naalemapóló kisipa tiki tirateremó, Kótóné q̄ tao saai kisipa mutepa, ti tao s̄ópóló yae,” yalepó. ⁴⁴ Yesutamo kale betamó olerale q̄lémi nuku betale whj̄ tamonékélē u whj̄rapené dere kaae, q̄ faleyóló doka doka dere forape dekéró du betalepó.

Yesu sukale ala

(Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)

⁴⁵ Téró suka tuamó 12 kilok suakelemó kaae sóró fóló, be kuluka derepaae 3-kilok-mó hae kwia mo fea dikiyalepó. ⁴⁶ Atéró be kuluka 3-kilok seretamo, Yesuné doasi fo fakeyóló duraalu, “Eloi, Eloi, lama sabakatani,” ai fo feteyóló, “Ę teteróló kaae tare Kótó-ó, Ę teteróló kaae tare Kótó-ó, e yalo wotoró beterópóló noatepa taaróló feleé?” yalepó.

⁴⁷ Ti fo depa, mepaae aimó daae mole so whj̄rapené ama ai dere fo wosóló duraalu, “Ama Elaijapaae ape yóló ai dere ape,” yalepó.

⁴⁸ Tétepa, atimakó whj̄ betä mo hapale sururu yóló fóló, kale wépi kaae q̄la sóró séli kēlaa kaae ere moi wain wéi kale wépi kaae q̄lamó tópuró sóró, kapemó haka sóró Yesu nópóló melaaí sóró felepó. ⁴⁹ Téyaletei, mepaae whj̄rapené duraalu, “Ilaija wóló tao sene walémóló kelaalopa, atéró olerópóló taalae,” yalepó.

⁵⁰ Atéró, Yesuné ama kepe bete sókó furaalu, kale dere kaae doasi fo fake yóló q̄ sinalepó.

⁵¹ Atéteretamotóró kale momatere be satáleróló oleró betere kuti óté kaae sóró tereketé doropóló, a salepaae sókó deralepó. Téturaalu, doasi bao yale tikimó kaporapekélē terekeyóló felepó. ⁵² Atéturaalu, whj̄ dourale

tikikélē turukwé fóló, mo take Kótóné ama kae sóró beterale so whj̄ sukutepa douraletei, dou taaróló momó kepaayóló fua yalepó. ⁵³ Yesu atéró kepaayóló fi k̄lipaae, ai kale kepaayale so whj̄rape mepaae so whjn̄é kolópóló, Kótóné ama kae tēnō betere Jerusalem be huluapaae yó male felepó.

⁵⁴ Atétepa, kale diki tare whj̄rapené topo whjró Yesu me ala yaqsóró, kaae tare diki tare whj̄rapetamoné doasi bao dere alaró mepaae kae kae dere alarapetamo kolóló, atima fea winé sukóló diri furu furu yóló duraalu, “Haió! i whj̄ta, Kótóné Naalematóró mo h̄tipó,” yalepó. ⁵⁵ Téró, Yesu q̄ mepaae q̄la q̄la yayatepa tao sóró mótuu yale sorape, Kaleli hae kwia taaróló wóló, Yesupaae eratere ala kelaai mo tumó daae mulu, kese faló beterepó. ⁵⁶ Atima ai sorape kuamó Maktala be hulua sokó Mariakélē, Jems-ró Josistamoné hama Mariakélē, Sebediné naalema tamoné hamakélē, atima atéró daae molepó.

Yesu dourale ala

(Mak 15:42-47, Luk 23:50-55, Jon 19:38-42)

⁵⁷ Be mo felekemó dikiyyai dertamo, betä Arimatea be whj̄kó néli whj̄ Josep walepó. Ai whj̄ ąkélē Yesuné yó matere whj̄ betalepó. ⁵⁸ Kale sekéné Yesuné tiki saai dapóló, kale topo whj̄ Pailat-paae wosene felemó, Pailat-né ama diki tare whj̄rapepaae duraalu, “I sekéné Yesuné tiki ama sóró faaipó dapa, sóró fópóló melae,” yalepó.

⁵⁹⁻⁶⁰ Atéró matepa mo d̄e tekée fi *linen* kuti wisinaalené Yesuné tiki bopeyóló só fóló, mepaae sukale whj̄ dourénire kane dolomó Yesuné tiki mulalepó. Téró kale dou t̄u kinaai aleyóló mulale kane fake biliraté fóló kinóló q̄ felepó. Ti ai kane dolota, kale whj̄ Josep q̄

sukutepa dourópóló, aleyól muló betere tikipó. ⁶¹ Atétepa, kale Maktala be hulua sokó Mariaró ama yakoma Mariatamo ai kale whj douró betere tiki kese faróló beterepó.

Yesuné tiki me ala yaqsóró diki tare whjrapené kaae tare ala

⁶²⁻⁶³ Atéyale sisópaae dótóró sáa nóló betaairaalu, ola ola taleyóló mulóló, be dëtepa i ala yalepó. Kale moma dere be kaae tare topo whjrapero Farisi whjrapetamo Pailat beterepaae fóló duraalu, “Doa whj-ó, ai kale so whj dilikité kutu betale whj a sukçai bitu be dë sore kemetepa, a momó kepaayóló betaalopó depa, djané wosalepó. ⁶⁴ Atéró ai kale sukçale whjné ama yó matere whjrapené ama tiki qlémi sóró fóló, mo whjpaee a momó kepaayóló beterapó deté kuturaalu, so whj dilikçalo ai ape. Atéró dilikitere alané ama take folosóró so whj dilikçletei teraae faalopó. Téyaqsórópa, naao diki tare whjrapené ai kale whj dourale tiki be dë soremó mo wisiyóló kaae tawópóló yae,” yalepó.

⁶⁵ Ai fo depa, Pailat-né so whj teteróló kaae tare whjrapepaae duraalu, “Whj douró betere tiki mo wisiyóló kaae tawópóló, mepaae diki tare whjrape dapesó fóló, etéró kaae tawae yóló yó melae,” yalepó. ⁶⁶ Atétepa atima fóló, kale whj dou mené tukjyalemóló kelaai tü kinale kane fakeró hale daale kane kwiatamo meke eróló, tuqmó siri mulóló diki tare whjrapepaae kaae tawae yóló sórón daalalepó.

28

*Yesu kepaayóló fele fo
(Mak 16:1-10, Luk 24:1-10, Jon 20:1-18)*

¹ Téró kale sáa naai tukóló mulale suka kemeyóló fula kaae sere

be dëmó mo híkatitei, Maktala be hulua so Mariaró yakoma Mariatamo kale whj dou kelaai felepó.

² Atéró, kale so tamo dou tópaae sókó faai teó fu betepatei, betä ensel hepen bemó dorowóló, dou kinó betere kane fake tukwé faróló a tómó beterepó. Ai kane fake tukwé falateremó, mo doakale bao yalepó. ³ Ama tiki mo epée dë kaae iruraalu, ama deró betere kutikélé mo dë tekée fapa kelalepó. ⁴ Ai dou kaae tawóló betó mole diki tare whjrapené a kolóló, winé sukçóló diri furu furu duraalu, sukçóló mole whjrape aqyóló haemó deraapisa fóló molepó.

⁵ Téró kale so tamo sókó wapa, kale ensel-né atimaamopaae duraalu, “Diaamo wiyaqse. Di-aamota, filipaa nimó dale whj Yesu kele waleti yalo tuérapó.

⁶ Ti ata imó muni, a mulale tiki hälerapa kelaai ape. Ti take ama yale fotóró dokonóló, a kepaayóló falapó. ⁷ Atérápa, diaamo hapale fóló, ama yó matere whjrapepaae i fo yae. A mo ti sukçletei kepaayóló, diaq nalo wópóló äpi Kaleli haepaae furaalu, åtamo aimó hokolaa yóló kelaalopa, ape yale fo yalo diaamopaae i dere ape,” yalepó.

⁸ Atétepa, kale so tamo wirutei mo hajtamо whj dou taaróló, ama yó matere whjrapepaae yaai dapóló sururuyóló felepó.

⁹ Atéró fu betepa, Yesu hapale sókó wóló daalu koleó yalepó. Atétepa, atimaamo a daalepaae fóló, ama hómó apuó taru Tale-ó du betalepó. ¹⁰ Atétu betepa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Wiyaqse! Diaamo fóló, yalo norapepaae diaaq e u Kaleli haemó kelaasepóló ape yalepó, yaai fae,” yalepó.

Diki tare whjrapené i ala kelalepóló yale fo

11 Téró ai kale so tamo fu betepatei, kale mepaae dou kaae tawóló betale diki tare whjrape atima momatere be kaae tare topo whjrape beterepaae fóló, atimané kelale alarape fea yó melalepó. 12 Ti fo depa, mo so whjmó Talepaae momatere topo whjrapero mepaae so whj teteróló kaae tare whj disirapetamo betapaae touróló bitu, i ala yaalopóló taleyóló mulalepó. 13 Atéró fo deyóló, kale diki tare whjrape atimané kelale ala mo so whjpaae yaqsoró fo mulótú duraalu, “Mené diapaae noa ala yaleé depa i fo yae, ‘Dä firepaae Yesuné ama yó matere whjrape wóló, ama tiki qlémi sóró falapó yae,’” yóló doasi moniné dupuyalepó. 14 Atéró duraalu, “Gavman topo whjné i dere fo wosetepa, diştamo doasi fopaae buóló me ala eraqsoró diq seséturaalu, däneitei ama kisipa tiki feléraalopó,” yalepó. 15 Téró, kale diki tare whjrape doasi moni sóró furaalu, atimapaae yae yale fotóróti deté kwéyalepó. Atéró dere fo so whj feané wosóló, fakerale fo mió i alimó betó mole Juda so whjnékélé wosóló mo kisiparapó.

*Yesuné ama yó matere
whjrapepaae yale fo*

(Mak 16:14-18, Luk 24:36-49,
Jon 20:19-23)

16 Téró Yesu ą sukçai bitu, ama yó matepa wosetere 11 whjrapepaae, ątamo Kaleli haemó daale hasi fosómó hokolaa yaalopó, yale fo tuéru atima felepó. 17 Atéró fóló, aimó atimané ą kolóló, hemée deyóló betó mulu Tale-ó du betalepó. Tétu betaletei, mepaae whjrapené Yesu ą hiti yale molópóló, kisipa tamo mutu beterepó. 18-19 Tétepa, Yesu ą atima betere felekepaae fóló duraalu, “Ó hepen bemókélé

i haemókélé ere ala fea yálo teteróló kaae tanópóló, Kótóné ę sóró beteró beterapó. Térapa, diq i hae kwiamó betóló fale so whj beterepaae fóló, atimané kelale yálo yó matepa wosetere so whj beterópóló, yó maté kwéyae. Atéturaalu Alima, Naalema, Dëi Kepe Wisi, däne bete doimó wéi tópurótua yae. 20 Tétu, yálo diapaae yae yóló mulale ala fea, atimanékelé wosóló sya fópóló yó mótu beta. Yálo diq taaróló feni, dä fea betamó bitiré fóló, kemene fole alimó sókó faalopóló i yóló mulatere ape,” yalepó.

Mark

*Jon-né Yesu waaire tū alerale fo
(Mat 3:1-12, Luk 3:1-9, 3:15-17,
Jon 1:19-28)*

¹ Kótóné Naalema Yesu Kerisoné kisi fo wisi etéró kaae sirapó.

² Mo take Kótóné ama fo eratere kóló whj Aisaiané asęyóló muló betere fo i ape.

“Yalo fo eräle fae yóló doto-natere whj ya waaire tūmō ąpi folosóró fópóló, yalo dotęaalo ai ape.

Ai sekénéta, ya waaire tū aleóló donoraalopó.

³ I whj ąta, so whj kélé bitinire kópu kaae fi tikimó sókó wóló daalu, fo fake yóló i fo yaalo ai ape.

“Tale waaire tū donoróló aleyaе,” erapó.

⁴ Atéyale fo dokonóturaalu, betá whj Jon walepó. Ąta so whj kélé bitini kópu kaae fi tikimó sókó wóló duraalu, “Mepaae so whj de atimané yale dowi ala taaróló, tué tiki feteyóló walemó wěi tópuratepa, ti Kótóné diaaq dowi ala kwia tokóló aluraalopó,” du betalepó.

⁵ Atétere fo woseturaalu, Judia hae kwiamó betó mole so whjró Jerusalem bemó betó mole so whjtamo ą beterepaae wóló, atimané yale dowi alarape fea hąkeamó yó matepa, Jon-né atima Jordan wěimó tópurótua yalepó.

⁶ Jon-né ama bukutua yale kutita, ti kale *kamel* hupu nikiné dokóló moletei bukutua yóo, ama toklé hupu sekaené aleyaletei sua yóo, yalepó. Ama nukua yale qla ti ero nusuró meke wěitamopó.

⁷ Atéró ama atimapaae duraalu, “Ęta folosóró wale whj i ape. Nalo yalo klılipaae, ti mo doa fotokó bole seké whj waalo ai ape. Ai seké ąta ę kaae mei, mo doasi seké

whj betepa, ę ą aqmó belekämale naale kaae beterapó. Téró, ama hó bené képi yalo teraayaairetei mo sunipó.

⁸ Yalota, dią hale wěi maaté tópurótua beteretei, amata dią Děi Kepe Wisitamo tópuraalo ai ape,” yalepó.

Yesu wěi tópurale alaró sų sale alatamo

(Mat 3:13-17, Luk 3:21-22)

⁹ Atéyale suksamó, Yesu ą Kaleli hae kwiamó tene Nasaret be taaróló wapa, Jon-né ą Jordan wěimó tópuralepó.

¹⁰ Téró, Yesu ą wěi tópuróló hae taopaae hutu betepa, Jon-né ó sapaac kese horalemó hepen, be tū kuti tekée fu dere kaae yóló, Děi Kepe Wisi ba hökösere kaae Yesuné ama tikimó

bitj dorowapa kelalepó.

¹¹ Atéró betepa ó sámó fo tekerótua duraalu,

“Yata, yalo mo yaala sókó fóló, hosaa mole Naalepó.

Naaо dere ala fea mo wisi alatóró dereteiné ę

mo doasi hajné sukutapó,” yalepó.

Yesuné ama yó matere whjrape ą sya ape yale fo

(Mat 4:12-22, Luk 5:1-11)

¹⁴ Jon *dipula* baterale klılipaae, Yesu ą Kaleli hae kwiapaae sókó wóló, Kótóné ama kisi fo wisi so whj feapaae yó mótu betalepó.

¹⁵ Atéró yó mótu duraalu, “Talené eraaire ala ama kóló whjrapené deté wale fo mió i dokonatere ape.

Téturaalu, Kótóné teteróló kaae tare alakélé mió sókó wóló i mole ape. Térpa diaaq du betere dowi ala taaróló, tué tiki feteyóló

kale kisi fo wisi wosóló, kisipa tiró betaé,” du betalepó.

¹⁶ Atéró, Yesu ą ai Kaleli wéi fóku seseké hutu bituraalu ke-lalemó, Saimon-ró noma Andru-tamo háleke wané ya su beterepó. Atimaamota, suka fea ya siré kotere whj tamopó. ¹⁷ Atétu betepa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Diaamo ai ya siré koteretei taaróló, ę sya ape. Ti noatepa mei diaamoné ai ya su dere kaae so whjékélé siré kwęyaasépóló, yalo diaamo sóró beteraalopa ape,” yalepó. ¹⁸ Ama ai fo deretamotóró atimaamoné kale ya siré kotere háleke wa taaróló, Yesu sya felepó.

¹⁹ Atéró ą sawa fóló, kale dere kaae Sebedi naalema Jems-ró noma Jon-tamo nukumó bituraalu, háleke warape turukó feletei wisi wisiyóló nomotu betepa kelalepó. ²⁰ Atétu betepa, mo ai fapotóróti Yesuné atimaamopaae duraalu, “Diaamo ę sya ape,” yalepó. Tétepa, atimaamoné alima Sebediró ama kutó diratere whjrapetamo nukumó betepatei taaróló, atimaamo Yesu sya felepó.

*Yesuné dowi kepe hókonale fo
(Luk 4:31-37)*

²¹ Atéró, atima fea touyóló Kapeneam bemó sókó fóló, ai bemó kale sáa nópóló tukóló muló betere sukamó atimané fo wosetere be dolopaae fóló, Yesuné fo yó melaai kaae salepó. ²² Téró, ai kale so whjné ama yó matere fo wosóló duraalu, “I sekéné yó matere fota, doasi kisipare whjrapené dere fo kaae dapóló, siratu betalepó. Kale Moses-né asére fo yó matere whjrapené däpaae atéró yó mótmipó,” du betalepó. ²³⁻²⁴ Atétu betalemó, mo ai fapotóróti kale ai fo wosetere be dolomó betä dowi kepe tepeyóló betere whjné fo fakeyóló duraalu, “Nasaret be whjkó Yesu-ó, naao

dämopaae noa alakó eraai waleé? Dämo noatepa dóló aluraai waleé? Yata, dowi ala mo betákélé munire whj wisinaale betepa, Kótóné sóró kae beteró beteretei, yalo mo kisiparapó,” yalepó.

²⁵ Tétepa, Yesuné kale dowi kepe foné sóró duraalu, “Fo taaróló, whj tuamó beteretei sókó fae,” yalepó. ²⁶ Ai fo deremó, kale dowi kepe sókó faairaalu, kale whj tao sóró feseróló fo fakeyóló keterétamo sókó felepó. ²⁷ Atéteremó, kale so whj atimasisitei u wosene i wosene yóló duraalu, “Ita, noa ala yalerópó. Ama i yó matere kisi fota, mo doasi topo whjrapené dere fo kaae dapó. Dowi keper-apenékélé, mo whjné dere kaae, ą aqmó sukóló bituraalu, ama yae dere ala motóró dapóló,” siratu betalepó. ²⁸ Atétere ala so whj mo feané kolóló, Yesuné i ala du beterapóló kulu kulu só kotepta, Kaleli hae kwiamó betó mole so whj feané wosalepó.

Yesuné kisi daae mole so whj wisirale fo

(Mat 8:14-17, Luk 4:38-41)

²⁹ Atima fo wosetere be taaróló furaalu, Jems-ró Jon-tamokélé dape sóró Saimon-ró noma Andru-tamoné bepaae felepó. ³⁰ Atéró fóló beteremó, kale Saimon somané hamasere tiki supu kisine sukóló mupa, Yesupaae yalepó. ³¹ Tétepa, Yesu kale so kisi dalóló molepaae fóló, ama naasemó tao sóró turukó horalemó, kale soné tiki supu du betaletei tukóló, atimamó qla kaae sóró biliralepó.

³² Atéyale sukamó, suka doropóló be hoteretamo, mepaae kisi daae mole so whjró dowi kepe tepeyóló betó mole so whjtamo, Yesu beterepaae dapesó wóló beteräleta dua yalepó. ³³ Ai be hulua feamó betó mole so whj wóló, Yesu betere be tū sókó walemó touróló betó molepó.

³⁴ Atéró betó mupa, mepaae kae kae hepo daae mole so whíkélé wisirótua yóo, so whí tuqmó tepeyóló betere dowi keperapekélé hókonóló sókó fatua yóo, yalepó. Kale dowi keperapené Yesu ą atei kaae whípóló tuéreteiné mo so whípaae fo yaçsóró Yesuné ama seséyalepó.

Yesu ama wotoró bitu momay-ale fo

(Luk 4:42-44)

³⁵ Téró, Yesu ą be dęyaai du beteretamotei turukó holóló ai be taaróló, so whíkélé mei tikpaae fóló, momatu betalepó. ³⁶ Yesu atéró momatu betepa, Saimon-ró ama fulumu whírapetamoné ą kikitu betalepó. ³⁷ Téró, atimané ą kekóló keletepaa apaae duraalu, “Tale-ó, so whí feané yá mopaae felerópóló kikitu beterapó,” yalepó.

³⁸ Ai fo depa ama atimapaae tokó mótu duraalu, “Dą i be taaróló, felekemó té mole berapepaae kale fo wisi yó melaaifaaalopa fiépe. Ti noatepae, ęta ai kutó diyyairaalu i wóló betere ape,” yalepó. ³⁹ Téró, ą ai Kaleli hae kwia tuqmó té mole fo wosetere berapemó, kale fo wisi yó melaté kuturaalu dowi keperapekélé dóló hókonótua yalepó.

Dowi humu fuluné tiki dore whí wisirale fo

(Mat 8:1-4, Luk 5:12-16)

⁴⁰ Atéró dowi humu fuluné tiki dore whí betä Yesu beterepaae wóló, bukutiri teáró bitu i fo yalepó. “Yesu-ó, naaotamo ę wisiraai kisipa mutapa, ti wisir-aasepólópó,” yalepó.

⁴¹ Ai fo depa Yesuné kale whí kellelémó, kolené sukutu ama tikimó naase mulóló duraalu, “Yalo yá wisiraai kisipa mutapa, wisi yae,” yalepó. ⁴² Ai fapotóró kale whí dowi humu fuluné tiki doretei mo

ti wisiyalepó. ⁴³⁻⁴⁴ Atéró, Yesuné kale whí dotonaai mo dirii fo yóló duraalu, “Yalo naao tiki wisiralepó fo mo so whípaae momókó deté kwęyaqse. Yá fóló, Kótópaae momatere be kaae tare whírapepaae maaté naao tiki wisiraletei yó melae. Téró, whíjné tiki wisirateremó, mo take Moses-né melae yóló ere qla male fae. Ti noatepae, ai whírapené naao tiki kilituraalu, ita Talené erapó yópóló, yó melaaifaae,” yóló dotonalepó. ⁴⁵ Yesuné kale seképaae ai fo yaletei taaróló, ama tiki wisirale fo so whí feapaae hąkeamó yó melaté kwęyalepó. Atéyale tikimó, Yesu ą so whí betó mole kuamó konénipa, so whí bitinire tikpaae biti fua yalepó. Atétua yalemókélé, kae kae tikimó betó mole so whí mo hale qla kaae ą beterepaae wuatóró yó tarepó.

2

Yesuné tiki sukóló dąamui whí wisirale fo

(Mat 9:1-8, Luk 5:17-26)

¹ Téró nalo me suksamó, Yesu ą momó Kapeneam bepaae wóló beteremó, so whí mo feané Yesu ama bemó wóló beterapó dere fo wosalepó. ² Ai fo woseturaalu so whí dekéró wale tikimó, be dolokélé, tų sókó walekélé, so whí daayaaire té munipó. Atépa, atimapaae ama kale fo wisi hąkeamó yó mótu betalepó.

³ Yesu ą atéró yó mótu betepa, mepaae doyró whírapené betä tiki dąamui whí Yesu beterepaae beleyóló walepó. ⁴ Téyaletei, so whí mo fąanuraalu kale whírapé atima whí sóró faaire té munipá, siki bepaae holóló, Yesu daale mo donotóróti kale siki be keya dolo sokóló tiki dąamui whí beseketamo turó deralepó. ⁵ Atétepa, Yesuné ai kale doyró whírapené kisipa tiki tiratere ala kolóló, kale tiki dąamui whípaae

duraalu, "Ti naale-ó, naao yale dowi ala kwia fea mió yálo tokóló aluratapó," yalepó.

⁶ Yesuné ai fo depa, kale Moses-né asére fo yó melatere whírapé atima tué tekitu betalepó. ⁷ "I whí aña, Kótó kaaepó du betere foné Kótó faletu beterapó. Ti dowi ala kwiata, Kótóné betá súmó aluranérápó," du betalepó.

⁸ Atima atéró mutu betere tué tiki Yesuné kisipanétei mo hapale kolóló, atimapaae duraalu, "I kale yale fomó diá noatepa atei kaae tué mutu bitu de? ⁹ Ti diásisitei taleya. Mepaae whíné duraalu, naao dowi ala kwia yálo aluratapó fo so whí feané enérepé, ya turukó holóló naao beseké sóró fae, fo enére? ¹⁰⁻¹¹ Téretei, i haemó betóló fale so whíné dere dowi ala tokóló aluraaire fotokó Whíné Naalemané súmó bulapóló, so whí feané tué yópóló i dapa, ya turukó holóló naao beseké sóró bepaae fae," yalepó. ¹² Mo ai fapotóróti, kale whí atima feané keletómó turukó holóló, ama beseké sóró felepó. Atétere ala kolóló, so whí feané sirayóló, atima Kótóné doi hale sóró horótú duraalu, "Mo take bitiré wale alimókélé, dáné etei kaae ala mo kolókélé inipó," yalepó.

*Lipaipaae q sya ape yale fo
(Mat 9:9-13, Luk 5:27-32)*

¹³ Téró etéyalepó. Yesu a momó wéi fókumó fóló bateremó, so whí mo dekéró a beterepaae wóló betó molepó. Atépa, fo kaae sóró yó melalepó. ¹⁴ Atétu beteró, tómó furaalu kelalemó, Alpias-né naalema Lipai a takis moni saairaalu kapala tñé furu bemó betepa, apaae duraalu, "Ya e sya ape," depa, kale whí a turukó holóló Yesu sya felepó.

¹⁵ Atéró Yesu a Lipainé bemó qla naai fóló bateremó, mepaae takis moni sere whírapékélé, dowi

ala dere whírapékélé, Yesuné ama yó matere whírapékélé, ama dere fo wosóló a sya fu betere so whíkélé, fea qla nuku betalepó. ¹⁶ Atépa, Farisi whírapéró mepaae Moses-né asére fo yó melatere whírapetamoné Yesu a dowi ala dere whírapéró takis moni sere whírapetamo betamó qla nuku betepa kelalepó. Atépa, Yesuné yó matere whírapepaae woseturaalu, "A takis moni siré kotere whírapéró dowi ala dere whírapetamotei noatepa qla betamó nuku bitu dérópó," yalepó.

¹⁷ Atéró dere fo Yesuné wosóló atimapaae duraalu, "Hepo daani hale sesere so whí dokta beterepaae fumitei, hepó daale so whíró tiki dore so whítamo maaté fua dapó. Atétere kaae, e wale alata wisi ala dere so whípaae ape yaai anitei, dowi ala dere so whípaae ape yaai walepó," yalepó.

Qla weteremó Yesupaae wosale fo

(Mat 9:14-17, Luk 5:33-39)

¹⁸ Téró, Jon-né yó matere whírapéró Farisi whírapetamo atima ai sukamó qla weyóló hale beterepó. Tépa, mepaae so whí Yesu beterepaae wóló apaae woseturaalu, "Jon-né yó matere whírapéró Farisi whíné yó matere whírapetamo qla weyóló bitu dere kaae, Naao yó matere whírapékélé qla weyóló bitini dere noatepa de?" yalepó.

¹⁹ Tétepa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, "Kale nomarape atima so dokore whítamo betamó bituraalu, qla weyóló hale betaaloé? So dokore whíkélé atima fea betamó batereteiné qla weyóló hale betenénipó. ²⁰ Téretei, me sukamó kale so dokore whí atima betamó betepatei, mené a tawóló só fole sukamó, atima qla weyóló hale betó muaalopó.

21 Mepaae whjné kisi kuti kwia sóró derqakele kuti dakoróló nomotumipó. Atétepa, ti kale kisi kuti fे sókó fóló kóputuraalu, derqakele kuti dotouyó sóró, mo ti bisqae faalopó. 22 Atétere kaae, mepaae whjrapené kale kēlāwale kisi wain wéi hupu sekaené aleyale arói wutimó tepetumipó. Até enalemó, kale wéi mómu sókó faai tóputuraalu, ai kale hupu sekaené aleyale arói wutikélé fulukó fóló, wéikélé hale beskéraalopó. Até yaqsóró, atimané kisi wain wéi tepeturaalu, ti hupu sekaené aleyale kisi wutimótóró tepetua dapó,” yalepó.

*Yesu qta sqa nokole be dē Talepó
(Mat 12:1-14, Luk 6:1-11)*

23 Téró etéyalepó. Sqa nöpóló tukóló muló betere su kamó, ə ama yó matere whjrapetamo whit kutó tuqmó kutu betalepó. Atéró kutu bituraalu, ama yó matere whjrapené ai kutómó ere whit bokóló nukulé fu betalepó. 24 Atétere ala Farisi whjrapené kolóló, əpaae duraalu, “Sqa nokole su kamótei, naao yó matere whjrapené atei kaae ala noatepa yópóló kaae tare? Sqa nokole su kamó kutó ditepa, mo doasi fo mulapó,” yalepó.

25 Ai fo depa, ama atimapaae tokó mótu duraalu, “Depit-ró ama fulumu whjrapetamo wotetepa yale ala asemó yóló muló beteretei, diaaq dosayóló tué muni airapó. 26 Kótópaae momaratere be Abiatané teteróló kaae tawale su kamó, Depit ə Kótóné be dolopaae sókó fóló, Kótóné keletómó melaairaalu muló betere bred otei, ə wotetepa sóró nalepó. Téturaalu, ama fulumu whjrapetamo kaae tare whjrapené maaté nukua dapó,” yalepó.

27 Téró, Yesuné atimapaae duraalu, “Kótóné whj aleyleteita, sqa naai tukóló muló betere be dē doi sóró horópóló ini, whj tao saai kisipa mutu, ai sqa nokole be dē tukóló muló beterapó. 28 Atéreteiné Whjné Naalema əta, ai sqa nöpóló tukóló muló betere be dē teteróló kaae tare Talepó,” yalepó.

3

¹ Téró me su kamó Yesu ə fo wosetere bepaae sókó walemó, naase dowi whj betə betepa kelalepó. ² Kale Sqa naai tukóló muló betere su kamótei, naase dowi whj Yesuné wisiratémóló kelaai, mepaae whjrapené kele mulóló betó molepó. Aita hale mei, kale tukóló muló betere be dēmōtei whj wisiratepa, ə só deraai kisipa mutu yalepó. ³ Tépatei, Yesuné naase dowi whjrapaae duraalu, “So whj feané kolópólópa, ya turukó holóló daayae,” yalepó.

⁴ Atéró ama atimapaae woseturaalu, “Sqa nokole su kamó so whj tao sere ala depa fo mulepé, dowi ala depa fo mule? Whj sukaqsóró tao sere ala depa fo mulepé, whj dele ala depa fo mule?” yóló wosalemó, atimané əpaae me fokélé tokó menipó.

⁵ Ai whjrapené atei kaae dore whjrapaae kōletere ala ini, dowqae fu betepa Yesu ə doasi sek̄i kisipa mutu, atimatamo fopaae buóló kale whjrapaae duraalu, “Naao naase teré falae,” depa, ama naase teré faralemó, kale dore naase mo wisiyó felepó.

⁶ Atéteremó, kale Farisi whjrapero Herot-né dere ala sya fu betere whjrapetamo belapaae tófóló daalu, Yesu netéró daaloé? yóló atimasisi kēlaaróló, fo dokotu betalepó.

Mo turó so whjné Yesu sya fele fo
(Luk 6:17-19)

⁷ Téró Yesuró ama yó matere whjrapetamo ai be taaróló, wéi kela molepaae fóló beteremó, Kaleli haemó betó mole so whj mo fea ą sya wou betalepó. ⁸ Yesuné ai alarape du beterapó dere fo woseturaalu, mepaae Judia hae kwiamó betó mole so whjkélé, Jerusalem be hulua so whjkélé, Idomia hae kwiamó betó mole so whjkélé, Jordan wéi fóku uté téró betó mole so whjkélé, Tair be huluáró Saidon be huluatamo felekemó betó mole so whjkélé, mo fea Yesu beterepaae wou betalepó. ⁹ So whj mo dekéró wóló touró betepa, ama yó matere whjrapepaae duraalu, “So whj touró betereteiné ą daayaaire té munipa, wéi nuku belekáamalekó taleyóló mulae,” yalepó. ¹⁰ Ti noatepae, mepaae folosóró hepo dalóló betó mole so whj wisirale ala kolóló, atima mepaae hepo daale so whjkélé wisirópóló kisipa mutu, Yesuné tikimó wolaa yaai dapóló, aralatamo tété tété wou betalepó. ¹¹ Téró, mepaae dowi keperapené Yesu keletere dokó ą daale aqmó deraapisa fóló fió mulu, fo fakeyóló duraalu, “Yata, Kótóné Naalemapó,” dua yalepó. ¹² Ai fo depa, Yesuné kale dowi keperapepaae duraalu, “Eta, Kótóné Naalemapóló, mo so whjpaae hakeamó momókó deté kwęyaqse,” yóló doasi fo mulalepó.

12 aposel whjrape sóró beterale fo

(Mat 10:1-4, Luk 6:12-16)

¹³ Téró, Yesu ą du sorokó mole aqpaae horóló bituraalu, ama tué mole whjrape maaté dosqayóló ape depa, atima ą beterepaae walepó. ¹⁴⁻¹⁵ Atéró wóló, ątamo fulumuyóló betamó betoo, ama

fo wisi yó melaté kwęyoo, dowi keperape doló hókonoo yópóló, ¹² aposel whjrape sóró beteralepó.

¹⁶ Atima atéró sóró beterale 12 whjrapené doi etérópó. Saimontei, me doi Yesuné Pita mulalepó.

¹⁷ Sebedi naalema tamo Jems-ró nomá Jon-tamokélé, Yesuné kisi doi Boanersis mulalepó. Ai doi beteta, Be Sapalaané naalema tamopó. ¹⁸ Andru, Filip, Batolomiu, Matyu, Tomas, Alpias naalema Jems, Tadeus, kalo kalo whj Simon, Iskariot whjkó Judas atima atéró whj sóró beteralepó. ¹⁹ Kale Iskariot be whjkó Judas-ta, Yesu daai eleké deyale whjpó.

Yesu Belsebul-pó yale fo

(Mat 12:24-32, Luk 11:14-23, 12:10)

²⁰ Téró, Yesu ą betą be dolopaae wóló beteremó, so whj mo fea momómo tourale tikimó, Yesuró ama yó matere whjrapetamo ąla naaitere tekélé munipó. ²¹ Atétu beterapó, dere fo Yesuné hamaró nomarapetamoné wosetu ą keyaa fole whj kaae beterapóló, atima Yesu dape saai wóló betó molepó.

²² Atépa, mepaae Jerusalem be huluamó wale Moses-né asere fo yó matere whjrapené duraalu, “Dowi keperapené topo kepe Belsebul Yesu tuamó bitu ą fotokoratepa, dowi keperape hókonótua du beterapó,” yalepó.

²³ Ai fo du betepa, Yesuné ai kale so whjpaae ą beterepaae ape yóló atimapaae fo sale forape yóló duraalu, “Satan ątamo betą kutó ditere hamoma netéró doló hókonaloé? Ai kaae ala mo enénipó. ²⁴ Betą doasi topo whjné teteró betere be hulua so whj atimasitei bóe dupa, atétere be huluarape fotokó buóló betaaloé? Meipó. ²⁵ Betą faketamotei bóe dupa, ti atétere fake fotokó buóló betaaloé? Mo aténénipó.

²⁶ Atétere kaae, Satan-né ama fulumu whjrapetamotei bóe dupa,

ti ątei tuämó teketapó. Atéturaalu, fotokó buóló betaaire sūni, ątei kemeyaalo ai ape. ²⁷ Mepaae whjné doasi fotokó bole whj dokóló munéni, hale betepatei ama be fulukóló, ola ąla senénipó. Folosóró kale whj ąpi mo dirii képiné dokó mulóló, nalo ti ama be fulukóló ąla ąla fea sümó söró fenérápó. ²⁸ Yalo diapaae mo i dere ape. Kae kae dowi alaró Kótó faletere fotamota, ti Kótóné mo sümó tokóló aluraalopó. ²⁹ Téyaalotei, mepaae whjné kale Dëi Kepe Wisi faletepa, atétere so whjné dowi ala kwia mo alukélé eraalomeipó. Ai dowi ala kwia, mo hale muó tawaalo ai ape,” yalepó.

³⁰ Ai fota Yesuné hale inipó. Atimané duraalu, “Yesu ą tuämó dowi keperape tepeyóló bituraalu dapó,” depa, ai fo yalepó.

*Yesuné hamaró nomarapetamo
(Mat 12:46-50, Luk 8:19-21)*

³¹ Ai fo du betepa, Yesuné ama hamaró nomarapetamo wóló be belamó daae mulu, Yesupaae belapaae dere ape yae! yóló yó horalepó. ³² Tétepa, ą boperóló betó mole so whjné ąpaae duraalu, “Naao haeró nonaaorapetamoné ąk kèle wóló belamó ó daae mole ape,” yalepó.

³³ Ai fo depa Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Ti yalo hae ó norape-a, de maaté?” yalepó.

³⁴ Ai fo yóló, ą boperóló betó mole so whj kelené dokoyóló duraalu, “Yalo hae ó norapeta, ti diatóróti i betere ape. ³⁵ Ti noatepae, mepaae so whj de Kótóné ama kisipa mole ala erótú betepa, ti yalo no ó ne ó haetóróti ai betere ape,” yalepó.

4

*Qla wae terepetere fo sale
(Mat 13:1-23, Luk 8:4-15)*

¹ Téró me sukamó ą wéi fókupaae momó fóló bitu, kale fo wisi kaae söró yó melótú betalepó. Atéró, yó melótú betepa so whj mo dekéró waletikimó, ą beteketepa ai so whj wéi fókumó betó mupatei, ą wéi nukupaae daane holalepó.

² Ama atéró yó matere kae kae forape fea, fo salenétóró du betalepó. ³ Ama atéró yó mótu duraalu, “Yalo i dere fo wosae. Whj betané ama kutópaae ąla wae ke terepeyyaairaalu söró felepó. ⁴ Atéró só furaalu, mepaae ke tū tuämó sókó deóló muó mupa barapené dósu yóló nukua yalepó. ⁵ Téró, kale whjné kutómó terepeté kuturaalu, mepaae ke kapo tómó bole haemó terepée durupua yalepó. Até yaletei, ai hae mo apaae derepéní, kane tómó bole hae ereteiné kale ąla wae mo hapale holalepó. Téyaletei, feleke hae tuapaae doaló derepénipó. ⁶ Atéró, kale ąla wae holótá yaletei, mo doasi diri suka wouraalu, kale ąla kapo supuné tukó söró séli yaairaalu yalepó. Ti aita, kale ąlané feleke haepaae diriyóló derepénireteinépó. ⁷ Mepaae keta, dowi mu daai ne dolomó terepée durupua yalepó. Atéyale ąla wae holaletei, dowi nené bopée söró muluraalu, du wisiyóló wolenipó.

⁸ Mepaae ke ti hae wisimó terepée durupua yalepó. Atéyale olata mo wisiyóló holóló, du woleyalepó. Atéró, betä yo söró fóló biliyaletei ýlumétepa suraalumo, 30-yorape ó mepaae 60-yorape ó 100-yorape fjanótua dapó,” yalepó.

⁹ Ai fo sale kemetepa, ama atimapaae duraalu, “Dią so whj detamo woséli daapa, ti i dere fo sale bete mo wisiyóló wosóló tué munérápó,” yalepó.

¹⁰ Ai fo du beteró, nalo so whj mo fea fi tikimó, ą ama wotoró be dolopaae fóló betepa,

ama yó matere 12 whjraperó mepaae ątamo fuluyóló betó mole whjrapetamoné ąpaae woseturaalu, "Nao ti yale fo sale dą kóló kólórapa noa betené yaleé?" yóló wosalepó. ¹¹ Ai fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, "Tale Kótóné so whj mo fea ama teteró kaae tare ala hiróló moletei, diąpaae betą hakearóló i yó melatere ape. Teteretei, mepaae hale mo so whipaaeta, ti fo sale foné maaté du beterapó. ¹² Ti aita, i fo betené erapó.

'Mió atimané kelené kilitu bitutei, ai ąla mo diriyóló tué mutumipó.

Atimané woséliné wosetu bitutei, mo diriyóló wosóló, bete kisipa mutumipó.

Ai alatamo ini, atimané dowi ala taaróló, kisipa feteyóló Kótó betherapaae wapa, ti atimané yale dowi ala kwia me ąla meipóló, hale kemerańerapó,' erapó.

¹³ Téró Yesuné atimapaae duraalu, "I fo sale bete dią tuéni kóló kóló depa, ti mepaae fo sale forapekélé netérómo tué yaaloé? ¹⁴ Kale ąla ke terepeté kutu dere kaae, Kótóné ama fo wisi yó mótu beterapó. ¹⁵ Kale ąla wae ke tumó sorokó doropole kaaeta, mepaae whjné Talené fo yó matepa so whjné wosóló, tué tuąmó mulateretei, Satan-né mo hapale tokósu beterapó. ¹⁶ Téró, kale kapo tómó bole haemó terepée derepele ąla wae kaaeta, kale fo wisi wosóló hękesetamo sua dapó. ¹⁷ Teteretei, ąla wae feleke haepaae mo ti derepéniru ere kaae, kale fo wisi haleke sukamó maaté wosóló taalatapó. Ai kale fo wisi woseteremó, mepaae sek̄ei ala ó doasi delei ala eratepa, atima téti hapaletóró dée nukua dapó. ¹⁸ Kale dowi mu daai ne dolomó terepée derale ąla wae

kaaeta, kale fo wisi mo wisiyóló wosóló hękesené sukutere whjpó. ¹⁹ Teteretei, mió i haemó bitu doasi whaalia du betere alakélé, doasi néli whj betené yóló, mutere kisipané kópaae faróló dilikitu betere alakélé, mepaae wisi wisi ąla senée yóló mutere tuékélé ą tuąmó kaayóló sókó wouraalu, kale fo wisi botokó sóró alurótú bethereteiné du wisi oletimipó. ²⁰ Hae wiśimó terepée derepele ąla wae kaaeta, ti kale fo wisi mo wisiyóló wosóló, ama tué tiki tuąmó sóró mulótua dapó. Atétere whjta, ąla wae yo betą sóró fóló biliyaleteinétei, ęlumétere alimó suraalu mepaae 30 yorape ó 60 yorape mepaae 100 yorape fąanótua dere kaae, mepaae so whj tuąmó Kótóné fo atéró du oletua dapó," yalepó.

*Są dalóló hakeamó mulatere fo
(Luk 8:16-18)*

²¹ Téró ama atimapaae duraalu, "Są dəróló nuku aqmó ó me ni fake aqmó kinóló mulótimpó. Téni, ai są dę so whj feané kolópóló, są daalatere ni fake tómó fopa hakeamó mulótua dapó. ²² Ti mió kikiti hiró betere ąla feata, take nalo hakeamó mulatepa so whjné tué yópóló erapó. Mió kinóló muló betere ąla fea take nalo hakeamó mupa, so whj feané kolópóló erapó. ²³ Dią mepaae so whj woseli daapa, ti i dere fo sale bete mo wisiyóló wosóló tué yópóló yae," yalepó.

²⁴ Atéró, ama yale fo kaae atimapaae momómo duraalu, "Yalo diąpaae i dere fota mo wisiyóló wosóló tué muae. Nao meteró ąla atimamó matepa, ti Kótóné yámókélé naao ai matere sütóróti móituraalu, mepaae tómó belerólókélé melaalo ai ape. ²⁵ Whj me dené ama tare ąlatamo tawóló betepa, ti atétere whipaae ama ai tare tómó, Kótóné me kae beleróló

melaalopó. Whj me denétamo me olakó tanipa, ti ai sekéné ama mo sawa tareteikélé, Kótóné momó tokó saalo ai ape,” yalepó.

Qla wae hoterepaae dó faróló yale fo

²⁶ Téró ama kale yale fo kaae momó duraalu, “Kótóné teteróló kaae tare aqmó betere alata, ti betş whjné kutómó qla wae ke bilitu dere kaaepó. ²⁷ Atéró biliyale kílipaae dëtamó ó dilikitamo fipa, ó turukó horóló betepakélé, kale biliyale qla wae tñmu haemó noaró sokotérópoló, kale whjné ama tué mutumipó. ²⁸ Ere qla feata, haenétei fotokoróló sókó hotapó. Tñmipi sókó horóló, sóku woleyóló, nalo ti fua dua dapó. Atéró fua yóló, tuq dolomó ti whjné naaire ke butapó. ²⁹ Ai kale qla ყlumétere alimó, ti kale kutó tale a sepaketamo fóló, ყlumére qla siré kotapó,” yalepó.

Mastard kepaae dó faróló yale fo sale

(Mat 13:31-35, Luk 13:18-19)

³⁰ Téró, atimapaae kale fo kaae momó duraalu, “Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole ala diaaq kisipa yópóló, yało noa ala suróló yó melaaloé? Me noa fo salepaae dó faróló yaaloé? ³¹⁻³² Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole alata, *mastard* ni ke kaaepó. Ti *mastard* ni keta, mo sawa belekqamaletei, haemó bilitepa huturaalu, ti kutómó mepaae yó mole qla fea teteróló, tetejrape folo fua dapó. Atéró, doasi tēi fale sirimó barape daaneta dapó,” yalepó.

³³ Yesuné so whjpaae fo yó mórturaalu, atei kaae fo salenétóró dekéró yó mótu betalepó. Téturaalu, atima so whjné wosóló kisipa yaaitere sútóró yó melaté fu betalepó. ³⁴ Ama fo yó matere dokó hale mo so whjpaaeta, ti fo

sale fonémaaté yó mótna yalepó. Téyaletei, ama yó matere whjrapé atimasisi bituraalu, ti ama yó matere forape fea bete tokgló yó mótna yalepó.

Yesuné węi asya béräle fo
(Mat 8:23-27, Luk 8:22-25)

³⁵ Atétu beteró, be dikiteretamo ama yó matere whjrapaae duraalu, “Dä nukutamo uté tē faalopa fiépe,” yalepó. ³⁶ Ai so whj atima węi fókumó betó mupatei taaróló, Yesu a nukumó hale betepa, ama yó matere whjrapé atima maaté felepó. Atéró fupa, mepaae nukurapekélé, atima fea betamó felepó. ³⁷ Téró ai węi tuamó fu betalemó, doakale besé tikiró węi asyatamo hapse sókó wouraal, węi nuku dolopaae bosene dorowóló, kale nuku mo felekemó buó deyai yalepó. ³⁸ Até depatei, Yesu a nuku sisöratere salemó toró mulóló noke fipa, ama yó matere whjrapené a turukróló duraalu, “Yó matere whj-ó, dä węiné mió mo felekemó sóró i aluratapa, naao dä qjlenié?” yalepó.

³⁹ Atétepa, Yesu a turukó holóló, kale węi asyaró besé tikitamo foné sóró duraalu, “Ai whaa yóló hoteretei taaróló, býóló dono fae,” yalepó. Téyalemó, kale węi asyaró besé tikitamo tukóló býóló dono felepó.

⁴⁰ Ai fo yóló, ama yó matere whjrapaae duraalu, “Dią noatepa wiyló diri furu furu dute? Dią tué tiki tiróló bitini airapó,” yalepó.

⁴¹ Ai fo deremó, winé sukóló atimasisei duraalu, “Haió! a noa whjné dérópó. Kale węi asyaró besé tikitamonékélé, ama dere fo wosóló, a aqmó sukóló bitupó,” yalepó.

5

*Dowi kepe betere whj wisirale fo
(Mat 8:28-34, Luk 8:26-39)*

¹ Téró, atima ai wéi kēla tēyóló Kadariñ whjrapené hae kwiamó sókó felepó. ² Atéró fóló, ą nuku taaróló hae taopaae taae felemó, betä dowi keperape tepeyóló betere whj, whj douratere tikimó biti Yesutamo hokolaayaai walepó. ³ Ai whj ą mo bemó bitini, whj dou tómó bitua yalepó. Atére whj mené mo képiné ó dirii *sein* képinékélé ą dokonénipó. ⁴ Take suka fea *sein* képiné ama hóró naasetamo dokotua yalemó, ama fotokónétei hágé turukó falatua yalepó. Atéreteiné whjnékélé ą tawóló dokóló béránénipó. ⁵ Ai whj ąta, sukatumokélé, dikitamokélé, be déttere dokó fea whj dou tómó bituraalukélé, du sorokó mole tikimó bituraalukélé, doasi keteré yóló, amatei ama tiki kapo fosóné tikitua yalepó.

⁶ Atétu betere sekéné Yesu mo umó daapa ą sururu yóló wóló kelalemó, Yesu doa whjpa kilituraalu, ama hó aqmó bukutiri teyáró bitj derepelepó. ⁷ Atéró bitu, fo fake yóló Yesupaae duraalu, “Yata, ó sá taoró tēteró betere Tale Kótóné Naalemapa, naao ępaae noa alakó eraai waleé? Naao ę dele seróló susupu eraalomeipóló, Kótóné doi yóló dirii malo dumie?” yalepó. ⁸ Ai fo depa, Yesuné kale whjpaae duraalu, “Dowi kepe-ó, ya ai whj tuamó beteretei taaróló sókó fae,” yalepó.

⁹ Ti fo fóló, Yesuné ępaae woseturaalu, “Naao doi deé?” depa, ama tokó mótu duraalu, “Yalo doita Lisanipó. Dä mo hágé ąla kaae i betó mole ape,” yalepó. ¹⁰ Atéró Yesupaae atima betere tiki taaróló fópóló hókonaqse fo momó du, momó du, du betalepó.

¹¹ Ai du sokore aqmó, hupurape mo hágé ąla kaae kimimó daae molepó. ¹² Atépa, kale dowi keperapené Yesupaae duraalu, “Dä ai hupurape tuapaae bitj derepaai dapa, naao dä dotonaasepe,” yalepó. ¹³ Ti fo deremó, Yesuné atimapaae téyae, depa atima kale whj tuamó betaletei taaróló sorokó furaalu, hupurape tuapaae bitjta yalepó. Atétepa, kale hupurape atima botokó feletikimó, kulamó doropóló weiné sorokó fóló, mo fea sisiraae felepó. Ai hupurape dokó sóró touróturaalu, 2,000-rópó.

¹⁴ Atétere ala kolóló, kale ai hupurape kaae tare whjrapé atima botokó fóló, ipu bemó betó mole whjrapéró doasi be huluamó betó mole whjrapetamopaae i ala yalepóló ene felepó. Tétepa, kale so whj atima doasi be hulua tuamó noa alakó du bitu dérópóló, kelaii felepó. ¹⁵ Atéró, atima Yesu betere tikimó sókó wóló kelalemó, dowi keperape mo hágé ąla kaae tepeyóló betale whjtei kuti wisi deróló mo kisipa wisi mole whj kaae betepa kilitu, atima wiyalepó. ¹⁶ Téró, ai ala depa kelale so whjné mepaae wale so whjpaae i kale whj tuamó betale dowi keperape hókonale alaró hupurapepaae erale alatamo fea yalepó. ¹⁷ Atei fo woseturaalu, so whjné Yesupaae, “Ya atima betere hae kwia taaróló fae,” yóló, setu betalepó.

¹⁸ Ai fo deremó, Yesu ą nukupaae bitj derepaai depa, kale dowi kepe tepeyóló betale whjné Yesupaae, “Akélé yátamó fenére?” yóló wosalepó. ¹⁹ Tétepa, ai whj ątamo faai waqsóró seséyóló duraalu, “Talené kólené sukutu yápaae erale ala naao hae aya, no nerapepaae yó melaii fae,” yalepó. ²⁰ Ai fo depa, kale whj ą atéyale tiki taaróló, Dekapolis

be huluarapepaae fóló, Yesuné ąpaae erale ala so whj feapaae yó melalepó. Téyalemó, kale so whj mo feané ai dere fo woseturaalu, hai-ó! yóló siratu betalepó.

Sukgle senaaleró betq kisi daale sotamo wisirale fo
(Mat 9:18-26, Luk 8:40-56)

²¹ Téró, Yesu ą nukumó kale wéi momó ipaae tē wóló daapa, so whj mo dekéró ą beterepaae boperale wóló betó molepó. ²² Yesu ą atéró beteremó, Kótóné fo wosetere be kaae tare topo whj Jairus wóló Yesu kelalemó doasi whjpa kilitu, ą daale aqmó deraapisa fóló muluraalu, i fo yalepó. ²³ “Doa whj-ó, yalo senaale felekemó sukaai depa ę ya kèle walepa, kisi bete wisi yópóló, ama tikimó naao naase mulaasepóló mo miótóró dámō wusuró faalopó,” du betalepó.

²⁴ Ai fo depa, Yesu ą kale whjtamó wusuró fupa, so whj mo feané atimaamo busuró felepó. ²⁵ Atima atéró fu betepa, 12 ba fo tuqmó hepo daalu samea fu betere so betq walepó. ²⁶ Dokta whirape feané kale so wisiraii dapóló, fea ala fea yalemó wisini, atimané ai yale alané kale soné kisi betetei mo ti fake yalepó. Téturaalu, ama monikélé hqle kemeralepó. ²⁷ Yesuné mepaae so whj wisiraté kutu beterapó dere fo kale soné wosóló, ą so whj kuamó buté buté wóló, Yesuné kuti salemó wolaayó salepó. ²⁸ Ti noatepae, kale soné ama tuquéne Yesuné kutimó maaté wolaadepa, ama tiki tuqmó daale kisi bete wisiyalopó kisipa mutu wolaayalepó. ²⁹ Atéró, wolaadertamotóró kale so ą samea fu betatelei tikituraalu tiki felétepa ama kisi bete mo ti kemeyalepó kisipa mualepó.

³⁰ Até yale tikimó, Yesuné ama fotokó sókó foletei kisiparu, ą so whj kua dolomótei fetée fóló

duraalu, “Yalo kutimó né wolaayaleé?” yalepó.

³¹ Tétepa, ama yó matere whirapené ąpaae tokó mótu duraalu, “Mo turó so whjné ya ai betekini betekini du beterapa, ę né wolaayaleé? fo-a, noatepa de?” yalepó. ³² Tétepa, Yesuné ą wolaayale whj kelaai kelené dokó du betalepó. ³³ Atétepa, kale soné ąpaae erale alamó tué muturaalu, ą witamo diri furu furu du bitu Yesu daale aqmó deraapisa fóló mulu, ama mo yale alatóró fea Yesupaae hqkearóló yó melalepó. ³⁴ Tétepa Yesuné kale sopaae duraalu, “Ti senaale-ó, naao tué tiki tiró betale alané ya dele su betale kisi bete ai wisiyalepa, naao hosaa muni deóló dua fae,” yalepó.

³⁵ Kale sotamo ai fo du betepatei, Kótóné fo wosetere be kaae tare whj Jairus-né ama be whirape wóló ąpaae duraalu, “Naao senaaleta mo ti sukglepa, ai yó matere whjpaas naao me fo kae ini, ama teqpóló taalae,” yalepó.

³⁶ Ti fo depa Yesuné atimané ai dere fo sisópaae eróló, kale fo wosetere be kaae tare whjpaas duraalu, “Ya whalia yóló dei tué muni, tué tiki betq tira,” yalepó.

³⁷ Mepaae whirape ątamo faaitapóló waqsóró seséyóló, Pita, Jems, ama noma Jon atima betq ątamo faai dape salepó. ³⁸ Atima atéró fóló, kale fo wosetere be kaae tare whjné bemó sókó felemó, so whj mo hqle ola kaae kale senaale bopé tómó betó muluraalu, mo dekéné sukj moló yóo, mepaae so whj ti atima hosaa tuqmó dekéné sukuturaalu, wole kaape maaté dorowóo, mepaae so whj ti hqle fo tiki whaa yóo, du betepa kelalepó. ³⁹ Atéró, Yesu ą be tuapaae fóló, aimó betó mole so whjpaas duraalu, “Dią fo tiki whaaró wole-utamo noatepa

du bitute? Ai senaaleta mo ti sukuni, kapala noke ai fire ape,” yalepó. ⁴⁰ Ama ai fo deremó, kale so whjné ą dō nalalepó. Tétepa, Yesuné mo so whj fea belapaae hókó faróló, ątamo wale whjraperó kale senaalené hamaró alimatamo betä kale senaale mole be dolopaae felepó. ⁴¹ Téró, Yesuné kale senaale naasémó tao sóró duraalu, “*Talita kum*” i fo feteyóló “Ti senaale-ó, yálo yapaae dapa turukó holae,” yalepó. ⁴² Ai fo deretamotóró kale senaale turukó horóló kwęyalepó. Ai senaale ą betale ba fota, 12-rópó. Ai be dolomó ątamo daae mole so whjné atétere ala kilituraalu, hai-ó! yóló siratu betalepó. ⁴³ Atéró, Yesuné atimapaae i ala yalepóló mepaae so whjpaae momókó deté kwęyaqse yóló fo mulóló, kale senaalemó ąlakó melae yalepó.

6

Kótóné kóló whj ama bemó doi munire fo

(Mat 13:53-58, Luk 4:16-30)

¹ Téró Yesu ą atéyale be taaróló, ama yó matere whjrape atima ama turuku be huluapaae felepó. ² Atima atéró fóló bituraalu, kale sña nóló beterópóló tukóló muló betere sukámó ą fo wosetere be dolopaae fóló, fo kaae sóró yó melalepó. Atéró yó melalemó, so whj feané ama yó matere fo wosóló sirayóló duraalu, “I whjné ama tué tiki dotoróę fóló du betere doasi kelemei alarape-a, momó salerópó? ³ Ti ąta whj me kae mei, kale Mariané naalema be teteré whj meié? Ama nomara-peta, Jems, Joses, Saimon, Judas-sépi atima imó bitinié? Ama nemarapekélé, dątamo i betó mole ape,” yóló atimané ą hale mo whj nisiyóló dei tué muturaalu faletu betalepó.

⁴ Ai fo depa Yesuné atimapaae duraalu, “Kótóné ama kóló whj

kae be huluapaae fupa ti ai so whjné ą dukiróló, ama doi sóró horótú beteretei, ama kekelé so whjró ama turuku be hulua so whjtamoné ą dukiróló, ama doi mulatere ala dumipó,” yalepó. ⁵ Atéró ą ai bemó bituraalu, mepaae kelemei alarape erénitei, betä betä hepo daae mole so whj maaté ama naase mulóló, wisirótua yalepó. ⁶ Atéró, so whj feané ąpaae tué tiki tirénitere noatepa dérropó kisipa mualepó. Téró, felekemó têté fale be hulua dokó Yesuné kale fo wisi yó melaté fu betalepó.

*Yesuné 12 whjrape doteyale fo
(Mat 10:5-15, Luk 9:1-6)*

⁷ Ama sóró beteró betere 12 whjrape ą beteropaae ape yóló, so whj tuämó betere dowi keperape doló hókonópóló, atima fotokó bulóló sóró beteralepó. ⁸ Atéyale ąlipaae atima tamo tamo yóló dotonaairaalu, etei ma fo yalepó. “Dią furaalu mepaae nokole ąlakélé, monikélé to dolomó bulóló faqse. ⁹ Tétu, bukaaire kutikélé me dekaaporóló sóró feni, hóleke be betä horóló, dotó tiki tawóló fae. ¹⁰ Dią me be huluamó sókó furaalu, betä whjné bemó fitepa, ti ai bemótóró bitiré fóló, me bepaae furaalu, ai be taalae. ¹¹ Kale dere kaae, dią me be huluamó sókó félalemó, dią wisiyóló dape seni yóo, diaaq dere fokélé woseni yóo depa, dią faaираalu i ala yae. Ai be hulua so whj diaaq atimapaae wisi ala eraai yalemó, atimanétei hótepa taaróló felepóló kisipa yópóló, diaaq hóleke bemó dakere hae terepée deróló fae,” yalepó.

¹² Atima atéró fóló, kale fo wisi yó mótu duraalu, “Diaaq dowi ala taaróló tué tiki feteyóló betenérápóló,” yó melaté kutu betalepó. ¹³ Atima atéró kuturaalu, mepaae so whj tuämó betere dowi keperape doló hókonótua yóo,

mepaae kisi dalóló mole so whj wel wçi dilóló wisirótua yóo, yalepó.

Jon depa tikale fo

(Mat 14:1-12, Luk 3:19-20, 9:7-9)

¹⁴ Yesuné erótua betere kelemei ala so whj feané kolóló duraalu, “Aita, wëi tópuratere whjkó Jon mo sukópóló daletei, momó kepaayóló beterapó. Atére fotokné ama mepaae doasi kelemei alarape erótua beterapóló,” so whjné ama doi só kotere fo kale topo whj Herot-né wosalepó.

¹⁵ Atépa mepaae so whjné duraalu, “Ata Ilaija kepaayóló beterapó,” depa, mepaae so whjnémó duraalu, “Ata, Kótóné kqló whjkó du yalepó,” du betalepó.

¹⁶ Atéró kulu kulu só kotere fo topo whj Herot-né wosóló duraalu, “Ai whjta me kae mei, yalo depa tukóló dale whj Jon momó kepaatu yalepó,” yalepó.

¹⁷⁻²⁰ Ai alata hale ini, Filip-né so Herodias noma Herot-né tokóló dokalepó. Atéteremó, Jon-né kale topo whj Herot-paae, “Naaø noné sotei tokóló dokotere ala fo mulapó,” yalemótei, Herot-né ama diki tare whjrapepaae Jon dapesó fóló, dirii képiné dokóló, “*Dipula* beterae,” yalepó. Atéteremó, kale so Herodias à doasi fopaae buturaalu, Jon daaitere tu kikitu betalepó. Téyaletei, Herot-né Jon à mo donoi alamaaté yó tapa, Kótóné mo kae beteró betere whj wisipóló kisipa mutu, ama somané yaai dere ala seséyalepó. Ti noatepae, Herot-né Jon-né du betere fo ekèle yóló wosetu betaletei, ai foné bete ama kisipa seni, kqló kqló yalepó.

²¹ Téró, Herodias-né Jon daaire tu keketé fóló, nalo ti etei kaae tu kelalepó. Herot à deale be dë wapa, ama sóró beteró betere doasi whjrapemókélé, ama diki tare whjrapené topo whjrapemókélé, Kaleli haemó

betó mole doi mole whj disirapemókélé, mo doasi ola deralepó.

²² Atima atéró ola deyóló nuku betalemó, kale so Herodias-né senaalema sókó wóló, kiliyaleteiné Herot-ró ama ola naai wóló betó mole so whjtamo doasi hëkeserótua betalepó. Atéteremó à hëkeseturaalu, kale topo whjné kale so seimalepaae duraalu, “Yä noa qlakó saai tué mute? Naaø saai tué mutere ola yalo melaalopa, epaae yae,” yalepó.

²³ Atéró, Herot-né kale so seimaletamó mo dirii fo yóló mulótua duraalu, “Yalo tpteróló kaae tare haekélé tuqmó tekeyóló, ó mepaae ola ola kwiapaae ya saai tué mutepa, yalo ya melaalopó,” yalepó.

²⁴ Ai fo depa kale so seimale à fóló, hamapaae woseturaalu, “Emó noa qlakó melópóló apaae yaroe?” depa, hamané duraalu, “Kale wëi tópuratere whj Jon depa tukóló, ama topo du betá alae yae,” yalepó.

²⁵ Ti fo depa, kale senaale hamané dere fo wosóló, à kale doasi topo whj Herot beterapaae fóló duraalu, “Kale wëi tópuratere whj Jon-né topo mo miótóróti tukóló, nuku tómó beleróló alae,” yalepó.

²⁶ Kale senaalené ai fo deremó, Herot à fomo duraalu, kutiri humula yalepó. Téyaletei, ama ola naai wóló bétó mole so whj feané keletómó, ama yóló mulale dirii fo tikinépa, téyaelopó yalepó.

²⁷⁻²⁸ Atéró, Herot-né hapale tétitóró kale whj du betere whjrapaae duraalu, “Yä *dipula* bepaae fóló, Jon depa tukóló ama topo du sóró ape,” yóló dotéyalepó. Tétepa kale whj fóló, Jon depa tukóló topo nuku tómó beleróló sóró wóló, kale so seimalepaae melatepa, amamo hamapaae male felepó.

²⁹ Jon atéró depa tikalepó

dere fo woseturaalu, ama yó matere whírape wóló, ama tupuló tiki betá sóró whí bulatere kane dolomó douralepó.

*Yesuné 5,000 whí qla melale fo
(Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Jon 6:1-13)*

³⁰ Téró Yesuné doteyale, *aposel* whírape atima q̄ beterepaae fesaae wóló Yesu boperóló daalu, atimané yó male foró yale alatamo ąpaae yalepó. ³¹ Atéró yó mótu betepa, so whí mo fea fua wua du bituraalu atima qla naaire tékélé munipa, Yesuné atimapaae duraalu, “Dá i betere tiki taaróló, so whí bitinire tikipaae sqa nóló bitj faalopa ape,” yalepó.

³² Atéró, atimasisi so whí bitinire tikipaae betaai wéi nukumó felepó. ³³ Téyalemó so whí feané atima foleti kolóló, atimatamo hokolaa yaairaalu, Yesusépi faai dere tikipaae hae tumó so whí atimapi hapale sókó fóló betó molepó. ³⁴ Atéró, Yesusépi atima nuku taaróló, haepaae taae doropóló kelalemó, so whí mo hale qla kaae wóló betó molepó. Ai so whíta kaae tare whí meiyóló, atima kóleaané betó mole *sipsip* hupurape kaae betepa kilitu, Yesuné atima kólené sukálepó. Téturaalu, Yesuné atimapaae bete mole forape fea yó melaai kaae salepó.

³⁵ Atéró yó melaté fu betepatei, be mo ti dikiyalepó. Atétepa, ama yó matere whírape q̄ daalepaae wóló duraalu, “Doai so whí-a, whíkélé bitinire tikimó betepatei, be ai diki yale ape. ³⁶ Téró, ti felekemó té mole beraperó ipu berapetamopaae qłakó atimanétei dupuyóló naleta yópóló, doteyaaasepe,” yalepó.

³⁷ Ai fo depa ama atimapaae duraalu, “Atimané naaire qla diaqtei melae,” depa, atimané ąpaae duraalu, “Atima naaire

ola 200 *denarias moniné* súmó dupunére?” yalepó.

³⁸ Ai fo depa ama atimapaae duraalu, “Ti wisirapa, *bred* o bulakó meteró muléró kèle fae,” yalepó. Ai fo depa, atimané kèle fóló ąpaae duraalu, “*Bred* o bula aporó yóo, ya tamo yóo yóló betá mulapó,” yalepó.

³⁹ Atépa ama atimapaae duraalu, “Bukóló kae kae beterae,” yalepó. ⁴⁰ Ai fo depa, ama yó matere whírapené kale so whírape dosayóló, 100 whírape betapaae yóló kae beteróo, mepaae 50 whírape betapaae yóló, kae beteróo, yalepó. ⁴¹ Atéró beteróló, kale *bred* o bula aporó yóo, ya tamo yóo yóló, taru hepenpaae kese horóló momaturaalu, Talepaae mo kée yóló kemetepa, kolokóraalu yóló, ama yó matere whírapepaae melalepó. Tétepa atimanémo mo so whímó ąliralepó. ⁴² Atéró, ai qla atima mepaae so whí hásokó dini, mo fea súmó nalepó. ⁴³ Atéró nóló muni fele *bred* oró ya bukitamo ama yó matepa, wosetere whírapené siré kwéyóló, 12 yorape deyóló fānalepó. ⁴⁴ Soraperó naale senaaletamo dosqani, ai qla nale whírape maaté dosayóló touróturaalu, 5,000 whírapepó.

*Yesu wéi tómó daaté fele fo
(Mat 14:22-33, Jon 6:16-21)*

⁴⁵ Atétu beteró, mo ai fapotóróti Yesu q̄ ai touró betere so whípi fópóló kaae taru, ama yó matere whírape atimapi wéi nuku sóró Betsaida bepaae fópóló, dotonalepó. ⁴⁶ Atéró, nalo Yesu q̄ ama wotoró bituraalu, so whípaae kóle-ó yóló fópóló dotonóló, q̄ du sorokó mole aqpaae moma yaairaalu felepó.

⁴⁷ Atéró be dikité dorowale-tamo, Yesuné ama yó matere whírape atima nukutamo wéi kulu tuqmó fu betepa, q̄ ama wotoró

wēi fókumó beterepó. ⁴⁸ Atéró bituraalu kelalemó, ama yó matere whírapé atima nuku bisiki fotokoyóló ītu betepa kelalepó. Ti noatepae, atima faai fole tikiró besé tiki wouraalu, fotokoné bisiki tētepa, mo fotokoyóló ītu betalepó. Atétu betepa, be mo dēyaaí du beteretamo Yesu ą atima dekeróló faai, wēi tómó daaté walepó. ⁴⁹ A wēi tómó atéró daaté waletei atima feané kolóló, kepe wale nisiyóló wituraalu atima keteré yalepó. ⁵⁰ Até deretamo Yesu sókó wóló atimapaae duraalu, “Ita epa, wiyaqse. Diaaq hosaa diriyóló dua betae,” yalepó.

⁵¹ Yesu atéró wēi tómó daaté wóló, nuku tuapaae taae holalemó, kale wou betale besé tiki tikalepó. Atétere ala kolóló, kale whírapé atima siratu betalepó. ⁵² Atéró ąla kolokó daalu yóló nale bete atima wisiyóló kisipa muni, atimané tué tiki hapólú ipakalepó.

⁵³ Atéró, atima wēi té Kenesaret haeró fóló, kale nuku ai dulalepó. ⁵⁴ Atima atéró, nuku dulóló haepaae taae feletamotóró so whí mo feané Yesu kilitu, ą Yesupóló kisipa yalepó. ⁵⁵ Atéró, Yesu kelale so whí mo hapale fóló, ai hae kwiamó té mole be hulua feamó hepo daróló betó mole so whí beleyóló, Yesuné wisirópóló, ą kotere tiki dokosó fua yalepó. ⁵⁶ Atéró Yesu ą sawa be huluarapepaaekélé, doasi be huluarapepaaekélé, ipu berapepaaekélé, kotopa so whjné ai ala deté kutu betalepó. Atéturaalu, mepaae ai be huluamó hepo dalóló betó mole so whí ąla dupuneta dere tikimó beterqleta yalepó. Atéró betó mulu, Yesupaae woseturaalu, “Naao kuti salemó maaté dāné wolaa yó su yaaitapóló,” dotopoi fo du betalepó. Atéró, Yesuné kuti salemó maaté wolaa yale so whí fea wisitua yalepó.

*Bólu inipatei fokotere fo
(Mat 15:1-20)*

¹ Atéró, kale mepaae Farisi whírapéró Moses-né yóló muló betere fo yó melatere whírapékó mepaae whírapetamo atima Jerusalem be taaróló, Yesu beterepaae wóló ą bopéróló betó molepó. ² Atima atéró wóló betó mulu, Yesuné yó matere whírapé atima naase fokoni, ąla nuku betepa kelalepó. Atétepaa, kale whírapené duraalu, “Dą ąla naai naase fokutu dere kaae atimakélé fokotere noatepa dérónó,” du betalepó. ³ Ti noatepae, kale Farisi whírapéró Judia whírapetamo atima alimarapené mara mole ala sya furaalu, naase bólú epa, ó bólú inipatei naase fokonitepa, ti atima ąla naalomeipó. ⁴ Atéturaalu, atima ąla dupuneta dere tikipaae fi wóló, atimané tiki bólú inipakélé wēi tópunipa, ti atima ąla nukua dumipó. Téturaalu, atimané alimarapené kae kae mara mole alarapekélé hotowa yóló sya fu dere kaae, atimané ąla detere wutirape ó wēi nokole wutirapekélé fea fokóló nukua dapó.

⁵ Atéreteiné kale Farisi whírapéró Moses-né asére fo yó matepa whírapetamoné Yesupaae duraalu, “Naao yó matere whírapené dāné ayarapené mara mole ala sya fóló, atimané naase fokonipatei ąla nukua dere-a, noatepa de?” yalepó.

⁶ Ai fo depa Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Kótóné ama kóló whí Aisaiané dią tó tикиné sikkilire whírapemó tué muturaalu, i fo mo donotóró asęyóló muló beterapó.

I so whí atimané hosaa tuamó ę sóró beterénirutei, hale kólóné maaté yalo doi hale sóró horótú beterapó.

⁷ Atimané yó mótu betere fota, bete munipatei mo whjné kisipané kekeme nóló i ala yae ó yaqse du beterapó.

Atima é aqmó bitinirutei, hale foné maaté Tale-ó du beterapó,’ erapó.

⁸ Ti diaaq ayarapené mara mole alatóró hale sya fu bituraalu, Kótóné yae yóló muló betere fo eréni, taaló ai betere ape,” yalepó.

⁹ Téró ama atimapaae duraalu, “Kótóné yae yóló muló betere fo sisópaae eróló, dijané ayarapené mara mole ala wisirapóló ai sya fu betere ape. ¹⁰ Ti noatepae, Mosesné i fo aséyóló muló beterapó.

Naao ayaró haetamo aqmó sukóló bituraalu, atimaamoné doi hale sóró horótú betae,’ erapó. Me fo i ape. ‘Mepaae whjné ama hamaró alimatamo tekeratere fo depa, atétere whj mo ti sukópóló dae.’ fo aséyóló muló beterapó.

¹¹ Ai fo epatei, diaaq i fo du beterapó. ‘Mepaae whjné ama hamaró alimatamopaae duraalu, “Yalo mole ola ola diaamo tao sóró móluqtei, Kótópaae melateiné diaamo werapó. Yalo mole ola feata, Koropani, ai fo feteyóló Kótó melale qlapóló mo so whjné supa, ti fo mulapó,” dua dapó. ¹² Kale mepaae whjné ama hamaró alimatamo tao saairetei diaaq atétere aláné sesétu beterapó. ¹³ Ti diaqa, diaaq ayarapené mo deté wale mara mole ala sya furaalu, Kótóné fo hale ola kaae aqrótú beterapó. Take ai ala deté wale kaae, mió diaaqkélé atei kaae alarape hoko ai du beterape ape,” yalepó.

¹⁴ Téró, Yesuné kale mo so whj à beterepaae momó ape yóló duraalu, “Dià feané yalo i dere fo mo diriyóló wosóló tué muae. ¹⁵ Mo

nokole ola whjné tiki tuapaae durupuraalu whj dorótimipó. Téni, whjné tiki tuamó kaayóló sókó wale aláné betá whj doratapó,” yalepó. ¹⁶ (-)

¹⁷ Atéró, Yesu à ai so whj betepa taaróló, fóló bemó beteremó, ama yó matere whjrape à beterepaae wóló, ama kale yale fo sale fo noa betené yalerópóló ąpaae wosalepó. ¹⁸ Ai fo depa ama atimapaae duraalu, “Diákélé, diaaq kisipa tiki hapólú eruraalu, yalo ai yale fo bete tuéni airapó. Mo nokole ola whjné tiki tuapaae doropóló whj doréni deretei, dià kisipanié? ¹⁹ Ti mo nokole ąlata, whjné hosaa tuapaae sókó fumitei, depepaae doropóló, di alée fulapó,” yalepó. Yesuné ai fo ereteiné nokole ola fea naaitepa fo munipa, nae erapó.

²⁰ Ai fo tómó olekeyóló atimapaae duraalu, “Whjné tiki tuamó kaayóló belapaae sókó wale aláné betá whj doratapó. ²¹⁻²³ Ti whjné hosaa tuamó kaayóló wale alarape i ape. Dei tué mutere alakélé, aqni kae kae hoko nópu nokole alakélé, mené ola ąlémi sere alakélé, whj dele alakélé, nópu nokole alakélé, fea ąlamó ekèle dere alakélé, me whjtamo dei tué mutere alakélé, kapala dilikitere alakélé, mo enénire dowi alakélé, mené ola senée yóló dei tué mutere alakélé, me whj eratere fokélé, seké whjpóló bopé faketere alakélé, wisi tué muniru, sonaalei hoko du betere dowi alakélé, ai dosayale alarape fea whj tuamó kaayóló wouraalu, whj dorótua dapó,” yalepó.

Juda meire soné kisipa tiki tirale fo

(Mat 15:21-28)

²⁴ Téró Yesu à ai be taaróló, doasi Tair be hulua bopéróló té mole berapepaae felepó. Atéró, à betá whjné be dolomó fóló betepa,

mepaae whjrapené ą kelaqsóró bope yaqse yaletei, ą kinóló betenénipó. ²⁵ A atéró beterapó dere fo betə dowi kepe tepeyóló betere senaale hamané wosóló, ą Yesu beterepaae hapale sókó walepó. Atéró, ą Yesu daale aqmó deraapisa fóló fió mualepó. ²⁶ Ata Juda fake mei, Krik so ą hamané Siria haemó t̄ene be Fonisiamó dealepó. Ai so Yesu daale aqmó fió mulu duraalu, “Yało senaale tuqmó betere dowi kepe naao hōkonaasepé,” du betalepó.

²⁷ Ai fo depa, Yesuné kale sopaae duraalu, “Folosóró naale senaalené nokole qla atimapí nōpóló melae. Ti noatepae, atima sūmō nēnipatei, yuwirape nōpóló matere ala dorapó,” yalepó.

²⁸ Ti fo depa, kale soné ąpaae tokó mótu duraalu, “Tale-ó, aita mo deretei, kale keteirapené qla ni fake tómó beleróló nokole folope sorokótá deretei haçrapenékélé nukua dapó,” yalepó.

²⁹ Ai fo depa, Yesuné kale sopaae duraalu, “Naao ai dere foné naao senaale tuqmó betere dowi kepe sókó felepa, dua fae,” yalepó.

³⁰ Ai fo depa, kale so ą ama bepaae sókó fóló senaalema ke-lalemó, ama tiki tuqmó betere dowi kepe sókó fóló, beseké tómó ą feléyóló fió molepó.

Kolóró wosélitamo kine whj wisirale fo

³¹ Atéró Yesu ą ai Tair hae kwia taaróló, Saidon hae kwia tuqmó t̄eyóló fóló, Kaleli węi fókumó t̄ mole be Dekapolis hae kwiamó sókó felepó. ³² Yesu atéró sókó fóló beteremó, betə woséli kiyóló fokélé allure whj Yesuné wolaa yópóló, atimané dapesó wóló beteralepó.

³³ Atéró betepa, kale so whj daae mole tiki taaróló, Yesuné dępaae dapesó fóló daalu, ama naase dou-

tamo kale whjné woséli dolopaae kesekée faróló sókó salepó. Atéró, ama naase doumó fesəa f̄ eróló, kale whjné hapemó wolaayalepó. ³⁴ Atéró, Yesu ą hepen-paae kese horóló fomo sókó faróló duraalu, “Epapeta” i fo feteyóló, “Kjineti tukw̄e fae,” yalepó. ³⁵ Ai fo deremó, kale whjné kine woséli tukw̄e fóo, ama kōlókélē tukw̄e fóo duraalu, fo du betere whj kaae, fo kaae sóró yalepó.

³⁶ Atéró, Yesuné atimapaae erale alarape mepaae whjpaee, “Yaqse,” yóló fo mulaletei, Yesuné yale ala so whj feapaae deté kwęyóló fakeralepó. ³⁷ So whj feané atétere fo wosetu, sirayóló duraalu, “I whjné du betere ala feata, mo kokoi ala alamaaté erótua dapó. Woséli kine whjtei tukw̄e faloo, kōló nomone whjklé fo yóo, dapó,” du betalepó.

8

*Yesuné 4,000 whj qla male fo
(Mat 15:32-39)*

¹⁻² Atéró kale yale kaae, mepaae so whj mo dekéró ą beterepaae tourşle wóló betó molepó. Atéró betó mole so whj atima naaire qla meipa, ama yó matere whjrapepaae ape yóló duraalu, “I so whj sore suksamó ętamo bituraalu, ąlakélē néni, hale betaleteiné atima ę mo doasi kōlené sukulapó. ³ Ti atima mepaae so whjta, saletómó waleteiné wote siri hale fópóló dotonatepa, t̄u tuqmó wotené sisiraae faqsóró dapó,” yalepó.

⁴ Ti fo depa, ama yó matere whjrapené ąpaae duraalu, “Aita mo deretei, so whjklé meitikimó atimané naaire qla-a, momó mupa melaaloé?” yalepó.

⁵ Ai fo depa, Yesuné atimapaae woseturaalu, “Ti dijané *bred* o bulakó meteró mule?” depa, atimané ąpaae duraalu, “Wéikeró o bularape betą mulapó,” yalepó.

⁶ Tétepa, Yesuné ai betó mole so whj fea hae tikimó betaе yóló, kale *bred* o bularape ama sóró taru, Talepaae mo kée yóló, momayalepó. Atéró momayóló kemetepa, Yesuné kolokó daalu yóló, ama yó matere whjrapepaae melae depa, atimanémo, kale so whjmó ąliróló melaté kwęyalepó. ⁷ Téró, ama yó matere whjrape atimané torótí mole ya belekąatikikélé melatepa, Talepaae mo kée yóló, atimapaae duraalu, “I yarapekélé nónpóló, melaté kwęyae,” yalepó. ⁸ Atéró, atima nóló súturaalu buki muni feletei, ama yó matere whjrapené daseté kwęyóló, wéikeró yorape fąanalepó. ⁹ Atima ai qla nale whjrape dokó sóró touróturaalu, felekemó 4,000-whjrapepó. ¹⁰ Atéró kemetepa, ai betó mole so whj fópóló dotęyóló, Yesu ą ama yó matere whjrape atima Dalmanuta hae kwiapaae nukutamo felepó.

¹¹ Atima atéró fóló betepa, mepaae Farisi whjrape Yesu beterepaae wóló, ąpaae kae kae wosetere fo du betalepó. Aita, ą kąae kolóló sú suraalu, naao hepen bemó mole kelemei alakó damaletamo kelaai dapa, eranénié? du betalepó. ¹² Atéteremó, Yesu ą fomo sókó faróló atimapaae duraalu, “Di mió i alimó betere so whjné me kelemei alakó kelaaipe erae du betere-a, noatepa de? Talené diapaae kelemei ala me kae eraalo meipóló yalo diapaae mo i dere ape,” yalepó. ¹³ Ai fo du beteró kemetepa, kale so whj betó mupatei taaróló, atima nukutamo wéi fóku utéró momó té felepó.

*Yist-paae dó faróló yale fo
(Mat 16:5-12)*

¹⁴ Atima atéró furaalu, mepaae qla uté téró mupatei kęóró *bred* o buła betą maaté atima nukumó mupa kelalepó. ¹⁵ Téró, Yesuné ama yó matere whjrape kisipa mulóló ma duraalu, “Kale Farisi whjaperó Herot-tamoné *bred* o tópuratere qla *yist-ta* mo doropa, wisiyóló kaae tawae,” yalepó.

¹⁶ Ai fo deremó, ama yó matere whjrape atimasisitei duraalu, “I dere fota, dąné kale *bred* o bularape kęyó yóló weimó ai dere ape,” yalepó.

¹⁷ Atimasisitei atéró kęlaarótú betere fo Yesuné ama tué yóló atimapaae duraalu, “*Bred* o meipóló, diąsisitei noatepa fo tiki kęlaarótú bitu de? Diaaq tué tiki hapóluraalu, ai yale alarape dijané kilitu bitutei, diaaq tuéni airapó. ¹⁸ Diaaq kelenékélé mo koloo, wosélinékélé mo wosoo yaletei, yalo erale alarape diaaq kisipani, ai keterélirapó. ¹⁹ Yalo aporó *bred* o buła kolokó daalu yóló 5,000-whjrape atima nalemó sętepa, buki daseté kwęyóló meteró yorape deyaleé?” depa, atimané duraalu, “12 yorape deyóló fąanalepó,” yalepó.

²⁰ “Yalo me 4,000 whjrapemó, wéikeró *bred* o bularape kolokó daalu yóló melóló, atima nalemó sętepa, buki daseté kwęyóló meteró yorape deyaleé?” depa, “Wéikeró yorape fąanalepó,” yalepó.

²¹ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ti ai yale alarape fea diaaq kolólótei, bete diriyóló tué muni airapó,” yalepó.

Betsaida bemó kele dilikire whj wisirale fo

²² Atétu beteró, atima Betsaida bemó sókó walemó, mepaae whjrapené betą kele dilikire whj Yesupaae ą wolaa yae yaairaalu

dapesó walepó. ²³ Atéró wapa, ai be hulua taaróló, dəpaae Yesuné kale kele dilikire whj naasemó tawóló felepó. Atéró fóló, kale whjné kelemó fesəa apuróló, Yesuné ama tikimó naase mulóló duraalu, “Mió naao kelené me olakó wisiyóló kelete?” yalepó.

²⁴ Ai fo depa, kale sekéné ama kele fisqae faróló duraalu, “Whirape kotereteita, ni kaae tokóló só kotapó,” yalepó.

²⁵ Ti fo depa, kale dere kaae momó Yesuné naasené kale whjné kelemó wolaayalemó, ama kele mo ti wisituraalu, qla qla diriyóló kelalepó. ²⁶ Atéró, Yesuné kale whj a ama bepaae fópóló dotonótú duraalu, “Ya doasi be huluapaae feni, mo naao bepaaetóró fae,” yalepó.

*Pitané yata Kerisopó yale fo
(Mat 16:13-20, Luk 9:18-21)*

²⁷ Atéró, Yesu a ama yó matere whirapetamo ai be taaróló Sesaria-Filipai be hulua bopéróló tē mole be huluarape tuamó fu bitu atimapaae woseturaalu, “Mo so whjné e-a, depó du bitute?” yalepó.

²⁸ Ai fo depa, atimané əpaae tokó mótu duraalu, “Mepaae so whjnéta, ya kale wēi tópuratere whj Jon-pó. Mepaae so whjné duraalu, yata Elaijapó, mepaae so whjné duraalu, yata, Kótóné ama kóló whjpó du beterapó,” yalepó.

²⁹ Ai fo depa Yesuné duraalu, “Diaaq tuéné-a, e depó du bitu de?” depa, Pitané əpaae tokó mótu duraalu, “Yata, so whj fea teteróló kaae tanópóló, Kótóné sóró beteró betere whj Kerisopó,” yalepó.

³⁰ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Eta, Kerisopóló, mepaae so whipaae momókó bope yaqse,” yalepó.

*Yesuné q sukqalopó yale fo
(Mat 16:21-28, Luk 9:22-27)*

³¹ Ai fo yóló, Yesuné əpaae eraaire ala atimapaae kaae sóró yó mótu duraalu, “Whjné Naalema kae kae sekéi ala mo saalopó. Mepaae whj disirapenékéle, kale mo so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whirapenékéle, Moses-né asére fo yó matere whirapenékéle eta Whjné Naalema meipóló, mo ti só deraalopó. Atétepá, mepaae whirapené a mo ti daalotei, be dē sore kemetepa, ti a momó kepaayóló betaalo ai ape,” yalepó. ³² Yesu əpaae eraaire ala amatei hækearóló depa, Pitané a tu dəpaae dapesó fóló, atei fo ekesé yóló, foné salepó.

³³ Ti fo depatei, Yesu a ama yó matere whirape beterepaae fetée anóló Pita foné sóró duraalu, “Satan-ó, ya yalo sisópaae fae. Naao ai mole tuéta, ti Kótóné yaaire alamó kisipa muni, mo whjné yaaire ala maaté kisipa mutu ai dere ape,” yalepó.

³⁴ Atéró, ama yó matere whiraperó ai betó mole so whj featamopaae a beterepaae ape yóló duraalu, “Diq mepaae so whjtamo e sya waai kisipa mutupa, ti naao yaaire ala taaróló, sisópaae mulóló, ya sukqaire filipaa ni naaotei beleyóló e sya ape. ³⁵ Whj me dené ama betere bete me ala yaqşórópóló, amatei wisiyóló kaae tapa, ti atétere whj a ama betere betetamo turó aluyaalo ai ape. Téretei, whj me de yalo ala eróturaalu, i kale fo wisi erótú betere tuamó ama betere bete kemeratepa, ti ai whjné betere bete aluni, mo ti muó tawaalo ai ape. ³⁶ Mepaae whj de i haemó muó mole wisi wisi qla dekéró betapaae du betere tuamó, ama betere bete mo ti alutepa, ti ai wisirapóló kisipa mute? Mo meipó. ³⁷ Ama betere bete alutepa, momó saairala, noa

qlatamo dupu yaaloé? ³⁸ Mió i alimó dowi alaró nópu nokole alatamo du betere tuqmó me whjné duraalu, ‘Yata, Yesu tuérú, ama ala erótú betere whjé?’ yóló wosetepa ą witu halemó, ai whjró ama fotamo ą tuénipó depa, ąpaae i fo yaalo ai ape. Kale Whjné Naalema Alimané doasi doi mole dë wisinaaleró ama mo kae betere ensel-rapetamo wale sukamó folosóró halemó ą tuénipó yale whjpaae, Whjné Naalemanékélé ai whj ą tuénipó yaalo ai ape,” yalepó.

9

*Yesu kae tiki daane wale fo
(Mat 17:1-13, Luk 9:28-36)*

¹ Téró, Yesuné atimapaae duraalu, “Yalo diapaae mo i dere ape. Dią mió i betó mole so whj mepaae sukuni hqle betepatei, Kótóné ama teteróló betere aqmó mole ala mo doasi fotokqtamo wapa kealalopó,” yalepó.

² Atéró apomiró be dë kemetepa, Yesuné Pita, Jems, Jon-sépi atima dape sóró doasi sokore hasi fosópaae holalepó. Atéró horóló beteremó, atimané kele tómótei, Yesuné ama daale tiki taaróló, kae tiki daane walepó. ³ Atéturaalu, ama deró betere kutikélé, mo yako kaae dë tekée fi deró betepa kelelepó. I haemó betó mole so whjné deró betere kuti dë kaae aleraai fokotepakélé, ai kutiné dë kaae alée fenénipó. ⁴ Téró aimó, atimané keletómó kale Moses-ró Elaijatamokélé mo betere whjné tiki kaae daayóló sókó wóló, Yesutamo fo du betalepó.

⁵ Atétere ala kolóló, Pitané Yesupaae duraalu, “Yó matere whjó, dą fea etéró betjmó beteretei mo wisirapó. Térápa, me ya betóo, me Moses betóo, me Ilaija betóo, yaaire furu be sore dñé tñaqalopa, wisire?” yalepó. ⁶ Ai fota hqle ini, atima wituraalu,

yaaire fo ketetepa, hqko fotei erapó.

⁷ Atéró daae molemó, kitikiné atima husurále dorowóló, ai kitiki dolomótei fo fakeyóló duraalu, “Ita, yalo mo hosaa mole naalepa, ama dere fo mo wisiyóló wosae,” yalepó.

⁸ Ai fo deretamotóró atimané kele kele yalemó, kale whj tamodaani, Yesu ama wotoró daapa kelalepó.

⁹ Atétu beteró, atima ai hasi fosó taaróló durupu bitu, Yesuné atimapaae duraalu, “I yale alarape mepaae so whjpaae dijané mió folo hapale momókó yaqse. Kale Whjné Naalema ą dóló mo ti sukunaletei, momó kepaayóló fi tikimó ti yaasepóló, mió hapale bope yaqse,” yalepó. ¹⁰ Ama ai yale fo wosóló, atimané mepaae whjpaae ini, atimasisitei kelaaróló duraalu, “Mo ti doló sukunóló momó kepaayóló betaalopó dere fo-a, noa fo betené yaleropó,” du betalepó.

¹¹ Atéró, atimané ąpaae woseituraalu, “Kale Moses-né asére fo yó matere whjrapené Tale waai teópatei, Elaijapi waalopó du betere-a, noa fo betené du bitute?” yalepó.

¹² Ai fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Ti mo dapó. Elaijapi wóló, qla qla fea ama momó donoróló mulaalopó. Téretei, Kótóné fo asére tuqmó i fo erapó. Whjné Naalema, ą mo doasi dele su betepa, atimané ą faleyóló só deraalopó ere fo-a, metéli yaaireteimó ere? ¹³ Téretei, yalo diapaae mo i dere ape. Ilaija ąta, mo walepó. Tétepa mepaae so whjné kale yóló muló betere fo mo dokonóturaalu, atimané ąpaae mo eranée yale alarape fea motóróti ai erale ape,” yalepó.

Dowi kepe betere naale wisirale fo

(Mat 17:14-21, Luk 9:37-43)

¹⁴ Téró Yesu ḥtamō fele wh̄irape fesaae walemó, mepaae beteróló fele yó matere wh̄irape mo so wh̄iné bopéróló daae mupa kelalepó. Aita h̄ale mei, ai wh̄iraperó Moses-né asere fo yó matere wh̄irapetamo foné u só derótū, i só derótū du betepa, kaae tawóló daae molepó. ¹⁵ Atétu beteremó, Yesu sókó wapa kilitu, so wh̄i feané doasi sirayóló, ḥtamō hokolaa yóló kloleo yaairaalu felepó.

¹⁶ Téró, Yesuné ama yó matere wh̄irapepaae woseturaalu, “Noa fo betemó diā fo tokótamo du bitu de?” yalepó.

¹⁷ Ai fo du betepa, ai wóló daae mole so wh̄i kuamó betā wh̄iné duraalu, “Yó matere wh̄i-ó, yalo naale dowi kepe bituraalu, ama kóló nomunu fo initeretei naao wisiraasepóló, yapaae dapesó walepó. ¹⁸ Ti noatepae, dowi kepené haepaae taae deróló haeratepa, ama sereke hatua yósóró kólómó dako sókó wua dapó. Téturaalu, ama hó naase, tikikélé fea sosoro falótua depa, naao yó matere wh̄irapepaae hókonaasepé yalemó, atimané hókonaaitere sunipó,” yalepó.

¹⁹ Ai fo depa Yesuné atimapaae duraalu, “Mió i alimó tué tiki tiréni hóko betó mole so wh̄irape-ó, diā tué tiki tirópóló meteró su kamó ę diatamo betaalaoé? Diaaq hapólure kisipa taaróló, wisi kisipa sónpóló ę diatamo meteró su kamó betaalaoé? Téró, ai naale ępaae dapesó ape,” yalepó.

²⁰ Ai fo depa kale naale ą beterepaae dapesó walemó, dowi kepené Yesu kilituraalu, téti kale naale mo fotokqiné tao sóró feseróló haemó haeratepa biliraté feletikimó, kólómó dako sókó walepó.

²¹ Atétere ala kolóló, Yesuné kale naalené alimapaae woseturaalu, “Naao naale ai ala du betepa, ba fo meteró kemeyaleé?” depa alimané duraalu, “Mo ketemó kaae sóró deté waletei, miókélé h̄ale ai yó tare ape. ²² Yalo naale doló sukunaairaalu, ai dowi kepené sipaaekélé ó wéipaaekélé, tao sóró taae falatua yalepó. Téró, naao dámō koleturaalu sumó tao senépa ti tao saasepólópó,” yalepó.

²³ Ai fo depa, Yesuné ępaae duraalu, “Naao ępaae sumó tao saaloé? dere-a, mepaae wh̄i dené Talepaae tué tiki tiratepa, ti ai wh̄ipaae fea ala fea Talené ama sumó eranérapó,” yalepó.

²⁴ Ai fo depa kale naale alimané ama ere ala h̄akearóló duraalu, “Yalo tué tiki tiro betepatei doa meipa, me kwiapaae h̄alekeretei naao ę tao saasepé,” yalepó.

²⁵ Yesu ą ai ala du beterepaae so wh̄i fea sururu yóló wapa kolóló, dowi kepe foné sóró duraalu, “Wh̄iné kólóró wosélitamo kinó betere dowi kepe-ó, yá ai wh̄i tuamó beteretei, yalo i hókonatapa, momó kae biti weni, mo ti fae,” yalepó.

²⁶ Yesuné ai fo deremó, kale naalené tiki tao sóró feseróló kale dowi kepe keterétamo sókó felepó. Atépa, kale naalené tiki mo sukj wh̄i aopa, kolóló so wh̄i feané duraalu, “A mo ti ai sukale ape,” du betalepó. ²⁷ Atépa, Yesuné kale naale naasémó tao salemó turukó horóló daane holalepó.

²⁸ Atétu beteró, nalo Yesu ą be dolopaae doropóló betepa, ama yó matere wh̄irape atimanalemaaté bitu ępaae duraalu, “I dowi keperape dąné doló hókonatepa, sókó fenitere-a, noatepa dérópó,” yalepó.

²⁹ Ai fo depa, ama atimapaae duraalu, “Moma dere alané betā atei kaae dowi keperape sumó hókonanérapó,” yalepó.

³⁰ Téró atima ai be taaróló, Kaleli hae tuqmó tégyló felepó. Ti atéró feleteita, Yesuné ama yó matere whjrapepaae maaté kale fo wisi yó melaai kisipa mutu, mo so whjné atima betere tiki tué yaqsóró yalepó. ³¹ Atima atéró fóló bitu, ama atimapaae duraalu, “Hále mo whjné kale Whjné Naalema dópóló, whj mené eleké deyaalopó. Atéró, mo ti dóló suku-naalotei, sore be dë kemetepa, ti ą momó kepaayóló betaalo ai ape,” du betalepó. ³² Ama atéró yale fo bete atima tuénitepa, noa betené yalerópóló, wosaaí yaletei, atima wituraalu, taaralepó.

*Doasi topo whj deé? yale fo
(Mat 18:1-5, Luk 9:46-48)*

³³ Téró, atima Kapeneam bepaae fóló, atima fiyaaire bemó bitu, ama yó matere whjrapepaae woseturaalu, “Dią tū tuqmó alale siré wou betale-a, noa fokó deté wou betaleé?” yalepó. ³⁴ Yesuné ai fo depa tūmó wou bituraalu, topo whj-a de betere yóló atimasisi alale siré waleteiné haletu, Yesupaae tokó matere fokélé inipó.

³⁵ Téró Yesu ą bitj deyóló ama yó matere 12 whjape ą beterepaae ape yóló duraalu, “Whj me detamo topo whj betaai kisipa mutupa, ti belei aqyóló so whj feané kutó diratere whj betae,” yalepó.

³⁶ Atéró, ama betj naale belekçamale dape sóró atima tuqmó daalóló, ama apuó taru duraalu, ³⁷ “Mepaae whj denétamo yalo doimó etei kaae naale mo wisiyóló dape supata, ti ętei mo wisiyóló dape sirapó. Atétere whjné ęmaaté dape sumitei, ę dotęyale sekékélé dape sirapó,” yalepó.

*Datamo bóe dinitere whjta dagné
be whjipó
(Luk 9:49-50)*

³⁸ Téró, Jon-né Yesupaae duraalu, “Yó matere whj-ó, whj betané naao doimó dowi kepe hókutu betepa, ata dątamo betamó kotere whj meipóló, dagné seséyalepó,” yalepó.

³⁹ Ai fo depa Yesuné atimapaae duraalu, “Atei kaae whjné ama yaaire ala yópóló sesékese. Ti noatepae, mepaae whjné yalo doimó mepaae kelemei ala erale klijipaaemo, yalo doi doróló faleyalaal meipó. ⁴⁰ Mepaae dątamo bóe dini dere whjrapeta, ti dątamo mole whj ai ape. ⁴¹ Yalo diąpaae mo i dere ape. Dią Keriso whj bitu, yalo ala erótú beteremó, mepaae whjné wéi melatepa, atétere whj dupu hásókó feni, mo saalo ai ape,” yalepó.

*Me whj dowi ala yópóló dée
nalatere ala
(Mat 18:6-9, Luk 17:1-2)*

⁴² “Mepaae whj denétamo epaae tué tiki tiró betere doi muni, sókótei sókó dei so whj dowi ala yópóló dée nalatepa, atétere whj mo doasi dowi dupu saalo ai ape. Atei ala dere whj ama depamó mené doasi kane fake dulóló wéi kelapaae taae faluqsóró wisi uapó. ⁴³ Naao naasenétamo yá dowi ala yópóló dée nalatepa, atétere naase tukóló taae falae. Yá betj naasetamo bituraalu, mo ti betaaire tikipaae sókó faasepólópó. Naase tamо daayóló beterəletikimó, me naasené naao tiki turó doasi surukkélé feni, hále dó tare sipaae ęlisóró faqsóró dapó. ⁴⁴ (-) ⁴⁵ Naao hóné yá dowi ala yópóló dée nalatepa, atétere hó tukóló taae falae. Yá betj hótamo bituraalu, mo ti betaaire tikipaae sókó faasepóló dapó. Ti noatepae, yá hó tamо daayóló beterəletikimó, me hóné naao tiki turó si duku beterepaae ęlisóró faqsóró dapó. ⁴⁶ (-) ⁴⁷ Naao kelené yá dowi ala yópóló dée

nalatepa, ti atétere kele sokóló taae falae. Betä keletamo bituraalu, ya mo ti betaaire tikipaae sókó faasepólópó. Ti noatepae, naao kele tamo wusuró buóló betepa, naao tiki turó hale dó tare sipaae faqsóró dapó. Ti Kótóné teteróló kaae tare tikimó mole alata, betä keletóró daayóló bituraalu, sene fupa mo wisirapó. ⁴⁸ Ti dowi dele su betaaire tikimó kisipa mutu, asemó i fo erapó. Aimó betere whjrapeta, mokené turukóló nokoleti mo kemekélé ini yóo, sikélé surukó feni hale dótóró tawóo yaalopó. ⁴⁹ Na ó hupu mi kelaayaqósóró kó terepetu dere kaae, so whj fea tuqmó mole dore alaró wisire alatamo sinétei biliyóló taleyaalo ai ape. ⁵⁰ Ti kóta, qla feléróló nokole qla wisipó. Téretei, kale kóné felé kemetepa, momó kae noayóló felé bulaaloé? Mo meipó. Térapa, ai kó wisinaale diaaq hosaa tuqmó mulóló, so whjtamо hosaa muni deyóló wisi kisipatamo mo dua betó muae,” yalepó.

10

*So ó whj tokó fateremó dere fo
(Mat 19:1-12, Luk 16:18)*

¹ Téró, Yesu ą ai be taaróló Ju-dia hae kwia tuqmó kutu beteró Jordan węi uté fakerókélé felepó. Aimó sókó felemó, so whj mo fea kale duatere kaae tourále wóló betó mupa, ama dua dere alatóró yóló yó mótu betalepó.

² Atétu betepa, mepaae Farisi whjrape wóló, ą susóró ąpaae woseturaalu, “Mepaae whjné ama soma tokó fatepa fo mulepé meié?” yalepó.

³ Ai fo depa ama atimapaae tokó mótu duraalu, “Diaaq dosayóló tué yópóló, Moses-né diqapaae noa ala yae yóló, asere?” yalepó.

⁴ Ti fo depa atimané ąpaae tokó mótu duraalu, “Mepaae whjné

so tokó falaai depa, ti soné asé söró fópóló melae yóló Moses-né aserpó,” yalepó.

⁵ Ai fo depa Yesuné atimapaae duraalu, “Ti aita, diaaq hosaa taruraalu dowqae fu betepa, Moses-né ai fo aseyóló muló beterapó. ⁶ Téretei mo take kaarale alimó, ‘Kótóné whjró sotamo ali-pakalepó.’

⁷ ‘Atéyale betené whjné ama hamaró alimatamo taaróló, sotamo dokóló atimaamo mo betä tikitóró daayaalopó.’

⁸ Atéreteiné atimaamo tamo mei, mo betä tikitóróti ai daale ape.

⁹ Kótóné atimaamo atéró betä tiki daaróló beteró betereteimó, mo so whjné tekeróló whj kae beteróo, so kae beteróo, yaqsóró yae,” yalepó.

¹⁰ Ai fo yóló Yesu ą ama yó matere whjrape atima fea bemó betó mulu, Yesupaae woseturaalu, “Naao ti yale fo dákélé kisipa yaai dapa, bete mo ti hakearóló yae,” yalepó. ¹¹ Ai fo depa ama atimapaae duraalu, “Whj me dené ama topo so tokó daalóló so me dokotepa, ai whjné Kótóné fo tukóló topo sotamo betere ala mo ti doratapó. ¹² Atétere kaae sonékélé, oma whj tokó daalóló, whj metamo dokotepa, atétere soné Kótóné fotei tukóló, ama omatamo betere ala mo ti doratapó,” yalepó.

Naale senaale Yesupaae dapesó wale fo

(Mat 19:13-15, Luk 18:15-17)

¹³ Téró etéyalepó. So whjné kale keteirape Yesuné wolaa yópóló, ą beterepaae dapesó wua yalepó. Atétepa, ama yó matere whjrapené kale so whj foné sóró sesétu betalepó.

¹⁴ Yesuné atétere ala kolóló, ama yó matere whjrapetamo fopaae buóló duraalu, “Ai naale senaale

ę beterepaae wópólópa sesékeses. Ti noatepae, atei naale senaale kaae betere so whjta, ti Kótóné teteróló betere aqmó sókó fóló beterapó. ¹⁵⁻¹⁶ So whj i naale senaale kaae aqyóló bitinitepa, ti Kótóné teteróló betere aqmó sókó fenénipó,” yalepó. Ai fo yóló, Yesuné kale naale senaale dokó apuósu yóló, naase mulóló atima wisiratere fo dua yalepó.

*Doasi neli teó whjpaae yale fo
(Mat 19:16-30, Luk 18:18-30)*

¹⁷ Téró etéyalepó. Yesu a ama kisipa mole tikipaae faai fu betalemó, whj betä sururu yóló wóló, Yesu daalemó bukutiri teáró bitu, ąpaae duraalu, “Yó matere whj wisi-ó, ę mo ti betó tawaairaalu, noa alakó yaaloé?” yóló wosalepó.

¹⁸ Ti fo depa, ama kale whjpaae duraalu, “Naao ępaae noatepa whj wisi-ó fo du de? Whj betákókélé wisi whj bitini, Kótó a betä mo wisirapó. ¹⁹ Ti Kótóné yae yóló mulól betere alarape i ape.

Whj daqse, so nöpu naqse, qlémi naqse, kapala fo yóló me whj só deraqse, me whj dilikóló qla qla qlémi saqse.

Naao hae aya wisi doi mulópóló, atimaamo aqmó bitu, wisi ala betä erótú betaе yóló, ere fo fea ti naao ai tuére ape,” yalepó.

²⁰ Ai fo depa kale whjné ąpaae duraalu, “Yó matere whj-ó, ai alarape feata, ę mo naale belekqamalemó bitutei deté wóló, miókélé hágé yó tarapó,” yalepó.

²¹ Ai fo depa Yesuné kale whj yaala sókó fóló kelené a kaae taru duraalu, “Mo betä ala betä yá mei ai ere ape. Térápá yá fóló, naao mole qla qla fea dotonóló *moni* sae. Atéró sere *moni* ti qla qla meiyóló yolealere so whjmó áliróló melae. Atéró melóló yáta, ti ó hepen bemó taleróló mulól betere wisi

wisi qla saasepóló dámó faalopa ę sya ape,” yalepó.

²² Ai fo depa, kale seké a fea qla qla mole néli whj ereteiné, ama kelepa humula yóló fomoné sukuté felepó.

²³ Téró Yesuné ama yó matere whjrape kaae taru duraalu, “Doasi néli whjrape Kótóné teteróló betere aqmó sókó faairetei mo doasi hapólurapó,” yalepó.

²⁴ Ama yó matere whjrapené ai dere fo woseturaalu, atima siratu betalepó. Tétepa, ama atimapaae momó duraalu, “Ti naalerape-ó, Kótóné teteróló betere tikimó sókó faairetei, béni mo doasi hapólurapó. ²⁵ Doasi *kamel* hupu kuti nomotere ketéli dolomó sókó fenénipó. Atére kaae, fea qla qla tare néli whj Kótóné teteróló betere aqmó sókó faairetei mo doasi hapólurapó,” yalepó.

²⁶ Yesuné ai fo deremó, ama yó matere whjrape atimasisitei doasi sirayóló duraalu, “Atéró hapólupa, ti noa kaae so whjmo mo ti aluyaqşóró tao saaloé?” yalepó.

²⁷ Ti fo depa, Yesuné atima kaae taru duraalu, “Mo whjné atei kaae ala fea sümó enénipó. Mo whj ere kaae Kótó a aténi, fea ala fea ama mo sümó eranérapó,” yalepó.

²⁸ Ai fo depa, Pitané ąpaae duraalu, “Dä yátamо kwęyaaíraalu, dğné qla qla fea mo ti taaróló i wale ape,” yalepó.

²⁹ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Yálo diąpaae mo i dere ape. Whj me detamo yálo ala eróturaalu, kale fo wisi yó maté kwęyaaí, ama be ó no nemarape ó hama alima ó naalemarape ó hae tiki fea taaróló wapa, ti atétere whjmó i ala eraalo ai ape. ³⁰ Ama betä qla taaróló walemótei, nomarapekélé kutórape, nemarapekélé, hama-rapekélé, alimarapekélé, naalemarapekélé, berapekélé 100 tómó

beleróló saalo ai ape. Téturaalu, dowi susupui alakélé saalotei, nalo waaire alimó mo ti betó tawaaire bete saalopó.³¹ Téyaalotei, mió i alimó mepaae doasi doi mole whjirape take nalo doi munire whj kaae betaalopó. Mió mepaae doasi doi muni, sókó deyóló betere so whjita, take nalo mo doasi doi mole topo whj kaae betaalo ai ape,” yalepó.

*Yesu q sukqairemó yale fo
(Mat 20:17-19, Luk 18:31-34)*

³² Atéró, atima Jerusalem bepaae furaalu, Yesu ápi fi tikimó, ama yó matere whjirape nalo haió! yóló sira deté fu betalepó. Tétepa, mepaae atima sya wou betere so whjékéle wiyalépó. Atéró, Yesuné ama yó matere 12 whjirape tý dëpaae dapesó fóló daae mulu, ápaae eraaire ala fea atimapaae momó yó melalepó.³³ Atéró, atimapaae duraalu, “Mió dä Jerusalem bepaae i fole ape. Téteretei, kale Whjné Naalema me whjné eleké deyóló mo so whjmó Talepaae momaratere whjiraperó Moses-né asére fo yó matere whjrapetamoné naase tuqmó mulaalopó. Téró fo tokóló só deróló, Juda mei kae fakené q döpóló, melaalo ai ape.³⁴ Atéró, atimané q faletere alakélé, fesáa apuratere alakélé, halika tикиné fokosó sere alakélé, faleyóló haleratere alakélé erótú beteró, nalo atimané q mo ti sukópóló daalopó. Téyaalotei, be dë soremó dou dolomó muóló q momó kepaayóló betaalopó,” yalepó.

*Jems-ró Jon-tamoné Yesupaae wosale fo
(Mat 20:20-28)*

³⁵ Téró, kale Sebedi naalema tamo Jems-ró Jon-tamo Yesu beterepaae wóló duraalu, “Yó matere whj-ó, dämoné ýapaae wosetere ala naao eraaloé?” yalepó.

³⁶ Ai fo depa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Yało di-aamomó noa alakó eraró de?” yalepó.

³⁷ Tétepa, atimaamoné ápaae duraalu, “Take naao mo kae ere dë wisinaale hakeearatere sukamó dämo me whjgó naao turu naase dëmô beteróo, me whj fé naase dëmô beteróo, yaasepóló dapó,” yalepó.

³⁸ Ti fo depa, Yesuné kale whj tamopaae duraalu, “Diaamoné épaae ai wosale fota, Talené teteróló kaae tare tikimó ere ala diaamo tuéni keteruraalu dapó. Dowi ala kwia tokóló aluraii susupu sóró sinaaitere ala, diaamonékélé sümó senére? Ó é wéi tópuratere kaae, diaamokélé tópurópóló kisipa mute?” yalepó.

³⁹⁻⁴⁰ Ai fo depa, atimaamoné duraalu, “Dämonékélé ai ala sümó enérápó,” yalepó. Ai fo depa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Yało tikimó doasi susupu sóró sinaaire alaró é wéi tópurraaitere alatamo diaamopaaekélé sümó eraalotei, turu naase ó fé naase dëmô beteraaire alata, ti yało teteróló kaae tanipó. Ai alata, yało Ayané ama teteróló kaae taru, aimó betaaire whj tamokélé, ama mo taketitei tukóló beteró beterápó,” yalepó.

⁴¹ Tétepa, mepaae ama yó matere naase tamo whjrapené ai fo woseturaalu, Jon-ró noma Jems-tamopaae doakale fopaae bualepó.⁴² Atétepa, Yesuné atimapaae tourále ape yóló duraalu, “Juda mei kaae fake teteróló kaae tare topo whjrapené mo so whj teteróló kaae tawóo, atimané sóró beteró betere whjrapenékélé mo so whj teteróló kaae taru, i ala erae du beteretei diaaq ai kisipare ape.⁴³ Atéteré kaae, dia tuqmókélé ai ala momókó yaqse. Dia tuqmótamo betä whjgó doasi

topo whị betaai kisipa mutepa, ti so whị feané kutó diratere whị betenérapó. ⁴⁴ Whị me de doasi doi mole topo whị betaai depa, ti diqané wae sóró kutó diratere whị kaae betae. ⁴⁵ Ti noatepae, kale Whijné Naalema waleteita, q topo whị bitu mepaae whırapepaae ama kutó dirae yaairaalu wéní, q mo so whijné kutó diratere whị bitu, atima aluyaqsóró ama betere bete hale melóló, dupuraai walepó,” yalepó.

Kele dilikire whị Batimeus wisirale fo

(Mat 20:29-34, Luk 18:35-43)

⁴⁶ Atéró atima Jeriko bepaae walepó. Atéró, nalo ama yó matere whırapero mo so whị featamo ai doasi be taaróló fu betalemó, betä kele dilikere whị Timeus naalema Batimeus tū dəmō bituraalu, monikó alae yóló kematu du beterepó. ⁴⁷ Atétua dere whị q tū dəmō beteremó, kale Nasaret whıjkó Yesu walapó dere fo wosóló, fo fakeyóló duraalu, “Depit-né deté fele whijné Naalema Yesu-ó, q kolené sukuturaalu, tao sae,” du betalepó.

⁴⁸ Ai fo du betepa, mepaae so whijné taalae yóló, foné salepó. Tétepatei, kale whijné woseni nisyóló, fo mo ti fakeyóló duraalu, “Depit-né deté fele whijné Naalema Yesu-ó, naao q kolené sukuturaalu, tao sumié?” yalepó.

⁴⁹ Ai fo deremó, Yesu q kejyóló daalu, “Apaae ape yae,” yalepó. Tétepá, kale whırapené kale kele dilikire whıpaae duraalu, “Mió yapaae ape dapa, whaaliani, hajtamo turukó horóló fae,” yalepó. ⁵⁰ Tétepá, kale whijné ama bukóló betere kuti dəiae faróló, q Yesu beterepaae hapale tūwó felepó.

⁵¹ Atéró daapa, Yesuné apaae duraalu, “Yalo yamó noa alakó eraró de?” yalepó. Ai fo depa, kale kele

dilikire whijné duraalu, “Yó matere whị-ó, yalo kelené qla qla kelenée du beterapa, naao wisiraasepé,” yalepó.

⁵² Ti fo depa, Yesuné apaae duraalu, “Naao tué tiki tiratere alané yä wisiralepa dua fae,” yalepó. Ai fo deretamotóró kale whijné ama kele wisitepa, Yesu sya felepó.

11

Yesu doasi topo whị aqyóló fele fo

(Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)

¹ Atéró atima Jerusalem be huluapaae felekemó sókó faairaalu, Olip du sorokó mole aqmó tene Betpas beró Betani betamomó sókó felepó. Aimó Yesuné ama yó matere whırapekó tamо whị dotonaai duraalu, ² “Diaamo fole be huluamó sókó fenalemó, whị betóló konire utu *donki* hupu duló betepa kelaalo ai ape. Térapa, ai hupu taayóló ipaae dapesó ape. ³ Atéró taanalemó me whijné duraalu, ‘Ai hupu neaai só fute?’ depa, apaae i fo yae. ‘Momó hapale sóró waaitei, Talené ama me kutó diyaai, kapala asiri sene fae yale tikimó sóró fulapó,’ yae,” yóló dotonalepó.

⁴ Atétepá atimaamo fóló kellelémó, be bela tū dəmō tene be tū sókó walemó, kale bopeyale hupu duló beterepó. Atépa, kale hupu taatu betalemó mepaae aimó daae mole so whijné atimaamopaae duraalu, “Diaamoné ai hupu neyaai taatu de?” yalepó. ⁵ Ai fo depa Yesuné atimaamopaae yae yale fotóró yalemó, atimané “Wisirapa sóró fae,” yalepó. ⁶ Atéró, kale hupu dape sóró Yesu bateremó sókó felemó, ama yó matere whırapené deró betere kuti sókósú yóló, ai kale *donki* hupuné sisó tómó whamenatepa Yesu q bitj holalepó. ⁷ Atéró betóló fupa, mo

turó so whjné atima kuti sorokóló tūmó whamenaté fóo, mepaae so whjné sapo dqa ó wolou dāarape turukóló whamenaté fóo, deté fu betalepó. ⁹ Yesu ą tuqmó fupa, mepaae so whj folosóró fóo, mepaae so whj nalo wóo du bitu fo fakeyóló duraalu,

“Hosana! Talené doimó wale whj wisinaale-ó! Talené yá mo wisiró beterapó.

¹⁰ Mo take dāné ayarape deté wale whj Depit-né tēteróló kaae tawale ala mió dā tuqmókélé sókó walapó.

Térpa, Talené yá wisirópóló yae!

Hosana, ama doi doasi ó sikipaae sóró horópóló, yae!” deté fu betalepó.

¹¹ Téró Yesu ą Jerusalem bepaae sókó fóló, momatere be dolopaae felepó. Atéró, ai be dolomó muó mole qla qla fea kelené dokó du betalepó. Atétu betalemó, be dikitepa ama yó matere 12 whjrake atima fea Betani bepaae felepó.

Yesuné momatere bemó hokgle fo

(Mat 21:12-17, Luk 19:45-48, Jon 2:13-22)

¹² Atéró fiyóló be dētēpa, híka ai Betani be taaróló fu betalemó, tü tuqmó Yesu ą wote yalepó.

¹³ Atétpa, ą tūmó fu bitu kese falalemó betä nose mo umó daapa kelalepó. Atépa betepaae fóló, dukó olerémóló kelalemó, oleni hale sókumaaté erepó. ¹⁴ Atépa kale nipaae duraalu, “Me sukamó wouraalu whj betanékélé naao du momó kae tokóló naalomeipó,” depa ama yó matere whjrapené wosalepó.

¹⁵ Atéró, atima momó Jerusalem bepaae sókó wóló bituraalu, kale momatere be dolopaae fóló kelalemó, whjrake ai be dolomó qla qla dotonóló dupu du betepa

hökó faralepó. Atéró, be kaepaae wale whjrake atimané *moni* ai be talené *monitamo* duputamo du betere ni fakeraperó ba hökösere beleróló dotonótu betere foloi ni fakerapetamo fesekeyóló taae faralepó. ¹⁶ Téró, mepaae whjné momatere be tuq dolomótei dotonaaire qla qla beleyóló sóró fua wua du betepa, Yesuné ama seséyóló kaae sóró hökonalépó. ¹⁷ Atéró ama atimapaae yó mótu duraalu, “I aséyóló muló betere fo diaaq dosayóló tué munié?”

Yalo beta, i hae kwia feamó betó mole kae kae tiki daae mole so whjné Talepaae betä moma yópóló tēnó betere bepó, erapó.”

Ai fo epatei, diaaq du betere alané qlémi nokole whjrake touróló betere be aqrótú beterapó,” yalepó.

¹⁸ Yesuné atéró yó mótu betere fo mo so whjné wosóló siratu betere ala, mo so whjmó Talepaae momaratere topo whjraperó Moses-né asére fo yó matere whjrapetamoné wosóló atima dei kisipa muturaalu, Yesu daaire tü kikitu betalepó.

¹⁹ Atétu beteró be dikitepa, atima ai doasi be hulua taaróló felepó.

Yesuné nose sélirale fo

(Mat 21:20-22)

²⁰ Atéró, atima mo híkati tūmó fu bituraalu kelalemó, kale ni nose betekélé mo turó sélipa kelalepó.

²¹ Atépa, Yesuné take kale yale fo Pitané tué muni wapa ąpaae duraalu, “Yó matere whj-ó, naao foné dorale ni nose ai sélirapa kelere!” yalepó. ²² Ti fo depa Yesuné ąpaae duraalu, “Kótópaae tué tiki tiróló betae. ²³ Yalo diapaae mo i dere ape. Mepaae whj de kisipa tamu muni, Talepaae tué tiki tiróló i ulupaae yá ai daale tiki taaróló wéi kela tómó

daane derepae depa, mo téyaalo ai ape. ²⁴ Térapa, yało diąpaae i dere fo wosae. Diané moma duraalu me noa qłakó wosetepa, ti ai wosetere qla naao mo serapóló tué tiki tiratepa, ti diaaq mo saalo ai ape. ²⁵ Diané moma duraalu, hepen bemó betere Aya Kótóné diaaq yale dowi ala kwia hąle kemerópóló, mené diąpaae me dowi ala erélipa, ti ąpaaemo kwia tokó melaai dapóló tao taní, me qla meipóló kisipa keterae,” yalepó. ²⁶(-)

Yesupaae yał né sóró beterale éyale fo

(Mat 21:23-27, Luk 20:1-8)

²⁷ Téró atima momó Jerusalem bepaae wóló bituraalu, ą momatere be tipiné bopéró daaló betere tuqmó kutu betalemó, mo so whjmó Talepaae momaratere topo whjrapekélé, Moses-né asere fo yó matere whjrapekélé, mepaae whj disirapekélé, fea ą beterepaae walepó. ²⁸ Atéró wóló ąpaae wose-turaalu, “Ai alarape du beterópóló yał né sóró beteraleé?” yalepó.

²⁹ Ai fo depa Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Yałokélé diąpaae betą wosetere fo yaalopó. Yało wosetere fotamo diaaq ępaae tokó matepa, ti diaaq wosetere fokélé yało tokó melaalopó. ³⁰ Ti take Jon-né so whj węi tópurale ala, momó kaayóló waleé? Ó hepen bemó betere Talené yae depa yalepé, mo whjné yae depa yaleé?” yalepó.

³¹ Ai fo depa, kale whjrape atimasisitei fo kęlaaróló duraalu, “Djané hepen bemó Talené yae depa yalepó enalemó, ti dąpaae ama dere fo wosóló ąpaae tué tiki tirénitere noatepae? yaalopó. ³² Atéyaqsóró, mo whjné yae depa yalepó fo uątei, Jon ą Kótóné fo eratere kóló whjpóló so whj feané kisipareteiné atima kapo duné dą

siróló daqsóró ai fo yaalo meipó,” yalepó.

³³ Atétepa atimané Yesupaae duraalu, “Dą tuénipó,” yalepó. Ti fo depa ama atimapaae duraalu, “Mené ępaae i alarape yae depa dapóló, yałokélé diąpaae yó melaalomeipó,” yalepó.

12

*Kutó tale faai yale fo sale
(Mat 21:33-46, Luk 20:9-19)*

¹ Téró, Yesuné ama kale fo sale forape momó kaae sóró yó melótú duraalu, “Whj betané wain képi wae biliyaa kutó diyóló tipi bopé yalepó. Atéró, kale képi du ylvania tokóló fę dowqaire tiki kaponétei aleyóló mulalepó. Atéró kemetepa, kutó kaae tawóló betaaire be mo sikimó deróló tęalepó. Téró ai kutó tale ą me bepaae faai kutó kaae tawópóló, mepaae whjrape sóró beteróló duraalu, qla ylvania sere sukamó dą bukaalopa, kutó wisiyóló kaae tawae yóló ą felepó.

² Atéró fóló bitu, ama biliale képi du ylvania sere alimó bukóló, ama saaire su ti ama kutó diratere whj betané sene fópóló, kale kutó kaae tare whjrape beterepaae dotonalepó. ³ Atéró dotonalemó, atimané ą tawóló fokosoi ala du beteró me qłakélé menéni, hąle fópóló dotonalepó. ⁴ Tétepa, kale whjné ama me kutó diratere whjimo dotonalemó, ai whjkélé kale dere kaae topomó kapóró dóló haleróló faralepó. ⁵ Atétepa kale dere kaae, me whjimo dotonalemó ai whjkélé mo ti dalepó. Tétepa, mepaae whjrape mo dekéró dotonótua yalepó. Téyalemó, mepaae whjrape dóló hąle susupuróo, mepaae whjrape mo ti dóló sukunóo dua yalepó.

⁶ Whjrape fea atétu beteró kemeróturaalu, ama hosaa mole naale betą bitj felepó. Ai naale

dotonaai duraalu, mió atima yalo i naale aqomó bituraalu, ąpaae mo wisi ala betə eraalopóló kisipa mutu dotęyalepó.

⁷ Téyaletei, kale naale wale kilitu, kale kutó kaae tare whjirape atimasisi duraalu, ‘I kutó tale sukutepa ą betale sirimó betaaire whj ai wale ape. Tétu ai kutó ama saqsóró da saairaalu, ą daalopa siépe,’ yalepó. ⁸ Atéró, atimané kale sekékélé mo ti dóló sukunóló, ai kutó tipi aqaae taae deralepó.

⁹ Atétepa, ai kutó talené ama noa ala yaaloé? Kale kutó tale ą wouraalu ai kutó kaae tare whjirape fea mo ti dóló aluraalopó. Atéró ai kutó kaae tawópóló, mepaae whjirape sóró bетeraalopó. ¹⁰ Ti i asęyóló muló betere fo diaaq dosqayóló tué munié?

‘Kale be tētere whjrapené dopa taae farale kapo faketei, doasi be huluá deyyaire eleké wisinaale alée felepó.

¹¹ Ai ere ala wisinaale dąné kilituraalu, Talené eró beterapóló dukiróló siratu beterapó,’ yalepó.

¹² Yesuné ai yale fo sale beteta, Juda topo whjirape atima só deratapóló kisipa mutu, ą daaire tū kikitu betalepó. Aimó ą tawaai yalemó, ai touró betere so whjné atimapaae me ala eraqsóró witepa taaróló felepó.

Sisapaae takis moni matere fo (Mat 22:15-22, Luk 20:20-26)

¹³ Atéró, nalo mepaae Farisi whjiraperó Herot-né ama kisipa mole ala erótú betere whjirapetamo Yesuné dere fo bete wosóló ą só deraairaalu, kaae tawóló beteropóló dotonale whjirape walepó. ¹⁴ Atima wóló Yesupaae duraalu, ‘Yó matere whj-ó, yata mo fomaaté dere whj beterei dąné tuérapó. Téruraalu, doasi doi mole so whjró wisi

so whjtamo maaté tao sóró wisi ala eróturaalu, mepaae belei sókó deyóló betó mole so whj taalatimpó. Téni, kale mo fo bete sya furaalu, Kótóné ama ere ala i ape yóló yó mótu beteretei dąné kisiparapó. Térapa, dąné topo whj Sisapaae *takis moni* matere ala wisirépé dore? ¹⁵ Naaø kisipané melarópé melaqseróe?’ yalepó.

Ti fo depa, Yesuné tiki tuapaae dorutei tó tikané wisire nisi du betere whjrapené kapala dilikitu betere ala bete ama tuépatei duraalu, ‘Diąné ę dópóló só deraai noatepa dilikitu bitu de? Ti ai *denarias moni* yalo kelaalopa ipaae sóró ape,’ yalepó. ¹⁶ Tétepa, atimané kale *denarias moni* kolqpóló sóró wóló matepa, atimapaae woseturaalu, ‘I ere aséró mole asotamo-a, né?’ yóló wosetepa, atimané ąpaae duraalu, ‘Aita Sisané aséró asotamopó,’ yalepó.

¹⁷ Ai fo depa Yesuné atimapaae duraalu, ‘Sisané qłata, ti Sisapaae melae. Kótóné qła qła ti Kótópaae melae,’ yalepó. Ama ai dere fo woseturaalu, atimané haió! yóló siratu betalepó.

*Kepaayóló bitu so ó whj dokaalomeipóló dere fo
(Mat 22:23-33, Luk 20:27-40)*

¹⁸ Atéyale k̄lipaae etéyalepó. Sukutere so whj momó kae kepaayaalomei, mo ti alutapó du betere Sadyusi whjirape Yesu beterepaae wóló i fo wosalepó. ¹⁹ ‘Yó matere whj-ó, Moses-né i fo asęyóló muló beterapó. Mepaae whjné so dokaletei naale dini hale beteró sukutepa, ti nomanémo ai so wulia dokóló naale detepa, ti sukałe whj sirimó bituraalu, ama qła qła tēteróló kaae tanopóló yae,’ fo erapó. ²⁰ Take wéikeró nomarape beterepó. Atéró kale topo whj so dokaletei, naale senaalekélé

dini hale sukalepó. ²¹ Atéró sukutepa, ai so wulia noma me whinémo dokalepó. Téyalemó, ai whikélé naale dini hale sukalepó. Atétepa, noma me whinémo dokalepó. Téyalemó, ai whij akélé hale sukalepó. ²² Atétepa, kale so wulia wéikeró nomarapené dokoté waletei, kale wéikeró whirape fea naale betakélé dinipó. Téró nalo kemeróturaalu, kale sokélé sukalepó. ²³ Atéyale so take kepaayóló wale sukamó, mé whiné a dokaaloe? Ti noatepae, betá sotei take nomarape feané dokoté waleteinépó,” yalepó. ²⁴ Ai fo depa Yesuné atimapaae duraalu, “Kótóné aseyóló muló betere foró ama fotokotamo wisiyóló tué munireteiné dia fea kópaae falapó. ²⁵ Ti sukale so whij momó kepaayóló betere sukamó, so dokotere ala yaalomeipó. Sokélé, whítamo dokotere ala mo yaalo meipó. Hepen bemó betere ensel-rape ere kaae, haletóró betó tawaalo ai ape. ²⁶ Sukale whij momó kepaayóló betaalopóló, Moses-né aseyóló muló beteretei, diaaq dosqayóló tué muni airapó. Hasi fosómó ni sesaape dolomó Kótóné Moses-paae duraalu, ‘Eta Abraham, Aisak, Jekop-sépi, teteróló kaae tare Kótó i betere ape,’ erapó. ²⁷ Ti ata, mo take sukóló aluyale so whij teteróló kaae tare Kótó mei, mió i alimó betó mole so whikélé teteróló kaae tare Kótópó, erapó. Atépatei dia tuéniru, hóko fo du beterapó,” yalepó.

Kótóné yóló muló betere doasi topo fo

(Mat 22:34-40, Luk 10:25-28)

²⁸ Atéró, Sadyusi whirapené Yesupaae wosetere fo fea ama wisiyóló tokó mótu betepa, Moses-né asére fo yó matere whirapekó betané Yesupaae woseturaalu, “Kótóné yae yóló muló betere

forape tuámó mo doasi bete mole fo-a, mée?” yalepó.

²⁹ Ti fo depa Yesuné duraalu, “Mo doasi bete mole topo fo i ape. Israel fake so whij-ó, wosae!

Dá teteróló kaae tare Tale Kótóta me kae bitini, mo betatóró beterapó.

³⁰ Térapa, Tale Kótópaae yaala sókó fole alata, tué tiki turónékélé, naao hosaa turónékélé, naao kepe bete turónékélé, naao fotokó turónékélé yaala sókó fu betae.’

³¹ Tamo dakoróló dere fo me i ape.

‘Naaotei ya yaala sókó fu dere kaae, naao be whij so whipaaekélé atéró yaala sókó fu betae.’

I fo tamoné mepaae yae yóló muló betere forape fea teteró beterapó,” yalepó.

³² Ai fo depa kale whiné tokó mótu duraalu, “Yó matere whij-ó, Kótó tekeyóló tamo bitini, mo betatóró beterapó dere fota, naao mo dono ai dere ape. ³³ Ti naao hosaa turónékélé, naao tué tiki turónékélé, naao fotokó turónékélé, Talepaae yaala sókó fu betae. Téturaalu, naaotei ya yaala sókó fu dere kaae, naao be whij so whipaaekélé atéró yaala sókó fu betae. Ai doasi bete mole fo tamota hupu dóló Talepaae simó sukulaa dalatere alaró mepaae qla qla hale matere alatamo mo téro beterapó,” yalepó.

³⁴ Téró, Yesuné ama ai yale fo bete kale whiné mo wisiyóló tokó matepa ápaae duraalu, “Yata, Kótóné teteróló kaae tare tikipaae mo felekemó sókó faai dapó,” yalepó. Ai fo deremó, me whinékélé ápaae wosetere fo kae ini, atima witepa taaralepó.

Keriso né naaleé yale fo
(Mat 22:41-46, Luk 20:41-44)

³⁵ Atéró, Yesu ą momatere be bolaare tuqmó daalu so whjpaae fo yó móituraalu, i fo wosalepó. “Kale Moses-né asere fo yó matere whjrapené duraalu, Kótóné sóró beteró betere whj Kerisota Depit-né naalemapó du betere fo-a, noa betené du bitute? ³⁶ Mo take Dëj Kepe Wisiné Depit ą fotokorratepa, ama hækearóló i fo ipakalepó.

Talené ę teteróló kaae tare Talepaae duraalu,
“Naao bóe whjrape ya aqmó beterópóló, yało dóló teteraalopa, ya yało turu naase demótóró betó tawae,” erapó.

³⁷ Depit-né ama deyale naalené deyaaire naalepaaetei, ą teteróló kaae tare Tale-ó du betale-a, neyóló yaleé?” yalepó. Ama atéró dere fo aimó touró betere mo so whjné hëkesetamo wosetu betalepó.

³⁸ Téró, Yesuné so whipaae fo yó mótu duraalu, “Moses-né asere fo yó matere whjrapené dere alané dia doraqsóró, mo hotowa yóló kaae tawae. Ti atimata, so whj feané whj wisipó yóló dukiratere kokomó, so whj tourałeta dere tikipaae faairaalu, foloi kuti wisinaale maaté deróló fua dapó. ³⁹ Téró, Kótóné fo wosetere berapepaae furaalukélé, mo doasi topo whjrape bituatere tikimótóró betaai ekèle yóo, kale ola detere su kamókélé, doasi doi mole topo whjrape bituatere tikimótóró ekèle yóló betóo, dua dapó. ⁴⁰ Atéturaalu, kale wulia sorapekélé dilikjóló atimané muó mole ola olakélé qlémi sóo, atima dukirópóló momatere alakélé mo folo siyóló yóo, dua dapó. Atétere whjrapeta take taletere su kamó, mo doakale dowi kwia saalo ai ape,” yalepó.

Wulia soné Talepaae male moni

ke
(Luk 21:1-4)

⁴¹ Atéró, me etéyalepó. Momatere bemó so whj atimané tare *moni* sütóró Talepaae hale derałeta duraalu mepaae néli so whjné ti doasi *moni* derótua yalepó. Atétu betepa, Yesu ą kaae tawóló daalepó. ⁴² Téyaletei, betą yolealere wulia soné ama sonaai *moni* ke tamo sóró wóló deralepó. Ai *moni* keta, kale sonaai *moni* ketamo sunipó.

⁴³ Yesuné ai kale wulia soné derałele wale *moni* ke kolóló, ama yó matere whjrapepaae ape yóló duraalu, “Yało diapaae mo i dere ape. I yolealere wulia soné derałele wale *moni* kené so whj feané derałeta yale *moni* fea teraae falapó. ⁴⁴ Ti noatepae, mepaae so whjnéta doasi *moni* mupatei, tómó moletei maaté sóró wóló derałeta yalepó. Téyaletei, i wulia sonéta ama depe dolo sesé taretei mo ti kemeróló derałele walepó,” yalepó.

13

Mió betere ali kemeteremó yaaire ala
(Mat 24:1-35, Luk 21:5-33)

¹ Téró, atima ai momatere be taaróló fu bitu, ama yó matere whjrapékó betané ąpaae duraalu, “Yó matere whj-ó, doakale kapo fakené be wisinaale ai tənapa kelere?” yalepó.

² Ai fo depa Yesuné duraalu, “Ai tə mole doasi be wisinaalerape take fisikó furaalu, mió i ere kaae betą kane fakekélé metamo olekepa kelaalomeipó. Mo featóró kolokó fóló muaalo ai ape,” yalepó.

³⁻⁴ Atéró, Yesu ai momatere be ópaae tene fapa, *Olip* du sokremó Pita, Jems, Jon, Andru atimasisi bitu ąpaae woseturaalu, “Naao mió ti bope yale alarape-a metéli

yaaloé? Ai yale fo mo dokon-aairaalu noa alapi depa, kolóló dñé kisipa yaaloé?" yalepó.

⁵ Ai fo depa Yesuné duraalu, "Mepaae whjné kapala fo yóló diq dilikaqsóró, mo wisiyóló kaae tawae. ⁶ Mepaae dilikitere whjrake wóló, yalo doi yóló duraalu, 'Eta diqne wópóló kaae tare whj Keriso i ape,' yóló, so whj fea kópaae fópóló dilikáalo ai ape. ⁷ Bóe mo du betepa kolóló dere foró, me bemó bóe du beterapóló deté kotere fotamo wosóló, diri furu furu duraalu wiyaçse. Ti ai alarapeta, mo yaalotei kemeyaaire be dë sókó waai teórapó. ⁸ Me hae kwiamó betere whjró me hae kwiamó betere whjtamo bóe daalo ai ape. Me hae kwia tpteróló kaae tare topo whjraperó me hae kwia tpteróló kaae tare topo whjrapetamo bóe daalopó. Kae kae hae kwiapaae doakale baotere alaró, qla sóku alutere alitamo waalo ai ape. Ai alarapeta, sorapené naale saai sisó kaae sóró nukutere kaae dapó. Ai alarape yóló kemetepa, nalo mo doasi sekéi ala waalopó.

⁹ Ai sekéi alarapeta hásokó feni, diqpaae mo eraalopa siki sikiyóló betó muae. Ti noatepae, mepaae mo whjrapené diq be kaae tare whjrapené fo tokóló só derópóló, atima naase tuamó mulóo, mepaae whjrapené diq fo wosetere bepaae dapesó fóló fokosói ala yóo, yaalopó. Diq yalo ala erateremó, tpteróló kaae tare *Gavman* doasi topo whjraperó atimané sóró beteró betere topo whjrapetamoné keletómó sóró daalaalo ai ape. Atétere be dëmó, Talené diqpaae erale alarape atimané wosópóló, diaao yaaire té amatei mulaalo ai ape. ¹⁰ Atéró, kemeyaaire be dë sókó waai teópa, folosóró i hae kwia feamó betó mole so whjpaae mió wosetere fo

wisi yó maté kwéyóló súraalopó. ¹¹ Atétepa, mepaae whjné diqtamó fo tokótamo yaai dapesó fupa, noa fo yaalorópóló whaalia yaçse. Diqne fo yaai kaae seretamo, diaaq yaaire fo Talené yó melaalo ai ape. Diaaq kisipané yaalomeitei, Kótóné ama Dëi Kepe Wisiné yae dere fotóró yaalo ai ape.

¹² Me whjné ama nomatei mené dópóló eleké deyoo, me whjné ama naaletei me whjné dópóló eleké deyoo, naale senaalenékélé hama alima aqmó betere hóróló, mepaae whjné dópóló eleké deyoo, yaalopó. ¹³ Diq yalo ala erótú beteremó, so whj mo feané diqtamó dei tué muturaalu, diq hóróló bóe daalo ai ape. Téyalotei, mepaae so whj de epaae kisipa tiki tiróló, diriyóló bitiré fóló kemetere kwiamó sókó fupa, ti atétere so whj aluyaçsóró yalo tao saalopó.

¹⁴ Diaaq keleralemó, Kótóné ama kae bemótei, mo kelaalo sonaalei dowi ala du betepa, Talené doi folokoleróló, be mo wópu mulaalopó. Ai ala enénire tikimótei epa kilitu, i asére fo dosqatere so whj diqne mo wisiyóló kisipa muae. Ai ala depa, Judia hae kwiamó betó mole so whj hasi fosópaae botokó fópóló yae. ¹⁵ Diq siki be kemó beteralemó i sekéi ala wapa kilitu, siki bemó beteretei taaróló, aqro be kemó mole qla qla sene derepéní taaróló botokó fae.

¹⁶ Mepaae whj kutómó daaraalemó ai ala depa, ama djae mulale bukutere kuti momó sene feni, mulópóló taaróló botokó fae. ¹⁷ Atétere sukamó, mepaae naale ere soraperó naale senaale tare sorapetamo botokó faaire suni bipi ereteiné mo doa kolerapó. ¹⁸ Térápa, ai alarape sosóli alimó yaqsórópa, moma betá du betae. ¹⁹ Ti noatepae, Atétere alimó mo doakale dowi seké waalo ai

ape. Mo take Kótóné keké nale alimó kaae sóró bitiré wóló, mió i alimókélé atei kaae dowi sekéi ala mo kolókélé inipó. Téró bitiré fóló, nalopaaekélé atei kaae dowi sekéi ala momó kae kelaalomeipó. ²⁰ Ai be dərape Talené halekeróló tukóló mulóluq meisóró, ti so whj̄ mo betákókélé hásokó fuq meipó. Talené ama sorokósú yóló kae beteró betere so whjmó kisipa mutu, be dərape halekeróló tukóló muló beterapó. ²¹ Ai sukamó whj̄ mené diapaae duraalu, ‘Kale sóró beteró betere whj̄ Keriso ai walapa kelae!’ Ó u wóló betere ape depa wosóló, mo dapóló momókó tué tiki tiraqse. ²² Ti noatepae, mepaae Keriso aqyóló dilikitu betere whjraperó Kótóné koló whjpóló kapala fo yó matere whjraptamo waalo ai ape. Atétu, kae kae ala yaairemó eratere doasi alaró kae kae kelemei alarapetamo eróturaalu, Kótóné sorokósú yóló kae beteró betere so whjkélé kópaae fenérémóló kqae kolóló sú saalopó. ²³ Téyaalopa, diaq dilikóló kópaae falaqsóró, siki siki yóló bituraalu mo wisiyóló kaae tawae. Ai alarape fea yaai teópatei, yálo diapaae i dere ape.

²⁴⁻²⁵ Ai sekéi alarape wale kílipaae ti i asére fo dokonóturaalu, i alarapepi yaalo ai ape.

‘Suka ke aluróló dilikiróo, Wéliékélé dę iniyóo, hqerapekélé i haepaae torokó dorowóo, yaalopó. Téturaalu, Kótóné ama bole fotokónétei ó sá woreróturaalu, sámó ere qlaqlakélé fea wore yaalo ai ape,’ erapó.

²⁶ Atétere sukamó, kale Whjné Naalema ą ama fotokóró mo kae ere dę wisinaaletamo sáko tuqmó sókó wapa, so whj̄ feané kelaalo ai ape. ²⁷ Atéró wóló daalu, ama sorokósú yóló kae beteró betere

so whj̄ dape siré kwęyópoló, ama ensel-rape dotonaalopó. Haeró sá kwiatamo dene fale dokq feamó, betóló fale so whj̄ dape siré kwęyópoló dotonaalopó.

²⁸ Téró fo me i ape. Ni nosepaae dó faróló dere fo diaaq wisiyóló tué yaasepóló, i dapa wosae. Nose sóku fóló, totokó momó beletepa kilituraalu, kale ba fo ali mió felekemó sókó walapó dua dapó. ²⁹ Yálo i bopeyale alarape eratepa kilituraalu, kale Whjné Naalema felekemó waai, tū serekemó daapa dapóló tué muae. ³⁰ Yálo diapaae mo i dere ape. Mió i alimó betó mole so whj̄ fea sukuni hale betepatei, i alarape mo eratepa kelaalo ai ape. ³¹ Ó sáró i haetamo kemeyaalotei, yálo fo betá mo kemekélé ini, hale muótóró tawaalopó.

A waaire be dəró suka keletamo tuénipó yale fo
(Mat 24:36-44)

³² Mo whj̄ betanékélé, hepen bemó betere ensel-rapekélé, Naalemanékélé, ai be dəró suka keletamo tuénitei, i be dəmō i alarape yaalopóló, Alimané betá tuérapó. ³³ Térápa, ą waaire be dę diaq tué inireteiné ali ali yaqsóró, betere dokq siki siki du beta. ³⁴ Kale Whjné Naalema waaireteita, i ala dere kaaepó. Betá whj̄ metikipaae faaираalu, ama kutó diratere whjrappaae kutó betá betá yóló dokqratapó. Atéró, be tū sókó walemó daayaaire whipaaekélé, mo wisiyóló kaae tawae yóló ą fulapó.

³⁵⁻³⁶ Ti be tale fesaae waaire suka diaq tuénipa, ai be dę kaae tawóló beta. Ti noatepae, suka doropolepaae ó dilikitamo ó be dęyaai bané hale deretamo ó diaq noke firepaae ó suka sokoterepaae ą hapale sókó walemó, diaq ali eraqsóró kele diriyóló betaasepoló

dapó. ³⁷ Yalo i dere fota, diąpaae maaté dumitei, so whj feapaae ą mo waalopa, hotowayóló kaae tawae, yóló i dere ape,” yalepó.

14

Betani bemó Yesu wel węi dilale fo

(Mat 26:1-13, Jon 12:1-8)

¹ Atéró, kale boseneyóló fele be dėrō fopei *bred* o deyóló nokole be dętamo sókó waai, tamo be dę hale mupa etéyalepó. Kale so whjmó momaratere whjraperó Moses-né asere fo yó matere whjraperamóné Yesu tawóló daaire tų kikitu duraalu, “Dęne ą neyóló tawóló daaloé?” yalepó. ² Tétepa, mepaae whjné duraalu, “Itei kaae ąla detere be dęmō dąnē ai ala enalemó, ti so whjné hóle sóró doasi foya enérápó,” yalepó.

³ Téró, Yesu ą Betani bemó dowi humu fuluné tiki dopa, take ama wisirale whj Saimon-né bemó ąla nuku beterepó. Atétepa, so betqné *alabasta* kanené aleale wutimó felé kęlaa wale *nadi wel węi* maapa tawóló walepó. Ai węita, doasi *moni*-né duputeretei kale soné ai wuti topo dopó faróló, Yesuné topomó suniyalepó.

⁴ Atétere ala mepaae whjraperén kilitu, ai sotamo dei tué muóló atimasisitei duraalu, “Ai węi wisinaale noatepa hale besekéróló suniyalerópó? ⁵ I węita, dotonóló 300 *denarias moni* sóró mepaae hale yolealere so whjmó móluqsóró wisiuapóló,” deteraayóló tamo foné su betalepó.

⁶ Atétu betepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ama ępaae mo kokoi ala wisinaale eralepa, diaaq ą foné sere ala taalae. ⁷ Ai yolealere so whjta, suka fea diątamó bitu, diaaq tao saai kisipa mutere sukamó tao sua enérápó. Téyaalotei, ęta suka fea diątamó betó tawaalo meipó.

⁸ Téyaaireteiné ai soné ama enére ala ai yale ape. Ama ai yale alata, yalo tiki douratere sukamó felé kęlaa wisi wópoló yaaire ala suralepó. ⁹ Yalo diąpaae mo i dere ape. Hae kwia feapaae kale fo wisi yó maté kuturaalu, i soné ępaae erale alakélé tuétóró hale yó taru, yó melaté kwęyaalopó,” yalepó.

¹⁰ Téró Yesuné ama yó matere 12 whjrakepó Iskariot be whjukó Judas ą Talepaae momaratere topo whjraperé beterepaae Yesu daaire tų aleyópoló eleké dene felepó. ¹¹ Atéteremó, kale whjraperé atima hękesené sukuturaalu, Judas-mó *moni* melaai taleyóló mulalepó. Tétepa Judas ą bituraalu, Yesu eleké deyaaire tų kekitu betalepó.

Talepaae erale ala tué muóló nokole ąla

(Mat 26:17-30, Luk 22:7-23, Jon 13:21-30, 1Korin 11:23-25)

¹² Téró, kale fopei *bred* o deyóló nokole *fula* kaae sere be dęmō i ala yalepó. Atimané mara mole ala sya furaalu, kale boseneyóló fele be dęmō ąla deyaaai *sipsip* hupu male dóló simó biliyóló nukua dapó. Ai ala yaai, Yesuné ama yó matere whjraperén ępaae woseituraalu, “Kale boseneyóló fele be dęmō deyóló naaire ąla dąnē mé bemó taleyóló mularó?” yalepó.

¹³ Ai fo depa, ama yó matere whjrakepó tamо dotonaii duraalu, “Diaamo ai doasi be huluapaae fóló kelenalemó, tų tuamó betę whj ą węi wuti beleyóló wou betepa hokolaayaalo ai ape. Téyaalopa, diaamokélé ątamo fae. ¹⁴ Atéró, ą fole be dolopaae diaamokélé fóló, ai be talepaae i fo yae. ‘Yó matere whj ą ama yó matere whjraperamo, kale boseneyóló fele be dęmō detere ąla naairaalu wale whjraperé betaaire be ke mé eré?’” yóló wosae. ¹⁵ Ténalemó, ąla ąla fea sumótóró sisóló muló betere siki be ke doasi

ama diaamopaae yó melaalo ai ape. Ai be dolomó dąnē naaire olakélé taleyóló mulale fae,” yóló dotęyalepó.

¹⁶ Tétepa, ama yó matere whj tamо fóló kelalemó, Yesuné atimaamopaae epа kelaalo ai ape yale alatóróti, mo epа kelalepó. Atépa, ai be ke dolomó kale boseneyóló fele be dęmό deyóló naaire qla taleyóló mulalepó.

¹⁷ Téró, be dikiteretamo Yesu ą ama yó matere 12 whjrapetamo sókó walepó. ¹⁸ Atéró, atima be dolomó qla nuku bitu, Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Yalo diąpaae mo i dere ape. Mió ętamo i qla nuku betere whjrapekó betané ę döpóló me whjpaee eleké deyaalo ai ape,” yalepó.

¹⁹ Ai fo deremó, atima tué sekętepa ąpaae duraalu, “Ya yalo eleké deyaalopóló de?” yóló, atima feané betə kaae fotóró deté felepó.

²⁰ Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ai ala yaaire whjta, dią 12 whjrapekó mió i nuku dolomó *bred* o wěimó tópuró su yóló nuku betere whjnétei ę döpóló eleké deyaalo ai ape. ²¹ Atéró, kale Whjné Naalemapaae eraaire alata, kale asémó ere fo mo dokonaalo ai ape. Téyaalotei, kale Whjné Naalema döpóló eleké deyaaire whj ą betə doasi dowi kwia saairemó wió yae! Ai whj ą hamané dewuá meisóró, mo wisi wuapó,” yalepó.

²² Atéró atima qla nuku bitu, Yesuné kale *bred* o bula betə tao sóró taru, Talepaae mo kée yóló kolokó daalu yóló, ama yó matere whjrape dokoróló mótu duraalu, “Ita yalo tikipa, sóró nae,” yalepó.

²³ Téró kale dere kaae, *wain* wěi wutikélé sóró taru Talepaae mo kée yóló, ama yó matere whjrapemó matepa, atima feané betə wutimótei nukulé felepó.

²⁴ Atéró melóló duraalu, “I wutimó maane wěita, Kótóné ama so whj fea aluyaqsóró tao saalopóló, diriróturaalu sunée farale yalo sameapó. ²⁵ Yalo diąpaae mo i dere ape. Ę diątamo etéró bitu, *wain* wěi momó kae neli hale bitiré fóló, Kótóné teteróló kaae tare aqmó bituraalu, kisi *wain* wěi naalopó,” yalepó.

²⁶ Atéró, atima wole fo betə yóló kemetepa, Olip du sorokó mole aqpaee holaai felepó.

Yesuné Pitapaae naao ą kisipanipó yaalopóló yale fo
(Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)

²⁷ Atéró fóló, Yesuné atimapaae duraalu, “Mió dią ętamo betamó titiyóló beteretei, ę taaróló botokó dapo dapo yaalo ai ape. Ti asémó i fo erapó.

Kale *sipsip* hupu kaae tare whj yalo dupa, hupurape atima botokó dapo dapo yaalopó,’ erapó.

²⁸ Téyaalotei, ę momó kepaayóló Kaleli haepaae ępi fimó, dią nalo waalo ai ape,” yalepó.

²⁹ Ai fo depa Pitané Yesupaae duraalu, “Mepaae whjrapené ya taaróló fupa, ę betə mo até yaalomeipó,” yalepó.

³⁰ Ai fo depa Yesuné ąpaae tokó mótu duraalu, “Yalo yapaae mo i dere ape. Mo mió dilikitamo wą *kakaruk* bané hale tamo dakoróló yaaipatei, naao ę tuénipó fo sore félimó yaalo ai ape,” yalepó.

³¹ Ti fo depa, Pitané fo diriné momó duraalu, “Atimané ękélé yątamo wusuró döpóló, yalo ya tuénipó fo mo yaalomeipó,” yalepó. Mepaae yó matere whjrape feanékélé, ama ai dere fo kaaetóró yalepó.

Ketsemanimó yale ala
(Mat 26:36-46, Luk 22:39-46)

³² Atéró, atima kelaalo kokqoi tiki Ketsemanimó sókó felepó. Aimó ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Eta momane fulapa dia imó betó muae,” yalepó. ³³ Atéró Pita, Jems, noma Jon, atima maaté Yesutamo felepó. Atéró, Yesuné ama hosaa tuqmó mo doasi dele duraalu, sekéné sukóló dei formaake kisipa kaae sóró muté fu betalepó. ³⁴ Atétepa, ama atimapaae duraalu, “Yalo hosaa tuqmó dekéné sukutu é mo felekemó sukaii dapa, dia imó kaae tawóló betó muae,” yalepó.

³⁵⁻³⁶ Ai fo yóló, q atima betere tiki sawa taaróló fóló, qapaae waaire seké hásokó fópóló, haemó deraapisa fóló mulu momatruaalu, “Apa-ó, épaae i eraaire sekéi ala waqsóró seséyaaire tū mupa, ti naao seséyae.

Tépatei, yalo kisipa mole ala sya fóló ini, naao kisipa mole ala beta erpóló yae,” yalepó.

³⁷ Téró q ama yó matere whjape beterepaae momó fesaae walemó, atima noke fopesaapa kelalepó. Atépa, Pita turukuróló duraalu, “Saimon-ó, suka kele betamó é kaae tawóló bitini, ya noke ai firerapó. ³⁸ Kae kae su sere alané dia me dowi ala yóló dée nalaqsóró, mo hotowayóló kaae taruraalu momatu betae. Ti noatepae, kepe betenéta mo wisi alamaaté yaai keteké bupatei, tó tikané dowi ala yaqsóró sesé yaaire fotokó buni, bérápó,” yalepó.

³⁹ Atéró q fesaae fóló, ama kale yale moma kaaetóró momó yalepó. ⁴⁰ Atéró, q kale dere kaae momó fesaae wou kelalemó, atima noke kélé depa, fopesaapa yó molepó. Atima atéró noke mo fiyaleteiné, qapaae noa fo yaalorópóló kóló kóló yalepó.

⁴¹ Atéró, q sore dakeróló momane fi wouraalu kelalemó, noke

fire alatóró yó tapa atimapaae duraalu, “Dia sáa nóló noke fitere ala hale ai yó tare? Súmó fiyalepa miota, kale tukóló muló betere sukakele i sókó wale ape. Kelae! mió dowi ala dere whjrapené kale Whjné Naalema dópóló, mené eleké ai deyale ape. ⁴² Mió é dópóló eleké deyaaire whj ai walapa, tukturkó hóróló dä faalopa fiépe,” yalepó.

Yesu tawale fo

(Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Jon 18:3-12)

⁴³ Ai fo deretamotóró, ama yó matere 12 whjapekó betá Judas sókó walepó. Ama kílimó, whjape mo fea sepakeró nópulutamo tao diliki yóló wó tarepó. Ai whjrapeta, mo so whjmó Talepaae momaratere topo whjapekélé, Moses-né asére fo yó matere whjapekélé, whj disirapekélé, atima fea betamó fo deyóló dotonatepa walepó.

⁴⁴ Téró, Yesu dópóló eleké deyaaire whjné q tawaaire whjape atima kóló kóló duraalu, “Hóko whjtei tawaqsóró é fóló, yálotamo kóló tukó nukupa, ti átoró híti ai ape. Térápá, tawóló dokóló só furaalu, q botokó faqsóró mo wisiyóló kaae tawae,” yóló mulélipakalepó. ⁴⁵ Téró, kale Judas q Yesu daalepaae mo hapale sókó fóló duraalu, “Yó matere whj-ó,” yóló kóló tukó nalepó. ⁴⁶ Atétepa, ai wóló daae mole whjape sókó furaalu, Yesu naasémó etéé sóró fotokýóló tawalepó. ⁴⁷ Atétere ala kolóló, Yesutamo daale whj betané ama separe sókó sóró, so whjmó Talepaae momaratere topo whjné kutó diratere whjné woséli sáae deralepó.

⁴⁸ Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Eta, Gavman-tamo bóe dóló so whj yalo qalisóró fulapóló é

daai nópuluró sepaketamo tao dilikiyóló woute? ⁴⁹ Ti ę suka fea momatere be belamó daalu diapaae fo yó mótu betepa, fo tokótamo yaairaalu, dijané ę aimó tanipó. Tépatei, kale asémó yóló muló betere fo dokonaaираalu dapa, mo erópóló yae,” yalepó. ⁵⁰ Yesu atéró tateremó, ama yó matere whjape atima wimó ą taaróló, botokó dapo dapo yalepó.

⁵¹ Tétepa, betə̄ kokopei whj ku-tikélé deréni, ama bukutere dēi kuti maaté bukóló Yesu sya fu betalepó. ⁵² Atéró fu betalemó, atimané ąkélé ama bukure ku-titamo touróló tawalemó, ai kutivei atimapaae djae melóló, ą tiki daapi hale botokó felepó.

Juda topo whjrapené Yesu só de-rare fo

(Mat 26:57-68, Luk 22:54-55,63-71, Jon 18:13-14,19-24)

⁵³ Téró, atimané Yesu ą Talepaae momaratere doasi topo whj beterepaae dapesó walepó. Atéró betepa, ai doasi topo whj aqomó betere momaratere whjrapékélé, Moses-né asère fo yó matere whjrapékélé, whj disirapekélé, fea wóló touralepó. ⁵⁴ Téró Yesu tawóló só fupa, Pita ą nalo dua tokó su deté fu betalepó. Atéró fóló, momaratere whjrapené topo whjné be bopéró daaló betere dopóku tū serekemó sókó felepó. Atéró ą ai be kaae tare diki tare whjape betó mole kua dolomó, sosolitepa simó beterepó.

⁵⁵ Atépa, kale momaratere topo whjrapero fo tokóló taletere whjrapetamoné Yesu sukópóló daaire bete kikitu betaletei, bete mekélé kilinipó. ⁵⁶ Atimané ą dópóló kapala fo yóló só der-aitere fo whj feané yaletei betə̄ fotóró ini, mené fo kae, mené fo kae, du betalepó.

⁵⁷ Atéró, ą só deraai mepaae whj turukó holóló daalu i fo yalepó.

⁵⁸ “Mo whjné naasené téale be ama fisikóló, whjné ténénire momatere be ama sore su kamótóró momó tēyaalopó depa, djané wosalepó,” yalepó. ⁵⁹ Téyaletei, atima feané betə̄ fotóró ini, mepaae whjné dere fo kae du betalepó.

⁶⁰ Atétu betepa, momaratere topo whj kale fo tokóló taler-ate re whjrapené keletómó turukó horóló daalu, Yesupaae woseturaalu, “Ya só deratere whjrapené doa i dere fo-a, naao atimapaae tokó menitere noatepa de?” yalepó.

⁶¹ Ti fo depa, Yesuné atimapaae fo me tokó menipó. Atétepa, kale momaratere topo whjné ąpaae momó woseturaalu, “Yata, wisi alamaaté erótú betere Talené naalema so whj teteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whj Kerisoé?” yalepó.

⁶² Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Ai whjta, etóróti i ape. Whjné Naalema mo doasi fotoko bole Talené turu naase dêmó betoo, ó sako dolomó wóo depa, diaaq kelaalo ai ape,” yalepó.

⁶³⁻⁶⁴ Kale momaratere topo whjné ama deró betere kuti bisayóló duraalu, “Ą só deraaire bete kilinipakó, ama dere ala kelale whj me kae kekçaloé? Ti Kótó falete fota, amatei deremó djané wosalepa, dijané noa kisipa mute?” depa, atimané duraalu, ą só deraaire fota amatei ai yalepa, ą sukópóló daalopó yóló mulalepó.

⁶⁵ Atéró, mepaae whjrapené ą fesaa apuróo, mepaae whjrapené ti kuti kwiané ama kele husiróló dokóló, naase duné dóo yóló, ąpaae duraalu, “Yatamo Kótóné ama whjpatá, ti ya dale whj däpaae yó ąlæ,” yalepó. Atéró, diki tare whjrapenékélé, ą tao taru du betalepó.

*Pitané Yesu q tuénipó yale fo
(Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18,25-27)*

⁶⁶ Atétu betepa, Pita ą momaratere topo whjné be boperó betere dopóku aqmó kese horóló betepa, kale topo whjné kutó diratere so seimalerapekó betə ą beterepaae walepó. ⁶⁷ Atéró, Pita ą sosóli depa simó beteremó, kale so seimalené ą kelené kikéró kaae taru duraalu, “Yákélé Nasaret be whjkó Yesutamo betämó kutua yale whjpó,” yalepó.

⁶⁸ Ti fo depa, Pitané kale senaalepaae duraalu, “Naao ai dere fo beteta ę tuéni, koló kólórapóló,” ą witepa dopóku tų sereke felekemó bitj felepó.

⁶⁹ Atétepa, kale so seimalené Pita kolóló, aimó daae mole so whjpaae momó duraalu, “I whjkélé Yesutamo betämó kwéale whjkópó,” yalepó. ⁷⁰ Tétepa, Pitané ama kale dere fo kaae momó duraalu, “Ę mo meipó,” yalepó. Atéró sawa betóló, kale dere kaae mepaae felekemó daae mole whjrapekó betənē ąpaae duraalu, “Ti yata, ątamo betämó kwéale whj mo h̄iti ai ape. Ti noatepae, naao dere fota, Kaleli be fo nakome wosetapó,” yalepó.

⁷¹ Ti fo depa, Pitané atimapaae duraalu, “Diaaq ai bopetere whjta, ę tuénipó. Yalotamo diapaae kapala fo depa, ti Talené ę dójpóló yae,” yóló, mo dirii däle dere fo kaae yalepó.

⁷² Ai fo deretamotóró, kale wą kakaruk bané hale tamo dakoróló yalepó. Tétepa, take Yesuné Pita ąpaae du, wą kakaruk bané hale tamo dakoróló yaaipatei, naao ę tuénipó fo sore félimó yaalopó yaletei, kisipa munií walepó. Atétepa, ą dekéné sukuturaalu, doasi wole du betalepó.

15
*Pailat-né Yesu dae yale fo
(Mat 27:1-2,11-26, Luk 23:1-5,13-25, Jon 18:28-19:16)*

¹ Atéró, mo h̄ikati so whjmó momaratere topo whjrapekélé, whj disirapekélé, Moses-né asere fo yó matere whjrapekélé, fo tokóló taleratere whjrapekélé, atima fea fo dokóló, mo betə tuétóró muóló, Yesu naase tamo dokóló dapesó Pailat-né naase tuqmó mulalepó.

² Atéró wóló daapa, Pailat-né ąpaae woseturaalu, “Yata, kale Juda fake so whj teteróló kaae tare doasi topo whjé?” depa, Yesuné ąpaae tokó mótu duraalu, “Ępó. Naao ai dere fota, mo dono dapó,” yalepó.

³ Ai fo deremó, Talepaae momaratere topo whjrapené dei tué mutu, i sekéné kae kae h̄oko alarape yalepóló, só deratere fo du betalepó. ⁴ Atétu betepa, Pailat-né ąpaae momó woseturaalu, “Atima kae kae forapené yá só derótū betere fo fea naao woserutei, tokó menitere-a, noatepa de?” yalepó.

⁵ Ai fo depeatei, Yesuné kale topo whj Pailat-paae me fo tokó menitere ala kilitu, ama sirayalepó.

⁶ Atimané ąla detere alimó, mara mole ala ipó. *Dipula* beteró betere whj betəkó ba fo dokomó so whjné sokae dere whjtóró Pailat-né sókó daalótua dapó. Atéró doteyaaí so whjpaae wosóló, atimané doi dere whjtóró dotonótua dapó. ⁷ *Gavman*-tamo bóe dóló whj dupa, *dipula* beteró betere whjrapetamo Barabaskélé beterepó. ⁸ Atépa, so whj mo fea Pailat beterepaae wóló woseturaalu, “Naao kale duatere kaae yaaloé?” yalepó.

⁹ Ti fo depa, Pailat-né atimapaae woseturaalu, “Diaaq kisipané Juda so whj teteróló kaae tare topo whj dotonaró de?” yalepó.

¹⁰ Fo yaleiteita, momaratere topo whjirape Yesutamo dei tué muturaalu, q daai dapesó wale bete Pailat-né ama kisipa yalepó.
¹¹ Tétepa, kale momaratere topo whjrapené mo so whjipaae Barabas sokópóló, yae yóló sese-meratere fo deté kotepe, atimané ai fo yalepó.

¹² Ti fo depa, Pailat-né atimapaae momó duraalu, “Juda so whj teteróló kaae tare topo whjipaae yálo noa alakó eraró de?” yalepó.

¹³ Tétepa, kale so whjné fo fakeyóló duraalu, “Ai whj filipaa ni tómó oleróló dae,” yalepó.

¹⁴ Ai fo depa Pailat-né atimapaae duraalu, “A me dowi ala initepatei, hale noatepa daró de?” yalepó. Tétepa, kale so whj feané mo ti fo fakeyóló duraalu, “Filipaa ni tómó sukópóló olerae,” yalepó.

¹⁵ Atétepa, ai so whjné Pailat apaae wisi tué muópóló, Barabas atima beterepaae fópóló sokóló daalóló, Yesu mo dirii halika tikinépi fokosoi ala du beteró, filipaa ni tómó sukópóló olerae yóló, diki tare whjrapené naase tuqmó mulalepó.

Diki tare whjné Yesu doka doka yale fo

(Mat 27:27-31, Jon 19:2-3)

¹⁶ Téró, kale diki tare whjrapené Yesu dape sóró kale topo whj Pailat-né be bela wisinaalené doi Pretorium-paae dapesó felepó. Ai dopóku bolaa dolopaae mepaae diki tare whjrapekélé mo fea ape depa, atima touralepó. ¹⁷ Atéró daaló bitu, sonaai kuti deróo, mu daai képiti topo whjrapené deratere topotao suróló bopeyóló, ama topomó deróo yóló, q faletu betalepó. ¹⁸ Atéró, atimané duraalu, “Juda so whj teteróló kaae tare doasi topo whj-ó,” yóló, fesqa apuróló dotó tикиné du betalepó. ¹⁹ Atéró, dotó tикиné ama topomó momó du momó du yóló fesqa

apurótú betalepó. Atéró atima Yesu aqmó bukutiri teáró bitu, doa whj-ó yóló doi sóró horóló faletu betalepó. ²⁰ Atétu beteró, atimané q derale sonaai kuti sókóló, ama kuti momó deralepó. Atéró q filipaa ni tómó sukópóló, oleraairaalu dapesó felepó.

*Yesu filipaa ni tómó olerale fo
(Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)*

²¹ Atéró dapesó fu betepa, Sairin be whjkó Aleksandaró Rufustamoné alima Saimon q ipu bemó biti, doasi be huluapaae faai wapa, kale diki tare whjrapené apaae Yesu dóló oleraire filipaa ni q fasóló naao belerae yóló sýalepó. ²² Atéró, atimané Yesu dapesó fóló, betq hae Kolkotamó sókó felepó. Ai doiné beteta, topo diripó. ²³ Téró, aimó wain wéjiró kale mur ni fetamo hosekéróló tepeyóló nónpóló melaletei, ama nénipó. ²⁴ Atéró, atimané q filipaa ni tómó sinópóló oleralepó. Atéró oleróló, ama kuti atima saairaalu, betq melaa yalepó. Kale diki tare whjrapené atima betq betq yóló kapo fakemó siri eróló, sikipaae fesekée horótua yalemó, mé whjné siri moletei wisiyóló muni doro wapa, ti ai whjné ama kuti sua yalepó.

²⁵ Téró híka 9 kilok sukakelemó, Yesu dóló oleralepó. ²⁶ I betené dalepóló, q wolerale ni topomó aseyóló olerale fo i ape.

**JUDA SO WHJ TETERÓLÓ KAAE TARE
TOPO WHJ**

²⁷ Atéró, olémi nuku betale whj tamó me whj Yesuné fé naase déró oleróo, me whj turu naase déró oleróo, yalepó. ²⁸ (-) ²⁹⁻³⁰ Atéró oloró betepa, mepaae fua wua du betere whjrapené kíli fépo yóló duraalu, “Yaata, momatere be fisikóló sore su kamótóró momó teýaalopó du betale whjpa, mió naao tei ya tao sóró, ai filipaa ni taaróló dere ape,” dua yalepó.

³¹ Kale yale fo kaae, momaratere topo wh̄iraperó Moses-né asére fo yó matere wh̄irapetamo atimasisitei duraalu, “Mepaae so wh̄i sukaq̄sóró tao sua yale kaae, amatei ą tao sinitupó,” du betalepó.
³² “Yatamo Israel fake so wh̄i teteróló kaae tare doasi topo wh̄i Kerisopata, ti dà tué tiki tiraai dapa, ai filipaa ni taaróló dere ape,” du betalepó. Téró, ątamo oleró betere wh̄i tamonékélé, u wh̄irapené dere kaae, faletu betalepó.

*Yesu sukale fo
(Mat 27:45-56, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)*

³³ Atéró, suka tuamó 12 kilok kaae sóró be dikiraletei, kuluka 3 kilok-mó momó déralepó.
³⁴ Atéró, ai sukakelemó, Yesuné fo fakeyóló duraalu, “Eloi, Eloi, lama sabakatani,” ai fo bete feteyóló “Ę teteróló kaae tare Kótóo, ę teteróló kaae tare Kótóo, ę wotoró beterópóló, noatepa taaróló feleé?” yalepó.

³⁵ Ama ai dere fo felekemó daae mole wh̄irapené wosóló duraalu, “Elaijapaae ape yóló, ai dere wosere?” yalepó.

³⁶ Tétepa, betá wh̄i hapale fóló, wépi kaae qla kape sikimó haka sóró, séli kēlāa kaae ere wain wéi tópuróló melaaí yalemó, mepaae wh̄iné duraalu, “Ilaija wóló ą tokóló só fulémóló kelaalopa, kaayaé,” yalepó.

³⁷ Atéró, Yesuné fo fakeyóló, ą mo ti sukalepó.

³⁸ Atéteretamo, kale momatere be tuamó satale yóló oleró betere kuti, haletei ó kwiamó kaae sóró tuamó tekete doropóló, salepaae sókó deralepó. ³⁹ Téró, kale 100 diki tare wh̄irape kaae tare doasi topo wh̄i ą Yesu oleró betere tiki felekemó daalemó, ą sukq̄airaalu, dere fo fake wosoo, sukutere alakélé koló duraalu, “Haió! Ąta,

Kótóné Naalematei ai dirapó,” yalepó.

⁴⁰ Mepaae sorapekélé mo tumó kese anóló daae molepó. Ai sorape kuamó, Maktala sokó Mariakélé, Jems-ró Joses-tamoné hama Mariakélé, Salomekélé, atima atéró daalepó. ⁴¹ Ai sorapeta Yesu sya fóló, take Kalelimó ątamo kuturaalu, ą ya yátere qla melóló kaae tawale sorapepó. Mepaae ątamo Jerusalem bepaae wale sorapekélé fea atima daae molepó.

*Yesu dourale fo
(Mat 27:57-61, Luk 23:50-55, Jon 19:38-42)*

⁴² Kale Juda wh̄irape atima sáa nóló betere be dē dótóróti sókó waaipa, miótóró kulukapaae qla qla sisóló mulatere be démō ai ala yalepó. ⁴³ Tétepa, kuluka deretamo Israel fake so wh̄iné fo tokóló taleratere wh̄irape tuamó doasi doi mole Arimatea be wh̄ikó Josep walepó. Ai sekéta, Kótóné teteróló kaae tare ala wópóló kaae tare wh̄ipó. Atéreteiné ą witere alakélé ini, halaaíné Yesuné tiki melaaloé? yóló, Pailat-paae wosene felepó. ⁴⁴⁻⁴⁵ Atéró, Yesu mo sukalepó dere fo kale Pailat-né wosóló, ą kilita sókó fu sira yalepó. Tétu, diki tare wh̄irapené doasi topo wh̄ipaae woseturaalu, “Yesu mo ti sukaleé?” depa, kale sekéné duraalu, “Ępó. Ą mo ti sukalepó,” yalepó. Ti fo depa, kale Palaitiné Josep-paae wisirapa tokóló sóró fae yalepó. ⁴⁶ Tétepa, Josep-né ama betá dēi *linen* kuti wisinaale dupuyóló, Yesu tokóló haemó mulóló, ama tiki bopeyóló dokalepó. Atéró só fóló, mené aleyóló muló betere kane dolomó douralepó. Atéró, Josep-né ai dou tū kinaaire kane fake biliraté fóló kinalepó. ⁴⁷ Atéró, Yesu dourótú betepa, Maktala sokó Mariaró Joses-né hama Mariatamo mo tumó daalu, kese faló beterepó.

16

*Yesu kepaayale fo
(Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Jon 20:1-10)*

¹ Téró, kale sasa nokole be de kemene fupa, Maktala so Mariakélé, Jems-né hama Mariakélé Salomekélé, atima felé kelaal wale wisi wisi ola Yesuné tiki dilale faa dupuyalepó. ² Atéró, *fula* kaae sere be dêmó, hijka suka hoteretamo kale sorape atima Yesu mole dou tópaae felepó. ³ Atéró atimasisi fu bituraalu, “Kale dou dolo kinó betere doasi kane fake betá né tukwéyóló biliraté faalorópó?” deté fu betalepó.

⁴ Atima atéró mo umó wou bitu kese faralemó, kale dou dolo kinó betere doasi kane fake biliraté fóló, dêmó muló betepa kelalepó.

⁵ Atépa, atima dou dolopaae felemó, betá kokopei whjí dei kuti wisinaale deróló, turu naase déró betepa kólóló, atima witu kilita sókó felepó.

⁶ Atépa kale whjné atimapaae duraalu, “Diá wiyló kilita sókó faqse. Diáta, atimané filipaa ni tómó oleróló dale Nasaret whjí Yesu kekitu beterapó. Åta imó muni, kepaayóló ai fele ape. Å mulale tikikélé hale ai erapa kelae. ⁷ Térpa diá fóló, ama yó matere whjí Pitaró mepaae yó matere whjrapetamopaae i fo ene fae. Take å sukçai bituraalu, yale fo motóróti dokonóturaalu, diá wópoló, folosóró åpi Kaleli haepaae ai fale ape. Térpa, diá aipaae fupa, å aimó kelaalopó,” yalepó.

⁸ Ai fo deremó, kale sorape atima diri furu furu yóló kilita sókó furaalu, doutó taaróló botokó felepó. Atéró, kale sorape atima aso sókó feleteiné witepa, atimané kelale alarape me whipaae inipó.

⁹ Fula kaae sere be dêmó Yesu å kepaayóló mo hijati

Maktala be sokó Maria daalemópi sókó walepó. Åta, take Yesuné wjikeró dowi keperape betepa, hókonale sopó. ¹⁰ Téró, Maria å fóló, Yesutamo kwéyale whjrape dekené sukuturaalu, molómó betó mupa, ama kelale ala fea atimapaae yalepó. ¹¹ Téyalemó, atimané kale soné Yesu kepaayóló betepa kelalepóló ene wale fo wosóló, mopóló tué tiki tirénipó. ¹² Téró nalomo, ama yó matere whjrapekó tamo whjí, doasi be hulua taaróló, me tikipaae faai fu betalemó, Yesuné ama tiki mo kae daayóló, atimaamo fu betere tuamó sókó wóló, daapa kelalepó. ¹³ Atépa, kelale whjí tamoné mepaae yó matere whjrapetamopaae å mo kepaayóló beterapó fo ene walemókélé, mo dapóló atima tué tiki tirénipó.

¹⁴ Atéró, nalo Yesu å ama yó matere ¹¹ whjrape ola nuku beteremó sókó walepó. Atéró wóló, atimané å mo kepaayóló beterapó dere fo wosóló, tué tiki tiréni deremó, atima foné sóró duraalu, “Diaaq kutiri hapóluru dowqae fóló, å kepaayóló beterapóló ene wale fo wosóló, mopóló tué tiki tirénitere noatepa de?” yalepó.

¹⁵ Atéró, atimapaae duraalu, “Kótóné kaaróló beteró betere kae kae tiki daae mole so whjí feapaae i kale kisi fo wisi yó melaté kwéyae. ¹⁶ Mepaae so whjí detamo tué tiki tiróló bitu wéi tóputepa, ti atétere so whjí aluyaqsóró Kótóné tao saalotei, mepaae tué tiki tirénire so whjí ti ama só deróló, dowi dupu melaalopó. ¹⁷⁻¹⁸ Atéró, tué tiki tiró betere so whjné etei kelemei alarape eraalo ai ape. So whjí tuamó betó mole dowi keperape yalo doimó hókonótua yóo, kae kae be fo tuénirutei tuére whjné dere fo kaae yóo, whjí dele dowi wulirape naasené tatua

yóo, hereikélé naalotei sukuni
yóo, hepo daróló mole so whjné
tikimó naase mulatepa wisi yóo,
yaalo ai ape,” yalepó.

¹⁹ Atéró, Tale Yesuné atimapaae
ai forape yóló kemetepa, Kótóné ą
hepen-paae dapesó holóló, Talené
ama turu naase démó beteralepó.
²⁰ Atéró, ama yó matere whjrape
atima hae kwia feapaae kale kisi fo
wisi yó maté kwęyaaí felepó.

Atima atéró yó maté kotere fo
so whjné mo dapóló tué muópóló,
mepaae kelemei alarape eraaire
fotokó Talené atima tuąpaae mo
sųralepó.

Luk

*Węi tópuratere whi Jon
deyaalopóló yale fo*

¹ Kótóné eraalopóló muló betere fo dą tuapaae mo eró betepa, mepaae whjné kolóló aseyalepó. ² Ai whirape atima kóleaané asení, yale alarape mo kelale whjrapené deté wale fotóró yó maté wou betalepó. Ai whjrapeta, kale fo wisi kae fotamo hoseké eraqosóró hotowayóló kaae taru, yó mótu betalepó. ³⁻⁴ Mepaae whjrapené deté wale fo aseyale kaae, mió yálokélé ai fo wisiyóló taleyóló betemó kaae sóró, mo donotóró aseyaii kisipa mutapó. Doa whi Tiopilus-ó, take mepaae whjrapené yapaae yó melale fota, mo erapóló naao diriyóló tué yaasepóló, yalo i asetere ape.

⁵ Kale Judia hae kwia teteróló kaae tare topo whi Herot betale alimó etéylepó. So whjmó Talepaae momaratere whi betä beterepó. Ai whjta, Lipai faketei, Abaijané deté wale whi Sekaraiapó. Ama soma Elisabet-ta, momaratere topo whi Eron-né deté wale sopó. ⁶ Kótóné keletómó atimaamo mo donoi soró whjtamo bitu, Kótóné yóló muló betere fo aqmó sukóló, ama erae dere ala betä eraté fu betalepó. ⁷ Atéretei, kale so Elisabet atimaamo naale senaalekélé mei, ni daayóló betepa, sokélé sere yoo, whjkélé otene yoo yalepó.

⁸ Atéró betere tuamó Abaija fake whjrapené so whjmó momaropóló, tukóló muló betere be démó Sekaraiaró ama fake whjtamoné momaratere be kaae tarepó. Atéró, Sekaraia a so whjmó momarótú betalemó etéylepó. ⁹ So whjmó momaratere whirape atima mara mole ala sya furaalu, atimané

doi mole ni fakerape fesekée deralemó, Sekaraiané doi mole ni fake doño fetée horóló muni dorowalepó. Atétepá, a kale momatere be tuapaae fóló, felé kélaa wale fetera kaae qla si keletómó biliyópóló, atimané a sóró beteralepó. ¹⁰ Atéró, kale felé kélaa wale fetera kaae qla simó sukulaa dalatere sukamó a momatere be dolopaae fóló, simó terepetu betalepó. Atétu betepa, mepaae momayaai wale so whi atima belamó kaae taru momatu betalepó.

¹¹ Até du betepa, Talené dotonale *ensel* wóló, kale felé kélaa wale qla bilitere tiki turu naase déró daapa kelalepó. ¹² Ai *ensel* sókó walemó, Sekaraia kilita sókó furaalu, mo winé sukutu betalepó. ¹³ Tétepá, kale *ensel* neqaae duraalu, “Sekaraia-ó, ya wiyaqse, naao du betale moma Talené wosalepó. Naao so Elisabet naale deyaalo ai ape. Téyaaalopa, ama doi Jon mulae. ¹⁴ Ai naale detere kilituraalu, ya doasi hajné sukó, mo so whjkélé ai naale kilituraalu, hajné sukó yóló Talepaae mo kée du betaalo ai ape. ¹⁵ Ti noatepae, Talené keletómó a mo doasi whi betaalopó. A doayóló bitukélé, *wain* weiró topo doyóló keyaa fole weitamo naalomeipó. A hamané depemó betepatei, kale Dëi Kepe Wisi a tuamó fayóló mo suró betaalopó. ¹⁶ Atéró, take kópaae fu betere Israel fake so whi atima teteróló kaae tare Kótó aqmó beteropóló, ai naalené momó dapesó waalo ai ape. ¹⁷ Tale wópóló folosóró aapi wouraalu, ama yaire alata, take betale whi Ilaija a keperó fotokötamo faganuraalu du betale ala kaae, ai seké a tuamokélé até yaalopó. Ai naale doayóló bitu, alimaraperó naale senaletamopaae momó hosaa muópóló, atima tué tiki

feteraalo ai ape. Atéturaalu, mepaae Kótóné fo woseni dowäae fu betere so whj Kótóné donoi ala tuämö wisi kisipatamo beterópóló eraalopó. Atéturaalu, so whj fea Tale beterepaae faaire ala amatei, donoróló beteraalo ai ape,” yalepó.

¹⁸ Atéró Sekaraiané *ensel*-paae duraalu, “Atei ala mo eraalopóló yälo noayóló kisipa yaaloé? Ti ę otere yoo, yälo sokélé sere yoo, erapó,” yalepó.

¹⁹ Tétepa, kale *ensel*-né ąpaae duraalu, “Eta Kótóné keletómó daalu i ala yae depa du betere *ensel* Kebriel-pó. Mió i dere fo wisi yälo ąpaae yó melópóló, ama ę ya beterepaae dotonatepa wóló yätamö fo i du betere ape. ²⁰ Mió yälo i dere fo wosóló kisipa tiki tiréni depa, ti naao fo aluyaalo ai ape. Ya atépatei bitiré fóló, mió i dere fo dokonóló eratere su kamó ti naao fo momó yaalo ai ape,” yalepó.

²¹ Téró, Sekaraia momatere be dolopaae holóló betepa, belamó ą kaae tawóló betó mole so whjné duraalu, “A mo taketi holaletei, diki du betere-a, noakó su bitu dérójó,” du betalepó. ²² Téró kale whj ą belapaae dorowóló atimapaae fo yairetei suni, ama fo alureteiné naasené maaté du betepa, so whjné etei kisipa mualepó. Be tuämö Talené me alakó ąpaae nokené dere ala kaae eratepa kilitu yalepó du betalepó.

²³ Atéró, momatere be tuämö kutó diyópóló däle mulale be dë kemetepa, ama bepaae felepó.

²⁴ Ai alarape yale kílipaae ama soma Elisabet naale yalepó. Atétepa, kale so ą kelaqsóró ama bemó kinóló betepatei, wélié aporó kemeyalepó. ²⁵ A atéró bitu duraalu “Take ę ni daapa so whj feané faletu betaletei, mió i be dëmô Talené ępaae erale wisi

alané so whj feané keletómó yälo hale kemeralepó,” yalepó.

Yesu deyaalopóló yale fo

²⁶ Téró, kale so ą naale yóló betepa, apomi wélié tuämö Kótóné ama *ensel* Kebriel, Kaleli haemó tene Nasaret be huluapaae doteyalepó. ²⁷ Atéró, kale *ensel* Kebriel betä so seimale Maria beterepaae felepó. Ai sota, Depit fake whjkó Josep-né dokaairaalu tukóló beteró beterepó. ²⁸ Téró, kale *ensel* ą beterepaae fóló duraalu, “Talené hëkesere so seimale-ó, Tale yätamö ai betere ape,” yalepó.

²⁹ Atei fo Mariané woseturaalu, etei kaae koleó dere fo-a, noa betené dérójó ą kisipa teketu betalepó. ³⁰ Até du betepa, kale *ensel*-né ąpaae duraalu, “Maria-ó, Kótóné ama ya mo wisiyóló kolóló hosaa mutu, ąpaae wisi ala eraai dapa, wiyaqse. ³¹ Yata, naale yaalo ai ape. Ai naale detepa, ama doi Yesu mulae. ³² A doasi topo whj betepa kilituraalu, so whj feané mo ó taoró betere Kótóné Naalemapó du betaalo ai ape. Ai naaleta, take ama noumatere Depit bitu yale kaae, so whj fea teteróló kaae tanópóló, Kótóné amatei ą doasi whj sóró beteraalo ai ape. ³³ Ata topo whj bituraalu, Jekop-né firale fakerape teteróló kaae tare ala kemekélé ini, hale yótóró tawaalopó,” yalepó.

³⁴ Tétepa, Mariané *ensel*-paae duraalu, “Eta, whjtamokélé konipa, ai ala neyóló yaaloé?” yalepó.

³⁵ Ai fo depa, *ensel*-né ąpaae tokó mótu duraalu, “Kale Dëi Kepe Wisi ya tuapaae biti waalopó. Téturaalu, mo ó taoró betere Kótóné fotokoné ya teteróló husuró betaalo ai ape. Ai deyyaire naaleta, me dowi alakélé muni, mo kae naale detepa so whj feané kilitu, ita Kótóné Naalemapó fo

yaalo ai ape. ³⁶ Aita ya maaté mei, naao kekelé so Elisabet-kélé seretei naale erapó. Upulé ą ni daapa mepaae so whjné atei serené naale deyaalomeipó dua yaletei, mió ą naale epa, apomiró wélié kemeyalepó. ³⁷ Ti fea ala fea Kótóné súmó enénipóló de?” yalepó.

³⁸ Ai fo depa, Mariané ąpaae duraalu, “Ti ęta Kótóné ama kutó diratere so beterapa, naao yale fotóró ama ępaae erópóló yae,” yalepó. Téró, kale ensel felepó.

Maria ą Elisabet kęle fele fo

³⁹ Atéyale be dëmótóró, Maria ą ola ola hapale sisóló ai be hulua taaróló, Judia du sorokó mole haemó tene be huluapaae felepó. ⁴⁰ Atéró, kale so ą Sekaraiaró somatamo betere be dolopaae fóló, Elisabet-paae duraalu, “Fapa kcoleó,” yóló apualepó. ⁴¹ Mariané Elisabet-paae ai dere fo woseturaalu, Elisabet-né depemó betere naale toróyó holalepó. Atéturaalu, Dëi Kepe Wisi ą tuamó fąayóló suralepó. ⁴² Atéró Elisabet-né fo fakeyóló duraalu, “Sorape fea betó mupatei, ya betą Tale Kótóné mo wisiró beterapó. Atéturaalu, naao deyaaire naalekélé ama mo wisiró beterapó. ⁴³ Ę mé so wisi betepa, ę teteróló kaae tare Talené hama naao ę kęle waleé?

⁴⁴ Naao kcoleó dere fo woseturaalu, yało depemó betere naalekélé hękesené sukutu toróyó holalepó. ⁴⁵ Kótóné yapaae eraalopó yale fo wosóló, naao kisipa tiki tiralemó ya wisiró beterapa, miótä ya hękesené sukçæ,” yalepó.

Mariané Kótóné doi hale horótū yale wole fo

⁴⁶ Téró, Mariané duraalu, “Yało hosaa tuamó Talené doi hale söró horatapó.

⁴⁷ Yało hosaa turónékélé ę aluyaqsöró tao sale

Kótópaae mo kée yóló hajné sukutapó.

⁴⁸ Ti ęta, kutó diratere doi muni sókótei so betepatei, ama ę wisiyóló tao salepó.

Miō i be dëmó kaae söró bitiré faaire so whj feané ę kilituraalu, ita Kótóné wisiró betere sopó yaalo ai ape.

⁴⁹ Ti noatepae, mo doa fotokö bole Tale Kótóné ęmó mo doakale ala eralepó.

Ama doi mo kae muluraalu, dowi ala mo betákélé munire Talepó.

⁵⁰ Mepaae so whj de Kótópaae winé sukóló ą aqmó dua betepa, ama kqlené sukutere ala mió i alimó betere so whjpaækélé, hale yó tarapó.

⁵¹ Ama doasi bole fotokoné mepaae doasi alarape eralepó.

Atéturaalu, mepaae whj de atima kisipanétei duraalu, ‘Ęta mo doasi seké whj beterapóló,’ bopé faketu betale whjrape dapo dapo yóló fópóló, hökó faralepó.

⁵² Mepaae teteróló kaae tare doasi topo whjrapené kaae tare alarape ama kemeróló, haepaae só deroo, mepaae naameyóló sókótei betere so whj ama sikipaae horoo, yalepó.

⁵³ Mepaae wotené sukutere whjrape ama ąla wisi melóló hairoo, mepaae ąla ąla dekéró mole néli so whj hale fópóló dotonoo, dua yalepó.

⁵⁴ Ama kutó diratere Israel fake whjrape kisipa keterení, kqlené sukuturaalu, atima tao sere ala hale yó tarapó.

⁵⁵ Talené Abraham-ró ama deté faaire naaletamopaae wisi

ala eraalopó yóló mulale fo keteréni, dạné ayara-pepaaekélé eralepó. Atéyale kaae, mió i alimó däpaaekélé ama kqolené sukutere ala hale yó tarapó,” yalepó.

⁵⁶ Téró, wélié soremó Maria ą Elisabet-tamo beteró, nalo ama bepaae fesaae felepó.

Wəi tópuratere whj Jon deyale fo

⁵⁷ Téró etéyalepó. Kale so Elisabet ą naale saaitere be dêmó ama naale dealepó. ⁵⁸ Tale Kótóné doasi kqolené sukuturaalu, ąpaae erale alamó Talepaae mo kée yóló doasi hékese yalepó. Atétepa, ama be whj so whjró kekelé so whjtamokélé ama dere hékese kaaetóró du betalepó.

⁵⁹ Atéró kale so naale sóró beteró, bokó wale be dêmó ama tiki sekaę tukóló siriróo, kale naalené doikélé alima Sekaraiané doi yakoroo yaai, ama fake so whj walepó. ⁶⁰ Até yaaitepa, ama hama Elisabet-né duraalu, “Meipó. Ama doita, Jon mulaai dapó,” yalepó.

⁶¹ Ai fo depa, atimané ąpaae duraalu, “Yä fake whjkó mo betqékélé atei doi munipó,” yalepó.

⁶² Ti fo depa, atimané alimapaae naasené maaté yóló duraalu, “Naao kisipané ą de doi mulaaloé?” yalepó. ⁶³ Tétepa, ama atimapaae naasené maaté yóló duraalu, aşetere sóku sóró ape depa, sóró walepó. Atéró, ai kale sóró wale qla tómó Jon doi aşeyalepó. Ai doi aşetere kilituraalu, so whj feané haió yóló, sirayalepó. ⁶⁴ Até yaletamotóró Sekaraia ą fo aluretei momó duraalu, Kótóné doi hale sóró horalepó. ⁶⁵ Atimaamoné be felekemó betó mole so whjné atétere ala kilitu, me ala kae dapóló winé sinalepó. Du sorokó mole Judia hae kwiamó betó mole

so whj feapaae i ala yalepóló deté kwęyóló fakeralepó. ⁶⁶ Mepaae i fo wosale so whjné “I naaleta, Tale Kótóné mo doasi fotokó bete ą tuqmó mupa kilitu, take doayóló ą noa kaae whj betaalorópó,” du betalepó.

Sekaraiané yale wole fo

⁶⁷⁻⁶⁸ Kale naale Jon-né alima Sekaraia Dëi Kepe Wisiné fotokoratepa, Kótóné ąpaae yae depa mo so whjpaae duraalu, “Dañé Talené doi hale sóró ho-raalopó. Israel fake so whj teteróló kaae tare Kótópaae mo kée du betae.

Ti noatepae, dą ama so whjpóló dupuro beterapó.

⁶⁹ Ama kutó diratere whj Depitné firale fake tuqmó Kótóné whj betqá sóró beteró beterapó.

Ai sekéné ama fotokoné dą i hae so whj aluyaqsóró tao saalopó.

⁷⁰ Ti mo take Kótóné ama kae beteró betere kqoló whjrapené yale fo mo dokonóturaalu yalepó.

⁷¹ Dą bóe whj kuamó betepa, ama tao saalopó. Téturaalu, mepaae whjné dowi kisipa muóló dątamo bóe dupa, ama fotokoné sesé yaalopó.

⁷² Dañé ayarape ama kisipa keteréni, kqolené sukuturaalu mió dą tao saaire whj dotonaalopó.

⁷³ Ti aita hale mei, Kótóné dñéaya Abraham-paae i ala eraalopóló mo dirii fo yóló muló betereteinépó.

⁷⁴ Take ai yóló muló betere fo dokonóturaalu, bóe whjrapené dą dóló teteraqósóró, tao sóró beteró beterapó.

Atérené mió dą wikélé ini, halainé Kótóné kutó betqá dirótú betenérapó.

75 Ti betere dokó fea dà ama keletómó ama kae ere alaró mo donoi alatamo tuqmótóró betó tawaalopó.

76 Yata, yalo naalepó. Take nalopaae so whj feané ya kilituraalu, mo taoró betere Kótóné ama kóló whj pó yaalopó.

Ti Tale waaiipa yapı folosóró wouraalu, a waaire tý dono rae yaaire whj betaalopó.

77 Téturaalu, Kótóné ama so whjné dowi alamó melaaire kwia aluróló tao saaire ala naao atimapaae yó melaalo ai ape.

78 Ti Kótóné köle dere ala ama hosaa tuqmó ffaneteiné ai ala eraalopó.

Ti atéyaaire alata, híka teó sokotere suka dñé tikimó felétu dere kaae, Kótóné ama hepen-mó ere dë dà betere tuapaae eraalopó.

79 Ti aita, noa yaai mei, mepaae diliki tuqmó betó mole so whjró mo felekemó sukçai du betere so whj tamó Kótóné hosaa muni deyóló dua betere ala tuapaae bitj fópóló, ai dñé yó melaalopó,” yalepó.

80 Atéró, kale naale a doatu raaalu, ama kepe tuapaaekélé doasi fotokó bualepó. Atéró, a Israel so whj beterapaae hakearóló sóko waairaalu, so whj bitini hale wópu tikimó bitiré felepó.

2

*Yesu deale fo
(Mat 1:18-25)*

¹ Ai alarape du betale tuqmó etéyalepó. Rom Gavman topo whj Sisa Akastus-né i hae kwiamó betó mole so whj doi siré kwéyae yóló mulalepó. ² Atéró so whj doi saleteita, Siria hae kwia Kwirinius-né teteróló kaae tapa, folosóró kaae sutóró yalepó. ³ Atétepa, kale

so whj mo fea doi sópóló, atimané turuku be séle sélepaae felepó.

⁴ Atétepa, Josep a Depit-né deté wale whj ereteiné Kaleli hae kwiamó tene Nasaret be taaróló, Judia haemó tene Depit-né be hulua Betelehem-paae felepó.

⁵ Ama dokaai tukóló beteró betere so Maria naale epa, atimaamoné doikélé mulaai felepó. ⁶ Atéró fóló, atimaamo ai bemó betepa, kale so naale saaire be dë sókó walepó.

⁷ Ai be dñmó kale soné ama topo naale deyalepó. Atéró, kale naale kutiné bope yóló hupurape qla melótua dere ni fakené aleyale nuku tómó beleró beterapó. Ti noatepae, uké wale so whjné fitere be ffaneteiné yalepó.

Ensel-rapené sipsip hupu kaae tare whjrapaee yale fo

⁸ Téró etéyalepó. Ai hae kwiamó mepaae sipsip hupu kaae tare whjrapa ai be hulua taaróló, ne yó molepaae fóló, dikitamo atima hupurape kaae tawóló betó molepó. ⁹ Atéró beteremó, Talené ensel betä atima betere tikimó sókó wouraalu, Talené ama ere doasi dñé atima betere tikikélé deyó felepó. Atéteremó atima fea winé sukutu betalepó. ¹⁰ Atétepa, kale ensel-né atimapaae duraalu, “Diä wiyaqse, eta i hae kwia feamó betó mole so whjné wosóló doasi hajné sukçaire fo wisinaale ene walepó. ¹¹ Diä i haemó betó mole so whj aluyaqsóró, tao saaire whj mió i be dñmó Depit-né be hulu amó ai deyale ape. Ata, Kótóné so whj fea teteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere Kerisopó. ¹² Diä fóló kelenalemó, miótóró deale naale kutiné bopeyóló hupurape qla melótua dere ni fakené aleale qla tómó beleró betepa kilituraalu, ita kale bope yale naale hítipó yaalo ai ape,” yalepó.

¹³⁻¹⁴ Atéró, mo tétítóró kale ensel betä daalepaae ó hepen bemó betó

mole *ensel*-rape mo hale qla kaae dorowóló daae mulu, Kótóné doi hale sóró horótú duraalu,

“Mo taoró betere Kótóné doasi mole doi hale sóró horae.

Kótóné ama tuéné wisi ala eraaitere so whípaae hosaa muni deyóló mo dua betere ala erópóló yae,” yalepó.

15 Kale *sipsip* hupu kaae tare whírapa betó mupatei taaróló, *ensel*-rape hepen-paae fesaae holalepó. Atétepa, kale whírapa atimasisi duraalu, “Talené dápaae yó melale ala kelaai, Beteléhem be huluapaae faalopa fiépe,” yalepó.

16 Atéró, atima hapale fóló Mariaró Josep-tamo betó, kale naalekélé hupurape qla melótua dere qla tómó firóo, epa kelalepó.

17 Atimané kale naale kolóló *ensel*-rapené atimapaae yale fo so whí feapaae deté kwéyóló fakeralepó.

18 Ai fo depa wosale so whí feané ita, noa kaae fo yalerópóló, sirayóló tué teketu betalepó. **19** Até du betepatei, Mariané ai dere fo wosóló, ama hosaamó muló bitu kisipa hale yó tarepó. **20** Téró, kale *sipsip* hupurape kaae tare whírapa atima bepaae fesaae furaalu, kale *ensel*-rapené atimapaae i ala epa kelaalo ai ape, yale ala motóró epa kelaleteiné Kótóné doi hale sóró horaté fu betalepó.

Yesu momatere bepaae yó male fele fo

21 Atéró kale naale sóró bitiré fóló, bokó wale be démó ama tiki siriróló Yesu doi mulalepó. Aita kale so naale yaaipatei, *ensel*-né mulae yale doipó.

22 Moses-né asémó soné naale sale tiki Talené keletómó wisiyópóló, kaae tawae ere be dé kemetepa, Josep-ró Mariatamo kale naale Talepaae melaaí dapóló, Jerusalem bepaae dapesó felepó. **23** Aita hale meipó. Talené fo tuámó “Topo naale Talepaae melae,” ere fo sya furaalu yalepó.

24 Téró, me ere fo i ape. “Betá soné naale senaale detepa, kale soné naale ditu yale ala Talené wisirópóló, ba hókósere tamo ó sukusi tamo Talemó melae,” ere fo sya furaalu atéylepó.

25 Até yale su kamó, Jerusalem bemó whí betané doi Simeon beterepó. Åta, mo donoyóló bituraalu, Kótóné ala betá erótú betale whípó. Atéró, kale Israel fake so whí dowi sekéi ala tuámó betepa, tao saaire whí wópóló, kale Dëi Kepe Wisi átamo betamó beterepó. **26** Ápaae kale Dëi Kepe Wisiné etei fo yóló munélipakalepó. Ya hapale su kuni, Talené sóró beteró betere whí Keriso kolóló su khalo ai ape.

27 Atéyle su kamó, Simeon oteré Dëi Kepe Wisiné fotokoratepa, momatere be tuápaae fóló beterepó. Atéró beteremó, kale yóló muló betere foné yae ere ala yaairaalu, hamaró alimatamoné Yesu apuóló momatere bepaae sókó walepó. **28** Atéró wapa, kale Simeon oterené kale naale tao sóró ama naase tómó beleróló, Kótóné doi hale sóró horótú duraalu,

29 “Qla qla fea téteróló kaae tare Tale-ó, naao kale yóló mulale fo mió mo dokonatereteiné naao kutó diratere whí su kutepa, hosaa muni deyóló dua fópóló yae.

30-31 Ti noatepae, naao so whí aluyaqsóró, tao saaire ala so whí feané keletómó donoróló muló betepa mió yalo i keletere ape.

32 Ai dëné Juda mei, kae fake so whí tuápaae Kótóné ere ala hókésratepa kolóló tué yóo, Israel fake so whíkélé doasi doi sóo, yaalopó,” yalepó.

33 Téró, kale naale hamaró alimatamoné Simeon oterené yale fo wosóló, haió i yale fo-a, noa betené yalerópóló siratu betalepó. **34** Kale

Simeon oterené atima wisiratere fo yóló, hama Mariapaae duraalu, "I naalenéta, Israel fake so whj fea haepaae só deróo, mepaae so whj tao sóró sikipaae horoo, yaalopó. Atétere ala kilituraalu, Kótóné hiról mole ala so whj feapaae hakearóló yó matepa, mepaae so whjné ai dere fo wosaalomeipóló, a só deraalo ai ape." ³⁵ Atétere alané mepaae so whjné hosaa tuamó mole tué tiki hakeamó mu-laalopó. Atéteremó, sepake kwia kaaené naao hosaamó deyaalo ai ape," yalepó.

³⁶⁻³⁷ Aimó Kótóné ama betá koló so wulia Aser fakekó Fanuelné senaalema Anakélé beterepó. Ama whjtamo dokóló betepa wéikeró ba fo kemeyóló, oma sukutepa wulia bitu kemeyale ba fotamo touróturaalu ⁸⁴ ba fo biti serepó. Atéró Kótópaae kisipa tiró bitu, momatere be taaréni, dikitamokélé, dëtamokélé, moma dere ala hale yó tarepó. Atéró, a qla weyóló bitu, moma dere ala betá dua yalepó. ³⁸ Téró ai fapotóró kale so Ana atima beterepaae sókó wóló Kótópaae mo kée yóló, Jerusalem bemó betó mole so whj aluyaqsóró dupuróló tao saaire whj wópóló kaae tare so whjpaae kale naale i ape yóló yó mótu betalepó.

³⁹ Atéró, Josep-ró Mariatamoné Talené yae yóló muló betere alarape yóló kemetepa, Kaleli haemó tene atimané diri Nasaret be huluapaae momó fesaae felepó. ⁴⁰ Kale naale a doaturaalu, mo doasi fotokó buóo, tué tiki dotoróé fóló fosó fosó yóo, Kótóné ąpaae hosaa muóló yaala sókó fóo erapó.

Yesu q teó naale beleqamale, momatere bemó betere fo

⁴¹ Téró etéyalepó. Kale bosenée fele be dë sókó wapa qla deteremó, ama hamaró alimatamo ba fo dokó fea Jerusalem be huluapaae

fua yalepó. ⁴² Kale naale doayóló 12 ba fomó betepa, atima dua dere kaae, qla detere suksamó atimaamo Jerusalem be huluapaae holalepó. ⁴³ Kale bosenée fele be dëmô qla detere ali kemetepa, ama hamaró alimatamo bepaae fesaae furaalu, kale naale Yesu Jerusalem bemó betepatei, fole so whjtamo fele nisiyóló atimaamo felepó. ⁴⁴ Téró kale soró whjtamoné kisipané so whjtamo fole nisiyóló atimaamokélé fu betepa, be dë betá kemeyalepó. Atéró fóló kale naale atimaamoné fake so whjró fulumu whjrapetamo betere tikimó kekalepó. ⁴⁵ Até yalemó bitinipa, kekai Jerusalem be huluapaae momó fesaae felepó. ⁴⁶ Atéró kekitu betepa, be dë sore hale kemeyóló nalo kale momatere be bopére tipi tuamó betepa kelalepó. Atéró, mepaae Juda yó matere whjrapené dere fo wosoo, mepaae wosetere forapekélé yóo du betalepó. ⁴⁷ Kale naale atéró kisipa fosó fosóru atimané ąpaae wosetere fo mo donotóró tokó matepa woseturaalu, whjrape feané siratu betalepó. ⁴⁸ Atétere ala hamaró alimatamoné kilitu, atimaamo kilita sókó fóló hamané ąpaae duraalu, "Ti naale-ó, ayanaao dámó yá whaalial depa kekale supa, noatepa atei kaae ala yaleé?" yalepó.

⁴⁹ Ti fo depa, atimaamopaae duraalu, "Yalo ayané e beterópóló ere bemó fóló beteretei diaamo tué iniru e kekenapó," yalepó. ⁵⁰ Ama ai yale fo bete atimaamoné diriyóló wosóló kisipa sinipó.

⁵¹ Téró, kale naale ama hama alimatamo Nasaret be huluapaae fóló, atimaamoné dere fo betá wosóló aqmó sukóló beterepó. Téruraalu, Yesuné ama yale fo fea hamané kisipa keteréni, ama hosaamó muló beterepó. ⁵² Téró,

Yesu ą teó doatutei kisipa tiki dotoróę fóló, fosó fosói naale wisi doatepa Kótónékélé, mo so whjnékélé, hësekeyóló ąpaae hosaa mualepó.

3

*Węi tópuratere whj Jon-né yó male fo
(Mat 3:1-12, Mak 1:2-8, Jon 1:19-28)*

¹ Taiperius Sisa 15 ba fo tuqmó ą topo whj bituraalu, Rom hae kwia mo fea ama teteróló kaae tarepó. Atéyale sujamó, Pontias Pailat ąkélé doasi *Gavman* topo whj bitu, Judia hae kwia teteróló kaae tawóo, Herot ąkélé doasi topo whj bituraalu, Kaleli hae kwia teteróló kaae tawóo, ama noma Filip-né Ituraea hae kwiáró Trakonaitis hae kwiatamo teteróló kaae tawóo, Lisanias ą doasi topo whj bitu, Abilene hae kwia teteróló kaae tawóo, erepó.
² Anas-ró Kaiapas-tamo Kótópaae momaratere doasi topo whj betere sujamó, Sekaraiané naalema Jon whj bitini wópu mole tikimó betepa, Kótóné fo ą tuapaae sókó walepó. ³ Atéró, Jon ą Jordan węi fole hae kwiamó tē mole be hulua dokopaae fóló, fo yó mótu betalepó. Atéró, Kótóné fo yó mótu duraalu, “Diaaq du betere dowi ala taaróló, Kótópaae kisipa tiki feteyóló ape. Atétepa, yalo dia węi tópuraalo ai ape. Diaaq dowi alamó saaire kwia Kótóné me qla meipóló, hale kemeraalo ai ape,” deté kutu betalepó. ⁴ Mo take betale Kótóné ama kqlo whj Aisaiiané aseyóló muló betere fo mo donotóróti yalepó. Ai fo i ape. “Whj betə hale wópu mole tikimó bitu fo fakeyóló duraalu,

Tale waaire tū aleyae, ą waaire tū donorae.

⁵ Tukwę derepale tiki, hae mulóló wisirae.

Doasi hasi uluró du soko-reiteitamo dukiyóló mulu-rae. Wę węre tukélé, mo donoyóló aleyae.

Kapo ó hapisaa muóló dore tū dukiyóló taae faróló wisirae.

⁶ Até depa, ti Kótóné so whj fea aluyaqsóró tao saaire ala wisi so whj mo feané ke-laalo ai ape,” yalepó.

⁷ So whj mo fea Jon-né węi tópurópóló ą beterepaae wua depa, atimapaae duraalu, “Diaaq dere alata, wuliné tū kotere kaae dapó. Kótóné diatamo fopaae butu taleyaqsóró, mopaae botokó faai de? ⁸ Dia dowi ala taaróló kisipa feteyóló tū wisipaae fulapó du betere fo, hakeamó motóró du betaes. Ti noatepae, Abraham-ta diaaq ayapó du betere fomó yalo diapaae i dere ape. I muó mole kapo fakerape Kótóné whj aleyóló, Abraham-né naale senaale beteranérápó. ⁹ Talené kawei ni bete dokó taketi muló beterapó. Mepaae ninétamo du wisi olenitepa, ti ai nirape fea diyóló sipaae taae deraai Talené ama tq ai ni betemó bukó tarapó.” yalepó.

¹⁰ Ai fo depa so whj feané ąpaae duraalu, “Ti dané noa alakó yaaloé?” yalepó.

¹¹ Ti fo depa Jon-né atimapaae duraalu, “Me whj dené kuti tamo deró betepa, me kuti sokóló yayaře whj melae. Whj me dené qla huyóló mupa, ti aikélé betə kaae alatóró yae,” yalepó.

¹² Mepaae *takis moni* siré kotere whjrape atimakélé węi tópuuai dapóló wóló ąpaae woseturaalu, “Yó matere whj-ó, dą noa alakó yaaloé?” yalepó.

¹³ Tétepa, ama atimapaae duraalu, “Diaaq *takis moni* siré kutu, bosenóló sini, sae yale sútóró sae,” yalepó.

¹⁴ Ti fo depa, mepaae diki tare whjirape wóló ąpaae woseturaalu, “Dä noa ala yaaloé?” depa ama duraalu whjné *moni* saai, so whj teteréli fo yóló ó dilikóló saqse. Nao Gavman-né dią matere *monitóró* tawóló betae. I sú meipóló, dokó dokó yaqse,” yalepó.

¹⁵ So whj feané Jon kilituraalu, i seké Kótóné sóró beteró betere whj Keriso du yalepóló, tué tekitu betalepó. Ti noatepae, atima Keriso mo kelaai kisipa mutu betaleteinépó. ¹⁶ Até du betepa, Jon-né atimapaae tokó mótu duraalu, “Yəlota, dią wéi maaté tópuratapó. Téteretei, mo doa seké whj betə waalo ai ape. Ata ę kaae meipó. Ę ą aqmó naale belekqamale kaae betereteiné yəlo ama hó be dokore képi teraayaairetei mo sunipó. Amata, kale Dēi Kepe Wisiró sitamoné dią wéi tópuraalo ai ape. ¹⁷ Ama naasené *whit* betapaae eróló kane fake kaae əla tómó mulóló, fumi beséné só fópóló epeyóló horatere əla tarapó. Tétu, mo *whit*-ta betapaae eróló mulótú beterapó. *Whit* fumita, mo sukókélé feni həle dó tare sipaae taae deraalopó,” yalepó. ¹⁸ Atéró, Jon-né kale mió wosetere kisi fo wisi so whj feapaae yó melóturaalu, so whjné kisipa tiki feteraire forapekélé, yó melótú betalepó.

¹⁹ Tétu betaletei, kale doasi Gavman topo whj Herot-né noma Filip-né sotei ą dokóo, mepaae kae kae dowi alarape yóo, du betalepó. Até du betepa, Jon-né Herot-paae atei alarape taalae yóló, foné salepó. ²⁰ Herot-né take yale alarape tómó, me i alakélé yalepó. Kale Jon dipula beteralepó.

*Jon-né Yesu wéi tópurale foró
Yesu deté yale whjrapené doirape
(Mat 3:13-17, Mak 1:9-11)*

²¹ Atéyale sukamó, Jon-né so whj fea wéi tópuróturaalu, Yesukélé wéi tópuralepó. Atéró ą momatu beteremó, ó hepen be tu tukwé fóló molepó. ²² Atépa, kale Dēi Kepe Wisi ba hökösere kaae Yesuné tikimó bitj dorowalepó. Até deretamo, hepen beró fo fakeyóló duraalu, “Yəta, yəlo Naalepó. Nao dere ala wisi kilituraalu, ę mo doa həkesené sinitapó. Ti yəta yəlo mo yaala sókó fóló mole Naalepó,” yalepó.

²³ Téró etéyalepó. Yesu ą kutó kaae saai betale sukamó, 30 ba fo beterepó. A atéró betepa so whjné əta, Josep-né naalema nisi yalepó. Josep-ta, Heli-né naalemapó.

²⁴ Heli-ta, Matata-né naalemapó. Matata-ta, Lipai-né naalemapó. Lipai-ta, Melki-né naalemapó. Melki-ta, Janai-né naalemapó. Janai-ta, Josep-né naalemapó.

²⁵ Josep-ta, Matatias-né naalemapó.

Matatias-ta, Amos-né naalemapó. Amos-ta, Naham-né naalemapó. Naham-ta, Esli-né naalemapó. Esli-ta, Nakai-né naalemapó.

²⁶ Nakai-ta, Mat-né naalemapó. Mat-ta, Matataias-né naalemapó.

Matataias-ta, Semen-né naalemapó.

Semen-ta, Josek-né naalemapó.

Josek-ta, Joda-né naalemapó.

²⁷ Joda-ta, Joana-né naalemapó.

Joana-ta, Resa-né naalemapó.

Resa-ta, Serubabel-né naalemapó.

Serubabel-ta, Sealtiel-né naalemapó.

Sealtiel-ta, Neri-né naalemapó.

²⁸ Neri-ta, Melki-né naalemapó.

Melki-ta, Adi-né naalemapó.

Adi-ta, Kosam-né naalemapó.

Kosam-ta, Elmadam-né naalemapó.

Elmadam-ta, Er-né naalemapó.

²⁹ Er-ta, Josua-né naalemapó.

Josua-ta, Elieser-né naalemapó.

Elieser-ta, Jorim-né naalemapó.
 Jorim-ta, Matata-né naalemapó.
 Matata-ta, Lipai-né naalemapó.
 30 Lipai-ta, Simeon-né naalemapó.
 Simeon-ta, Juda-né naalemapó.
 Juda-ta, Josep-né naalemapó.
 Josep-ta, Jonam-né naalemapó.
 Jonam-ta, Eliakim-né naalemapó.
 31 Eliakim-ta, Melea-né naalemapó.
 Melea-ta, Mena-né naalemapó.
 Mena-ta, Matata-né naalemapó.
 Matata-ta, Natan-né naalemapó.
 Natan-ta, Depit-né naalemapó.
 32 Depit-ta, Jesi-né naalemapó.
 Jesi-ta, Obed-né naalemapó.
 Obed-ta, Boas-né naalemapó.
 Boas-ta, Salmon-né naalemapó.
 Salmon-ta, Nason-né naalemapó.
 33 Nason-ta, Aminadab-né naalemapó.
 Aminadab-ta, Atimin-né naalemapó.
 Atimin-ta, Arni-né naalemapó.
 Arni-ta, Hesron-né naalemapó.
 Hesron-ta, Peres-né naalemapó.
 Peres-ta, Juda-né naalemapó.
 34 Juda-ta, Jekop-né naalemapó.
 Jekop-ta, Aisak-né naalemapó.
 Aisak-ta, Abraham-né naalemapó.
 Abraham-ta, Tera-né naalemapó.
 Tera-ta, Nahor-né naalemapó.
 35 Nahor-ta, Seruk-né naalemapó.
 Seruk-ta, Reu naalemapó.
 Reu-ta, Pelek-né naalemapó.
 Pelek-ta, Eber-né naalemapó.
 Eber-ta, Sela-né naalemapó.
 36 Sela-ta, Kainan-né naalemapó.
 Kainan-ta, Arpaksat-né naalemapó.
 Arpaksat-ta, Sem-né naalemapó.
 Sem-ta, Noa-né naalemapó.
 Noa-ta, Lamek-né naalemapó.
 37 Lamek-ta, Metusela-né naalemapó.
 Metusela-ta, Enok-né naalemapó.
 Enok-ta, Jared-né naalemapó.

Jared-ta, Mahalalel-né naalemapó.
 Mahalalel-ta, Kainan-né naalemapó.
 38 Kainan-ta, Enos-né naalemapó.
 Enos-ta, Set-né naalemapó.
 Set-ta, Adam-né naalemapó.
 Adam-ta, ti Kótóné naalemapó.

4

Satan-né Yesu dée nópóló sú sale

(Mat 4:1-11, Mak 1:12-13)

¹ Yesu ą Dēi Kepe Wisi fəayóló sururaalu, Jordan węi taaróló wapa, Dēi Kepe Wisiné ą whị bitini, həle wópu mole tikipaae əlisóró felepó. ² A aimó betepa, dowi Satan-né ą dée nópóló, sú sere alarape deté fu betepa 40 be dərəpe kemeyalepó. Atéyale be dəmō ą əlakélé néni wote siri bitiré fóló, kemene folepaae ą wote yalepó.

³ Atéró betepa, dowi Satan-né əpaae duraalu, “Yatamo Kótóné Naalemapata, ti i kapopaae *bred* o alée fae yae,” yalepó.

⁴ Ai fo depa Yesuné əpaae duraalu, “Tale Kótóné asəmō i fo er-apó.

‘So whị betereteita, mo əla maaté nukuraalu bitinipó erapó,’” yalepó.

⁵ Atéró, kale dowi Satan-né ą mo ópaae hore dupaae dapesó holóló daalu, i hae kwia dokö teteróló kaae tare alarape fea əpaae tétitóró hapale yó melalepó.

⁶ Téró, əpaae duraalu, “Yalo yámó doasi doi muaaire alaró i haemó muó mole wisi alatamo naao teteróló kaae tawaasepóló melaalopó. Ti noatepae, take əpaae matepa taretei, mepaae yalo kisipa mole whirape melaai depa, ti sümó manérápó. ⁷ Yalo ə aqmó bitu, doa Tale-ó depa, ti i

ola ola fea naaotóró teteróló kaae tawaasepóló melaalopó,” yalepó.

⁸ Ti fo depa, Yesuné apaae duraalu, “Kótóné asémó ere fo i ape. ‘Tale Kótó mo betatóró beterapa, ą aqmó sinóló bitu, Aya doa Tale-ó, yóló ama ala betá erótú betae erapó,’ yalepó.

⁹ Téró, kale dowi Satan-né Jerusalem bemó tēne momatere be hulua tómó dapesó holóló daaló bitu duraalu, “Yatamo Kótóné Naalemapata, ti haepaae týó derepae. ¹⁰ Ti noatepae, asémó i fo erapó.

‘Kótóné ama ensel-rapepaae ya me qlané doalé yaqsóró, wisiyóló kaae tawae yaalopó.’

¹¹ Me fo i ape. ‘Ya atimané naase tómó muni durupuraalu, me qlané ya kotóo sóró doalé yaalomeipó,’ yalepó.

¹² Ai fo depa, Yesuné kale dowi Satan-paae duraalu, “Asémó i fokélé erapó.

‘Naao Tale Kótóné ya tao sirémóló kqae kolóló sú saqse,’ erapó,” yalepó.

¹³ Atéró, kale dowi Satan-né Yesu dée nópóló sú sale kílipaae me té mutere sukamó momó sú saai dapóló taaróló felepó.

Nasaret so whj Yesuné dere fo wosaalomeipó yale fo

(Mat 13:53-58, Mak 6:1-6)

¹⁴ Atéró, Yesu kale Dëi Kepe Wisiné fotokqratepa, ą Kaleli hae kwiapaae momó fesaae felepó. Ą atéró wóló beterapó dere fo ai hae kwiamó betó mole so whj feapaae deté kwęyalepó. ¹⁵ Atéró, ą ai hae kwiamó bituraalu, atimané fo wosetere be dokó fo yó maté ktopa, so whj feané ama doi hale sóró horótú betalepó.

¹⁶ Take ą doayóló betale Nasaret be huluapaae fóló bituraalu, kale sáa nokole be dëmô ama dua dere

kaae, fo wosetere be dolopaae holalepó. Atéró, Kótóné asémó ere fo dosşayaairaalu turukó holalepó. ¹⁷ Kótóné ama kóló whj Aisaiané asére *buku* bopeyóló mletei, ama dosşayópóló, whj mené apaae melalepó. Tétepa, ai *buku* sóró dqae faróló, ama tué mole fo kekälemó keletepa dosşayale fo ipó.

¹⁸ “Talené ama Dëi Kepe Wisi ę tuqmó beteró beterapó. Ti aita hqale mei, ama kale fo wisi so whjpaae yó melópóló ę sóró beteralepó. Atéró, *dipula* kaae betere so whj hqale fópóló dotonoo, kele dilikire so whjné kele fisqae falóo, mepaae wae sóró sonaalei ala tuqmó beteró betere so whj sokóló hqale beteróo yópóló, ę dotonalepó.

¹⁹ Talené so whj wisiyóló beterópóló, ama kqolené sukutu hamokoróló hqale tao sere ali i wale ape fo so whjpaae yópóló, ę dotonalepó,” yalepó.

²⁰ Téró, Yesuné kale foloi *buku* momó bopeyóló kaae tare whjpaae melóló, ą bitj deyalepó. Atéró betepa, ai fo wosetere be dolomó betó mole so whj feané apaaetóró kele fopolaa yalepó.

²¹ Téró, ama atimapaae momó duraalu, “Mió diaaq wosale asémó yóló muló betere fota, motóró dokonalepó,” yalepó.

²² Ama yó matere fo wosale so whj feané i whjné kqolómó mo kokqoi fo wisinaale dapóló, siratu betalepó. Tétu atimasisitei duraalu, “Ita, Josep-né naalema mié?” yalepó.

²³ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “I mara mole fo diaaq epaae mo enérápó. ‘Dokta whjó, naaotei ya tikimó daale kisi bete wisirótimié? Ti Kapeneam

be huluamó du betere alarape dāné wosalepa, umó erótú betale ala kaae naao i turuku bemókélé erótumié?” yalepó.

²⁴ Atéró ama atimapaae momó duraalu, “Yało diąpaae mo i dere ape. Kótóné kóló whjné ama be whj so whjpaae Kótóné fo i ape yóló yó matepa, atimané mo dapóló wosetimipó. ²⁵ Yało diąpaae mo i dapa wosae. Mo take Israel haemó Ilaija betale alimó mepaae sorape atimané whj sukóló wulia betó molepó. Ai sukmó ba fo sorené wélié apo mirómó hali kinó betepa, hae kwia feamó qla sóku aluyóló, wote ali walepó. ²⁶ Téyaletei, Kótóné Ilaija dotonaleteita, mo betq Israel fake sorapekó tao sópoló dotonénipó. Ténitei, Saidon hae kwiamó tene Sarepat be huluamó betere betq wulia so tao sene fópoló dotęyalepó. ²⁷ Téró, Kótóné ama kóló whj Elaisané Israel hae kwiamó dowi humu fuluné tiae doyóló betó mole so whj mo betqkélé wisirénipó. Israel hae kwiamó atei kaae whjrape betó mupatei, mo betqkélé wisiréni, Siria hae kwiamó betere whjkó Naaman maaté wisiralepó,” yalepó.

²⁸ Ai kale fo wosetere be dolomó betó mole so whj mo feané ama ai dere fo wosóló, atima doasi fopaae bualepó. ²⁹ Atéró atima hapale turukó huturaalu, q belapaae hókó deralepó. Téró, ai be hulua felekemó ere kulapaae taae deraai dapóló dapesó felepó. ³⁰ Téyai depa, ai touró betere so whj kua dolomótei sókótamo yóló, ama faai yale tikipaae felepó.

*Yesuné dowi kepe hókonale fo
(Mak 1:21-28)*

³¹ Téró, Yesu q Kaleli hae kwiamó tene Kapeneam be hulupaae derepelepó. Aimó bituraalu, kale sqa naai tukóló muló betere

be démó so whj feapaae ama fo momó kaae sóró yó mótu betalepó. ³² Ama ai yó matere fo so whj feané woseturaalu, sóró beteró betere topo whjné fo kaae dapóló, siratu betalepó.

³³ Ai fo wosetere be dolomó dowi keperape tepeyóló betere whj betq beterepó. ³⁴ Ai sekéné fo fakeyóló duraalu, “He! Nasaret be hulua whjkó Yesu-ó, naao dąpaae noa alakó eraai waleé? Naao dądoraai waleé? Yata, me dowi alakélé muni, Kótóné mo kae beteró betere whjpóló, yało kisiparapó,” yalepó.

³⁵ Ai fo depa, Yesuné kale dowi kepe foné sóró duraalu, “Fo taaról yq ai whj tuqmó beteretei, sókó ape,” yalepó. Ti fo depa, dowi kepe kale whj tuqmó betaletei, so whj feané keletómó ama tiki haepaae taae deróló q sókó felepó. Atéyaletei, kale whj q doalékéle inipó.

³⁶ Atétere ala so whj feané kolóló, sirayóló atimasiseitei duraalu, “I whjné yó mótu betere fota, mo kaepó. Ti ama fota, doasi fotokótamo yó matepa, dowi keperapenékélé ama dere fo mo betq wosóló, ai sókó fulapa, kelael!” yalepó. ³⁷ Yesuné i ala du beterapó fo, ai hae kwiamó betó mole so whj mo feapaae deté kwçyalepó.

Yesuné so whj feané kisi wisirale fo

(Mat 8:14-17, Mak 1:29-39)

³⁸ Yesu q ai fo wosetere be taaról, Saimon-né bepaae felepó. Ai bemó kale Saimon-né auma sere tiki suputere kisiné sinóló mupa, atimané Yesupaae, “Naao wisiraaloé?” yóló wosalepó.

³⁹ Atétepa, q kale so molepaae fóló hemene doropóló, kale soné tiki supu dere kisi bete foné salemó, kemeyalepó. Atéteretamotóró kale so q turukó holóló, atimamó qla kaae sóró biliyóló melalepó.

⁴⁰ Be dikiyaairalaal, suka doropoletamo mepaae hâle betere whîrapené kae kae hepo daale so whî Yesu beterapeae dapesó walepó. Atéró wóló betó mupa, so whî dokö feané tikimó ama naase mulótua yalemó, atimané kisi beterape wisiyalepó. ⁴¹ So whî feané tiki tuşmó tepeyóló betere dowi keperape fo fakeyóló sókó furaalu, yaata Kótóné naalemapó dua yalepó. Ai fo depa, atimané ata hâle whî mei, Kótóné so whî teteróló kaae tanópoló sóró beteró betere whî Kerisopó yaqsóró, kale dowi keperape foné sua yalepó.

⁴² Mo hîkati Yesu ama wotoró so whîkélé bitinire tikipaae felepó. Atépa, kale so whî feané keketé kwêyóló, a betere tikimó sókó walepó. Atéró wóló bituraalu a metikipaae faqsóró, atimatamo betaai dapóló, sesé du betalepó. ⁴³ Tétepatéi, ama atimapaae duraalu, “Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole fo wisi i ape yóló yó maté kwêyópoló, Kótóné e doteyalepó. Atéreteiné e diqtamo betenéni, mepaae be huluapaae faai dapó,” yalepó. ⁴⁴ Téró, a Judia hae kwiamó té mole fo wosetere be dokö fea fo yó matétóró kutu betalepó.

5

*Yesuné mepaae ama yó melaaire whîrabe ape yale fo
(Mat 4:18-22, Mak 1:16-20)*

¹ Téró etéyalepó. Me be dëmô Yesu a Kenesaret wëi fókumó daalepó. So whî mo fea hâle ola kaae wóló tourale tikimó, hae tiki fâqe fóló mulu, Kótóné fo wosetu betalepó. ² Até du betepa, wëi nuku tamo ai wëi fókumó duló betepa kelalepó. Ai nuku tamota, ya siré kotere whîrapené nukupó. Atimané nuku aimó dupa teraae fóló, wëi fókumó hâleke warape fukutu betalepó. ³ Atétu betepa,

a nukumó bitj holalepó. Ai nuku tale, Saimon-paae duraalu, “Naao nuku ai wëi kulu tuşpaae sawa hîkili falae,” yalepó. Téró, a nuku tómó bituraalu so whî feapaae fo yó mótu betalepó.

⁴ A fo yó melóló kemetepa, Saimon-paae duraalu, “Yakó detémóló kelaalopa, nuku wëi kulu tuşpaae fóló, diaaq hâleke warape wëi dolopaae derae,” yalepó.

⁵ Ai fo depa, Saimon-né ąpaae duraalu, “Doa whî-ó, mió dikitamo yakó saalo nisiyóló dä depe tukó wei ala yóló deraté kwêyalemó, mo betşkókélé denipó. Téyaletei, naao derae depa ti hâleke warape dñé deraalopó,” yalepó.

⁶ Atéró, atimané hâleke warape deralemó mo doakale yarape deale tikimó, atimané hâleke warape tukó faairaalu yalepó.

⁷ Atéteremó, atimané fulumu whîrapepaae atima tao sene ape depa wóló, mepaae yarape nuku dolopaae bulóló fu betalemó, kale nuku tamo wusuró mo felekemó wëi dolopaae buó deyyai yalepó.

⁸⁻¹⁰ Atétepa, Saimon-ró ątamo kutó ditere whîrapetamokélé, atima betamó ya siré kotere Sebedi naalema tamo Jems-ró Jontamokélé, ya mo dekéró sóró muló betere kilituraalu, haió yóló siratu betalepó. Atétepa, Saimon Pita a Yesuné hó aqmó bukutiri teqró bitu duraalu, “Tale-ó, eتا dowi ala du betere whîpa, taaróló ya fumié?,” yalepó.

Tétepa, Yesuné Saimon-paae duraalu, “Ya wiyaqse, naao ya su dere kaae, mió kaae sóró so whî siré kwêyaasepólópó,” yalepó.

¹¹ Atétepa, atimané nukurape wëi fókupaae tao sóró mulóló, atimané ola qlakélé mupatei taaróló a sya felepó.

*Dowi humu fuluné tiki dore whî
Yesuné wisirale fo
(Mat 8:1-4, Mak 1:40-45)*

12 Téró etéyalepó. Yesu ą betä be huluamó beteremó, dowi humu fuluné tiki dore whj walepó. Atéró, Yesu betere felekemó ama kelepaa haepaae deróló bukutiri teáró bitu ąpaae woseturaalu, “Tale-ó, yalo tiki doretei naao kisipané wisiraai depa, ti wisir-aasepólópó,” yalepó.

13 Atétepa, Yesuné ama naase teréé faróló kale whjné tikimó wolaayóló duraalu, “Naao tiki yalo wisiraai kisipa mutapa wisiyae,” yalepó. Téyalemó, mo ai fapotóró kale whjné dore tiki mo ti wisiyó felepó.

14 Atéró, Yesuné kale whj doton-aaí ąpaae mo diri ma fo yóló du-raalu, “Yalo naao tiki wisiralepóló, mo whjpaae momókó yaqse. Ya fóló, Kótópaae momaratere whjné naao tiki fope yópóló, yó male fae. Atéró fopeyóló naao tiki wisipa kilitu, Moses-né ere fo sya furaalu, Talepaae hale melae ere qla melae. So whj feané ai ala kilituraalu, ita Talené erapó kisipa muaalopó,” yalepó.

15 Yesuné mo so whjpaae yaqse yaletei, i ala yalepóló deté kwéyóló fakeratepa, so whj feané woseturaalu, atimané kae kae kisi beterape wisiróo, ama dere fo wosoo yaairaalu, wua yalepó. 16 Atépatei, Yesu ą so whjtamo betere tiki taaróló so whjkélé bitinire tikipaae suka fea moma eneta dua yalepó.

Yesuné tiki momaare whj wisirale fo

(Mat 9:1-8, Mak 2:1-12)

17 Atéró, me sukamó etéyalepó. Ama fo yó mótu betepa, mepaae Farisi whjraperó Moses-né asére fo yó matere whjrapetamo Kaleli haeró Judia haetamomó betó mole so whjkélé, Jerusalem be hulua so whjkélé, wóló betó molepó. Ai sukamó, so whj feané kisi bete wisiraaire Talené fotokó

sümó bolepó. 18 Atépa, mepaae whjrapené betä tiki momaare whj besekéné dokopatei, beleyóló wóló be tuapaae holóló Yesu beterepaae sóró holaai kisipa mualepó. 19 Téró, kale whj sóró faaire tumó so whj mo fea daayale tikimó fenénipa, siki bepaae sóró holóló kea sokóló, kale whj dokopatei, besekétamo Yesu daale donotóró deralepó.

20 Atéró, atimané kisipa tiki tiratere ala Yesuné kolóló, kale tiki momaare whjpaae duraalu, “Ti naale-ó, naao dowi alamó kwia melaai yaletei mió i kemeratere ape,” yalepó.

21 Yesuné ai fo depa, Farisi whjraperó Moses-né asére fo yó matere whjrapetamo atimasisi fo yaai tué teketu betalepó. “Ti whjné ąta, Kótó kaaepó du betere foné Kótó faletu beterapó. Mo whj betanékélé dowi alamó melaaire kwia kemeranénitei, Kótóné betä sümó enérápó,” du betalepó.

22 Atéró mutere kisipa Yesuné kolóló, atimapaae duraalu, “Noatepa dią atei tué mutu bitu de? 23 Ti mé fo so whj feané enére? Naao yale dowi alamó saaire kwia aluratapó enérépe, ya turukó holóló naao beseké sóró fae fo enére? 24 I haemó betó mole so whjné dowi ala bete tokóló alurraaire fotokó Whjné Naalemané sümó bulapóló, kisipa yaasepóló i whjpaae eratere ala kelae. Yalo yápaae mo i dere ape, ya turukó holóló naao beseké sóró bepaae fae,” yalepó. 25 Ai fapotóró kale be whj so whj feané keletómó turukó horóló ama beseké sóró bepaae furaalu, Kótóné doi hale sóró horaté felepó. 26 Atéteremó, so whj fea winé sukutu sirayóló duraalu, “Mo take etei kaae ala depa, djané kolókélé ini, mió kisi ala keletapóló,” Kótóné doi hale sóró horótú betalepó.

*Takis moni sere whj Lipaipaae
Yesuné q sya ape yale fo
(Mat 9:9-13, Mak 2:13-17)*

²⁷ Ai ala yóló kemetepa, Yesu ą betə *takis moni* siré kotere whjikó ama doi Lipai *moni* su betepa kolóló, Yesuné ąpaae duraalu, “Yá ę sya ape,” yalepó. ²⁸ Ti fo depa, ą turukó holóló ama gla ąlakélé mupatei, taaróló ą sya felepó.

²⁹ Téró, Lipainé Yesu ama bepaae dapesó fóló, ąmó doasi gla deralepó. *Taks moni* siré kotere whjiraperó mepaae so whjtamo fea touró bitu, gla nuku beterepó. ³⁰ Tétu betepa, mepaae Farisi whjiraperó atima betə kisipa mulu Moses-né asere fo yó matere whjirapetamoné Yesuné yó matere whjirapepaae duraalu, “*Taks moni* siré kotere whjiraperó dowi ala du betere whjrapetamo wéiró ąlatamo betəmō noatepa gla nuku bitu dérópó,” yalepó.

³¹ Ti fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Hepo daanire so whj dokta whj beterepaae fumi, hepo daale so whj maaté tua dapó. ³² È waleteita, donoi ala du betere whjrapaae ape yaai ani, dowi ala du betere so whj atimané dowi ala taaróló ape yaairaalu walepó,” yalepó.

*Yesuné yó matere whjrape gla
woteremó yale fo*

(Mat 9:14-17, Mak 2:18-22)

³³ Atimané ąpaae duraalu, “Jon-né yó matere whjrapeta, Kótópaae kisipa muóló, me féli gla weyóló bitu, momatua dapó. Atétere kaae, Farisi whjrapené yó matere whjrapékélé atétua dapó. Tétepatéi, naao yó matere whjrape ai ala ini, atima ąlaró wéitamo nokole ala suka fea hágé yó tarapó,” yalepó.

³⁴ Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Betə whj ą so dokotere sukamó ama nomarape gla weyóló hágé bitua de? Meipó.

³⁵ Téyaalo meitei, me sukamó kale so dokaaire whj atima betəmō bituraalu, gla nuku beterəlemó, ą tawóló só fole sukamó atima gla weyóló hágé betaalopó,” yalepó.

³⁶ Ama atimapaae yale fo kisipa sòpóló, me fo sale etéró yalepó. “Mepaae whjné kisi kuti bisayóló derəakele kuti bisqae faletei nomotua de? Atétepá, ti derəakele kutiné kisi kuti hükulu yóló doroo, nomaleteikélé kokqini yóo, yaalopó. ³⁷ Atétere kaae, mepaae whjrapené *wain* wéi hupu sekaené aleyale derəakele wutimó tepeatumipó. Até enalemó, kale wéi fotokoné kale hupu sekaené aleyale derəakele wuti fulukó furaalu, wéikélé sunée faalopó. ³⁸ Até yaqsóró, atimané kisi *wain* wéi tepeaturaalu, ti hupu sekaené aleyale kisi wutimó tepeputa dapó. ³⁹ Folo moi *wain* wéi nokole whjrape atima kisi *wain* wéi naai hékese dumipó. Ti noatepae, folo moi *wain* wéi nóló toureteiné mo wisirapó, du beterapó,” yalepó.

6

*Yesu qta, sqa nokole be dę
tęteróló kaae tare Talepó yale fo
(Mat 12:1-14, Mak 2:23-28, 3:1-6)*

¹ Téró, sqa naai tukóló muló betere be dęmō, Yesu ą ama yó matere whjrapetamo *whit* kutó tuşmō tęyóló felepó. Atéró furaalu, ama yó matere whjrapené ai kutómó ere *whit* du kaae sóró fumi hotokóló nukulé fu betalepó. ² Mepaae Farisi whjrapené até dere ala kolóló, ąpaae duraalu, “Sqa nokole sukamó naao yó matere whjrapené atei ala yópóló, noatepa kaae tare?” yalepó.

³ Ai fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Depit-ró ama fulumu whjrapetamo wotetepa yale ala asémó moletei, diaaq dosayóló kisipa muni airapó.

⁴ Depit ą Kótóné be dolopaae holóló bituraalu, Kótópaae melale mo kae muló betere *bred* otei ama sóró nalepó. Ə nóló, kwiapaae ama fulumu whírapékél matepa, atimané sóró nalepó. Ai ota, hale mo whíné nukumi, Talepaae momaratere whírapené maaté nukua dapó,” yalepó. ⁵ Téró, Yesuné atimapaae duraalu, “Saa nópoló tukóló muló betere be de teteróló kaae tare Taleta, ti kale whíné Naalemapó,” yalepó.

⁶ Téró, saa nokole me be dêmó, Yesu ą Kótóné fo wosetere be dolopaae fóló, fo yó mótu betalepó. Atéró yó mótu betalemó, betə whj ama turu naase sinóló dopa kelalepó. ⁷ Atétepa, mepaae Farisi whírapéró Moses-né asére fo yó matere whírapetamoné Yesu só deraaire bete kikitu, kale saa nokole be dêmó naase dowi whj wisiratéró kelaairaalu, kaae tawóló beterepó. ⁸ Atimané atéró mutere kisipa ama kolóló, kale naase dowi whípaae duraalu, “Yá so whj kuamó turukó holóló, daayaé,” yalepó. Atétepa, kale whj ą so whj feané keletómó daane holalepó.

⁹ Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Yalo diapaae betə fo wose-tapó. Saá nokole sukamó noa ala yaqse yóló mule? Whj tao sóró wisiratere alapé, dowi alá deretei? Ó whj sukaqsóró tao sere alapé ó whj betere bete doratere alaé?” yalepó.

¹⁰ Ai so whj beterepaae kele keleyóló kale whípaae duraalu, “Naao naase teréę falae,” depa, kale whjné naase teréę faralemó, wisiyalepó. ¹¹ Atéteremó, doasi fopaae buóló atimasisitei fo kelaaróló duraalu, “Dané ąpaae noa alakó eraaloé,” du betalepó.

Yesuné 12 whírape sókó sóró beterale fo
(Mat 10:1-4, Mak 3:13-19)

¹² Téró betə sukamó Yesu a moma yaairaalu, du sorokó mole aqpaae felepó. Atéró, aimó Kótópaae moma deté fu betepatei, be deṛalepó. ¹³⁻¹⁴ Atéró be deyó hotepa, híka ama yó matere whírapepaae ape yóló, fea betó mupatei, 12 whírape maaté sorokó sóró, *aposel* doi mulalepó. ¹⁵ Saimon doi mupatei, ama me doi Pita mulalepó. ¹⁶ Ama noma Andru, Jems, Jon, Filip, Batolomiu, Matyu, Tomas, Alpias-né naalema Jems-kélé, kalo kalore whj Saimon, Jems-né naalema Judas-kélé, Yesu dópóló eleké deyaaire whj Judas Iskariot, atima atéró whírape sóró beteralepó.

¹⁷ Atéró, Yesu ą kale du sorokó mole tiki taaróló, ai aqomó sawa mulure tikipaae ama sóró beterale whírapetamo derepelepó. Kale mepaae yó matere whírapékél, Judia hae kwiamó wale so whjkél, Jerusalem be hulu-amó wale so whjkél, wéi fóku felekemó tene Tair beró Saidon betamomó wale so whjkél, mo hale ąla kaae wóló touró beterepó. ¹⁸ Atéró waleteita, ama dere fo wosoo, atimané kisi bete kemeróo, mepaae so whjkél dowi kepe tepeyóló beterelei dóló hqkonóo, yópóló walepó. ¹⁹ Ama fotokoné aimó betó mole so whj atimané kisi bete wisirótua yaleteiné, ama tikimó wolaayaai dapóló walepó.

Yesuné ama yó matere whírapepaae dere fo
(Mat 5:1-12)

²⁰ Atétepa, Yesuné ama yó matere whírape kaae taru duraalu, “Dią yoleale betere whírapeta, ti Kótóné teteró betere ala sereteiné dią hajné sukutu beterapó.
²¹ Dią mió wotené sukóló mole so whírapeta, take ąla sumó

naalopóló kisipa mutu, hajné ai sukutu betere ape. Mió dią dekéné sukóló moló du betere so whıta, take hajné sinóló betaaireteimó, Talené wisiró beterapa, wisi kisipa muóló betae.

²² Atéró, dią Whjné Naalema sya fu beteremó, mepaae whırapené dią hóróo, kae beterópóló hókó faloo, dowi ala dere whıpóló diaaq doi doróló fale yóo du betepa, ti Talené dią wisiró beterapa, hajné sukutu betae.

²³ Atétere sukamó hëkesené sukutu, tıwó holae. Ti noatepae, diaaq take saaire doasi dupu wisi hepen-mó muló beterapó. Ti take atima alimara-penékélé Kótóné ama kóló whırapepaae betä kaae ala erótua yalepó.

²⁴ Téretei, néli whırape dią mo doa wió yae! Ti noatepae, diaaq tiki feléyóló mo dua betaaire ala taketi sóró tareteiné, nalopaae atei wisi wisi qla momó kae saalomeipó.

²⁵ Mió dią mepaae whı de qla sumó nóló betere so whı dią mo wió yae! Ti noatepae, take dią wotené sukało ai ape. Mió dią mepaae whı de dö nóló hëkesetu betepa, take dią dekéné sukuluraalu doasi wole yaaireteiné mo doasi kolerapó.

²⁶ So whı feané yapaae whı wisíó, yóló dukiratere fo du betepa, kolerapa mo doasi wió yae. Ti noatepae, mió dią dukiratere so whı atima alimara-penékélé take betale kapala kóló whırape atéró dukirótua erapó,” yalepó.

Bóe whıpaae yaala sókófu betae yale fo
(Mat 5:38-48)

²⁷ “Téretei, mepaae yalo fo wosetere so whı diapaae i dere ape. Dią hóróló bóe duraalu, dowi ala erótua betere so whıpaae yaala sókó fóló hëkesené sukutu, wisi ala betä erae. ²⁸ Mepaae whı dené dią doróló sekératere fo depa, Kótóné atima wisirópóló, fo wisitei yae. Mepaae whı dené diapaae sekéi ala eratepa, Kótópaae atima wisirae yóló momarae. ²⁹ Mepaae whı dené naao faamumó deké supa, metikirkélé dójpóló yó melae. Mepaae whı dené naao tómó deró betere kuti sokotepa ti naao tuámó deró betere kutikélé seséni, sokópóló yae. ³⁰ Mepaae whı dené yapaae me qłakó ąlae depa, ama kematere ąla melae. Mepaae whı dené naao tare ąla fasetepa, momó ąlae fo yaqse. ³¹ Mepaae so whjné yapaae eranée dere ala kaae, naao mepaae so whıpaaekélé erótua yae.

³² Diapaae yaala sókó fu betere whıpaae maaté yaala sókó fu betere-a, ai doasi alaé? Mepaae dowi ala dere whırapenékélé atimané fulumu whırapepaae atéró yaala sókó fole ala du beterapó.

³³ Mepaae whı dené diapaae wisi ala erótua betepa, diaaqkélé atimapaae wisi ala eratepa, aita doasi ala meipó. Ti aita, dowi ala du betere so whjnékélé dere alapó. ³⁴ Diaaqtamo mepaae whjné diapaae momó tokó melópóló me qla melatepa, ai-a hapólure? Ti mepaae dowi ala dere whırapenékélé momó tokóló saai ai ala dua dapó. ³⁵ Tépatei diaaqta, bóe whıpaae yaala sókó fóló wisi ala betä erótua yae. Atéturaalu, naao me qla mótu, momó tokó melópóló kisipa muóló meni, hale meló betä yae. Atétepa, ti dią mo taoró betere Kótóné

dupu wisi menóló, ama naalerape betaalo ai ape. Ti noatepae, ama kolené sukutere alaró hale tao sere alatamota, dowi ala du betere whírapero ápaae mo kée initere whírapetamopaae erótú beterapó.³⁶ Diaaq Ayané mo so whí feapaae kolené sukutu dere kaaetóró diaqkélé me whípaae atéró kolené sukutu betae,” yalepó.

Me whí haletei foné só derao se yale fo
(Mat 7:1-5)

³⁷ “Diaaq me whí taleyóló só deratere ala yaqse. Naaotamo me whí só deratere ala initera, ti mené diákélé taleyóló só deraalomeipó. Diagné mepaae whítamo foné só deréni depa, ti yakélé mené só deraalo meipó. Mené yapaae erale dowi ala me qla meipóló hale kemeratepa, ti diaaq yale dowi alakélé me qla meipóló hale kemeraalopó.³⁸ Mepaae qla qla yayare so whímó hale matepa, menékélé diámó hale melaalo ai ape. Naaao me qla melaai depa, ti deyóló mo ti fáanóló melae. Ti noatepae, naao mepaae whímó mo dekéró mótu dere kaae, menékélé yámó naao male sútóró melaalo ai ape,” yalepó.

³⁹ Atéró, ama i yale fo tómó atimapaae i fo sale yalepó. “Betá kele dilikire whíné me kele dilikire whípaae tū i mole ape yóló álisóró fenére? Atétepa, ti a dée nukuraalu, atimamo wusuró dée nóló dolopaae derepaalopó.⁴⁰ Beta skul naalené a yó matere whí téteráalo meipó. Téyaalo meitei, kisipa siré fóló sútepa, ti a yó melale whí kaae betaalopó.

⁴¹ Naao kele dolomó doakale bole ni fake kilini, naao noné kelemó sawatamo bole mometei noatepa sokaai du betere?⁴² Naao nopaae duraalu, ‘No-ó, naao kele dolomó bole mome sawa sokotapa maé,’ dere noatepa de? Naao kele

dolomó bole doasi ni fake sokóló naao kele feléruraalu, ti naao noné kelemó bole mome sokotepa mo wisirapó,” yalepó.

Wisi niné dowi du oletimipó yale fo
(Mat 7:16-20, 12:33-35)

⁴³ “Ni wisiné dowi du oletimipó. Dowi ninékélé wisi du ulutimipó.⁴⁴ Mo nirape fea du oletepa kolóló, ita du wisi oleteere nipó, ita, kokola oleteere nipó dua dapó. Whírape feané nose du tekaturaalu, mu daai képi tikimó ó hale hóko ni tikimó olepa teketumipó. Mo besqae teketukélé hale képimó olepa tekete? Meipó.⁴⁵ Whí wisiné hosaa tuámó wisi alatóró fáayóló muluraalu, ama dere fokélé, wisi fotóró dua dapó. Dowi whíné ama hosaa tuámó fáayóló mole alatóró dowi fo hakeamó depa wosetua dapó.

Be hóko tétere alaró wisiyóló tétere alatamomó yale fo
(Mat 7:24-27)

⁴⁶ Yalo diápaae yae dere alamo diaaq iniyóló, épaae doasi Tale-ó fo noatepa du betere?⁴⁷ Mepaae whíné yalo dere fo wosóló, yalo yae dere alakélé wisiyóló erótú betere so whí ti etei kaae alané kelerapó.⁴⁸ Whí betané ama be téyaairaalu, tó hae fea dukuté doropóló, hae dirimó kapo fake mulóló, ai tómó be tétau dapó. Atéró téne be doakale hali tikiró wéi asyatamo waalotei, ai be mo wisiyóló téneteiné tokó fenipó.⁴⁹ Téyaalotei, whí me dené yálo fo wosetutei, yalo erae dere ala erénitepa, ti etei ala kaaené kelerapó. Whí betané ama be téyaairaalu, tó hae káayóló taae faréní, hale hóko ténapó. Atépa, doakale hali tikiró wéi ayatamo waletikimó, kale be tokó taae faróló, mo ti doralepó,” yalepó.

7

*Topo diki tare whjné kutó diratere whj wisirale fo
(Mat 8:5-13)*

¹ Téró, Yesuné so whjpaae fo yó melóló kemetepa, a Kapeneam bepaae felepó. ² Ai bemó betä topo diki tare whjné ama hosaa mole kutó diratere whj betä hep-oné mo felekemó sukäai du betalepó. Ai topo whjné 100 Rom diki tare whjrape teteróló kaae tarepó. ³ Atépa, kale topo whjné Yesu wóló beterapó dere fo wose-turaalu, ama kutó diratere whj Yesuné tao sene wópóló, mepaae Juda topo whjrapené ąpaae ene fópóló doteyalepó. ⁴ Atima Yesu beterepaae wóló ąpaae duraalu, “U whj wisinaale mo felekemó sukutapa, naao a wisiraasepóló ya dą faalopó. ⁵ Ti noatepae, dą Juda fake so whjtamo hékeseñé sukóló yaala sókó fole ala muluraalu, dąné fo wosetere bekélé ama tñalepó,” yalepó.

⁶ Atépa, Yesu a atimatamo fóló, kale whjné be felekepaae sókó waairaalu wou betepa, kale diki tare whjrapené doasi topo whjné ama fulumu whjrape Yesutamo tumó hokolaatu, i fo yae yóló dotonalepó. ⁷ Atépa, atima fóló, kale topo whjné Yesupaae yae yale fo yalepó. “Tale doa whj-ó, a whj wisi betepapakó ya ama be tuapaae ape yaalomeipa, ya tika tumó daalu kisi bete wisi yae fo betä yae. ⁸ Ti noatepae, ękélé ę teteróló kaae tare whj aqmó beterapó. Yało diki tare whjrape atimakélé ę aqmó beterapó. Ai whjrapaape yało ‘Fae,’ depa fóo, ‘Ya ape,’ depa wóo, dua dapó. Yało kutó diratere whjpaae i ala yae depa, ai alatóró ama dua dapó,” yalepó.

⁹ Yesuné i kale whjné ene wale fo wosóló sirayalepó. Téró, Yesu fetée fóló a sya wou betere so

whjpaae duraalu, “Israel hae kwiamó etei kaae kisipa tiki tiró betere whj mo betakélé betepa kilinipó,” yalepó. ¹⁰ Téró, kale doasi topo whjné doteyale whjrape bepaae momó fesaae wóló kelalemó, kale kutó diratere whjné hepo bete wisiyóló, mo betepa kelalepó.

Yesuné wulia soné naale kepaar-ale fo

¹¹ Atéró, Yesu a Kapeneam be huluamó sawa beteró, ama yó matere whjrapekélé, mo so whjkélé, fea ątamo Nain be hulupaae sókó faai fu betalepó. ¹² Atéró fu betalemó, ai be hulua tipiné bopéró daaló betere tikimó sókó felemó, betä sukäle whj beleyóló walepó. Ai naalené hamata, oma sukóló wulia bituraalu, ai naale betatóró kaae tarepó. Ama tiki sini beleyóló fupa, ai be huluamó betó mole so whjkélé fea ątamo fu betalepó. ¹³ Atépa, Talené kale so kelalemó, kolené hosaamó supa, a daalepaae fóló duraalu, “Ya wole ekesé,” yalepó.

¹⁴ Téró, Yesu a wóló kale sukäle whj dokore beseke olaatepa, beleyóló fu betere whjrape feni, kejyóló daayalepó. Atépa ama duraalu, “Ti naale-ó, yało yapaae dapa turukó holae,” yalepó. ¹⁵ Tépa, kale sukäle whjtei turukó holóló bituraalu, fo kaae sóró yalepó. Téró, Yesuné kale sukäle naalené hamapaae naao naale ai ape yóló melalepó.

¹⁶ Ai ala kolóló, so whj fea winé sukutepa, Kótóné doi hale sóró holóló duraalu, “Kótóné mo doasi kóló whj betä ama so whj tao saai i wóló betere ape,” yalepó. ¹⁷ Yesuné ai ala du beterapó fo Ju-dia hae kwiáró ai hae kwia tuamó betóló fale so whjtamo feapaae deté fóló fakeralepó.

*Jon-né ama yó matere whj tamo
Yesu beterepaae dotonale fo
(Mat 11:2-19)*

¹⁸ Atéró, kale Jon-né ama yó matere whjrapené Yesuné i alarape du beterapóló, Jon-paae ene walepó. ¹⁹ Jon-né ama yó matere whj tamopaae ape yóló, Tale beterepaae fópóló doteyalepó. Atétepa, atimaamo fóló ąpaae woseturaalu, “Waalopóló bope du betale whj yapé? Whj me kae wópóló kaae tawaróé?” fo ene fópóló dotonalepó.

²⁰ Atéró, kale whj tamo Yesu beterepaae wóló ąpaae duraalu, “Dámota, wéi tópuratere whjkó Jon-né ąpaae wosene fae depa walepa, yata kale waalopóló bopetu betale whjgé, whj me kae wópóló kaae tawaaloé?” yalepó.

²¹ Atéyale su kamótóró Yesuné mepaae hepo daale so whjkélé, depe dolomó dowi kepe betere so whjkélé, kele dilikire so whjkélé, wisirótú beterapó. ²² Atéró, ama atimaamopaae duraalu, “Diaamo fesaae fóló diaamoné wosale foró kelale alatamo Jon-paae ene fae. Mepaae kele dilikiyóló betale so whjné kele fisqae fóló ąla qla koloo, hóleke dore so whj mo sesére whj kaae kwéyoo, dowi humu fuluné tiki dore whjrapé sesé mo betere whjné tiki kaae daayoo, mepaae woséli kinu fokélé wosenire so whj woséli tukwé faloo, mepaae sukutepa douraai yale so whjtei kepaaró, mepaae yoleale betere whjrapepaaekélé, kale mió wosetere fo wisi yó matepa wosetu beterapó fo ene fae. ²³ Mepaae so whj de ąalo du betere alamó dée néni, suka fea eró tare so whjta, hajné sukópóló yae fo ąpaae ene fae,” yalepó.

²⁴ Atéró, kale Jon-né doteyale whj tamo fimó, Yesuné Jon-mó

kisipa mutu, ai betó mole so whjpaee duraalu, “Upulé diq so whjkélé bitini kópu kaae fitikipaae fua yale-a, beséné kape fépo eratere kelaai felepé, whj kuti wisi naale deroló auretei kelaai feleé? Meipó. ²⁵⁻²⁶ Ti mepaae wisi wisi kuti maaté deratere whjta, topo whj betere be wisimótóró bitua dapó. Åta atei ala inipa, diq noa ąlakó kelaai feleé? Atépatei, diqatamo Kótóné ama kqoló whj mo kelaai fitikimó, ti ąta ai kutó maaté mei, mepaae kutókélé dirópóló sóró beteró beterapó. ²⁷ Asémó yóló muló betere fota, i whjmó kisipa mutu erapó.

‘Whj betä ąpi folosóró furaalu, ya waaire tū donorae fo ene fópóló ąlo doteyaało ai ape.’

²⁸ ąlo diapaae i dere ape. I haemó betó mole soné deale whjrapékélé fea betó moletei, kale wéi tópuratere whj Jon-né teteró beterapó. Tépatei, whj me detamo Kótóné teteróló kaae tare aqmó, belei sókó deóló betepa, ti kale wéi tópuratere whj Jon bosenée falapó,” yalepó.

²⁹ Mo so whj fearó *takis moni* siré kotere whjrapetamo Jon-né dere fo wosóló sya fupa, atima wéi tópuraleteiné Yesuné yale fo wosóló, Kótó ąta, mo donotóró taletere Talepó du betalepó. ³⁰ Téyaletei, mepaae Farisi whjrapero Moses-né asére fo yó mótu betere whjrapetamo Kótóné tao sóró eraai yale wisi ala atimanétei hóralepó. Ti noatepae, atima Jon beterepaae wéi tópuairala feni yaleteinépó.

³¹ Téró, Yesuné duraalu, “Mió i alimó betere so whjrapené du betere ala ąlo noapaae dó faroló ąaloé? ³² Atimata, so whj mo fea touróló betere tikimó, kale keteirape atimasisitei melaa duraalu, etei kaae ala dere naale senaale kaaené kelerapó.

‘Dią k̄iliyópóló d̄ané fó wuti haleróló mepaae wole forape yaletei, dią h̄ekeseyóló sama k̄ilinipó.

Dią dek̄e duraalu moló yópóló, mepaae wole forape yaletei, dią wolekélé inipó,’ yalepó.

³³ Atére kaae, kale w̄ei tópuratere wh̄ikó Jon ̄lakélé, w̄ekélé, néni, weyóló h̄ale betepa, diaaq duraalu, ‘A tuamó dowi kepe tepeyóló beterapó,’ dua yalepó.

³⁴ Kale wh̄iné Naalema ̄laró wain w̄eitamo nokole ala kolóló diaaq duraalu, ‘Kelere? i wh̄ita, ola mo dekéró nóo, takis moni siré kotere wh̄iraperó dowi ala dere wh̄irapetamo fulumu yóo, du beterapó,’ fo diaaq ai dere ape,” yalepó. ³⁵ Atei fo diaaq du beteretei, mepaae so wh̄i de Kótóné mo fo wisi wosóló sysa fupa, so wh̄i feané h̄akeamó kilitu, ita Kótóné mole fosó fosóre tué sysa feleteiné erapó, yalepó.

Dowi ala du betale soné Yesuné hó fokale fo

³⁶ Téró etéylepó. Farisi wh̄irapekó betané Yesupaae ̄tamamo ola naai faalopó depa, fóló beterepó. ³⁷ A atéró wóló Farisi wh̄iné bemó ola nuku beterapó dere fo ai be huluamó dowi ala du betere soné wosóló, *alapasita* kanené aleyale wutimó felé k̄elaa wale *wel* w̄ei sóró walepó. ³⁸ Atéró wóló, a Yesuné sisópaae fóló, ama hó aqmó hemée deyóló bitu, wole du betalepó. Atéró du betale wole kaape Yesuné h̄oleke tópaae durupu beterepó. Tétepa, kale soné ama topo nikinétei, helekóló kópurótu betalepó. Atéró, kale soné Yesuné h̄oleke tamo k̄oló tukó nóló, kale felé k̄elaa wale *wel* w̄ei ama hómó suniyalepó.

³⁹ Atétere ala bet̄ Farisi wh̄iné kolóló, ama kisipanétei duraalu, “I wh̄ita, Kótóné k̄oló wh̄i uásóró, ti

ama hómó olaa deremó, dowi ala dere sonétei a olaa dapó, kisipa muapó,” yalepó.

⁴⁰ Tétepa, Yesuné ̄paae duraalu, “Saimon-ó, yalo yapaae yaaitere fo bet̄ mulapó,” yalepó. Ti fo depa, ama duraalu, “Yó matere wh̄i-ó, naao ̄paae yaaitere fo yae,” yalepó.

⁴¹ Ti fo depa, Yesuné ̄paae duraalu, “Bet̄ wh̄iné *moni* momó tokó melaaii dapóló, tamo wh̄iné kwia mulóló me wh̄iné 500 *denarias moni* sóo, me wh̄iné 50 *denarias moni* sóo, yalepó. ⁴² Kale wh̄i tamoné sale *moni* talepaae tokó melaairetei sunipa, kale wh̄iné me ola meipóló, taaralepó. Atéró taalatepa, atimaamokó mé wh̄iné kale *moni* talepaae doasi hosaa muóló yaala sókó fole ala enére?” yalepó.

⁴³ Ti fo depa, Saimon-né ̄paae duraalu, “Yalo kisipanéta, kale doasi *moni* sale wh̄i a h̄ekese yaalo ai ape,” Tétepa, Yesuné duraalu, “Naao dere fota, mo dono dapó,” yalepó.

⁴⁴ Téró, a kale so daalepaae fetée fóló, Saimon-paae duraalu, “I so naao kelere? E naao bepaae waletei, yalo h̄oleke fokópóló, naao w̄ekó e menipó. Ténitei, i soné bet̄ ama wole kaape f̄e yalo hómó epa, ama topo nikinétei helekóló kópuralepó. ⁴⁵ E naao bepaae wale sukmó, yalo faamumó naao k̄oló tukó néni, i soné bet̄ yalo hó k̄oló tukó nuku betalepó. ⁴⁶ Naao yalo topomó *wel* w̄ei dilénitei, i soné bet̄ yalo h̄olekemó felé k̄elaa wale *wel* w̄ei dilalepó. ⁴⁷ Atéyale kaae, yalo yapaae i dere ape. I soné ama mo doasi du betale dowi alamó saai yale kwia yalo h̄ale kemeraleteiné ama ̄paae hosaa muóló doasi yaala sókó fu beterapó. Tépatei, wh̄i me dené ama dowi ala h̄ale tómó maaté kemeratepá, ti ama

yaala sókó fóló hékessené sukutere alakélé häle tómó erapó,” yalepó.

48 Téró, Yesuné kale sopaae duraalu, “Naaao yale dowi alamó saaire kwia häle kemeró beterapó,” yalepó.

49 Ai fo depa, átamo betámó qla nuku betere whírapé atimasisitei, fo kēlaaróló duraalu, “I whíta, Tale kaae bitu, dowi alamó saaire kwia ama häle kemeraalopóló dérópó,” yalepó.

50 Tétepa, Yesuné kale sopaae duraalu, “Naaao kisipa tiki tiró betere alané ya tao sóró wisiralepa, naao hosaa muni deyóló mo dua fae,” yalepó.

8

Qla wae biliterpaae dó faróló yale fo sale

(Mat 13:1-23, Mak 4:1-20)

1 Ai ala yóló kemetepa, Yesu a doasi be hularó sawa be huluatamopaae fóló kale fo wisi yó móituraalu, Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole ala etérapóló yó maté kwéyalepó. Á atéró kotere alata, ama yó matepa wosetere 12 whírapékélé feapó. 2 Téró, take depe tuqmó dowi keperape betepa wisirale sorapekélé, mepaae hepo daapa wisirale sorapekélé, fea átamo felepó. So whíné Maktala be hulua sokó Mariapó du betere so felepó. Ai sota, take wéikeró dowi keperape tepeyóló betepa, dóló hókonale sopó. 3 Kale topo whí Herot-né ama be ó qla qla fea kaae tanópóló, sóró beteró betere whí Kusané soma Joanakélé, so me Susanakélé, mepaae sorapekélé, mo fea átamo felepó. Ai索rape atima moninétei, Yesuró ama yó matere whírapetamo tao sua yalepó.

4 Atéró so whí fea betápaae tourótú betepa, mepaae kae kae doasi be huluamó betó mole so whíkélé wóló tourótú betalepó.

Atépa, Yesuné ama i fo sale yalepó. 5 “Whí betané qla wae ke ama kutómó terepeté kwéyaaíraalu, sóró felepó. Atéró furaalu, mepaae kerape tumó sorokótá yóló mupa, so whíné hólekené tēiyá tēiyá yalepó. Atépa, sikimó kotere barape dorowóló, kale kerape dósu yóló nalepó. 6 Téró, kale whíné kutómó kerape terepeté kwéyaletei, mepaae ti kane tómó dakere haemó taae doróló hapale holalepó. Téyaletei, kapo tómó dakere hae fē meiru, kale qla wae feleke doaló derepeniyóló, hapale séliyalepó. 7 Mepaae ke ti dowi ne erémó taae derepelepó. Atéyaletei, dowi netamo betámó holóló kale ke qla wae wisi dowi nené bopeyóló aluralepó. 8 Mepaae hae wisimó terepée derepele qla wae wisiyóló holóló, du oleyalepó. Ai qla ýlumétepa sóró, 100 yorape fānanalepó,” yalepó.

Ama i fo sale yóló kemetepa, fo fotokqiné duraalu, “Whí de woséli daapata, i dere fo wisiyóló wosóló tué muae,” yalepó.

9 Tétepa, ama yó matere whírapené qapaae woseturaalu, “Naaao ti yale fo sale noa betené yaleé?” yalepó.

10 Ai fo depa, ama atimapaae duraalu, “Tale Kótóné teteróló kaae tare aqmó kinóló mole ala diaaq tué yópóló, mené diq sóró beteró beterapó. Téretei, mepaae häle mo so whípaaeta, ti fo salené maaté du beterapó. Ti noatepae, ‘Take atima kelené kelaalotei, mo diriyóló koló faalomeipó.

Take atimané fo wosaalotei, bete mo diriyóló kisipa yaalomeipó,’ erapó.

11 I yale fo sale bete i ape. Kale qla wae keta, ti Kótóné fo wisipó.

12 Kale qla wae ke tumó taae doropóló mupa, barape dorowóló dósu yóló nale kaaeta, mepaae whí

de Kótóné fo wisi wosóló, atimané hosaa tuámó mulatepatei, dowi Satan wóló, kale fo wisi tokó sua du beterapó. Aita hágé mei, kale fo wisi wosóló kisipa tiratepa, Kótóné atima tao saqsóró du beterapó. ¹³ Téró, mepaae kane tómó dakere haemó taae derepele qla waeta, i ala dere kaaepó. Kótóné fo hékkesetamo wisiyóló woseteretei, atimané tué tuámó mulótimpó. Sawa sukamó kisipa tiki tiró bitu, woseté fu betaalotei, sekéi ala wale be démó hapale dée nukua dapó. ¹⁴ Kale dowi ne dolomó taae doropóló qla wae botokó sóró honiyale kaaeta, i ape. Mepaae whj de Kótóné fo wosólótei, týmó furaalu, atima betere alamó doasi whalia dere alakélé, tó tикиné felé yaaire alakélé, atimané kisipa tiki tuámó muló bitu, kale fo wisi botokó sóró aluróló, du wisi ole-timpó. ¹⁵ Tépatei, hae wisimó taae derepele qla waeta, i ala dere kaaepó. Mepaae so whjné kale fo wisi kisipa wisitamo wosóló keteréni, atimané hosaa tuámó mulóló eró tareteiné, qla wae kaae holóló, kale fo wisi du oletua dapó,” yalepó.

Mo whj betqnekélé lamp sá kinóló munanénipó yale fo
(Mak 4:21-25)

¹⁶ “So whjné lamp sá déróló haené aleale nuku aqmó ó fitere kea aqmó kinóló munéni, so whj feané kolópóló déróló hágéamó mulótua dapó. ¹⁷ Ti so whjné kelaqsóró mió hiróló muló betere ala fea take fopa hágéamó mulatepa, so whj feané kelaalopó. ¹⁸ Téyaałopa, mió diaaq wosetere fo wisi mo wisiyóló sysa fóló, erótóró tawae. Ti noatepae, mepaae so whj dené Kótóné fo wisi mo bete mulapóló tao tapa, atétere so whjpaae Talené tómó beleróló mo dekéró melaalopó. Mepaae so whj dené wosale

fo wisi ama kisipané tare nisi du betereteiklé Kótóné fasó saalopó,” yalepó.

Yesuné hamaró nomarapetamo wóló belamó daalopó yale fo
(Mat 12:46-50, Mak 3:31-35)

¹⁹ Téró etéyalepó. Yesuné ama hamaró nomarapetamo ą kelaai waletei, so whj fea touraletikimó, ą daale felekepaae fenénipa, atima belamó kaae tawóló daae molepó. ²⁰ Atépa, mepaae whjné ąpaae duraalu, “Naao haeró nonaorapetamo ya kelaai wóló belamó daae mulapó,” yalepó.

²¹ Ai fo depa, ama atimapaae duraalu, “Mepaae so whj de Kótóné fo wosóló erótú betepa, ti yało haeró norapetamo ai ape,” yalepó.

Yesuné hali tikiró besé tikitamo foné sale fo

(Mat 8:23-27, Mak 4:35-41)

²² Téró me be démó Yesuné ama yó matere whjrapaee duraalu, “I wéi kęla uté téró faalopa fiépe,” yalepó. Atétepa, atima nuku tuapaae bitj̄ holóló, t̄ felepó. ²³ Atéró, atima nukutamo wéi tómó fu bituraalu, ą nuku salemó toró mulóló, noke firepó. Atéró wéi tómó fu betalemó, doakale besé tikiró wéi asyatamo wale tikimó, nuku dolopaae wéi bō dorowóló faturaalu, wéiné atima mo felekemó aluratapó, du betalepó.

²⁴ Tétepa, ama yó matere whjrapaee fóló, ą turukuróló duraalu, “Doa whj-ó, mió wéiné dā mo felekemó i aluratere ape,” yalepó.

Atétepa, ą turukó holóló kale besé tikiró wéi asyatamopaae taalae yóló foné salemó, býóló dono felepó. ²⁵ Atéró, ama yó matere whjrapaee duraalu, “Dią kisipa tiki tiró bitini airapó,” yalepó.

Ai fo deremó atima witepa, sirayóló atimasisitei duraalu, “I sekénéta, noa whjrópó. Wéi asyaró besé tikitamokélé, a aqmó bitu, ama dere fo mo betä wose-tapó,” yalepó.

Dowi kepe tepeyóló betale whj wisirale fo

(Mat 8:28-34, Mak 5:1-20)

²⁶ Atéró, atima ai Kaleli wéi kela teyóló, Kadarin hae kwiamó sókó felepó. ²⁷ Atéró, Yesu a nuku taaróló hae tópaae taae felemó, ai be huluamó betä dowi kepe tepeyóló betere whj átamо hokolaa yaai walepó. A mo take bitiré woutei, kutikélé deréni, tiki häle whj dou tómótóró bitua yalepó. ²⁸ Atéyale whjné Yesu daale kolóló, keteré yóló ama hó aqmó deraapisa fóló fió mulu fo fakeyóló duraalu, “Mo taoró betere Tale Kótóné Naalema-ó, yálo yapaae dapa, naao ē momó kae susupuraçse,” yalepó. ²⁹ Ti noatepae, Yesuné kale dowi kepepaae duraalu, ai whj tuamó beteretei taaróló sókó fae dere fomó yalepó. Ti áta, take mepaae whjné sein képiné dokóló mulótua yaletei, kale dowi kepené a whj bitinire tikipaae fópóló, hókó fatua yalepó.

³⁰ Yesuné ąpaae woseturaalu, “Naao doi déé?” depa ama duraalu, “Yálo doita Lisanipó,” yalepó. Ti noatepae, a tuamó keperape mo häle ąla kaae woló, betó moleteinépó. ³¹ Téró, kale dowi keperape atima betere tiki taaróló, mo apaae derepale dolopaae hókó deraçse yóló momó du, momó du, yalepó.

³² Ai du sorokó mole aqmó hupurape kimimó daae mupa, dowi keperapené Yesupaae woseturaalu, “Dá ai hupurape tuapaae bití faai dapa, naao dąpaae fae yaaloé? depa, Yesuné wisirapa téyae,” yalepó. ³³ Atétepa, kale

dowi keperape kale whj tuamó betaletei taaróló, kale hupurape tuapaae tepeyóló bití felepó. Tétepa, kale hupurape botokó fele tikimó wéiné şané kulamó doropló, wéiné sorokó fóló, fea sisiraae felepó.

³⁴ Atétepa, kale hupu kaae tare whjrape wituraalu botokó fóló, doasi be huluaró ipu berapetamopaae fóló atimané kelale ala deté kwéyalepó. ³⁵ Ai fo wosale so whj feané noa ala yalerópolo kelaai felepó. Atéró, Yesu beteremó sókó felemó, dowi keperape tepeyóló betale whjtei tué wisi muóló, mo whj kaae kuti wisitamo betepa kilitu, atima wiyalepó. ³⁶ Téró, mepaae ai ala depa, kelale so whjné ai wale so whjpaee duraalu, “I whjta, dowi keperape tepeyóló betale whjtei, mió a wisiyóló mo sesere whj kaae, ai beterapa kelae,” yalepó. ³⁷ Téró, ai kale Kadarin hae kwiamó betó mole so whj doasi wituraalu, Yesupaae atima taaróló fae yóló, setu betalepó. Atétepa, a faairaalu, wéi nukupaae bití holalepó.

³⁸ Tétepa, dowi keperape tepeyóló betale whjné Yesupaae ąkélé yátamо fénéré? yóló wosalepó. ³⁹ Tétepa, Yesuné a doteyaaai duraalu, “Yá ętamо faalomeipa, Kótóné yapaae erale ala yó melaii naao bepaae fesaae fae,” yalepó. Atétepa, kale whj a fóló, Yesuné ąpaae erale alarape ai be huluamó betó mole so whj feapaae yó melaté kwéyalepó.

Yesuné betä senaaleró sotamo wisirale fo

(Mat 9:18-26, Mak 5:21-43)

⁴⁰ Atéró, Yesu a momó wéi kela teyóló uté téró sókó fóló beteremó, a wópóló kaae tawóló betó mole so whj fea hékesetamo a boperale walepó. ⁴¹ Yesu atéró betepa, Kótóné fo wosetere be kaae tare

whj Jairus wóló, Yesu kelalemó, mo doasi whjpa, ama hó aqomó deraapisa fóló fió mulu, ąpaae mo miótóró ama bepaae faalopóló, wosetu betalepó. ⁴² Aita hágé mei, 12 ba fo kemere senaale mo betatóró beteretei mo felekemó sukai depa yalepó.

Téró, Yesu tómó fu betepa, so whj feané betekí betekí deté fu betalepó. ⁴³ A atéró sókó felemó, fáke fu betepa 12 ba fo kemere so betä walepó. Tétu betepatei, mo whj betanékélé ama ai kisi bete wisiraaire mo sunipó. ⁴⁴ Atére so ą so whj kuamó Yesuné sisóró kikiti sókó wóló, ama tómó deró betere kuti salemó olaa yaletamotóró, ama samea fu betaletei tikalepó.

⁴⁵ Atétepa Yesuné atimapaae duraalu, “Ę né olaa yaleé?” yalepó. Téyalemó, ai so whj feané atima meipó depa Pitané duraalu, “Doa whj-ó, so whj feané ya té alu yóló ai daae mole ape,” yalepó.

⁴⁶ Tétepa Yesuné duraalu, “Diąkó whj betané ę olaa yaletikimó, yało fotokó sókó felepa, ę né olaa yaleé?” yalepó.

⁴⁷ Téró, so whjné keletómó kale soné ama yale ala hiranénipa, ą Yesuné hó aqomó deraapisa fóló fió molepó. Atéró, ama kisi bete wisi yópóló kisipa mutu olaa yalemó, kisi bete mo hapale tétitóró wisiyalepo. ⁴⁸ Téró, kale sopaae duraalu, “Ti senaale-ó, naao kisipa tiki tiraleteiné ya ai wisiyalepa, hosaa muni deyóló du fae,” yalepó.

⁴⁹ Kale sotamo ai fo du betepatei, fo wosetere be kaae tare topo whj Jairus-né ama be whj wóló ąpaae duraalu, “Naao senaale mo ti ai sukale ape. Térápá, yó matere whjpaae fo me kae ini taala,” yalepó.

⁵⁰ Ai dere fo wosóló, Yesuné kale whj Jairus-paae duraalu, “Naao senaaleta wisiyaalopa, ya

fomoyóló whaaliani, kisipa tiki betä tiraе,” yalepó.

⁵¹ Atéró etéylepó. A kale fo wosetere be kaae tare topo whj Jairus-né bemó sókó fóló duraalu, “Mepaae whjrape ętamo faai dapóló waçse. Pita, Jon, Jems, kale senaalené alimaró hamatamo betä wópóló yae,” yalepó. ⁵² Atéró, sókó fóló kelalemó, kale senaale sukóló mupa molóró fo tiki whaatamo du betepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ai senaaleta, sukuni noke firapa, diaaq fo tiki whaaró moló-utamo taalae,” yalepó.

⁵³ Ai fo depa, atima mo so whjné kisipané i senaaleta, mo ti sukunapóló, ą dō nanalepó. ⁵⁴ Tetepa, kale senaalené naasémó tao sóró duraalu, “Ti senaale-ó, ya turukó holae,” yalepó.

⁵⁵ Atétepa, ama kepe bete ą tuapaae momó bitj wouraalu, mo hapale tétitóró turukó holóló daayalepó. Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Me ąlakó nöpóló melae,” yalepó. ⁵⁶ Atétere ala kolóló, kale senaalené ama alimaró hamatamo hokomó sókó furaalu, sirayalepó. Tétepa, Yesuné atimaamopaae fo mulótú duraalu, “I ala yalepóló, mepaae so whjpaae momókó yaçse,” yalepó.

9

Yesuné sóró beterale 12 whjrape dotonale fo

(Mat 10:5-15, Mak 6:7-16)

¹ Atéró etéylepó. Yesuné ama dosayóló sóró beteró betere 12 whjrape betapaae tourale ape depa, walepó. Atéró wóló betó mupa, ama doasi fotokó bulóo, so whj tuamó dowi keperape beteretei, dóló hókonótua yóo, mepaae kae kae kisi daale so whjrape wisirótua yóo, yópóló sóró beteralepó. ² Atéró atima

doteyqai duraalu, "Dią be hulua dokø feapaae fóló, Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole ala yó melóo, mepaae hepo daale so whjékélé wisiróo yaasepóló fae," yalepó.³ Atéró ama atimapaae duraalu, "Dią furaalu dotó tikikélé, waró yotamokélé, mo nokole qlakélé, monikélé, kutikélé me dekaaporóló momókó sóró faqse."⁴ Dią me be huluamó sókó fñalemó, betä whjné dią dape supa, ti ai whjtamotóró fitua yóló, fole sukamó ai be taalae.⁵ Mepaae so whjné diatamo dape sini depa, ti atimané yale alamó dapóló kisipa muópólópa, ai be hulua taaróló faaираalu, diaaq hómó dakere hae terepée deróló fae," yalepó.⁶ Atéró atima fóló, be hulua dokø feamó kale fo wisi yó maté kwéyoo, atima kotere be huluamó kisi muó mole so whjkélé, fea wisiraté kwéyoo, yalepó.

⁷ Atima ai ala deté kutu beterapó dere fo Kaleli hae kwia teteróló kaae tare whj Herot-né wosalepó. Mepaae so whjné kale sukale whj Jon momó kepaayóló beterapóló deté fele fo wosetu, Herot-né ama kisipa tiki kqlo kqlo du betalepó.⁸ Atétepa mepaae so whjné duraalu, "Mo take betale whj Ilaija wóló biturapó. Tétepa, mepaae so whjné du, mo take betóló sukale Kótóné ama kqlo whjrapekó, momó kepaayóló wou yalepó," du betalepó.⁹ Tétepa kale topo whj Herot-né duraalu, "Jonta, yalo diki tare whjrapené depa tikalepa, aita demó dérópóló," ama kqle faai kisipa mualepó.

Yesuné 5,000 whjrape qla melale fo

(Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Jon 6:1-13)

¹⁰ Téró, ama doteyale whjrape atima momó fesaae wóló, atimané yale alarape Yesupaae yó

melalepó. Téró, ama atima maaté dape sóró, Betsaida be huluapaae felepó.¹¹ Atima atéró felepó dere fo so whj mo turóné woseturaalu, q̄ sya felepó. Atima atéró q̄ beterepaae wapa, wisirapóló dape sóró, Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole ala atimapaae yó melóo, mepaae hepo daapa wale so whjkélé wisiróo, yalepó.

¹² Atéró, suka doropoletamo ama yó matepa wosetere 12 whjrape q̄ beterepaae wóló duraalu, "Dq̄ta qlakélé meire tikimó beterapa, i so whj felekemó t̄ mole berapepaae fóló atimané naaire qlaró fiyaaire betamo atimanétei kekçai fópólópa, dotona," yalepó.

¹³ Ti fo depa, ama atimapaae duraalu, "Diaaqtei, atima naaire qla melae," depa atimané ąpaae duraalu, "Dq̄néta, *bred* o bula aporó yóo, ya tamо yóo, yóló betä i mole ape. Térápa, naao kisipané i betó mole so whjné naaire qlakó dğnétei dupune fópóló kisipa mute?" yalepó.

¹⁴ Atéró, aimó betó muale soró naale senaaletamo dosqani, whj maaté dosqayóló touróturaalu, 5,000-rópó.

Tépatei, ama yó matere whjrapepaae duraalu, "Dosqayóló 50 whjrape kae kae yóló beteraté kwéyæ," yalepó.¹⁵ Tétepa, ama yó matere whjrapené so whj fea taleróló beteraté felepó.¹⁶ Atépa, Yesuné *bred* o bula aporó yóo, ya tamо yóo yóló taruraalu, hepennpaae kese holóló Kótópaae mo kée yóló terekée daalu yalepó. Téró, ama yó matere whjrapepaae melatepa, atimanémo so whj feamó ąliraté kwéyalepó.¹⁷ Atéró, atima fea nalemó sútepa, buki muni feletei, ama yó matere whjrapené siré kwéyóló, 12 yorape deyóló fñanalepó.

Pitané Yesupaae Kótóné sóró beteró betere whị Kerisopó yale fo (Mat 16:13-28, Mak 8:27-9:1)

¹⁸ Téró, me sukamó etéyalepó. Ama yó matere whírapē atimasisi maaté moma du bitu, ama atimāpaae duraalu, “Ai so whị feané ę-ą, depó du bitu de?” yalepó.

¹⁹ Ti fo depa, atimané duraalu, “Mepaae so whjné yata, węi tópuratere whị Jon-pó, mepaae so whjné ti Elajapó, mepaae so whjné ti mo take betale Kótóné kóló whírapékó kepaayóló bituraalu, du beterapó,” yalepó.

²⁰ Ai fo depa, ama atimapaae duraalu, “Diğnéta ę depóló kisipa mute?” yalepó. Atétepa Pitané duraalu, “Yata, Kótóné so whị fea teteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whị Kerisopó,” yalepó.

²¹ Ti fo depa, Yesuné atimapaae fo fotokqiné duraalu, “Pitané ai yale fota, so whjpaae momókó yaqse,” yalepó. ²² Téró ama duraalu, “Kale Whjné Naalema kae kae sekéi ala saalo ai ape. Doasi whị disirapenékél, mo so whjmó Talepaae momaratere topo whírapenékél, Moses-né asere fo yó matere whírapenékél, ą mené dópóló, só deraalo ai ape. Téyaalotei, ą momó kepaayóló betaalopó,” yalepó.

²³ Téró ama yó matere whírapē duraalu, “Whị me de ę fole tūmó waai kisipa mutepa, ti naao yaaire ala teteróló yá dóló oleraaire filipaa ni naaotei beleyóló, betere dokó ę sya ape. ²⁴ Mepaae so whị dené ama betere bete me ala yaqsórópóló amatei hotowaró kaae tapa, atétere so whjné betere bete aluyaalo ai ape. Téyaalotei, whị me dené yálo ala eróturaalu, Talepaae naaopóló taalatepa, atétere whjné betere bete aluni, mo ti betó tawaalopó. ²⁵ Betá whjné i haemó

muó mole wisi wisi ąla dekéró sóró betapaae du betere tuqmó ama betere bete alutepa, ti me noa dupu wisikó saaloé? ²⁶ Mepaae whị de witu halemó, ękélé, yálo fokélé tuenipó depa, kale Whjné Naalemakél, Alimakél, mo kae betere ensel-rapekélama mo kae ere dętamō wale sukamó, Whjné Naalemanékél ai whị ą tuenipó, yaalopó. ²⁷ Téyaalopa, yálo diapaae mo i dere ape. Dią i daae mole so whị mepaae sukaipatei, Kótóné teteróló kaae tare ala mo kelaalopó,” yalepó.

Yesuné ama tiki kae daane wale fo (Mat 17:1-13, Mak 9:2-13)

²⁸ Yesuné i forape yóló bitiré fóló, bokó waleró be dę kemetepe, etéyalepó. Pita, Jon, Jems, atima Yesuné dape sóró du sorokó molepaae moma yaairaalu felepó. ²⁹ Atéró holóló momatu betalemó, ama kelepa kae daane wóo, ama deró betere kutikél mo epée dę kaae yó fóó, yalepó.

³⁰⁻³¹ Atére tuqmó, whị tamо Moses-ró Elajatamo mo kae ere dętamō sókó wóló, Yesutamo fo du betepa kelalepó. Atima atéró du betale fota, Yesu ą i hae taaróló hepen-paae momó fesaae faaire ala dokonóló, Jerusalem bemó eraalopó du betalepó. ³² Pitaró ama fulumu whírapetamo noke fi turukó horóló kelalemó, kale whị tamо mo doasi ere dę tuqmó daalu, Yesutamo fo du betalepó.

³³ Atéró, kale whị tamо Yesu taaróló faai depa Pitané duraalu, “Yó matere doa whị-ó, dą fea etéró betere ala mo wisirapó. Dąnē diqmó furu be sore tēnaai kisipa mutapó. Me yámó tēnóo, me Moses-mó tēnóo, me Elajamó tēnóo, yaalopó,” yalepó. Aita, Pita ą noa fo enénitepa, kóló kóló duraalu yalepó.

³⁴ Pitané atéró fo du betepatei, sako dorowóló atima husuratepa, doasi winé sukutu betalepó. ³⁵ Ai sako dolomó i fo yalepó. “Ita, yało Naalepó. A sókó sóró, yało kae beteró beterapa, ama dere fo wosae,” yalepó. ³⁶ Ai fo yóló keme-tepa kelalemó, Yesu ą betə daapa kelalepó. Ama yó matere whjrape atimané ai kelale alarape mo so whjipaae ini, hiróló bitiré felepó.

Yesuné dowi kepe tepeyóló betere naale wisirale fo
(Mat 17:14-21, Mak 9:14-29)

³⁷ Atéró be dęyó hotepa, atima ai du sorokó mole tiki taaróló dorowou betalemó, so whj mo hale qla kaae ątamo tıumó hokolaa yaai walepó. ³⁸ Ai so whj betó mole kua dolomó betə whj turukó holóló daalu, fo tokoróló duraalu, “Yó matere whj-ó, yało mo betə naale naao wisirale waaloé? ³⁹ Suka fea dowi kepené ą taneta depa, keteré yóló ama kóló dako sókó wua dapó. Até duraalu, dowi kepené ą taaróló feni, fotokoné ama tiki feseróló, hó naasekélé sosoro faróló mo dorótua dapó. ⁴⁰ Até du betepa, naao yó matere whjrapepaae hókonalaóé? yóló wosalemó, atima sunipó,” yalepó.

⁴¹ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Mió i alimó kisipa tiki tiréni, dowqae fóló kópaae fu betere so whj-ó, dią tı wisipaae fópóló ę diątamо betale supa, ai naale ipaae dapesó ape,” yalepó.

⁴² Kale naale dapesó wou betepatei, dowi kepené haepaae taae deralepó. Atéró haemó mulu, feserótua betepa, Yesuné kale keperape foné sóró duraalu, ai naale tuşmó beteretei hókó faróló, alimapaae malepó.

⁴³⁻⁴⁴ Kótóné doasi fotokoné eralepóló, so whj feané kilituraalu, siratu betalepó. Yesuné atéró yale alamó so whj feané haió, i-a noa ala yalerópóló,

siratu betepa, ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Yało diąpaae i yaaitere fo mo wisiyóló wosóló kisipa muae. Kale Whjné Naalema mo whjrapené dópóló, mené eleké deyaalo ai ape,” yalepó. ⁴⁵ Ama atéró yale fo kinóló moleteiné bete atima wisiyóló kisipa initipa wosaii yalemó, atima wituraalu taaralepó.

Doasi topo whj de betaaloé yale fo

(Mat 18:1-5, Mak 9:33-40)

⁴⁶ Téró, Yesuné ama yó matere whjrape atimasisitei de doasi topo whj beteré yóló, u só deróló i só deróló dere ala kaae salepó.

⁴⁷ Atimané atéró mutere kisipa Yesuné kolóló, naale betə tao sóró turukó horóló ą daale děmō daalalepó. ⁴⁸ Téró, ama atimapaae duraalu, “Whj me dené yało doimó etei kaae naale wisiyóló dape supa, ti ętei dape sirapó. Whj me dené ę wisiyóló dape supa, ti ę dotęyale sekétei dape sirapó. Whj me de dią tuşmó naale belekqamale aleyóló belei betepa, ti ą doasi whj ai betere ape,” yalepó.

⁴⁹ Ai fo depa wosóló, Jon-né duraalu, “Tale doa whj-ó, betə whjné naao doi yóló dowi kepe hókonótua betepa, ąta dákó meipóló kisipa mutu, dąné ąpaae atékese yóló, sesé du betalepó,” yalepó.

⁵⁰ Ai fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, “Diaaq ą sesé yaqse. Ti noatepae, mepaae diątamо bóe dinitere whjta, ti diątamо mole whj ai ape,” yalepó.

Yesu wisiyóló dape sini yale fo

⁵¹ Téró, Yesu i hae taaróló heppapaae dapesó holaai feleke deremó, ą me tikipaae faai kisipa muni, Jerusalem be huluapaae maaté faai fotokó yalepó. ⁵² Téró, Yesu ą nalo faaираalu, mepaae whjrape beró naaire զlatamo donoróló

mulaai atimapí fópóló dotonatepa, atima Samaria hae tuämó tene bemó sókó felepó.⁵³ Téyaletei, ai be hulua so whj feané a Jerusalem bepaae faai wale kilitu, dape sinipó.⁵⁴ Atétere ala kilitu, ama yó matere whjtamo Jems-ró Jon-tamoné ąpaae duraalu, “Tale-ó, i be huluamó betó mole so whj fea hepen-mó mole si dorowópóló yaé yóló kisipa mute?” yalepó.⁵⁵⁻⁵⁶ Ai fo depa, Yesu a fetée fóló atimaamo foné sóró, atima me be huluapaae felepó.

*Betä whjné Yesupaae yaq sya walapó yale fo
(Mat 8:19-22)*

⁵⁷ Atéró atima fu betalemó, tuämó whj betané ąpaae duraalu, “Yaé mopaae fupa, ti ękélé yatóró sya waalopó,” yalepó.

⁵⁸ Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Häonarapeta, atima fitere tiki yóo, barapekélé fiyaaire dépi daayoo eretei, Whjné Naalema betä toró mulóló fiyaaire tiki inipó,” yalepó.

⁵⁹ Atéró, whj mepaae duraalu, “Yaé sya ape,” yalepó. Ai fo depa, kale whjné duraalu, “Tale-ó, folosóró ę yalo ayapi dourale fulapa, wisire?” yalepó.

⁶⁰ Ai fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, “Sukune aqre whjné ti sukune whj dourópóló, yaé ti Kótóné teteróló kaae tare aqomó mole ala yó maté kwęyae,” yalepó.

⁶¹ Atéró, me whjnékélé duraalu, “Tale-ó, ę yaé sya waaitei, yalo hae ayapaae kóleó fo ene faai kisipa mutapó,” yalepó.

⁶² Ti fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, “Whj me de ama kutó ditu bitutei, dępaae kele mulatere whjné Kótóné teteróló kaae tare aqomó mole kuto diraaire sunipó,” yalepó.

10

Yesuné 72 whjrape doteyale fo

¹ Atéyale kılıpaae. Talené mepaae 72 whjrape sóró beteróló, a faai dere be hulua dokopaae atimapí fópóló, tamo tamoyóló doteyalepó.² Atéró doteyaaí atimapaae duraalu, “Kutómó ąla mo dekéró ęlumépatei, ai ąla saaire whj betä doaló meipó. Térapa, ai ąla sere ala teteróló kaae tare Talené mepaae whjrapekó ai kutópaae dotonópóló, Talepaae kemayae.³ Dią bete häorape betere tuapaae sipsip hupu malerape kaae, yalo i dotonatere ape.⁴ Dią furaalu moni detere bekélé, mo yokélé, hó bekélé, sóró faqse. Tumó furaalu, so whjpaae kóleó fokélé ini, fó betä yae.

⁵ Dią betä whjné bemó sókó furaalu, Kótóné hosaa muni deyóló dua betere ala dią tuämó mulópóló yae, fo betä yae.⁶ Ai be tuämó hosaa muni deyóló dua betere whjtamo betepa, ti Kótóné hosaa muni deyóló dua betere ala ai whj tuämó muualopó. Meipa, ti ai ala diaztamo momó fesaae waalo ai ape.⁷ Ai fitere bemótóró bitu, atimané diaqmó matere ąlaró węitamotóró nuku betae. Ti aita, diaaq diteremó kutómó dupu dono ai sere ape. Térapa, dia be dokó hoko fité kuni, fitere bemótóró fitua yae.

⁸ Téró, dia betä be huluamó sókó fenalemó, ai be hulua so whjné dia wisiyóló dape sóró ąla matepa, ti ai ąlatóró nae.⁹ Atéró bitu, ai be huluamó kisi daae mole so whj wisirótua yae.

Diaaq atimapaae yó mótu, Kótóné teteróló kaae tare alakélé dia beterepaae mo felekemó wale ape,’ fo yae.¹⁰ Téyaaalotei, dia betä be huluamó sókó fenalemó, atimané dia wisiyóló dape sinitepa, ti ai be bela tuämó daalu, atimapaae

i fo yae. ¹¹ ‘Diaaq yale alamó, diaqué be hae dáné hómó dakeretei diaaq keletómó i helekétere ape,’ fo yae. Diaqué dowqae fu betepa, Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole ala mo felekemó waalopa, diaq diriyóló kisipa muae yae,” yalepó. ¹² Atéró, Yesuné ama yó matere whírapaæ duraalu, “Yalo diapaae mo i dere ape. Kótóné i haemó betó mole so whíj taletere su kamó, Sodom be huluamó betó mole so whípaae doasi sekéi ala eraalotei, diaq wisiyóló dape sinitere be hulua so whípaae eraaire sekéi alata, mo doasi bosenóló eraalo ai ape.

¹³ Korasin beró Betsaida be huluatamomó betó mole so whíj diaq tuqpaæ doasi sekéi ala waalopa, diaq mo wió yae. Ti noatepae, i be hulua tamomó erale kelemei kaae, Tair-ró Saidon be huluatamomó eroluçsóró, ti atima mo taketitei yei kuti bukoo, kili diyóo, yóló kisipa feteyóló bituapó. ¹⁴ Téyalotei, Kótóné fo tokóló tale dere su kamó Taia-ró Saidon be hulua so whítamopaae sekéi ala eraalotei, diapaaeta, ai bosenóló mo doasi sekéi ala eraalo ai ape. ¹⁵ Diaq Kapeneam be hulua so whíj-ó, diaaq kisipané diaq Talené ó sapaae dapesó horaalopóló de? Meipa, doa kóleó. Whí mo ti sukóló aluyaaire dolopaaetei derepaalo ai ape,” yalepó.

¹⁶ Tétepa, Yesuné ama yó matere whírapaæ duraalu, “Mepaae diaaq dere fo wosetere so whíjné ti yalo dere fokélé wosetapó. Mepaae so whíj dené diaq hóratepa, ti ekélé hóratapó. Téretei, mepaae whíj dené yalo dere fo woseni nisyóló hóratepa, ti e doteyale whíkélé hóratapó,” yalepó.

¹⁷ Téró, kale doteyale 72 whírapaæ hékésatamo momó fesaae wóló duraalu, “Tale-ó, dáné naao doi yóló

dowi keperape doló hókonatepa, dáné dere fo mo betá wosóló fua dapó,” yalepó.

¹⁸ Ti fo depa, ama atimapaae duraalu, “Hepen bemó dowi Satan epée dê kaae fitqa deté i haepaae dorowapa kelalepó. ¹⁹ Dowi wuliró tórapetamo diaqué téya depa, dáné bóe whíj Satan-né bole fotokóné diaq doraalomeipó. ²⁰ Ti ai alata motei, kale dowi keperape diaq aqmó sukóló beterémó hékéseni, hepén bemó diaaq doi aseyóló moleteimó betá diaq hékésetu betaæ,” yalepó.

²¹ Atéyale su kamó, Yesu a Dëi Kepe Wisiné fotokorratepa, doasi hajné su kuntu duraalu, “Hepen beró haetamo aleóló muló betheré Aya Tale-ó, skul yóló doasi kisipa sere whírapero fea ala tuére whírapetamoné kelaqsóró kinóo, ketei aqre whírapené kolópóló, hakearóo dere kilitu, yalo yapaae mo kée yóló, naao doi sóró horatapó. Aya-ó, aita mo naao kisipa mole alatóró erapó,” yalepó.

²² Téró, Yesuné atimapaae duraalu, “Ai ala feata, yalo teteróló kaae tanópóló, Ayané épaae meló betherapó. Whíj betanékélé Naalema tuéni, Alimané betá tuérapó. Atére kaae, Alimakélé whíj betané tuéni, Naalemané betá tuérapó. Atérené Naalemané ama Aya i ape yóló yó melaii tué mole so whípaae yó matepa, ai so whíjné maaté Alima tuénerapó,” yalepó.

²³ Téró, Yesu a ama yó matere whírapaæ atimanale bitu, a atima betherpaæ fetée fóló duraalu, “Mió diaaq kelené i kilitu betheré ala tué sere so whíj Kótóné wisiró betherapóló, hajné su kuntu betherapóló yae. ²⁴ Ti noatepae, yalo diapaae mo i dere ape. Mió keletere ala take betale kóló whírapero topo whírapetamoné kelenée deté waletei kilini yóo, diaaq wosetu betheré fokélé

wosenée deté waletei woseni yóo ipakalepó,” yalepó.

Samaria whjné Juda whj tao sale fo

²⁵ Téró, Moses-né asere fo yó matere whj betä turukó holóló Yesu súsoró duraalu, “Yó matere whj-ó, e mo ti betó tawaairaalu, noa alakó yaaloé?” yalepó.

²⁶ Ti fo depa ama duraalu, “Ai asémó noa fo ere? Ai yóló muló betere fo dosqatu, naao noa kisipa mute?” yalepó.

²⁷ Ai fo depa, kale whjné ąpaae tokó mótu duraalu, “Tale Kótópae hékessené sinóló yaala sókó fole alata, naao hosaa turónékélé, kepe turónékélé, fotokó turónékélé, kisipa tiki turónékélé, du betae. Tétu, naaotei yá hékessené sukutu dere kaae, naao be whj so whjpaaekélé, atéró hékessené sukóló yaala sókó fu betae,” yalepó.

²⁸ Ti fo depa, Yesuné kale whjpaae duraalu, “Aita, naao mo dono tokó matapa, yá mo ti betaasepóló, ai alatóró hale yó tawae,” yalepó.

²⁹ Téró kale whjné ama yale fonétei a só deranépa, a donore whj aqyóló Yesupaae woseturaalu, “Naao ępaae be whjpó dere fo-a, demó de?” yalepó.

³⁰ Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Whj betä i Jerusalem be taaróló, Jeriko bepaae durupu betalepó. Téyalemó, qlémi nokole whjrake tü tuamó melaa muóló, ama kuti sorokóló taae faróló a susupuróló felekemó sukaai du betepa atima felepó.

³¹ Atéró, Talepaae momaratere whj betä ai kale whj derepele tumó durupuraalu kelalemó, kale whj tumó mupa, dekeróló a dêmó derepelepó.

³² Atétepá, betä Lipai fake whj ąkélé sókó walemó, kale whj sinóló mupa kolóló, dekeróló ąkélé

dêmó felepó.

³³ Téyaletei, betä Samaria whj ąkélé kale whj mole tikimó sókó wouraalu kelalemó, kólei ala epa kilitu, ama tao saai kisipa mualepó.

³⁴ Atéturaalu, a kale whj mole felekepaae fóló, kale whjné doalére tikimó wel wéiró wain wéitamo dilóló dokalepó. Téró, kale whj ama *donki* hupu tómó beteróló fóló, uké whjrake fitua dere bemó beteróló, kale whj ama mo wisiyóló kaae tarepó.

³⁵ Téró, be dëtepa híka kale whjné ama *silpa moni* tamó sóró, kale uké whjrake fitere be kaae tare whjpaae duraalu, “Yalo i matere *moniné* a kaae taté felalemó, ai *moni* tamó kemetepa, ti e wóló naao *moni* yalo tokó melaalopa, a mo wisiyóló kaae tawae,” yalepó.

³⁶ Téró, Yesuné kale Moses-né asere fo yó matere whjpaae duraalu, “Naao kisipané i whjrake sorekó mé whj kale dale whjné ama be whj kaae aqyaleé?” yalepó.

³⁷ Ti fo depa, kale whjné momó tokó mótu duraalu, “Kolené sukutu tao sale whjpó,” yalepó. Ai fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, “Ama yale ala kaae, naaokélé yaai fae,” yalepó.

Yesu Mataró Meriatamo betere be huluamó betale fo

³⁸ Téró, Yesu a ama yó matere whjraketamo tumó fité woló, Mata betere be huluamó sókó wapa, Matané ątamo betaai dape salepó.

³⁹ Matané kema Mariakélé Yesuné hó aqmó bituraalu, ama dere fo wosetu betalepó.

⁴⁰ Atétepá, Marta a atima naaire ąlamó bipi du bituraalu, ama yó matere fo wisiyóló wosenipó.

Atétepá, kale so Yesu beterepaae wóló ąpaae duraalu, “Tale-ó, e yalo wotoró depe tukó wei ala du beterapa, ama e tao sene wópóló, naao ąpaae dumié?” yalepó.

41 Ti fo depa, Talené ąpaae duraalu, "Ti senaale Mata-ó, yata mepaae ala noa yaaloé yóló, doasi whaalia du betereteiné ya ai só deró betere ape. 42 Téretei, mo doasi topo qla betä ya seni, yagyä ai ere ape. Mariané ama betä mo doasi topo qlapóló kisipa muóló sóró taretei dñané fasó saalomeipó," yalepó.

11

Yesuné Talepaae moma dere ala yó melale fo

(Mat 6:9-15, 7:7-11)

1 Téró me sukamó. Yesu ą me tikimó bitu, moma du beterepó. Atéró, moma yóló kematepa, ama yó matere whj betané ąpaae duraalu, "Tale-ó, Jon-né ama yó matere whjrapepaae Kótópaae momatere ala yó melale kaae, naao dákélé yó melaasepé," yalepó.

2 Ai fo depa, ama atimapaae duraalu, "Diaaq Talepaae moma dere ala etéró yae.

'Aya-ó, yata dowi ala mo betakélé munire Kótó betereteiné so whj feané naao doi wisi naale doasi mulápóló yae.

Naao teteróló kaae tare aqmó mole ala wisi wópoló yae.

3 Be dë dokö betä betamó dñané naaire qla naao súmō ąlæ.

4 Mepaae so whjné däpaae erale dowi ala kwia taní, me qla meipóló hale kemeratapa, dñané dowi ala kwiakélé naao hale kemerae.

Téturaalu, sú sere alané dä deé nalaqsóró, naao dä ąlisóró fae.'

5-6 Téró, ama atimapaae duraalu, "Diákó betä whjné ama fulumu whj saletómó wóló betepa, ą diliki sú tuqtamo ama noma beterepaae fóló duraalu, 'Noó, yalo fulumu whj miótí sókó waleteteiné naaire qla meitepa,

ąpaae *bred* o bulá sorekó ą maletamo melaasepé fo dekéró yó tapa, noa ala yaaloé?'

7 Ai be dolomó betere whjné i fo yaalopó. 'Be tū kinóló yalo naale senaletamo fireteiné turukó holóló, naao kematepe qla menanénipa, ępaae dotopoi fo ekesé,' dua dapó. 8 Yalo diapaae i dere ape. Kale whj ą halaaíné kematóró hale yó tapa, ama fulumu whj turukó horóló kematepe qla manénipatei, mo súmótóró melaalo ai ape.

9 Atérápá, yalo diapaae i dere ape. Talepaae me ąlakó kematepa, ai kematepe qla melóo, keketepa ti ai qla mo kolóo, tū tukjyae yóló tū dupa, ti tukj yóo yaalopó. 10 Ti noatepae, mepaae kematepe so whjné keketepa ti ai qla mo kilitua dapó. Mepaae so whjné tū tukjyae yóló tū dupa, atétere so whj wópoló tū tukjua dapó.

11 Diákó me whjné diaaq naale senaalené yakópoló kematepa, ya taaróló, dowi wuli male melaaloé? 12 Ó naao senaale naalené ba kekó 'Alae' depa, ai kematepe qla taaróló, whj tukó nokole tó melaaloé? Meipó. 13 Dią dowi ala du betere whjrape bitutei, diaaq naale senaalemó wisi wisi qla matere ala diaaq ai kisipare ape. Atére kaae, mepaae so whj dené Dëi Kepe Wisi kematepa, ó hepenmó betere diaaq Aya Talené mo melaalo ai ape," yalepó.

Yesupaae Belsebul-né fo tokorratepa dapó yale fo

(Mat 12:22-30, Mak 3:20-27)

14 Téró me sukamó etéyalepó. Dowi kepené whj betä kqoló nomonó betepa, Yesuné dóló hókonalepó. Atétepa, kale dowi kepe sókó furaalu, ama fo kaae sóró deremó, ai touró betere so whj feané sirayalepó. 15 Atétepa, mepaae so whjné duraalu, "Aita,

dowi keperapené topo kepe Belsebul-né fotokoratepa, dóló hókonótú beterapó,” yalepó.¹⁶ Ai fo depa, mepaae whírapené ama noa ala deró ą sú sóró kaae kilituraalu, ąpaae hepen bemó mole betä fareyópu eratapóló dñané kisipa yaaipa, erae yalepó.

¹⁷ Atéró mutere tué tiki Yesuné kisipa yóló atimapaae duraalu, “Mepaae doasi topo whírape atimané teteróló kaae tare tuámó atimasisitei bóe dupa, ti teteróló kaae tare ala mo haepaae doropóló doyoo, betä be huluamó betó mole so whíkélé atimasisitei bóe dupa, ti ai be haepaae doropóló mo doyoo yaalopó.¹⁸ Satan ama fake atimasisitei bóe dupa, ti ama teteróló kaae tare ala netéró fotokó buaaloé? Yalo i dere fota, diaaq ępaae ya dowi keperapené topo kepe Belsebul-né fotokoratepa, hókonótú beterapó depa i dere ape.¹⁹ Ti diaaq ępaae topo kepe Belsebul-né fotokoratepa, dóló hókonalepó derea, diaq fakenékélé dóló hókonótú betere ala né fotokoratepa de? Motamo Kótóné fotokó bulatepa dapó depa, ti fo tokóló taletere su kamó atimanétei diaq só de-raalopó.²⁰ Téretei, yalotamo Kótóné fotokoné dowi keperape dóló hókonélipa, ti Tale Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole ala diaq tuapaae wóló i mole ape.

²¹ Fotokó bole whíjné be ó ąla mepaae whíjné doraqsóró, sesé duraalu, kale whíjné ama tqoró dikitamo tawóló, siki siki yóló kaae tapa, whí mené doraalomeipó.²² Téretei, mepaae doasi fotokó bole whíjné bóe sókó wouraal, kale doasi fotokó bole whí dóló teteróló, bóe dele ąla qlakélé fea fasóló, ama bemó muó mole wisi wisi qlakélé fea sóró ama be whítamo ąli yaaí sóró fulapó.

²³ Whí me de ętamo betamó

bitinipa, ti ętamo bóe dilapó. Whí me de ętamo bitu, ę fasóló ąla ąla betapaaeróló munénitepa, ai whíjné yalo ąla ąla hóko besekératapó.

²⁴ Atéró, kale dowi kepe whíjné depe tuámó beteretei, sókó furaalu kópui hae tikipaae ą feléyóló betaaire tiki kekçairaalu fua dapó. Atéró fóló, kelenalemó betaaire tiki kilinitapa, ą take betale be kelaai momó fesaae faai dapó dua dapó.²⁵ Atéró ą sókó wóló kelenalemó, kale be wisiyóló fuóló taae faróló, wisiró betepa keletapó.²⁶ Téró, kale dowi kepe ą momó fóló, mepaae dowi ala mo turó fğane wéikeró keperape dape sóró, kale bepaae momó bitj walapó. Atétepa, kale whí ą take bitu sawa doyaletei, mió mo ti doyó faalopó,” yalepó.

²⁷ Atéró Yesuné ai forape du betepa, so whí fea betó mole kuamó so betané fo fakéyóló duraalu, “Ya deyóló awá male so naao hae Tale Kótóné wisiró beterapa, ą hajné sinóló beterópóló yae,” yalepó.

²⁸ Ti fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ai dukiratere fota mepaae whí de Kótóné fo wosóló, sya fóló erótú betere so whíta, Tale Kótóné wisiró betereteiné hajné sukutu beterapó,” yalepó.

*Yesupaae me ala yaairemó dere fareyópukó erae yale fo
(Mat 12:38-42, Mak 8:12)*

²⁹ Téró, so whí fea wóló touró betepa Yesuné duraalu, “Mió i alimó betere so whí dowi alané fğanutei, ępaae doasi sira yaaire me fareyópukó erae du beterapó. Tépatei, me kae eraalomeipa, mo take Jonapaae erale ala kaae betä eratepa kelaalo ai ape.³⁰ Ti noatepae, Ninipa so whíjné Jona-paae erale fareyópu kilituraalu, ita Kótóné dotonale whípóló kisipa moipakalepó. Atéyale kaae,

mió i alimó betere so whjnékélé Whjné Naalemapaae eratere ala kilituraalu, ita Tale Kótóné dotonó betere whjpó kisipa muaalo ai ape. ³¹ Betä Saoti hae kwia teteróló betere doasi topo *kwin* soné mió i alimó betó mole so whjtamo fo tokóló taletere be dêmó, diaq só deraalo ai ape. Ti noatepae, ai sota hae kwia dene falepaae biti wóló, Solomon-né fosó fosói kisipa muóló yó matere fo wosaaí walepó. Téyaletei, Solomon-né mole kisipa bosenóló whj betä i betere ape. ³² Téretei, Ninipa be hulua so whjró diaq mió i alimó betó mole so whjtamo só deraai fo tokóló taletere be dêmó atimanétei diaq só deraalopó. Ti noatepae, atima Jonané yó mótu betale fo wosóló, kisipa tiki feteyalepó. Tépatei, Jonakél téteróló bosenée fale mo doasi seké whj betä wóló i betere ape.

Keleta tiki fea dêró betere sa supó yale fo

(Mat 5:15, 6:22-23)

³³ Mo whj betanékélé, *lamp* sa dêróló kinéli tikipaae ó nukuné husiróló mulótimpó. Dêróló daalótua dere tikimótóró mulótua dapó. Mepaae so whj be dolopaae wapa, ai dêmó beterópóló, dêró beterapó. ³⁴ Naaø keleta, ti tiki turó dêró betere *lamp* sa sú ai ape. Naaø kele tamo wusuró wisipa, ti naao tikikélé turó dêrapó. Téretei, naao kele tamo wusuró dilikipa, ti naao tikikélé turó dilikirapó. ³⁵ Naaø tiki tuamó dó tare dê diliki yaqsoró, mo hotowa yóló kaae tawae. ³⁶ Térápá, naao tiki turótamo dêpa, ti tiki me kwiapaae sawa dililikélé ini, tiki featóró dêyó furaalu, belapaaekélé sókó faalo ai ape,” yalepó.

Yesuné Farisi whjrapepaae wiyo yae yale fo

(Mat 23:1-36, Mak 12:38-40, Luk 20:45-47)

³⁷ Yesuné ai fo yóló kemetepa, Farisi whj betané átamó qla naairaalu ama bepaae dapesó fóló, qla nukuatere ni fake tómó tiróló beterepó. ³⁸ Atéru, Yesu qla naairaalu, atimané mara mole ala sya furaalu, folosóró ama naase fokunitepa, kale Farisi whj q hokomó sókó fu sirayalepó.

³⁹ Atétepa Talené ápaae duraalu, “Aita motei, diaq Farisi whjné qla nokole nukuró wutitamo hâle tómó ere bólú maaté fukutua dapó. Téturaalu, diaaq tiki tuapaaeta, ti fea qla senée yóló ekéletere alaró ukusitere alatamoné ai fâane ape. ⁴⁰ Diaq okokoi tué mole whjrape-ó, Kótóné diaaq tó tikimó ere ala fea taleturaalu, u tuapaaekélé tale dumipóló de? ⁴¹ Diaaq nuku tuamó mole qla sóró yolealere so whj tao sóró melae. Atétepa, ti diaaq tiki tuamó ere ala fea Kótóné kilitu, mo kokorapó fo yaalo ai ape.

⁴² Farisi whjrape-ó, diaq né kutómó ere sawa qłakélé naase tamo supa, dekeyóló betä Kótópaae hâle móituraalutei, mo donotóró taletere alaró Kótópaae yaala sókó fole alatamo sisópaae erótú beterapó. Atére alamó doasi sekéi ala diaq tupaai waalopa, wiyo yae. Donoyóló taletere alaró Kótópaae yaala sókó fole alatamo touróló, Kótópaae hâle matere alakélé uasóró mo wisi uapó.

⁴³ Farisi whjrape-ó, diaq fo wosetere bepaae furaalu, doasi doi mole whjrape bitua dere tikimótóró betaai ekéle yóo, qla dotonatere tikimó daalukélé, so whjné doasi whj wisi-ó yóo, yóló dukiratere kokomó ai ala dua dapó. Atétere alamó diapaae doasi sekéi ala waalopa wiyo yae.

⁴⁴ Farisi whjrape-ó, diaqta u tupaai whj dou epatei hâle tiki aqpa, ai tómó so whj fua wua du beterapó. Ti diaqta, douró

betere whj kaae aqrapa, wiyo yae,” yalepó.

⁴⁵ Tétepa, Moses-né asere fo yó matere kisipa fosóre whjné qapaae duraalu, “Yó matere whj-ó, naao ai dere forapené dä mo ti só deratapó,” yalepó.

⁴⁶ Ti fo depa Yesuné duraalu, “Moses-né asere fo yó matere whjrake-ó, diaaq so whjpaae i ala yae, i ala yaqse, du betere alata, doa sekéi qla so whjné hylumó belerótü dere kaae du beterapó. Ai sekéi qla diaaq belerótü bitutei, atima fasóló tao sere alamo dumipó. Atérapa, diapaae waaire sekéi alamó wiyo yae.

⁴⁷⁻⁴⁸ Take diaaq noutererapené dale Kótóné kóló whjrake dourale tiki be wisiyóló tñotu beterapó. Mió atétu betere alané diaaq ayarapené whj dale ala wisirapóló, hakeamó yó matapó. Atéteremó diapaae doasi sekéi ala eraalopa, wiyo yae. ⁴⁹ Atéró betale alamó Kótóné ama fosó fosóre kisipa sya furaalu, i fo erapó.

Yalo kóló whjraperó *aposel* whjraketamo atima beterepaae dotonaalotei, mepaae whj mo ti dóo, mepaae hale susupuróo yaalopó,’ erapó.

⁵⁰ Atérapa, mo take kaae sóró dilé wale kóló whjrakené samearó mió diaaq du betere whjrakené sameatamomó kwia turó mió i alimó betere so whj diaaq saalo ai ape. ⁵¹ Ita, mo dapó. Atéyaaire alata, Abel-mó kaae sóró dilé wóló, kale momatere bemó Kótópaæ simó sukylaa dalatere tikiró kae tukóló muló betere be ke tuamó dale whj Sekaraiamó däle yóló kwia feata, mió i alimó betó mole so whjné saalopó.

⁵² Moses-né asere fo yó mótu betere whjrake-ó, Kótóné mo bete mole alapaae sókó faaire so whj faqósoró tñ tukjtere ki diaaq fasó salepó. Ti diaata, ai tumó fumitei,

atima faai du betere so whj diaaq sesétu beterapó. Atétere alamó diq doasi sekéi ala saalopa, mo wiyo yae!” yalepó.

⁵³ Ai fo yóló kemetepa, Yesu a felemó, kale Farisi whjraperó Moses-né ere fo yó matere whjraketamoné a só deraairaalu, detersai fo du betalepó. ⁵⁴ Aita hale mei, a hasokó fuléró kelaai kae kae wosetere fo du betalepó.

12

Farisi whjrake wisiyóló kaae tawae yóló yale fo
(Mat 10:26-33)

¹ Atéró, so whj mo dekéró wale tikimó hae tiki fqapa, folosóró Yesuné ama yó matere whjrakepaae duraalu, “Farisi whjrake tuamó bole yist diapaae tekaqsoró hotowaró kaae tawae. Atimata tiki tuapaae dopatei, tó tikimó hale wisire nisi du beterapó,” yalepó. ² “Mió kilini hiró betere ala fea, take hakearatepa so whj feané kololó tué yaalopó.

³ Diaaq diliki tuamó du betere fo demó depa wosoo, be dolomó dua kikiti dere fo be huluamó daalu fakeyóló depa so feané wosoo, yaalopó.

⁴ Norape-ó, diapaae i dere fo wosae. Mepaae whjrakené diaaq tó tikita dóló sukunaalotei, take diapaae me ala eraalomeipa, ai alapaae wiyaqse. ⁵ Wiyaai depata, ti naao mo *tikikélé*, kepe betekélé, doróló mo ti dó tare sipaae deraaire fotokó bole Kótó beterapa, qapaae betá mo doasi wiyaie. ⁶ Sonaai *moni* ke tamoné aporó ba belekqatiki dupunérápó. Atére barape betákélé Kótóné kisipa keterótimpó. ⁷ Diaata, ai ba belekqatikitamo suni, Kótóné ama hosaa mole doasi qla ai ape.

Diaaq topo nikikélé Kótóné ama sumó dosayóló kisipareteiné dia wiyaqse.

⁸ Yálo diapaae mo i dere ape. So whj feané kele tómó mepaae whjné duraalu, Yesuta é teteróló kaae tare Talepó depa, Whjné Naalemanékélé Kótóné *ensel*-rapené keletómó ą yálo fo eratere whjpó yaalopó. ⁹ Téyaloleti, whj me dené so whj feané keletómó ą Keriso fake meipó depa, ti Whjné Naalemanékélé, Kótóné *ensel*-rapené keletómó ai whj ą kisipanipó yaalopó. ¹⁰ Mepaae whj dené Whjné Naalema eróló foné só deratepa, ai dowi ala kwia kemeróló aluranérápó. Tépatei, kale Dëi Kepe Wisiné ditere kutó faleyóló só deratepa, ai kwia mo aluranénipó.

¹¹⁻¹² Bóe whjrapené fo wosetere bepaae ó so whj teteróló kaae tare whjrapepaae ó *Gavman*-né sóró beteró betere topo whj beterepaae fo tekai dapesó fupa, dia noa fo yaaloé yóló, whaalia yaqse. Ti noatepae, atétere su kamó diaaq yaaitere fo fea Dëi Kepe Wisiné yó melaalo ai ape,” yalepó.

Néli whjné hóko ala yaletei fo salepaae dó faróló yale fo

¹³ Tétepa so whj fea touró betere kuamó, whj betané Yesupaae duraalu, “Yó matere whj-ó, yálo no dàmoné ayané mómu ąla ąla bukóló, ęmale melópólópa, naao yálo nopaae yae,” yalepó.

¹⁴ Ti fo depa Yesuné duraalu, “Ti whj-ó, diaamomó ąla ąla bukóló melópóló né ę sóró beteraleé?” yalepó. ¹⁵ Téró ama atimapaae duraalu, “Kae kae ąla fea senée yóló au nokole alané dia doraqsóró, mo hotowaró kaae tawae. Ti noatepae, ąla ąla mo dekéró sóró tare alané whj beteró bitinipó,” yalepó.

¹⁶ Téró, ama atimapaae fo sale fo etéró yalepó. “Betä néli whjné ama diyale ke kutómó ąla dekéró salepó. ¹⁷ Ai ala kilitu, ama etei kisipa mualepó. ‘Ama kutómó yó

mole ąla mulaaire tiki meipóló,’ ą fomo du betalepó.

¹⁸ Téró ama duraalu, ‘Yálo ąla ąla mulaai tçale be fisikóló mo doakale be tçeyóló yálo kutómó sere ąlaró mepaae wisi wisi ąlatamo mulaalopó. ¹⁹ Atéróló yålotei etei fo enérapó. Ę ąla ąla mo súmó moleteiné mió me kutó dini doasi ba fomó sasa nóló hale bitu, mole ąlaró wçitamo maaté hajtamo nukulé fu betaalopó,’ ere fo kisipa muni airapó.

²⁰ Tépatei Kótóné ąpaae duraalu, ‘Kisipa okokore whj-ó, naao betere bete mió dilikitamo yálo tokó sirapa, naao donoróló mulale ąla né saaloé?’ yalepó.

²¹ Whj me dené mepaae ąla ąla whj tao sóró hale móituraalu, ita Kótópaae matapóló kisipa muóló meni, ątóró néli whj betaaí dapóló fea ąla ekeleyóló betapaae du betepa, ti i ere fo ai whjpaetóró eraalo ai ape,” yalepó.

Naaire ąla ó yaqse ąlamó whaalia yaqse yale fo

(Mat 6:25-34)

²² Téró, Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Yálo diapaae i dere ape. Dia naaire ąla meitepa, noa naaloé yóló whaalia du betaqse. Naao tikimó kisipa mutu, kutikélé noa saaloé yóló whaalia du betaqse. ²³ Nokole ąlata, wisi ąlatei whjné betere beteta, mo doasi ąlapó. Kutikélé wisi ąlatei, whjné tikita mo doasi ąlapó. ²⁴ Barapené dere ala kolóló kisipa muae. Atimané naaire ąla wae biliyóo, ęlumé depa sóró bepaae mulatere alakélé yóo, dumipó. Tépatei, Kótóné atima kaae taru, betere dokq fea atimané naaire ąla mótu dapó. Hepen bemó betere diaaq Ayané barape kolósu, dia kolósu depa, dia so whjpaee ama hosaa mo turó mulapó. ²⁵ Diákó betä whjné ama betaaire alamó kisipa muóló

whaaliala duraalu, a betaaire ba fo sümó foloranére? ²⁶ Ai sawatamo ala dijané enénipa, ti mepaae doasi alarapemó noatepa whaaliala du betere?

²⁷ HALE YÓ mole nerape fuatere ala kolóló, kisipa muae. Ai ne fua kéri bisikóló kuti nomotumitei, ama ere au wisi kelaalo mo kokorapó. Atére auné Solomon-né derótua yale kokoi kutiné au bosene falapó. ²⁸ Diq kisipa tiki sawa tiró betere so whírape-ó, haemó hale yó mole nerapeta mió maaté yóló dó simó biliraaire qlatei, Kótóné wisiyóló aurótua dapó. Ai nerapepaae erótua betere alakélé mo bosenóló, diaaq deraaire kuti Kótóné sümó melaalomeipóló de? ²⁹ Dijané naaire qla ó wéimó hosaa turó muóló noa naaloé yóló doasi whaaliala du betaçse. ³⁰ Ti noatepae, hale hokö betere so whí feané ai qla saai dapóló keteké buóló wóputu beterapó. Ti dijané yayatere qla hepen bemó betere diaaq Ayané ama mo tuérapó. ³¹ Térapa, Kótóné teteróló kaae tare aqmó betaai dapóló, keteké buóló kikitu betepa, ti yayá du betere qla qla ama sümó melaalo ai ape.

³² Yalo sipsip hupu malerape-ó, diaaq Ayané ama teteróló kaae tare ala a wisi kisipa muóló hajtamo diámó hale melaalopa, whaaliala yaçse. ³³ Térapa, diaaq muó mole qla dotonóló moni sóró mepaae yolealere so whímó hale mélæ. Atéterea alané hale muó tawópóló, moni detere be wisi aletapó. Atétepa, ti wisi wisi qla hepen bemó hale muó taru, kemekélé yaalomeipó. Aimó olémi nokole whíkélé, hoséli ó ero sinékélé, turukóló doraalomeipó. ³⁴ Mé tikimó naao wisi wisi qla mupa, ti naao hosaakélé aimótóró mulapó,” yalepó.

Kutó mo wisiyóló kaae tawale fo (Mat 24:42-51)

³⁵ “Diq kutó dine faairaalu kuti deróló bitu, sarapekélé duku beterópóló, deróló mulae. ³⁶ Ti atétere alata, mepaae kutó diratere whírape atimané doasi whí betä so dokotere be démó detere qla nale feletei fesaae wópóló, kaae tatu dere kaaepó. Atépa, kale whí wouraalu be tý dupa, a be dolopaae holópóló, hapale atimané be tý tukjyaalo ai ape. ³⁷ Atéró, atima teteróló kaae tare whí wouraalu keleralemó, ama qla qla mo wisiyóló kaae tapa, a hëkeseturaalu atimapaae mo wisi ala eraalopó. Yalo diapaae mo i dere ape. Kale topo whí a kuti wisi deróló, ama kutó diratere whírape wópóló ápi fóló, qla nokole ni fake tómó kaae tawóló betaalopó. ³⁸ Kale doasi whí a be diliki tuámó ó be teó dëterepaae sókó wouraalu ama kutó diratere whírape keleralemó, fea qla qla sümó donoró betepa, a hëkeseturaalu atimapaae mo wisi alatóró eraalo ai ape. ³⁹ Tépatei, i dere fo mo diriyóló wosóló tué muae. Betä be talené ama be fulukóló qla qla olémi saaire whí i sukakelemó waalopóló kisipa uásóró ti ama be fulukóló qla qla sóró fópóló kaae tawuá meipó. ⁴⁰ Térapa, diákélé hotowaró donoróló betae. Ti noatepae, kale Whjné Naalema waalomei nisiyóló mokoleyaa yóló betere tuámó waalo ai ape,” yalepó.

⁴¹ Tétepa Pitané duraalu, “Tale-ó, naao ai fo salepaae dó faróló dere fo-a, däpaae maaté dépé, so whí feapaaekélé de?” yalepó.

⁴² Ai fo depa Talene duraalu, “Betä fosó fosóre kutó diratere whí ama doasiné dere fotóró wosóló eró tapa, mepaae kutó diratere so whí apaae teteróló kaae tawae enérápó. Tétu, tukóló muló betere

sukamótóró atimané naaire qla maté fópóló, ama naase tuqmó mulóló ą fulapó.⁴³ Téró kale doasi whj ą momó fesaae wouraalu keleralemó, ama diyae yóló fele kutó mo wisiyóló dipa kilitu, ai whjpaae mo doa hékesené sinóló mo wisi ala eraalo ai ape.⁴⁴ Yalo diapaae mo i dere ape. Kale topo whjné ama qla qla fea ai whjpaae naao mo wisiyóló kaae tawae yóló ama naase tuqmó mulaalopó.⁴⁵ Tépatei, kale kutó diratere whjné ama etei kisipa munérápó. ‘Yalo doasi ą foloti feletei hapale wómipó,’ dua dapó. Atéreteiné, ą bitu mepaae kutó diratere whiraperó sorapetamo fokosói ala yóló, du beteró ą qlaró wéitamo dekéró nóló topo doyóló keyaa faalopó.⁴⁶ Atéró kale doasi whj waalopóló kisipani, mokoleyaa yóló betere tuqmó ą sókó wouraalu, kale whj diyóló turukópi sóró kisipa tirénire so whjtamo touyóló beterópóló, hókó faraalopó.

⁴⁷ Ai whjné ama doasiné mole ama kisipa tué irutei, ą donoróló bitu doasiné dirae yale kutó dirényalemó, fokosói ala yóló mo doasi susupuraalo ai ape.⁴⁸ Téyalotei, mepaae kutó diratere whjné atima doasiné mole kisipa bete wisiyóló sinipa, ti ai whjpaae kwia mótkélé sawa tétitóró melóo, dele alakélé dekéró ini, tétitóró dóo yaalopó. Nalo kale doasi wóló, ama doasi alarape teteróló kaae tawae yale whjpaae duraalu, yalo yapaae melóló fele kutórape fea maé yóló wosaalopó. Mepaae so whjné me whjpaae duraalu, ‘Djané qla qla kaae tawae,’ yóló huyóló mélipa, ti atima momó fesaae wou ama male suróló maé yóló wosaalopó,” yalepó.

Fake tekeyóló, betaalopóló yale fo
(Mat 10:34-36)

⁴⁹ “Eta i haepaae waleteita si sóró walepó. Ai si i haemó mo hapale dó holópóló, mo taketi noke uapóló kisipa mutapó.⁵⁰ Tépa, ę mo kae wéi tópuuaire ala betá molletei kemeraai kaae taru, mo doasi sekéné sukutu beterapó.⁵¹ Ę i haepaae waleteita, diaaq kisipané dią i haemó betó mole so whjtamo hosaa muni deyóló dua betaaire ala sóró walepóló de? Meipó. Yalo diapaae mo i dere ape. Eta, diaq fake tekeyóló beterópóló, tekenale walepó.⁵² Atérené mió i betere alimó kaae sóró, betá bemó aporó so whj betepa, atimasitei bóe dóló tekeyóló, sore whj kae betóo, tamo whj kae betóo, yaalo ai ape.⁵³ Atimasisi atéró fake tekeyóló kae bitu, alimané naaletamó bóe dóo, naalené alimatamo bóe dóo, hamané senaletamo bóe dóo, senaalené hamatamo bóe dóo, whjné hama hyama sotamo bóe dóo, hyama soné ama whj hama sotamo bóe dóo, yaalopó,” yalepó.

Dere ala kilituraalu i ala yaalopóló kisipa yaaire fo
(Mat 16:2-3)

⁵⁴ Téró, Yesuné aimó touró betere so whjpaae duraalu, “Suka doropolepaae sáko hókolo depa kilitu, etei fo dua dapó. Mió hali waairaalu ai dere ape deretei, motóró wua dapó.⁵⁵ Besékélé Saut depaae wapa kilitu, mió mo dirii suka yaai dapó deretei motóró dua dapó.⁵⁶ Dią tó tикиné wisire nisi du betere so whjrape-ó, i haemó dere alaró sámó dere alatamo ti diaaq mo diriyóló kisiparapó. Mió i alimó diaq tuqmó erótú betere ala diaq kilitu beterapa nalo waaire alimó yaaire ala bete diriyóló tué initere noatepa de?

⁵⁷ Diaqé dere ala diaaqtei taleyóló, ita mo dono ala dapóló kisipatere noatepa de?⁵⁸ Whj mené yatamo fo tokóló só deraai taletere whj beterepaae dapesó

fupa, diaamosisi tūmó furaalu donoratepa wisirapó. Ti noa yaqsóró meipó. Ama ya dapesó fóló, taletere whjné naase tuqmó mulatepa, ai whjnémó diki tare whjrabené topo whjné naase tuapaae mulatepa, ya *dipula* beteraqósóró dapó.⁵⁹ Yalo yapaae mo i dere ape. Naao melópoló dgle mulale *moni* fea melaletei, kale sonaai *moni* ke mo ti kemeróló menitepa, ti ya sókó feni, hágé bitiré faalo ai ape,” yalepó.

13

Kisipa fetenitepa aluyaalopóló yale fo

¹ Ai forape yóló kemeteretamo Pailat-né dale mepaae Kaleli whjrabené samea Kótópaae sukulaa dalóló hágé matere qlatamo touróló mótu beterapó fo mepaae whjrabené Yesupaae ene walepó. ² Ai fo depa Yesuné atimapaae duraalu, “Diaaq kisipané ai dale Kaleli whjrapereta, mepaae hágé betó mole Kaleli so whjné yale dowi ala bosenóló, atima mo doasi dowi ala ereteiné dalepóló kisipa mute? ³ Ténipa, yalo diápaae i dere fo wosae. Diaaq dowi ala taaróló kisipa fetenitepa, ti diákélé ai whjrabe yale kaae yaalo ai ape. ⁴ Ai fo kaae, me i ape. Sailoam be huluamó tene foloi be kolokó dorowouraalu, mepaae 18 whjrabe dalepó. Diaaq kisipané ai whjrabené yale dowi alané mepaae Jerusalem be huluamó betó mole so whjné dowi ala bosenée faleteiné erapóló kisipa mute? ⁵ Aténipa, yalo diápaae i dere fo wosae. Diákélé diaaq du betere dowi ala taaróló kisipa fetenitepa, ti atima yale kaae diákélé fea dóló aluraalo ai ape,” yalepó.

⁶ Téró, ama atimapaae i fo sale yalepó. “Whj betané ama képi du kutómó betá nose biliyaletei

oloréró kēle felemó, du betákélé olenipa kelalepó. ⁷ Atépa, ai kutó talené ama kutó kaae tare whjpaae duraalu, ‘Ai nose du oloréró ba fo sore tuqmó kēleta yaletei, du mo betákélé olere kilinipa, diyó mulae. Ti ai dowi wasa daale niné hae fē hágé kemerópoló, noatepa kaae tawaaloé?’ yalepó.

⁸ Ai fo depa, kale whjné ápaae duraalu, ‘Doa whj-ó, ba fo betá tuqmó yalo mepaae kēlaai qla qla sóró ai ni betemó munaalopa, daalópoló taalae. ⁹ Waaire ba fo tuqmó kaae taralemó, olotepa ti wisirapó. Olenitepa ti diyó munaalopó,’ yalepó.

Sqa naai dgle muló betere sukamó sisó fulukó tare so wisirale fo

¹⁰ Sqa nokole be dêmó Yesu q fo wosai té mole berapekó betá bemó Talené ala etérópoló yó mótu betalepó. ¹¹ Tétu beteremó, aimó dowi kepené sisó fulukuró betepatei, 18 ba fo kemere so beterepó. Atéruraalu, q donoyóló betere alakélé ini, mo heméetóró tarepó. ¹² Atépa Yesuné kolóló ápaae ape yóló duraalu, “Ti so-ó, ya dokóló muló betere kisi bete mió ai kemeratere ape,” yalepó. ¹³ Atéró, kale soné tikimó naase mulaletamotóró, ama sisó fulukó taretei donone hotepa, Kótóné doi sóró holalepó.

¹⁴ Sqa nokole sukamótei Yesuné ai so wisiratere ala kilitu, ai fo wosetere be kaae tare topo whj q fopaae butu, aimó betó mole so whjpaae duraalu, “Kutó diyyaire be dêrapeta apo miró mulapó. Térapa, diaaq kisi bete wisirópoló depa ti Sqa nokole be dêmó wéni, hágé be dêrapemó wua yae,” yalepó.

¹⁵ Ai fo depa, Talené ápaae duraalu, “Diá tó tikené hágé wisire nisi du betere whjrabe-ó, Sqa

nokole su kamótei diaaq *bulmakau ó donki* hupurape duló beteretei wéi nópóló dapesó fua dumié?
¹⁶ Atére kaae, Abraham-né deté yale i betere so dowi Satan-né képiné dokóló muló betepa, 18 ba fo hale kemeyalepó. Atépa qá fópóló, Sáa nokole be dèmeotei, yało teraayalepa ai ala dore?" yalepó.

¹⁷ Ama ai fo deremó, atanmo dei kisipa muóló só deraaire whírape atimatei hale duraalu, wiyllepó. Téyaletei, so whí feané ama ai dere ala kilituraalu, kokoi ala dapóló doasi hékisené sukutu betalepó.

Mastard niró yist-tamopaae dó faróló yale fo sale

(Mat 13:31-33, Mak 4:30-32)

¹⁸ Téró Yesuné duraalu, "Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole ala etérapóló noa alapaae dó faróló yaaloé? ¹⁹ Ti aita, i ala kaaené kelerapó. Betä whjné *mastard* ni ke sawatamo só fóló, kutómó biliyalepó. Atéró kale ni holóló, doasi ami daapa, tetejmó sikimó kotere barape sirimó daaneta dua dapó," yalepó.

²⁰ Atéró, ama kale yale kaae momó duraalu, "Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole ala noatamo suróló enére? ²¹ Aita, i ala dere kaaepó. Betä soné *flawa* o bula duraalu, *yist* mo sawatamo bulatereteiné doasi o bula alerótua dapó," yalepó.

Betekene sawa tómo fae yale fo
 (Mat 7:13-14,21-23)

²² Ai alarape yóló kemetepa, Jerusalem-paae fole tómo té mole doasi be huluaró sawa be huluarapemó Yesu faai furaalu, Talené fo yó maté fu betalepó.
²³ Atéró, mepaae whjné Yesupaae duraalu, "Tale doasi-ó, betä betä so whí maaté aluyaqsóró tao saaloé?" yalepó.

²⁴ Ai fo depa ama atimapaae duraalu, "Dią mo sawa betekene

tómo sókó faairaalu, keteké buóló fae. Yało diapaae mo i dere ape. So whí fea ai sawa tómo faai dapóló faalotei fenénipó. ²⁵ Ai be talené ama be tó kinó betepa dią wóló belamó daalu tómo haluróló fo fakeyóló duraalu, 'Tale doa whí-ó, dä holaai dapa tó tukiyae,' yaalopó. Ai fo depa ama diapaae duraalu, 'Dią maae so whírapeé?' yaalopó.

²⁶ Tétepa, diaaq i fo yaalopó. 'Dä fea betamó bitu, olaró wéitamo nóo, ya dñé týrapemó daalu yó materé fo wosóo, du betale so whípó,' yaalopó.

²⁷ Ai fo yaalotei, ama atimapaae i fo yaalopó. 'Dowi ala yó tare so whírape-ó, dią maae wale so whírō è kisipanipa, taae fae,' yaalopó.

²⁸ Atétepa, diaaq Abraham, Aisak, Jekop, mepaae Kótóné whírapekélé fea ama teteróló kaae tare be tuamó betó mupa kelaalopó. Téyálotei, dią ai be tuapaae honi, belamó dele doasi söró wole du bitu, diaaq serekenétei dią tukóló nuku betaalo ai ape. ²⁹ Atétere be demótóró suka hotereró wale so whíkélé, suka doropoleró wale so whíkélé, u depaae wale so whíkélé, i depaae wale so whíkélé, mo fea Kótóné teteróló kaae tare be tuamó detere qla naairaalu, atima betaaire tiki séle séle söró betaalopó. ³⁰ Mió i alimó mepaae nalo wale so whí folosene fóo, mepaae folosóró fole so whírape nalone fóo yaalo ai ape. Yało i dere fota, hásokó feni, mo yaalopó," yalepó.

Yesuné Jerusalem so whí hosamó sirapóló yale fo
 (Mat 23:37-39)

³¹ Atéyale su kamótóró, mepaae Farisi whírape Yesu beterepaae wóló duraalu, "Herot-né ya

daai du beterapa, i be taaróló, metikipaae fae,” yalepó.

³² Ai fo depa, atimapaae duraalu, “Dią fóló, ai whj dóló nokole dowi haçpaae i fo yae. Mióró dótamota, ę mepaae kisi daae mole so whjró dowi kepe tepeyóló betere so whjtamo wisiróló, sore be dëné ti yalo diyaii yale kutó fea kemeróló dälemó sókó fatapó yae. ³³ Téyałotei, mió ó dó ó duąkélé, atimané ępaae me ala eratepa taaréni, hale fó maaté yaalopó. Ti noatepae, Kótóné koló whj kae tikimó sukutepa aqni, Jerusalem bemótóró sukutepa ti mo donorapó.

³⁴ Jerusalem, bemó betó mole so whirape-o, Kótóné ama fo eratere koló whirape dóo, mepaae ama dia beterepaae dotęyle whirapekélé kapo duné siróló dóo, dua yalepó. Kale bané malerape ama baase aqpaae buósu dere kaae, diaaq naale senaale yalo atéró buó saalopóló dua yalemó, diañé hóralepó. ³⁵ Térpa, mió diaaq be mo wópu maalo ai ape! Yalo diąpaae mo i dere ape. Ę diaaq kilini hale bitiré fóló, Talené doimó wale whj-ó, Kótóné hamokoróló tao sere alané wisirópoló yae dere suksamó ti ę momó kelaalopó,” yalepó.

14

Yesu Farisi whjné bemó gla naai betere fo

¹⁻² Téró, Sąa nokole suksamó Yesu a Farisi whirapekó doi mole whjné bemó gla naai fóló beterepó. Atépa, betə hó naase tópure whj Yesu betere felekemó betepa, me alakó déró kelaai kaae tawóló betó molepó. ³ Atépa, Yesuné Farisi whiraperó Moses-né asäre fo kisipare whirapetamopaae duraalu, “Sąa nokole suksamótei whj wisiratepa fo mulepé, meié?” yalepó. ⁴ Ai fo depa, atimané

me fokélé tokó menipó. Atétepa, Yesuné kale whj wisiyópoló tikimó tawóló, turukó hóróló fópoló dotęylepó. ⁵ Atéró, Yesuné atimapaae duraalu, “Diąkó whj betané ama naale ó bulmakau hupu sça nokole be dëmótei nóku dolopaae doropóló mupa, téti hapale tao saalo meié?” yalepó. ⁶ Ai fo depa, atimané ępaae me fo tokó menipó.

⁷ Téró, atima qla naai wale so whirape doasi doi mole whj betere tikimó betaai dapóló fole ala kilitu, atimapaae etei fo sale yalepó. ⁸ “Whj mené ama so dokuturaalu detere qla naai ape depa furaalu, doasi doi mole whirape bitua dere ni fake wisimó betaa ekele yaqse. Ti noatepae, ya teteró betere doasi doi mole whirapepaae ape eretei, ya kisipani ai ape. ⁹ Atéró wóló betepa, diaamopaae ape yale whjné duraalu, ya betaai yale tikimó i seké beterópoló, ya hale tikimó betae depa, ya doasi hale saalopó. ¹⁰ Atéyaqsoró, yapaae qla naai ape depa furaalu, doasi doi mole whirape betere ni fake aqmó hóko betae. Atépa, yapaae qla naalopa ape yale whjné kilituraalu, ‘No-ó, ya i wisi tikimó bitj holae yaalo ai ape.’ Atétepa, yatamo betamó qla nuku betere so whjné keletómó naao doi hale sóró horaalopó. ¹¹ Ti noatepae, mepaae whj dené amatei ę doi sóró horatepa, atétere whj ti Kótóné haepaae só deróo, whj me de amatei deróló dua betepa, ti Kótóné ę sóró horóló doasi doi muloo, yaalo ai ape,” yalepó.

¹² Téró, Yesuné ępaae qla naai ape yale whirapepaae duraalu, “Naao suka tuämó ó dikitamo qla naairaalu, naao fulumu whirape ó naao norape ó fake so whirape ó yatamo felekemó betere néli so whirapepaae maaté qla naai

ape yóló dape saqse. Naaotamo ai ala depa, atimapaae erale ala kaae, yapaaekélé eraalo ai ape. ¹³ Téni, ai detere ola naairaalu, hágé yolealere so whj ó tiki dore so whj ó hó dore so whj ó kele dilikire so whj fea ape yóló dape supa, ti Kótóné ya wisiróló hale horaalopó. ¹⁴ Ti atei kaae so whjrapené naao erale alamó yapaae momó tokó menanénipó. Naao ai dere alamó saaire dupu wisita, take wisi ala yóló sukále so whjrape kepaayóló wale sukaamó senérápó,” yalepó.

So dokoteremó detere doasi qlapaae dó faróló yale fo sale

(Mat 22:1-10)

¹⁵ Atéró, Yesuné ai dere fo wosóló, aimó ola nuku betere whjrapekó betané ąpaae duraalu, “Kótóné téteróló kaae tare aqmó bitu, detere ola naalopóló kisipa mutu betere so whjta ti Kótóné wisiró beterapa, ‘doasi hajné sukuu beterapó,” yalepó.

¹⁶ Ai fo depa, Yesuné ąpaae tokó mótu duraalu, “Whj betané ama doasi ola deyaaираalu, taleyóló mulóló so whj feapaae naai ape yalepó. ¹⁷ Atéró kale whjné ola deyaaire be de wapa, ola naai ape yale so whj dapesene fópóló, ama kutó diratere whj dotonalepó. Atétepa, a fóló atimapaae duraalu, ‘Mió ola taleróló muló betepa faalopa ape,’ yalepó.

¹⁸ Atéró deté kwéyaletei, atima foie hómó kutóräpené bipi epa fenénipó dua yalepó. Folosóró whj betané duraalu, ‘No-ó, yało dóti dupuyóló diyaaire kutó kele faaireteiné, ḡ yátamo faalomeipó,’ yalepó.

¹⁹ Kale dere fo kaae whj menékélé duraalu, ‘No-ó, ḡta yało dóti dupuyale naasetamo bulmakau hupurapené dere ala kele faaireteiné yátamo fenénipó,’ yalepó.

²⁰ Whj menékélé kale dere fo kaaetóró yóló duraalu, ‘No-ó, ḡ so mo dótóró dokóló betereteiné yátamo fenénipó,’ yalepó.

²¹ Atétepa, kale kutó diratere whj momó fesaae wóló, whjrapené yale fo ama doasipaae yalepó. Tétepa, kale be tale a fopaae buóló ama kutó diratere whjpaee duraalu, ‘Ya mo hapale fóló ai doasi be huluaro sawatamo be huluatamopaae fole tumó yolealere so whjkélé, tiki momaare so whjkélé, kele dilikire so whjkélé, hó naase dore so whjkélé, fea wópóló dapesene fae,’ yalepó.

²² Ti fo depa, ama yae yale alarape yóló kílipaae kale kutó diratere whjné duraalu, ‘Doa whjó, naao ępaae yae yale alarape fea yało súmó yaletei, mepaae whj beteraaire de hágé ai mune fale ape,’ yalepó.

²³ Tétepa kale doasi whjné ąpaae duraalu, ‘Ya doasi týrapemó fóló, tý démó betó mole so whjkélé fea dape siré kwéyóló wapa, ti be kerape fea sunérápó. ²⁴ Yało yapaae i dere ape. Mepaae whj de ola naalopa ape yalemó wéni yale so whjrapeta, yało doasi detere ola mo sawakélé hoteyaalomeipó,’ yalepó.

Filipaa ni beleyóló fenitepa Yesuné yó matere whj betenénipó ere fo

(Mat 10:37-38)

²⁵ Téró, so whj mo hágé ola kaae Yesutamo fu betepatei, Yesu fetée wóló i fo yalepó. ²⁶ “Mepaae so whj detamo ḡ beterepaae wouraalu, ti ama aya ó hae ó ama so, naale senaale ó ama noraperó nerapetamopaaekélé ó ama betere betekélé hóróló bóe dinitepa, ti a yało dere fo wosóló yó matere whj betenénipó. ²⁷ Mepaae whj dené a oleraaire filipaa ni amatei beleyóló ḡ sya anitepa, ti atétere

whjékélé, yalo yó matere whj betenénipó.

²⁸ Diákó betä whj ama kisipanétamo, doasi föloi be olekeyóló tēyaaíraalu, ama tare moniné súmó tēnéréró kisipanépi talenérapó. ²⁹⁻³⁰ Ti noatepae, be tēyaaí folosóró bete kaaturaalu, dirii eleké bilitapó. Téteretei, kale be kemerénipa kilitu, mepaae so whjné dō nanóló doka doka duraalu, i sekéné mo folo tēale betei kemerénipóló dō nanaalopó,” yalepó.

³¹ Fo sale me i ape. Me hae kwia tēteróló kaae tare topo whjné me hae kwia tēteróló kaae tare topo whjtamo böe dèle faaíraalu, 10,000 diki tare whjraperó me topo whjné 20,000 diki tare whjrapetamo böe dupa, 20,000 diki tare whjrape dóló kmeraalopé neté yaalorópóló kale topo whj a kisipapi tekenérapó.

³² Atéró böe whjrape mo umó wou betepatei, ama kisipanétamo atimatei betapaae dälépa, ti böe dele ala taarópó. Mió dä böe fiyóló dua betaalopó fo ene fae yaalopó. ³³ Atétere kaae, diákó whj me dené ama muó mole qla qla fea me qla meipóló taarénitepa, ti yalo fo eratere whj betenénipó.

³⁴ “Kóta, mo feléi qla wisitei ama felé kemetepa, ti momó kae neyóló felé bulaaloé? ³⁵ Atéró felé initere kóta, qla betepaaekélé munéni, hale tikipaae taae fatua dapó. Mepaae whj detamo woséli dapa, ti i dere fo wisiyóló wosópóló yae,” yalepó.

15

Aluyale sipsip hupupaae dó faróló yale fo

(Mat 18:12-14)

¹ Téró, mepaae takis moni sere whjraperó so whjné dowi ala dere whjrapetamo du betere whjrapetamo Yesuné dere fo

wosaaí a beterepaae tourále wóló betó molepó. ² Atépa, mepaae Farisi whjraperó Moses-né asére fo yó matere whjrapetamoné Yesu kikiti eratere fo yóló duraalu, “I whjnéta dowi ala du betere whjrapetei, touróló qla betamó nuku beterapó,” yalepó.

³ Ti fo depa, Yesuné atimapaae etei fo sale yalepó. ⁴ “Diákó whj betané 100 sipsip hupurapekó betä hupu alupa, 99 hupurape hale tuq tikimó beteróló, allure hupu keketé kwéyóló dape sumié? ⁵ Atéró, dape supa, a hékesené sukóló bepaae dapesó wua dapó. ⁶ Atéró, bepaae só fóló, ama fulumu so whjró be whj so whjtamopaae tourále ape yóló duraalu, ‘Yalo kale aluyale hupu kekitu beteró dape salepa, diáké fea é dere kaae hékese yae,’ yaalopó. ⁷ Yalo diapaae i dere ape. Atétere kaae, betä dowi ala du betere whj kisipa tiki feteyóló Kótó beterepaae wapa, ti hepen bemó mo doasi hékese dere alané i haemó dere hékese tēteróló bosene falapó. Téretei, mepaae 99 so whjné duraalu, dä me dowi alakélé dumipa, kisipa tiki hale neyóló feteyaaloé dere so whjpaae hékese doaló dumipó,” yalepó.

Aluyale moni kepaae dó faróló yale fo

⁸ Ai ala kaae me i ape. “So betané silpa kapané aleyale naasetamo moni kekó betä alutepa, ama noa ala yaaloé? Kekáiraalu sá døyóló be tuamó muó mole mome wisiyóló fuóló kekóló mupa sumié? ⁹ Atéró su, ama fulumu so whjró be whj so whjtamopaae kale aluyale moni ke saleteiné dä hékese yaalopa, dia fea betapaae tourále ape enérapó. ¹⁰ Yalo diapaae i dere ape. Ai ala dere kaae, mepaae whj de ama dowi ala taaróló, kisipa feteyóló Kótópaæ

wapa, ti ó hepen bemó betere *ensel-rape* mo doasi hékesené sinaalo ai ape,” yalepó.

Aluyale naalepaae dó faróló yale fo sale

¹¹ Atéró, Yesuné ama deté wou betere fo tómó me i fo yalepó. “Whj betané naale tamo beterepó. ¹² Térú, me deké naalené alimapaae duraalu, ‘Apa-ó, naao yálo no dámomó melaai muló betere qla qla bukóló emáletamo qlae,’ depa, alimané naalema tamo tuamó bukuralepó.

¹³ Atéró kale deké naale alimané melaile qla qla fea sóró, mo saletó tikipaae felepó. Atéró bitu, mepaae kae kae ala hoko deté fu beteró, ama kale sóró fele qla qla fea kemeralepó. ¹⁴⁻¹⁵ Atéró beteremó, ai hae kwiamó doasi wote ali wóló ą naaitere qlakélé meitepa, ą fóló whj betapaae duraalu, ‘Naao me kutókó mupa yálo diraalopó yóló wosalepó.’ Ti fo depa, kale whjné ama hupurape kaae tawaaire kutó betä mulapa dirane fae yóló doteyalepó. ¹⁶ Atéró fóló, kale hupurape kaae tapa mené ąmó nokole qlakélé menipó. Tétepa, ą wotemó kale hupurape matere besqaae bolo naai kisipa mutu betalepó.

¹⁷ Atétu ama take muale kisipa feteyóló, momó wisi kisipa muóló duraalu, ‘Yálo ayané ama kutó diratere whjrapeta, qla dekéró mupa nuku beteretei, ę imó wotené sukutapó. ¹⁸ Tétereteiné, mió ę momó yálo aya beterepaae fesaae fóló i fo yaalopó. Apa-ó, ó hepen-mó betere Kótópaaekélé, yapaaekélé yálo wisi ala eréni, mo doasi dowi ala eralepó. ¹⁹ Atéyaleteiné, mió ę naao naale aqréni, kutó diratere whjrapet kaae beterae,’ yaairaalu faai kisipa mualepó.

²⁰ Atéró tué teketu beteró, kale naale ą betere tiki taaróló,

alima beterepaae momó fesaae felepó. Atéró kale naale mo umó wou betepa alimané kolóló, ama hosamó suraalu, ą mo hapale sururu yóló fóló, apuó taru koló tukó nalepó.

²¹ Atétepa kale naalené alimapaae duraalu, ‘Aya-ó, naao kele tómókélé, hepen bemó betere Aya Kótóné kele tómókélé, mo doasi dowi ala yalepó. Téyalepa, mió ę naao naale aqraçse,’ yalepó.

²² Téyaletei, kale naale alimané ama kutó diratere whjrapetaae duraalu, ‘Dią mo hapale fóló, ąmó deraaire kuti wisi sóó, naasemó bulaaire bi sóó, hómó horaaire holeke be sóó, yóló derae,’ yalepó.

²³ Atéró, ama kutó diratere whjrapetaae duraalu, ‘Djané ą hékkeseróló qla deraalopa, betä seraai *bulmakau* hupu male sene fae. ²⁴ Ti noatepae, yálo i naaleta sukaletai momó kepaayóló biture kaae erapó. Mo ti aluyale whjtei momó dape sóró biture kaae epa, mió djané ąmó qla deróló hékese yaairaalu i dere ape,’ yalepó.

²⁵ Até du betepa, kale whjné topo naale kutómó daai be bela felekemó sókó walemó, *kitatamo* wole fo yóló, kjilitu betere fo wosalepó. ²⁶ Até du betepa, ama kutó diratere whjrapetó betapaae ape yóló duraalu, ‘Doa ai-a, noa alamaaté du bitu de?’ yalepó. ²⁷ Ti fo depa ama ąpaae duraalu, ‘Naao no me alakélé ini, mo wisiyóló sókó waleteiné, ayanaaané seraai *bulmakau* hupu male dóló qla i derótú betere ape,’ yalepó.

²⁸ Ai du betere ala kilitu, kale topo naalené alimatamo doasi fopaae buóló, bepaae hotere hóyóló belamó dalepó. Atépa, alima doropóló naalema be dolopaae holópóló, bératere fo yalepó. ²⁹ Téyaletei, ama alimapaae duraalu, ‘Kelere! Ba fo dokó fea ę naao wae sóró kutó diratere whj kaae bitu, hókélé

ini naao erae dere ala yālo eró tawalepó. Téyaletei, yālo fulumu whīrapetamo dóló nōpóló, naao *meme* hupu male betākókélé menipó.³⁰ Até yaletei, naao ai naale ḥoko nōpumó kutu beteró naao melale wisi wisi əla fea aluróló wapatei, naao əmō seraai *bulmakau* hupu male dóló əla ai deratere ape,’ yalepó.

³¹ Ai fo depa alimané duraalu, ‘Ti naale-ó yāta, suka fea etāmo betereteiné yālo mole əla feata, ti naaotóró ai ape.³² Téreteiné dā fea ḥekese duraalu, əmō əla deralepa, yā depe sekēni ḥekese yae. Ti noatepae, naao no ə mo ti sukāle whī momó kepaayóló wóló biture kaae epa əla deratere ala taaréni, mo enérápó. Əta, aluyale whītei, momó sókó wapa dape sóró i betere ape,’ yalepó.

16

Ola əla tēteróló kaae tawae yale fo sale

¹ Téró, Yesuné ama yó matere whīrapaiae i fo yalepó. “Whī mené betā néli whīpaae duraalu, naao əla əla kaae tare whīné wisiyóló kaae taní, ḥoko beskérótú beterapó depa wosalepó.² Atei fo depa, ama sóró beterale whīpaae ape yóló əpaae woseturaalu, ‘Naao du betere ala mené əpaae ene walepa, naao yālo əla əla netéró kaae tare? Mió naao ditu betere kutó kemeraai dapa, naao tēteróló kaae taru deté wale ala fea əpaae yae,’ yalepó.

³ Ai fo depa kale whīné ama kisipanétei duraalu, ‘Yālo doasiné ə melale kutó kemeratepa, mió ə noa kutókó diyaaloé? Hae dukiyaaire fotokkélé buni yóo, me whīpaae əla kema dere alakélé, hale yóo ereteiné, ə noa ala yaalorópó.⁴ Tépatei, ə i kutó taaróló fupa, mepaae so whīné ə

mo wisiyóló dape sónpóló, i ala betā yaai kisipa mutapó,’ yalepó.

⁵⁻⁶ Atétepa, kale whīné ama doasiné əla əla kwia mulóló sale whīrape betā betā ape depa, walepó. Atéró kale folosóró kwia mulóló sale whīpaae woseturaalu, ‘Yālo doasiné əla naao meteró saleé?’ depa, ama duraalu, dāle 4,000 *lita olip wel* wēi salepó,’ depa, kale whīpaae duraalu, ‘Yā hapale fóló sawa beteró, naao sale 4,000 *lita wel* wēi dāle helekóló, 2,000 *lita aséyae*,’ yalepó.

⁷ Téró, kale dere kaae me whīpaae woseturaalu, ‘Naao yālo doasiné əla meteró saleé?’ depa, kale whīné duraalu, ‘Whiti yorape 1,000 salepó,’ yalepó. Ti fo depa, kale whīné əpaae duraalu, ‘Naao melaai sale kwia aséretei helekóló 800 aséyae,’ yalepó.

⁸ Atéró, kale əla əla talené ama sóró beterale whī wisipa meitei ə dukiróló duraalu, ‘I whīta əlémi nuku bitutei, topo daalu fosó fosói ala maaté du beterapó. Ti i haemó betere so whī atimasisi u tao su i tao su dere ala mepaae so whīné kilitu, mo fosó fosóre so whīpóló dukiratere alané, kale dē tuqmó betó mole so whī tēteróló ketei aqratapó,’ yalepó.⁹ Yālo diapaae i dere ape. I haemó bituraalu, naao sere *moni* mepaae yāyare so whī tao sóró hale melae. Atéró fea melóló kemeratepa, atimané yā mo ti tē tare bepaae holae yóló dape saalo ai ape.

¹⁰ Mepaae whī dené sawa kutó mo wisiyóló kaae taru dirótú betepa, so whīné kilitu i sekéné kutó mo dono ditapóló kisipa tiratere whīnéta ti doasi kutókélémo wisiyóló diranérápó. Mepaae so whī denétamo sawa əla mekó əlémi supa, ti doasi əlakélé əlémi senérápó.¹¹ Atétepa, i haemó muó mole əla əla diaaq wisiyóló kaae tawaaire sunipa,

mo ti muó tare wisi wisi əla diapaae kaae tawae yóló né melaaloé? ¹² Me whjné diapaae kaae tawae dere əla əlatamo diaaq mo wisiyóló kaae tanitepa, naao mo ti muó tawaaire əla yámó né melaaloé?

¹³ Betä kutó diratere whjnétei, doasi topo whj tamoné kutó diranénipó. Atétepa, ti me whjpaae yaala sókó fóló mulu, ama kutó diróo, me whj hórólama erae dere alakélé eréni yóo, yaalopó. Ai ala dere kaae, betä whjnétei Kótóné kutóró mepaae *moni* saaitere kutótamo touróló diranénipó,” yalepó. ¹⁴ Ai fo depa, mepaae *monimó* hosaa muóló ekélere Farisi whjrapené Yesuné ai dere fo woseturaalu, faleyóló doka doka du betalepó. ¹⁵ Ti fo depa, ama atimapaae duraalu, “Diagné ai du betere ala so whjné kilitu, mo wisirapó du betepatei, diaaq hosaa tuqmó kinóló mole ala ti Kótóné kolóló mo kisiparapó,” yalepó. Atétepa, ama atimapaae duraalu, “Mo so whjnéta, diagné mo doasi bete mole ala dapó du betepatei, Kótóné keletómó ti bete muni, mo sonaalérápó.

¹⁶ Kale Moses-né asére foró Kótóné kgló whjrapetamoné yó maté waletei, Jon betale alimókélé taaréni, hale yó matétóró fu beterepó. Atétu betepa, Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole kisi fo wisi wosaai dapóló hajné sukuturaalu, so whj fea aipaae alaletamo fu beterapó. ¹⁷ Ti saró haetamota kemeyaalotei, Kótóné fo kwia mo sawakélé aluyaalomeipó.

¹⁸ Whj me dené ama topo so tokó daaróló so me kae dokotepa, ti Kótóné fo tukóló nópu nukulapó. Whj me dené me whjné tokó daalale so dokotepa, ti aikélé yóló muló betere fo tukóló nópu nukulapó,” yalepó.

Néli whjró Lasarus-tamoné yale ala

¹⁹ “Téró suka fea kelaalo mo kokqi sonaai kuti maaté derótua yóo, mo feléi wisi əla maaté nóo du betere néli whj beterepó. ²⁰ Ai néli whjné ama be tū sókó walemó yoleale whj humu fulu daayóló bitu, suka fea əla kematu betere whjné doi Lasarus beterepó. ²¹ Atéró bitu, q wote depa kale néli whj ni fake tómó əla nukuraalu, folope sorokótá deretei naai kisipa mutu betepa haqrapené ama humu qe nukua depakélé, dowqae fóló beterepó.

²² Ai ala du betere tuqmó kale whj Lasarus sukutepa, enselrapené q beleyóló fóló, Abraham betere uté téro beteralepó. Atéró q sukale kílipaae kale néli whjkélé sukutepa douralepó. ²³ Téró, kale néli whj mo ti dó tare simó duku bituraalu kese falalemó, kale Lasarus Abraham-tamo daapa kelalepó. ²⁴ A atépa kolóló duraalu, ‘Aya Abraham-ó, naao q kole depata, ti kale Lasarus-né naase doumó wéi fē eróló yálo hape siri bulqé wópóló doteyae. Ti noatepae, q siné dukuraalu doasi dele sereteiné dapó,’ yalepó.

²⁵ Ai fo depa Abraham-né duraalu, ‘Ti naale-ó, aita mo deretei, naao kisipa muae. Take ya haemó betale sukamó wisi wisi əlamaaté su betalepó. Até du betepa, Lasarus q dowi əla sua yaletei, mió q imó hosaa muni deyóló hékessené sinitu betepa, ya doasi dele ai su betere ape. ²⁶ Téretei, dā imó betere whj aipaae wóo, atéró betere whj ipaae wóo yaqsoró, tuqmó doasi fao muló bethereteiné dā aipaae té wonénipó,’ yalepó.

²⁷ Ai fo depa, kale whjné Abraham-paae duraalu, ‘Aya Abraham-ó, Lasarus yálo ayané bepaae fóló norapepaae ene fópóló yae. ²⁸ Ti noatepae, yálo norape aporó betherapa, q doasi

dele su betere tikipaae atimakélé waqsóró, ene fópóló dapó,’ yalepó.

²⁹ Ti fo depa Abraham-né duraalu, ‘Moses-ró Kótóné kóló whírapetamoné yó mótu betere fo wosóló, atima kisipa feteyóló tué tiki tiratepa, ti té yópólópó,’ yalepó.

³⁰ Ai fo depa, kale whjné Abraham-paae duraalu, ‘Aita mo deretei, sukále so whj fólótamo depa, ti atimané du betere dowi ala taaróló, kisipa feteyóló waalopó,’ yalepó.

³¹ Ti fo depa ama duraalu, ‘Moses-ró Kótóné kóló whírapetamoné yó mótu betere fo wosenitepa ti sinóló kepaayóló wale whjné dere fokélé wosóló kisipa tiki tiraalomeipó,’ yalepó.

17

Dowi alamó dée nalatere whj sekéi ala erópóló yae yale fo

(Mat 18:6-7,21-22, Mak 9:42)

¹ Téró, Yesuné ama yó matere whírapepaae duraalu, “So whj fea dowi ala yóló dée nópóló kae kae súseré alarape waalo ai ape. Té yaalotei, whj me dené me whj dowi ala yópóló dée nalatepa, ti atétere whírapaae doasi sekéi ala eraalopó. ² Diákó mé whjné i betó mole naale senaale belekqatikkó dowi alamó dée nalatepa, ti atétere whjné depamó képi dulóló, doasi kapo fake oleróló wéi kélapaae taae deróluqsóró mo wisi uapó.

³ Atérapa, diaaq dere alarape dijanétei mo hotowa yóló kaae tawae. Naaø notamo mepaae dowi ala depa, ti atékesé yóló ą foné sae. Ténalemótamo, naao dere fo wosóló ą kisipa feteyóló wapa, ti ama yale ala me qla meipóló hqle kemerae. ⁴ Betá be démótei, naao noné wéikeró félimó yápaae dowi ala eralepóló, yá beterepaae fesaae wóló, ‘No-ó, ýalo yápaae

wéikeró félimó dowi ala eraleteiné doasi kóleó ene wapa,’ ti naaomo kwia taní, me qla meipóló hqle kemerae,’ yalepó.

⁵ Téró, Kótóné ama fo erále fópóló doteýale whírapené duraalu, “Tale-ó, dáné kisipa tiki doaló tiró bitinireteiné mo diriyóló tiraai dapa, naao dá yó ąlae!” yalepó.

⁶ Ti fo depa Yesuné atimapaae duraalu, “Dią kisipa tiki tiró betere alatamo mo sawa *mastard* niné ke kaae bupa, ti i daale *malberi* ni paae naao feleke turó tokóló, doasi wéi kélá tuámó daane derepae depa, naao dere fo wosóló mo téyalo ai ape.

⁷ Diákó betá whjné ama kutó diratere whj qla wae biliyaaí hae dukjyóló mulale fóló, ó *sipsip* hupu kaae tane fi teó waletamotei kale doasiné ama kutó diratere whírapaae, ‘Yá qla naasepóló hapse ape,’ fo dua de? Meipó.

⁸ Doasi whjné atei fo yaalomeitei, etei fota ti enérapó. ‘Ýalo naaire oláró wéitamopi donoróló, ę nuku betepa ti naao naaire qla donoraasepólópó dua dapó.’ ⁹ Kale kutó diratere whjné ama doasiné ąpaae dirae dere kutó fea diyóló kemerae, ama doasiné ąpaae mo kée fo dua de? Meipó. ¹⁰ Atétere kaae, Kótóné diápaae dirae dere kutó diyóló kemetera, diaaqtei dia bopé fake enére? ‘Dáta, whj wisi meitei, dáné ditere kutóró diyalepó fo enérapó,’ yalepó.

Naase tamó whírapé dowi humu fuluné tiki dopa wisirale fo

¹¹ Ai fo yóló klılipaae Yesu ą Jerusalem be huluapaae sókó faafiraalu, Samariaró Kaleli haetamo dález tuámó fu betalepó.

¹² Atéró ą betá be huluamó sókó felemó, dowi humu fuluné tiki dore naase tamó whírapé ątamo hokolaa yaai wóló, mo tumó daae molepó. ¹³ Atéró daalu fo fake yóló

duraalu, "Doa whj Yesu-ó, naao dą kolené sukutu tao sae!" yalepó.

¹⁴ Ai fo depa, Yesuné atima ke-lalemó kolené sukutepa duraalu, "Dią fóló, so whjmó momaratere whjraperaae diaaq tiki yó melale fae," yalepó. Atétepa, atimané tiki yó melaai tų tuqmó fu betepatei, atimané dowi humu fulu torokó fóló wisiyalepó.

¹⁵ Atétepa, atimakó betq whjné ama tiki fopeyalemó wisipa kil-ituraalu, momó fesaae fóló fo fakeyóló Kótóné doi sóró horaté fu betalepó. ¹⁶ Até deté wóló, Yesu daale felekemó deraapisa fóló mulu, mo kée du betalepó. Åta, Samaria hae kwiamó wale whjkópó.

¹⁷⁻¹⁸ Tétepa, Yesuné atimapaae woseturaalu, "Mepaae naase tamo whjape yalo wisiréní? Ita, kae fake whjtei Kótóné doi hale sóró horatapa, Naase aporó kemeyóló doyrou whjape-a, neyaleé?" yalepó. ¹⁹ Téró ama ąpaae duraalu, "Naao kisipa tiki tiró betale alané ya wisiralepa, turukó holóló mo dua fae," yalepó.

Kótóné teteróló kaae tare ala wóló mulapóló yale fo
(Mat 24:23-28,37-41)

²⁰ Atéró, me sukamó Farisi whjrapené Yesupaae duraalu, "Kótóné teteróló kaae tare ala noa be démó wapa so whj feané kelaaloé?" yalepó. Ti fo depa Yesuné atimapaae duraalu, "Kótóné teteróló kaae tare alata, whjné kelené kolóló tué yópóló me fareyópu kae yaalo meipó. ²¹ So whj feané imó ó umó wóló beterapó fo enénipó. Ti noatepae, Kótóné teteróló kaae tare alata, mió dią tuqmó i wóló mole ape," yalepó.

²² Téró, ama yó matere whjraperaae duraalu, "Take waaire be dęrapekó betq tuqmó kale Whjné Naalema kelenéé

du betaalotei mo kelaalo meipó.

²³ Atéró kekitu betepa, mepaae so whjné duraalu, 'Kale Whjné Naalema umó wóló beterapó,' ó 'Imó wóló beterapó,' depa, mo dere nisiyóló sya faqse. ²⁴ Ti noatepae, kale Whjné Naalema ą wouta, epée duraalu hae kwia fea dęyó fu dere kaae yaalo ai ape. ²⁵ Ai alarape fea yaaipatei, folosóró ąpi kae kae susupui ala supa, ti mió i alimó betó mole so whjné ama fo woseni, ą hóraalo ai apé.

²⁶ Take Noa betale alimó yale kaae, mió Whjné Naalema waaire alimókélé atétóró yaalo ai ape. ²⁷ Take Noa betale alimó, so whj fea ąlaró węitamo nokole alakélé, so whjtamo beteratere alakélé, whj so dokotere alakélé, deté fu betepatei, Noasépi nuku tuqpaee bitj horalepó. Até deretamotóró, atima ai du betale ala kemene felepó. Atéturaalu, doasi węi dukulé horóló so whj fea sisiraae felepó.

²⁸ Ai yale kaae, take Lot betale alimókélé, so whj fea wisiyóló bitu ąlaró węitamo nokole alakélé, ąla ąla dotonóló duputere alakélé, ąla wae bilitere alakélé, be teter alakélé, fea deté fu bitipakalepó. ²⁹ Atétu betepatei, Lot ą Sodom be hulua taaróló foletamotóró hepen bemó siró kapo whaa kaae ere sulpa sitamo hali kaae dorowóló, so whj fea doralepó.

³⁰ Atétu yale kaae, kale Whjné Naalema mió kinóló beteretei hąkeamó wapa, so whj feané kelaalo ai ape. ³¹ Atétere sukamó, whj me ama siki bemó biti hae bemó mole ąla wisi saai dapóló derepaqse. Kutómó daale whj momó fesaae fóló, bemó mupa wale ąla momókó sene faqse. ³² Ti noatepae, Lot-né soma yale ala kisipa muae. ³³ Mepaae whj de yalo ala erótutei, ama betere

bete me ala yaqsórópóló, amatei hotowayóló kaae tapa, ti atétere whjné betere bete aluyaalopó. Tépatei, whj me dené ama betere bete me qla meipóló taalatepa, ti ama betere bete aluni, mo ti muó tawaalopó. ³⁴ Yalo diapaae i dere ape. Dilikitamo whj tamo betä besekémó fipatei, me whj dapesó furaalu, me whj fipa taaróló faalopó. ³⁵ So tamo *flawa* o bulu yaai deraketu betepa, me so dapesó furaalu, me so taaróló faalo ai ape,” yalepó. ³⁶(-)

³⁷ Tétepa, kale yó matere whjrapené Yesupaae woseturaalu, “Tale-ó, ai alarape-a momó eratepa kelaaloé?” depa, ama duraalu, “Na ó hupu kelaai nokole barape sikimó sē kwęyóló bopétu betepa, ti ama naaire qla kelaai mupa ai dere ape yóló kisipa yaalopó,” yalepó.

18

Tao sae yóló dotopo du betale wulia sopaae dó faróló yale fo

¹ Ai fo yóló kemetepa, Yesuné ama yó matere whjrapené Talepaae momatere ala hale yó tanópóló, etei fo sale yalepó. ² “Ai doasi be huluamó fo tokóló taletere whj betä beterepó. Ai whjta, Kótó kolóló witere alakélé ini, dotoróe falepó. ³ Ai be huluamó betä wulia so beterepó. Ai so ama bóe whjné ątamoo fo tokóló só deraqsóró ą tao sópóló, suka fea fo taletere whj beterepaae eneta du betalepó.

⁴⁻⁵ Kale soné betä fo maaté eneta du betepa, ą hóturaalu i fo yalepó. ‘Eta, Kótókélé mo so whjkélé, kolóló wi inire whjtei, i wulia soné ą tao sae yóló dotopoi fo maaté eneta yó taneteiné ę hótapa ą tao saalopó,’ yalepó.

⁶ Téró Talené duraalu, “Kale fo tokóló taletere dowi whjné i sopaae yale fo wosóló kisipa

muae. ⁷ Kótóné ama sorokó su yóló beteró betere so whjné dëtamokélé, dikitamokélé, kematóró yó tapa, ai kematero qla ama melaaloméié? ⁸ Yalo diapaae i dere ape. Kale fo tokóló só deraaire whjné dia só deraqsóró, ama mo hapale tao saalo ai ape. Téyøalotei, kale Whjné Naalema i haepaae wale su kamó so whj fea kisipa tiki tiró betepa kelaalorópó,” yalepó.

Farisi whjró takis moni siré koteré whjtamoné yale ala

⁹ Yesuné i fo sale atimapaae yó mótu duraalu, mepaae whj atimata mo donoi ala dapóló bopé faketuraalu, mepaae so whj teteratere alamó Yesuné etei fo sale yalepó. ¹⁰ “*Taks moni* sere whjró Farisi whjtamo moma yaairala, momatere be dolopaae holalepó. ¹¹ Téró, kale Farisi whj ą turukó holóló daalu amatei, ąmó etei kaae moma yalepó. ‘Tale Kótó-ó, ęta mepaae whjrape dere kaae qla ąlémi nokole alakélé, nöpu nokole alakélé, mepaae dere dowi alakélé, ó i daale *takis moni* sere whj kaae bitinipó. Téró yalo yapaae mo kée dapó. ¹² Ęta, betä fulamótei be dë tamomó qla néni, weyóló hale bitu, yalo qla naase tamo moletei dekeyóló, betä Talepaae mótsa dapó,’ yalepó.

¹³ Téyøletei, kale *takis moni* sere whj ą mo tumó daalu, hepen bepaae kese horéni haepaae hemée deyóló daalu, ‘Tale Kótó-ó, ęta dowi ala dere whjpa naao ąklené sukutu, yalo dowi ala kwia kemerae,’ yalepó.

¹⁴ Yalo diapaae i dere ape. Kale nalo momayale *takis moni* sere whjné ama dowi ala Talené kemeratepa, ą hajtamo bepaae feletei, me whjné ama dowi ala hale mupatei felepó. Mepaae whj de amatei ą deróló dua betepa,

ti Kótóné ą sóró horaalo ai ape,” yalepó.

Naale belekqatiki Yesupaae dapesó wale fo

(Mat 19:13-15, Mak 10:13-16)

15 Téró so whj feané teó sóró betó mole naale senaale tikimó Yesuné naase mulópoló, ą beterepaae dapesó wua dere ala kilitu, ama yó matere whjrapené dapesó wakesé yóló, atima foné salepó.

16 Téyaletei, Yesuné kale naale senaale ą beterepaae dapesó ape yóló duraalu, “Atei kaae naale belekqatiki ę beterepaae wópolópa, sesékese. Ti noatepae, Kótóné teteróló kaae tare aqmó betaaire alata, atei naale senaale belekqatiki kaae fóló betenérápó. 17 Yalo diapaae mo i dere ape. Mepaae so whj detamo i betó mole naale senaale belekqatiki kaae betepa, ti Kótóné teteróló kaae tare aqmó sókó fóló betenérápó,” yalepó.

Néli whjné Yesupaae wosale fo
(Mat 19:16-30, Mak 10:17-31)

18 Atéró, betä Juda topo whj wóló Yesupaae woseturaalu, “Yó matere whj wisi-ó, mo ti betere bete saairaalu, yalo noa alakó yaaloé?” yalepó.

19 Ai fo depa, Yesuné ąpaae tokó mótu duraalu, “Betä whjkélé whj wisi bitini, Kótó ą betä wisirapa, naao ąpaae noatepa whj wisi-ó fo de? 20 Ti noatepae, kale tukóló muló betere fota, naao dosqayóló ai kisipare ape. So nópu naqse, whj daqse, qlémi naqse, me whj dilikóló kapala fo yaqse, naao hae aya aqmó mo dua betae erapó,” yalepó.

21 Ai fo depa, kale whjné tokó mótu duraalu, “Ai alarape feata take ę ketemó bitu deté waletei, miókélé häle yótóró tarapó,” yalepó.

22 Ai fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, “Mo betä ala betä ya yayaqrapó. Térápa, naao muó mole ąla ąla fea dotonóló, moni sóró mepaae yolealere so whjmó melae. Atéró yata, hepen-mó mole wisi wisi ąla saasepóló ę sya ape,” yalepó.

23 Kale hamoko whjné ai fo woseturaalu, ą doasi néli whj mo beterapóló kisipa mutu, kutiri hümula yóló fomotamo felepó.

24 Atéteremó, Yesuné ą kelené kikéyló kaae taru duraalu, “Qla ąla fea tare whj Kótóné teteróló kaae tare aqmó sókó fóló betaaire mo doasi dirirápó,” yalepó. 25 “Ti noatepae, *kamel* hupu ketéli dolomó sókó faaire hapóluni, sumó fenérápó. Tépatei, doasi ąla mole néli whjrapeta, Kótóné teteróló kaae tare aqmó sókó faaire mo hapólurápó,” yalepó.

26 Ai fo depa wosale so whjné Yesupaae woseturaalu, “Dä feata alunérápá, Kótóné demaaté tao saaloé?” yalepó.

27 Ai fo depa Yesuné duraalu, “Mo whjné enénire ala Kótóné mo sumó enérápó,” yalepó.

28 Tétepa Pitané duraalu, “Däne be ó ąla fea mupa taaróló, ya i sya wale ape,” yalepó.

29 Ai fo depa Yesuné duraalu, “Yalo diapaae mo i dere ape. Mepaae whj dené ama be ó soma ó nomarape ó hama alima ó naale senaale taaróló, Kótóné teteróló kaae tare aqmó betaai dapóló fupata, ti mió i alimó bitukélé ama taaróló wale ąla tómó beleróló, Kótóné mo dekéró matepa saalo ai ape. 30 Ai ąla maaté meitei, take waaire alimó mo ti betaaire betekélé saalo ai ape,” yalepó.

Yesu ą sinaaire fo mó yaletei
(Mat 20:17-19, Mak 10:32-34)

31 Atéró, Yesuné yó matere 12 whjrapé dępaae dapesó fóló bitu

duraalu, "Däta Jerusalem be huluapaae holaaifoletei, Kótóné ama kóló whírapené i ala yaalopóló asere fo mió mo dokonóló kale Whjné Naalemapaae eratepa kelaalo ai ape." ³² Åta, Juda meire fake whírapené dópoló eleké deyóló, atima naase tuapaae mulaalo ai ape. Atétepa, atimané ą doka doka yoo, haleroo, fesaa apuroo, képi tikané fokosoi ala yóló, ą mo ti sukópoló dóo, yaalo ai ape yalepó. ³³ Téyaalotei, sore be démó ą mo ti sukáletei momó kepaayóló betaalopó," yalepó.

³⁴ Ama yó matere whírapené ai yale fo wosótá yaletei, bete hiróló moleteiné diriyóló kisipa sini, kóló kóló du betalepó.

*Kele dilikire whj wisirale fo
(Mat 20:29-34, Mak 10:46-52)*

³⁵ Téró Yesu ą Jeriko be huluapaae felekemó sókó faai túmó fu betalemó, betä kele dilikire whj tu démó bituraalu, fua wuateré so whípaae monikó ąlæe yóló, kema du betalepó. ³⁶ Atéró wosalemó, so whj mo fea túmó fua wua du betepa, ai so whípaae woseturaalu, "Doa ai-a, noa ala maaté du bitu de?" yalepó. ³⁷ Ti fo depa, atimané ąpaae duraalu, "Nasaret be hulua whíkó Yesu i fole ape," yalepó.

³⁸ Ai fo depa, ama fo fakeyóló duraalu, "Depit-né Naalema Yesu-ó, naao ę kolené sukuturaalu tao sae," yalepó. ³⁹ Atéró, mepaae folosóró fele so whjné kale whípaae momó yaai dée yóló foné salepó. Tétepatei, kale sekéné fo faketuró dekéró yó taru duraalu, "Depit-né Naalema Yesu-ó, naao ę kolené sukæ," yalepó.

⁴⁰⁻⁴¹ Atétepa Yesu ą kejyóló daalu, kale whírapepaae duraalu, "Ai whj ę beterepaae dapesó ape," yalepó. Atétepa, kale whj dapesó wóló felekemó daapa, Yesuné ąpaae woseturaalu, "Yalo yamó

noa alakó erópoló de?" depa, kale whjné duraalu, "Tale-ó, yalo kelené ola ola kelenée yóló kisipa mutapó," yalepó.

⁴² Tétepa, Yesuné ąpaae duraalu, "Naao kisipa tiki tirale alané naao kele ai wisiyalepa, mió kelae," yalepó. ⁴³ Yesuné ai fo dertamotóró kale whjné ama kele wisitepa, Yesu sya furaalu, Kótóné doi hale sóró horaté felepó. Ai ala depa kelale so whjnékélé Kótóné doi hale sóró horalepó.

19

*Takis moni siré kotere whj
Sakius-né yale ala*

¹ Atéró, Yesu ą Jeriko be huluamó sókó fóló, ai be belamó fu betalepó. ² Téyalemó, takis moni siré kotere whírapené doasi topo whj Sakius beterepó. Åta, fea ola qlané néli whjpó. ³ Ama kisipané Yesu deró kelaai dapóló felemó, aimó mo hale ola kaae so whj touróló daae moleteiné, Sakius ą hálezkeruraalu Yesu wisiyóló kilinipó. ⁴ Atépa, kale whj ąpi sururu yóló fóló, Yesu túmó wale kelaai, betä nose kaae ni siki doló holóló kaae tawóló beterepó.

⁵ Atépa, Yesu ą ni betemó sókó fóló ai ni sikipaae kele horalemó Sakius daapa kolóló duraalu, "Sakius-ó, mió ę yatamo naao bemó betaai kisipa mutapa, ya mo hapale dere ape," yalepó. ⁶ Atétepa, ą hapale téti dorowóló, hékkesetamo Yesu dape sóró ama bepaae felepó.

⁷ Atétepa, ai daae mole so whj feané Yesu Sakius-né bepaae fupa kolóló, atimasisi kikiti eróló duraalu, "Åta dowi ala du betere whítamotei, betaai ai fele ape," yalepó.

⁸ Téyaletei, kale Sakius ą turukó holóló Talepaae duraalu, "Tale-ó, mióta, yalo i mole ola olarape bukóló, mepaae yolealere so

whjmó melóo, yałotamo so whj dilikóló mepaae *monikó* simó ti doyró félimó tómó beleróló tokó melóo, yaai dapó,” yalepó.

⁹ Ai fo depa Yesuné ąpaae duraalu, “Kótóné so whj aluyaqsóró tao sere ala mió i bepaae walepó. Ti noatepae, i whj ąkélé Abraham-né naaletóró beterapó. ¹⁰ Ti Whjné Naalema ą waleteita, aluyale so whj kekóló tao saairaalu, walepó,” yalepó.

Naase tamo whjrapené doasi whjné kutó diraai moni sale fo sale
(Mat 25:14-30)

¹¹ Atéró, ama ai du betere fo wosetu betepatei, ą Jerusalem be hulua felekepaae sókó waleteiné Kótóné tēteróló kaae tare aqmó mole ala so whjné kisipané mo felekemó sókó waaitere nisi du betalepó. Atétepa ama du betere fotamo touróló, atimapaae i fo salekélé yalepó. ¹² Atéró ama duraalu, “Hae kwia fea tēteróló kaae tare topo whjrapené fake whj betä topo whj sóró beteratepa momó fesaae wóló, hae kwia ama tēteróló kaae tawaai dapóló, ą felepó. ¹³ A atéró faaираalu, ama kutó diratere naasetamo whjrapaae ape yóló duraalu, ‘Yalo i matere *moniné* mepaae kutó diraté fóló, tómó beleróló sóró muló betepa, momó fesaae wou kelaalopóló,’ ą felepó.

¹⁴ Téyaletei, ama be whj so whjné ai sekéné atima tēteróló kaae tawaqsóró kisipa mutu, ‘Kale doasi topo whjpaae ene fópóló, atimakó mepaae whjrape ą fi kílipaae dotyalepó.’

¹⁵ Até yaletei, doasiné kale whjpaae naaotóró tēteróló kaae tawaasépóló, ą sóró beteratapa fae depa, ą bepaae fesaae walepó. Téró, ama kutó diratere whjrapaae melale *moniné* mepaae kutó diróló, tómó beleróló

meteró saleró kelaipa, dapesene fae yóló, whjrape dotyalepó.

¹⁶ Atétepa, ama *moni* melale whjrapekó betä whj folosóró wóló duraalu, ‘Doa whj-ó, take naao ępaae betä melale *moni* bosenóló, mo dekéró sóró muló beterapó,’ yalepó.

¹⁷ Ti fo depa, kale topo whjné duraalu, ‘Yalo kutó diratere whj wisíó, naao ai ere ala mo wisirapó. Ti noatepae, yalo mo sawatamo melale ąla naao mo wisiyóló kaae tawirapa, naasetamo be huluakélé naaotóró tēteróló kaae tawaasepe,’ yalepó.

¹⁸ Kale dere kaae whj me wóló duraalu, ‘Doa whj-ó, naaota ępaae *moni* betä melaletei, yalo mepaae kutó dité fóló, naao melale *moni* tómó beleróló aporó sóró muló beterapó,’ yalepó.

¹⁹ Ti fo depa, ama topo whjné tokó mótu duraalu, ‘Aporó be huluarape naao tēteróló kaae tawaasépóló, yalo ą sóró beteratapó,’ yalepó.

²⁰ Téró kale dere kaae, ama kutó dirale whj me wóló duraalu, ‘Doa whj-ó, naao kale melale *monita*, yalo me kutókélé dini, kuti kwiané bopeyóló mulaletei, i sóró wale ape. ²¹ Ti noatepae, yata mo kekepai whj bitu, mené ąlatei naao sóo, me whjné biliyale ąla naao bukóló, kwiapaae ą sóo dua dapó. Atétere ala yalo tuéruraalu, ę witepa naao yae yale ala inipó,’ yalepó.

²² Ti fo depa ama topo whjné ępaae duraalu, ‘Yata, kutó diratere whj dowipó. Yatamo fo tokóló ą só deraaitere ala ti naao dere fonétei ą ai só deretere ape.

²³ Ti naao atei kaae kisipa mulutei, ę fesaae wouraalu hýróló sópóló *moni* mulatere tikipaae mulale fole noatepa yaleé?’ yalepó.

²⁴ Téró, kale topo whjné aimó daae mole whjrapaae duraalu,

‘Ama ai tare *moni* fasóló naase tamo *moni* tare whípaae melae,’ yalepó.

²⁵ Ai fo depa, atimané kale topo whípaae duraalu, ‘Doa whí-ó, ai whíta naase tamo *moni* taketi sóró tarapó,’ yalepó.

²⁶ Ti fo depa ama duraalu, ‘Yalo diápaae i dere ape. Mepaae qla qla hýróló mole whípaae ti mo dékéró beleróló melaalo ai ape. Téyalotei, mepaae whí de qla qla sawa téti mupa, ti ai qla fasó saalo ai ape. ²⁷ Téyalotei, mepaae yálo téteróló kaae tare aqmó betere hýróló bóe dele whírapeta, ipaae dapesó wóló, mo ti sinópóló dae,’ yalepó.

Yesu Jerusalem be huluapaae doasi topo whí aqyóló sókó wapa hale sóró horale fo

(Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Jon 12:12-19)

²⁸ Téró Yesuné i fo yóló kemetepa, atima Jerusalem be huluapaae furaalu, ama ąlisó felepó. ²⁹ Atéró, q Betpas beró Betani betamopaae sókó faai fu betalepó. Ai be hulua tamo felekemó *Olip* dupó du betere tiki erapó. ³⁰ Aimó ama yó matere whí tamo dotonaai atimaamopaae duraalu, “U bepaae diaamopi fae. Ai bemó sókó fóló kelenalemó, whíkélé betóló kunire teó *donki* hupu duló betaalopó. Téyalopa, ai hupu taayóló ipaae dapesó ape. ³¹ Atéró taanalemótamo, whí mené diaamopaae woseturaalu, ‘Ai neyaaai de?’ depa, ti i fo yae. ‘Momó dapesó waaitei, Talené ama diyaaire kutó mupa sóró ape yale tikimó sóró fulapó yae,’ yalepó.

³² Atéró dotonatepa fóló kelalemó, atimaamopaae yale fotórómo epa kelalepó. ³³ Atépa, atimaamo kale *donki* hupu halika teraatu betalemó, hupu talerape wóló atimaamopaae woseturaalu,

“Ai hupu teraatu betere-a noayaai de?” yalepó.

³⁴ Ti fo depa atimaamoné duraalu, “Ita Talené ama diyaaire kutó mupa, serále fae yale tikimó sóró fulapó,” yalepó.

³⁵ Atéró, Yesu beterepaae dapesó wóló daaló bitu, atimaamoné deró betere fóloi kutirape sorokóló, Yesu q hupuné sisó tómó beterópóló, whamenalepó. ³⁶ Atéró q ai hupu tómó betóló wapa, so whí fólosóró furaalu, atimané deró betere kutirape sorokóló tómó whamenaté felepó.

³⁷ Atéró, q Jerusalem be huluapaae felekemó sókó faaiaalu, *Olip* du sokore aqpaas doropole tómó sókó derepelepó. Aimó, ama yó matere so whí mo feané Kótóné kae kae kelemei alarape eratepa kelaleteiné atima hékesené sukturaalu, fo fakeyóló Kótóné doi hale sóró horaai kaae salepó.

³⁸ “Mió Talené doimó wale doasi topo whí wisí-ó, Kótóné ya wisirópóló yae!”

“Kótóné hepen be tuámó mole hosaa muni deyóló dua betere ala so whí feapaae erópóló yae.

Téturaalu, mo taoró betere Kótóné kae mole doasi doi hale sóró horae!” deté fu betalepó.

³⁹ Tétepa, ai so whí kuamó betó mole Farisi whírapené Yesupaae duraalu, “Naaó yó matere whírapaae taalae yóló, foné sae,” yalepó.

⁴⁰ Ti fo depa ama atimapaae duraalu, “Yalo diápaae mo i dere ape. Atimatamo fo ini dua betepa, ti tómó ai daae mole kaporapenétei doasi fo fake yaalo ai ape,” yalepó.

⁴¹ Atéró, Yesu q Jerusalem be huluapaae felekemó sókó faai fu bitu, ai doasi be hulua tuápaae kese deralemó, mo kólei ala epa, q doasi wole yalepó. ⁴² Atéró woleyóló duraalu, “Hosaa muni

deyóló dua betaaire ala mió i be dəmótóró dią beterepaae walapóló, kisipa uąsóró ti mo wisi uąpó. Téuqtei, ai ala yaaire be dę kemeyaleteiné mió diaaą kelenen kelaqsóró, kinó beterapó.
⁴³ Téretei, nalo me be dəmō kale bőe whırape atima naao bepaae dorowaairaalu, be bopéró betere tipimó hae kąayóló mulaté holóló, naao be bopéró betaalopó.
⁴⁴ Atére tómó atima daane holóló, diąkélé diaaą naale senaalekélé tao sóró haemó hairaalo ai ape. Kane fake me tómó beleretei, atéró mulópóló taalaaloméipó. Ti noatepae, Tale Kótóné dią tao saai wale be dę diaaą kisipani, hóraleteinépó,” yalepó.

Momatere bemó ąla dupu du betepa Yesuné hókonale fo
_(Mat 21:12-17, Mak 11:15-19, Jon 2:13-22)

⁴⁵ Téró, ą momatere be bo-laare tipi tuapaae sókó holalemó, whırapené ąla ąla dotonóló dupu du betepa fópóló dóló hókonalepó.
⁴⁶ Atéró, ama atimapaae duraalu, “Yalo beta, moma maaté yaai tənapóló asemó epatei, diaaą ai du betere alané olémi whı betere be aqrótú beterapó,” yalepó.

⁴⁷ Atéró momatere bemó, betere dokó fea ama fo yó maleta du betalepó. Tétu betepatei, so whjmó momaratere topo whırapekélé, Moses-né aseře fo yó matere whırapekélé, so whı kaae tare mepaae whı disirapekélé, fea touyóló, Yesu daaire tų kekitu betalepó.
⁴⁸ Téyaletei, atimané ą daaire tų me kilinipó. Ti noatepae, yó matere fo so whjné wosóló, hosaamó su betaleteiné ą daaire tükélé kilinipó.

20

Yesupaae ąla topo whı né sóró beteraleé yóló wosale fo
_(Mat 21:23-37, Mak 11:27-33)

¹ Téró, me sukamó Yesu ą momatere be tuamó Kótóné ala etérópóló so whı feapaae yó matere alaró, kale mió wosetere fo wisitamo yó mótu betalepó. Tétu betepa, mo so whjmó momaratere whırapekélé, Moses-né aseře fo yó matere whırapekélé, mepaae whı disirapekélé, fea touyóló ą beterepaae walepó.
² Atéró wóló ąpaae duraalu, “Naao ai alarape yópóló, ya né sóró beteraleé?” yalepó.

³ Ti fo depa, ama atimapaae duraalu, “Yalokélé diąpaae wosetere fo betą i dapa, ępaae tokó ąlae.
⁴ Jon-né węi tópuratere ala ó hepen bemó yae depa yalepé, mo whjné yae depa yaleé?” yalepó.

⁵ Ai fo deremó, whırape atimasitei fo kelaaróló duraalu, “Dənétamo, hepen bemó yae depa yalepó depa, ti dąpaae ama dere fo wosóló kisipa tiki tiratere noatepa deé enérapó.
⁶ Tépatei dənén duraalu, mo whjné yae depa yalepó depa, ti doai wóló betó mole so whjné kapo duné dą siróló daalopó. Ti noatepae, Jonta so whıpaae yó matere Kótóné kóló whı betaletei feané kisiparapó,” yalepó.

⁷ Atétepa, atimané ąpaae duraalu, “Jon-né węi tópuratere ala ąpaae né yae depa yaleró, dą kisipanipó,” yalepó.

⁸ Ai fo depa Yesuné duraalu, “Di-aąq yalo wosale fo tokó menitepa, ti diąně ępaae wosale fokélé tokó melaalo meipó,” yalepó.

Whı betənē ama kutó kaae tanópóló sóró beteratere alapaae dō faróló yale fo
_(Mat 21:33-46, Mak 12:1-12)

⁹ Téró Yesuné so whıpaae ai fo deté fóló, me i fo salekélé yalepó. “Whı betənē ama kutó diyóló wain képi wae biliyalepó. Atéró, ai kutó mepaae whırapené kaae taru, ęlumétere ąla sóró dotonótú

betae yóló, a folo su kamó me be huluapaae bitj felepó. ¹⁰ Kale ola ȳlumétepa sere alimó, kale kutó talené ama kutó diratere whíkó betapaae duraalu, ya kutó kaae tare whí beterepaae mepaae ȳlumére qłakó serale fae yóló dotęyalepó. Téyaletei, kutó kaae tare whírapené a du beteró, hale fópóló dotęyalepó. ¹¹ Téró, kale dere kaae ama kutó diratere whí me dotęyalepó. Téyaletei, ai whíkélé atimané dóló susupuróló, haletamo hale fópóló dotęyalepó. ¹² Atéró, kale dere kaae sore dakoróló whí memo dotęyalepó. Téyaletei, ai whíkélé atimané du beteró samea sókó faróló, belapaae sóró taae deralepó.

¹³ Téró, kale *wain* képi kutó talené duraalu, ‘Mió yało noa alakó yaaloé? Yało yaala sókó fóló hosaa turó mole naale betą atima beterepaae dotonatepa, atimané a mo wisiyóló dape sóró, ama dere fo wosaalopóló kisipatu, dotęyalepó,’ yalepó.

¹⁴ Téyaletei, kale kutó diratere whírapené a wale kolóló, atimasítsei fo dokóló duraalu, ‘Aita, i kutó talené ama naalepó. Alima sinitepa, i kutóró mepaae mómu ola qłatamo fea ama saqsóró, dą saairşalu, a daalopa siépe,’ yalepó. ¹⁵ Atéró, atimané a kale *wain* képi kutó tuqmó sóró belapaae taae deróló mo ti dalepó. Atétepa, kutó tale wóló atimapaae noa alakó eraaloé? ¹⁶ Kale kutó diratere whírape mo ti dóló su kunóló, ai kutó mepaae whírapené kaae tawópóló melaalopó,’ yalepó.

Tétepa, aimó betó mole mo so whí feané ai dere fo wosóló duraalu, ‘Aita enénire alatei dapó,’ yalepó.

¹⁷ Téró, Yesuné kelené kiké yóló kaae taru atimapaae woseturaalu, ‘Kótóné fo tuqmó, ‘Mepaae be teteré whírapené taae farale kane faketei, sóró

be hulua eleké wisinaale botokoróló deyaalo ai ape,’ yóló asémó ere fo-a, noa betené yaleé?

¹⁸ Téyaałotei, mepaae so whí de ai kapo fake tómó kotóo sóró dée nukupa, ti ama tiki turukó fóló doalé maaté yaalo ai ape. Téyaałotei, ai kale kapo dokó dorowouraalu tēiya dere so whíta, mo ti derakó fóló muaalo ai ape,’ yalepó.

¹⁹ Tétepa, Moses-né asére fo yó matere whírapero mo so whímó momaratere topo whírapetamoné ama ai yale fo saleta, atimapaaetóró dapóló aimótóró tawóló daai yaletei, ai touró betere so whíné atimapaae me ala eraqsóró, witepa taaralepó.

Sisapaae takis moni malaróe yóló wosale fo

(Mat 22:15-22, Mak 12:13-17)

²⁰ Atétepa, atimané Yesuné me alakó hásokó fóló déró kelaai, mepaae whírape mo ala dere whí aqyóló kikiti kaae tawóló beterópóló, mepaae whírape dotęyalepó. Aita hale mei, a hásokó fóló, ama i fo mo depa wosalepóló, Rom *Gavman* topo whíné naase tuqmó mulale faai kisipa mutu yalepó. ²¹ Atétepa, kale whírapené ąpaae woseturaalu, ‘Yó matere whí-ó, naao dere foró so whípaae yó matere alatamota, mo dono dapó. Naao fake so whí maaté taosuraalu, mo so whí sisópaae erótumipó. Naaota, Kótóné tué mole alatóró mo dono yó mótu beteretei dąné kisiparapó. ²² Ti dąné *takis moni* Sisapaae materetei-a, donorépe meié?’ yalepó.

²³⁻²⁴ Atimané a só deraai dere ala ama kolóló, atimapaae duraalu, ‘Ai *denarias moni* yało kelaalopa ępaae yó ąlae yóló matepa tao sóró duraalu, *moni* tómó i mole asoró doitamo-a né?’ yalepó.

25 Ti fo depa, atimané duraalu, "Sisanépó," yalepó. Tétepa ama duraalu, "Sisané qlapa, ti Sisapaae melae. Kótóné qla ti Kótópaae melae," yalepó.

26 Atéró, Yesu so whj feané keletómó me alakó hásokó fuléró kelaai su saletei, a hásokókélé feni, ama atimapaae fesaayóló dere fomó, atima hokomó sókó furaalu fokélé tekini, siratei du betalepó.

*Sinale whj kepaayóló so dokaaloé yóló wosale fo
(Mat 22:23-33, Mak 12:18-27)*

27 Mepaae sukale so whj kepaayaalo meipó, du betere Sadyusi fakekó mepaae whjrapetam Yesupaae wosetere fo yaai walepó. 28 Atéró duraalu, "Yó matere whjó, whj betä so dokaletei, naale senaalekélé deni hale sinitepa, noma me whjné ai so wulia dokóló naale detepa, ti ai naale noma sukale whj betale sirimó beterópóló yae fo Moses-né asémó däpaae erapó," yalepó. 29 "Take wéikeró nomarape beterepó. Atéró bitu, topo whj so dokaletei, ai sotamo naale deni, a hale sinalepó. 30 Atéró sukutepa, kale so wulia noma me whjnémó dokalemó, ai whjkélé naale deni, hale sukalepó. 31-32 Nomarape fea até deté fóló, nalo mo kemerótuaalu, kale sokélé sukalepó. 33 Atéró, wéikeró whjrapené dokale so take kepaayóló wale sukamó, mé whjné dokaaloé?" yalepó.

34 Ti fo depa Yesuné atimapaae duraalu, "Mió i alimó bitu, whj so dokoo, so whjtamo fóo, du beterapó. 35 Tétu betepatei, sukale so whj momó kepaayóló betaaire alimó atéró whj so dokotere alakélé, so whjtamo beteratere alakélé, sinitere alakélé ini, hepen bemó betere *ensel* kaae betaalo ai

ape. 36 Téturaalu, atima kepaaró betere naale senaale ereteiné Kótóné ama naale senaaletóró betaalopó. 37 Ni sesaapemó duku betere si mi dolomó yale fo Moses-né asérapó. Ata, Abraham, Aisak, Jekop-sépi fea teteróló kaae tare Kótó beterapó. Atére foné sukale so whj aluni, kepaayóló beterapóló, hakeamó yó matapó. 38 Ti ata, sukale so whj maaté teteróló kaae tanitei, mo betere so whjkélé teteróló kaae tare Kótó beterapó. Ti noatepae, sukale so whjkélé, betere so whjkélé, fea amatóró beteró beterapó," yalepó.

39 Moses-né asére fo yó matere whjrapé mepaaené ąpaae tokó mótu duraalu, "Yó matere whjó! naao dere fota, mo dono dapó," yalepó. 40 Téyaletei, ama ai yale foné atima haleturaalu, whj betanékélé ąpaae me wosetere fo inipó.

*So whj teteróló kaae tare whj-a né naaleé yale fo
(Mat 22:41-46, Mak 12:35-37)*

41 Téró, Yesuné atimapaae duraalu, "Kótóné so whj teteróló kaae tare whj Kerisota, Depit-né naalepó du betere-a noa fo betené de?

42-43 Ti ai fo bete Depit-né amatei, hakearóló *buk* Sam-mó aséyóló muló beterapó. Talené e teteróló kaae tare Talepaae duraalu, "Yalo naao bóe whjrapé tétei aleróló, naao hó aqmó beteraalopa, kaae tawóló yalo turu naase démô betae," erapó.

44 Ti Depit-né a teteróló kaae tare Tale-ó du betaleteimo, ama naalepó, fo neteró yaleé?" yalepó.

45 Téró, aimó betó mole so whj feané ama yó mótu betere fo wosetu betepatei, Yesu a ama yó matere whjrapé daalepaae fetée fóló duraalu, "Moses-né asére fo

yó matere whjrapené dere alané dią doraqsóró mo wisiyóló kaae tawae. ⁴⁶ Ti atimata, so whj feané doasi whj-ó yóló, dukiratere kokqmó so whj fea tourqleta dere tikipaae faairaalu, mo foloi kuti wisimaaté deróló sua yóo, Kótóné fo wosetere be dolopaae fukélé, mo wisi tikimótoró betaai hékese dua yóo, qla detere sukamókélé, topo whjrape bitua betere tikimó, betaai ekéle yóo, dua dapó. ⁴⁷ Téturaalu, kale wulia sorapekélé dilikóló atimané qla qla fea qlémi sóo, moma duraalukélé, so whjné dukiratere kokqmó folo sijóló yóo, dua dapó. Take kemetera sukamó atétere whjrapené saaire kwiata, mepaae so whjné saaire seké bosenóló, mo doasi saalo ai ape,” yalepó.

21

Wulia soné moni ke derqle wale fo

(Mak 12:41-44)

¹ Téró Yesu q momatere bemó bitu kaae taremó, mepaae néli whjné Kótópaae hale matere *moni* deratere dolopaae dekéró derqleta du betalepó. ² Atétepá kelalemó, betq yoleale wulia sonékélé son-aai *moni* ke belekqamale tamо derqle walepó. ³ Atétepá ama duraalu, “Yalo diapaae mo i dere ape. I yolealere wulia soné derale *moni* kené so whj feané derale *moni* taaróló, mo bosene falapó. ⁴ Ti noatepae, so whj feanéta doakale *moni* mupatei, téti maaté derqleta yalepó. Téyaletei i wulia sonéta, ama depe dolo sesé mole *moni* ketei, mo ti kemeróló derqle walepó,” yalepó.

Sqró haetamo kemeyaaí deremó eratere fareyópu

(Mat 24:1-35, Mak 13:1-31)

⁵ Téró, mepaae ama yó matere whjrape atima furaalu, “Mepaae

so whjné Kótópaae hale matere qla qlaró kapo fake wisitamoné momatere be wisinaale týale tikimó kokqné sininó beterapa kelae,” yalepó. ⁶ Tétepá, Yesuné atimapaae duraalu, “Diaaq mió i keletere qla qla feata, take waaire sukamó me kapotamo atéró wolekepa kelaalomeitei, fea fisikó fóló, haemó kolokó doropóló mupa kelaalo ai ape,” yalepó.

⁷ Ti fo depa atimané qapaae woseturaalu, “Yó matere whj-ó, ai alarape-a noa sukamó yaaloé? Noa kaae fareyópu eratepa, kolóló kisipa muaaloé?” yalepó.

⁸ Ai fo depa Yesuné duraalu, “Mepaae whjné kapala fo yóló dią diliqaqsóró, mo hotowa yóló kaae tawae. Ti noatepae, mepaae dilikitere whjrape wouraalu yalo doi yóló, ‘Kale waalopó du betere whj etorótipó. Ali mió felekemó walapó,’ depa mo nisiyóló sya faqse. ⁹ Doasi bóe dele alaró mepaae whjrape atimané hae tiki atimatei teteróló kaae tawaairala, *Gavman* whjtamo bóe du beterapó dere fo wosóló wiyaqse. Ti noatepae, folosóró ai alarape mo yaalotei, kemeyaaire ali folo sókó waalomeipó,” yalepó.

¹⁰ Téró atimapaae duraalu, “Me hae kwiamó betó mole so whjró me hae kwiamó betó mole so whjtamo bóe dóo, me hae kwia teteróló kaae tare topo whjrapero me hae kwia teteróló kaae tare topo whjrapetamo bóe dóo, yaalo ai ape. ¹¹ Atéaturaalu, hae kwia feamó doakale bao dere alakélé, doasi sekéi alakélé, wotetere aliró hepo alitamokélé waalopó. Téturaalu, so whj mo doa winé sinóló diri furu furu yaaire alaró me ala yaairemó dere fareyóputamo sámó eratepa, diaaq kelaalopó.

¹² Ai alarape yaaitei folosóró, mepaae whjné dią dóló

susupuróló, fo wosetere berapepaae dapesó fóló, *dipula* beteraalo ai ape. Atéró, diq doasi topo whírapero *Gavman* whírapetamo beterapaae dapesó faalopó. Diq yálo ala erótú beteremó bóe duraalu ai alarape yaalopó.¹³ Atétere alané yálo yó melale alarape atimané keletómó yó melópóló, diq tē ai mulatere ape.¹⁴ Atimané diq só deraairaalu, fotokiné depa diq noa fo yaaloé, yóló whaalía yaqse.¹⁵ Ti noatepae, ai ala deretamo yálo diápaae kisipa tiki dotoróę fole alaró atimané dere fo tokó melaaire fotamo yó melaalo ai ape. Diqné ai fo depa woseturaalu, diq só deraaitere whírape folópu kolokó fóló, mo betá whínékélé me tokó matere alakélé yaalomeipó.¹⁶ Diaaq hae aya ó norape ó fake whírape ó fulumu whírapenékélé, diq dópóló eleké deyaalo ai ape. Téturaalu, diq mepaae whírape atimané mo ti dóló sukunaalopó.¹⁷ Atétu, so whí mo feané diqtamo bóe dóló, diq hóraalo ai ape. Ti atétere alata, atimané ḥ hórótú diákélé ai hóraterape ape.¹⁸ Téyalotei, diaaq topo niki mo betákélé aluyaalo meipó.¹⁹ Diq mo ti betaaire bete saairaalu, mo diriyóló betaie.

²⁰ Diaaq kelerälemó, Jerusalem be hulua bóe whírapené bopéró betepa kilituraalu, kale be hulua mió mo felekemó dóló wópu mulaai dapóló, kisipa muae.²¹ Atétere sujamó, Judia hae kwiamó betó mole so whí diq ti du sorokó molepaae botokó fóo, mepaae doasi be hulua tuqmó betó mole so whí diq ai be hulua taaróló fóo, mepaae ai hae kwiamó betóló fale so whíkélé ai doasi be hulua tuapaae faqsóró yae.²² Ti atétere alimó yaaire alata hágé meipó. I haemó betóló fale so whíné yale alamó Kótóné kwia móituraalu,

doasi sekéi ala eraalopóló, asémó ere fo dokonóturaalu, mo eraalo ape.²³ Ti aita, Kótóné i hae kwia feamó betó mole so whítamo doasi fopaae buturaalu, só ai deratere ape. Atétere be démó mepaae naale ere soraperó, naale teó awá nuku betere sorapetamo betá koleó, mo doasi sekéi ala saalo ai ape.²⁴ Téturaalu, atima mepaae ti bóe dele sepakené dóló kemeróo, mepaae so whí ti hae kwia feapaae *dipula* sóró dapo dapo yóo, yaalopó. Tétu, Jerusalem be mo ti doróló torokó faróló, Juda meire fake atimané teteróló kaae taté fóló, Kótóné dale muló betere kwiamó sókó fupa, ti kemeyaalo ai ape.

²⁵ Atéturaalu, sámó daale sukanékélé, hörerapenékélé, wéliénékélé, kae kae alarape depa koloo, doasi wéi kélá whaaau yóló holoo yaalopó. Atétere ala i hae kwia feamó betó mole so whíné kilitu, noa ala du derópóló hosaa wéi wéi yóló wiyaalopó.²⁶ I hae kwia feamó betó mole so whíné ó sá wore duraalu, hörerape torokó dorowale kilitu, i haemó noa ala du derópóló, doasi winé sukålópó. Tétu, diri furu furu yóló be fesaetamo du dere kaae yaalo ai ape.²⁷ Ai alarape yóló kemetepa, kale Whíné Naalema ó sáko dolomó doasi bole fotokró mo kae ere dę wisinaletamo hágéamó wapa kelaalopó.²⁸ Ai alarape kaae sóró depa kilitu, aluyaqsóró Kótóné ama dupure so whí mo felekemó dapesene walaplóló kisipa mutu, hajtamo turukó holóló daae muae.

²⁹ Atéró, ama atimapaae i fo sale yalepó. Ti daale ni noseró mepaae nirapetamoné ere ala diaaq kolóló kisipa muae?³⁰ Nirape sóku fóló, tokó momó beletepa kilituraalu, kale ba fo ali mió mo felekemó ai sókó wale ape

dua dapó. ³¹ Atei alarape kaae depa diaaq kilitu, Kótóné teteróló kaae tare ala mió mo felekemó walapóló kisipa muae.

³² Yálo diapaae mo i dere ape. Mió i alimó betó mole so whj sukuni hale betepatei, i alarape folosóró yaalo ai ape. ³³ Sáró i haetamo kemeyaalotei, yálo fo betá mo kemekélé ini, hale muó tawaalopó.

³⁴ Diá wéi nóló topo dotere alané diaaq tiki ó naao dere ala hale əla kaae taae fatereteikélé, ó i haemó whaaliatu betere alakélé, diáné hosaa tuamó sekéné sinitere alakélé du betepa, i be dē sókó wouraalu yá hemó duku dere kaae yaqsóró, mo hotowaró kaae tawae. ³⁵ Ti noatepae, ai yaaire alarapeta, i hae kwiamó betó mole so whj mo feapaae waalo ai ape. ³⁶ Kale Whjné Naalema betere tikimó diákélé betaalopó. Téyaalopa, ai alarapené diá só deraqsóró, betere dokó fea hotowayóló kaae taru, momatere ala yó tawae,” yalepó.

³⁷ Atéró, Yesu ə suka fea ai momatere bemó Talené ala etérápóló yó melóló, be kuluka deretamo ə *Olip* du sorokó molepaae fini fi wuatu betalepó. ³⁸ Atei ala du betepa, so whj fea mo híkatitei turukó holóló Yesuné momatere bemó yó mótu betere fo wosaaai wua yalepó.

22

Judas-né Yesu eleké deale fo
(Mat 26:1-5,14-16, Mak 14:1-2,10-11, Jon 11:45-53)

¹ Kale bosene fele be dē kisipa mutu, fopei *bred* o deyóló nokole be dē felekemó sókó waai depa etéyalepó. ² So whjmó momaratere topo whiraperó Moses-né asere fo yó matere whirapetamo so whjné kapo duné siróló daqsóró wituraalu,

Yesu kikiti daaire tū kekitu betalepó. ³ Téró, atima 12 yó matere whirapekó betá whjné doi Judas Iskariot tuapaae dowi Satan bitj walepó. ⁴ Tétepa kale Judas ə fóló, mo so whjmó momaratere topo whiraperó momatere be kaae tare diki tare whirapené topo whirapetamo betó molepaae felepó. Téró Yesu dópóló netéró eleké deyaalö? yóló, fo dokaai felepó. ⁵ Atéró, fo dokóló kemetepa, hékese duraalu *moni-né* ə dupuyaalopó, yóló mulalepó. ⁶ Atéró, Judas-né wisirapó depa, so whj touróló bitinitere suksamó Yesu dópóló naase tuapaae mulaaire tū kekitu betalepó.

Yesu amayó matere whirapetamo siki bemó bitu qla nale fo
(Mat 26:17-30, Mak 14:12-26,
Jon 13:21-30, 1Korin 11:23-25)

⁷ Kale bosene fele be dē kisipa mutu, fopei *bred* o deyóló nokole be dēmó betá *sipsip* hupu male dóló, Talepaae simó sukylaa daróló melaaire be dē sókó walepó. ⁸ Téró, Yesuné Pitaro Jontamo dotonaai duraalu, “Diaamo fóló, kale bosene fele be dēmó deyóló naaire əlakó taleyóló mulaai fae,” yalepó.

⁹ Ti fo depa atimaamoné əpaae woseturaalu, “Naao kisipané ai qla-a, dämoné momó taleyóló mulópóló de?” yalepó.

¹⁰ Ai fo depa ama duraalu, “Diaamo ai be hulua tuamó sókó fəlalemó, whj betá wéi wuti beleyóló tumó diaamotamo hokolaa yaalo ai ape. Téyaalopa ə sya fóló, fole be dolopaae diaamokélé buó deyae. ¹¹ Téró, ai be talepaae etei fo yae. Yó matere whjné yapaae duraalu, ‘Yálo yó matere whirapetamo bosene fele be dēmó, qla deyóló naaire be kekó momó donoróló muló betere?’ yóló, wosae yalepó,” yalepó.

12 Aténalemó, ama diaamopaae óté taoró doasi be ke yó melaalo ai ape. Ai be ke dolomó betaaire ni fake ó mepaae qla qlakélé fea symó donoróló muló betepa kelaalo ai ape.

13 Atétepa atimaamo fóló ke-lalemó, Yesuné yale fo motóró epa kelalepó. Atéró bituraalu, kale bosene fele be démó atimané deyóló naaire qla aimó donoróló mulalepó.

14 Atéró, kale qla naaire suka kele sókó wapa, Yesuné yale fotóró mo epa kelalepó. Atéró *apostol whjrapetamo qla nokole ni fake tómó boperó bitu qla nuku beterepó.*¹⁵ Atéró, ama atimapaae duraalu, “Ę doasi seké saaire ala feleke depa, kale bosene fele be démó detere qla dą betamó nokoleteiné ę mo doasi hékese dapó.

16 Ti yálo diapaae i dere ape. I bosene fele be démó detere qla ę néli hágé bitiré fóló, Kótóné teteróló kaae tare aqmó mió i qla detere ala bete dokonatepa, ti momó naalo ai ape,” yalepó.

17 Atéró, Yesuné *kap wuti sóró taru, Tale Kótópaae mo kée yalepó.* Atéró mótu, Yesuné atimapaae duraalu, “I matere wéi tao sóró, dią fea nösü deté fóló, kemerae.

18 Ti yálo diapaae mo i dere ape. Mió i nokole *wain képi wéi momó kaae néli hágé bitiré fóló, Tale Kótóné teteróló kaae tare ala sókó wale sukamó momó naalopó,*” yalepó.

19 Téró, ama *bred o bulu tao sóró Kótópaae mo kée yóló, terekée daalu yóló anirótua duraalu,* “Ita, yálo tiki diámó i matere ape. Téró, dijané ę kisipa muóló nukulé fu betae,” yalepó.

20 Atéró, atima qla nóló keme-tepa, kale yale kaae wéi wuti tao sóró taru duraalu, “I *wain wéita, Kótóné ama so whj tao saalopóló, kisi yóló mulale fo*

diriróturaalu, dią tao saai sunée farale yálo sameapó.

21 Téretoi, i ni fake tómó ętamo betamó qla nuku betere whjnétei, ę dópóló eleké deyaalopó.

22 Téyaałotei, Whjné Naalema i ala yópólópó yólo, Kótóné tukóló muló betere fo mo dokonóturaalu eraalo ai ape.

Téyaałotei, Whjné Naalema dópóló eleké deyaaire whj betä mo doasi sekéi ala saaireteine kolerapó,” yalepó.

23 Ti fo depa, ai ala-a né yaai dée yóló, atimasisitei u wosene i wosene du betalepó.

24 Atéró kale dere kaae, ama yó matere whjrapé atimasisi doasi topo whj-a, de betaai dée yóló fonétei alale su betalepó.

25 Tétepa Yesuné atimapaae duraalu, “Kale Juda meire fake teteróló kaae tare topo whjrapenémo so whj teteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whjrapeta doasi néli whj bitu, so whj fea tao sóró wisi ala erótua betere whjrapépó dua dapó.

26 Tépatei, dią atei kaae ala ini, dią tuamótamo doasi topo whj betepa, ti mo ketei kaae betoo, dią teteróló kaae tare topo whj ti kutó diratere whj kaae betoo yae.

27 Ti noatepae, qla deyóló nokole sukamó doasi doi mole whjrapené noa ala dua de?

28 Ti atima doasi whjrapé ni fake tómó bitu, qla maaté nuku beterepé, kutó diratere whj kaae bitu, qla biliyóló maleta dua de? Meipó. Ai doasi doi mole whjrapé atima ai ala dumi, ni fake tómó bituraalu, qla maaté nukua dapó.

29 So whj teteróló kaae tanópóló yálo Ayané ę sóró beterótua yale kaae, yálokélé dią so whj teteróló kaae tanópóló, sóró beteratapó.

30 Até dapa, yálo teteróló kaae tare ala tuamó ni fake tómó bitu, qla nóló, wéi nóló

du betaalopó. Atéturaalu, doasi topo whij betere tiki mō bitu, 12 Israel fakerapetamo diaaq fo tokóló tale yaasepóló, sóró beteratapó.

Pitané yaaire alamó Yesuné yale fo

(Mat 26:31-35, Mak 14:27-31, Jon 13:36-38)

³¹ Saimon, Saimon-ó, yálo yapaae i dere fo wosae. Mepaae so whijné whit ke buléró kelaai sumi sukutu dere kaae, yá tuqmó noa alakó muléró kaae kelaairaalu, Satan-né yapaae wosene walepó.

³² Téyaletei Saimon-ó, naao kisipa tiki tiró betere ala taaróló haepaae derepaqsóró, yálo yámó momaralepó. Naao kisipa tiki feteyóló, yá e beterepaae momó wapata, ti naao norape tao sóró fotokó bulaasepé,” yalepó.

³³ Tétepa Pitané apaae duraalu, “Tale-ó, yá dipula beteratepa ti ékélé wusuró beteróo, sukutepakélé ti wusurótóró sukóo enérapó,” yalepó.

³⁴ Ai fo depa Yesuné duraalu, “Pita-ó, yálo yapaae i dere ape. Mió i be dëmō wá kakaruk bané hale yaaipatei, naao e kisipanipó fo sore félimó yaalo ai ape,” yalepó.

³⁵ Téró, Yesuné atimapaae woseturaalu, “Yálo diá dotonale su kamó moni butere be ó holeke be ó me olakélé sóró fae ini, hale fópóló doteyalepó. Téyaletei, diá me olakó mei yaleé?” depa atimané duraalu, “Meipó,” yalepó.

³⁶ Ai fo depa, ama atimapaae duraalu, “Mió diaaq moni detere be mupa sóo, yokélé sóo yae. Bóe dele sepakekótamo munipa, ti diaaq tómó deró betere kuti sokóló, me whítamo dotonóló sepake betákó dupuya. ³⁷ Ti noatepae, i fo aseyóló muló beterapó. Dowi ala dere whírapé dosáaturaalu, ákélé touróló dosáyalepó. Yálo diapaae i dere ape. Ai ere fo dokonóturaalu

epaae mo eraalopó. Mo dapó. Emó kisipa muturaalu, Kótóné kóló whírapené asémó ere forape fea dokonóló epaae motóró eraalo ai ape,” yalepó.

³⁸ Téró, ama yó matere whírapené apaae duraalu, “Tale-ó, däne bóe dele sepake tamoi tarapa kelere?” depa, ama duraalu, “Ai súpó,” yalepó.

Yesu Olip dumó daalu moma yale fo

(Mat 26:36-46, Mak 14:32-42)

³⁹ Atéró, Yesu q belapaae sókó doropóló ama dua dere kaae, Olip du sokorepaae fupa, ama yó matere whírapékéle, q sya felepó. ⁴⁰ Atéró, aimó sókó fóló, ama atimapaae duraalu, “Sú sere alané diá dowi alamó dée nalaqsórópa, Talepaae momatu betae,” yalepó. ⁴¹ Atéró, q atima daale tiki sawa taaróló fóló, bukutiri teyáró bituraalu momayalepó. ⁴² Ama i moma yalepó. “Aya-ó, naao kisipané epaae i waaire sekéi ala waqsóró sesé yaai depa ti té yae. Yálo kisipané enére ala yaalomeipa, naao yaai kisipa mole ala betá erae,” yalepó. ⁴³ Atétepa, ó hepen bemó betere ensel betá dorowóló q tao sóró fotokó bulalepó. ⁴⁴ Atéró, Yesuné ama hosaa tuqmó mo doa sekéné sinitepa, Alimapaae mo fotokó moma yalepó. Atéturaalu, ama tiki mō fosono doasi fáke kaae dorowóló, haepaae fu betalepó.

⁴⁵ Atéró momayóló kemetepa, q turukó holóló ama yó matere whírapé beterepaae momó fesaae fóló kelalemó, atima dekené sukuaturaalu fotokékélé meiyóló, noke foposaa yó molepó. ⁴⁶ Atépa ama atimapaae duraalu, “Diá noatepa, noke foposaa yó mule? Sú sere alané diá álisóró fóló, dowi alapaae só deraqsóró, turukó holóló Talepaae momatu betae,” yalepó.

Judas-né Yesu bóst whjné naase tuapaae mulale fo

(Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Jon 18:3-11)

⁴⁷ Ama fo kemeni hágé du betepatei, so whj mo hágé ola kaae walepó. Kale yó matepa wosetere 12 whjrapekó betä whj Judas-né Yesu kóló tukó naai, a daale felekepaae walepó. ⁴⁸ Téyaletei, Yesuné ąpaae duraalu, “Judas-ó, kale Whjné Naalema dópóló, eleké deyóló kóló tukó naai wou de?” yalepó.

⁴⁹ Até yaaire ala, Yesuné ama yó matere whjrapené kolóló ąpaae duraalu, “Tale-ó, dáné i tare sepakerapené deyaróe?” yalepó. ⁵⁰ Téró, atimakó betä whjné mo so whjmó momaratere doasi topo whjné kutó diratere whjné tururó woséli șaae deralepó.

⁵¹ Tétepa Yesuné duraalu, “Ai ala me momókó yaqse!” yalepó. Atéró, Yesuné kale whjné woséli ama ere kaae eralepó.

⁵² Téró, Yesuné mo so whjmó momaratere doasi topo whjrapekélé, momatere be kaae tare whjrapené topo whjrapekélé, whj disirapekélé fea woló, a tawaai boperóló daae molepó. Atépa ama duraalu, “Diaaq éta, i hae kwia teteróló kaae tare doasi topo whjrapené kaae tare alarape fasó saai, bóst daai ąlisóró fole whjpóló, sepakeró nópolutamo tao diliki yóló, e tawaai wou de? ⁵³ Take e diatamo momatere be tuamó bitua yaletei, diaaq e daai tanipó. Ténitei, miótá, dilikire alané teteróló kaae tapa, diaaq yaaitere ala yópóló, tukóló muló betere sukakelemó dapó,” yalepó.

Pitané Yesu tuenipó yale fo
(Mat 26:57-58, 69-75, Mak 14:53-54, 66-72, Jon 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Téró, atimané a tawóló so whjmó momaratere topo whjné bepaae dapesó felepó. Atétepa,

Pitakélé Yesu sya nalo taaeta deté fu betalepó. ⁵⁵ Téyaletei, ai momatere be bolaare dopóku tuq dolomó si noke yóló, atima fea simó boperóló betó mupa, Pitakélé atimatamo beterepó. ⁵⁶ Atéró a simó beteremó, kutó diratere so seimale betané kolóló, mo ti kikéyló kaae taru duraalu, “I sekéta, Yesutamo betamó kwéale whjkópó,” yalepó.

⁵⁷ Ai fo depa Pitané duraalu, “Ti senaale-ó, naao ai bope dere whjta e mo tuékélé inipó,” yalepó.

⁵⁸ Atéró sawa beteró, whj me kaené a kolóló duraalu, “Yákélé atimatamo kwéale whjkóe?” depa, Pitané duraalu, “Ai whjta e meipó,” yalepó.

⁵⁹ Atéró, suka kele betä kemetepa kale dere kaae, whj menémo duraalu, “I sekéta, Yesutamo betamó kwéale whjkó irurapó. Ti ąkélé Kaleli whjtóró mo hjtípó,” yalepó.

⁶⁰ Ti fo depa, Pitané duraalu, “Diaaq ai bope dere whjta, demó déró e tuenipó,” yalepó. Ai fo deretamotóró wá kakaruk bané hale deremó, ama du betale fo tukó felepó. ⁶¹ Tétepa, Tale a Pita daalepaae fetée wóló, kelené kikéyló kaae tawalepó. Até deremó, take Talené Pita ąpaae kakaruk bané hale sore félimó yaapatei, naao e kisipanipó yaalopó yale fo kisipa muni walepó. ⁶² Atétepa, Pita a belapaae sókó doropóló, mo doa dekéné sini wole du betalepó.

Diki tare whjrapené Yesu faleyale fo

(Mat 26:67-68, Mak 14:65)

⁶³ Atéró, Yesu botokó faqsóró, kaae tare whjrapené a doka doka duraalu faletere forape yóló deleta du betalepó. ⁶⁴ Atéró, ama kelepaat atimané kutiné kinóló dokóló ąpaae woseturaalu, “Ya né daleé? Ya dale whj dąpaae yó

älæ,” yalepó. ⁶⁵ Atéró, atimané ą faleyóló kae kae dowi forape du betalepó.

Pailat-ró Herot-tamoné Yesutamo fo tekale fo
(Mat 26:59-66, Mak 14:55-64,
Jon 18:19-24)

⁶⁶ Atéró, be teó dëteretamo fo tokóló tale yópóló beteró betere whj disirapekélé, mo so whjmó momaratere doasi topo whjrapekélé, Moses-né asëre fo yó matere whjrapekélé, fea betapaae tourâle walepó. Atéró touró bitu, Yesu fo tokóló taleyópóló tale dere whjrape beterepaae dapesó felepó. ⁶⁷ Atéró atimané duraalu, “Yata, Kótóné so whj teteróló kaae tare whj Kerisopata, ti däpaae yó älæ,” yalepó. Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Yalo diapaae depa diaaq ępaae kisipa tiki tiraalomeipó. ⁶⁸ Yalo diapaae mepaae fo wosenalemokélé, diaaq tokó melaalomeipó. ⁶⁹ Téretei, mo miótóró kaae sóró kale Whjné Naalema mo doasi fotokó bole Kótóné turu naase tuämó betaalo ai ape,” yalepó.

⁷⁰ Ai fo depa, atima mo feané ępaae woseturaalu, “Ti yata, Kótóné Naalemaé?” depa ama duraalu, “Me kae mei, diaaq mo doño ai dere ape,” yalepó.

⁷¹ Ti fo depa, atimané duraalu, “Me kae noa fokómó depa, wosaaide? Fo feata, ama kglómótóró sókó wapa dñé ai wosale ape,” yalepó.

23

Yesu Pailat-né keletómó fo tokóló, filipaa ni tómó olerae yalefo

(Mat 27:1-2,11-26, Mak 15:1-15,
Jon 18:28-19:16)

¹ Téró, atima aimó betó mole whj mo fea turukó horóló, Yesu Pailat beterepaae dapesó felepó.

² Atéró, atimané ą faleyóló só derótú duraalu, “Ai whjnéta, so

whj feané Sisapaae *takis moni* melaqsóró sesé yóló, so whj kópaae alisóró fu beterapó. Tétu, amatei ata so whj teteróló kae tare topo whj Kerisopó du betere alané dñé teteróló kaae tare alarape fea dorótú beterapó,” yalepó.

³ Atétepa, Pailat-né Yesupaae woseturaalu, “Yata, Juda fake so whj teteróló kaae tare topo whjé?” depa, Yesuné duraalu, “Épó. Naaotóró dono ai dere ape,” yalepó.

⁴ Téró, Pailat-né Talepaae momaratere topo whjrapero so whj featamopaae duraalu, “I whj yalo kaae kelalemó, fo tokóló ą só deraaire betemekélé mupa kilinipó,” yalepó.

⁵ Tétepa, atimané fo fakeyóló dëterainé duraalu, “Ai whjné Judia hae kwiamó betó mole so whjpaae yó matere fo wosetu, fo tiki whaa deté fu betalepó. Ama Kaleli hae kwiamó kaae sóró yó maté wóló, mió ipaae ai sókó wale ape,” yalepó.

⁶ Ai dere fo wosóló, Pailat-né atimapaae woseturaalu, “Ata, Kaleli whjé?” yalepó. ⁷ Ai fo depa, atimané duraalu, “Ai whjta, Herot-né teteróló kaae tare hae kwiamó beterapó,” yalepó. Atéyale sukamó Herot ąkélé ai Jerusalem be huluamó betepa, Pailat-né Yesu Herot beterepaae doteyalepó.

⁸ Téró, Yesu atéró sókó wapa kilituraalu, ą mo hajné sinalepó. Ti noatepae, ama mepaae kelemei alarape erótú beterapó deté fole fo woseturaalu, Yesuné kelemei alakó eratepa kelenée yóló, kisipa mutu betaleteinépó. ⁹ Atéró, kale Herot-né ępaae kae kae forape woseté feletei, Yesuné fo betakélé tokó menipó. ¹⁰ Atétepa, so whjmó momaratere doasi topo whjrapero Moses-né asëre fo yó matere whjrapetamoné ą faleyóló

só deratere fo du betalepó.
 11 Téró, kale Herot-ró ama diki tare whírapetamoné ą faleyóló duraalu, wisi wisi kuti deróló Pailat beterepaae momó fesaae fópóló dotonalepó. 12 Upuléta, kale Herot-ró Pailat-tamo bóe dóló betaletei, mió i ala yale sukamó fulumu whí aleyóló beterepó.

13 Atéró, kale Pailat-né so whíjmó momaratere topo whírapepaaekélé, so whí teteróló kaae tare topo whírapepaaekélé, so whí feapaaekélé ape yalepó.

14 Atéró touró betepa, ama atimapaae duraalu, “Diaaq i whíta, take teteróló kaae tare doasi topo whírapetamo bóe daai álisóró fole whípóló, ę beterepaae dapesó wapa diaaq keletómó yálo ą tuqmó daaló bitu, me hásokó fele alakó muléró kekalemó meipó.
 15 Herot-nékélé taleyalemó, dowi ala mekélé munipa, ama dápaae ai dotonale ape. I whí mo ti sukópóló dele alata, me noa ala itikimó daai de? 16 Térápa, yálo ą fokosó sóró hale fópóló doteyaaai dapó,” yalepó. 17 (-)

18 Atimané mo betá kóló daae fóló fo fakeyóló duraalu, “Ai dipula betere whí Barabas dä beterepaae wópóló dotonóturaalu, i seké dóló alurae,” yalepó. 19 Ti noatepae, ai whí Barabas-ta Gavman whí bettaai dapóló bóe dóló whí dupa, ą dipula beteralepó.

20 Pailat-né ama kisipanéta, Yesu hale fópóló dotonaairalaal, so whípaae momó yalepó.
 21 Téyaletei, atimané mo doa fo fakeyóló duraalu, “Ą filipaa ni tómó dóló olerae, ą filipaa ni tómó olerae,” du betalepó.

22 Téró, ama sore dakoróló atimapaae duraalu, “I whíjné noa dowi ala yalemó daaloé? I whí daaire bete me munipó. Téreteiné, yálo ą dóló susupuróló, hale fópóló dotonaai dapó,” yalepó.

23 Téyaletei, atimané fo fake dekéró yó taru, doasi sényóló duraalu, “Ą sukópóló filipaare ni tómó dóló olorae,” yóló, dere foné Pailat-né fokélé só deralepó.

24 Atétepa, Pailat-né kisipanétei taleyóló wisirapa téyae yóló, dotopoi fo du betere so whípaae melalepó. 25 Atéró, ama whí betá dóo, teteróló kaae tare alamó topo whírapetamo bóe dóo deremó, dipula beterale whí hale fópóló dotonae yalepó. Téró, Yesupaae atimané kisipa mole ala erópóló, doasi diki tare whírapené naase tuapaae melalepó.

*Yesu filipaa ni tómó olerale fo
 (Mat 27:32-44, Mak 15:21-32,
 Jon 19:17-27)*

26 Atéró atimané Yesu duóló sóró fu betalemó, Sairin be huluwa whíjkó Saimon ipu bemó biti doasi be huluapaae derepaai wou betepa tý tuqmó hokolaa yalepó. Atéró ą tawóló Yesu olerraire filipaa ni beleróló, Yesuné sisómó fópóló yalepó. 27 Atétepa, so whí mo feané ą sya felepó. Atéró, sorape feané sya fu bitu kólené sinituraalu, mo dekené sukj wole fo deté wou betalepó. 28 Até deté wou betepa, Yesu fetée anóló duraalu, “Jerusalem senaalerape-ó, diaaq ę wolekesé, diaasisitei wole yóló, diaaq naale senaalekélé wole yae. 29 Ti noatepae, take waaire sukamó diaaq etei fo yaalo ai ape. Mepaae sorape naale senaale deni, hale ni daale sorapekélé, naale senaale meiyóló hale betere sorapekélé, naale senaale awá menitere sorapekélé, hajné sinóló ai betere ape.

30 ‘Ai sekéi ala wale sukamó atimané i fo yaalopó.
 “I daae mole ulupaae dukó dorowóló dä téiræ,” yaalopó.

Du sorokó mole hae durapepaaekélé, káae

dorowóló dä husurâle dere ape yaalopó,’ erapó.

³¹ Ti kisi daale nipaae atei ala depa, ti sélitere nipaae noa kaae sekéi ala eraaloé?” yalepó.

³² Kale Rom *Gavman-né* yóló muló betere fo tukóló dowi ala yale whj tamokélé ątamo betamó dóló oleraai dapesó walepó.

³³ Atéró, atima sókó wale tикиné doita, whjné topo diripó doi mulapó. A sukópoló aimó atimané filipaa ni deyóló oleralépó. Atéró, me whj ama turu naase dero oleroo, me whj ama fé naase dero oleroo, yalepó. ³⁴ Atéró Yesuné duraalu, “Aya-ó, e dele whjrapené saaire dowi ala kwia naao hale kemerae. Ti noatepae, atimané du betere alarape atima wisiyóló kisipanipó,” yalepó.

Atéró, atimané ama kuti taleyóló saairaalu i ala yalepó. Ni fakerape tao sóró fesekée horótua yalemó, me whjné doi ó siri moletei sókó dorowapa, ai whjnétóró sua yalepó.

³⁵ Atéró kale so whj fea mo tumó kese ąlu yóló daae molepó. Kale teteróló kaae tare topo whjrapené Yesu faletere fo yóló duraalu, “Mepaae whj aluyaqsóró ama mo wisiyóló tao sua yaletei, ątamo Kótóné sókó sóró, beteró betere whj Kerisopata, ti amatei ą tao súpóló yae,” yalepó.

³⁶ Atéró, kale doasi diki tare whjrapékélé, ą oleró betere tkipaae wóló daae muluraalu, faletu betalepó. Atéró, atimané ąmó betə kəlaa wale *finika wain* wəi ą nae yóló melalepó. ³⁷ Atéró ąpaae duraalu, “Yatamo Juda so whjné doasi topo whjpata, ti yə sinajsóró naaotei tao sae,” eneta du betalepó.

³⁸ Yesuné ama toporó beteremó oleró betere asemó i fo erapó.

ITA, JUDA FAKE SO WHJ TETERÓLÓ
KAAE TARE DOASI TOPO WHJPÓ.

³⁹ Téró, kale dowi ala du betepa dóló olerale whj tamokó betané ą faleyóló duraalu, “Yə Kerisopata, ti naaotei yə taosu dámokélé tao sae,” yalepó.

⁴⁰ Téyaletei, me fakeró oleró betere whjné me whj foné sóró duraalu, “Dámó sukutereteita, mo dámóné yale dowi alamó kwia tokó mótu dereteiné mo donorapó. Téretei i whjta, me dowi alakélé meipatei, dä fea betə ala yóló sinitapa, yə Kótópaae winié?

⁴¹ Ti noatepae, dámota dámóné yale alamó i sinitere ape. Téretei i whjta, dowi ala mo betakélé ini-patei, hale dóló oleró beterapó,” yalepó.

⁴² Téró ama duraalu, “Yesu-ó, yə naao teteróló kaae tare be tuapaae furaalu, e kisipa keteraqse,” yalepó.

⁴³ Ti fo depa, Yesuné ąpaae tokó mótu duraalu, “Yəlo ąpaae mo i dere ape. Miótitei, yə etamo mo kokoné sukj be wisinaalemó fóló betaalo ai ape,” yalepó.

Yesu sinale fo
(Mat 27:45-56, Mak 15:33-41,
Jon 19:28-30)

⁴⁴ Atéró suka tuqmó daapatei, hae kwia fea diki yalepó. Atéró dikipatei bitiré fóló, 3 kilok suka tó daane folepaae kemeyalepó. ⁴⁵ Ti noatepae, sukané də sukaletteiné, diki yó tawalepó. Talepaae momaratere be satşeleróló oleró betere kuti ama hajletei tuqmótóró tekete doropóló, haepaae sókó deralepó. ⁴⁶ Atétepə, Yesuné fo fakeyóló duraalu, “Aya-ó, yəlo kepe bete naao kaae tawasepóló, yə tuapaae i mulatere ape,” yalepó. Atéró ama ai fo yóló kemetepa, ama fomo sókó fóló ą sukalepó.

⁴⁷ Atétepə, kale diki tare whjrapené topo whjné ai yale ala kolóló, Kótóné doi hale sóró horótua duraalu, “Mo dapó, ita

mo whj wisinaale ai suk̄irapó,” yalepó. ⁴⁸ Atéró, betapaae touró betere so whjné kelale alarape atima bepaae momó fesaae furaalu, naao téyae yóló dekjené sinité fu betalepó. ⁴⁹ Téyaletei, mepaae ą kisipare whjraperó ątamo Kaleli haemó betamó betóló wale sorapetamo atima mo tumó daae mulu, ai dere alarape kaae dilikiyóló yó molepó.

Yesu dourale fo
(Mat 27:57-61, Mak 15:42-47,
Jon 19:38-42)

⁵⁰ Atéró ai Judia hae tuamó tene Arimatea be whjkó Josep beteropó. Áta, mo whj wisinaale naameyóló dua betepa, Judia hae kwiamó betó mole so whj hásokó fupa fo tokóló taleyópoló sóró beteró betere whjpó. ⁵¹ Ai sekénéta, mo whjné dere alaró mo tikené dere alatamomó ama mo wisirapó kisipa mutumipó. Áta, Judia hae kwiamó tene Arimatea be huluamó walepó. Téró, ą Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole ala wópoló kaae tawóló beteropó. ⁵² Atéró, kale whj ą Yesuné tiki saaitapóló Pailat-paae wosene felepó. ⁵³ Téró, kale whjné Yesuné tiki tokóló muló bituraalu, mo dei kutiné bopeyóló whj betækélé munénire kapo dolomó mulalepó. ⁵⁴ Atima sáa naai tukóló muló betere be de dótóró sókó waai depa, qla qla donoróló mulatere be démó ai alarape yalepó.

⁵⁵ Atéró, mepaae Kaleli hae kwiamó Yesutamo wale sorape Josep-né Yesuné tiki mulaai fupa, neyóló mulatéró kelaairaalu, atima Josep sya felepó. ⁵⁶ Téró, atimané bepaae fóló kale felé kēlāa wale fetera kaae qlaró felé kēlāa wale wel wéitamo taleyóló munalepó. Téyaletei, kale yóló muló betere fo tikanépa, Talepaae

moma yaai dapóló tukóló munale sukamó sáa nóló betalepó.

24

Yesu kepaayóló fele fo

¹ *Fula* kaae sere be démó, mo híkati kale sorapené felé kēlāa wale qlarape sisóló whj mulale dou tópaae felepó. ² Atéró atima fóló kelalemó, whj dou tū kinale kane fake biliyó faló beteropó. ³ Atépa, atima kane dolopaae buó deóló kelalemó, Tale Yesuné tiki munipó. ⁴ Atépa, neyálerópoló atima kisipa teketu beteremó, mo kasa kasai kuti deró betere whj tamo atima daae mole uté déró sókó wóló daalepó. ⁵ Até deremó, kale sorape atima winé sinitu, kelepaahae hemée deyóló betó molepó. Tépa, kale whj tamoné atimapaae duraalu, “Sükale whj douró betere tikimó, betere whjné noatepa keketé kutu bitu de? ⁶ Ti noatepae, ą aimó muni kepaayóló falapó. Take dią Kaleli haemó bitu ama diąpaae yale fo diaaq kisipa munié? ⁷ ‘Whjné Naalema mepaae dowi ala dere whjrapené naase tuapaae mulaalopó. Atétepa, atimané ą filipaa ni tómó oleróló sukutepa, sore be démó ti ą momó kepaayóló betaalopó,’” yalepó. ⁸ Téró, atimané ama yale fo mopóló kisipa yalepó.

⁹ Atéró, atima whj dou tópaae fi fesaae wóló atimané kelale alarape kale 11-whjraperó mepaae whjraperamopaae yalepó. ¹⁰ Ai sorapeta, Maktala sokó Mariakélé, Joanakélé, Jemsné hama Mariakélé, mepaae sorapekélé, atima fea betó mulu, kelale alarape ama aposel whjrapetaae yalepó. ¹¹ Téyaletei, kale sorapené yale fo mo dapóló kisipa tirénipó. Ti noatepae, atimané kapala fo detere nisi yalepó. ¹² Téyaletei, Pita ą mo

hapale sururu yóló fóló, whj dou tómó sókó felepó. Atéró ą dou dolopaae fóló kelalemó, ama tiki bopeyóló mulale dëi *linen* kuti maaté dëmô mupa kelalepó. Atépa ą momó bepaae fesaae furaalu, i noa ala yalerópoló kisipa tekété fu betalepó.

Emeas bepaae fole tū tuqmó yale fo

¹³ Atéyale sukamótóró atimakó whj tamo Emeas bepaae faai tū tuqmó fu betalepó. Ai Emeas be taaróló Jerusalem be huluapaae fole däleta, 11 *kilomitapó*. ¹⁴ Atimaamo tûmó fu bituraalu, kale yale alarape fea súraté fu beterepó. ¹⁵ Atimaamo até deté fu betepa, Yesu tū tuqmó sókó wóló, atima fea betämó fu betalepó. ¹⁶ Até yaletei, atimaamoné Yesupóló kisipa yaqsóró, me qlané atimaamoné kele seraaralepó.

¹⁷ Atéró fu bitu, Yesuné atimaamopaae woseturaalu, “Diaamo ai-a noa fo deté fu bitu de?” yalepó. Ti fo depa, atimaamo fu betaletei, kelepaah ýumula yóló kejyóló daalepó. ¹⁸ Atimaamo fu betere me whj Kliopas-né ápaae duraalu, “I be dëmô yale alarape so whj feané kisiparapa, yata Jerusalem be huluapaae wale whjé?” yalepó.

¹⁹ Ai fo depa ama ápaae woseturaalu, “Noa alamó de?” yalepó. Ti fo depa atimaamoné duraalu, “Nasaret be hulua whjkó Yesupaae erale alamó dapó. Ti noatepae, ata Kótóné kóló whj bitu, ama dere foró dere alatamo Kótóné kele tómokélé, so whj feané kele tómokélé, mo doasi fotokötamo du betalepó. ²⁰ Atéró so whjmó momaratere topo whjrapero dä teteróló kaae tare whjrapetamoné ą sukópoló dae yóló, doasi *Gavman* whjrapené naase tuapaae mulalepó. Atétepa, atimané ą fil-ipaa ni tómó sinópoló oleralepó.

²¹ Téyaletei, Israel fake so whj dupuróló tao saaire whjpóló kisipa mualepó. Ai maaté mei, ai ala yóló betepa be dë tamo kemeyóló, soreratere be dë ti mió i ape. ²² Ai fotei me ipó. Dä betämó kotere sorape sore mo híkati kale whj dou tópaae fóló, mepaae kelale alarape depa wosetu dä kilita yalepó. ²³ Kale sorape fóló kelalemó ama tiki munipa, *enselrapené* Yesu kepaayóló beterapóló atimapaae yale fo fea däpaae ene walepó. ²⁴ Téró, däne fulumu whjrape atimakélé fóló kelalemó, kale sorapené ene wale ala motóró epa kelalepó. Téyaletei, atimané ą betä kilinipó,” yalepó.

²⁵ Ama atimapaae duraalu, “Diaamota, take Kótóné ama kóló whjrapené deté wale fo wosóló kisipani, ketei kaae kisipa tiki okokoru kutiri hapólú ai ererapó. ²⁶ Kótóné so whj teteróló kaae tanópoló, sóró beteró betere whj Keriso ą doasi doi muaaire ala tuapaae sókó faairaalu, folosóró ai sekéi alarape salepó. Ai alata hásokó faalomei, mo yaalopó ere fo dokonóturaalu yalepó. ²⁷ Mo take Moses-né asére fomó kaae sóró wóló, Kótóné kóló whjrape feanékélé asére fo beteta, emótóró erapóló amatei hákearóló yó malepó,” yalepó.

²⁸ Atimaamo fole bepaae felekemó sókó faai, tū aupalomó fu betalepó. Téyaletei Yesu ata, ai be hulua boseneyóló saletópaae faai fole aq yalepó. ²⁹ Atéró ą fupatei, kale whj tamoné ą kejróló duraalu, “Felekemó be diki yaai dapa, dä imó fiyaalopa siépe,” Depa atima fea fiyaai felepó.

³⁰ Atéró, ą atimaamotamo qla naairaalu, qla nokole ni fake tómó beterepó. Atéró bitu, ama *bred* o bula betä tao sóró Alima Kótópaae mo kée yóló terekeyóló nöpóló sóró malepó. ³¹ Téró,

atimaamoné kele seraaretei fisqae furaalu, kale seké airapóló diriyóló kisipa yalepó. Téyaletamó atimaamoné kele ɬlinameróló ɻ aluyó deyalepó.³² Tétepa, atimaamosisitei duraalu, “Də t̄ymó wouraalu, asémó ere fo d̄amopaae yó matepa, wosóló hosaamó si kaae dukuraalu mo feléné sukalepó,” yalepó.

³³ Atétepa, mo ai fapotóró atimaamo Jerusalem be huluapaae momó fesaae felepó. Téyalemó, mepaae 11- *aposel wh̄iraperó* atimatamo betere so wh̄irapetamo fea betäpaae touró betepa kelalepó.³⁴ Atéró, atimané kale wh̄i tamopaae duraalu, “Ai mo dapó. Tale kepaayóló furaalu, Saimon beterepaae wapa ama mo kelalepó,” yalepó.³⁵ Téró, kale wh̄i tamo t̄uámó wou bitu yale alaró *bred o* bulu tekeyóló atimaamo matepa, ɻ kisipa yale alatamo atimapaae yalepó.

Yesu ɻ ama yó matere wh̄irapepaae yó male wale fo

³⁶ Atéró, ai fo du betepa Yesu atima betó mole tuámó sókó wóló atimapaae duraalu, “Hosaa muni deyóló mo dua betere ala dīq tuámó mulpóló yae,” yalepó.

³⁷ Atei fo deremó, atima kisipané kepené dere nisi yóló kilita sókó furaalu, winé sinalepó.

³⁸ Atétepa, ama atimapaae duraalu, “Dīq wituraalu kisipa tamo muóló, hosaa noatepa w̄eitu bitu de?³⁹ Etóró mo h̄itipa, yalo naaseró hótamo diaaq kelae. Ti noatepae, kepeta miró diritamo bunipa, ɻ ai ala erémóló olaa yae,” yalepó.

⁴⁰ Ama ai fo yóló kemetepe, atimapaae ama naaseró hótamo yó melalepó.⁴¹ Téyaletei, atétere ala kilituraalu, h̄ekesetere alaró, siratere alatamo atima tuámó mualetei, ɻta Yesupóló kisipa

tirénipó. Atétepa atimapaae woseituraalu, “Dīq imó bitu, naaitere qlakó mule?” yalepó.⁴²⁻⁴³ Tétepa, atimané simó biliyale ya kwia ɻ matepa tao sóró, atimané kaae tapa nalepó.

⁴⁴ Atéró ama atimapaae duraalu, “Moses-né asere fokélé, Kótóné kóló wh̄irapené ere fokélé, Sam buk-mókélér, emótóró kisipa mutu ere fo fea dokonóturaalu mo eraalopóló ɻ dītamo betämó bitu ai yale ape,” yalepó.

⁴⁵ Kótóné asémó ere fo fea kisipa yópóló, ama atima kisipa wisi mulalepó.⁴⁶ Atéró ama atimapaae duraalu, “Kale asémó ere fo i ape. Kótóné ama so wh̄i fea t̄eteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere wh̄i Kerisota, doakale sekéi alaró susupui alatamo sóró mo ti sinaalotei, tamo be d̄ kemeyóló sore be d̄emó ɻ momó kepaayaalopó.⁴⁷ Jerusalem be huluamó kaae sóró hae kwia feamó betó mole so wh̄ipaae yalo doimó i fo yó maté kw̄yaalopó. Diaaq dere dowi ala taaróló kisipa feteyóló wapa, ti diaaq dowi ala kwia yalo h̄ale kemeraalopó.⁴⁸ I alarape depa kelalepóló so wh̄ipaae yó melaaire wh̄irapeta, ti dītóró ai ape.⁴⁹ Take yalo Ayané dīq melaalopóló mulale qla yalo dīpaae dotonaai kisipa mutapó. Téyaaalopa, dīq ai be huluamó bitiré fóló, mo óté taoró mole doasi fotokoné dīq kuti kaae bukurále dorowpóló, kaae tawae,” yalepó.

Yesu i hae taaróló ó sapaae dapesó holale fo

⁵⁰ Téró atima wópóló, ɻpi folosóró Betani be huluapaae felepó. Téró, ama naase horóló fonétei atima wisiralepó.⁵¹ Atéró, atima wisiratere fo du betepatei taaróló, Alimané ɻ hepen-paae dapesó holalepó.⁵² Téró, atima

bukutiri teqró bitu, Doa Tale-
ó, yóló ama doi sóró horaté
hèkesetamo Jerusalem be hu-
luapaae momó fesaae felepó.
⁵³ Atéró, atima momatere bemó
bitu, Kótóné doi hale sóró horatere
ala suka fea deté fu betalepó.

Jon

Kale mo fo whj alée feletei

¹ Mo take qla qla fea keké nale alimó, kale fo hale bitipakalepó. Ai fota, Kótó ątamo betamó bitipakalepó. Ai fo mo Kótó ątórótipó. ² Ai kale fota, mo take keké nale alimótei, Kótótamo betamó bitipakalepó.

³ Aleyóló muló betere qla qla mo fea Kótóné ąpaae naao aleyae depa, amatóró kaarélipakalepó. Ere ó mole qla qla fea hale kaani, amatóró kaaró beterapó. ⁴ A tuamó betere bete molepó. Ai betere betené so whj fea dəmō beterópóló, dərótū betalepó. ⁵ Ai dənē diliki tuapaae dərótū beteretei, dilikiné sukó faróló alurótimpó.

⁶ Kótóné betj whj dotonatepa walepó. Ai whjné ama doita, Jonpó. ⁷ Jon ą waleteita, so whj feané ai dətere kilituraalu ąpaae kisipa tiróló beterópóló, kale dətere bete i ape yóló həkearóló yó melaai walepó. ⁸ Ai dəterené beteta Jon ą meitei, so whj feapaae dətere bete ai ape yóló, yó melaai walepó. ⁹ I haemó betó mole so whj feapaae dərótū betere mo də bete ą i haepaae sókó waairaalu, teó wou betalepó.

¹⁰ A i haemó betóo, i haeró yó mole qla qlatamo Kótóné ąpaae aleyae depa, amatóró kaaróo epatei i haemó betó mole so whjné kilitu, ą etei kaae Talepóló kisipanipó. ¹¹ Atéró, ą ama be whj so whj betere turuku bepaae waletei, atimané ą kale whjpóló wisiyóló dape sere ala inipó. ¹² Tépatei, mepaae so whj dené Yesu dape sóo, ą etei kaae whjpóló ama yó matere fo wosóló, ąpaae tué tiki tiróo, yale so whjta, Kótóné mo ama

naale senaletóró beterópóló, sóró beteralepó. ¹³ Ai naale senaleta, mo so whjné naale senaale detere kaae ó whjné tó tiki fotoknó ó so omané ama həkesere alanékélé mei, Kótónétóró atima deyóló beteró beterapó.

¹⁴ Téró, kale fo mo whj alée fóló, də tuamó kapala kuti be təyóló bitu dere kaae asiri betalepó. Atépā, ą tuamó ere ala wisinaale dənē kelalepó. Ai ere ala wisinaaleta, Alima Kótóné dotonale mo betj betere naale tuamó fəanapó. Ai seké ą tuamóta, kəletu hamokoróló hale tao sere alaró mo fotamo turó bulapó.

¹⁵ Jon-né ai sekémó kisipa mutu fo fakeyóló duraalu, “Take yəlo diapaae noa fo yaleé? ‘Nalo yəlo kəlipaae waaire whjta ę kaae mei, ę yəlo haené deyaaipa, ą mo taketi betóo, ękélé təteróló bosene fóo, ere doa seké whj waalopóló bope du betaletei ątóró ai ape,’” yalepó. ¹⁶ Ama kəlené suku, hamokoróló hale tao sere ala wisi ą tuamó fəanu, wəi kaae feleyóló wapa dənē mo dekéró su betalepó. ¹⁷ Ti noatepae, Kótóné kale tukóló muló betere forapeta, Moses-paae matepa, amamo so whjpaae meló beterapó. Téyaletei, kəlené suku, hamokoróló hale tao sere alaró mo alatamota, ti Kótóné Yesu Kerisopaae matepa, amamo dəpaae malepó. ¹⁸ Whj mo betjné Kótó kolókélé initei, alimané hosaa tuamó betóló wale Naalené amatóró, Alima etei kaae ala ere Tale beterapóló, dəpaae həkearóló yó malepó.

*Jon-né ama hó makemó dokore
képi ama teraanénipó yale fo
(Mat 3:1-12, Mak 1:7-8, Luk 3:15-17)*

¹⁹ Atéró etéyalepó. Jerusalem bəmō betó mole Juda topo whjrapené dotonale momarateré whjrapero Lipai fake

whjrapetamo Jon beterepaae fóló ąpaae, "Yá deé?" yóló wosalepó. ²⁰ Atétepa, Jon-né atimapaae tokó melaaire fo hiréni, ą etei kaae whjpóló hakearóló i fo yalepó. "Kótóné so whj fea teteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whj Keriso ę meipó," yalepó.

²¹ Ai fo depa atimané ąpaae woseturaalu, "Ti yá Elaijapé deé?" depa, ama du meipó. Tétepa atimané du, "Ti yáta, take asémó ere foné waalopóló bope du betale Kótóné koló whjé?" depa, ama duraalu, "Ai whjkélé ę meipó," yalepó.

²² Tétepa, mo ti kemeróló atimané ąpaae duraalu, "Nao yá depó dute? Dá doteyale whjrapepaae ene faaipa, yá etei kaae whjpóló dąpaae hakearóló yae," yalepó.

²³ Ai fo depa, ama atimapaae tokó matere alata, mo take betale Kótóné koló whj Aisaiané asére fo yó mótu duraalu, "Whjkélé bitini, hale kópu kaae fi tikimó wóló daalu fo fakeyóló,

Tale waaire tų donoyóló aleyae, fo maaté ene wale whjta, ti ę i ape," yalepó.

²⁴⁻²⁵ Atétepa, kale mepaae dotonatepa wale Farisi whjrapené ąpaae duraalu, "Yáta, so whj fea teteróló kaae tanópóló, Kótóné sóró beteró betere whj Keriso ó Ilaija ó Kótóné koló whj betakélé meipa, ti so whj naao noatepa wéi tópurótú bitu de?" yalepó.

²⁶ Tétepa, Jon-né atimapaae tokó mótu duraalu, "Yálotá, dią wéi maaté tópurótú beteretei, whj betə dią tuşmó ai daaletei diaaq kisipipó. ²⁷ Ti ai sekéta, ę wale kílipaae waalopóló bopetu betale whjpó. Áta, mo doa seké whj betepa, ę naale ketei kaae, ą aqmó betereteiné ama hóleke bené képi yálo teraanénipó," yalepó.

²⁸ Ai alarape du betaleteita, kale Jordan wéi té utéró tene Betani bemó du betalepó. Ai beta, Jon-né so whj fea wéi tópurótú betale tikimó tēnapó.

²⁹ Be dęyo hotopa, ai alarape yale kílipaae etéylepó. Yesu ą Jon beterepaae wou betepa kolóló, Jon-né atimapaae duraalu, "I hae kwia feamó betó mole so whjné dowi ala tokóló aluraaire Kótóné ama Sipsip hupu male ai walapa kelae! ³⁰ Ekélé deyyaipa, mo taketi betere doa seké whj yálo kílipaae waalopóló diąpaae bopetu betale whjta, ą ai ape. ³¹ Yálokélé ą wisiyóló tuénitei, ę wale beteta, ti Israel fake so whjné ą tué yópóló hakearóturaalu, yálo wéi tópuratere ala maaté yaai walepó," yalepó.

³² Atéró, Jon-né ama mo kellele ala so whjpaee hakearóló yó mótu duraalu, "Kótóné ama Dëi Kepe Wisi hepen be taaróló, dorowóló ba hókósere kaae ama tikimó betepa yálo kelené mo kellelepó. ³³ Yálokélé ą tué wuą meitei, so whj wéi tópurgle fae yóló ę doteyale sekéné amatóró ępaae etei fo yalepó. 'Dëi Kepe Wisi bitj dorowale whjné amata, dią fea Dëi Kepe Wisitamo wéi tópuraalo ai ape,' yalepó. ³⁴ Atéró Jon-né duraalu, "Yálo kelené mo kellele alatóró diąpaae i dapa wosae. Kótóné Naalemata me kaae mei, ątóró ai ape," yalepó.

Yesuné whj tamopaae diaamo noa keketé yale fo

³⁵ Atéró, fiyóló be dętepa Jon ą ama yó matere whjrapekó tamo whj atima fea ą daautua dere tikimó momó fóló daalepó. ³⁶ Atéró daalemó, Yesu ą metikipaae faai fupa kolóló Jon-né duraalu, "Kótóné ama kale Sipsip hupu male ai fulapa kelael!" yalepó.

³⁷ Jon-né ai fo depa wosóló, ama yó matere whj tamo Yesu

fimó, nalo sya felepó. ³⁸ Atétepa, Yesu ą fetée daaróló kelalemó, whj tamoné ą sya wou betepa, atimaamopaae woseturaalu, “Diamo noa kekete?” depa atimaamoné duraalu, “Rabai,” ai fo feteyóló “yó matere whj-ó, yá betere tiki momó ere?” yalepó.

³⁹ Atéró, ama atimaamopaae duraalu, “Ape. Wapata, ti diaamoné kelaalopó,” yalepó. Tétepa atimaamo fóló, ą betere be kolóló, be dę betə ątamo aimó betalepó. Até dere alata, ti doų sukakelemó du betalepó.

⁴⁰ Atéró, kale Jon-né dere fo wosóló, Yesu sya fele whj tamo meta, Saimon Pitané noma Andrupó. ⁴¹ Andru ą metikipaae feni, noma Saimon-pi kekälemó keletepa duraalu, “Mesaia dənē kelalepó,” yalepó. Ai fo bete feteyóló so whj fea teteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whj Kerisopó. ⁴² Atéró, Andruné noma Saimon Yesu beterepaae dapesó wóló betepa, Yesuné Saimon kolóló ąpaae duraalu, “Yáta, Jon-né naalema Saimon-pó. Mió naao kisi doita, Sipas mulatapó,” yalepó. (Sipas doi feteyóló Pitapó.)

⁴³ Ai ala du beteró híka be dętepa, Yesu ą betere tiki taaróló, Kalelipaae faai kisipa mualepó. Atéró fóló, Filip betepa kolóló ąpaae duraalu, “Filip-ó, yá ę sya ape,” yalepó.

⁴⁴ Filipta, Andruró noma Pitatamo betere Betsaida be huluwa whjkopó. ⁴⁵ Téró Filip-né Nataniel kekälemó, hokolaa depa ąpaae duraalu, “Mo take Moses-né asəre Kótóné tukóló muló betere foró mepaae kóló whirapené asəre fotamoné waalopoló bopetu betale whj dənē kelalepó. Ata, Nasaret be whjko Josep-né naalema Yesupó,” yalepó.

Nataniel-né Filip-paae Nasaret bemó noa qla wisikó kelaalopóló

de? yale fo

⁴⁶ Ai fo depa, Nataniel-né Filippaae duraalu, “Ai Nasaret be huluamó noa qla wisikó sókó waalopoló de?” depa, Filip-né duraalu, “Wisirapa, naao kelaai ape,” yalepó.

⁴⁷ Tétepa, kale whj Nataniel Yesu ą beterepaae wou betepa kolóló, ąpaae duraalu, “Israel fake whjko whj wisinaale ai walapa kelaai! A tuamóta, kapala ala mo sawakélé munipó,” yalepó.

⁴⁸ Ai fo depa, Nataniel-né ąpaae duraalu, “Naao ę netéró tué yaleé?” depa, Yesuné duraalu, “Filip-né yá ape yaapatei, nose sirimó betepa yá yalo kelalepó,” yalepó.

⁴⁹ Tétepa, Nataniel-né ąpaae hækearóló duraalu, “Yó matere whj-ó, yáta mo Kótóné Naalemapó. Israel fake so whj teteróló kaae tare doasi topo whjta, me kae mei, yatoróti ai ape,” yalepó.

⁵⁰ Ti fo depa, Yesuné duraalu, “Mió naao ępaae kisipa tiki tiratere beteta, yá nose soumō betepa yalo kelalepó dere fo woseturaalu dapó. Aita wisiretei, take nalopaae ti mió i keletere alakélé fea bosenóló, mo doasi alarape eratepa kelaalopó,” yalepó. ⁵¹ Ai fotamo touróló, ama me i fo yalepó. “Yalo diąpaae mo i dere ape. Hepen be tı tukwə fóló mupa, Kótóné ama ensel-rape kale Whjné Naalemané tikimó daayóló, ópaae hutua ipaae durua du betepa, diaaq kelaalo ai ape,” yalepó.

2

Mo węiné wain węi alée fele fo

¹⁻² Atéró ai alarape yóló keme-tepa, be dę tamо beteró, sore be dəmó, Kaleli hae kwiamó təne Kana be huluamó whj betə so dokoturaalu detere qla naai ape depa, Yesu ąkélé, hama Mariakélé, ama yó matere whjrapékélé,

atima fea fóló so dokotere tuámó beterepó. ³ Atéró, ai qla detere su kamó naai donoróló mulale *wain* wéi fea nóló kemetepa, hamané əpaae duraalu, “Atimané *wain* wéi fea kemeyalepó,” yalepó.

⁴ Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Ti so wisi-ó, aita atimané yaaire alapa, naao əpaae atima tao sae dere noatepa de? Yało tukóló muló betere ala yaaire be dęta teórapó,” yalepó.

⁵ Ai fo depa, ama hamané kale ola detere ala kaae tare doas-iné kutó diratere whı̄rapepaae duraalu, “Ama diapaae noa alakó yae depa, ti sya fóló yae,” yalepó.

⁶ Kale Juda fake atimané mara mole ala sya furaalu, naase fokotua yaai dapóló, kanené aleale apo miró wutirape wéi maanipa, felekemó daalótua erepó. Ai wutirapemó wéi maatere dęleta, mepaae 75 *lita*-rape, mepaae wuti ti 115 *lita*-rape súpó.

⁷ Atéró, Yesuné ai kale kutó diratere whı̄rapepaae duraalu, “Ai wutirape fea wéi nóló əfanae,” depa, mo ti bokótə eralepó.

⁸ Atéró, ama atimapaae duraalu, “Ai belere wéirapekó mepaae tepeyóló qla detere ala teteróló kaae tare doasipaae male fae,” depa male felepó.

⁹ Tétepa, kale mo wéinétei alée fele *wain* wéi kale qla detere ala teteróló kaae tare whı̄jné nalemó, mo *wain* felétóró yalepó. Ai sekéné ai *wain* wéi sale tiki ə tuénitei, kale kutó diratere whı̄rapené maaté mo wéi sóró tepeyale ala kisipa ipakalepó.

¹⁰ Téró, kale qla detere ala kaae tare doasiné so dokore whı̄paae ape yóló, tu dępaae dapesó fóló duraalu, “Whı̄rape feané i ala dua dapó. Folosóró wisi *wain* wéipi nópóló melóo, nalo mo sawa felétere *wain* wéi melóo, dua dapó. Tépatei, wisi *wain* wéi

mulóló, nalo noatepa sóró waleé?” yalepó.

¹¹ Yesuné me ala yaairemó erale kelemei alata, Kaleli hae kwiamó tene Kana be huluamó folosóró kaae suraalu yalepó. Atéró yale alané ama ere ala wisinaale hı̄kearatepa, ama yó matere whı̄rapené kilituraalu, əpaae tué tiki tiralepó.

Moma dere bemó qla qla duputamo du betale fo

(Mat 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46)

¹² Ai alarape fea kemetepa, Yesu əkélé, ama hamakélé, nomarapekél, ama yó matere whı̄rapekél, atima fea ai Kana be taaróló, Kapeneam be huluapaae derepelepó. Aimó atima mepaae be dęrape betalepó.

¹³ Atéró, ai alarape yóló kemetepa, kale bosenóló fele be dęfelekemó sókó waai deremó, Yesu ə Jerusalem be huluapaae holalepó. ¹⁴ Atéró holóló bituraalu, ə moma dere be bopére tipi tuapaae sókó holalemó, whı̄rape mo feané *bulmakau* hupurapekél, *sipsip* hupurapekél, ba sukusirapekél, mepaae whı̄rape atima ni fake tómó betó mulu, kae kae fakené sóró wale *moni*-kélé duputamo yóló, u mótu i mótu du betepa kelalepó. ¹⁵ Até du betepa, kale *bulmakau* hupuró *sipsip* hupurapetamo belapaae fópóló, Yesuné aimó mole halika tikińe fokosó sóró hókonóo, ni fake fetée deróló fesekée falóo yalepó.

¹⁶ Até du beteró, kale ba sukusirape dotonóló *moni* su betere whı̄rapepaae duraalu, “Yało Ayapaae maaté moma yaai tene betei, diaaq noatepa qla qla dotonatere tiki aqrotú bitu de? Até dere alané yało Ayané be doratapa, diaaq ai əlarape fea sóró fae,” yalepó.

17 Ai ala ama yó matere whírapené kilitu, kale asémó i ere fo tué mualepó. “Kótóné ama be doraoşóró wisiyóló kaae tawaaire ketekéta, ę tuqmó si kaae daalopó,” erapó.

18 Téró, kale Juda topo whírapené ąpaae fo fotokqiné duraalu, “Naao atei kaae ala yópóló, ya né sóró beteraleé? Ya Talené sóró beteró betere whípóló kisipa yópóló, naao ąpaae noa kelemei alakó eraaloé?” yalepó.

19 Ai fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu. “I momatere be diaaq fisikó mulae. Tétepa, yało sore be dëmótóró momó tøyóló kemaalopó,” yalepó.

20 Ai fo depa, atimané ąpaae duraalu, “Take ai be tetu betepa, 46 ba forape kemeyalepó. Téyale betei, naao mió be dë soremó momó tøyälöpó dere fota, netéró tøyai de?” yalepó. 21 Yesuné ai yale fota, mo moma dere bemó initei, ama tikimó kisipa muturaalu yalepó. 22 Take ą sukóló momó kepaayóló betere klijipaae ama yó matere whírapené ama yale fo kisipa muni walepó. Yesuné i yale fokélé kale asémó ere fotóró mo dokonalepóló, atimané ąpaae tué tiki tiralepó.

23 Téró, boseneyóló fele be dë sókó wapa qla detere fulamó, Yesu ą Jerusalem bemó beterepó. Aimó bituraalu, Kótóné eratapó kisipa yópóló kelemei alarape eratepa so whí mo feané ąpaae kisipa tiralepó. 24 Téyaletei, so whí feané hosaa tuqmó mole alarape ama kisiparuraalu, atimané du betere fo mo dapóló wosóló, aqmó bitinipó. 25 Ti noatepae, so whí feané mole tué tikiró dere alatamo kelaairetei kıló kılópákó, mené ą yó melaaie?

3

Yesuró Nikodimas-tamo yale fo

1 Téró Farisi whíkó Nikodimas beterepó. Aتا, Juda fake so whí teteróló kaae tare topo whírapetamo betamó kutó ditere doasi doi mole whípó. 2 Ai whí ą dilikitamo Yesu beterepaae wóló duraalu, “Yó matere whíó, yałta Kótóné dotonatepa wale yó matere whípóló dàné kisiparapó. Ti noatepae, Kótó yałtamo bituqameisöró, ti mepaae whíné enénire etei kaae doasi kelemei alarape erótú bituqameipó,” yalepó.

3 Ai fo depa, Yesuné ąpaae hąkearóló duraalu, “Yało ąpaae mo i dere ape. Whí mo betkélé hamané ą detu yale kaae momó denitepa, ti Kótóné teteróló kaae tare ala mo kelenénipó,” yalepó.

4 Yesuné ai fo depa, Nikodimas-né ąpaae duraalu, “Disiyale whí haené depe tuqaae netéró biti doropóló, momó deyaaloé?” yalepó.

5 Tétepa Yesuné ąpaae duraalu, “Yało ąpaae mo i dapa wosae. Mo betä whíkélé węiró Kepe Wisitamoné deyóló muló bitinipa, ti Kótóné teteróló kaae tare ala tuqmó sókó fóló betenénipó.

6 Mo whíné detereteita, ti whí tiki daaitóró deyoo, Dëi Kepené deteretei, ti mo Kepe tiki daaitóró deyoo, dua dapó. 7 Take yało ąpaae momó denérapó yale fomó ya kilita sókó faqse. 8 Besé ą faaire tikipaae furaalu, hąle hu dere maaté wosetua dapó. Téteretei, waleró foletitamo diaaq kilitimipó. Kale Kepe Wisiné deyóló beterótú betere so whí feata, ai ala kaae du beterapó,” yalepó.

9 Ai fo depa, Nikodimas-né ąpaae duraalu, “Ai ala netéró yaaloropó,” yalepó.

10 Tétepa Yesuné ąpaae duraalu, “Yałta Israel fake so whí yó matere doasi doi mole whítei, i dere

alarape diriyóló tuéni airapó. ¹¹ Yálo yapaae mo i dere ape. Dañé du betere fota, mo tuére fotóró yóo, mo kelale alatóró yó melóo, du betepatei dijané mo dapóló wosóló, kisipa tirénitere noatepa de? ¹² Yálo diápaae i haemó du betere alarape bope yóló yaletei, dijané tué tiki tirótimpó. Yálotamo ó hepen bemó mole alarape bope yóló enalemó, ti diaq mo kisipa tiraalomeipó. ¹³ Whj mo betákélé hepen bepaae fenitei, hepen be taaróló, i haepaae kapala asiri dorowale Whjné Naalemané ama betä kisiparapó. ¹⁴ Mo take Moses-né hágé kópu kqae fi tikimó kapa kwiané wuli aleyóló ni dée daaróló, sikipaae horóló oleralépó. Atéyale kaae, kale Whjné Naalemakélé, mepaae whjné atéró sikipaae só horóló oleraalo ai ape. ¹⁵ Ai fota hágé ini, apaae kisipa tiki tiratere so whj fea mo ti betere bete saalopóló kisipa mutu yalepó.

¹⁶ Ti noatepae, Kótóné i haemó betó mole so whj kqolené sinóló yaala sókó furaalu, ama mo betä betere Naaletei i haepaae wópóló dotonalepó. Mepaae so whj dené ai dotonó betere Naalepaae kisipa tiró betepa, ti atétere so whj aluni, mo ti betó tawaalo ai ape. ¹⁷ Ti noatepa meipó. Kótóné ama Naalema i haepaae wópóló doteyale beteta, i haemó betó mole so whj tamо fo tokótamo yóló só derópóló initei, so whj fea aluyaqsóró, ama yale alané tao sópóló yalepó. ¹⁸ Mepaae so whj detamo apaae kisipa tiró betepa, ti ai so whj tamо Kótóné fo tokótamo yóló só deranénipó. Tépatei, Kótóné ama mo betä betere Naale atóró hítipóló apaae kisipa tiki tirénire so whj, fo tokótamo yóló só deró beterapó. Ti noatepae, ai so whj atima Kótóné mo betä betere Naalepaae kisipa tiki tiró

bitinireteinépó. ¹⁹ Kótóné i haemó betó mole so whj tamо fo tokóló só deratere bete i ape. Kale dëtere i haepaae wóló betepatei, dilikipaae hékese duraalu, atima dowi ala hágé du betereteiné witepa, ai dëtere hékese yóló wómipó. ²⁰ Mepaae so whj detamo diliki tuámó bituraalu, dowi ala hágé yó tareteiné dë tuápaae waalo hóróló bóe du beterapó. Ti noatepae, atimané dowi ala dñé hákemó mulatepa kelaqsóró wituraalupó. ²¹ Tépatei, kale mo fo wosóló, donoi ala du betere so whj, ti dë tuápaae wou beterapó. Ti noatepae, atimané du betere alarape Kótóné fotokorratepa yalepóló so whj feané hákemó kolópóló du beterapó,” yalepó.

²² Téró, atima ai fo yóló kemetepa, Yesu ą ama yó matere whjrapetamo ai Judia hae kwiamó té mole belekaatiki berapemó mepaae be dërape bitu, so whj wéi tópurótú betalepó. ²³ Téró, Jon-nékélé Salim be hulua felekemó ere Aenon haemó beterepó. Aimó wéi dekéró fu betereteiné so whj fea wéi tópurópóló, ą beterepaae wou betepa, ama atima tópurótú betalepó. ²⁴ Ai alarapeta Herot-né Jon ą dipula beteraaipa, hágé bituraalu du betalepó. ²⁵ Atéyale sukamó, Kótóné keletómó wisir-apó yópóló, naase fokotere alamó Juda fake whjkó betané mepaae Jon-né yó matere whjrapetamo foné u só derále i só derále du betalepó. ²⁶ Atéró, Jon-né yó matere whjrapé ą beterepaae wóló duraalu, “Yó matere whj-ó, Jordan wéi uté téró yátamo bitu, naao däpaae kale whj ai ape yóló, yó male whjné so whj fea wéi tópurótú betepa, mo turó so whj ą beterepaae fu beterapó,” yalepó.

²⁷ Ai fo depa ama atimapaae duraalu, “Me whjné me alakó yópóló ó hepen bemó betere Kótóné

menitepa, ti ama kóleaané me ala yaai dapóló, mo enénipó. ²⁸ Ḽta, so whj t̄teróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whj Keriso mei, a wópóló t̄y alerale wale whj póló, take yalo diapaae yale fo diaaqtei enérápó. ²⁹ Me whjné betq so hékesejyoló dokotepa, ti ai ama sopó. Ai so dokaaire seké ama fulumu whjné a wópóló kaae tawóló beterapó. Térglemó, kale so dokaaire whj sókó wouraalu dere fo nakome wosetepa, a doasi hajné sukållopó. Atére hajita, mió e tuámó mo fayóló mulapó. ³⁰ Ai so dokaaire whjné ama doita, suka fea sóró horaté fu betaalotei, yalo doi betq haepaae dua sókó deté doropópóló yae,” yalepó.

³¹ “Mo ó taoró dorowale whjné i haemó yó mole qla qlaró so whj featumota, amatóró t̄teróló bosene falapó. I haemó betere whjné ti i haemó mole qla glamó kisipa mutu, ama dere fokélé i haemó mole fotóró dua dapó. Tépatei, ó hepen bemó dorowale whjnéta, fea ala ama t̄teróló bosene falapó. ³² Ama kelale alaró wosale fotamo so whjpaae yó mótu beteretei, betq whjnékélé ama yó matere fo wosóló, mo dapóló qapaae tué tiki tirótimpó.

³³ Tépatei, mepaae so whj de Kótóné ama fo wosóló, mo dapóló kisipa tiratepa, ti ai so whjné Kótó a mo foné bete Talepó du beterapó. ³⁴ Kótóné ama dotonó betere whjnéta, qapaae yae dere fotóró yó mótu beterapó. Ti noatepae, Kótóné D̄ei Kepe a tuámó mo turó fāaneteinépó. ³⁵ Alimané Naalemapaae yaala sókó fóló muluraalu, fea ala ama t̄teróló kaae tanópóló, qapaae malepó. ³⁶ Mepaae so whj de Naalemapaae tué tiki tiró betepa, ti atére so whj aluni, mo ti betó tawaalo ai ape. Tépatei, mepaae a hórótú betere so whjta, mo ti

betó tare bete kelaalo meipó. Ai so whjtamo Kótóné doasi fopaae butere ala mulapó,” yalepó.

4

Samaria soné Yesutamo yale fo

¹ Yesuné ama yó matere so whj beteraairaalu, wéi tópurótua dere so whjné Jon-né wéi tópurale so whj bosene falapó dere fo mepaae Farisi whjrapené wosalepó. ² Atéró, so whj wéi tópuratere ala Yesuné initei, ama yó matere whjrapené tópurótua yalepó. ³ Ai dere fo mepaae whjné Yesu qapaae ene wapa woseturaalu, a Judia hae kwia taaróló, Kalelipaae momó fesaae felepó.

⁴ Téró, a ama yó matere whjrape atima fea Kaleli haepaae faaираalu, Samaria hae tuámó t̄eyóló fu betalepó. ⁵ Atéró, a ai Samaria hae kwiamó t̄ene Saika be huluamó sókó felepó. Ai Saika be hulua felekemó, Jekopné naalema Josep-mó tekée male hae mulapó. ⁶ Ai haemó Jekopné dukjyale wéi naleta dere tiki erapó. Yesu a doasi t̄ymó waléné bé depa, ai wéi belere tikimó s̄a nóló beterepó. Até dere alata, qla nokole topo suka kele 12 kilok-mó yalepó.

⁷ Yesu aimó beteremó, betq Samaria so a wéi naairaalu wapa, qapaae duraalu, “Naaao ai wéikó e maletamo melaaloé?” yalepó. ⁸ Ai alata, Yesuné ama yó matere whjrape ai felekemó t̄ene be huluapaae atima naaire qla dupune fimó du betalepó. ⁹ Atéró, kale soné qapaae duraalu, “Yata Juda fake whjpa, e Samaria sopaae wéi netéró kema du de?” yalepó. Ama ai yale fota, Samaria fakeró Juda faketamo qla betamó nokole ala ó, fo dere alakélé dumipóló kisipa mutu yalepó.

¹⁰ Ai fo depa Yesuné kale sopaae duraalu, “Kótóné yapaae hale

matere qla naao kisipa yoo, yatamo i fo du betere whikélé kisipa yoo irutamo, naao apaae ai wéi wosuqasoró ti ama yamó mo ti betó tare wéi móluqpó,” yalepó.

¹¹ Ai fo depa kale soné Yesupaae duraalu, “Doa whj-ó, i wéita hae dolopaae maane doropoo, ya wéi naaire wutikélé tawoo inipa, mo ti betó tawaaire wéi melaalopó dere-a, momó wapa nóló melaai de?

¹² Djané mió i nuku betere wéita, mo take djané noutere Jekop-né dukiyóló, amakélé nukulé wóló, naalemarapenékélé, ama sipsip hupuró bulmakau hupurapetamonékélé, nuku bitipakalepó. Téyaletei naao ai dere fota, take Jekop-né yale ala naao téteróló bosene falapóló de?” yalepó.

¹³ Ai fo deremó, Yesuné apaae duraalu, “I wéi nokole so ó whj feata, nokole depa momó nale waalo ai ape. ¹⁴ Tépatei, mepaae so whj de yalo matere wéi nukupa, momó nokole dere ala mo yaalo meipó. Ita, mo dapó. I haemó mo wéi sókó horótú dere kaae, yalo i matere mo ti betó tawaaire wéi nokole so ó whjné tiki tuqmó mo ti betere bete mulu, hale só tawaalo ai ape,” yalepó.

¹⁵ Tétepa, kale soné apaae duraalu, “Doa whj-ó, é wéi nokole depa dekéró naleta dere hórappa, naao ai melaalopó dere wéi mo miótóró qlae!” yalepó.

¹⁶ Ai fo depa, Yesuné kale sopaae duraalu, “Ya momó waasepóló, naao whj dape sene fae,” yalepó.

¹⁷⁻¹⁸ Ai fo depa, kale soné apaae duraalu, “Eta whjné dokonipó,” yalepó. Tétepa, Yesuné duraalu, “Whjné ya dokonipó dere fota, mo dono deretei, naao ere ala yalo yapaae hakearóló i dere ape. Take aporó whjrapené ya dokorapó. Tépatei, mió yatamo ai betere whjta, naao whj meipó,” yalepó.

¹⁹ Tétepa kale soné duraalu, “Doa whj-ó, mió yalo ya kilitu, Kótóné ama fo eratere kóló whjpóló kisipa mutapó. ²⁰ Take djané ayarape atimata, i daale hasi fosómó moma eneta du bitipakalepó. Téyaletei, Juda fake dijané dapanne hóko tikimó moma ini, Jerusalem bemó touróló Tale aqmó sukóló bitu, moma yae du beterapó,” yalepó.

²¹ Ai fo depa Yesuné apaae duraalu, “Ti so-ó, yalo i dere fo wisiyóló wosóló kisipa tirae. Take waaire alimó Aya aqmó sukóló bitu, ama doi sóró horatere alata, i daale hasi fosómó ó Jerusalem bemó maaté yaalo meipó. ²² Samaria so whj diaتا, diaaq tué inire qla aqmó sukóló bitu Talené doi sóró horótú beterapó. Tépatei, Juda fake so whj diaتا, mo ti betere Kótó tuéreteiné aqmó sukóló bitu, mo kée du beterapó. Ti noatepae, so whj fea aluyaqsoró tao sere alata, Juda fake tuqmó kaaró beterapó. ²³ Take waalopóló bope du betale be dé mió sókó wóló i mole ape. Mepaae whj dené mo alaró ama Kepe betetamo a tuqmó faanuraalu, Alima aqmó sukóló bitu, ama doi sóró horótú betaalopó. Atei ala du betere so whjpaae Kótóné ama hékkesetu beterapó. ²⁴ Ti Kótó qta, mo whjné tiki kaae daani, kepetóró betereteiné ama doi sóró horatere so whjné ti mo alaró kepe bete turótamoné sóró horótú betenérápó,” yalepó.

²⁵ Tétepa, kale soné apaae duraalu, “I haemó betó mole so whj fea téteróló kaae tanópoló, sóró beteró betere whj Mesaia, me doi Keriso waalopó fota, yalo kisiparapó. Ai seké a wouraaluta, fea ala ama dapanne hakeamó yó melaalopó,” yalepó.

²⁶ Tétepa, Yesuné kale sopaae

häkearóló duraalu, "Mió yätamо i fo du betere whjita me kae mei, etóró hјti i ape," yalepó.

²⁷ Atimaamo ai fo du betepa, ama yó matere whjrape qla dupune fi fesaae wouraalу ke-lalemó, Yesu Samaria sotamo fo du betepa, atima kilita sókó felepó. Atétepа, atimakó betq whjnékélé ąpaae ai sotamo noa ala yaai, ó noa fokó du bitu de? yóló, wosetere alakélē inipó.

²⁸⁻²⁹ Téró, kale soné ama węi wuti aimó mupatei taaróló, ą u be huluapaae felepó. Atéró fóló, ai be huluamó betó mole so whjpaee duraalu, "Take yalo yale alarape fea ąpaae häkearóló yó matere whj tumó daalapa kelaai ape. Ata, Kótóné so whj teteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whj Keriso du yalepó," yalepó.

³⁰⁻³¹ Tétepа, ai be hulua so whj atima Yesu beterepaae felepó. Atima ą beterepaae sókó waai teó wou betepa, ama yó matere whjrapené ąpaae duraalu, "Yó matere whj-ó, qlakó yamaletamo nukumié?" yóló setu betalepó.

³² Tétepа, Yesuné atimapaae duraalu, "Nokole qlata yalo i taretei, diaaq kisipanipó," yalepó.

³³ Ai fo depa, ama yó matere whjrape atimasisi duraalu, "Mepaae whjné qlakó ąmό mótu yalepó," kisipa mualepó.

³⁴ Atétepа, Yesuné atimapaae duraalu, "Ę dotęyale whjné ama kisipa mole ala sya furaalu, ama kutó yalo diraté fóló kemeratepa, ti aita yalo nokole qlatórótipó. ³⁵ Diaaq etei fo dua dapó. Kutómó ere qla fea үlumé depa saaire wélié dojró betq häle mulapó du beterapó. Tépatei, yalo diąpaae mo i dere ape. Diaaq kele fisqaae horóló, kutópaae kele kele yae! Ténalemó qla үlumépa, ti saaire alimó ai betere ape. ³⁶ Mió үlumére qla su betere whjné ama

diale kutómó dupu so-ó, mo ti betere bete saaire so whjklé mió qla kaae үlumépa sóo, du beterapó. Ama ai du betere alata häle mei, qla wae biliyale whjró sere whjamo wusuró hékese yaairaalu dapó. ³⁷ Me whjné qla wae biliyóo, me whjné ti үlumétepа sóo dere ala, i dere foné mo häkearatapó. ³⁸ Mené diyale kutómótei үlumére qla sene fópóló, yalo dią i doto-natere ape. Mepaae whjrape doasi depe tukówei ala yóló diyale kutómó diąta, qla maaté sirapó," yalepó.

Samaria so whj turó kisipa tiki tirale fo

³⁹ Téró, kale soné ama take bitu yale alarape fea Yesuné häkearóló yó malepó, dere fo woseturaalu, ai haemó tene be huluamó betere Samaria so whj fea ąpaae kisipa tiki tiralepó. ⁴⁰ Atéró, ai Samaria so whj fea Yesu beterepaae wóló, yá dątamo imó betaalopa sae yóló setu betalepó. Atétepа, be dę tamо ą atimatamo aimó betalepó. ⁴¹ Tépа, Yesuné ama yó matere fo woseturaalu, mepaae folosóró tué tiki tirale so whjamo touróló mo turó so whjklé ąpaae kisipa tiralepó.

⁴² Atéró, atimané kale sopaae duraalu, "Dąné ąpaae tué tiki tirale alata, naao yale fo wosóló maaté mei, ama yó matere fo dąnétóró wosóló ąpaae tué tiki tiralepó. Ti noatepae, ąta i hae kwia feamó betó mole so whj aluyaqsóró, tao saaire whjpoló dąné mo diriyóló kisiparapó," yalepó.

Yesuné doasi whjné naale kepaarale fo

⁴³ Atéró, Yesu ą be dę tamо ai Samaria so whjamo betóló klijipaae, ą Kaleli hae kwiapaae felepó. ⁴⁴ Taketi Yesuné amatei ąmό kisipa mutu etei fo erapó.

“Kótóné fo eratere kóló whj ama turuku be hulua so whjné ama doi sóró horanénipó,” yalepó.
⁴⁵ Téró, Yesu ą u Kaleli hae kwiamó sókó felemó, Kaleli so whjné ą h̄ekesetamo mo wisiyóló dape salepó. Ti noatepae, take Jerusalem bemó kale bosenóló fele be d̄emó, qla deyóló naaire sukamó atimakélé fea bitu, ama mepaae alarape eratepa kelaleteinépó.

⁴⁶ Atéró, take Yesuné mo w̄eitei, wain w̄ei aleale Kaleli hae kwiamó t̄ene Kana be huluapaae ą momó felepó. Ai bemó beteremó, ai Kaleli hae kwia t̄eteróló kaae tare topo whjné sóró beteró betere whjné naalema Kapeneam bemó kisiné sukóló mulapó dere fo wosalepó. ⁴⁷ Yesu ą Judia hae kwia taaróló, Kaleli hae kwiamó wóló beterapó dere fo kale whjné wosóló, ą Yesu beterepaae wóló, ama naale mo felekemó suk̄ai du beterapa, “Naao wisirai faaloé?,” yóló wosetu betalepó.

⁴⁸ Ai fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, “Me ala yaairemó eratere kelemei alaró mepaae sira yaaire alatamo eratepa maaté kolóló kisipa tiraai de? Dią ai eratere kelemei alarape kilini depa, ti dią kisipa mo tiraalomeipó,” yalepó.

⁴⁹ Tétepa, kale sóró beteró betere doasi whjné duraalu, “Doa whj-ó, yálo naale sukaçsóró miótitei d̄amo wusuró faalopó,” yalepó.

⁵⁰ Ai fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, “Naao naale sinaalomei, beterapa fae,” yalepó. Tétepa, kale whj Yesuné dere fo wosóló, wisirapóló ą felepó. ⁵¹ Atéró, fiyóló h̄ika ą t̄u tuamó fu betalemó, ama kutó diratere whjrape tumó hokolaa yóló, ąpaae duraalu, “Naao naale kisi wisiyóló beterapó,” yalepó. ⁵² Ai fo depa, kale whjné atimapaae woseturaalu,

“Noo sukakelemó ama tiki supu tikaleé?” depa, atimané duraalu, “Mo dótóró 1 kilok sukakelemó tukóló mo beterapó,” yalepó.

⁵³ Ai fo depa, kale naale alimané wosetu, Yesuné ąpaae naao naale suk̄alomeipó, yale sukakelemótóró ai wisi irapóló kisipa mualepó. Ai ala kilituraalu, ama soma atimaamokélé, ama naale senaalekélé fea Yesupaae kisipa tiralepó.

⁵⁴ Yesu ą Judia hae kwia taaróló, Kaleli hae kwiapaae wóló bitu, ai kelemei alata, tamo dakoróló eralepó.

5

Yesuné betq tiki d̄qamui whj wisirale fo

¹ Atéró, mepaae be d̄ beteró k̄lipaae Juda fakené tukóló muló betere be d̄emó qla detepa, Yesu ąkélé Jerusalem be huluapaae hōlalepó. ² Ai Jerusalem be hulu bopére tipi t̄u sereketa, *sipsip* hupurape fua wua dere t̄ypó doi mulapó. Ai t̄u sereke felekemó, betq w̄ei ke belerapó. Hibru whjrapené du betere foné ai w̄ei ke doi Betesatapó. Ai w̄ei fókumó bit̄ta dere so whj supu yaçsóró, be belek̄atiki aporó t̄eoló bopéró beterapó.

³ Ai t̄e mole bemó, mepaae kele dilikire so whjklé, tiki d̄qamure so whjklé, hó naase dore so whjklé, mepaae kae kae kisi bete daale so whjklé, mo fea ai w̄ei ke bopéróló betó molepó.

⁴ (-) ⁵ Ai hó naase dore so whj betó mole kuamó, kisi h̄ale daapatei, 38 ba fo kemere whj betq fiyó molepó. ⁶ Atéró fiyó mupa kolóló, Yesuné duraalu, “I whj-a, ere alaé?” depa, whj mené duraalu, “Ata, taketitei ama ere ala ai ape,” yalepó. Tétepa, Yesuné kale whjpaae woseturaalu, “Yá mo wisiyóló, betenée yóló kisipa mute?” yalepó.

⁷ Ai fo depa, kale tiki däamui whjné duraalu, “Doa whj-ó, ai wéi asya hotereteiné ę wisirópóló, né beleyóló ai wéi felekemó beterale derepaaié? Ékélé dua fu betepatei, atima folosóró furaalu ę taaróló fua dapó,” yalepó.

⁸ Ai fo depa Yesuné duraalu, “Ya turukó holóló, naao beseké sóró fae,” yalepó. ⁹ Ai fo deretamotóró, kale whjné ama tiki däamuretei mo ti wisitepa, ama beseké tukóló sóró felepó. Atétere alata, atima sáa naai tukóló muló betere be demó yalepó.

¹⁰ Atétepá, Juda topo whjrapené kale wisirale whjpaae duraalu, “Sáa naai tukóló muló betere be demó ai ala yaqsóró fo mulapó,” yalepó.

¹¹ Ai fo depa kale whjné duraalu, “Ę wisirale whjné ępaae naao beseké sóró fae yaleteiné sóró fulapó,” yalepó.

¹² Ai fo depa atimané ąpaae woseturaalu, “Mé whjné ępaae beseké sóró fae yaleé?” yalepó.

¹³ Téyaletei, kale whj wisiróló Yesu ą ai touró betere so whj kuamó, buté buté feleteiné ą wisirale whj kisipanipó.

¹⁴ Atéró, nalo me sukamó Yesuné ama wisirale whj momatere bemó betepa kolóló, ąpaae duraalu, “Mió naao tiki ai wisire kelere? Ya take sale seké bosenóló, doasi sekéné ya só deraqsóró, mió naao ai du betere dowi ala mo ti taalae,” yalepó. ¹⁵ Téró, kale whj ą ai moma dere be taaróló, kale Juda topo whjrapepaae Yesuné ą wisiralepóló ene felepó.

Kale mo ti betere bete Naalema ą tuqmó mulapó yale fo

¹⁶ Tétepa, kale sáa nokole sukmótei, Yesuné whj wisiratere ala dapóló, Juda topo whjrapené ąpaae sekéi ala eróló só deraai, doasi keteké butu betalepó.

¹⁷ Atétepá, Yesuné atimapaae

duraalu, “Ya Aya ą ama kutó ditere ala taaréni, betere dokó hale diyótóró tarapó. Ą atére kaae, ekélé hale bitini, yało kutótóró i ditu betere ape,” yalepó. ¹⁸ Yesuné ai alarape deremó, Juda topo whjrapené ą só deróló mo ti daairaalu, doasi keteké butu betalepó. Até yaleteita, sáa nokole be de tukóló whj wisirateremó maaté meipó. Ai alatamo touróló Kótota, ama Ayapó dere foné ą Kótótamo betá ala erapó du betepa ą só deróló daai yalepó.

¹⁹ Téró, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Yało diąpaae mo i dere ape. Naalemané ama kisipanétei, me ala yaai dapóló mo enénipó. Naalemané me kae kisi ala kaaróló dumi, Alimané du betere alatóró kolóló i du betere ape. Ti noatepae, Alimané du betere ala mo betakélé taaréni, turó Naalemanékél du beterapó.

²⁰ Ti noatepae, Alimané Naalemapaae yaala sókó furaalu, ama dere ala fea ąpaae yó mótu beterapó. Ita, mo fo dapó. Mió i dere ala bosenóló nalopaae mo doasi ala eratepa kilitu, diaaq sira yaalopó. ²¹ Ti noatepae, Alimané sukale so whj kepaaróló beterótü yale kaae, Naalemanékél ama melaai tué mutere so whjpaae mo ti betere bete mótu beterapó. ²² Ti ai ala maaté meipó. So whjtamo fo tokóló taleyóló só deratere alakélé Alimané dumitei, Naalemané yópóló, ama naase tuqmó muló beterapó. ²³ Ai ala ereteita, so whj feané Alimané doi sóró horótü dere kaae, Naalemané doikélé sóró horópóló erapó. Mepaae so whj dené Naalemané doi sóró horénitepa, ti ą dotęyale seké Alimané doikélé sóró horótimpó.

²⁴ Yało diąpaae mo i dere ape. Mepaae so whj dené yało du betere fo wosoo, ę dotęyale seképaae kisipa tiki tiróo depa,

atétere so whj mo ti betere bete sóró tarapó. Atére so whjta, fo tokótamo yóló só deréni, sukutere ala tuamó beteretei, tokó sóró mo ti betaaire ala tuamó beteró beterapó. ²⁵ Yálo diápaae mo dapó. Sukále so whjnétei Kótó Naalemané dere fo wosaalopó. Mió ai fo wosetu betere so whjta mo betaalopó. Take nalo ai ala yaaire be dë hágé muóo, miókélé ai be dë sókó wóló muóo i ere ape. ²⁶ Ti noatepae, mo ti betere bete Alima tuamó moletei, Naalema tuamó mulópoló mo taketi meló beterapó. ²⁷ Ti áta, Whjné Naalema betereteiné so whjtamo fo tokóló tale dere ala yópoló, Alimané q sóró beteró beterapó.

²⁸ Yálo i yale fo wosóló, diaq kilita sókó furaalu sira yaqse. Ti noatepae, sukále so whj mo feané ama fo nakome woseturaalu, atima mole doumó turukó holaaire be dë sókó waalopó. ²⁹ Atétere suksamó wisi ala yale so whj turukó holóló mo betaalopó. Téyalotei, dowi ala yale so whj atima turukó holaaletei, taleyóló mo ti só deraalo ai ape. ³⁰ Yálo wotoró kisipané me ala yaai dapóló mo enénipó. Fo tokóló taleyóló só deraaire alakélé, yálo Ayané ama dere fo sya fóló, mo donotóró taletu beterapó. Ti noatepae, yálo du betere alata q maaté hékese yaai dumitei, q doteyale seké q hékese yópoló, ama kisipa mole alatóró sya fu beterapó,” yalepó.

Yesuné amatei q etei kaae whjpó enénipó yale fo

³¹ “Yálotitamo q etei kaae whjpó depa, ti yálo dere fo mo dapóló diaaq wosaalomeipó. ³² Mené yálo dere ala kilituraalu, q etei kaae ala ere whj wisipó du beterapó. Ama atéró dere fo

wosetere whjné mo dapó enére ala yálo mo kisiparapó.

³³ Diané q deé yóló wosaaí dapóló, mepaae whjrapé Jon beterapae dotonó beterapó. Atétepá Jon-né kale mo foné bete i ape yóló, diápaae yó meló beterapó. ³⁴ Ti mo whjné q etei kaae whjpó dere fo mo dapóló, yálo wosaaí kisipa munipó. Atépatei, Jon-né yale ala yálo diápaae i dere beteta, so whj fea aluyaqsoró, Kótóné tao sópóló dapó. ³⁵ Jon áta, sá dérótú dere kaae, so whj tuamó dérótú beterapó. Ai sá hágé dëyó tapa, diaq ai dëmó kapala asiri hajtamo bitiré fu betalepó.

³⁶ Jon-né ama yó melale fota, ti q tuamó ere alatóró mo dono yó mótu betalepó. Téyalotei, yálo i ditu betere kutóta, q doteyale seké yálo Ayané ama épaae diyóló kemerae yale kutó dirótú beterapó. Mió yálo i du betere alarape kolósu, Jon-né q bope yóló du betale fo kolósu depa, yálo du betere alané ama du betale fo téteróló bosene falapó. ³⁷⁻³⁸ Q doteyale seké yálo Ayanékélé, q etei kaae whjpóló hakéaróló yó mótu beterapó. Tétu betepatei, diaaq épaae kisipa tirénire betené ama dere fo diaaq wosoo, ama tikikélé dijané koloo, ama fokélé diaaq hosaa tuamó muóo inipó. ³⁹⁻⁴⁰ Diaaq kisipanéta, kale asémó yóló muló betere fo dosayóló kisipa sóró, mo ti betere bete saalopó du beterapó. Ti asémó i ere fo feanéta, q etei kaae whjpóló yó matapó. Atépatei, diaq q beterapae mo ti betaaire bete sene wale hórótú beterapó.

⁴¹ Mo so whjné hágé foné maaté yálo doi sóró horótú betepa, mo dapóló yálo wosenénipó. ⁴² Tépatei, yálo diaq diriyóló tuérapó. Diaaq Kótópaae yaala sókó fóló, hékesené sukutere ala dijané hosaa tuamó muniretei,

yalo mo tuérapó. ⁴³ Eta, yalo Aya Kótó ą etei seké beterapóló dijané kisipa yópóló, yó melaai ama ę dotonatepa waletei, diaaq ę wisiyóló dape sinipó. Atépatei, mepaae whj detamo ama kóleaané wóló bitu, ą etei kaae whjpó depa, ti dijané ą mo wisiyóló dape senérápó. ⁴⁴ Mo betä betere Kótóné diaaq du betere ala kolóló, dukiratere fo wosaa keteké buni yóo, diaaqtei dia dukiratere ala yóo, du betereteiné ępaae netéró tué tiki tiraaloé?

⁴⁵ Yalo Ayané keletómó dijané i dowi yalepóló hakearóló só deratere alata, yalo yaaitere nisi yaqse. Dia tao saalopó du betale whj Moses-nétóró dia só deraalopó. ⁴⁶ Dianétamo Moses-né asére fo wosóló, mopóló kisipa tiróluqsóró, ti mió yalo dere fokélé mo dapóló kisipa tiróluqpó. Ti noatepae, ama ai asére fota, ęmótóró kisipa muturaalu erapó. ⁴⁷ Tépatei, ama asére fo diaaq dosayóló mopóló tué tiki tiréni depa, ti yalo du betere fokélé netéró wosóló, kisipa tiraaloé?” yalepó.

6

*Yesuné 5,000 whj ola melale fo
(Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17)*

¹ Atéró mepaae be dęrape kemetepa, nalo Yesu ą Kaleli węi uté fókuró té felepó. Ai węi kęlané doi meta, Taiberius-pó. ² Yesu ą atéró fóló beteremó, mepaae kisi daae mole so whj wisiratere kelemei alarape kelaleteiné so whj mo feané ą sya wou betalepó. ³ Atéró, Yesu ą betä du sokore aqapaae hololó, ama yó matere whjrape atima fea betamó beterepó. ⁴ Atéyale alata kale boseneýóló fele be dęmó, Juda fake whjrapené ola detere ala felekemó sókó waai deremó yalepó.

⁵ Atéró, Yesuné ama kelalemó, so whj mo hale ola kaae, ą beterepaae wou betepa Filip-paae duraalu, “Doa i so whj naaire *bred* okó momó dupu yaaloé?” yalepó. ⁶ Yesuné Filip-paae atéró wosale fota, ama yaaire ala tuérutei, Filip-né noa fokó déró ą kaae kolóló su suraalu yalepó.

⁷ Ai fo depa, Filip-né Yesupaae duraalu, “200 *silpa moni*-né dupu dere *bred* o i betó mole so whj fea ęsumó naalomei, sawa téti nenérápó,” yalepó.

⁸⁻⁹ Tétepa, Yesuné ama yó matere whjkó ama doi Saimon Pitané noma Andruné Yesupaae duraalu, “I betere naalené betä *bali* o bula aporó yóo, ya belekqamale tamo yóo, yóló i tare ape. Téreteiné doa i betó mole so whj fea anéli ęlané ęsnéré?” yalepó.

¹⁰ Atétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ai so whj ne tómó beteropóló yae,” depa, atima betalepó. Ai tuamó betere naale senaaleró sorapetamo dosqani, whjrape maaté dosayóló touróturaalu, 5,000-rópó. ¹¹ Atéró, Yesuné kale *bali* o bularape fea sóró taruraalu, Talepaae mo kée yóló terekée daalu yóló, so whjmó ęliralepó. Ya tamokélé *bred* o yale kaaetóró yóló ęliratepa, atima fea mo ęsumó nalepó.

¹² Atéró ęstepta, ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Muni fele buki ola hale besekeké yaqsórópa, fea daseté kwęyae,” yalepó. ¹³ Atéró nale aporó *bred* o bulanétei, buki muni fupa daseté kwęyóló, 12 yorape deyóló ęfanalepó.

¹⁴ Ai betó mole so whjné Yesuné atei kaae kelemei ala eratepa kolóló duraalu, “I whjta, i haepaae waalopóló take bopetu betale Kótóné kóló whj atóró hji irurapó,” du betalepó. ¹⁵ Atéró, ai so whjné Yesupaae woseni,

atima k̄oleaanétei ą doasi topo whj sorró beterai kisipa mualepó. Atima atéró mutere kisipa tiki bete Yesuné kilitu atima taaróló, ą ama wotoró bet̄ du sorokore tikipaae momó bit̄ holalepó.

*Yesu w̄ei tómó daaté wale fo
(Mat 14:22-33, Mak 6:45-52)*

¹⁶ Téró, atéyale su kamó kuluka be dikité dorowale tamo Yesuné yó matere whjrape atima maaté. Kaleli w̄ei fókupaae derepelepó. ¹⁷ Atéró, aimó atima Yesu ą kaae tawóló daapatei be diki yalepó. Atétepá, kale whjrape atima w̄ei nukupaae bit̄ holóló, Kapeneam be huluapaae faairaalu, ai w̄ei k̄ela tuamó tukóló fu betalepó. ¹⁸ Atéró fu betalemó, doakale besé tiki wouraalu, doasi w̄ei asya walepó. ¹⁹ Até depatei, atima 5 ó 6 kilomita dälemó nuku jté fu bitu kelalemó, atima nukutamo wou betepa, Yesu ą hokolaa yaairaalu, w̄ei tómó daaté wou betalepó. Atétepá kilitu, atima doasi winé su k̄alepó. ²⁰ Tétepá, Yesuné atimapaae duraalu, "Ita ępa, diaq wiyaqse," yalepó. ²¹ Tétepá, kale whjrape atima witere ala taaróló, halaainé Yesu dape sóró, nuku tuapaae beterai kisipa mualepó. Atéró dape sóró, atima faaire w̄ei fóku feleke inipatei, utéró hapale tétitóró sókó felepó.

²² Atéró, Yesuné ama yó matere whjrape atima fi tikimó, ai w̄ei fókumó betó mupa fele so whj atima fiyóló, h̄ika turukó huturaalu etei kisipa mualepó. Imó mole bet̄ nukumótá Yesu bitini, ama yó matere whjrape maaté betóló felepó du betalepó. ²³ Atéró, Taiberius beró wale whjrape mepaae atimané nukutamo, take Talené mo kée yóló, ola ąliyóló nuku betale tikimó sókó walepó. ²⁴ Atéró, ai su kamótóróti mepaae whjrapekélé, kale nukutamo wale whjrapetamoné Yesuró

ama yó matere whjrapetamo kekälemó kilinitepa, Kapeneam be huluapaae kekäai dapóló, atima nukupaae bit̄ holóló felepó.

Yesu qta, mo ti betere bred opó yale fo

²⁵ Atéró, kale so whjné Yesu kekitu beteró, w̄ei fóku uté téró betepa kolóló ąpaae duraalu, "Yó matere whj-ó, ya ipaae metéli waleé?" yalepó.

²⁶ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, "Yało diaqaae mo i dere ape. Diaq ę kekitu betere beteta, sira yaaire kelemei alarape eraleteimó kisipa mutu, ę kekitu betere? Mo meipó. Kale bred o sümó naleteiné diaq ę ai keketé kutu betere ape. ²⁷ I haemó nokole mo qlata, ti doyóló aluyaalopó. Atéyaaire qlamótei, diaq depe tukówei ala du betaqse. Mo ti betaaire qlata, kale whjné Naalemané diaqmó melaalopa, ai qla mo keteké buóló hajtamo sae. Atei qla melaaire whjta, Alima Kótóné fopeyóló ątóró wisirapóló siriróló, beteró beterapó," yalepó.

²⁸ Ai fo depa, atimané ąpaae woseturaalu, "Kótóné ama dąpaae dirae dere kutó-a, noaé?" yalepó.

²⁹ Tétepá, Yesuné duraalu, "Kótóné ama dirae dere kutóta i ape. Kótóné ama dotonó betere whj betapaae kisipa tiki tiróló betaie," yalepó.

³⁰ Ai fo depa, atimané ąpaae duraalu, "Talené eratapóló dąné kisipa tirópoló, naao noa kelemei alakó eraaloé?" ³¹ Mo take dąné noutererape atima hale kópu k̄aae fi haemó kuturaalu, mana o bet̄ nöpóló ó hepen bemó derótua ipakalepóló, asémó yóló muló baterapó," yalepó.

³² Tétepá, Yesuné atimapaae duraalu, "Diaqaae yało mo i dere ape. Heben bemó derótua yale bred ota Moses-né menitei, yało Ayané bet̄ ó heben bemó deratere mo bete

mole *bred* o diaqmó mótu beterapó.
 33 Ti Kótóné ai mótu betere mo bete mole ota ó hepen be taaróló dorowóló, i haemó betó mole so whjmó mo ti betere bete matere whjta, etórótipó,” yalepó.

34 Ai fo depa, atimané apaae duraalu, “Doa whj-ó, naao ai bope dere ota, mo miótóró kaae sóró dámó melaasepé,” yalepó.

35 Ai fo depa, Yesuné atimapaae hakearóló duraalu, “Mo ti betere bete mole ota etórótipó. Mepaae so whj de é beterepaae wapa, ai so whj wotekélé mo yaalomeipó. Mepaae so whj de épaae kisipa tiki tiratepa, ti ai so whj wéi nokole dere ala mo sawakélé yaalomeipó. 36 Take yalo diapaae yale fo kaae, momó i dere ape. É wale ala diaaq kelaletei, épaae kisipa tiki tiratere ala dumipó. 37 Yalo Ayané épaae matere so whj feata, ti é beterepaae wou betaalopó. Mepaae so whj detamo é beterepaae wapa, ti yalo atima fae yóló hókonatere alakélé mo yaalomeipó. 38 Ti noatepae, é ó hepen be taaróló i haepaae dorowaleteita, yalo kisipa mole ala yaai dapóló anipó. Téni, é doteyale whjné ama kisipa mole alatóró eraairaalu woló i betere ape. 39 Yalo Aya é doteyale sekéné ama kisipa mole alata ipó. Ama épaae melale so whj mo betákélé yalo aluréni, take kemetere sukamó atima fea kepaayóló mo ti beterópóló kisipa mutu é dotonalepó. 40 Ti yalo Ayané ama kisipa mole alata ipó. So whj de ama Naalemané dere ala kolóló épaae kisipa tiki tiratepa, ti atétere so whj mo ti betótóró tawaalopó. Ai so whjta, take kemetere sukamó yalo kepaaróló beteraalo ai ape,” yalepó.

41 Ai fo deremó kale Juda fake so whjné duraalu, “Ata, ó hepen be taaróló dorowale *bred* opó du betere fo-a, noa betené dérópóló,”

atima dei tué mutu, a faletu betalepó. 42 Kale dere kaae atimasitei duraalu, “I sekéta, kale Josep-né naalema Yesu híti meié? Ama hamaró alimatamota, dñé tuérapó. Tépatei, a ó hepen beró dorowalepó du betere fota, noa betené dérópó,” yalepó.

43 Atétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Diásisitei dei tué muóló kelaarótú betere fo taalae. 44 Whj me de é beterepaae ama koleaané wonénipó. Yalo Aya é doteyale sekéné amatei é beterepaae ąlisóró wapa, ti wonérapó. Ai so whjta, take kemetere sukamó yalo kepaaróló mo ti beteraalo ai ape. 45 Mo take betale Kótóné kóló whjrapené asémó i fo erapó. ‘Kótóné ama so whj yó mótu betepa, ti atima fea tué yaalo ai ape.’

Yalo Ayané dere fo wosóló, kisipa sere so whjta, ti é beterepaae wua du beterapó. 46 Mo whj betanékélé Kótó kilinitéi, kale Alimatamo betóló wale Naalené betá ti Alima kolóló kisiparapó. 47 Yalo diapaae mo i dere ape. Whj me detamo épaae kisipa tiki tiró betepa, ti ai whjné mo ti betó tare bete sóró tarapó. 48-49 Ti noatepae, mo ti betere bete bole ota etórótipó. Mo take betale diaaq noutererape atima hale kópu kaae fi tikimó kuturaalu, Kótóné ó hepen bemó deratere *mana* o maaté nukua ipakalepó. Tétua yaletei, atima bitini suktua erapó. 50 Atéyaletei, ó hepen bemó dorowale betere bete bole *bred* ota i mole ape. Ai o nokole so whj sukókélé mo yaalomeipó. 51 Ó hepen bemó dorowale mo ti betere *bred* ota, ti etórótipó. Whj me de i o sóró nukupa, ai so whj mo ti betó tawaalopó. Iota, haemó betó mole so whj mo ti beterópóló, matere yalo tiki mipó,” yalepó.

52 Ai fo depa, kale Juda fake so

whj atimasisitei fo kelaaroló duraalu, "Haió, i whjné ama tikitei diaapaae naasepé dere fo-a, netéró nòpóló melaai dérópó," yalepó.

⁵³ Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, "Yalo diaapaae mo i dere ape. Kale Whjné Naalemané ama tiki miró faketamo nénitepa, ti atétere so whj tuamó mo ti betere bete muni ai ape. ⁵⁴ Mepaae so whj dené yalo tiki miró faketamo nukupa, ti ai so whjné mo ti betó tare bete sóró tarapó. Ai so whjta, take kemetera sukamó yalo kepaaroló beteraalopó. ⁵⁵ Ti noatepae, yalo tikita ti nokole mo bete mole qla yoo, yalo fäkekélé nokole mo bete mole wéi yoo erapó. ⁵⁶ Mepaae so whj dené yalo tiki miró faketamo nukupa, ti atétere so whj e tuamó betóo, e ai so whj tuamó betóo, erapó. ⁵⁷ Mo ti betere seké yalo Ayané e dotonatepa walepó. E betere betekélé ti yalo Aya atórótipó. Atére kaae, mepaae so whj dené e nokole qlapóló nuku betepa, ti betere bete e ereteiné ai so whj atimakélé hale betó tawaalopó. ⁵⁸ Ó hepen bemó dorowale *bred* ota, ti e i ape. Mo take betale diaaq noutererape atimata, ó hepen bemó derótua yale *mana* o nukua yaletei, atima fea sukalepó. Tétepa, mepaae i o nokole so whjta, mo ti betó tawaalopó," yalepó. ⁵⁹ I fota, Yesuné u Kapeneam-mó tñene fo wosetere be tuamó yó mótu betalepó.

Mepaae whjrape Yesu taaroló fele fo

⁶⁰ Ama yó matere whjrape mepaaené ai yale fo wosoló, atimasisi kelaaroló duraalu, "Ama ai yó matere whj fota felékélé inipa, né wosaaloé?," yalepó.

⁶¹ Yesuné ai yó matere fo ama yó matere whjrapené wosaalo meipóló kelaarotu betepa, Yesuné

ama kisipa yóló atimapaae duraalu, "Yalo i yó matere fo diaaq wosoló felénipa, etamo dei tué mute? ⁶² Kale Whjné Naalema q take betale tikipaae momó fesaae hotepa kilitu, diaaq noa kisipa muaaloé? ⁶³ Whjné mo tó tikita, doasi bete munitei, Dëi Kepe Wisiné betá mo ti betaaire bete mótu beterapó. Yalo diaapaae yó matere fota, Dëi Kepe faganuraalu, mo ti betere bete mótu beterapó. ⁶⁴ Tétepa, dia mepaae kisipa tiki tirénire whjrapekélé ai betere ape," yalepó. Yesuné atéró yale fota, qapaae tué tiki tirénire whjrapero q dòpóló eleké deyaaire whjtamó take kaae sale sukamótei, ama kisipa yalepó. ⁶⁵ Téró, Yesuné ama yale fo kemeni, hale yótóró taru duraalu, "Yalo take diaapaae yale fo i ape. Mepaae so whj de atima koleaanétei, e beterepaae waai dapóló wonénipó. Yalo Ayané e beterepaae alisóró wapa, ti wonérápó," yalepó.

⁶⁶ Ai sukamó kaae sóró, Yesuné yó matere whjrape mepaae q sya fole ala taaralepó.

⁶⁷⁻⁶⁸ Atétepa, ama yó matere 12 whjrapaae duraalu, "Diaaqkélé e taaroló faai kisipa mute?" depa, Saimon Pitané qapaae duraalu, "Tale-ó, dà me de beterepaaemo faaloé? Mo ti betaaire fota, ya tuamó ai mole ape. ⁶⁹ Yata, Kótóné ama foheyoló kae beteró betere whj wisinaalepóló, dané yapaae tué tiki tiró beterapó," yalepó.

⁷⁰ Ai fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, "Dia 12 whjrapeta, yalotei sorokó sóró kae beteró beterapó. Tétepa, betá whj tuapaae dowi kepe doropóló ai betere ape!" yalepó. ⁷¹ Ama ai yale fota, Iskariot be whjkó Saimon naalema Judas-mó kisipa muturaalu yalepó. Ti Judas ákélé 12

whjrapekó ama yó matere whjitei,
q dópóló eléké deyaaire seképó.

7

Yesu qla deterepaae fele fo

¹ Ai alarape yóló kemetepa, Yesu q Judia hae kwiamó betó mole Juda fake whjrapené q daai du betepa, Judia hae kwiapaae feni, Kaleli hae tuqmótei kutu betalepó. ²⁻³ Tépatei, Juda fake whjrapené furu berapemó qla deyaaai tukóló muló betere be dē felekemó sókó waai depa, Yesuné ama nomarapené ąpaae duraalu, “Yá ai betere be hulua taaróló, naao yó matere whjrapené naao erótú betere kelemei alarape kolópóló, ya Judia hae kwiapaae fumié yóló sétu betalepó. ⁴ Ti noatepae, betá doi mole whj betaai depa, ti ama dere ala kikiti kinóló ini, so whj feané kolópóló hakeamó enérápó. Atépa, ti naao ai du betere alarape i haemó betó mole so whj feané kolópóló hakearae,” yalepó. ⁵ Ti ama nomarapené ai yale fota, atimakélé ąpaae kisipa tiréni irutei yalepó.

⁶ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Diaaq yaaitere alata, hale hóko sukamó deté fenérápó. Tépatei, e ai qla deterepaae faai tukóló muló betere mo dono be dē sókó waai teórápó. ⁷ I haemó betó mole so whj feané diaq hóróló bóe dele ala enénipó. Tépatei, e hóróló bóe dele ala suka fea hale yó tarapó. Ti noatepae, atimané du betere dowi ala bete yálo hakearóló yó materemó, etamo dei tué muturaalu dapó. ⁸ Eta, ai qla deterepaae faalomeipa, diaq maaté holae. Ti noatepae, e yálo yaaire ala teóreteiné beterapó,” yalepó. ⁹ Ama atimapaae ai fo yóló, q Kaleli hae kwiamó sawa kaae tawóló beterepó.

¹⁰ Téyaletei, ama nomarape atima qla deterepaae fitikimó,

nalo ąkélé Jerusalem be hu-luapaae holaletei, so whjné q kelaqsóró hakeamó feni, kikiti sókó fóló beterepó. ¹¹ Atéró, kale qla detere tikimó atima Juda topo whjrapené q wóló beterémóló kekalemó bitinipa atimasisi duraalu, “Kale whj momó beterérápó?” yalepó.

¹² Ai qla detere tikimó touró betere mepaae so whj atimasisi kikiti deté furaalu, “Ata, mo whj wisipó,” depa, mepaae so whjné duraalu, “Meipó. Ata, so whj fea dilikóló kapala ala yó mótu betere whjpó,” yalepó. ¹³ Téyaletei, atima Juda topo whjrape kolóló wituraalu, mo whj betanékélé mepaae forape hakeamó inipó.

Yesu q atimané qla detere tikimó daial yó melale fo

¹⁴ Atéró, kale qla detere be dē sókó waai mepaae be dē hale mupa, Yesu q momatere be tipi bolaa tuqapaae holóló, kale fo kaae sóró yó mótu betalepó. ¹⁵ Ama atéró yó matere fomó, kale Juda topo whjrape atima kilita sókó fu, sirayóló duraalu, “I whjné atei kaae fosó fosó yóló yó mótu betere fo-a, q skul-paaekélé fenitei, momó kisipa sóró du bitu dérópó,” yalepó.

¹⁶ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Yálo i yó matere fota, yálotei kekeme nóló dumí, e doteyale sekéné yae yale fotóró du beterapó. ¹⁷ Mepaae whjnétamo Kótóné kisipa mole ala sya fóló, ama ala eraai kisipa mutepa, ti yálo i yó matere fo Kótóné ama kisipa mole ala sya fóló dépé, yálotei kekeme nóló déró, ai whjné amatei kqae kolóló talenérápó. ¹⁸ Me whjné ama tuénétei kekeme nóló yó mótu betepa, ti ama doi doasi muópóló du beterapó. Tépatei, me whjnétamo q doteyale sekéné doi doasi muópóló ama

ala eratepa, ti atétere whj tuamó mo alatóró mulu, kapala ala mo sawakélé munipó. ¹⁹ Take kale tukóló muló betere fo Moses-né diapaae meneníé? Téyaletei, diákó betə whjnékélé ai tukóló muló betere fo sya feni, tikitua dapó. Atérapa, dijané ę noatepa daai du bitu de?” yalepó.

²⁰ Ai touró betere so whjné ąpaae duraalu, “Yä tuamóta, dowi kepe tepeyóló ai fğanapa, ya né daai du betepa de?” yalepó.

²¹ Ai fo depa Yesuné atimapaae duraalu, “Yalo betə kelemei ala eraleteimó diaaq ai siratu betere ape. ²² Tétu betheretei, diaaq tiki sekä tukóló sirirótú betere alata, Moses-né amatóró kaae sóró inipó. Ténitei, mo take diaaq noutererapené du betale ala sya furaalu, sña naai tukóló mulale be démótei, mió dijané naalerapekélé tiki sekä ai tikitü betere ape.

²³ Tépatei, Moses-né yóló muló betere fo diaaq tikaalo meipóló kisipa mutu, sña naai tukóló muló betere be démótei, diaaq naalerape tiki sekä ai tikitü betere ape. Térapa, ai sña nokole be démotóró, whjné tiki turó yalo wisirateremó, dijané ętamo noatepa fopaae butu de? ²⁴ Diaaq tómó mole ala kolóló ę só derótú betere fo mo taalae. Mo bete mole ala donotóró taleyae,” yalepó.

²⁵ Ama ai fo depa wosóló, mepaae Jerusalem be huluamó betó mole so whjné duraalu, “Juda topo whirapené daai du betere whj ętóró hji meié? ²⁶ Mió ą so whj feané keletómó daalu, ama fo hakeamó yó mótu betepatei, atimané ąpaae me fokél dumipó. Ti Yesu ąta, so whj fea teteróló kaae tanópóló, Kótóné sóró beteró betere whj Kerisopóló, Juda topo whirapené kisiparú démolopó? ²⁷ Djanéta, ai whj wale turuku be kisiparapó.

Atépatei, so whj teteróló kaae tare whj Keriso ą wale sukamó, mo betə whjnékélé ama turuku be kisipa yaalo meipó,” yalepó. ²⁸ Atéró Yesu ą moma dere be belamó daalu, fo hale yótóró mótu bitu fo fakeyóló duraalu, “Ę wale turuku bekélé ekélé, diaaq kolóló kisiparapó dere fota, mo ai dere ape. Tépatei ę i wóló betheretei yalo koleaané ani, Ayané ę dotonatepa walepó. Ąta, mo alatóró yó tare seké betepatei, dijané ą kolóló kisipanipó. ²⁹ Ténitei, ęta ątamo betamó betóló ama ę dotonatepa waleteiné yalo ą mo kisiparapó,” yalepó.

³⁰ Ama ai fo deremó, atimané ą tawóló dipula betheraae yaletei, whj betanékélé ą tane fenipó. Ti noatepae, ąpaae ai ala eraaire be dę sókó waai teópa yalepó.

³¹ Aimó touró betere so whj atima ai fo du betepatei, mepaae kisipa tiró betere so whjné duraalu, “So whj fea teteróló kaae tanópóló, Kótóné dotonaalopó ere whj wale sukamó Kótóné dapó yópóló, i sekéné eratere kelemei alarape fea bosenóló, me noa kaae doasi ala eraaloé?” yalepó.

³² Aimó touró betere so whjné Yesuné du betere alamó, atimasi kikiti du betepa, Farisi whirapené wosalepó. Atétepa, so whjmó Talepaae momaratere topo whiraperó Farisi whirapetamoné momatere be kaae tare diki tare whirapené Yesu tawóló dipula betherópóló doteyalepó.

³³ Atétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ęta folo sukamó bitini, mo sawa sukamó maaté diatamo betóló, ę doteyale seké yalo Aya beterepaae momó fesaae faalopó. ³⁴ Ę diaaq kekçalotei, kelaalo meipó. Ę fóló betere tikipaae dią wókélé mo yaalo meipó,” yalepó.

³⁵ Ama ai dere fo wosóló, kale Juda topo whirape atimasisitei, fo kelaaróló duraalu, “Ai whjné

q̄ kekóta yaalotei kelaalo meipó, q̄ fole tikipaae diq̄ wókélé yaalo meipó, du betere fota, mopaae faai dérópó? Dä Juda fake wh̄irape Krik fo bole be huluapaae dapo dapo yóló betere so wh̄ijpaae fo yó male faaираalu démólópó.³⁶ Ama du, ‘Diaaq q̄ kekq̄alotei kelaalo meipó, q̄ fóló betere tikipaae diq̄ wókélé yaalo meipó,’ du betere-a, noa fo betené dérópó?’ yalepó.

³⁷ Qla deté wóló kemerótú mo doasi qla deyale su kamó, Yesu q̄ turukó holóló fo fakeyóló duraalu, “Mepaae so wh̄ij detamo w̄ei nokole depa, ti ẽ beterepaae nale wópóló yae.³⁸ Kale asére fo tuqmó Kótóné i fo erapó. So wh̄ij tuqmó mo ti betó tare w̄ei fq̄aturaalu, feleyóló faalo ai ape ere fo mo dokonóló, mepaae wh̄ij detamo ẽpaae kisipa tiki tiratepa, ti ai so wh̄ij tuqaae mo eraalopó,” yalepó.³⁹ Yesuné ama ai yale fo beteta, take q̄ hepen-paae furaalu, Dëi Kepe Wisi ąpaae kisipa tiratere so wh̄jmó matepa saalopóló kisipa mutu ai fo yalepó. Aita, ama doasi doi saaire be dë teópa kaae tarraalu, ai fo yale su kamó kale Dëi Kepe hapale menipó.

⁴⁰ Ama ai dere fo wosóló mepaae so wh̄jné duraalu, “Kótóné koló wh̄ij waalopóló bopetu betaletei, me kae mei ątóró mo h̄jtipó,” du betalepó.

⁴¹ Ai fo depa, mepaae so wh̄jné duraalu, “Ąta, so wh̄ij fea teteróló kaae tanópóló, Kótóné sóró beteró betere wh̄ij Keriso h̄jtipó,” Tétepa mepaae so wh̄jné duraalu, “Meipó. Keriso q̄ Kaleli haemó netéró waalopóló de?” du betalepó.⁴² “So wh̄ij teteróló kaae tare wh̄ij Keriso ąta, Take Depitné ama turuku be Betelehem-mó ama deté fele naale tuqmó sókó waalopóló asemó inié?” yalepó.⁴³ Ai fo depa woseturaalu, Yesu q̄ deropóló ai so wh̄ij atima fea betə

kisipa muni, kisipa kae kae mutu betalepó.⁴⁴ Téturaalu, mepaae wh̄jné q̄ tawóló dipula beteraai kisipa mualetei, wh̄ij betanékélé q̄ tane fenipó.

Juda topo wh̄irapené Yesupaae kisipa tiki tiréni yale fo

⁴⁵ Ai alarape yóló kemeróturaalu, kale momatere be kaae tare diki tare wh̄irape atima Yesu tawóló dipula beteraai dapóló feletei, momó fesaae walepó. Atétepa, mo so wh̄jmó Talepaae momaratere doasi topo wh̄iraperó Farisi wh̄irapetamoné atimapaae duraalu, “Ai wh̄ij-a, dapesó wale noatepa taaróló waleé?” yalepó.

⁴⁶ Ai fo depa, kale diki tare wh̄irapené atimapaae teraae faróló duraalu, “Mo take betale alimó betə wh̄jnékélé, mió i wh̄jné dere fo kaae depa mo wosenipó,” yalepó.

⁴⁷ Ai fo depa, kale Farisi wh̄irapené duraalu, “Aita, diqkélé dilikituraalu yalepa kelae!⁴⁸ Däkó i betó mole momaratere topo wh̄iraperó Farisi wh̄irapetamo mo betəkélé ąpaae kisipa tiki tiró beterekó diaaq kelere? Mo meipó.

⁴⁹ Tépatei, i betó mole so wh̄ij Moses-né asére fo dosqayóló tuéni, hâle h̄oko betó mupa, ti Kótóné atima doróló mokoraalopó,” yalepó.

⁵⁰⁻⁵¹ Ai fo depa, take Yesu beterepaae fele Farisi wh̄ikó ama doi Nikodimas-né mepaae Farisi wh̄irapepaae duraalu, “Däne tukóló muló betere fo sya furaalu, me wh̄jné ama i alarape yalepó dere fo wosenipatei, hâle h̄oko só derótua de?” yalepó.

⁵² Atétepa, atimané Nikodimas-paae duraalu, “Yakélé Kaleli wh̄jé? Kótóné koló wh̄jita, Kaleli hae kwiamó waalopó fo inipó. Ai fokó asemó muléró kelaasepóló dosqayae,” yalepó.

53 Atéró, ai tourale so whj atimané be séle sélepaae dapo dapo yóló felepó.

8

So betq whj metamo daaneta du betepa, dapesó wale fo

1-2 Atéró fi tikimó, Yesu ą Olip du sorokó molepaae fini holalepó. Atéró fiyóló, be dëtepa mo híkati ą momatere be tipi bolaa tuapaae momó fóló daalemó, so whj fea wóló ą bopéró betepa, bitj doropóló atimapaae fo yó mótu betalepó. 3 Atéró yó mótu betalemó, kale tukóló muló betere fo yó matere whjrapero Farisi whjrapetamoné betq so nópu nuku betepa kolóló dapesó wóló, ai touró betere so whj tuqmó daalalepó. 4 Atéró daaló bitu Yesupaae duraalu, “Yó matere whj-ó, i sota nópu nuku betepa kolóló dapesó walepó. 5 Atei ala dere sorapeta, kapo duné siróló dae yóló Moses-né asémó erapó. Atérápa, naao me fokó enére?” yalepó. 6 Atimané ąpaae atéró wosale fota hale inipó. ą só deraairaalu, atimasisi fo deyóló ą su su ai fo yalepó.

Tétepa, ą hemée deyóló bitu, naase douné haemó asetu betalepó. 7-8 Atéró atimané ąpaae wosetere fo dekéró yó tapa, ą hemée taretei donone holóló duraalu, “Diákó dowi ala mo betákélé initere whj betepata, ti ai whjnépi ą kapo duné siróló dójpóló yae,” yalepó. Ai fo yóló, ą momó hemée deyóló haemó asetu betalepó.

9 Ama ai dere fo wosetu, mepaae teó so whj nalo wópóló, otererape atimapí be séle séle fu betalepó. Atima fea atéró fi tikimó, Yesu ą betq bitu kelalemó, kale so ą daale tikimótóró hale daalepó. 10 Atépa Yesu hemée taretei donone holóló, kale sopaae duraalu, “Ti so-ó, ya-

só deróló daai du betale whjrapera, mopaae feleé? Me whjnékó ya só deraleé?” yalepó.

11 Ai fo depa kale soné duraalu, “Doa whj-ó, mo betq whjkélé imó bitinipó,” yalepó. Tétepa Yesuné ąpaae teraae faróló duraalu, “Yalo ya só derótumipa dua fae. Téturaalu, naao deté wou betere dowi ala momó kae ini, mo ti taalae,” yalepó.

Yesuné ęta etei kaae whjpó yale fo

12 Atéró Yesuné ama yale fo kaae, so whjpaae momó duraalu, “I haemó dérótú betere dęta ti mo ętórótipó. Mepaae ę sya wale so whjta, diliki tuqmó kuni, dę tuqmótóró kwęyóló, mo ti betere bete sóró betaalo ai ape,” yalepó.

13 Ai fo depa, kale Farisi whjrapera atima dei tué mutu Yesupaae duraalu, “Naaotei ya etei kaae whjpóló dere fo mo dapóló, djané wosaalomeipó,” yalepó.

14 Ai fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Yälotamo ę etei kaae whjpó depa, so whjné mo dapó enérápó. Ti noatepae, ę betóló wale tikiró faaire tikitamo yälotóró tuérápó. Téretei, ę wale ala ó fole ala dią tuénipó. 15 Djané me whj hamoma taleyóló só deratere alata, mo whjné dere ala sya fóló du beterapó. Tépatei, yalo taleyóló me whj só deratere ala mo dumipó. 16 Yälotamo ai ala depa, ti ę yalo wotoró bitini, ę dotęyle seké yalo Ayatamo betq kisipa muóló, fea ala wusuró dereteiné mo donomó enérápó. 17 Téretei, diaaq sya fu betere asémó etei fo yóló muló beterapó. Whj mené fo kae ini, atimaamo wusuróné betq kaae fotóró depa, ti mo dapó du beterapó.

18 Atétu dere kaae, yälotei ę etei kaae whjpóló yó meloo, ę dotęyle seké yalo Ayanékélé, ę tuqmó ere alatoró fea

ama mo dono yó melóo, du beterapó,” yalepó.

¹⁹ Ai fo depa, atimané ąpaae woseturaalu, “Naao Aya momó betere?” depa, Yesuné duraalu, “Ękélé, yálo Ayakélé diaaq mo kisipanipó. Ętamó dijané kisipa uásóró, ti yálo Ayakélé diaaq súmó kisipa uápó,” yalepó. ²⁰ Yesuné ama i forape du betaleteita, momatere be tipi bolaa tuámó Kótópaae moni hágé maleta dere tikimó daalu, yó mótu betalepó. Téyaletei, ąpaae me ala eraaire be dę teóreteiné betä whjnékélé ątane fenipó.

²¹ Atéró, Yesuné ama yale fo ąkaae, atimapaae momó duraalu, “Ęta, dią taaróló fulapó. Atéró fi tikimó dijané ę kekitu betaalotei, diaaq du betere dowi ala tuámó dią sukålalo ai ape. Ę fole tikipaae dią mo wókélé yaalo meipó,” yalepó.

²² Ai fo depa, kale Juda topo whjape atimasisi duraalu, “A fole tikipaae dią waalo meipóló yale fo beteta, amatei ą daalopóló du yalepó,” yalepó.

²³ Tépatei, Yesuné atimapaae yótóró taru duraalu, “Diąta, i haemó kaayóló beterapó. Ęta, ó taoró biti dorowale whjpó. Diąta hae whj betereteiné haemó mole alatamo fulumu du beterapó. Tépatei, ęta ó taoró dorowaleteiné i haemó mole alatamo fulumu dumipó. ²⁴ Take yálo diąpaae diaaq du betere dowi ala tuámó sinaalo ai ape yale fota, ti i betené yalepó. Diaaq yálo dere fo wosóló, ę etei ąkaae whjpóló kisipa tikitamo tiréni depa, ti diaaq du betere dowi ala tuámó dią sinaalo ai ape,” yalepó.

²⁵ Ai fo depa, atimané ąpaae duraalu, “Ti yá deé?” yóló wosetepa, Yesuné duraalu, “Mo take ąkaae sale sukamötei, etei ąkaae whjpóló diąpaae deté wou

betaletei me kae mei ętóróti i ape. ²⁶ Diaaq du betere alamó yálo diątamó fo tokóló dią só deraaire fo mo dekéró mulapó. Tépatei, ę doteyale seké ąta, mo alaró mo fotamoné betepó. Ama depa yálo wosale fotóró i haemó betó mole so whj feapaae yó mótu beterapó,” yalepó.

²⁷ Atimané ama ai dere fo wosóló, ita Alima tuámó ere alatóró yó matapóló kisipa munipó. ²⁸ Atétu betepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Kale Whjné Naalema dijané sikipaae só horatere sukamö, ę etei ąkaae whjpóló diaaq kisipa yaalopó. Mió diąpaae i yó mótu betere fokélé, yálo koleaané kekeme nóló dumi, Aya ę doteyale sekéné yó matere fotóró dapó. ²⁹ Ai ala yópóló, ę doteyale sekéné ę wotoró beterópóló taaréni, ą ętamó betämó beterapó. Ti noatepae, suka fea yálo du betere alata, ą hékese yaaitere alatóró erótú beterapó,” yalepó.

³⁰ Ama atéró yó mótu betale fo wosóló, mepaae so whj ąpaae kisipa tiralepó.

Atima Abraham-né naaler-apepó yale fo

³¹ Atéró, Yesuné ąpaae kisipa tiró betere mepaae Juda fake so whjpaae duraalu, “Diaqtamo yálo yó matere fo wosóló erótápa, ti diaq mo yálo yó matere so whjtóró beterapó. ³² Atéró, kale mo fo betekélé diaaq tué duraalu, dią dokóló moletei ai foné teraayóló hágé fópóló eraalo ai ape,” yalepó.

³³ Ai fo depa atimané ąpaae tokó mótu duraalu, “Dą Abraham-né deale naalené deté wale whjrapeta, mo betä whjné wae sóró kutó diratere whjkélé bitinipó. Tépatei, naao dąpaae dią mené kutó diratere ala ini, hágé fópóló yaalopó dere fo-a, noa betené de?” yalepó.

³⁴ Ai fo depa Yesuné duraalu, "Yalo diapaae mo i dere ape. Mepaae so whj detamo dowi ala hale yó tapa, ti ai alané wae sóró kutó diratere so whjtóró beterapó. ³⁵ Ti ai so whjta, betä whjné deale naale senaale aleóló mo ti betenénipó. Tépatei, betä whjné naalema ą betä ai whjné amatóró deyaleteiné mo titóró betó tawaalopó. ³⁶ Atérené kale Whjné Naalemanétamo dią képiné kaae dokóló mole so whj teraayóló hale fópóló depa, ti dią mo fótóró yaalo ai ape. ³⁷ Diąta, Abraham-né deale naalené deté wale whjrake betere ala yalo tuérapó. Tépatei, yalo fo dią tuamó muniru, diaaq ę daai ai du betere ape. ³⁸ Yalo i du betere fota, yalo Ayatamo bitu kelale alatóró du beterapó. Atére kaae, dijané du betere alakélé, diaaq ayané diapaae yó matere alatóró ai du betere ape," yalepó.

³⁹ Ai fo depa, atimané ąpaae duraalu, "Djané ayata Abraham-pó," depa Yesuné duraalu, "Diątamo Abraham-né naale senaale bituqsóró, ti ama yale alatóró sya fóló uapó. ⁴⁰ Yalo diapaae yó mótu betale fota, Kótóné ąpaae depa wosale fotóró du betepatei, diaaq ę daai keteké ai butu betere ape. Ti Abraham-néta, dijané ai dere ala kaae inipó. ⁴¹ Djané ai du betere alarapeta, diaaq ayané yale alatóró sya fu beterapó," yalepó. Téró atimané duraalu, "Dąta, qlémi nóló hóko deyale naalerape meipó. Djané Ayata, Kótó ątóró beterapó," yalepó.

Satan-né naale senaale ai ape yale fo

⁴² Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, "Kótó ą diaaq Ayatamo uasóró, ti ąpaae hıkesené sinóló yaala sókó sole ala uapó. Ti noatepae, mió ę i haepaae wóló diątamo i betereteita, yalo

koleaané ani, Kótóné ama ę dotonatepa walepó. ⁴³ Yalo dere fo diaaq wosetutei, kisipa initere noa betené de? Ti aita yalo fo wosóló, eraaire kisipa dią tuamó muniru dapó. ⁴⁴ Atérené diąta, diaaq aya Satan-né ama fake so whj bitu, ama kisipa mole ala eraai du beterapó. Ti ąta mo fo buniruraalu, mo take keké nale alimótei kaae sóró, whj dilé wou betere seképó. Atétu, ai kale fo wisi mo sawakélé ą tuamó munipó. Ąta, kapala foné alima bitu, suka fea kapala fotóró dua dapó. Ti kapala fota, ama be fopó. ⁴⁵ Yalo diapaae mo fo du betepatei, diaaq yalo dere fo wosóló, mo dapóló kisipa tirótimpó. ⁴⁶ Yalo etei kaae dowi ala yalepóló, diąkó betä whjné hıkearóló enére? Yalotamo diapaae mo fotóró yó mótu betepa, ti dijané ąpaae kisipa tiki tiratere ala dumipó. ⁴⁷ Kótóné so whjnéta, ti ama dere fo wosetu beterapó. Diąta, Kótóné ama fake so whj bitinireteiné ama fo wosetumipó," yalepó.

Yesuné amatei ą etei kaae whjpó yale fo

⁴⁸ Tétepa, kale Juda whjrabené ąpaae duraalu, "Djané yata, Samaria whjkó dowi kepe tepeyóló beterapó dere kapala fo de?" yalepó.

⁴⁹ Ai fo depa, Yesuné duraalu, "Ę tuamó dowi kepe tepeyóló bitinipó. Eta, yalo Ayané doi betä sóró horótú betepatei, diaaq yalo doi haepaae só derótú beterapó.

⁵⁰ Yalo du betere alata, ętei doasi doi muaai dapóló kisipa muóló dumipó. Ę doasi doi mulatere alata, mené eraai keteké butu beterapó. Ti ąta, fo tokóló taletere bete Talepó. ⁵¹ Yalo diapaae mo dapó. Mepaae so whj detamo yalo fo wosóló, sya fóló erótú betepa, ti ai so whj sukókélé mo yaalomeipó," yalepó.

52 Ai fo depa, atimané ąpaae duraalu, “Yä tuämó dowi kepe fqaayóló mulu du betere alarape däne tuérapó. Ti noatepae, Abraham-kélé sukóo, mepaae take betale Kótóné kóló whjrapekélé sukóo yalepó. Téyaletei, naao du, yalo fo sya fóló eratere so whjta, suqalo meipó ai dere ape. 53 Ai fota, däne aya Abraham naao teteró beterapóló de? Ti Abraham ąkélé sukóo, take betale Kótóné mepaae kóló whjrapekélé sukóo, erapó. Térápá, naao kisipané yä depóló de?” yalepó.

54 Ai fo depa, Yesuné tokó mótu duraalu, “Yälotamo ętei doasi doi muuaire ala depa, ti so whjné mo ala dapóló kisipa muaalomeipó. Tépatei, yalo Aya dią teteróló kaae tare Kótópó, du betere sekéné ama betä yalo doi doasi mulatere ala du beterapó. 55 Diaaqtá, ai seké kisipanitei, yalo betä ą mo kisiparapó. Yälotamo ą kisipanipó uásóró, ti ę dią kaae kapala fo dere whj bituapó. Téuqtei, yalo ą kisipa iruraalu, ama fokélé yalo eró tarapó. 56 Diaaq aya Abraham-né ę waaire be dę sókó wópóló kaae taru, ą hékessené sukutu bitipakalepó. Téyaletei, ę wale ala ama kilitu, ą hajné sukóló ama hosaa muni deyalepó,” yalepó.

57 Ai fo depa, atima Juda whjrapené ąpaae duraalu, “Yäta, 50 ba fo kemenitei, Abraham naao ai kilirapó!” yalepó.

58 Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Yalo diapaae mo i dere ape. Abraham ąkélé hamané deyyaipatei, ę mo taketi betere whjipó,” yalepó. 59 Atétepa, atimané kapo durape sóró ą siróló daai yaletei, ą kelaqsóró kikiti buté buté fóló, moma dere be bopére tipi taaróló, belapaae sókó doropóló felepó.

Yesuné kele nomone whj wisiralefo

1 Atéró, Yesu ą tumó fu betalemó, whj betä hamané de pemótei kele dilikipa deale whj betepa kelalepó. 2 Atépa, ama yó matere whjrapené ąpaae duraalu, “Yó matere whj-ó, i whjné kele dilikiretei, ama yale dowi alané erépé, hamaró alimatamoné yale dowi alané erémólópó?” yalepó.

3 Ai fo depa, Yesuné duraalu, “I whjné ama kele dilikire alata, ama yale dowi alané ó hama alimané yale dowi alanékélé meipó. Aita, Kótóné fotokóné ama tiki tuämó ere ala wisiro betepa, nalo so whj feané kolópóló erapó. 4 Be dępatei ę doteyale whjné ama kutó däne häle dirótú betenérapó. Miota, be diki dere ala sókó waai ai dere ape. Atétere sukamó, whj mo betanékélé me kutó dinénipó. 5 E i haemó häle bituraalu, ti haemó betó mole so whjpaae dçrótú betere dęta, ti etörötípó,” yalepó.

6 Ai fo yóló, Yesuné fesaa haepaae sókó deróló, hae kaae sóró basa basa eróló, kale whjné kelemó dilalepó. 7 Atéró ąpaae duraalu, “Naao dore kele u Sailoam wéi kemó fokone fae,” yalepó. (Sailoam doiné bete feteyóló doteyalepó.) Ai fo depa, kale whj ą fóló fokalemó, mo ti wisitepa, ama bepaae momó fesaae wouraalu, qla qla wisiyóló kelalepó.

8 Atépa, ama be whj so whjro ą kele doyóló bitu, qla qla kema du betepa kelale so whjmoné duraalu, “Ita, take kele doyóló bitu, qla qla kema du betale whj h̄iti irurapó?” yalepó. 9 Tétepa mepaaené duraalu, “Me kae mei ątóró h̄itipó depa mepaaené meipó, betä kaae kelepaas daale whj kae irurapó,” yalepó. Tétepa kale whjné amatei duraalu, “Take kele dilikiyóló bitu,

qla qla kema du betale whjta me kae mei, etóró h̄iti i ape,” yalepó.

¹⁰ Ai fo depa atimané ąpaae duraalu, “Naao kele dilikiretei netéró wisiyaleé?” yalepó.

¹¹ Tétepa ama duraalu, “Atimané Yesupó du betere whjné hae sóró basa basa eróló yalo kelemó dilóló, Sailoam w̄emó fokone fae depa, fokale tikimó yalo kele wisiyóló mió qla qla keletapó,” yalepó.

¹² Ai fo depa atimané ąpaae woseturaalu, “Ai whj ą momó betere?” depa kale whjné duraalu, “A momó beteréró ękélé kisipanipó,” yalepó.

Farisi whjrapené betq whjné kele neyóló wisiraleé? yale fo

¹³ Téró, atima mepaae whjrapené kale kele dilikiyóló betale whj Farisi whjrape beterepaae dapesó walepó.

¹⁴ Yesuné kale kele dilikire whj hae dilóló wisirale alata, s̄aa naai tukóló muló betere be d̄emó yalepó. ¹⁵ Atépa kale Farisi whjrapenékélé ąpaae woseturaalu, “Naao kele dilikiretei, netéró wisiyaleé?” depa, ama atimapaae duraalu, “Yalo kelemó hae dilóló Sailoam w̄ei kepaae fokone fae depa, ę fóló fokalemó yalo kele wisiyóló, mió qla qla keletapó,” yalepó.

¹⁶ Ai fo depa mepaae Farisi whjrapené duraalu, “I whjta, Kótóné dotonale whj meipó. Ti noatepae, s̄aa naai tukóló muló betere be d̄emótei, ama etei kaae kutó ditu beterapó,” yalepó. Ai fo depa, mepaae whjné duraalu, “Dowi ala du betere whjné etei kaae kelemei ala netéró eraaloé?” yóló atimasisi tekeyóló fo kae kae du betapepó.

¹⁷ Téró atima ai fo yóló keme-tepa, kale kele dilikiyale whj daalepaae fetée fóló duraalu, “Ai whjné naao kele wisiró beterapa,

naao ą depóló kisipa mute?” depa, kale whjné duraalu, “Ata Kótóné ama kóló whjkópó,” yalepó.

¹⁸ Tétepa, ai kale Juda whjrapené ą take kele dilikiyóló betale whjtei, wisiró beterapóló kisipa tiréni, ą kae whj nisiyóló ama hamaró alimatamo dapse-sene fópóló, mepaae whjrape doteylepó. ¹⁹ Atéró, kale whjné hamaró alimatamo wóló betepa, Farisi whjrapené atimaamopaae woseturaalu, “Ita diaamoné kele dilikipatei deyalepó yale naale h̄itié? Atéyaletei, mió ama kele wisiretei netéró yaleé?” yalepó.

²⁰ Ai fo depa, hamaró alimatamoné duraalu, “Ata d̄amoné naalepó. Ama kele atéró dilikipa deyaletei d̄amoné kisiparapó.

²¹ Tépatei, ama kele wisirale whj ó netéró wisiraleró d̄amokélé tuénipó. Ti ąkélé disire whjpa, ą wisirale fo amatóró yópóló ąpaae wosae,” yalepó. ²² Kale whjné hamaró alimatamoné atéró yale fo h̄ale inipó. Yesu ąta, Kótóné so whj t̄teróló kaae tanópóló, sóró beteréró betere whjpó dere so whj fo wosetere bepaae holaqsóró, atima Juda whjrapené belapaae hókó deraalopó ere fo atimaamoné wusuróraalu, witepa yalepó. ²³ Atimaamoné ąkélé disire whjpa, ąpaaetóró wosae yale fota ai betené yalepó.

²⁴ Téró, Farisi whjrapené kale kele dilikiyale whjpa momó ape yóló duraalu, “Kótóné doi doasi muópóló yae. I sekéta, dowi ala du betere whjpóló d̄ané tuérapó,” yalepó.

²⁵ Ai fo depa kale whjkó duraalu, “Ata, dowi ala dere whj ó initere whjró ękélé kisipa inipó. Téretei, take ę kele dilikiyóló betaletei, mió yalo kele wisiyóló keletere ala betq yalo kisiparapó,” yalepó.

²⁶ Atétepa atimané ąpaae wose-turaalu, “Naao kele wisiraai noa ala maaté yaleé?” yalepó.

²⁷ Ti fo depa ama atimapaae duraalu, “Take yało diąpaae yaletei, diao woseni hóralepó. Téyaletei, diąnē momó noatepa wosaa de? Diąkélé ama yó matere whjirape betaai kisipa mute?” yalepó.

²⁸ Ai fo depa atimané ą faleyóló duraalu, “Yata, i sekéné ama yó matere whjirape beterapó! Dąta, ti Moses-né yó matere whjirape beterapó!
²⁹ Take Kótóné Moses-paae mo yalepóló dąnē kisiparapó. Tépatei, ai whjirape beterapó!

³⁰ Tétepa, kale whjné atimapaae tokó mótu duraalu, “Ama yało kele wisirale alata, mo doasi alapó. Tépatei, ą wale tikikélé dią tuenipó depa, yało doasi sira dapó.
³¹ Ti noatepae, dowi ala du betere whjrapené dere fo Kótóné wosenitere ala dąnē kisiparapó. Téretei, ama tué mole ala sya fóló, erótü betere so whjné dere fota, ti ama wosetua dapó.
³² Mo take bitiré wale alimó, atéró kele dilikipatei detere whjirape beterapó dere fo mo wosókélé inipó.
³³ Kótóné i whjtamó dotonóluqmeisóró, ti ama beta alakókélé eróluqmeipó,” yalepó.

³⁴ Ai fo depa atimané ąpaae duraalu, “Yata, naao haeró ayatamoné dowi ala tuamó deyale whjnétei, ya dą yó matere whjirape beterapó?” yóló, ą foné sóró hókó faralepó.

Mo kelené kelepatei tiki tuamó daale kele dilikire fo

³⁵ Kale Farisi whjrapené kele wisirale whjirape beterapó, dere fo Yesuné wosóló, kale whjirape beterapó. Atéró kekóló, kelepea ąpaae duraalu, “Yata, Whjné Naalemapaae kisipa tiró betere?” yalepó.

³⁶ Tétepa kale whjné ąpaae duraalu, “Doa whj-ó, ę ąpaae kisipa tiki tiraai dapa, ai whjirape beterapó.”

³⁷ Tétepa Yesuné ąpaae duraalu, “Ata, mió naao ai kelale ape. Mió yatamo i fo du betere seké etóró i ape,” yalepó.

³⁸ Téró kale whjné duraalu, “Tale-ó, mió ę yapaae kisipa tiróló i betere ape,” yóló ą Yesu daale aqmó bukutiri teáró dua betalepó.

³⁹ Téró Yesuné duraalu, “Ę i haepaae waleteita, mepaae kele dilikire so whjirape beterapó, wisire so whjné kele diliki yó yópoló, taleyóló bukuraai walepó,” yalepó.

⁴⁰ Yesu ątamo felekemó daae mole Farisi whjrapené ama dere fo wosóló, ąpaae duraalu, “Naao ai dere fota, dákélé kele dilikirapóló de?” yalepó.

⁴¹ Tétepa Yesuné atimapaae duraalu, “Diątamó dią kele dilikirapó uąsóró, ti diąnē du betale dowi alamó dią só deroluqmeipó. Tépatei diao duraalu, diąnē kele wisirapó dereteiné diao dowi ala hale ai mole ape,” yalepó.

10

Sipsip hupu kaae tare topo whjvisita Yesuné ątórótípó yale fo

¹ Téró Yesuné duraalu, “Yało diąpaae mo i dapa wosae. Mepaae whjirape beterapé betere tipi tumó sókó wéni, démó fulukóló sókó hotepa, ti ąlémi nokole whjirape beterapé betere tumó sókó hotepa, ti hupu tale ai ape.

² Téretei, whjirape beterapé betere tumó sókó hotepa, ti hupu tale ai ape.
³ Kale sipsip hupurape me ala yaqsóró, tų sereke kaae tare whjné ai sipsip hupu tale tipi tuapaae wópoló tų tukjepa, ti ama fo nakome hupurapené wosetua dapó. Atéró, kale sipsip hupurape fea doi yósu enalemó,

ama fo wosóló wapa, ti belapaae olosó fua dapó. ⁴ Atéró, kale hupu talené ama hupurape fea belapaae dapesó doropóló, ama kjlimó woleyóló fua dapó. Ti noatepae, kale hupurapené ama fo nakome wosóló tuérapó. ⁵ Tépatei, mo whjné fo nakome woseturaalu sya feni, atima botokótei faalopó. Ti noatepae, ai hupurapené ą kae whjpóló tuérapó,” yalepó. ⁶ Yesuné atimapaae ai dó faróló yale fo bete atima sini, kóló kóló du betalepó.

⁷ Atétepa Yesuné atimapaae hakearóló duraalu, “Yalo diapaae mo i dere ape. *Sipsip* hupu fua wua dere tū sereketa, ti mo etórótípó. ⁸ E waaipatei, take wua yale whjrapeta, ti olémi nokole whjró qla qla fasóló sere whjrapetamo ai ape. Tépatei, kale *sipsip* hupurapené atima dere fo wosenipó. ⁹ Kale hupurape fua wua dere tū sereketa, ti mo etórótípó. Mepaae whj de ę tuamó sókó fupa, ti me olané ą doratere ala ini, tao saalopó. Atétere whjta, belapaae nerape nale fua, tipi tuapaae hotua du betaalo ai ape. ¹⁰ Ti olémi nokole whjrapeta, hale wómipó. Kale *sipsip* hupurape olémi dóló sóró fóo, hupurape dóló doroo, yaairaalu wua dapó. Téretei, ę waleteita atima sukutere ala tuamó beteretei taaróló, ti betere bete mo turó sópóló kisipa mutu walepó.

¹¹ Kale *sipsip* hupu kaae tawóló asare whj wisinaaleta, ti mo etórótípó. Hupurape me ala yaçsóró, tao saai yalo betere bete me qla meipóló ę sukunérápó. ¹² Me dupu saai kisipa muóló hupu kaae tatere whjta, *sipsip* hupu tale meipó. Atétere whjta, hupu dóló nokole bete haq wale kilitu, hupurape dóló nöpóló taaróló ą botokó faalopó. Atétepa kale bete haq wouraalu, *sipsip* hupurape

dóló sesaape deremó, mepaae hupu botokó dapo dapo yaalopó. ¹³ Ti noatepae, ai kaae tare whj ą *sipsip* hupurape kisipa muni, dupu saai kisipa muóló kaae tareteiné hupurape taaróló, botokó fua dapó.

¹⁴ Eta, *sipsip* hupurape kaae tawóló asare whj ereteiné, hupurape yalo kisipa yóo, hupurapenkélé ę kisipa yóo erapó. ¹⁵ Até irure kaae, Ayané ama ę kisipa yóo, yalo Aya ą kisipa yóo, erapó. Yalo betere bete me qla meipóló sukaaireteita, *sipsip* hupurape kisipa mutu, tao saaираalu sukuńerápó. ¹⁶ I tipi tuamó betere hupurape maaté tao saai mei, yalo hupurape mepaae kae betó mulapó. Ai hupurapekélé fea yalo dape sóró, i betó mole hupurapetamo touróló betamó beteraalopó. Tétepa, ai hupurapenkélé yalo dere fo wosaalopó. Tétu, *sipsip* hupurapekélé mo betatóró betóo, kaae tare whjkélé betatóró betóo, yaalo ai ape. ¹⁷ Yalo betere bete tokó sóró sukułepa, ę momó kepaayóló betaalopóló kisipa mutu, yalo betere bete matereteiné yalo Ayané ama ępaae yaala sókó fóló mulapó. ¹⁸ Whj betanékélé yalo betere bete tokó seni, yalo kóleaanétei matapó. E sinitere alakélé, kepaayóló betaaire alakélé, naaotei teteróló kaae tawae yóló, yalo Ayané ępaae maleteiné yalo teteróló kaae tarapó,” yalepó.

¹⁹ Kale Juda so whjné ai dere fo woseturaalu, atima fea betá kisipa muni, mepaaené fo kae yóo, mepaaené fo yóo, du betalepó. ²⁰ Atétu, mepaae turó so whjné duraalu, “Ai whj tuamó dowi kepe fjanuraalu, topo doyóló du betere fo diaaq noatepa wosetu bitu de?” yalepó.

²¹ Ai fo depa mepaae so whjné duraalu, “Dowi kepe tepeyóló

betere whjné etei kaae fo dumipó. Dowi kepe tepeyóló betere whjné kele dilikire so whj sumó wisiranére?" yalepó.

Juda whjrapené Yesupaae kisipa tiki tiréni yale fo

²² Téró, Jerusalem be tuqmó Juda fakené moma dere be mo take bóe whjné doraalotei, momó wisiróló qla deyaai tukóló muló betere be dë sókó walepó. Atéró qla detere alata, sosoli alimó yalepó. ²³ Atéyale su kamó, moma dere be belamó tene Solomon-né doi mole be tokwémó Yesu ą kutu betalepó. ²⁴ Atétepa, Juda so whjné Yesu boperale wóló, ąpaae duraalu, "Nao däpaae yó melaai yale fo yó melaalo nisiyóló kaae tawale supa, yatamo so whj teteróló kaae tanópóló Kótóné sóró beteró betere whj Kerisopata, ti däpaae hakearóló yae," yalepó.

²⁵ Ai fo depa Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, "Take yalo diapaae yaletei, diqné tué tiki tirénipó. Ə etei kaae whjpóló diaaq kisipa tirópóló, Ayané doimó yalo i kelemei alarape du beterapó. ²⁶ Tépatei, dia yalo *sipsip* hupu bitinireteiné, ępaae kisipa tiró bitini ai ape. ²⁷ Yalo *sipsip* hupurapené yalo fo wosetua dapó. Ai hupurape atimakélé yalo tué yóo, atimakélé ə sya wóo, du beterapó. ²⁸ Yalo atimapaae mo ti betere bete matereteiné atima sukóló alukélé mo yaalo meipó. Ai so whj atima yalo naase tuqmó betepa, me whjné fasó sere alakélé mo enénipó. ²⁹ Ai *sipsip* hupurape yalo naase tuqmó beterale seké yalo Aya ąta fotokó bole Tale bitu, fea whjrapero kae kae keperapetamo ama teteró beterapó. Atéreteiné atima yalo Ayané naase tuqmó betepa, me whjnékélé mo fasó senénipó. ³⁰ Yalo Ayané ama ere

ala ó mole tuékélé kae mei, dämo wusuró mo betä alatóró erapó," yalepó.

³¹ Ai fo depa wosetu, kale Juda whjrapené momó kapo du sóró, ə siriyóló daai yalepó. ³² Atétepa, Yesuné atimapaae duraalu, "Yalo Ayané ępaae erae depa, kae kae kelemei ala eralepó. Téylepa, mé erale kelemei alarapemó, diaaq ə kapo duné siróló daai de?" yalepó.

³³ Ti fo depa Juda whjrapené ąpaae tokó mótu duraalu, "Nao ai eratere alamó yä kapo duné siriyóló daai dumipó. Yata mo whjtei, Kótópó du betere foné Kótó faletu betepa, yä daai dapó," yalepó.

³⁴ Tétepa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, "Diqné tukóló muló betere foné diaتا, kótórapepóló take yalo diapaae inié? ³⁵ Kótóné asémó ere fo tuqmó tekeyóló mepaae wosoo, me kwia-paae woseni sisópaae eroo, dere ala mo enénipó. Ama fo wosale so whjpaae diaتا, kótórapepó depa, ti i haepaae wópóló Alima Kótóné kae beteró betere naalepaae noa fo enére? ³⁶ Atépa, yalo Ayané ə ama naalepóló sóró kae beteróló, i haepaae dotonalepó. Atérené yalo duraalu, 'Eta Kótóné naalemapó' dere fomó, Kótó faletapóló diaaq ə só deróló hale qla kaae aqrotu beterapó. ³⁷ Yalotamo, Ayané ama erae dere ala erenitepa, ti diqné yalo dere fo wosóló, ępaae kisipa tiraqse. ³⁸ Tépatei, yalo Ayané erae dere ala erateremó, diaaq ępaae kisipa tiratere hótepa, ti mepaae eratere kelemei alarape kisipa tira. Atétepa, ti yalo Aya ə ə tuqmó betóo, ekélé ə tuqmó betóo, ere ala bete diaaq wisiyóló kisipa yaalo ai ape," yalepó. ³⁹ Ai fo depa, atimané take yale kaae Yesu tawóló *dipula* beteraai yalemó, ə ai tuqmótei sókó deyóló felepó.

⁴⁰ Atéró Yesu ą Jordan wéi tégyló, ama yó mótu betere ala kaae sale tikipaae momó bitj felepó. Aita, take Jon-né so whj fea wéi tópurótú betale tikipó. ⁴¹ Atéró fóló beteremó, so whj mo dékéró ą beterepaae wóló duraalu, “Jon-néta, kelemei ala mo betákélé eratepa kilinipó. Ténitei, ama i whj kisipa muóló yale fo fea motóró erapó,” yalepó. ⁴² Atima ai betó mole tikimó, mepaae so whj fea Yesupaae kisipa tiralepó.

11

Lasarus sukqle fo

¹ Téró, Betani be whjkó ama doi Lasarus ą kisiné sukóló molepó. Ai be huluata, Maria ama kema Martasépi atimané turuku bepó. ² Ai so Mariata, kale kisiné sukóló mole whj Lasarus-né nemapó. Åta, Talené hóleke tómó felé kęlaa wale *wel* wéi suniyóló, ama topo níkinétei helekóló kópurale sopó. ³ Kale whjné ama nema tamoné Yesupaae duraalu, “Tale-ó, naao hosaa mole fulumu whj kisiné sukóló mulapó,” fo yó faralepó.

⁴ Ai fo Yesuné wosóló duraalu, “Åta, ai daale kisiné ama betere ala mo ti kemeraalo meipó. Ai kisita, Kótó Naalemané Alimané ere ala wisi hækearatepa, so whj feané kolpóló erapó,” yalepó. ⁵ Martakélé, ama kema Mariakélé, atimaamoné nema Lasarus-kélé, Yesuné ama hosaa mulu, yaala sókó fóló molepó. ⁶ Atépatei, ama noma Lasarus kisiné sukóló mulapó dere fo wosóló, Yesu ą hapale feni, be dë tamo hale beterepó.

⁷ Téró ama yó matere whjrapaee duraalu, “Dä Judia hae kwiapaae momó fesaae faalopa fiépe,” yalepó.

⁸ Ai fo depa, atimané ąpaae duraalu, “Yó matere whj-ó, dótí atima Judia whjrapené ya kapo

duné siróló daai yale tikipaaetei, momó fesaae faai de?” yalepó.

⁹ Tétepa Yesuné duraalu, “Betä be dë tuamó kutó ditere 12-ró suka kele munié? Dë tuamó kotere whjta, me olandé hó kotoo sóró déekélé naalomeipó. Ti noatepae, ai whj ąta i haemó ere dëtamó kutu beterapó. ¹⁰ Téretei, diliki tuamó kotere whjta, kotoo sóró dée nukua dapó. Ti noatepae, ą dë tuamó konitereteinépó,” yalepó.

¹¹ Yesuné ai fo yale kjlipaae ama atimapaae duraalu, “Djané fulumu whj Lasarus ą noke fipa turukuraai ę fulapó,” yalepó.

¹² Ai fo depa, ama yó matere whjrapené duraalu, “Tale-ó, ątamo mo noke fipa, ti ama hale wisiyaalopó,” yalepó. ¹³ Yesuné amata, kale whj mo ti sukunapó yaletei, ama yó matere whjrapené ti mo noke fipa dere nisiyalepó.

¹⁴ Atétepa, Yesuné atimapaae hækearóló duraalu, “Lasarus-ta, mo ti sukunapó. ¹⁵ Atei alata, dią kisipa tirópóló ę ątamo betamó betepa iniyaleteiné yalo mo kée dapó. Térapa, dä ą kelaai faalopa fiépe,” yalepó.

¹⁶ Tomas-tei ama doi Didimas-pó du betere whjné mepaae yó matere whjrapaee duraalu, “Djakélé ątamo betamó sukçai faalopó,” yalepó.

Yesuné Mataró Mariatamo nema sukqlemó sekę yaçsóró tao sale fo

¹⁷ Téró, Yesu ą Betani bemó sókó fóló kelalemó, kale whj Lasarus douró betepa, douró be dërape kemeipakalepó. ¹⁸ Ai Betani bemó kaae sóró, Jerusalem bepaae foleteita, saletó mei, 3 kilomita maatépó. ¹⁹ Atérené, Judia hae kwiamó betó mole so whj mo turó Mataró Mariatamoné nema Lasarus sukqleteiné atimaamo dekéné sukaçsóró, koleó yóló moló bemó fea betaai walepó. ²⁰ Atéró,

Yesu ą tumó wou beterapó dere fo Matané wosóló, ątamo hokolaa yaai fupatei, Maria ą bemó hale beterepó.

²¹ Atéró fóló, tumó hokolaa yóló, Martané Yesupaae duraalu, “Tale-ó, yatamo imó bituqásóró, ti yało ne sukuqmeipó.” ²² Tépatei, naao noa alakó Kótópaae wosetepa, ti ama mo miótóró eraalopóló kisipa mutapó,” yalepó.

²³ Ai fo depa, Yesuné kale sopaae duraalu, “Naao neta momó kepaayóló betaalo ai ape,” yalepó.

²⁴ Tépepa Martané duraalu, “Take kemetere sukamó so whj fea kepaaturaalu, ąkélé kepaayaalopóló yało kisiparapó,” yalepó.

²⁵ Ai fo depa, Yesuné kale sopaae duraalu, “Kepaayaaireteiró betere betetamota, ti mo etórótipó. Whj me de ępaae kisipa tiró betere tuqmó ą sukutepa ti aluni, hale betó tawaalopó.” ²⁶ Mepaae so whj de mo bitutei, ępaae kisipa tiratepa, ai so whj sukókélé mo yaalo meipó. Naao yało i dere fo wosóló, mo dapóló kisipa tiki tirate?” yalepó.

²⁷ Tépepa kale soné duraalu, “Tale-ó, yata so whj fea teteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whj Kerisopó dere fo mo dapó. Yata i haepaae waalopóló bopetu betale whj Kótóné Naalemapóló, kisipa tiratapó,” yalepó.

²⁸ Matané ai fo yóló kemetepa, ą fesaae fóló kema Mariapaae ape yóló, ępaae dapesó fóló duraalu, “Hama-ó, kale yó matere whj wóló daalu, ya-ó dapó,” yalepó. ²⁹ Ai fo depa, Mariané ą hapale turukó holóló, Yesu daalepaae felepó. ³⁰ Atéyaletei, Yesu ai be huluapaae hapale sókó feni, Mata atimaamo hokolaa yóló, fo du betale tikimótóróti hale daalepó. ³¹ Atéró, Mariapaae kgle-ó, yaai wale Juda fake so whj fea ątamo

be dolomó betó mualetei, ą turukó daalóló fupa, nema molóne fole nisiyóló atimakélé ą sya felepó.

³² Atéró, Maria ą Yesu daale tikimó sókó fóló ą kelalepó. Atéró, ama hó aqmó deraapisa fóló fiyó mulu duraalu, “Tale-ó, ya imó bituqásóró, yało ne sukuqmeipó,” yalepó.

³³ Atéró, Yesuné Maria wole dere ala koloo, ątamo wale Juda so whj kélé wole yóo, depa kilitu, ama hosaa tuqmó doasi dekéné suku betalepó. ³⁴⁻³⁵ Atétepa, ama atimapaae woseturaalu, “Diaaq ą momó douraleé?” depa, atimané duraalu, “Tale-ó, kelaasepóló ape,” yalepó. Ai fo deremó, Yesu ąkélé wole yalepó.

³⁶ Yesuné atéró wole depa kale Juda so whjné duraalu, “Ama hosaa mole whj sukutepa wole ai dere kelere?” yalepó.

³⁷ Téyaletei atima mepaae so whjné duraalu, “I whjné take kele dilikire whj wisirótú yale kaae, i sukóló mole whj wisi erénitupó?” yalepó.

Yesuné Lasarus kepaarale fo

³⁸ Atéró Yesu ą kale yale kaae, momó ama hosaa tuqmó doasi dele duraalu, dou tópaae walepó. Téyalemó, ą dourale kane dolo tų doakale kane fakené kinó betepa kelalepó. ³⁹ Atépa, Yesu sókó wóló duraalu, “Ai kinó betere kane fake sókó sóró mulae,” yalepó. Ai fo depa, kale sukóló mole whjné nema Matané duraalu, “Tale-ó, téyaletei ą douró betepa, be dę dojró kemeyaleteiné mió dowi kelaas sókó waalo ai ape,” yalepó.

⁴⁰ Ai fo depa Yesuné duraalu, “Naaotamo kisipa tiki tiratepa, ti Kótóné mo kae ere ala wisinaale kelaalo ai ape, fo yało yapaae inié?” yalepó.

⁴¹ Atétepa, kale kinó betere kane fake atimané sókó sóró mulalepó. Téró, Yesu ą ó sápaae

kese holóló duraalu, “Aya-ó, yało moma dere fo naao wosóló, er-atereteiné yapaae mo kée dapó. 42 Ti noatepae, betere dokó fea yało kematere fo naao wosóló, erótú betere ala yało tuérapó. Téretei, yało i dere fota, i daae mole so whjné etei ala kilituraalu, ę naao dotonó beterapóló atima tué tiki tirópoló dapó,” yalepó.

43 Atéró ai fo yóló keme-tepa, ama fo fakeyóló duraalu, “Lasarus-ó, ya ipaee tóę ape!” yalepó. 44 Tétepa, kale sinale whj belapaae tóę wouraalu, ama hó naasekélé, kelepaakélé, boperóló mulale deி linen kutiné bope yóo, ama kelepaakélé kutiné husuróo, epatei sókó walepó. Atétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ą kwęyópolópa, ama tikimó ai bopere kuti teraae falae,” yalepó.

Topo whirapené Yesu daairaalu, fo deyaletei

(Mat 26:1-5, Mak 14:1-2, Luk 22:1-2)

45 Atétepa, Mariapaae kole-ó yóló, ątamo betaai wale Juda fake so whj fea Yesuné ai yale ala kolóló, ąpaae kisipa tiki tiralepó. 46 Téyaletei, Mariapaae kole-ó yaai wale whirape atimapó mepaae Farisi whirape beterepaae fóló, Yesuné yale alarape fea yó malepó. 47 Atéró, mo so whjmó momaratere topo whiraperó Farisi whirapetamoné mepaae taleratere whirapepaae ape yóló, touróló fo kelaaróló atimapaae duraalu, “I whjné ama du betere ala taalópoló depatei, ai whjné taalaaire mo suni, Talené dapó yópoló, eratere kelemei alarape fea du beterapó. Térapa, dąné noa alakó yaaloró, tué tekeyaalopó. 48 Dąnétamo ama i ala du beterópoló kaae tapa, ti so whj feané ąpaae tué tiki tiraalopó. Atéturaalu, Rom Gavman whirape wóló, dą betere beró dąné teteróló

kaae tare hae kwiatamo fasó saalopó,” yalepó.

49 Atéró, ai ba fomó atimapó whj betą ama doi Kaiapas, ą so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whj beterepó. Ai sekéné atimapaae duraalu, “Di-aaq ai dere fota, dią tué iniru whalia depa hočko fo dapó. 50 Dą Juda fake so whj fea aluyaqsóró, betą whj sukutepa wisirapó kisipa muni airapó,” yalepó.

51 Ai fota, amatei kekeme nóló ini, ai ba fomó ą so whjmó Talepaae momaratere topo whj bitu, Juda fake so whj tao saaираalu, Yesu sukaire ala Kótóné kóló whjné dere fo kaae ama tikati yóló mulalepó. 52 Yesu ą sukaire alata, ai Juda fake so whj maaté tao saai meitei, Kótóné ama naale senaale i hae kwiamó dapo dapo yóló, kae betó moletei, fea touróló mo betą faketóró aleróló beteraalopó. 53 Atéyale be děmótóró kaae sóró, kale Juda topo whirapené Yesu daairaalu, kikiti fo dokóló mulalepó.

54 Atéreteiné Yesu ai Juda hae kwiamó momó kae hąkeamó kuni, ai hae taaróló, so whjkélé bi-tinire hąle kópu ąqae fi hae kwia felekemó tene Epraim be hulu-amó, ama yó matere whirapetamo fea beterepó.

55 Atéró, Juda fake so whjné kale boseneyóló fele be děmō qla detua dere be dę felekemó sókó waai depa, kae kae be huluamó betó mole so whj fea atima betere tiki taaróló, Jerusalem bepaae holalepó. Aita hąle meipó. Talené keletómó atima wisirapó yópoló, momatere bemó kae kae fokotere ala yaai holalepó. 56 Atéró fóló bitu kale so whjné Yesu momó beterérópoló kikitu betalepó. Atéró moma dere be belamó daae mulu atimasisi duraalu, “Diaaq kisipané ą qla deterepaae waalopé meié?” du betalepó.

57 Aita, hale inipó. So whjmó momaratere topo whjraperó Farisi whjrapetamoné mepaae whjrapaee duraalu, "Diąkó me whjnétamo ą keletepa, ti tawóló dipula beteraalopa, atimapaae ene ape yóló mulateiné," ai fo yalepó.

12

Mariané felé kelaas wale nard wel wéi turó Yesuné hómó dilale fo (Mat 26:6-13, Mak 14:3-9)

¹ Atéró, kale boseneýóló fele be dêmó qla deyaairaalu, apo miró be dę hale mupatei, Yesu ą ama kepaarale whj Lasarus-né turuku be Betanipaae sókó walepó. ² Ai bemó atimané Yesu hékkeseróturaalu, ąmó qla deralepó. Ama nema Lasarus-kélé qla nokole ni fake tómó Yesutamo betepa, ai deyale qla Martané atimamó ąliróló malepó. ³ Téró, Mariané doasi moniné duputere felé kelaas wale *nard* *wel* wéi wuti fąapa sóró wóló, Yesuné hómó suniyalepó. Atéró ama topo nikinétei, kale *wel* *wéi* fę helekalepó. Atéyale tikimó, atima betere be dolokélé, felé kelaas feyó feyóró walepó.

⁴ Téyaletei, Yesuné ama yó matere whjrapekó Iskariot be whjkó Judas-né kale so foné sóró duraalu, "Ai qla hale noatepa besekérleé?" yalepó. Ti ai sekéta, take nalo Yesu dópóló eleké deyaaire whjpó. ⁵ "Téró ama duraalu i felé kelaas wale *wel* *wéi* wisinaaleta, dotonóló 300 silpa moni sóró, mepaae yolealere so whjmó meniyólópó," yalepó. ⁶ Ai fo yaleteita, yolealere so whj mo tao saai kisipa muóló inipó. Ti noatepae, atimané betapaae touróló mulótú betere moni ama teteróló kaae taru, ątei qlémi sua yalepó.

⁷ Ai fo depa, Yesuné duraalu, "Ai soné ama felé kelaas wale *wel* wéita, Kótóné mo taketitei i ala yópólópó yóló muló betepa, ama mo wisiyóló kaae taté wóló, mió ę douraaire suka felekemó ai ala dapa, seséni ama yópóló taalae. ⁸ Ti noatepae, ai yolealere so whjta, diątamó suka fea betó tawaalopó. Téyaałotei, ęta, dekéró be dêmó diątamó betaalo meipó," yalepó.

⁹ Atéró, kale Juda fake so whjné Yesu Betani bemó beterapó dere fo wosóló, ą kelaai dapóló touralepó. Atéró touraleteita, Yesu maaté kelaai mei, Lasarus mo ti sukaletei, Yesuné kepaaralepó depa, kelaairaalu walepó.

¹⁰ Atétepa, mo so whjmó momaratere whjrapené Lasarus-kélé daai dapóló fo deyalepó. ¹¹ Ti noatepae, Lasarus kepaarale ala atima Juda fake whjrapené kilituraalu, mo so whjmó momaratere whjrape taaróló, Yesupaae kisipa tiki tiraté fu betepapó.

Yesu Jerusalem bepaae fele ala (Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40)

¹² Atéró, hıka be dętepa Yesu Jerusalem bepaae wou beterapó dere fo ai qla naai touró betere so whjné wosalepó. ¹³ A fo wosetu, ątamó tumó hokolaa yaai sapo dąarape tao diliki yóló, i fo fakeyóló deté fu betalepó.

"Hosana! Talené doimó wale whj wisinaale Kótóné wisirópóló yae. Israel fake so whj teteróló kaae tare doasi topo whj Talené wisirópóló yae," deté fu betalepó.

¹⁴ Atéró Yesu ą faairaalu, betą utu donki hupu sóró ai hupuné sisó tómó betalepó. Ama ai yale alata, kale asémó i yóló muló betere fo motóró dokonalepó.

¹⁵ "Saion be huluamó betó mole senaalerape-ó, mió diá teteróló kaae tare doasi topo whj utú *donki* hupuné sisó tómó betóló ai walapa kelere?" erapó.

¹⁶ Ai yale alarape fea ama yó matere whjrape atimanékélé kelaletei, bete hapale sóró kisipanipó. Ténitei, Yesu ą kepaayóló hepen-paae fóló, ama ere ala wisinaale hakearale kílipaae ti atimané ąpaae erale alarapeta, Kótóné asémó ere fo dokonó beterapóló kisipa mualepó.

¹⁷ Téró, kale Lasarus dou dolomó mupa, Yesuné kepaaratepa kelale so whjné ai yale ala fea deté fóló fakeralepó. ¹⁸ Yesuné ai kelemei ala eralepó, depa wosale so whj mo turó ai be hulua taaróló, ątamo hokolaa yaai dapóló felepó. ¹⁹ Atétepa, kale Farisi whjrape atimasisitei duraalu, "Dañé du betere alarape fea mo aqkélé inipó. Ti ama dere alamó, i haemó betó mole so whj mo feané ątóró ai sýa fu betere kelere!" yalepó.

Yesu ą sinaalopóló yale fo

²⁰ Atéró, ąla deyyaai tukóló muló betere be dë sókó wapa, Kótóné doi sóró holóló moma yaai Jerusalem be huluapaae hotere so whjtamo, mepaae *Krik* fo bole so whj atimakélé fea touyóló holalepó. ²¹ Téró, kale *Krik* fo bole so whj atima Kaleli haemó tene Betsaida be whjkó Filip beterepaae fóló, ąpaae woseturaalu, "Doa whj-ó, dąta Yesu kelaai walepa, naao dą ą beterepaae dapesó faaloé?" yalepó. ²² Ai fo depa Filip ą wóló Andrupaae depa, Andru atimaamo wusuró fóló, Yesupaae yalepó.

²³ Ai fo depa Yesuné atimaae duraalu, "Kale Whjné Naalemané ere ala wisi hakearaaire suka mió mo felekemó sókó waai

dapó. ²⁴ Yalo diapaae mo dapó. Kale *whit* ke haepaae taae derepeletei kelaayóló alunitepa, ti ai ketóró hale muó tawaalopó. Téní, ai ke kelaayóló alutepa, ti týmu sokóló, du mo dekéró woleyaalo ai ape. ²⁵ Mepaae whj de ama betere bete me ala yaçsóró, amatei hotowaró kaae tapa, ti ai whjné betere bete aluyaalopó. Tépatei, mió i alimó mepaae whj dené ama betere bete doratepakélé me ąla meipó dere whjta, mo ti betó tawaalo ai ape. ²⁶ Mepaae yalo ala erótú betere so whjta, ti mo etóró sya wonérapó. Atétere so whj atimakélé ę betere tikimótóró betamó betaalopó. Mepaae so whj detamo yalo kutó dirótú betepa, ti atétere so whjné doi yalo Ayané sóró horóló, dukiraalopó. ²⁷ Mió yalo hossaa tuqmó doasi sekñé sukutapa, noa fokó yaaloé? Aya-ó, i be dëmó ąpaae eraaitere ala seséyóló ę tao sae fo enére? Mió ąpaae eraaire ala mo erópóló, ę wóló i betere ape. Aya-ó, naao ere ala wisi so whj feané kolópóló hakearae," yalepó.

²⁸ Yesuné ai fo depa, hepen bemó fo fakeyóló duraalu, "Yalo ere ala wisi hakearó beteretei, mo turó kolóló tué yópóló, yalo momó hakearaalopó," yalepó. ²⁹ Ama atéró dere fo aimó touró betere so whjné wosóló, mepaaené duraalu, "Aita, be sapala dorowou yalepó," depa, mepaae so whjné duraalu, "Meipó. Aita, *ensel*-né ąpaae fo du yalepó," yalepó.

³⁰ Ai fo depa Yesuné duraalu, "Aita, ę tao saai ini, diá tao suraalu yalepó. ³¹ Ti noatepae, i hae so whjtamo fo tokóló dowi kwia melaaire be dë mió mo felekemó sókó waai dapó. I hae teteróló kaae taru, doasi topo whj bettaai dapóló wóputu betere seké mo felekemó hókó faraalo ai ape. ³² Téyaaalotei, ę ó sikipaae só ho-

ratere sukamó, ai so whj fea ę beterepaae wópóló, ąlisóró waaire ala eraalopó,” yalepó. ³³ Ama ai yale fota, ą sukuturaalu yaaire ala hąkearalepó.

³⁴ Atei fo depa kale so whjné duraalu, “Kótóné asémó ere foné i so whj fea teteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whj mo ti betó tawaalopó erapó. Ai fo epatei, ‘Whjné Naalema sikipaae só horaalopó dere-a, netéró de?’ Whjné Naalemapó dere fo demó de?” yalepó.

³⁵ Ai fo depa Yesuné atimapaae duraalu, “I dëtereta, sawa sukamó maaté diatamo betaalopó. Atéyadlopá diaj mepaae furaalu, tu tuamó be dikiyaqsóró dëpatei fae. Mepaae so whj de diliki tuamótamo kutu betepa, ti ą fole tikikélé ama wisiyóló kisipa yaalomeipó. ³⁶ Mió kale dë dia tuamó etéró dërō betere félitei diaj ai dëterené naale senaale betaasepóló, ąpaae kisipa tirae,” yalepó. Ama ai fo yóló kemetepa, ai so whjné ą kelaqsóró, atima betó mupatei taaróló, Yesu ą kikití kinóló betalepó.

Juda whjrapené Yesupaae kisipa tiki tiréní yale ala

³⁷ Téró, Kótóné dapó yópóló, Yesuné mepaae kelemei alarape eratepa so whj feané kelaletei, atimané ąpaae kisipa tiki tirénipó. ³⁸ Atéyale alata, Kótóné fo eratere kóló whj Aisaiané i asëre fo dokonalepó.

“Tale-ó, dñané yó matere fo némaaté wosóló kisipa tiki tiraleé? Talené ama fotokné yale ala depaae maaté hąkearóló yó malee?” erapó.

³⁹ Ti noatepae, Yesupaae atimané tué tiki tirénire beteta, Aisaiané i asëre fotóró dokonóturaalu erapó.

⁴⁰ “Kótóné atima kele dilikiróo, hosaakélé táróo yale beteta, atima yale ala kilitu, tué tiki feteyóló wapa, ama wisiraqsóró kisipa mutu yalepó,” erapó.

⁴¹ Yesuné ai ere ala wisinaale Aisaiané ama kelaleteiné ai fo asë ipakalepó.

⁴² Atéró, kale Juda topo whjrape mepaae Yesupaae kisipa tiki tiralepó. Téyaletei, mepaae Farisi whjrape kolóló atima wituraalu, ąpaae kisipa tiki tirale ala hąkearóló yó menipó. Ti noatepae, fo wosetere be tuapaae fenalemó, atima dóló hókonaqsóró kisipa mutu yalepó. ⁴³ Ti noatepae, atimané dere wisi alamó, mo so whjné dukiratere fo wosaii ekele duraalu, Kótóné atima dukiratere fo wosaire ekele ini, sisópaae erótú beterapó.

⁴⁴ Téró, Yesuné fo fakeyóló duraalu, “Mepaae so whj de ępaae kisipa tiki tiratepa, ti ępaae maaté tirótimatei, ę doteyale seképaaekélé, kisipa tiratapó.

⁴⁵ Mepaae so whj dené ę keleterepa, ti ę doteyale sekétóró ai keletere ape. ⁴⁶ Até ereteiné ę i haepaae waleteita, ępaae kisipa tiki tiró betere so whj diliki tuamó betere ala taaróló, dë tuamó beterópóló, i haemó dërō betaaí walepó.

⁴⁷ Yalo fo wosóló eréniterere so whjta, yłototei fo tokóló só derótimpó. Ti ę waleteita, i haemó betó mole so whj taleyóló só deraai wéni, atima aluyaqsóró, tao saai walepó. ⁴⁸ Whj me de yalo fo woseni, ę hórótú betepa, ti ai whjtamó fo tokótamo yóló só deraaire ala mulapó. Ę i haemó bitu, yalo yó male fonétóró take kemetere sukamó so whj só deraalo ai ape. ⁴⁹ Ti noatepae, yalo yale fota, yłototei kekeme nóló ini, yalo Aya ę doteyale sekéné ępaae yae yale fotóró yalepó. ⁵⁰ Yalo

Ayané ama yae yóló muló betere fo yálo sya fóló erótú betepa, ti so whj fea mo ti betaaire bete saalopóló, yálo kisiparapó. Ti yálo i du betere foto, Ayané əpaae yae yale fotóró sya fóló du beterapó,” yalepó.

13

Yesuné ama yó matere whjrape hó fokale fo

¹ Téró, kale bosenée fele sukamó qla deyyaire be dë felekemó sókó waai depa etéyalepó. Yesu ə i hae taaróló Alima beterepaae faalopóló tukóló mulale ali walapóló kisipa mualepó. I haemó betó mole so whjpaae yaala sókó fole ala deté wóló kemeróturaalu, atimapaae mió bete mo turó hakearóló yó melaai dapó.

² Be dikiteretamo, Yesu ə ama yó matere whjrapetamo qla naairaalu taletu betepa, Yesu eleké deyóló dópóló, Satan-né Iskariot be whjkó Saimon naalema Judas-né tué tuqmó sesemeróló tjenílipakalepó. ³ Yesuné fea ala ama teteróló kaae tanópóló, Alimané ə sóró beteró betere ala ama kisipa yóo, ə Kótó betereró wale alakélé, momó fesaae faaire alakélé, ama kisipa yóo, erapó. ⁴ Ə atérapóló kisipa mutu, qla nuku betaletei turukó holóló, ama tómó deró betere kuti sókó mulóló, betá *tawel* sóró kakeralepó. ⁵ Atéró, betá nuku *dis* dolopaae wéi deróló, atimané holeke kaae sóró fokalepó. Atéró, ama kakerale *tawel*-né atimané hó helekóló kópuralepó.

⁶ Até deté wóló, ə Saimon Pita beteremó sókó wapa, ama əpaae duraalu, “Tale-ó, naaotei yálo hó fokaai de?” yalepó.

⁷ Ai fo depa Yesuné əpaae duraalu, “Diapaae i erótú betere ala bete mió naao kisipanitei, take nalopaae ti kisipa yaalo ai ape,” yalepó.

⁸ Tétepa Pitané əpaae duraalu, “Yálo hó naao mo fokókélé yaalomeipó,” depa, Yesuné əpaae tokó mótu duraalu, “Naao hótamo yálo fokoni depa, ti yálo fake aleýoló ətamo betamó betenénipó,” yalepó.

⁹ Ai fo depa, Saimon Pitané duraalu, “Tale-ó, yálo hó maaté fokoni, yálo naaseró topotamokélé fokotepa wisirapó!” yalepó. ¹⁰ Ti fo depa, Yesuné əpaae tokó mótu duraalu, “Whj me de ama tiki turó wéi tópuóló betepa, ti hó maaté fokonérapó. Diq feata, wéi tópupatei, betá whj meipó,” yalepó. ¹¹ Ti noatepae, take ə dópóló eleké deyyaire whj ama kisipa iruraalu yalepó.

¹² Atéró, atimané hórape fokóló kemetepa, ama deró betere kuti momó deróló ə betale tikimó bitj felepó. Atéró bitu, ama atimapaae woseturaalu, “Yálo diapaae erale ala diq feané kispare? ¹³ Diaq yálo doi yóló, yó matere whj Tale-ó, du betere foto, ti ətóró ereteiné mo dono dapó. ¹⁴ Mió əta, diq teteróló kaae tare Talekélé, diq yó matere whjkélé bitu, diaq hórape yálo fokalepó. Atéyale kaae, diqsisikélé hó u fokone i fokone du betae. ¹⁵ Yálo diapaae i yale alata, diqsisí bitukélé sûróló deté fu betaasepóló, diq kisipa mótu yalepó. ¹⁶ Yálo diapaae mo i dere ape. Kale kutó diratere whjné ə kaae tare topo whj bosenóló, ə topo whj betenénipó. Kutó dini fópóló doteyale whjnékélé ə doteyale whj teteranénipó. ¹⁷ Mió i dere alarape diaq kisipayóló taaréni, sya fólótamo du betepa, ti Kótóné diq wisiratapóló, hajné suku betaalopó,” yalepó.

Yesuné ə dópóló eleké deyaalopóló yale fo

¹⁸ “Yálo i dere foto, diq feapaae dumitei, yálo dosayóló sóró

beteró betere whjrapemó kisipa mutu dapó. Tépatei, kale asémó ere fo mo dokonóturaalu, etamo betamó qla nokole whjnétei ḑ dójpoló, eleké deyaai du beterapó.

¹⁹ Ai alarape depa diaq kilituraalu, eta, Kótóné dotonó betere whjpoló ḡpaae kisipa tiki tirópoló, ai alarape yaapatei yalo diapaae i dere ape. ²⁰ Mepaae whj dené yalo doteyale whj wisiyóló dape supa, ti ḡtei dape sirapó. Até dere kaae, mepaae whj dené ḑ mo wisiyóló dape supa, ti ḑ doteyale sekétei, dape sirapó,” yalepó.

²¹ Yesuné ai fo yóló kemetepa, ama hosaa tuqmó doasi sekéné sukalepó. Atétepá ama duraalu, “Yalo diapaae mo i dere ape. Diqkó whj betané ḑ dójpoló, eleké deyaalopó,” yalepó.

²² Ama yó matere whjrape atima kóló kóló duraalu, né yaaire alamó dérópoló, atimasisi u kolósu i kolósu du betalepó. ²³ Yesuné ama yó matere whjrapekó betá Yesuné ama hosaa mole whj ḡ betere felekemó titiyóló beterepó.

²⁴ Saimon Pitané u kale whjpaae depané maaté yóló duraalu, “Ama ai yale fo-a, demó kisipa mutu yaleró, naao ḡpaae wosetimié?” yalepó. ²⁵ Ai fo depa, Yesutamo titiyóló betere whj ḡ fetée fóló ḡpaae woseturaalu, “Tale-ó, naao ai yale fo-a, demó yaleé?” yalepó.

²⁶ Tétepá, Yesuné ḡpaae tokó mótu duraalu, “Yalo bred o kwia tao sóró, nukumó belere wéimó tópuróló melatepa naao kilitu, ḡtóróti hítipóló kisipa muaalopó,” yalepó. Téró, ama kale bred o kwia sóró wéimó tópuróló, Iskariot be whjkó Saimon naalema Judas melalepó. ²⁷ Atéró Judas-né bred o tao seretamotóró, dowi Satan ḡ tuapaae bitj walepó. Atétepá, Yesuné ḡpaae duraalu, “Naao ai yaai dere ala mo hapaletei yae,” yalepó. ²⁸ Atima ai qla nuku

betere tikimó betere whjrape betanékélé Yesuné ama ai yale fo wosota yaletei, bete kisipa sinipó. ²⁹ Mepaae ama yó matere whjrape atima kisipané Judas-ta, moni kaae tare whjreteiné qla detere su kamó naaire qlakó dupune fae, ó mepaae yolealere so whjmó melaaire qlakó dupurále fae dere nisi yalepó. ³⁰ Téró, kale Judas ḡ bred o tao sóró, téti belapaae sókó derepelemó, be mo ti dikipa kelalepó.

Yesuné Pitapaae yale fo

³¹ Atéró, kale Judas fele sisópaae Yesuné duraalu, “Mió kale Whjné Naalema tuqmó ere ala wisi hakearatepa, so whjné koloo, Kótó ḡ tuqmó ere ala wisikélé Naalemapaae eratepa so whj feané koloo duraalu, Kótó tuqmó ere ala wisinaale kisipa yaalopó. ³² Ai alatamo mo depa, ti ama Naalema tuapaae eratere ala wisinaale so whj feané kolopóló Kótóné kaae tani, mo miótitei ama hakearaalopó.

³³ Yalo naalerape-ó, mo sawa su kamó maaté ḑ diatamo betaalopó. Take yalo Juda topo whjrapepaae yale fo kaae, mió diapaaekélé i dere ape. Diaaq ḡ kekjalotei, mo kelaalomeipó. ḡ fole tikipaae diq wókélé mo yaalo meipó.

³⁴ Mió yalo diapaae yae yóló mulatere kisi fo i dapa wosae. Yalo diapaae yaala sókó fu yale kaae, diasisikélé atéró yaala sókó fu betae. ³⁵ Diasisitei, atéró yaala sókó fole ala so whj feané kilituraalu, diq yalo yó matere whjrape beterapóló kisipa yaalopó,” yalepó.

³⁶ Ai fo depa, Saimon Pitané ḡpaae woseturaalu, “Tale-ó, ya mopaae faai de?” depa, Yesuné duraalu, “E fole tikipaae diq miótí wonénitei, take nalota, wonérápó,” yalepó.

³⁷ Kale dere kaae, Pitane ąpaae woseturaalu, “Tale-ó, ya fole tikipaae ę miótí wapa, noa yaqsóró de? Ya tao suraalu, yalo betere betekélé melóló sukutepa wisirapó,” yalepó.

³⁸ Téró, Yesuné ąpaae tokó mótu duraalu, “Naao ępaae yakélé sukutepa wisirapó fo du de? Ya yapaee mo i dere ape. Wa kakaruk bané hale yaaipatei, naao ę tuénipó dere fo sore félimó yaalo ai ape,” yalepó.

14

Yesuné ama yó matere whjrapené kisipa sekę yaqsóró yale fo

¹ Téró Yesuné duraalu, “Diaaq kisipa fomoyóló, hosaa tuqmó doasi seketu betaqsóró yae. Kótópaae kisipa tiki tiróturaalu, ępaaekélé kisipa tiróló betae. ² Ti noatepae, yalo Aya betere tikimó diq betaaire be mo súrapó. Ai ala wuq meisóró, ti yalo diapaae hakearóló wuapó. ³ Eta, diq bitj waaire tiki donoróló mulótum betaai fulapó. ⁴ E i faaitu betere bepaae fole tuta, ti diaaq ai kisipare ape,” yalepó.

Aya beterepaae faaire tuta etórótipó yale fo

⁵ Tétepa Tomas-né ąpaae duraalu, “Tale-ó, ya faaire tikita, dą kóló kólórápó. Atérapa, ya ai faaitere tikipaae sókó fole tı dąné netéró kisipa yaaloé?” yalepó.

⁶ Ai fo depa Yesuné duraalu, “Ai bepaae faaire tükélé, mo foné betekélé, so whj betere betekélé, ti mo etórótipó. Whj mo betákélé yalo Aya beterepaae faai depa, ti ę dekeróló feni, mo ę tuqmótóró fenérápó. ⁷ Diaaqtamo

ę diriyóló tuépa, ti yalo Ayakélé mo tuénérápó. Mió kaae suraalu, diaaq yalo Aya kolóló, ai kisipare ape,” yalepó.

⁸ Tétepa Filip-né duraalu, “Tale-ó, Aya naao ępaae yó matepa, ti dąné ą kolóló kisipanérápó,” yalepó.

⁹ Ai fo depa Yesuné duraalu, “Filip-ó, folo sukamó ę diqatamo bitiré waletei, diaaq ę kisipanié? Mepaae whj dené ę kolóló kisipa epa, ti yalo Ayakélé kisiparapó. Tépatei, diaaq ępaae Aya yó ąlae dere-a, noa fo yóló de? ¹⁰ E yalo Aya tuqmó betóo, yalo Aya ę tuqmó betóo, eretei diaaq kisipanié? Ya yalo diapaae yó mótu betere fota, yalo kekeme nóló dumipó. Ya yalo Aya ę tuqmó bitu, ama kisipa mole ala erótum beteretei, diaaq ai kelere ape.” ¹¹ Ya yalo Aya ę tuqmó betóo, ę yalo Aya tuqmó betóo, erapó dere fo diaaq wosóló, mo dapóló kisipa tiki tira. Ai alatamo ini depa, ti yalo erale kelemei alarape kolóló, kisipa tiki tira. ¹² Ya yalo diapaae mo i dere ape. Whj me detamo ępaae kisipa tiki tiratépa, ti ai whjné yalo yale ala kaaetóró yaalopó. Ti noatepae, ę yalo Aya beterepaae foletuiné take nalo diaaq yalo du betere alarapekélé fea bosenóló, mo doasi ala yaalo ai ape.” ¹³ Naalemané Alimané ere ala bete hakearaairala, me noa ąlakó yalo doimó ępaae wosetepa, ti ai whjpaae yalo mo melaalopó.

¹⁴ Diq feané yalo doimó me noa ąlakó kematepa, ti ai ala yalo mo eraalo ai ape,”

Kale Dei Kepe Wisi diq beterepaae waalopó yóló mulale fo

¹⁵ “Diaaqtamo ępaae hakesené sukóló yaala sókó fu betepa, ti yalo yae yóló muló betere fokélé diaaq mo wisiyóló sya fóló, erótum betaalopó. ¹⁶ E betale sirimó, suka

fea diątamo betó taru, dią tao sóró fotokó bulótú betaaire seké mekó yálo Ayapaae dotonae depa, ama dią beterepaae mo dotonaalo ai ape.¹⁷ Ti ai sekéta, mo ala maaté du betere Dēi Kepe Wisipó. I hae so whjné ama dere fo wosóló, mopóló ą dape senénipó. Ti noatepae, atimané ą kolóló kisipakélé inireteinépó. Tépatei, mió ą diątamo betóo, take nalokélé dią tuamó betóo, yaairetei diaaq ai kisipare ai ape.¹⁸ Dią hae aya meiyóló, bokonaale naale senaale kaae beterópóló yálo dią taaróló fumitei, ę dią beterepaae momó fesaae waalopó.¹⁹ Mo sawa su kamó bituraalu, i hae so whjné ę kelaalo meitei, dijanéta ę ke laalopó. Ti noatepae, ę kepaayóló betereteiné, diąkélé mo betaalo ai ape.²⁰ Atétere su kamóta, ę yálo Aya tuamó betepa dią ę tuamó betóo, ę dią tuamó betóo, ere ala diaaq kisipa yaalopó.²¹ Mepaae whj de yálo yae yóló muló betere fo aqmó sukóló bitu, sya fóló eró tapa, ti ai whjné ępaae yaala sókó fu beterapó. Mepaae whj dené ępaae yaala sókó fu betepa, ti yálo Ayanékélé ai whjpaae yaala sókó fóo, yálokélé ąpaae yaala sókó fóo du betaalopó. Téturaalu, ę tuamó ere ala fea yálo ąpaae hakearóló yó melaalo ai ape,” yalepó.

²² Tétepa, kale Iskariot be whjkó Judas-né ama yakoma Judas-né Yesupaae duraalu, “Tale-ó, i haemó betó mole so whj feané yá kolópóló yó meni, djané maaté kolópóló, yó melaalopó dere-a, noatepae?” yalepó.

²³ Ti fo depa Yesuné duraalu, “Mepaae whj dené ępaae yaala sókó fu betepa, ti yálo yó matere fo wisiyóló sóró erótú betaalo ai ape. Atétere whjpaae yálo Ayané yaala sókó furaalu, dámoo wusuró ą beterepaae wóló ątamó betamó mo ti betó tawaalopó.

²⁴ Mepaae whj dené ępaae yaala sókó fenitepa, ti yálo i yó mótu betere fokélé diaaq sya fóló eraalomeipó. I kale wosetu betere fota, yálo kekeme nóló dumitei, ę doteyale seké yálo Ayané ama fotóró yó mótu beterapó.²⁵ I fo feata, ę diątamo betamó bitutei yó mótu betalepó.²⁶ Tétu betatelei, diątamo betamó bitu, dią tao saaire seké kale Dēi Kepe Wisi Ayané yálo doimó dotonaalopó. Ai sekéné amata, diąpaae fea ala yó melaalo ai ape. Téturaalu, yálo diąpaae yó mótu betale forape keteni, kisipa yó tanópóló, ama dią yó mótu betaalopó.²⁷ Ę tuamó mole hosaa muni deyóló mo dua betere ala diamó melóló ę i fole ape. Yálo i matere hosaa muni deyóló dua betere alata, i haemó betó mole mo so whjné matere kaae meipó. Térapa, diaaq hosaa tuamó sekétere alaró witere alatamo muaqsóró yae.²⁸ Ęta, dią taaróló faalotei, dią beterepaae momó fesaae waalopó yale fota, diaaq ai wosale ape. Diaaq ępaae yaala sókó fole ala mupata, ti ę yálo Aya beterepaae fulapó dere fo woseturaalu, hajné sukuapó. Ti noatepae, yálo Aya ą doasi fotokó bole seké bitu, ama ę teteró beterapó.²⁹ Take i alarape mo depa kilitu, mo irapóló diaaq kisipa tiki tirópóló, i alarape yaaipatei, folosóró yálo diąpaae ai yale ape.³⁰ Yálo diąpaae fo me kae dekéró yaalomeipó. Ti noatepae, i hae teteróló kaae tare topo whj Satan ipaae mo felekémó sókó waai dapó. Téyalotei, ama ę só de rraire bete mekélé mo munipó.³¹ Tépatei, yálo Ayapaae yaala sókó furaalu, ama erae dere alatóró yálo erótú beteretei, i haemó betó mole so whj feané kolóló taaréni, mo kisipa sónpóló dapó. Térapa, mió dà faalopa fiépe,” yalepó.

15

Yesu qta wain képiné betepó yale fo

¹ “Mo wain képi beteta, ti etórótipó. Yalo Aya qta, wain kutó Talepó. ² Mepaae du olenitere tetejrape ti ama tukóló taae falatu beterapó. Mepaae du oletere tetejrape mo dekéró oleyópóló, yalo Ayané mepaae séli yó moletei turukóló taae falatu beterapó. ³ Yalo take diapaae yó mótu betale foné diq fea fokóló mo ti wisiró beterapó. ⁴ Diq e tuqmó betepa, ti ekélé diq tuqmó betaalo ai ape. Kale képi tetejrape tikimó olekenipa, ti du oleyaalomeipó. Diq e tikimó olekeyóló bitinipa, ti netéró du oleyaaloe?

⁵ Mo wain képita, ti etórótipó. Diqata tetejrape ai ape. Mepaae whjtamo e tuqmó betóo, ekélé ai whj tuqmó betóo epa, ti du mo dekéró oleyaalopó. Téni, etamo tekée fóló kae betepa, ti ai whjné ama me alakélé mo enénipó. ⁶ Mepaae whjtamo e tikimó olekeyóló bitinipa, ti ai whj sélitepa tukóló taae falatere ni tetej kaaepó. Ai taae falatere tetejrapeta, dasóló si bilirótua dapó. ⁷ Diqkó whj me detamo e tikimó olekeyóló betóo, yalo fokélé naao hosaa tuqmó muóo iruraalu, me qlakó épaae kematepa, ti ai whjpaae yalo mo melaalopó. ⁸ Diq tuqmó du mo dekéró olepa, ti yalo Ayané ama ere ala wisinaale so whj feané kolópóló hakearapató. Atére ala so whjné kilitu, diq mo yalo yó matere whjrapetóró beterapóló kisipa yaalopó.

⁹ Yalo Ayané épaae yaala sókó fu yale kaae, yälokélé diapaae yaala sókó fole ala du betalepó. Téräpa, yalo yaala sókó fóló mole tuqmótöró hale betó tawae. ¹⁰ Yalo Ayané ama erae yóló muló betere fo sya fóló eró taruraalu, ama

yaala sókó fóló mole tuqmó betó tarapó. E ai ala ere kaae, yalo erae dere fo diaaq wosóló erótú betepa, ti diq yalo yaala sókó fole ala tuqmó betó tawaalopó. ¹¹ Yalo diapaae i yale fo feata, e tuqmó mole hajtere ala diq tuqmó fäaturaalu, diaaq hajtere ala mo ti surópóló kisipa mutu yalepó. ¹² Yalo diapaae yae dere fo ipó. Yalo diqatamo yaala sókó fóló mulure kaae, naao ne no diásisikélé ai ala du betae. ¹³ Whj mené ama yaala sókó fole whjrapé tao saai dapóló, ama betere bete hale melóló sukutepa, ti atéró yaala sókó fole alané mepaae yaala sókó fole ala fea téteró beterapó. ¹⁴ Diaaq yalo yae yóló muló betere fo erótú betepa, ti diq yalo fulumu whjrapé ai betere ape. ¹⁵ Betä kutó diratere whjné a téteróló kaae tare whjné dere ala fea ama kisipa inipó. Atére betené take bitiré wouraalu, yalo diapaae kutó diratere whjrapé-ó yaletei, ai fo momó kaae ini, mió diapaae yalo fulumu whjrapé-ó, dapó. Ti noatepae, yalo Ayané yó melale alarape fea diaaq kisipa yópóló, yalo diapaae hakearóló yó melalepó. ¹⁶ Diaaq e sókó sóró kae beterénitei, yalo diq sókó sóró kae beteró beterapó. Ai alata hale inipó. Diq fóló, mo ti muó tawaaire du olerópóló kisipa mutu yalepó. Atéturaalu, yalo doimó diaaq me noa qlakó Ayapaae kematepa, ti ai kematere qla ama diqmó mo melaalo ai ape. ¹⁷ Yalo diapaae yae yóló mulatere fo i ape. Diásisitei yaala sókó fole ala du betae.

Mo whjné Yesuné yó matere whjrapé höróló bóe dale fo

¹⁸ I haemó betó mole so whjnétamo diq höróló bóe du betepa, ti folosóró atimané e höróló, bóe dale ala kisipa muue. ¹⁹ Diqatamo i hae tale betepa

wuṣóró, ti i hae so whjné faketóró beterapóló kisipa mutu, diąpaae yaala sókó fole ala du bituṣpó. I hae so whjtamo touyóló betepa, yałotei dią sókó su yóló kae beteralepó. Atére betené diątamo bóe du beterapó. ²⁰ Yalo diąpaae yó melale forape kisipa muae. Kutó diratere whjné ą kaae tare whj ama tpteróló kaae tanénipó. Atimané etamo bóe dóló susupui ala erótú yale kaae, diąpaaekélé eraalo ai ape. Yalo yó male fotamo atimané wisiyóló wosóló erótú betepa, ti diaaq yó matere fokélé atimané wisiyóló wosaalo ai ape. ²¹ Ti noatepae, ę doteyale seké, atima kisipa inireteiné dią yalo so whj bitu, yalo ala erótú beteremó, atimané diąpaae kae kae susupui ala erótú betaalopó. ²² Ę i haepaae wóló, yalo fo atimapaae yó móluqşóró, ti dowi alamó atima só deraaire kwia muqmeipó. Tépatei, atimané yale dowi alamó fo tokótamo depa, meipóló hepée falaaire tū mo munipó. ²³ Whj me dené ę hóróló bóe du betepa, ti ai whjné yalo Ayakélé hóróló bóe dilapó. ²⁴ Take mo betä whjnékélé inire ala yalo atima kuamó eróluqmeisóró, ti atimané yale dowi alamó só deraaire kwia muqmeipó. Mió i yale kelemei alarape atimané kolólótei, etamokélé yalo Ayatamokélé, bóe dóló hóralepó. ²⁵ Atimané ai du betere alata, i asere fo dokonóturaalu yalepó, ‘Me bete munipatei, atimané etamo hale bóe dalepó.’

²⁶ Até du betaalotei, dią tao sóró wisiraaire seké betä waalo ai ape. Ai sekéta, ę fóló yalo Ayatamo bituraalu, dią beterepaae dotonaalopó. Ata, mo alané bete yalo Ayatamo betamó biti wouraalu, yalo ere ala fea etérápóló, dią tao sóró fotokó bulóló tū yó melaaire seké dią beterepaae waalo meipó. Etamo fupa, ti yalo ą dią beterepaae dotonaalopó. ²⁷ Mo take Dëi Kepe Wisipó.

kaae sale alimótei, dią etamo bitiré waleteiné diaaqkélé ę etei kaae whjpóló hakearóló yó mótu betenérapó,” yalepó.

16

¹ “Yalo diąpaae i yale fo feata, dią ę sya fu betere ala taaróló, kópaae faqşóró yalepó. ² Atimané dią fo wosetere bepaae waqşóró dóló hökonaalo ai ape. Ai ala maaté mei, mepaae whj atima Kótóné ala eratere nisiyóló, dią mo ti sukópóló daalo ai ape. Ai ala yaaire be dë mió mo felekémó sókó waai dapó. ³ Eró yalo Ayatamo atima kisipa inire betené diąpaae atei kaae alarape eraalo ai ape. ⁴ Atépatei, yalo diąpaae i deté wou betere fo dokonóturaalu mo eratere suksamó, noa ala dutérápóló dią kilita yaqşóró, yalo i dere fo kisipa yaasepóló dapó. Ę diątamo hale betereteiné take yalo diąpaae etei fo inipó.

Dëi Kepe Wisi wóló yaaire alamó yale fo

⁵ Téretei miota, ę doteyale seké beterepaae momó fesaae fulapó. Até yaai depa, diąkó betä whjnékélé, ‘Yá maae faai de?’ yóló, epaae wosetere fokélé dumipó. ⁶ Yalo diąpaae i forape yaleteiné mió diaaq hosaa tuamó dekéné ai sukutu betere ape. ⁷ Tépatei, yalo diąpaae mo dapó. Diąpaae wisi ala eraaire tū mulóturaalu, ę dią taaróló fulapó. Etamo fenitepa, ti dią tao sóró fotokó bulóló tū yó melaaire seké dią beterepaae waalo meipó. Etamo fupa, ti yalo ą dią beterepaae dotonaalopó. ⁸ Ai Dëi Kepe Wisi wouraaluta, i haemó betó mole so whjné du betere dowi alakélé, Kótóné donoi ala etérápóló yó mótu betere alakélé, taleyóló kwia matere alakélé, fea ai sekéné ama hakearateremó, hoko ala du beterapóló dią hosaamó saalopó.

⁹ Ti noatepae, i haemó betó mole so whjné ępaae kisipa tirénitere beteta, dowi alapóló ai Dei Kepe Wisiné atima hosaamó seraalopó. ¹⁰ Ę yalo Aya beterepaae fesaae foletei, momó kae diaaq ę kelaalomeipó. Ę atéró foleteiné so whj feané Talené donoi ala kisipa yópóló, ai sekéné hakearóló yó melaalo ai ape. ¹¹ Mió i haemó teteróló kaae tare seké ama yale alamó, ą só deró beterapó. Tétu, i haemó betó mole so whj tale dere alakélé hoko yalepóló, hosaamó sónpóló, ai waaire Kepe Wisiné hakearaalo ai ape.

¹² Yalo diapaae yaai dere fo dekéró mupatei, bete diaaq senénireteiné fea fo enénipó. ¹³ Tépatei, kale mo fo maaté bole Kepe Wisi ą wólota, mo fo bete turó diaaq tué yópóló, hakearóló yó mótu betaalopó. Aita, ama kekeme nóló yaalomeitei, mo ama wosale fotóró diapaae yó melaalopó. Téturaalu, nalo waaire be dëmō yaaire alakélé yó melaalo ai ape. ¹⁴ Ai Dei Kepe Wisiné yalo mo bete mole fo diaaq kisipa yópóló, ama tao sóró diapaae yó melaalopó. Téturaalu, yalo ere ala wisinaale so whj feané kolópóló, ama hakearaalo ai ape. ¹⁵ Yalo Ayané ama teteróló kaae tare ala fea, yálokélé teteróló kaae tarapó. Atére betené yalo fo diaaq kisipa yópóló, Dei Kepe Wisiné ama hakearóló yó melaalopóló, yalo diapaae yalepó.

¹⁶ Mo sawa sukmó diaaq ę kelaalomeitei, sawa beteró, diaaq ę momó kelaalopó,” yalepó.

*Yesuné diaaq hosaa sekę
yaalotei momó hajyaalopó yale fo*

¹⁷ Ai fo depa, mepaae ama yó matere whjrape atimasisitei duraalu, “Sawa sukmó ą kelaalomeipó. Téyaaalotei, sawa

sukamó beteró ą momó kelaalopó, dere foró ama Alima beterepaae foleteinépó yale fotamo-a, noa betené yaleropó,” yalepó. ¹⁸ Atimasisitei duraalu, “Mo sawa sukmópó yale fota, noa betené yaleró dákélé kisipani, kóló kólórapó,” yalepó.

¹⁹ Ama ai yale fomó, atimané ąpaae wosaa mutere kisipa ama kolóló, atimapaae duraalu, “Sawa sukmó diaaq ę kilini bitiré fóló, sawa sukmó momó kelaalopó yale fomó, diasisitei noatepa kelaarótú bitu de? ²⁰ Yalo diapaae mo i dere ape. Diaqta, diaaq hosaa tuqmó dekéné sukuturaalu, wole-u du betepa, i haemó betó mole so whj atima hajné suku betaalopó. Diaaq hosaa tuqmó sekéné suku betaalotei, momó kisipa felé yóló, hajtu betaalo ai ape. ²¹ Sorapené naale saaire be dë sókó wapa sisó nukuraalu, ama tikimó doasi dele sua dapó. Téteretei, ama naale só mulóló, klılipaae naalené tiki kolóló hëkesuturaalu, ą doasi dele sale ala kisipa keterótua dapó. ²² Atétere kaae, mió diaq dekéné ai suku betere ape. Tépatei, ę momó diaq beterepaae wale sukmó, diaaq ę kilitu dere haj mené tokqló aluranénipó. ²³ Atétere sukmó, diaaq ępaae me wosetere fokélé mo yaalo meipó. Yalo diapaae mo dapó. Diaaq yalo doimó Ayapaae me qlakó kematepa, ti ai whjpaae ama mo melaalopó. ²⁴ Take bitiré woukélé, diaaq yalo doimó me qla kematere alakélé mo inipó. Téräpa, mió bitutamo me qlakó kematepa, ti ai qla suraalu, diaq tuqmó hajtere ala mo turó fayaalopó.

²⁵ Taketa, yalo diapaae kinóló mole ala fo salepaae dó faróló deté waletei, nalo waaire sukmó yaaitere alata, fo salené ini, yalo Ayané ama ere ala etérapóló,

mo hąkearóló yaalopó. ²⁶ Ai be dəmóta, diaaq yalo doimó ąpaae kema yaalopó. Yalo i du betere fota, diámó yalo Ayapaae woseraalopóló dumipó. ²⁷ Téyalo meipa, diaaqtet ąpaaetóró wosae. Ti noatepae, diaaq ępaae yaala sókó fóo, ęta Kótótamo betóló wale whı́póló ąpaae kisipa tiki tiróo ereteiné, yalo Ayané ama diąpaae hosaa muóló yaala sókó fu beterapó. ²⁸ Take ę yalo Ayatamo beteró, i haepaae walepó. Mió ę i hae taaróló, momó yalo Aya beterapae fulapó,” yalepó.

²⁹ Ai fo depa, ama yó matere whı́rapené ąpaae duraalu, “Miota naao dąpaae fo salepaae dó faróló dumi, mo hąkearóló dapó. ³⁰ Mió dąné kisipare ala betə ipó. Fea ala naao kisiparu hąkeamó yó mótu betereteiné, mené ępaae momó wosetere ala kae enénipó. Atérené yata, Kótótamo betóló wale whı́póló dąné kisipa tiratapó,” yalepó.

³¹ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Dią tué tiki tirópóló kaae taté waletei, miótı ępaae diaaq tué tiki ai tiratere ape! ³² Téretei, diaaq be dokó dapo dapo yóló furaalu, ę wotoró betepa taaróló faaire be də mió i sókó wale ape. Téyaloatei, ę wotoró bitini, yalo Ayatamo wusuró beterapó.

³³ Yalo diąpaae i yale fota, dią ę tuamó hosaa muni deyóló dua beterópóló yalepó. Dią i haemó bituraalu, kae kae sekéi ala siré fu betaalotei, i haemó mole alarape fea yalo mo ti doróló teteró beterapó. Atérapa dią furu furu ini, hosaa diriyóló dua betae,” yalepó.

17

Yesuné Alimapaae momayale fo

¹ Yesuné ai forape yale kılıpaae ó hepen-paae kese holóló momaturaalu,

“Aya-ó, mió kale tukóló muló betere be də i sókó walapa, naao Naalené yə tuamó ere ala wisinaale so whı́ feapaae hąkearópóló, naao ama ere ala wiși hąkearae.

² Ti noatepae, i haemó betó mole so whı́ fea teteróló kaae tanópóló, naao ę sóró beteralepó. Naao ępaae ai melale so whı́paae mo ti betaaire bete melópóló, naao fotokó ę sümó melalepó.

³ Mo ti betere bete i ape. So whı́nē yata, mo betə betere Kótópóló tué yóo, naao doteyale whı́ Yesu Kerisokélé tué yóo, dere alata, mo ti betere betepó.

⁴ Naao ępaae i haemó dirae yale kutó fea yalo diyóló kemeraleteiné, naao ere ala wisinaale i haemó betere so whı́nē kolópóló, hąkearalepó.

⁵ Aya-ó, i haekélé kaaraaipa dąmo wusuró bitu, naao ere ala wiși hąkearótu yale kaae, mió ę i hae taaróló yə beterapaae fesaae wóló betepakélé, ai ala momó eraasepóló dapó,” yalepó.

Yesuné ama yó matere whı́rapemó momarale fo

⁶ “Aya-ó, i haemó betó mole so whı́ kuamó, mepaae naao sóró ępaae melale so whı́paae ti naao ere ala wiși yalo hąkeamó erótú betalepó. Atimata take naao so whı́ betaletei, naao sóró ępaae melalepó. Atéyale so whı́nē naao fo mo betə wosóló, erótú betalepó.

⁷ Naao ępaae melale alarape feata, yə betemó kaayóló walepóló, mió atimané tuérapó.

⁸ Ti noatepae, naao ępaae yó melale fo fea yalomó atimapaae yó matepa, atimané mopóló wosalepó. Atéturaalu, ę yata ala betóló naao ę dotonatepa wale

whjpóló, atimané ępaae kisipa tiralepó.

⁹ Naaō atima tao sópóló, yálo momarótú beterapó. Yálo i dere momata, i haemó hágé betó mole so whjmó dumitei, naao sórō ępaae melale so whjmó kisipa mutu i detere ape. Ti noatepae, atimata mo naao so whjtórótipó.

¹⁰ Naaō so whjta, ti yálo so whjtórótipó. Yálo so whj fea ti naaotórótipó. Atimapaae erale ala so whj feané kilitu, yálo ere ala wisinaale hákearalepó.

¹¹ Mió ę i haemó doa folo sukamó betaalomeitei, i whjrake atimata i haemó hágé betepa, ę ya beterepaae walapó. Mo kae betere Aya-ó, i whjrake atima me ala yaqsóró, naao ere ala tuqmó beterópóló kaae tawae. So whjné naao ere ala wisinaale kisipa yópóló, naao doasi doi mole fotokqné ę tuapaae eralepó. Térapa, dámō mo betatóró biture kaae, atimakélē atérótóró beterópóló, naao ę male doiné teteróló kaae tawae.

¹² Ę atimatamo betqmó betale sukamó, naao ępaae melale doiné atima mo wisiyóló kaae tawalepó. Atéró, kaae tawale sukamó mo betä whjkókélē alunipó. Kale asémó ere fo dokonóturaalu, aluyaai yale whj ą betä mo ti aluyalepó.

¹³ Mió ę ya beterepaae waai, i haemó atimatamo betere féli, ę tuqmó mole hajtere ala mo turó atima tuqmókélē mulópóló, i forape atimapaae du beterapó.

¹⁴ Ę i hae tale bitiniru ere kaae, atimakélē i hae tale bitinipó. Naaō ępaae erae yale fo yálo atimapaae yó melalemó, i haemó betó mole so whjné atimatamo bóe dóló hóralepó.

¹⁵ Aya-ó, yálo i dere momata, atima i haemó beteretei tokó sóró, naao kae tikipaae beterae

yóló dumitei, dowi kepené atima doraqsóró, seséyae yóló dapó.

¹⁶ Ę i hae tale bitinirure kaae, atimakélē i hae tale bitinipó.

¹⁷ Atima me alatamo hoseké yóló betaqsóró, mo fonétei atima kae sóró beterae. Naaō fota me kae mei, mo bete mole fopó.

¹⁸ Ę i hae so whjtamo beterópóló, naao ę i haepaae dotonótú yale kaae, i whjrake atimakélē, i haemó betó mole so whjtamo beterópóló, yálo dotonatapó.

¹⁹ Atimakélē me alatamo hosekéní, mo kae beterópóló, ę mo naao alatóró eraai kisipa mutu, yslotei ę kae sóró beteratapó,” yalepó.

Yesuné i haemó betó mole so whjmó momaralefo

²⁰ “Yálo i dere momata, i whjrake atima maaté tao sópóló dumitei, mepaae so whj de atima yó matere fo wosóló, ępaae kisipa tiraaire so whjmókélē i dere ape.

²¹ Aya-ó, yálo i dere momata, ę ya tuqmó betóo, ya ę tuqmó betóo iru, mo betatóró biture kaae, atimakélē fea atérótóró beterópóló yae. I haemó betó mole so whjné ę naao doteyale whjpóló kisipa tirópóló, atima dámō tuqmó beterópóló yae.

²² Naaō ere ala wisinaale hákearóló ępaae melaletei, yálo mo atimapaae melalepó. Até yaleteita, dámō mo betä kisipa muóló biture kaae, atimakélē atéró beterópóló yalepó.

²³ Naaō ę doteyóo, ępaae yaala sókó fóo, ere ala atimapaaekélē eró beterapóló, i haemó betó mole so whjné kisipa yópóló, atima fea mo betä faketóró alerae.

²⁴ Aya-ó, naao ępaae melale so whj ę betere tikimótóró betamó

bitu, ዕ tuämó ere ala wisinaale atimané kolópóló kisipa mutapó. Ti naao ai ere ala wisinaaleta, take sáró haetamo kaaraaipatei, yaala sókó furaalu, ዕpaæe melalepó.

²⁵ Mo donoi ala maaté yó tare Aya-ó, i haemó betó mole so whjné ya tuénitei, yało ya tuérapó. I whjrape atimanéta, naao ዕ doteyalepóló kisiparapó.

²⁶ Naao ዕpaæe yaala sókó fole ala atima tuämó muóo, ዕkélé atima tuämó betóo erópóló, yało ya etei kaae Tale beterapóló, atimapaae hakearóló yó maté wou betalepó. Ai ala taaréni, miókélé hale detétóró fu be-taalopó,” yalepó.

18

Yesu daai tawale fo

(Mat 26:47-56, Mak 14:43-50,
Luk 22:47-53)

¹ Atéró, Yesuné moma yóló kemetepta, ama yó matere whjrape atima betere tiki taaróló, Kidron ho teyóló felepó. Ai ho uté fakeró *Olip* nirape daae mulapó. Yesuró ama yó matere whjrapetamo ai ni daae mole tikimó sókó felepó.

² Ai hae tikita, Yesu dópóló eleké deyaaire whj Judas-né ama mo tuérapó. Ti aita, Yesuné ama yó matere whjrapetamo suka fea touräleta du betale tikipó.
³ Atéró, kale Judas ዕ ai ni daae mole tikimó sókó walepó. ዕ atéró wale alata, ama wotoró mei, mepaae diki tare whjrapekélé, Farisi whjaperó so whjmó momaratere topo whjrapené sóró beteró betere whjrapetamokélé, dapesó walepó. Ai whjrape atima feané mo sákélé, *lamp* sákélé, bóe dele ዕla olarapekélé, fea tawóló walepó.

⁴ Yesuné ዕpaæe eraaire ala fea ama kisipa irutei, ዕ sókó fóló

atimapaae duraalu, “Diaaq ai-a, de kekitu bitu de?” yalepó.

⁵ Ai fo depa atimané duraalu, “Dáta Nasaret be whjkó Yesu keketapó,” depa, ama duraalu, “Ai whjta etóróti i ape,” yalepó. Ai wale whjrapetamo Yesu dópóló, eleké deyaaire whj Judas-kélé daalepó. ⁶ Yesuné ai whjta, etóróti i ape dere fo woseturaalu, atima sisóné fele tikimó, dée nalepó.

⁷ Atétepa, Yesuné atimapaae momó woseturaalu, “Diaaq ai kekitu betere whj-a, de?” depa, atimané duraalu, “Nasaret be whjkó Yesupó,” yalepó.

⁸ Yesuné kale whjrapetamo duraalu, “Ai whjta, etóró i ape yóló yało taketi diapaae inié? Diaaqtamo ዕ kikitu betepa, ti i whjrape atima hale fópóló yae,” yalepó. ⁹ Ti ai yale alata, take Yesuné “Naao ዕpaæe melale whjrape mo betakélé alunipó,” yale fo mo dokonóturaalu yalepó.

¹⁰ Téró, Saimon Pitane fölo separe be dolomó deró beteretei sókó sóró, so whjmó Talepaae momaratere topo whjné kutó diratere whjné tururó woséli sääe deralepó. Ai whjné ama doita Malkus-pó.

¹¹ Yesuné Pitapaae duraalu, “Naao ai separe sóró momó be dolopaae bulae. Naao kisipané yało Ayané ዕ melale wéi wutimó beleretei yało naalomeipóló de?” yalepó.

Fo tekqai Yesu Anas beterepaae dapesó fele fo

¹² Téró, diki tare whjaperó atimané topo whjtamó yóo, mepaae Juda topo whjrapekélé yóo yóló, Yesu tawóló halika tikané dokalepó. ¹³ Atéró, atimané ዕ folosóró Kaiapas-né nouma Anas beterepaae dapesó felepó. Kaiapas ዕta, ai ba fo tuämó so whjmó Talepaae momaratere

whjrapené topo whj beteropó.
¹⁴ I seké Kaiapas-ta, take Juda so whjpaae duraalu, “Dä Juda so whj me ala yaqsóró, betä whj sukutepa mo wisirapó,” yale whjapó.

*Pitané Yesu q kisipanipó yale fo
 (Mat 26:69-70, Mak 14:66-68,
 Luk 22:55-57)*

¹⁵ Atéró, Yesu dapesó fupa, Saimon Pitaró ama yó matere whj metamo Yesu sya fu betalepó. Kale mo so whjmó Talepaae momaratere topo whjné Yesuné yó matere me whj ama wisiyóló tuéreteiné ai bolaare tipi tuapaae doropópóló yalepó. ¹⁶ Téyaletei, Pita q ai tipi tñ serekemó daapa, kale me yó matere whj momó fesaae wóló, tñ kaae tare senaalepaae Pitakélé ipaae wópóló yae, yalepó.

¹⁷ Atéró, kale tñ kaae tare senaalené Pitapaae woseturaalu, “Yákélé ai whjné yó matere whjkóe?” depa, Pitané kale senaalepaae tokó mótu duraalu, “Eta, ai whjné yó matere whj meipó,” yalepó.

¹⁸ Atéró, kale mepaae kutó diratere whjrapéró mepaae doasi diki tare whjrapetamo atima sosoli depa, si nokeyóló simó boperóló daae molepó. Atéró daae mupa, Pita ąkélé sosoli depa, atimatamo simó daalepó.

Momaratere topo whjné Yesutamo fo tekaletei

*(Mat 26:59-66, Mak 14:55-64,
 Luk 22:66-71)*

¹⁹ Atima atéró simó betó mupa, mo so whjmó Talepaae momaratere topo whjné Yesupaae woseturaalu, “Naao yó matere whjrape-a, deé? atimapaae naao noa fo yó maleé?” yalepó.

²⁰ Ai fo depa Yesuné duraalu, “Yalo fo mekó kinóló yó meni, so whj feané wosópóló, hakeamótóró yó mótu betalepó. Yalo yó male fota, Kale Juda fake so whj

fea touräleta dere fo wosetere beraperó, moma dere betamo tuämótóró yó mótu betalepó. ²¹ Téyalepa, naao ępaae noatepa wosete? Yalo yó matere fo wosale so whjné tuérapa, atimapaae wosae,” yalepó.

²² Yesuné ai fo depa, Juda topo whjné sóró beteró betere whj betä q daale felekemó daai sókó wóló, ama kelepaamó deké sóró duraalu, “So whjmó Talepaae momaratere topo whjpaae atei kaae fo dua de?” yalepó.

²³ Atétepa Yesuné duraalu, “Yalo me dowi alakótamo itikimó, ti i so whj feané keletómó yalo yale ala hakearóló yae. Téni, yalotamo ępaae mo fo itikimó, ti naao ę häle noatepa dile?” yalepó. ²⁴ Atéró, Yesuné ama naase häle dokopatei, kale whj Anas-né q Talepaae momaratere topo whj Kaiapas beterepaae fópóló doteyalepó.

²⁵ Atima ai ala du betepa, kale whj Saimon Pita q simótóró häle daapa, mené ępaae duraalu, “Yákélé ai whjné ama yó male whj meié?” depa, Pitané duraalu, “Ai whjta ę meipó,” yalepó.

²⁶ Tétepa, momaratere topo whjné kutó diratere whj betä beterepó. Ata, take Pitané woseli tikale sekéné ama fake whjapó. Ai sekéné Pitapaae woseturaalu, “Yata, u Olip ni daae mole tikimó daapa kelale whj-a, kaeé?” yalepó. ²⁷ Ai fo depa Pitané momó meipó, deretamotóró wä kakaruk bané hale yalepó.

Yesu topo whj Pailat beterepaae dapesó fele fo

(Mat 27:11-23, Mak 15:2-15, Luk 23:1-5, 18-25)

²⁸ Dilikitamo ai ala deté wóló, hika be détamo Yesu q kale topo whj Kaiapas-tamo betepa, Juda topo whjrapené Rom Gavman topo whjné bepaae dapesó felepó. Téyaletei, atima kale

boseneyóló fele be dêmó detere qla naaireteiné ai be dolopaae feni, belamó daae molepó. Tí noatepae, atima Juda meire whjné bepaae fupa, ai detere qla naalomeipó, yaqsóró yalepó. ²⁹ Atéró, kale Pailat ą belapaae tóę doropóló, atimapaae duraalu, “I whjta, noa dowi alakó itikimó fo tokótamo yóló diaaq ą só deraai de?” yalepó.

³⁰ Ai fo depa, atimané ąpaae duraalu, “Amatamo *Gavman* whjné yóló muló betere fo tikiuqameisóró, ti dñé ąpaae dapesó uameipó,” yalepó.

³¹ Tétepa Pailat-né atimapaae duraalu, “I whjtamo fo tekäai depa, ti diaaq yóló muló betere fo sya fóló, diaaqtei taleyaasepóló dapesó fae,” yalepó. Ai fo depa, atimané ąpaae duraalu, “Me whj dowi ala depa, taleyóló sukópóló dae fo *Gavman* whjné dąpaae inipó,” yalepó. ³² Yesu hąle bitutei, ą itéró sukąlopóló taketi yóló mulale fo dokonópóló yalepó.

³³ Atéró, kale Pailat ą ama bepaae momó fesaae fóló, Yesu ą beterepaae dapesó ape, yóló woseturaalu, “Yata, Juda fake so whj teteróló kaae tare topo whjé?” yalepó.

³⁴ Tétepa, Yesuné ąpaae duraalu, “Epaae ai wosetere fota, naao kisipanétei dépé, mené ę etei kaae whjpoló ąpaae depa de?” yalepó.

³⁵ Ti fo depa, Pailat-né ąpaae duraalu, “Naao kisipané ęta, Juda whjkó betepa de? Naao so whjró so whjmó Talepaae momaratere topo whjrapetamoné ę só deraai, ę beterepaae dapesó walepó. Téylepa, naao atimapaae noa dowi alakó eraleé?” yalepó.

³⁶ Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Yalo teteróló kaae tare alata, i haemó diaaq teteróló kaae tare ala kaae mei, yalo teteróló kaae tare alata, mo kaepó. Etamo diaaq teteróló kaae tare ala tuqmó

bituqsóró, ti Juda whjrapené ę daai depa, yalo kutó diratere whjrapené bőe duşpó. Tépatei, yalo teteróló kaae tare alata, kae tikimó kaaróló walepó,” yalepó.

³⁷ Ai fo depa Pailat-né duraalu, “Tépata, ę teteróló kaae tare topo whj mo airapó!” depa, Yesuné ąpaae tokó mótu duraalu, “Naao ępaae topo whjpó dere fota, mo dono dapó. Et Talené so whj teteróló kaae tare whj topo whj betaai, i haepaae woó, ę i haemó mo soné deyoo, yalepó. Atépa, mepaae mo ala tuqmó betaai keteké butu betere so whjnéta, yalo dere fo mo dapóló wosetu beterapó,” yalepó.

³⁸ Ai fo depa, Pailat-né faletere fo kaae yóló duraalu, “Mo fo betepó dere-a, noaé?” yalepó. Ai fo yóló, kale Pailat ą Juda so whj daae mole tikipaae tóę doropóló, atimapaae duraalu, “A só deraaire bete tale yalemó, me alakélé mupa kilinipó.

³⁹ Téretei, diaaq mara mole ala sya furaalu, kale boseneyóló fele be dêmó qla detere sukmó *dipula* betere whjrapekó betä fópóló, sokotua dapó. Atétua dere kaae, diaaq kisipané mió i qla detere be dêmó Juda so whj teteróló kaae tare topo whj sokaró de?” yalepó.

⁴⁰ Ai fo depa, atimané ąpaae fo fakelyóló duraalu, “A meipó. Dñé kisipanéta, Barabas dą beterepaae wópólópa, dotęyae,” du betalepó. Ti Barabas ęta, *Gavman*-tamo alale sóró bőe du betale whjpoló.

19

Yesu filipaa eró betere ni tómó oleróló dae yale fo

(Mat 27:27-31, Mak 15:16-20)

¹ Téró Pailat-né Yesu dapésó fóló, ama diki tare whjrapetaae fokosói ala yae yóló malepó. ² Atéró, diki tare whjrapené Yesu faleturaalu, mu daai képi topo whjné debratere topo tao şuróló aleylepó.

Téró Yesuné topomó deró, sonaai kutiklé deró yalepó. ³ Atéró, atimané momó dèle momó dèle yóló duraalu, “Juda so whj téteról kaae tare topo whj-ó, djané naao doi i sóró horatere ape,” yóló faletu betalepó.

⁴ Ai alarape yóló kemetepa, Pailat ą momó Juda so whj betó molepaae fóló duraalu, “Yalo ama yale ala taleyalemó, ą só deraaitere bete mekélé munipa, i dapesó walapa kelael!” yalepó. ⁵ Atéró Yesu faleturaalu, ą topo whjpoló derale mu daai topo taoró sonaai kuditamo deró betepatei, belapaae dapesó dorowalepó. Atéró daapa, Pailat-né atimapaae duraalu, “Mió kale whj i daalapa kelere?” yalepó.

⁶ Atéró, kale so whjmó momaratere topo whjraperó atimané sóró beteró betere whjrapetamoné Yesu dapesó wale kilitu, fo fakeyóló duraalu, “Filipaa ni tómó olerae!” yóló eneta du betalepó. Ai fo depa, Pailat-né atimapaae duraalu, “Yalota, ą só deraaire bete mekélé munipa, diaaqtei ą filipaa ni tómó olerae,” yalepó.

⁷ Atétepa, kale Juda fake so whj feané ąpaae seyóló duraalu, “Amatei ą Kótóné naalemapó du betepa, djané yóló muló betere foné, etei kaae fo dere whj sukópoló dae fo erapó,” yalepó.

⁸ Pailat ą taketa sawa wiyaletei, atéró dere fo woseturaalu, mo doasi winé sukalepó. ⁹ Atéró, ą kale Gavman topo whjné bepaae momó fesaae fóló, Yesupaae woseturaalu, “Yá mé be huluapaae wale whjé?” yóló wosetepa, Yesuné ąpaae me fokélé tokó menipó. ¹⁰ Atétepa Pailat-né ąpaae duraalu, “Yalo ąpaae wosetere fo naao tokó menitere-a, ą fópoló doteyaaitere ala ó, filipaa ni tómó oleraaitere ala yópoló, ę sóró

beteró betere ya kisipa inié?” yalepó.

¹¹ Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Óté taoró betere Kótóné téteról kaae tare fotokó ąpaae mólugmeisóró, ti naao ąpaae me alakélé eroluqmeipó. Térpa, ę naao naase tuqmó mulale whjné ama yale dowi alanéta, naao dowi ala mo teraae falapó,” yalepó.

¹² Atéró, kale Pailat-né ai dere fotóró woseturaalu, ą fópoló sokaaire tų kikitu betalepó. Tétu betepa, Juda fake so whjné fo faketóró hale yó taru duraalu, “Naaotamo ą fópoló dotonatepa, ti ya Sisatamo betą kutó ditere whj meipó. Whj me de amatei, ą topo whj betaai dapóló wóputu betepa, ti ai whjné Sisatamo bőe dilapó,” yalepó.

¹³ Atéró, Pailat-né ai dere forape wosetu, Yesu belapaae dapesó doropóló, Pailat ą fo tokótamo yóló taletere tikimó betalepó. Ai belané doita, kapo fake whamene tikipó. Hibru foné ti Kapata doi mulapó. ¹⁴ Ai alarape yaleteita, kale boseneyóló fele be dę qla detere fula-mó, qla dótöró deyaairaalu, qla qla taleyóló mulatere be dęmō 12 kilok sukakelemó yalepó. Atéró, kale Pailat-né Juda so whjpaae duraalu, “Dię téteról kaae tare topo whj i daalapa, kelae!” yalepó.

¹⁵ Ai fo depa, atimané duraalu, “Djané ą keletere hórapa filipaa ni tómó oleraai dapesó fae yóló, dotopoi fo du betalepó. Tétepa, Pailat-né duraalu, dię téteról kaae tare topo whj ą filipaa ni tómó oleraróe?” yalepó. Ai fo depa, kale mo so whjmó momaratere topo whjné duraalu, “Dę téteról kaae tare whjta me kae mei, Sisa betą beterapó,” yalepó.

*Yesu filipaa ni tómó olerale fo
(Mat 27:32-44, Mak 15:21-32,
Luk 23:26-43)*

16 Ai alarape yóló kemene furaalu, Yesu filipaa ni tómó olerae yóló, Pailat-né atimané naase tuámó mulalepó.

Atétepa, kale diki tare whírapené ą dapesó felepó.
 17 Atéró furaalu, ą oleraaire ni fake amatei beleyóló oleraaire tikimó sókó felepó. Ai hae tikiné doita, suķale whíné topo diripó. Hibru whírapené du betere foné ti Kolkotapó doi mulapó.
 18 Aimó atimané ą filipaa ni tómó oleralepó. Atéró whí tamokélé, me whí ité dėró oleroo, whí me uté dėró oleroo, yalepó.

19 Atéyale kílipaae Pailat-né kale filipaa ni topomó ą i betené dalepóló etei fo asęyóló oleralepó.

**ITA, NASARET BE WHÍKÓ JUDA SO
WHÍ TĘTERÓLÓ KAAE TARE TOPO
WHÍ YESUPÓ**

20 Yesu dóló olerale tikita, ai be hulua felekemó ereteiné Juda fake so whíné ai asęyóló oleró betere fo dosqatu beterekopó. Ai asęyale fota, Juda so whí feané dosqayópóló, Hibru whírapené du betere fonékélé, Rom fonékélé, Krik fonékélé, erepó. 21 Atéró, mo so whímó momaratere Juda topo whírapené Pailat-paae duraalu, “Juda fake so whí tęteróló kaae tare topo whípóló, asęyäose. I whíné amatei duraalu ąta, Juda fake so whí tęteróló kaae tare topo whípó, yale fo maaté asęyóló olerae,” yalepó.

22 Ai fo depa, Pailat-né duraalu, “Yalo asęyale fo momó kae fisikini, ai fotóró atéró mulópólópó,” yalepó.

23 Atéró, mepaae diki tare whírapené Yesu filipaa ni tómó olerale kílipaae doqró diki tare whírapené ama kutirape atima betä betä yóló salepó. Atéyaletei, Yesuné deróló sókó fatere boló kuti betä hąle muni felepó. Ai

kutita, me kwiatamo dekaaporóló dokoni, mo betanétóró dokorepó.

24 Atéró, kale diki tare whírapené atimasitei duraalu, “I kutita, terekeyóló kukwia saalomeipó. Betä whíné saairaalu, atima dokó fea ni kwia siri mulóló, melaa yóló saalopa siépe yae,” yalepó. Ai alarape yaleteita, i asëre fo dokonópóló yalepó. Ai fo i ape.

“Yalo kutirape atima sóró, bolómó deró betere fofo kuti betä muni fupa, ni fakerape feskéé deróló salepó,” erapó.

25 Atéyale kílipaae, Yesuné ama hama Mariakélé, hamané kemakélé, Klopas-ne soma Mariakélé, Maktala sokó Mariakélé, Yesu oleró betere felekemó daae molepó. 26 Aimó Yesuné hamaró ama hosaa mole yó matere whítamo daapa kolóló, hamapaae duraalu, “Yalo hosaa mole hae ti so-ó, ai daale whíta, naao naale ai ape,” yalepó. 27 Téró, ama ai yó matere whípaae duraalu, “Ąta naao hae ai ape,” yalepó. Ai sukmó kaae sóró, ama ai yó matere whíné Maria ątamo betaairaalu, dape salepó.

*Yesu sinale fo
(Mat 27:45-56, Mak 15:33-41,
Luk 23:44-49)*

28 Nalo kale yaalopó yóló mulale ala fea kemeyalepóló kisipa mutu, kale asęyóló muló betere fo dokonópóló, Yesuné duraalu, “Ę węi nokolerapó,” yalepó. 29 Atéró, aimó betä kęlaai *wain* węi wuti fąanóló mupa tepeyóló, kęlaai *wain* węi wępi kaae ąlamó tópuró sóró kape siki kaae ąlamó haka sóró, ama kólómó hamunalepó. Ai kape siki kaae ąlané doita, *hisop*-pó. 30 Atéró, Yesu ai węi nóló duraalu, “Kale eraai yale ala fea mió ąsumó eróló kemerelepó,” yalepó. Atéró, ama topo haepaae hemée deyóló ama kepe bete Talepaae melóló suķalepó.

³¹ Atéró kale filipaa ni tómó olerale whírapé hágé olepatei, ola deyaaí dágé muló betere be dë sókó waqósoró, i ala yalepó. Dótóró qla deyaaire be dë sókó waaipa, qla qla taleyóló mulatere be dëmô, kale oleró betere whírapé hó diri kolokóló teketapóló, Juda topo whírapené Pailat-paae wosene felepó. ³² Ai fo depa, kale diki tare whírapé fóló, kale folosóró ité olerale whíjné hó diri káyoo, uté olerale whíjné hó dirikélé káyoo, yalepó. ³³ Téyaletei, Yesu kelalemó, q taketi sukítikimó atimané ama hó diri káanipó. ³⁴ Aténi, atimakó betá diki tare whíjné ama fisinimó wutí deyalepó. Atéyale tikimó, ama fákeró wéitamo mo wéi kaae suniyóló dorowalepó. ³⁵ Ai alarape depa kelale whíjné ama mo kelale alatóró hágearóló yó male fota, mopó. Ama ai du betere fo diaaqkélé mopóló kisipa tirópóló, hágearmó yó mótu beterapó. ³⁶ Ai yale alarape feata, kale asémó i ere fo dokonóturaalu, yalepó. Ai fo i ape.

“Ama diri mo betákélé káayaalomeipé erapó.

³⁷ Me asére fo i ape.

“Atimané ama tikimó wutiné deyale whíj kelené kikéyóló kaae tawaalopó,” erapó.

*Yesu kane dolomó mulale fo
(Mat 27:57-61, Mak 15:42-47,
Luk 23:50-56)*

³⁸ Atéró, ai ala kemetepe etéyalepó. Arimatea be whíjkó Josep ákélé Yesuné yó matere whíjtei, Juda topo whírapé kolóló wituraalu, ama tué tiki tiró betere ala hágearmó yó menipó. A Pailat beterepaae fóló, Yesuné tiki tekaai dapóló, wosalepó. Téyalemó, kale Pailat-né qapaae téyae depa, ama tiki tokóló só felepó. ³⁹ Mo take dilikitamo Yesu beterepaae fele whíj Nikodimas-ró Josep-tamo

wusuróné Yesuné tiki tokóló só faai dere ala fea yalepó. Atéró, betá ni fë mur-ró mepaae felé kélaa wale olarape aloes-tamo hosekéró beteretei, Nikodimas-né sóró felepó. Ai qlané seké däleta, 34 kilogram-rópó. ⁴⁰ Atéró, kale whíj tamoné Yesuné tiki sóró felepó. Atéró doumó mulaairaalu, *linen* kutimó mepaae felé kélaa wale olarape terepeté fóló, Yesuné tiki bopeyalepó. Aita, atima Juda whírapé douróturaalu dere ala sya fóló yalepó. ⁴¹ Yesu olerale tiki felekemó, betá kutó erapó. Ai kutó tuamó whíj mo betákélé dou erénire, kisi dou wisinaale aleyóló muló beterepó. ⁴² Ti dótóró kale Juda fake so whíj sáa nóló betaaire be dë ereteiné kale doukélé mo felekemó epa, qla qla taleyóló mulatere be dëmô ama tiki aimó douralepó.

20

*Yesu mulale kane dolo hágela
kelale fo
(Mat 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk
24:1-12)*

¹ Atéró, fula kaae sere be dëmô híja be teó dëteretamo Maktala sókó Maria Yesu mulale dou tópaae felepó. Atéró kelalemó, q mulóló fokonale kapo fake tukwé fóló, tumó mupa kelalepó. ² Atépa, kale so q Saimon Pitaró Yesuné ama hosaa mole yó matere whíj metamo beterepaae sururuyóló fóló duraalu, “Tale atimané mopaae sóró fóló mulaleró dä tuénipó,” yalepó.

³ Tétepa, Pitaró kale me whítamó atima betere tiki taaróló, sururu yóló whíj dou tópaae felepó.

⁴ Atimaamo wusuró sururuyóló feletei, Pita taaróló kale me whíj ápi fóló, kale dou tómó sókó felepó.

⁵ Atéró ápi fóló, hemée deyóló kelalemó, Yesu bopeyóló mulale dëi *linen* kuti betá mupa kelalepó.

Téyaletei, q dou dolopaae fenipó. 6 Atépa, nalo Saimon Pita sókó woló, kale dou dolopaae fóló kelalemó, mepaae dēi kutirape betā molepó. 7 Yesuné ama tiki bopeyóló mulale dēi *linen* kuti kae muloo, ama topo boperóló mulale kuti kolokóló kae muloo epa kelalepó. 8 Kale folosóró dou tópaae qpi sókó fóló, daale whj akélé nalo dou dolopaae derepelepó. Dou dolomó ai ere ala kilitu, ama tué tiki tiralepó. 9 Yesu q sukóló momó kepaa yaalopóló, asémó ere fo mo dokonalérápóló, kisipa sinipó.

Yesu Maktala sokó Meripaae yó male wale fo

(Mat 28:9-10, Mak 16:9-11)

10 Téró, kale whjtamo momó bepaae fesaae felepó. 11-12 Téyaletei, kale Maria q dou até belaró daalu, woletu betalepó. Atétu bitu hemée deyóló, kale whj mulale kapo dolopaae kopeyalemó, *enseltamo* mo dēi kuti deróló, Yesu mulale tikimó beterepó. Me seké topo mulalepaae betóo, me seké hó eralepaae betóo, erepó.

13 Atéru, atimaamoné kale sopaae woseturaalu, “Ti so-ó, ya noatepa wole du bitu de?” depa, ama duraalu, “Atimané q teteróló kaae tare Tale mopaae mulale feleró q kóló kóló depa du bitupó,” yalepó. 14 Ai fo yóló, q fetée furaalu kelalemó, Yesu aimó daapa kelaletei, kale soné aita, Yesupóló kisipanipó.

15 Tépa Yesuné qapaae duraalu, “Ti so-ó, ya noatepa wole du bitu de? Ya de keketé kutu bitu de?” yalepó. Ai fo depa, kale soné ama kisipané ai kutó kaae tare whj nisiyóló qapaae duraalu, “Doa whj-ó, naaotamo sóró fipata, ti q sene faai dapa, mulale tiki betā qpaae yó melaasepé,” yalepó.

16 Tétepa, Yesuné qapaae “Maria-ó,” depa, q daalepaae fete fóló, Eremeiki foné fakeyóló duraalu, “Raboni-ó,” yalepó. Ai fo bete feteyóló yó matere whjpó.

17 Ai fo depa, Yesuné qapaae duraalu, “Ę yalo Aya beterepaae fenipa, naao q tatere ala taalae. Yatei fóló, q yalo Aya beterepaaekélé, diaaq Aya beterepaaekélé, q teteróló kaae tare Kótó beterepaaekélé, diaq teteróló kaae tare Kótó beterepaaekélé, momó fesaae fulapóló, yalo norapepaae ene fæ,” yalepó.

18 Atéró, ai kale Maktala be hulua sokó Maria q fóló, ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Tale yalo mo kelalepó,” yóló ama qapaae yae yale forapekélé fea atimapaae yalepó.

Yesu ama yó matere whjrape beterepaae wale fo

(Mat 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49)

19 Téró, *fula* kaae sere be dêmó be diki deretamo ama yó matere whjrape atima kale Juda topo whjrape kolóló wituraalu, atima touróló betó mole be tûrake kinóló diróló betó molepó. Atéró betó mupa, Yesu atima betó mole tuqmó sókó wóló duraalu, “Hosaa muni deyóló dua betere ala diaq tuqmó mulápóló yae,” yalepó. 20 Ai fo yóló kemetepa, ama naasémó *ikoko* daleteiró fisinimó wuti deyale siritamo atimapaae yó malepó. Atéró, Tale kilituraalu, atima hosaa tuqmó doasi hajné sukutere ala mo fayalepó.

21 Atéró, Yesuné atimapaae momó duraalu, “Diaaq hosaa muni deyóló mo dua betó muae. Yalo Ayané q i haepaae wópóló dotonotú yale kaae, yálokélé diaq fópóló dotonatapó,” yalepó. 22 Atéró, ai fo yóló kemetepa, ama fomo atima tikipaae sókó

faróló duraalu, “Dëi Kepe Wisi sae.²³ Diaaqtamo mepaae whjné dowi ala kwia me qla meipóló hqle kemeratepa, ti Kótónékélé atimané yale dowi ala kwia hqle kemeró beterapó. Diaaqtamo mené yale dowi ala kwia me qla meipóló kemeréni hqle tapa, ti Kótónékélé atimané dowi ala kwia kemeró bitinipó,” yalepó.

Yesu q Tomas-paae yó male fo

²⁴ Yesuné ama yó matere 12 whjrapekó betá ama doi Tomas-tei, Didimas-pó, du betere whj Yesu atima beterepaae sókó wale sukamó, mepaae yó matere whjrapetamo betámó bitinipó.²⁵ Atéró, kale mepaae ama yó matere whjrapené ápaae duraalu, “Tale dñé mo kelalepó,” yalepó.

Ai fo depa, Tomas-né duraalu, “Yalotamo ama naasemó *ikoko* dale siri koloo, *ikoko* dale doloró fisinimó wuti deyale dolotamomó yálo naase kesekée faloo initepa, ti diaaq dere fo wosóló, mo dapóló yálo tué tiki tiraalomeipó,” yalepó.

²⁶ Atéró, *fula* betá kemeyale kílipaae ama yó matere whjrape atima momó touróló betale sukamó, Tomas ákélé atimatamo betámó beterepó. Atéró, atima tu kinóló betó mupa, Yesu q sókó wóló atimapaae duraalu, “Diaaq hosaa muni deyóló mo dua betó muae,” yalepó. ²⁷ Téró Tomas-paae duraalu, “Yálo naase ipa, naao kolóló, naase kesekée faloo, yálo fisinimókél naao naase dou kesekée faloo ene ape. Téró, mió naao kisipa tamo mutere ala taaróló, tué tiki tiraе,” yalepó.

²⁸ Ai fo depa, Tomas-né ápaae duraalu, “E teteróló kaae tare Tale Kótóo,” yalepó.

²⁹ Ai fo depa, Yesuné ápaae duraalu, “Naao e mo kelaleteiné naao tué tiki tiratapó. Mepaae whj de e kilinirutei, kisipa tiki tiratepa, ti ai so whj atima Kótóné wisiró

beterapóló hajné sukutu betaalo ai ape,” yalepó.

³⁰ Atéró, Yesuné ama yó matere whjrapetamo bitu, Kótóné eratapóló kisipa yópóló, kelemei alarape mo dekéró eraletei, fea i *buk-mó* asenipó. ³¹ Tépatei, Yesu so whj teteróló kaae tare whj Kerisota, Kótóné Naalemapóló tué tiki tirópóló, i alarape fea aseyalepó. Ti qata, etei kaae Talepóló, ama doimó yó mótu betere fo fea dosşayóló tué tiki tiróturaalu, diq mo ti betere bete sónpóló yalepó.

21

Yesuné kelemei ala eróturaalu ya dekéró sale fo

¹ Atéró ai alarape kemetepa, Yesuné ama yó matere whjrape Taiberius wej fókumó betó mupa, q momó kolópóló, yó male walepó. ² Aimó, Yesuné ama yó matere whj Saimon Pitakélé, Tomas-tei me doi Didimas-kélé, Kaleli hae kwiamó tene Kana be hulua whjkó Nataniel-kélé, Sebedi naalema tamokélé, ama yó matere whj me tamokélé, atima fea touróló betó molepó. ³ Atéró bitu, Saimon Pitané atimapaae duraalu, “Eta, ya sene fulapó,” depa, atimané duraalu, “Dákélé fea faalopó,” yalepó.

Atéró, atima fea nukumó betóló felepó. Téyaletei, ai dilikitamo ya mo betqökél sinipó.

⁴ Atéró, Yesu q mo híkati wej fókumó daapa kelaletei, ama yó matere whjrapené Yesupóló kisipanipó.

⁵ Tétepa, Yesuné atima fo tekéróló duraalu, “Ti naalerape-ó, yakó saleé?” depa, atimané duraalu, “Meipó,” yalepó.

⁶ Tétepa, ama atimapaae duraalu, “Diaaq hqleke wa tao sóró, nuku mole turu naase fakeró derae. Até depa, ti mepaae ya saalo

ai ape," yalepó. Ama ai yae dere alatóró yalemó, hâleke wamó ya mo dekéró deyaletikimó sekéné tukaire mo sýnipó.

⁷ Atéró, Yesuné ama hosaa mole yó matere whjné Pitapaae duraalu, "Aita Talepó," dere fotóró wosóló, Saimon Pitané tómó deratere kuti take sokóló mulaletei kakeróló, wéipaae týwó derepelepó. ⁸ Atéró, Pita ą wéimó ąlaaté fu betepa, mepaae yó matere whjirape atima nukutamo ą sya fu betalepó. Atéró, atimané derale hâleke wamó, ya fayóló mupatei, wéi fókuró nuku fole tikitamo felekereteiné sýjóló só fu betalepó. Ai wéi fókuró nuku foletikitamo däleta, ⁹ mita sýpó. ⁹ Atéró, atima i wéi fókumó sókó walemó, aimó si duku betepa kelalepó. Ai duku betere si keletómó ya biliyó mupa koloo, *bred* orapekélé mupa koloo, yalepó.

¹⁰ Atépa, Yesuné atimapaae duraalu, "Diaaq mió sale yarape mepaaekó ipaae sóró ape," yalepó.

¹¹ Atéró, Saimon Pita ą nukupaae bitj holóló kale hâleke wa wéi fókupaae sýjóló sóró walepó. Aimó dere doakale yarape dosayaalemó, ¹² 153-ró derepó. Hâleke wamó doa atei yarape deyaletei, hâleke wa mo sawa tukó fole alakélé inipó. ¹² Yesuné atimapaae duraalu, "Dią i ąla naai ape," yalepó. Téyaletei, ama yó matere whjrapené ą Talepóló kisipa irutei, atimakó whj betqékélé yá deé? yóló halaainé wosaaitei kisipa munipó. ¹³ Atéró Yesu ą wóló, *bred* o bularape terekeyóló atimamó malepó. Yarapekélé atétóró yalepó. ¹⁴ Aita, Yesu ą sukóló kepaayóló bituraalu, ama yó matere whjrapené ą kolópóló, tamо dakoróló yó melóló, mió ita, sore dakoróló yó male walepó.

Pitapaae Yesuné qapaae hosaa mulée yale fo

¹⁵ Atéró, atima ąla nóló keme-tepa, Yesuné Saimon Pitapaae du-raalu, "Jon-né naalema Saimon-ó, naao ępaae yaala sókó fole alané i whjrapene yaala sókó fole ala bosene fale?" depa, ama duraalu, "Tale-ó, épó. Yalo yapaae yaala sókó fole alata, naao ai tuére ape," yalepó. Ti fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, "Tépa, ti yalo *sipsip* hupu malerapemó, ąla wisiyóló melae," yalepó.

¹⁶ Yesuné kale fo kaae momó duraalu, "Jon-né naalema Saimon-ó, naao ępaae mo yaala sókó fule?" depa, ama duraalu, "Tale-ó, épó. Yalo yapaae yaala sókó fole ala naao ai tuére ape," yalepó. Tétepa, Yesuné ąpaae duraalu, "Yalo *sipsip* hupurape naao mo wisiyóló kaae tawae," yalepó.

¹⁷ Atéró Yesuné ama kale dere fo kaae sore dakoróló duraalu, "Jon-né naalema Saimon-ó, naao ępaae mo yaala sókó fule?" fo sore dakoróló deremó, Pitané ama hosaa tuqmó seké depa duraalu, "Tale-ó, fea ala naao kisipareteiné yalo yá yaala sókó fole ala naao tuérapó," Afo depa, Yesuné ąpaae duraalu, "Yalo *sipsip* hupurapemó ąla mo wisiyóló melae. ¹⁸ Yalo yapaae mo i dapa wosae. Take yá kokopei betale sukamóta, kuti naaotei deróló, naao faai kisipa mutere tikipaae fua yalepó. Téyaletei, take nalopaae yá otene yóló betere sukamó, ti naao naase teré faló betepa, naao kuti me whjné deróló, yá hóre tikipaaetei dapesó faalo ai ape," yalepó. ¹⁹ Yesuné etei kaae fo yaleteita, Pita ą atéró suku-turaalu, Kótóné ere ala wisinaale kolópóló, hâkearaalopóló kisipa mutu yalepó. Atéró Yesuné ąpaae duraalu, "Yá ę sya ape," yalepó.

²⁰ Atéró Pita ą fetée fóló ke-lalemó, Yesuné ama yaala sókó

fale yó matere whj atimaamo sya wou betalepó. Ai whjta, take atima ola nale sukamó, Yesu tikimó tiróló bituraalu, “Tale-ó, ya dópóló eleké deyaaire whj-a, deeé?” yóló wosale whjpó. ²¹ Atéró, Pitáné ai wale whj kolóló Yesupaae woseturaalu, “Tale-ó, i wale seké ą neyaaloé?” yalepó.

²² Tétepa Yesuné duraalu, “Yalo kisipané ai whj ątamo bitiré fóló, ę momó fesaae wale sukamó sókó fópóló depa, aita naao yaaire ala meipa, ya ę sya wale ala betə yae,” yalepó. ²³ Yesuné ąpaae atei fo yalemótei, mepaae Keriso no nerapené ai yó matere whj ą sukaalo meipó yalepóló, feapaae deté kweyóló fakeralepó. Téyaletei Yesuné ai whj ą sukaalo meipóló ini, ama kisipané ą hale bitiré fóló ą momó fesaae wale sukamó sókó fópólópó depa, aita Pitapaae naao yaaire ala meipóló yale fomótei yalepó.

²⁴ I yó matere whjta me kae mei, i alarape depa kelalepóló so whj feané tué yópóló, hakearóló aseyale whjpó. Ai sekéné ama kolóló ai yale fo feata, mo dapóló dənē tuérápó.

²⁵ Yesuné kae kae ala mo dekéró yaletei, ai alarape fea imó aseñipó. Mo featamo mené asə depa, ti i hae kwia tuqmó, ai fo asəre *buk-*rape mulaaire tiki suyaalomeipóló kisipa mutapó.

Aposel

*Yesu hepen-paae dapesó horale
fo*

¹ Tiopilus-ó, take ýalo folosóró aseyale buk-mótá, Yesuné yale alaró yó male fotamo fea kaae sóró yó maté fóló, à hepen bepaae fele sukamó sókó fele fo asé yalepó. ² Yesu à hepen-paae faai hágé bitu, Dëi Kepe Wisiné fotokqoratepa, ama dosqae sóró beteró betere *aposel whírapepaae* i alarape yae yóló yó maté felepó. ³ À doasi dele sale kqlipaae, mo ti dóló sukunale whítei kepaayóló mo whítóró beterapóló kisipa yópóló, whí siki tamo 40 be dëmó kale whírapa beterepaae sókó wua du betalepó. Atéturaalu, Kótóné teteróló kaae tare aqomó mole ala etérópóló yó mótu betalepó. ⁴ Atéró betä sukamó à ama yó matere whírapetamo qla nuku bitu, etei dirii fo yóló duraalu, “Ýalo Ayané diámó hágé hamokoróló melaalopó ere qlamó kisipa mutu, ýalo diápaae take yalepó. Ai qla saasepóló, Jerusalem be taaróló feni, kaae tawóló hágé betae. ⁵ Ti noatepae, Jon-né dià wéi hágé maaté tópurótua yaletei, mió mo felekemó dià Dëi Kepe Wisitamo tópuraalo ai ape,” yalepó.

⁶ Téró, atima betamó touróló bitu, atimané apaae woseturaalu, “Tale-ó, take dà Israel fake so whíné dáné hae kwia teteróló kaae taru yale kaae, miókélé ai ala yópóló yaaloé?” yalepó.

⁷ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ai ala yaaire be dëró alitamota, diqané kisipa yaaire ala mei, ýalo Ayané ama teteróló kaae taru, noa kaae ala yaai depa, ti ai be dëmótóró erótua dapó. ⁸ Téretei, ýalo è etei kaae

whípóló yó matepa diaoq wosale fo Jerusalem be huluapaaekélé, Judia hae kwia kwiapaaekélé, Samaria hae kwiapaaekélé, i hae kwia dene fale dokó feapaaekélé, yó maté kwéyóló mo surópóló, ýalo dià sóró i beteratere ape.” yalepó.

⁹ Ai fo du beteró kemetepa, kale whírapené kele tómótóró Kótóné à hepen bepaae dapesó horalepó. Atéró atima kese horótú yóló daae mupa, atimané keletómó kitiki dolomó buó deyalepó. ¹⁰ Téró, atima ó sápaae kese horólú yóló hágé daae mupatei, dëi kuti deréli whí tamo sókó wóló atima daae mole dëmó daane walepó. ¹¹ Atéró kale whírapepaae duraalu, “Kaleli whírapé-ó, dià noatepa sápaae kese horótú yóló daae mulu de? Diátamo betepa hepen-paae dapesó horale whí Yesuta, momó fesaae wouraalukélé, atérótóró hepen be taaróló waalo ai ape,” yalepó.

Judas betale sirimó Matiasi sóró beterale fo

¹² Ai fo yóló kqlipaae, kale whírapa atima *Olip* du sorokó mole tiki taaróló Jerusalem bepaae fesaayóló felepó. *Olip* du sorokó mole tikiró doasi be hulua Jerusalem betamota saletó mei, kapala asiri fua wua dere tiki kaaepó. ¹³ Atéró fóló, atima betere siki be kepaae holalepó. Ai be kemó Pita, Jon, Jems, Andru, Filip, Tomas, Batolomiu, Matyu, Alpias naalema Jems, kqlo kqlo whí Simon, Jems naalema Judas atima atéró beterepó. ¹⁴ Atimatamo Yesuné ama mo nomarapekélé, ama hama Mariakélé, mepaae sorapekélé, touyóló Kótópaae moma dere ala yó tarepó.

¹⁵⁻¹⁶ Atéyale sukamó, 120 Talepaae kisipa tiki tiró betere so whí touró betere tuamó, Pita turukó horóló daalu i fo

yalepó. “Yalo norape-ó, mo take Dēi kepe Wisiné Depit-paae yó matepa ama ere fota, Yesu daai dere whirapepaae eleké deyaaire whj Judas-mó erapó. Atéró asémó ere fo mió mo ai dokonale ape. ¹⁷ Judas-ta, dą 12 whirapekó dątamo kutó diyópóló, sórō beterale whjpó.

¹⁸ Judas-né dowi ala yóló sale moniné ą sinaaire hae dupuralepó. Atéró amatei yale alamó ą képi węi naale tikimó tukó furaalu, haepaae topo fesaayóló doropóló depe fulukó felepó. Até yale hae tiki mepaae whirapené ą douraairaalu, ama dowi ala yóló sale moniné dupuralepó. ¹⁹ Jerusalem so whjné Judas atéró sukalepó dere fo wosóló, atimané be foné ai hae tiki doi Akeldama mulalepó. Ai fo feteyóló samea sókó fele hae tikipó.

²⁰ Atépa Pitané duraalu, “Ai ala yaalopóló take Sam buk-mó aseyóló muló betere fo i ape.

‘Atei mo ti aluyóló ama bekélé wópu mulópóló yae.’ erapó. Me fokélé i ape.

‘Ama diyale kutó whjné diyópóló, whj kae sórō beterae,’ erapó.

²¹ Ti fo ereteiné ai seké betale sirimó, whj mekó sórō beteraalopa siépe. ²² Take Jon-né węi tópurale alimó kaae sórō wóló, Tale Yesutamo dą fea betamó kutu beteró, ą hepen-paae dapesó fele be dəmō sókó wale whjkó sórō beteranérápó. Atétepá, ti ai seké dątamo touyóló Yesu kepaayóló fele fo wisi yó maté kwęyaalopó,” yalepó.

²³ Téró atimané tale yaairaalu, whj tamo Josep ama me doi Barsabas me doi Jastus-ró Matias-tamo doi mulalepó. ²⁴ Atéró beteró bitu, atima feané Kótópaae moma yóló duraalu, “Tale-ó, dą feané mole kisipa tiki naao mo

kelerapa, i whj tamokó mé whjné naao kutó dirópóló depa, ti naao dąpaae sórō ąlae. ²⁵ Judas ą ama yale alamó dupu saaire tikipaae felepó. Téturaalu ama taaróló fele kutó mé aposel whjné diranépa, ti ą betale sirimó bitu dirópóló naao dąpaae yó ąlae,” yalepó. ²⁶ Atéró moma yale k̄lipaae, atimaamóné doi muló betere kapo fake wutimó deróló kelé keléróló tukiyalemó, Matias-né doi moletei sókó dorowalepó. Atétepá, ą 11 aposel whirapetamo touróló sóró beteralepó.

2

Pentikos be dəmō Dēi Kepe Wisi dotonale fo

¹ Israel so whjné ąla deyóló nukua dere Pentikos be dę wapa, atima fea betapaae tourşle wóló betó molepó. ² Atéró betó molemó, hapale tétitóró ó şamó doasi besé tикиne hu kaae deté dorowóló atima betere tikimó huyóló supa feané wosalepó. ³ Atéyale alanétei, so whj dokomó simi kaae dąleta yalepó. ⁴ Tétu, kale Dēi Kepe Wisi atima tikipaae atéró bitj wouraalu, şerótepá kae kae be fo yaairaalu kaae salepó.

⁵ Atéyale suksamó, mepaae kae kae hae kwiamó betó mole Kótó kolóló witu betere Juda fake whirape kapala asiri wóló Jerusalem be huluamó betó molepó. ⁶ Atéró atima besé tикиne hu kaae woseturaalu, so whj mo fea betapaae tourşle wóló betó mulu, noa ala dutéróló sirayalepó. Ti noatepae, atimané wosalemó, kisipa tiki tiró betere fakerapené kae kae be fo atima dokj feané mo donotóró depa wosalepó. ⁷ Atéteremó doasi siratu duraalu, “I Kaleli whirapetei, dąné be fo netéró tué yalerópó? ⁸ Atima dąné be fo mo donotóró dere-a, netéró derópó? ⁹ Dą Partia

whjrapekélé, Media whjrapekélé, Elam whjrapekélé, Mesopotemia whjrapekélé, Judia whjrapekélé, Kapadosia whjrapekélé, Pontus whjrapekélé, Esia whjrapekélé, i betere ape. ¹⁰ Frisia-ró Pampilia whjrapetamokélé, Isip-ró Sairin be hulua felekemó tene be Libia whjrapetamokélé, Rom bemó wale uké whjrapekélé, fea i wóló betó mole ape. ¹¹ Ai wóló tourale so whj mepaae mo Juda fake yoo, mepaae kae faketei, Juda fakené dere ala sya fóo, dua dapó. Ai fake tamokélé, Krit whjrapekélé, Arabia whjrapekélé, dáné be foné atimapaae Kótóné kae kae hapólui alarape eralepóló yó mótu betepa, mió dáné i wosetere ape,” yalepó. ¹² Atétere alamó, i dosqayale be hulua so whjné sira yóló atimasisi duraalu, “I ala yóló kílipaae noa alakó sókó waai deropó,” du betalepó.

¹³ Até du betepatei, mepaae whjrapené ai ala dō nalóló duraalu, “Aita wain wéi mo dekéró naletikimó topo doturaalu, ai dere ape,” yalepó.

Pitané so whjpaee yale fo

¹⁴ Téró Pita ą mepaae ¹¹ whjrapetamo so whj betó mole kuamó turukó holóló fo fakeyóló duraalu, “Jerusalem be whjró dā mepaae Juda whjrapetamomó, i yale alarape bete diapaae hakeróló yaai dapa, mo wisiyóló wosae. ¹⁵ Diaaq kisipané i whjrape atima wain wéi nale tikimó topo doturaalu dapóló de? Diaaqtamо atei kisipa mutepa, ti mió wain wéi nokole suka kele mei, ita híka ⁹ kilok i ape. ¹⁶ I whjrapeta, wain wéi nóló dumí, atima ai du betere ala take Kótóné ama kóló whj Joelné asré fo dokonatapó.

¹⁷ Kótóné duraalu, ‘Kemeyaaí dere alimó, yálo Dëi Kepe Wisi

so whj fea tuapaae wéi kaae sunée deraalopó. Téturaalu, diaaq naale senaalenékélé, Kótóné kóló so whjné dere fo kaae yaalopó. Mepaae teó whjrapenékélé, nokené kilitu dere kaae yaalopó. Diá mepaae otene serenékélé, noke yaalo ai ape.

¹⁸ Até dere sukamó, Dëi Kepe Wisi yálo kutó diratere so whj fea tuapaae wéi kaae sunée deratepa atimanékélé, yálo take eraai dere alaró mió dere alatamo hakearóló yó melaalo ai ape.

¹⁹ Atétepá, ó sámó so whjné kolóló sira yaaitere alarape yálo eraalopó. Atéturaalu i haemókélé me ala yaairemó eratere ala eróo, i hae samea sókó faróló, siró sukulitamokélé anóo, yaalopó.

²⁰ Ai ala dereteita, Talené ama mo kae ere dë doasi tukóló muló betere be dë waai teópa, suka bete feteyóló dilikiróo, wéliékélé feteyóló samea alée falóo yaalopó.

²¹ So whj dené Talené doi yóló é tao sae depa, atétere so whj aluyaqsóró mo tao saalopó, erapó.

²² Israel whjrape-ó, i dere fo wosae. Nasaret be whjkó Yesuta, mo hale whj nisiyaqsóró, so whj feané kolóló sira yaaire alaró kelemei alatamokélé, me ala yaairemó eratere alakélé, fea eropóló, Kótóné ą sóró beteró beterapó. Ai alarape feata, ama eratepa diaaq kolóló, ai kisipare ape. ²³ Betä whjné Yesu eleké deyóló diagné naase tuamó mulalepó. Atétepá mepaae Talené fo woseni, dowi ala dere whjrapené diá tao sóró ą filipaare ni tómó sinópóló oleralepó. Atéyale alata, Kótóné ama yaai kisipa mole ala

dokonóturaalu erapó. ²⁴ Téyaletei, ama tiki dou dolomó kəlaa yaqṣóró sukutere alané fotokó Kótónétei aluróo, ə mo ti sukāletei Kótóné momó kepaaróo, yalepó. Ti noatepae, sukutere alané ə sŷóló tawaaire mo sūnipó. ²⁵ Mo take ai sekémó kisipa mutu, Depit-né i fo asərapó.

'Betere dokó fea Tale yalo kelepaamó daapa kilitua dapo.

Ə yalo turu naase eró betere tikimó betereteiné ə me whjné woreróló só deranénipó.

²⁶ Téreteiné yalo hosaa betemó hēkesené sukuturaalu, yalo kqłónékélé, wole fo yóló ama doi sóró horatapó.

Yalo tikikélé, take me ala ini, mo wisiyóló betaalopóló kisipa mutu, hajtamo kaae tawóló i betere ape.

²⁷ Ti noatepae, take waaiare alimó yalo tiki dou dolomó mupa kəlaa yópóló naao taaraalo meipó.

Téturaalu, naao mo kae beteró betere whj wisinaalené tiki kəlaa yópóló taaraalo meipó.

²⁸ Ə wisiyóló betaaire tikipaae fópóló, naao t̄ wisi alerapó. Ə yatamo betamó betepa, naao haj dere ala mo fəanótú beterapó,' erapó.

²⁹ Norape-ó, yalo diapaae mo i dere ape. Dqñé ayarape deté wale whj Depit sukutepa dourale douta, mió i be dēmökélé hale epa kilitu beterapó. ³⁰ Téreteiné Depit ata, Kótóné kqłó whj betepa apaae dirii fo yóló duraalu, 'Naao deté faaire naalené detere naalekó betə ya betale sirimó tēteróló kaae tanópóló yalo sóró beteraalopó,' erapó. ³¹ Take waaiare alimó yaaire ala Depit-né ama kolóló i

fo asərapó. 'Kótóné so whj fea tēteróló kaae tanópóló sóró beteraaire whj Keriso doumó kəlaa yópóló taaréni, kepaaró beterapó.' erapó. ³² Yesu ə mo ti sukāletei, Kótóné momó kepaaró beterapó. Atépa d̄ata, ai alarape mo depa d̄ané kelené kelalepóló hâkeamó yó maté kotere whjrape i ape.

³³ Yesuné qla qla fea ama tēteróló kaae tanópóló ə Alima Kótóné turu naase dēmō beteralepó. Alimané yóló mulale qla D̄ei Kepe Wisi ama naase tuqmó mulalepó. Até depa, amamo d̄apaae erale ala mió diqñé koloo, wosókélé yóo, yalepó.

³⁴ Depit ata hepen-paae fenitei, take waaiare alimó yaaire alamó kisipa mutu i fo yalepó.

'Talené yalo Talepaae duraalu, "Yə yalo turu naase dēmō betae.

³⁵ Naao bóe whjrape ya aqmó bitu, atima belei aqraaire ala yəlotei eraalopa, hâle kaae tawóló betae,"' yalepó.

³⁶ Térəpa, Israel fake so whj-ó, diq i dere fo mo wosae. Diqñé ai filipaa ni tómó oleróló dale whj Yesutóró Kótóné ə kepaaróló d̄a fea tēteróló kaae tanópóló topo whjekélé, Talekélé, ai sóró beterale ape," yalepó.

Mo dekéró so whj kisipa feteyóló wəi tópuale fo

³⁷ Pitané atéró dere foné ai wóló touró betere so whjné hosaamó mo separe kaaené tikalepó. Téturaalu, Pitaró mepaae *aposel* whjrapetamopaae woseturaalu, "Norape-ó, mió d̄ané noa alakó yaaloé?" yalepó.

³⁸ Ti fo depa, Pitané atimapaae duraalu, "Diq dokó feané dowi ala taaróló, tué tiki feteyóló betepa, Yesu Kerisoné doimó wəi tópurópóló yae. Atétepata, ti Tale Kótóné naao yale dowi kwia kemeróló, ama D̄ei Kepe Wisi diq hâle melaalo ai ape.

³⁹ Kótóné ama eraalopóló ere fo

mo dokonóturaalu, ‘Diákélé, dijané naalerapekélé, be saletómó wale so whjkélé, mepaae Kótóné à beterepaae apé dere fo wosóló wale so whjkélé, fea ai qla mo saalopó,’ erapó.

⁴⁰ Pitané ai fotamo mepaae forape olekeyóló fotokqiné duraalu, “Mió i alimó betere so whjné du betere dowi alané dia felekemó, ai doratapa mo wisiyóló kaae tawae,” yalepó. ⁴¹ Atéyale sujamó Pitané yó matere fo wosóló 3,000 so whj dowi ala taaróló kisipa feteyóló wapa wéi tópuralepó. Atima atéró wóló take betere Keriso faketamo toune walepó.

So whj mo betq kisipa muóló betale fo

⁴² Téró, ai so whj atima *aposel whjrapené* yó matere fo mo wisiyóló wosoo, atima hamomatamo mo betq tué muóló u tao su i tao su dere ala yóo, qlakélé betamó nóo, Kótópaae moma dere alakélé betamó yóo, du betalepó. ⁴³ Kale *aposel whjrapené* so whjné kolóló sira yópóló eratere alarapekélé, kelemei alarapekélé, me ala yaairemó eratere alarapekélé depa, so whjné kolóló duraalu, Ita, Kótónétei eratapóló, winé sukutu betalepó. ⁴⁴ Talepaae

tué tiki tiró betere so whjrapé fea touróló betq kisipa mutu, atimané qla qla mepaae yayqare so whj tao saalopóló fo dokalepó. ⁴⁵ Ateró, atimané mepaae qla qlaró haetamo dotonóló *moni* sóró mepaae yayqare so whj malepó. ⁴⁶ Tétu, be déttere dokó atima mo fea momatere be belamó touraletatóró yó tarepó. Atima hosaa tuamó hajné sukutere ala mulu, hékesetamo atima fea me féli mené bemó qla nuku, me féli mené bemó qla nuku dua yalepó. ⁴⁷ Até duraalu, Talené doi sóró horaté fu betepa, mo

so whjné kolóló, aita mo donoi ala dapóló dukirótú beterepó. Ai ala du betepa, so whj aluyaq sóró Talené tao sóró Keriso so whjtamo Kótónétei betere dokó touróló sóró beteraté fu betalepó.

3

Hqleke dore whj wisirale fo

¹ Betq sujamó, Pitaró Jon-tamo Talepaae moma yaairaalu tukóló muló betere sukakelemó, kuluka 3 kilok moma dere bepaae fu betalepó. ² Atéró felemó, take hamané depemótei hó naase dowi whj ai be bopéró betere tipi tó sókó walemó beteraai beleyóló fu betalepó. Ai sekéta, momatere bepaae fua wua dere so whjpaae monikó kema yópóló, suka fea whjrapené beleyóló mulaleta du betalepó. Ai whj beteráleta du betale tikita, mo kelaalo Kokqi tipi tópóló doi mulapó. ³ Kale whj atéró sóró fóló beteró beteremó, Pitaró Jon-tamo moma ene faai fupa, atimaamopaae *moni* kema yalepó. ⁴ Atétepa, kale whj tamoné à kelené kikéró kaae taru Pitané qapaae duraalu, “Naaodámó kelae,” yalepó. ⁵ Ti fo depa, kale whjné qmó me qlakó melaaitere nisiyóló kelené atimaamo kaae tarepó.

⁶ Atépa, Pitané duraalu, “Naaodámó kelae,” yalepó. ⁷ Ai fo yóló, Pitané kale whjné turu naasemó taosóró turukó horóló daaralepó. Até deretamotóró ama dore hóró hó kelepetamo fotokó buóló wisiyalepó. ⁸ Atéró, ai seké à tó horóló kwéyaaí kaae sóró, Pitaró Jon-tamo atima fea moma dere be belamó kutu betalepó. Atéró aimó à tó holóló taaeta dété kuturaalu, Talené doi hale

sóró horaté kwęyalepó. ⁹ Aimó touró betere so whj feané kale whjné Kótóné doi sóró horaté kotere ala kelalepó. ¹⁰ Atétepa, i whjta momatere be bopére tipi kelaalo kokore tū sókó walemó bitu moni kema dua yaletei, netéró wisiyalerópóló siratu betalepó.

Moma dere bemó Pitané Talené fo yó maletei

¹¹ Téró, kale whjné Pitaró Jontamo apuó tapa kelaai so whj mo fea, Solomon-né doi mole be belapaae tourále wóló daae muluraalu, siratu betalepó. ¹² Pitané ai ala kolóló, atimapaae duraalu, “Ti Israel so whj-ó, noatepa dią i ere alamó siratu bitute? Diaaq tuéne ita, dąmoné fotokoné ó Kótóné ala dąmoné eró tareteiné wisiralepóló de? ¹³ Abraham, Aisak, Jekop atimané Kótota me kae mei, dąné ayarapené Kótókélé mo betatörötípó. Ai Kótóné ama kutó diratere whj Yesu tao sóró doi mo doasi mulalepó. Ai ala ere whjtei, dąné ą mo ti dóló sukunaaire whjrapené naasepaae mulópóló Pailat-paae melale felepó. Tétepa, Pailat-né ai whj me dowi ala munipó depatei diaaq ąpaae du-raalu, fópóló dotęqose yalepó. ¹⁴ Mo kae beteró betere donoi ala dere whj wisinaaletei diaaq hóróo, whj dupa *dipula* beteró betere whj diąpaae dotonaé yóo, yalepó. ¹⁵ Åta, mo ti betere bete kaarale whjtei, dąné dóló suku-nalepó. Téyaletei, Kótóné momó kepaaró beterapó. Ai alarape feata, dąné keletómó mo yalepó. ¹⁶ Hó naase dopa dią feané kilitu betere whjta, dąmo Yesupaae tué tiki tiró betere alané ą wisiralepó. Ai tué tiki tiratere alata, Yesuné dąmopaae matepa, ama doiné i whj mo ti wisiró beteretei mió diaaq ai kelere ape.

¹⁷ Norape-ó, yalo mo i dere ape. Dianékélé, diaaq topo whjrapené

yale kaae, Yesu Tale Kótóné sóró beteró betere whjpoló tué muni yale ala dąné tuérapó. ¹⁸ Tépatei ai yale alata, mo take Kótóné ama kóló whjrape feané ama sóró beteró betere whj Keriso doasi dele saalopó ere fo Kótóné mo ai dokonó betere ape. ¹⁹ Térapa, du betere dowi ala taaróló, kisipa feteyóló Kótópaae ape. Atetepa, ti Kótóné ama feléyóló betere ala wisi dią tuapaae eraalo. ²⁰ Kótóné ama so whj fea teteróló kaae tanópóló sóró beteró betere whj dią beterepaae dotonaalopa, kaae tawae. Ti ai whjta, mo taketitei dią tao sópóló sóró beteró betere whj Yesu ai ape. ²¹ Ai sekéta, Kótóné kae beteró betere kóló whjrapepaae ere fo dokonóturaalu, Talené i haemó ere alarape momó wisiróló kisi aleraaire be dę sókó wópóló kaae tarapó. Ai be dę teópa, ti ą hepen-mó hale kaae tawóló beterapó. ²² Moses-nékélé, i fo asęrapó.

Tale Kótóné diámó kisipa mutu, diákótei ama fo eratere kóló whj sóró beteraalao ai ape. Téyaalopa, ai sekéné ama dere fo fea wosóló sya fae.

²³ Kótóné sóró beteraaire ama kóló whjné dere fo dią mepaae whjné wosóló sya fenitepa, ti atétere whj Talené ama so whjta mo touyóló betaqsóró sókó sóró kae beteraalopó,’ erapó.

²⁴ Samuel betale alimó kaae sóró bitiré wale kóló whjrapené deté wale fota, mió i alimó du betere alarapemó kisipa mutu erapó. ²⁵ Kótóné ama kóló whjrapené ere foró Talené ama i ala eraalopóló ere dirii fotamo dokonóturaalu, diąpaaetóró mo eraalopó. Mo take Kótóné Abraham-paae i fo yalepó.

‘Naaø deté faaire naalerapekó betę whjpaae yalo eratere wisi alané i haemó betó

mole so whj mo fea wisir-aalopó,’ erapó.

²⁶ Ai ere fo mo dokonóturaalu, Kótóné ama kutó diratere whj Yesu Keriso sóró beteralepó. Atéró, q dią Israel fake so whjpi tao sóró wisiraai kisipa mutu, dią beterepaae dotonalepó. Dią dokó feané du betere dowi ala taaróló tų wisipaae fópóló, ai sekéné amatei diaq kisipa tiki feteraalopó,” yalepó.

4

Jon-ró Pitamo dipula beterale fo

¹ Téró, Pitaró Jon-tamo kale fo wisi so whjpaee yó mótu betepa, mepaae momaratere be kaae tare diki tare whjrapené topo whjklé, Sadyusi whjrapekélé, so whjmó Talepaae momaratere whjrapekélé, fea atimaamo beterepaae walepó. ² Atima atéró betó mupa, Pitaró Jon-tamoné fo yó mótu duraalu, Yesu mo ti sukaletei momó kepaayóló beterapó. Térápá, Yesupaae tué tiki tiratere so whjklé kepaayóló betaalopóló yó mótu beterepó. Atéró yó mótu betepa, kale whjrape atima dei tué muóló fopaae bualepó. ³ Atéturaalu, ai kale whjrapené atimaamo tawóló fo tokóló só deraai yaletei be diki depa, híka yaairaalu dilikitamo atimaamo *dipula* sóró beteralepó. ⁴ Téyaletei, atimaamoné yó male fo wosóló so whj fea Talepaae kisipa tiki tiralepó. Atéyale whjrape maaté dosayóló touróturaalu, 5,000-rópó.

⁵ Téró híka be détepa, topo whjaperó Moses-né asère fo yó matere whjrapetamokélé, Juda whj disirapekélé, fea Jerusalem bepaae tourälé walepó. ⁶ Atétepa, atimatamo so whjmó momaratere whjrapené topo whj Anas-kélé,

Kaiapas-kélé, Jon-kélé, Aleksandakélé, so whjmó momaratere mepaae whjrapekélé fea wóló touró beterepó. ⁷ Atéró, Pitaró Jon-tamo dape sóró ai whjrapené atimaamopaae woseturaalu. “Ai ala yópóló diaamo né sóró beteraleé? ó né doimó diaamoné ai ala du bitute?” yalepó.

⁸⁻⁹ Tétepa, Dëi Kepe Pita tuämó fayóló şeratepa atimapaae tokó mótu duraalu, “Dią so whj teteróló kaae tare whjrapero whj disirapetamo-ó, dijané dámopaae ai wosetere fota, kale hó dore whj kolené sukuturaalu wisirale alamó de? ¹⁰ Tétamo depa, ti dijanékélé, Israel so whj feanékélé, wosaasepóló hakearóló i dere ape. Dijané Nasaret whjkó Yesu Keriso filipaare ni tómó oleróló mo ti dóló sukunaletei, Kótóné q momó kepaaralepó. Atéyale sekéné doimó, dámóné wisi erale hó dore whj i daale ape. ¹¹ Yesuta, asémó ere fóné duraalu,

‘Dią be teteré whjrapené dopa taae falatere kapo faketei, be hlua eleké alée felepó,’ erapó.

¹² Dä aluyaqsóró tao saaire whj me kae mo bitinipó. Yesuné doimó betä dä so whj fea mo wisiyóló betenérapó,” yalepó.

¹³ Atéró, kale whjrapené kellelémó, Pitaró Jon-tamo wikélé ini fo mo halaainé du beterepó. Atéró dere fo woseturaalu, i whj tamota me skul-kélé iniretei, dere fo mo fosó fosó dapóló siratu betalepó. Tétu atimaamo Yesutamo kwęyale whj tamopóló kisipa yalepó. ¹⁴ Téyaletei, Pitaró Jon-tamoné hó dopa wisirale whjklé atima touró betere tikimó daaleteiné u kale whjrape atimané me fo yaaire tų mei depa taaralepó. ¹⁵ Atétepa, Pitaró Jon-tamo kapala asiri belapaae hókó deróló, ai whjrape atima fo kelaaralepó. ¹⁶ Atéró, kelaaróló

duraalu, "Atimaamopaae dạné noa alakó eraaloé? Jerusalem bemó betó mole so whj feané atimaamoné kelemei ala eraletei, kolól mo tuérapó. Téreteiné dạné ai ala hiróló kapala fo enénipó.¹⁷ Tépatei, i fo so whjpaae deté fóló fakeraqsóró atimaamopaae dirii fo yóló mulaalopó. Ai Yesuné doimó so whjpaae fo yó melaqse yaalopa, siépe," yalepó.

¹⁸ Atimapi atéró fo dokoló, kale whj tamo momó bepaae ape yóló duraalu, Yesuné doimó mepaae dere alaraperó ama fo yó maté kotere alatamo momó kae yaqse yóló fo mulalepó.¹⁹ Ti fo depa, Pitaró Jon-tamoné duraalu, "Diané kisipané dámō diaaq dere fo wosóló sya furaalu, Kótóné fo sya foletei taalatepa, Kótóné keletómó wisiréró dianétei tale yae.²⁰ Ti dạné kelené kelale alaró wosale fotamo yó materetei, mo taaranénipó," yalepó.

²¹ Tétepá, kale whjrapené Pitaró Jon-tamopaae mepaae wiratere fo take yale tómó beleróló yóló, atimaamo fópóló dotéyalepó. Atimaamopaae mepaae sekçi ala eraaí yaletei, bete atima kóló kóló depa taaralepó. Ti noa betené mei, so whj feané atimaamoné erale alamó Talené doi sóró horatere kilituraalu, atima wi depa fópóló dotéyalepó.²² Ti noatepae, i kelemei ala eróló wisirale whita, hó doyóló betepa ba fo whj siki tamokélé bosenée falapó.

Talepaae kisipa tiró betere whjné moma dere fo

²³ Atéró Pitaró Jon-tamo fópóló sókó daalatepa, atimaamo mepaae Keriso so whj betere tikipaae felepó. Atéró fóló bitu, so whjmó momatere topo whjrapéró whj disirapetamoné atimaamopaae yale forape fea atimapaae du betalepó.²⁴ Atétepá, Keriso so whjné ai fo woseturaalu, atima

fea touyóló fo fake yóló Kótópaae doa kée yóló moma yalepó. Atéró duraalu, "Kótó-ó, yata doasi Tale bitu, ola ola fea naaotóró kaaróló teteróló kaae tarapó. Tale-ó, i haekélé, ó sákélé, wéi kélakélé, ai sore ola tuqmó betere olaró ere qlatamokélé fea naaotóró alerapó.²⁵ Nao Dëi Kepe Wisiné nao kutó diratere whj dạné aya Depit tuapaae suratepa, ama kólómó ere fo i ape.

'Hae kwia dokomó betó mole so whj noatepa fopaae buóló dei kisipa mutu betere?

Juda fake so whjkélé me bete munipatei noatepa atima kikití fo dokotu beteré?

²⁶ I hae kwia teteróló kaae tare topo whjrapé atima bóe daai siki siki yóo, mepaae Juda fake teteróló kaae tare topo whjrapékélé fea betapaae tourále wóló, Taletamo bóe dóo, so whj teteróló kaae tanópóló, Talené sóró beteró betere whjtamokélé bóe daai donoroo, erapó,' yalepó.

²⁷ Ti ai ere fo mo dokonalepó. Kale Herot-ró Pontias Pailat-tamonékélé, Juda meire fake so whjnékélé, Israel so whjnékélé, nao kutó dirópóló sóró beteró betere whj wisinaale Yesutamo bóe dóló só deraai, doasi Jerusalem bepaae tourále walepó.

²⁸ Atéyaleteita, atima tuéné kaayóló dere nisyalemó, ai yale alarape fea Tale nao fotokqné eraalopóló, take ere fo mo dokonóló ai yale ape.²⁹ Térapa Tale-ó, mió atimané nao kutó diratere whjrapé susupui ala eraairaalu wiréli fo du beterapa, nao tué muae. Atétu betere tuqmó dä wikelé ini, mo halainé daalu, nao fo betä yó mótu beterópóló halaai ala däpaae erae.³⁰ Nao mo kae beteró betere kuto diratere whj Yesuné

doimó kisi daae mole so whj wisiróturaalu, kelemei alaraperó doasi sira yaaire alatamo eraaire fotok naao däpaae erae,” yalepó.

³¹ Atima ai moma yóló kemateretamo, atima betó mole be tao sórō woreralepó. Atéturaalu, Dēi Kepe Wisiné atima mo süratepa, so whipaae Kótóné fo mo halaainé diriyóló yó mótu betalepó.

Keriso so whj u taosu i taosu yale fo

³² Kale Keriso so whj atima fea ne no aqyóló bitu, mo wisi kisipa betatóró muóló beterepó. Atéró, atimané mole ola qla fea ekelyóló sini, yayare so whjkélé tao sua yalepó. ³³ Kale aposel whjrapené Tale Yesu mo ti sukaletei, momó kepaayóló beterapóló yó matere fota, Kótóné ama fotokötamo yó melaté kutu betalepó. Atima atétu betepa, Kótóné kqolené sukuturaalu, hqale tao sere ala atima feapaae eraleteiné mo hajtamó dua beterepó. ³⁴⁻³⁵ Ai ala iru, atima tuqmó me so ó whjkó ola qla yayare dere ala mo inipó. Atima tuqmótei, hae tiki tare whjné ama hae dotonóló *moni* sóo, be tene whjné ama be dotonóló *moni* sóo, yóló ai *moni* kale aposel whjrapené naase tuqmó mulótua yalepó. Ai *monita*, mepaae ola qla yayare so whjmó terekeyóló qliróló mótuá yalepó. ³⁶ Lipai fake whjkó Saiprus be whj ama doi Josep beterepó. Ai sekéta, aposel whjrapené Banabas doi mulalepó. Ai doiné beteta, so whjné hosaa dirirótua keteké bulóló fotokoratere whjpó doi mulalepó. ³⁷ Ai whj Banabas-nékélé, ama hae kwia dotonóló *moni* sóró, ai *moni* ti aposel whjrapené naase tuqmó mulalepó.

5

Ananias-ró Sapairatamopaae erale ala

¹ Téró me etéyalepó. Whj betané ama doi Ananias beterepó. Ai sekéró soma Sapairatamo atimaamoné hae kwia dotonóló *moni* salepó. ² Atéró sale *moni* mepaae soma atimaamo saairaalu fo deyóló, bukó mulóló, mepaae ti kale aposel whjrapepaae male telepó.

³ Atétepa, Pitané ápaae duraalu, “Ananias-ó, Satan ya tuqmó bitu, Dēi Kepe Wisipaae kapala fo noatepa yaleé? Naa hae dupu yale *moni* mepaae ya saairaalu bukó mulóló, i sórō waletei hjtípó deretei, kapala fo ai dere ape. ⁴ Hae kwia dotonaai hqale mupa, ti naao haetóró molepó. Dotonóló sale *moni*-kélé, ti naao *moni*-tórótipó. Tétu, *moni* mepaae diaamo saairaalu, dekée sórō mepaae maaté Talepaae male waleteikélé wisirapó. Tépatei, naao dowi kisipa sórō yale kapala fota, mo whjpaae ini, Kótópaaetei ai ere ape,” yalepó.

⁵ Atéró dere fo kale whj Ananiasné woseturaalu, Pita daalemó haepaae muni doropóló, mo ti sukalepó. Mepaae so whjné até yalepó dere fo woseturaalu, atima wió du betalepó. ⁶ Tétepa, mepaae kokopei whjrapé wóló kale whjné tiki kutiné bopéyóló dourale felepó.

⁷ Atéró, sore sukakele kemeyóló ai klijipaae soma Sapaira ama whjpaae erale ala tuení, mokleyaa yóló Pita beteremó sókó walepó. ⁸ Atéró daapa, Pitané kale sopaae woseturaalu, “Naa whj diaamoné hae dupu yale *moni* i htié?” yalepó. Tétepa, kale soné duraalu, “Épó. Saletei, aitóróti hjtípó,” yalepó.

⁹ Ai fo depa, Pitané ápaae duraalu, “Noatepa naao whj diaamo fo dokóló, Talené Dēi Kepe Wisipaae kapala fo yóló, kqae kelai dilikaleé? Atei ala yalemó, naao

whj dourale fele whjrape wóló tū sókó walemó ai daae mole ape. Atimané yakélé, atéró sóró fóló dourale faalopó,” yalepó.

¹⁰ Téyalemó, mo ai fapotóró kale so Pita daale tikimó haepaae muni doropóló sukalepó. Atétepa, kale whjrapené kelalemó mo ti sukupa sóró fóló, ama oma dourale tikimó akélé titiróló bulalepó. ¹¹ Até yalepó dere fo, Keriso so whjró ai fo wosale so whjtamo doasi winé sukutu betalepó.

Aposel whjrapené kelemei alarape erafo

¹² Téró kale aposel whjrapené kae kae kelemei alaró so whjné kolóló sira yaaire alatamo, so whj betó mole tuqmó erótú betalepó. Talepaae tué tiró betere so whj Solomon-né aleyale be tokwémó touróló bitua yalepó. ¹³ Mepaae so whjné Keriso so whjné dere ala kolóló, atima dere ala mo kokorapó yóló dukirótú betaletei, atima ai so whjtamo touyóló betaalo witu betalepó. ¹⁴ Tépatei, sokélé, whjkélé, Talepaae tué tiki tiróló take betere Keriso faketamo touráleta yaletikimó Keriso so whj fakeraté felepó. ¹⁵ Atétere alamó, mepaae hepo daae mole so whjrape sepelewa yóló wóló, Pita q̄ tua wua dere tumó beseke tómó mulótua yalepó. Ti aita, Pita tua wua duraalu, ama suka asoné mepaae whj wisirópóló kisipa muturaalu, dua yalepó. ¹⁶ Jerusalem be bopéróló tēe mole be hulu-arapemó betó mole so whj fea Jerusalem bepaae tourále walepó. Atéró wouraalu, mepaae hepo daale so whjkélé, dowi keperapené doasi susupu mótu betere so whjkélé, mo fea beleyóló wapa wisirótua yalepó.

Aposel whjrape susupuróló dipula beteraletei

¹⁷ So whjmó momaratere topo whjró mepaae Sadyusi

fakekó i sekéné ama fulumu whjrapetamoné aposel whjrapené dere alamó atimatamo dei fopaae bualepó. ¹⁸ Atéturaalu, kale aposel whjrape dipula sóró beteralepó. ¹⁹ Téyalemó, dilikitamo Talené ama ensel wóló, ai dipula be tū tukjyóló kale aposel whjrape belapaae dapesó derepelepó. ²⁰ Atéró duraalu, “Diq fóló momatere be belamó daalu, so whjpaae mió wosetere kisi fo wisi etérópóló yó melaai fae,” yalepó.

²¹ Téró hija be dëtepa, ensel-né yale fo wosóló, momatere be belamó daalu, so whjpaae Talené fo kaae sóró yó malepó.

Atéyale k̄lipaae so whjmó momaratere topo whjró, ama fulumu whjrapetamoné kale fo tokgló taletere whjrapepaae ape yó faralepó. Ai whjrapeta, Israel whj disirape atimatörötípó. Ai fakerape fea wóló, mepaae diki tare whjrapepaae dipula bepaae fóló, kale aposel whjrape dape sene fae yóló dotonalepó. ²² Tétepa, fóló kelalemó, kale aposel whjrape dipula bemó bitinipa kelalepó. Atépa yaai dapóló atima momó fesaae walepó. ²³ Atéró atimapaae duraalu, “Dipula be tūta, dāné kinale alatórō epa kelalepó. Téró, tū kaae tare diki tare whjrape atimakélé, kale tikimótóró daae molepó. Atépa, dā tū tukjyóló kelalemó, atima bitinipó,” yalepó. ²⁴ Dipula be kaae tare diki tare whjrapené topo whjró so whjmó momaratere whjrapené topo whjtamoné ai dere fo woseaturaalu, ai aposel whjrape-a, noa yalerópóló atima tué teketu betalepó.

²⁵ Atétu beteremó, whj betá wóló duraalu, “Wosae, dijané dipula beterale whjrapeta, u momatere be belamó daalu, so whjpaae fo yó mótu betere ape,” yalepó. ²⁶ Ai fo depa, diki tare

whjrapené topo whjró ama diki tare whjrapetamo fóló, kale *a posel* whjrape tawóló sóró walepó. Atéró, dapesó wouraalu, hóko sjyóló só ani, naamei alané dapesó walepó. Ti noatepae, so whjné kapo duné atima siriyló daqsóró wi yalepó.

²⁷ Atéró kale whjrape dapesó fóló, fo tokóló taletere whjrape betó mole tikimó daalalepó. Atéyaleteita, moma dere topo whjné wosetere fo yóló taleyópóló yalepó. ²⁸ Téró, kale so whjmó momaratere topo whjné *a posel* whjrapaee duraalu, “Djané diapaae ai whj Yesuné doimó momó kae yó melaqse yóló fo mulalepó. Téyaletei, dijané yó mótu betale fo i Jerusalem be hulua so whj mo feané wosalepó. Diaaq ai dere alané Yesu sukópóló daleteimó, dappaee kwia tokó melópólópó yóló kisipa mutu du bitu de?” yalepó.

²⁹ Ti fo depa, Pitaró mepaae *a posel* whjrapetamoné tokó melótú duraalu, “Mo whjné fo sya furaalu, Kótóné fo yó matere ala taarénipó. Kótóné ama yae dere ala betá mo eranérápó. ³⁰ Diaaq ni tómó oleróló dale whj Yesu dou dolomó mupa, djané ayarapené Kótóné momó sóró ai kepaaró betere ape. ³¹ Tale Kótóné q̄ kepaaróló ama turu naase dêmó doasi Topo whj beteróó, dä aluyaqsóró tao saaire whjkélé sóró beteróó, erapó. Ti aita noa ala yópóló ini, Israel so whj dowi ala taaróló tué tiki feteyóló wópóló erapó. Ai ala depa, ti djané yale dowi alamó saaire kwia Kótóné tokóló alu eranérápó. ³² Ai yale alarape fea djané kelené kolóló mepaae so whjpaee yó melótú beterapó. Ti atétere kaae Dëj Kepe Wisinékélé, djané dere fo kwia tao sóró erótú beterapó. Mepaae so whj Kótóné fo wosóló aqmó

sukóló betepa, atétere so whjpaee ama Dëj Kepe Wisi take meló beterapó,” yalepó.

³³ Kale fo tokóló taletere whjrapené i dere fo woseturaalu, atima mo doakale fopaae buóló kale *a posel* whjrape mo ti daai kisipa mualepó. ³⁴ Até du betepatei, ai tuqmó Farisi whjkó betá ama doi Kamaliel beterapó. Ai seké q̄ta, Moses-né asére fo diriyóló tuéru yó matepa, so whj feané ama dere fo mo wisiyóló wosetua dapó. A atére alamó ama doi doasi mulapó. Ai whj kale fo taleratere whjrape betó mole kuamó turukó holóló duraalu, “Ai whjrape belapaae kapala asiri doropópóló yae,” yalepó. ³⁵ Atéró, kale whjrapaee duraalu, “Israel fake whjrape-ó, dijané ai whjrapaee eraai kisipa mutu betere ala hapale kilitaróló ini, tuépi tekeyae. ³⁶ Ti noa betené dumitei, i ere alamó dä wisiyóló kisipa saalopó. Take bitiré wale alimó, whj betá Teudas-né duraalu, eta hale whj meipó. Téteróló kaae tanópóló sóró daaló betere whjpó depa, mepaae 400 whjrape átamó toune walepó. Téyaletei, bôe dale sukmó atimané átei dupa, ama bôe belerâle fele whjrape dapo yalepó. Téturaalu, ama yaai kisipa muale ala alu yalepó. ³⁷ Atéyale kílipaae *Gavman* whjrapené so whj doi siré kwéyale sukmó Kaleli whjkó Judas-né i ala yalepó. Mepaae whjrape hosaa diriróló hajraté kwéyóló duraalu, ‘Dä *Gavman*-tamo bôe dële faalopó. Atéró atima dóló torokó faróló, atima betale sirimó djané téteróló kaae tawaalopó,’ yalepó. Téyaletei, *Gavman* whjné kale seké átei delemó, atima whjrape botokó dapo dapo yalepó. ³⁸ Atérápá, mió i du betere alamókélé yalo kisipa mole fo betá diapaae i

dapa, wosae. I whjrapepaae me ala eréni, hale fópóló doteyae. Atimané take nalopaae yaai dere alamó kisipa mutu, mió ai du betere alatamo mo whjné kisipa mole ala yaai depa, ti doyóló haepaae derepaalopó.³⁹ Téni, i dere alatamo Tale Kótó tuamó kaayóló wapa, ti diaaq atima dere ala sesé enénipó. Ai alatamo depa, ti Kótótamotei bóe du beterapóló dijanétei kqae kolóló kisipa yaalopó,” yalepó.

⁴⁰ Kale sekéné dere fo mepaae whjrapené wosóló, téyaalopóló kisipa mualepó. Atima ai fo yóló kílipaae kale *aposel* whjrape momó bepaae holae yóló, halika tикиné fokosoi ala yalepó. Atétu beteró, atimapaae fo mulóló duraalu, “Yesuné doimó dijané fo momó kae yó melaqose,” yóló fópóló dotonalepó.

⁴¹ Téró, kale *aposel* whjrape atima ai whjrape betere tiki taaróló felepó. Atéró atimasisi duraalu, “Yesuné doimó dä halika tикиné fokosó sóró susupu eratere alakélé, hale seratere alakélé, erópóló Kótóné amatei, dä dosqae sóró beteralepó. Ama ai ala eró betereteita, sekéi alarape djané mo sumó belenépa erapóló,” atima hékessené sukuté felepó.⁴² Atéró, atima betere dokó momatere be belamókélé, be dokó dokókélé, Yesu Keriso q etei kaae whjpóló so whjpaae hakeamó kale fo wisi hale yó maté fu betalepó.

6

Wéikeró whjrape sóró beterale fo

¹ Atéyale sukmó, Talepaae tué tiratere whjrape mo dekéró faketé felepó. Até duraalu, aimó betó mole Krik fo bole Juda whjrapené Hibru fo bole Juda whjrapepaae qla taleturaalu, wisiyóló qli dumipóló alale su

betalepó. Atéró duraalu, diaq Hibru fo bole wulia sorapemó betere dokó fea nokole qla sumó qliróló móaturaalu, dä Krik be fo bole wulia sorapemó meni derea, noatepa de yalepó.² Atétepa, kale 12 *aposel* whjrapené mepaae Keriso so whjrape feapaae tourale ape yóló touró betepa duraalu, “Nokole qla tale yóló qliratere kutó diaai, Kótóné fo yó matere ala sisópaae erateretei wisinipó.³ Térápa, norape-ó, diaq tuamó betó mole whjrapekó fopeyóló, Dëi Kepe Wisi fàfanu fosó fosói kisipa mole wéikeró whjrapekó sóró beterae. Atétepata, ti ai kutó atimané teteróló kaae tawópóló atimané naase tuamó mulaalopó.⁴ Atéróló djané diyyaire kutóta, ti so whj tao suraalu moma dere ala yoo, Tale Kótóné fo yó melatere ala yoo, yaalo ai ape,” yalepó.

⁵ Atéró ai whjrapené dere fo so whj feané wosóló mo wisirapóló kisipa mualepó. Atéró so whj feané fopeyóló, Stipen sóró beteralepó. Ai sekéta, Dëi Kepe Wisi fàfanu tué tiki tiró betere whjpó. Atéró sóró beterale whjrape ti etérópó. Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas, Antiok be whjkó Nikolas atima atéró sóró beteralepó. Nikolas qta Juda whj meitei, Juda whjrapené dere ala sya fu betere whjpó.⁶ Téró, kale so whjné ai whjrape dapesó fóló *aposel* whjrapené naase tuamó mulalepó. Atétepa, ai whjrapené atima tikimó naase mulóló Talepaae moma eralepó.

⁷ Ai ala yale tikimó, Kótóné fo hae kwia feapaae yó melaté fóló fakeralepó. Jerusalem be hulua tuamó Talepaae tué tiki tiratere whjrape mo ti fake duraalu, so whjmó momaratere whjrape atimakélé, mo fea tué feteyóló tiróturaalu, kale fo wisi wosóló Yesupaae kisipa tiratere aqmó

betalepó.

Stipen tawóló fo tekqe fo

⁸ Téró, kale seké Stipen Kótóné ama kólené sukutu hágé tao sere alaró Talené fotokqtamo ą tuqmó fánepé. Téturaalu, mo doasi kelemei alaró sira yaai dere alatamo so whj fea kuamó erótú betalepó.
⁹ Atétu betepa, mepaae whírapé Stipen-tamo bóe dóló fopaae butu, ą só deratere fo yalepó. Ai whírapé atimané fo wosetere be doita, wae sóró kutó diratere whj betere ala taaróló atima kóleaané hágé betó mole whírapené fo wosetere bepó doi mulapó. Ai whírapé atima wale tikita, Sairin be hulua whíkélé, Aleksandria be hulua whíkélé, Silisia hae kwiamó betó mole whírapékélé, Esia hae kwiamó betó mole whírapékélé, atérópó. Ai fakerape atimané be huluata kae kaetei, Juda fakepó.

¹⁰ Atéyaletei, Stipen-ta Dëi Kepe Wisi fánu fosó fosó yóló du betere fomó, u whírapené dowi kisipa mutu du betere foné atimané ą só deraairetei mo sunipó.

¹¹ Atéteremó, Stipen só deraaire tý kikituraalu, atimasisi kemei mepaae whírapetamo fo dokóló etei kaae kapala fo yaalopa siépe yalepó. “Ai whjné Kótókélé, Moses-né ere fokélé, doka doka yóló bóe duraalu, faletere fo depa, dáné wosalepó yae,” yóló, së yalepó.

¹² Atéró, so whípaaekélé, Moses-né asere fo yó matere whírapepaaekélé, whj disirapepaaekélé, Stipen-tamo fopaae buópóló, sesemeratere fo deté kwéyalepó. Atéró, kale whj Stipen tawóló só fóló fo tokóló tale dere whírapené naase tuqmó mulalepó. ¹³ Atéró daaló bitu, kale kapala fo yóló só deraai kisipa mutu betere whírapené duraalu, “I sekénéta suka fea kale yóló

muló betere fokélé faleyóo, Kótóné ama kae ténó betere moma dere bekélé doróló doka doka yóo, deté kotapó. ¹⁴ Téturaalu, etei kaae fokélé depa dáné wosalepó. Nasaret whjkó Yesuné i be fisikóló doroo, Moses-né asere mara mole fo dápaae matepa, dáné sya fu betere alakélé doroo, yaalopó depa, dáné wosalepó,” yalepó.

¹⁵ Téró, ai wóló betó mole fo tokóló taletere whírapené kale seké Stipen kikéyóló kaae tawalemó, ama kelepaas enselrapené kelepaas kaae daalepó.

7

Stipen-né fo tokóló taletere whírapepaae yale fo

¹ Téró, so whjmó momaratere topo whjné Stipen-paae woseturaalu, “Atimané yá só deraairaalu ai du betere fo-a mo de?” yalepó.

² Ti fo depa, Stipen-né atimapaae tokó mótu duraalu, “Noraperó ayarapetamo-ó, ai fo yálo diápaae i dapa wosae. Mo take dáné aya Abraham ą Haran hae kwiapaae faai Mesopotemia hae kwiamó hágé betepa, kae dë fáne Kótó Abraham beteremó sókó weipakalepó. ³ Atéró, Abraham-paae duraalu,

‘Yata, naao be whj so whjró naao turuku betamo taaróló, yálo yapaae yó melaaire hae kwiapaae fae,’ yalepó.

⁴ Ai fo depa, ama turuku be Kaldia whírapé betere hae taaróló, Haran be huluapaae torókó felepó. Atéró fóló betepa, aimó kale whj Abraham-né alima sinalepó. Atéyale kílipaae Kótóné Abraham ą dapesó wóló mió dią ai betó mole hae kwiamó beteralepó. ⁵ Kótóné Abraham-mó i hae kwia melaalopó yóló mulaletei, ai alimó hae kwia mekó menipó. Kótó diyaaire sú mo sawakélé menipó. Atéyale alimó Abraham ą

naalekélé bitinipatei Kótóné ąpaae duraalu, yaró naao deté faaire naaletamoné i hae kwia saalopóló dirii fo yóló munélipakalepó.⁶ Kótóné Abraham-paae duraalu, 'Naao detere naalené deté fole naalerape atima fea kae fakené hae kwiamó wale whj sú betaalo ai ape. Atéró betepa, ai hae talerapené atima wae sóró kutó diratere so whj beteróló, doasi depe tukó wei alaró susupui alatamo deté fu betepa, 400 ba fo kemeyaalo ai ape. ⁷ Atépa, Israel fake wae sóró beterale be hulua whjné topo whjrape yało dowi kwia melóló yało i so whj momó dapesó woló bетeraalopó. Kótó ąta, dą teteróló kaae tare Talepóló aqmó dua sukgló betaalopó.⁸ Naao detere naalené detere naalerape tiki sekä tukóló sirirae. Atétepa, ti yało diqmó eraaire ala hásokó feni, mo eraalopóló dirii fo yóló mulótú eratere siripó,' yalepó. Atéró, Abraham-né Aisak deyalepó. Aisak deyóló be dę 8-ró kemetepe, ama naalemané tiki sekä tukóló siriralepó. Téró, Aisak-né Jekop deyalepó. Jekop-né ti dąné ayarape deyóló fake firale 12 whjrape deyalepó.

⁹ Jekop naalemarapené noma dekē naale Josep-né dere alamó dei tué muturaalu, atimané ą Isip whjrapené wae sóró kutó diratere whj beterópóló dotonóló *moni* salepó. Téyaletei, Josep-paae wuatere sek̄i ala fea Kótóné tao sua du betalepó. ¹⁰ Téró, Josep ą Isip hae kwia teteróló kaae tare topo whj Fero beterapeae sókó fóló beterepó. Atéró betepa, Fero-né Josepené dere ala kilitu, ąpaae hékese yópóló, Kótóné mo donoi ala wisi erótú betalepó. Atépa kilituraalu, Fero-né Isip hae kwiáró doasi topo whjné wisi wisi berapetamo Josep-né teteróló kaae tanópóló, sóró betalepó,"

yalepó.

¹¹ "Atéyale alimó ola sóku aluyóló doakale wote ali walepó. Atéturaalu Isip hae kwiamókélé, Kanan hae kwiamókélé, dąné ayarape atima naaire ola mo meipó. ¹² Atéró betalemó, dąné ayarape deyale whj Jekop-né Isip bemó mepaae nokole ola muó mulapó dere fo wosóló, ama naalemarape dotonalepó. Ti aita, folosóró kaae suraalu felepó. ¹³ Atéró momó felemó ti Josep-né ama nomarapepaae ą i ape, yóló yó melalepó. Atétepa, kale teteróló kaae tare doasi topo whj Fero-né Josep-né alimaró nomara-petamo tué yalepó. ¹⁴ Téró, Josep-né ama alimapaae yó fótú duraalu, 'Yákélé naao fake so whjkélé, dią fea ai hae kwia taaróló, ipaae torokgló ape,' yalepó. Tétepa, 75 so whj ai be torokgló walepó. ¹⁵ Jekop atéró bitiré fóló, ą Isip bemó sukalepó. Téró, ama naale-marapekélé, mo fea aimótóró sukalepó. ¹⁶ Atétepa, atimané tiki betə só fóló, Sekem hae kwiamó mole kapo dolomó douraleta, dua yalepó. Ai hae tikita take Abraham-né Hamor naalemarapetamo *moniné* dupuyale haepó," yalepó.

¹⁷ "Até deté wóló, take Kótóné Abraham-tamo yóló mulale fo dokonaaire be dę feleketepe, atimané deyale naale senaale Isip bemó mo hale ola kaae fake yalepó. ¹⁸ Téró, take betale topo whj Fero-ró Josep-tamo sukalepó. Atéyale klipaae ai sirimó betale topo whj Fero-né Josep-né ą ai topo whj beterale ala tué iniruraalu kale Israel fake so whj wisiyóló kaae tanipó. ¹⁹ Atéruraalu, ai topo whjné Israel fake so whjamo doakale bóe duraalu, Israel sorapené naale detepa, sukópóló bela tómó wapelatamo mulaleta dua yaai, atima fo dokóló

mulalepó.”

20 “Atétu betere tuq dolomó, Moses deyalepó. Ai naaleta, Kótóné keletómó mo kae naale wisipó. Hamaró alimatamoné ai naale sóró betepa, wélié sore kemeyalepó. 21 Téró, hamaró alimatamoné wapela turó só fóló mulalepó. Atéró mupa, kale topo whj Fero senaalemané whaayaai salepó. 22 Téró mepaae doasi tué mole Isip whjrapené Moses tué tiki fosó fosó yópóló, mepaae alarape yó melaté felepó. Téró, ama dere fokélé, mo fosó fosó yóo, dere alakélé mo fotokó buóló yóo, yaaire whj doayalepó,” erapó.

23 “Moses doayóló bitiré fóló, ba fo whj siki tamo kemeyóló ą ama Israel so whjrape noa ala du beteréró kęle felepó. 24 Atéró fóló kelalemó, kale Isip whj betané Israel whj betá doló susupurótú betepa, kelalepó. Atétu betepa, ama fake whjta mo até ekeséró seséturaalu, Isip whj mo ti dalepó. 25 Moses-né ama etei kisipa mualepó. Israel fake so whj atimapaae doasi sekéi ala erótú betepa, ama fake so whj tao sópóló Kótóné ą dotonélirapóló kisipa yaalo nisi yalemó, Israel so whjné atei kisipa sinipó. 26 Téró, kale dere kaae mo hjka momómó fóló kelalemó, Israel whj atimaamosisitei hqle su betepa, ama filiyóló duraalu, ‘Diaamo Israel faketamotei noatepa hqle su bitu de yalepó.’

27 Ti fo yalemó, doasi fotokó buóló me whj teterótú betere whjné Moses tē daalótú duraalu, ‘Yā dątamō fo tokóló taleratere alaró teteróló kaae tare alatamo yópóló né sóró beteraleé? 28 Naaó dō kale Isip whj du yale kaae, ekélé atéró daai waleé?’ yalepó. 29 Ai fo woseturaalu, Moses ą ai Isip hae kwia taaróló, Midian haepaae botokó felepó. Téró, ą ai bemó

wale whj bitu, so dokóló naale tamo deyalepó.

30 “Atéró ba fo whj siki tamo kemeyóló betepa, whjkélé bitire Sainai hasi fosó felekemó *ensel* ą beterepaae ni sesaapemó si mi sokóló ai dolomó sókó walepó. 31 Atétere ala kolóló, Moses ą noa ala dutérópóló kisipa teketu betalepó. Atéró, mo ti diriyóló kelaairaalu, kale ni sesaape ere felekepaae taae felemó, ai si mi dolomótei, Talené ąpaae i fo yalepó.

32 ‘Eta, dijané ayarape Abraham, Aisak, Jekop atima teteróló kaae tare Kótópó’ yalepó.

Ti fo depa, ai fo dere tiki ke-laai yaletei, diri furu furu yóló wituraalu, kilini haepaae hemée deyalepó,” yalepó.

33 “Atépa Talené ąpaae duraalu, ‘I hae tikita, Kótóné ama tukóló kae muló betere haepa, naao horó betere hó be sokóló taae falae,’ yalepó.

34 Térapa Moses-ó, Isip whjrapené yalo so whjpaae doakale sekéi ala erótú betepa wosalepó. Até du betere ala kolóló yalo atima hqle fópóló dotonale waairaalu, yapi Isip be huluapaae fópóló dotonaai dapó,” yalepó.

35 “Moses ąta atimané hó yóló, ąpaae yā fo tokóló taleratere alaró teteróló kaae tare alatamo yópóló, né sóró beteraleé? yale whj. Ti fo yale whjtei, Israel fake so whj teteróló kaae tanópóló, Kótóné amatei sóró beteralepó. Atéró beteraai ama *ensel*-né erale fópóló dotetepa, kale ni sesaapemó duku betere si mi dolomó fo sókó wóló Moses sóró beteralepó. 36 Ama ai Israel so whj Isip be taaróló ąlisóró wóló beteró bituraalu, kelemei alaró so whjné kilitu sira yaaire alatamo eraté kutu betalepó. Até dere alata, kale Isip

hae kwia tuämökélé, sonaai wéi këla tuämökélé, so whj bitinire tikimó kuturaalukélé, ai alarape eraté kutu betepa, ba fo whj siki tamo kemeyalepó,” yalepó.

³⁷ “Ai Moses-nétóró Israel so whjpaae duraalu,

‘Kótóné kóló whj mo ḑ kaaetóró dotonaalopó. Åta diákótei, sóró bетeraalo ai ape,’ yalepó.

³⁸ Moses ḑ Israel so whjtamо whj mei tikimó dәnē ayarape dapesó kutu betepa, *ensel*-né Sainai hasi fosómо mo ti betaaire fo bete apaae matepa, amamo däpaae maletei mió dәnē i sya fu betere ape.”

³⁹ “Téyaletei, dәnē ayarapené ama dere fo wosóló ḑ aqmó sinóló bitinipó. Atimané ḑ hórapóló faai wale tiki taaróló, Isip bepaatei momó fesaae faai kisipa mutu betalepó. ⁴⁰ Atéró, kale so whjné Eron-paae duraalu, ‘Dä Isip bemó betepa, ɑlisóró wale whj Moses ḑ neté yalerópa, dä ɑlisóró faaire kótórape kaekó alerae,’ yalepó.”

⁴¹ “Atéyale sukmó, *bulmakau* hupu male kaae suróló kapala kótó aleyalepó. Atéró, atimané aleyóló mulale qlapaaetei, hupu dóló momaturaalu, ai qlané doi doasi mulóló qla deyóló kjlitu betalepó. ⁴² Ai so whj ó sámó daale wéliékélé, hørerapekélé, sukakélé, atimané tale aleróló doi sóró horóló moma du beterópóló, Tale Kótóné ai so whj taaróló sisóralepó erapó. Ai fota, mo take Kótóné kóló whjrapené asere fo mo h̄tipó.

‘Israel fake so whjrape-ó, diaj so whj bitinire tikimó ⁴⁰ ba fo tuämó bituraalu, *sipsip* hupu dóló moma deté wou betaletei ɻpaae inipó.

⁴³ Diané kuti be dolomó kapala kótó Molek-ró whjné aleyale kótó Repan

horetamo beteróló aqmó sukjló bituraalu, tale-ó yóló moma deté kutu ai betale ape.

Atétu betaleteiné yalo diaj Babilon hae kwia taoró waē sóró beterópóló hqkó faló ai betere ape,’ ” yalepó.

⁴⁴ “Téró, dәnē ayarape atima so whj bitinire tikimó bituraalu, Tale Kótó ḑ dätamо mo beterapó kisipa muópóló, kuti be t̄ipakalepó. Ai kuti beta, Kótóné Moses-paae etéró t̄yæe, yóló suróló yó matepa, kolóló t̄ipakalepó. ⁴⁵ Atéró bitiré wóló, nalo dәnē ayarape atimané ai kuti be beleyóló sóró waleteita, Josua-né t̄teróló kaae tawóló betale alimó yalepó. Josua ḑ ama be whj so whjtamо betere hae kwia taaróló, me hae kwiamó betaai fupa, Kótóné ai hae talerape mo fea dóló torokó faralepó. Atéyale sukmó sóró wale momatere kuti be beleyóló só kutu beteró, Depit betale alimó sókó walepó. ⁴⁶ Tétepa, Depit-né Kótóné ḑ hajtere ala eratepa, dәnē aya Jekop-né Kótó mo ti moma dere bemó beterópóló kisipa mutu, ɻmó be t̄enai Kótópaae wosalepó. ⁴⁷ Téyaletei, ama naalema Solomon-né Tale Kótóné be t̄enalepó.

⁴⁸ Atéyaletei, ó sá taoró betere Tale ḑ mo whjné t̄tere bemó bitimipó. Kale Kótóné kóló whjné i asere fo kaaepó.

⁴⁹⁻⁵⁰ ‘Ó sáta, yalo t̄teróló doasi topo whj betere tikimó bitu, i haeta, ti yalo hó dée daaló betere tiki ai ape. Térpa, diané noa kaae be t̄eyóló ḑ beteraai du bitu de?

Talené duraalu, ḑ sáa nóló betere tiki mekó ere?

Qla qla feata, yalo aleyóló muló bitini nisi du betere?’ fo aserapó,”

⁵¹ Stipen-né duraalu, “Diata mo dowqaae fole whjrapepó. Noatepa

diaaq hosaa tuämó dowi ala ffanu, Kótóné fo wosaaire wosélikélé kinó bitute? Diaqta, diaaq ayarape bitu yale kaaetóró iru, Dëi Kepe Wisiné dere fo wosaii deretei hóyóló mo dowqae fu beterapó.⁵² Kótóné kqól whj me dekó diaaq ayarapené susupui ala eréniipó, fo yaaloé? Mo fea diaaq ayarapené susupui ala erótua yalepó. Dowi alakélé inire Talené ama mo donoi Whj wisinaale waalo ai ape, yóló yó mótu betere whjrapekélé, diqné ayarapené dua ipakalepó. Atétua yale kaae, miókélé dowi ala inire whj wisinaale eleké deyóló dópóló, diaaq sesemeralepó.⁵³ Talené tukóló muló betere fo ensel-rapené diqpaae yó matepa wosaletei, diaaq ai fo tukóló sisópaae eralepó,” yalepó.

Stipen kapo duné siriyóló dale fo

⁵⁴ Ai fo dere woseturaalu, kale ai fo tokóló taleratere Juda whjrape atima mo dei fopaae buturaalu, sereke hale yalepó. ⁵⁵ Téyaletei, Stipen q Dëi Kepe Wisi fáaturaalu, sápaae kese horalemó, Tale q tuämó ere déró Yesutamo Kótóné turu naase démó daapa kelalepó. ⁵⁶ Atépa duraalu, “Kela! Hepen be tñ tukwé fóló, Whjné Naalema Kótóné turu naase démó daapa mió yálo kelerapó,” yalepó.

⁵⁷ Atépa, atimané ai dere fo wosaalo meipóló, naasené woséli kinóló fo fake yóló q daale tikipaae mo hapale tourale walepó. ⁵⁸ Atéró, Stipen naasemó sej sóró be tipi aopaae taae deróló kapo duné síróló daai kaae salepó. Até yaaipatei, ama i ala depa kelalepóló yale whjrape atimané ffoloi kutirape sorokóló, betq kokopei whjné kaae tanópóló, ama hó betemó mulaleta yalepó. Ai whjné ama doita, Sol-pó.

⁵⁹ Atimané Stipen q kapo duné siritepa, ama Talepaae momatu duraalu, “Tale Yesu-ó, yálo kepe

bete betq naao dape sae,” yalepó.⁶⁰ Atéró, q bukutiri teyáró bitj doropóló fo fakeyóló duraalu, “Tale-ó, i dere alamó naao atimané dowi ala kwia aluróló kemerae,” yalepó. Ai fo yóló kale whj q mo ti sinalepó. Atétere alata, Sol ąkélé aimó daalu, wisirapa téyae du betalepó.

8

Keriso so whj susupu sóró dapo dapo yale fo

¹ Atéyale sukamó, Jerusalem bemó betó mole Keriso so whjpaee doa susupu sere ala eralepó. Atei ala depa, Talepaae tué tiki tiró betere Keriso so whj Judia hae kwiáró Samaria hae kwiatamopaae dapo dapo yóló felepó. Atétepá, kale aposel whjrape atima betq Jerusalem bemó betó molepó.² Téró, mepaae Kótóné ala eró tare whjrapené Stipen douróló, doasi dekené sini moló-u du betalepó.³ Téyaletei, Sol-né Keriso so whj doraté kwéyyairáalu, kaae salepó. Tétu, be dokó q kwéyóló, Keriso so whj fea sıyóló dipula beteräleta du betalepó.

Filip Samaria haepaae fóló yale ala

⁴ Atéró dapo dapo yóló fele so whj fóló betó mole tikimó, mió wosetere kisi fo wisi so whjpaee yó mótu betalepó.⁵ Filip Samaria hae kwiamó tene be huluapaae doropóló, so whjpaee Yesu Kerisota, Kótóné i haemó betó mole so whj teteróló kaae tanópóló sóró beteró betere whjpoló yó mótu betalepó.⁶ Aimó wóló touró betere so whj feané Filip-né yale foró erale kemei alarapetamo kilitu, ama dere fo wisiyóló wosairáalu, atima fea woséli muló beterepó.⁷ Atétu, so whj tuämó tepeyóló betale dowi keperape sókó furaalu, keteré yóló

sókó fua yalepó. Hó naase dore so whjiró tiki däamu yóló momaare so whjtamo wisirótua yalepó.⁸ Atétere ala kilituraalu, ai be huluamó betó mole so whj atima mo hékesené sukutu betalepó.

Isi whj Saimon-paae yale fo

⁹ Téró, ai be huluamó whj betá Saimon beterepó. Ba fo doasimó ai seké a isi whj bitu, du betere alamó Samaria so whj fearné sira dua yalepó. Atéteremó a mo doasi seké whjpóló bopé fake du beterepó.¹⁰ Atétepa, mepaae doasi doi mole whjrapekélé, doi munire whjrapekélé, mo fea wóló ama dere fo wosóló a dukirótua betalepó. Atétu duraalu, "I whjta, Kótóné doasi bole fotokó kaae bulapó," du betalepó.¹¹ Téró, mo take a isi whj bitiré wouraalu, du betale ala kolóló, siratu betaleteiné so whj fea ai alatei sya felepó.¹² Téyaletei, Filip-né atimapaae Kótóné teteróló betere aqmó mole alaró Yesu Kerisoné ere alatamo etérópóló yó melótua betalepó. Ama atéró yó matere fo wosóló so whj fea kisipa feteyóló Talepaae wapa, Filip-né atima Yesuné doimó wéi tópurótua yalepó.¹³ Kale whj Saimon ąkélé, tué tiki feteyóló Talepaae wapa, Filip-né a wéi tópuralepó. Téró, Filip kotere tiki dokó fea Saimon atimaamo wusuró kuturaalu, me ala yaairemó dere kelemei alaró sira yaaire alatamo Filip-né eratepa kilitu, Saimon-né sira dua yalepó.

¹⁴ Jerusalem bemó betere aposel whjrapené Samaria so whj Talené fo wosalepó dere wosetu atimané Pitaró Jon-tamo doteyalepó.¹⁵ Téró, kale seké tamó fóló, ai Samaria hae kwiamó tene be huluamó Talepaae kisipa tiki tiró betere so whj Dei Kepe Wisi sópóló momaralepó.¹⁶ Ti noa betené meipó. Dei Kepe Wisi

atima tuçpaae tepeyóló bitj waai teópatei, Yesu Kerisoné doimó atima wéi maaté tópuralepó.¹⁷ Atépa, Pitaró Jon-tamoné ai so whj tikimó naase mulalemó, Dei Kepe Wisi atima tiki tuçpaae bitj dorowalepó.

¹⁸ Saimon-né kale aposel whj tamoné so whjné tikimó naase mulalemó, Dei Kepe Wisi bitj wale ala kolóló, atimaamomó moni melaai i fo yalepó.¹⁹ "Diaamoné dere ala kaae yalokélé, mepaae so whj Dei Kepe Wisi sópóló naase mulaai dapa, ępaae ai alakó eraasepóló dapó," yalepó.²⁰ Ti fo depa, Pitané ąpaae duraalu, "Naao moni yatamo wusuró kəlaa yóló alu yópóló, yae. Ti noatepae, naao kisipané Kótóné kolené sukuturaalu, hale matere ola moniné dupu dere aqrapóló de? yalepó.²¹ Ya dätamo Talené ama kutó dirópóló sóró beteró bitinireteiné. Kótóné keletómó naao hosaa tuämó wisi kisipa munipó.²² Térapa, dowi ala taaróló Talepaae kisipa feteyae. Atétepa, ti Kótóné naao hosaa tuämó muale dowi kisipamó kwia melaai yaletei, hale aluraalopó.²³ Ti naao hosaa tuämó dowi kisipa fayóló mupa, yalo kelerapó. Atéruraalu, dowi alanétei ya dokóló wae sóró beteró beterapó," yalepó.

²⁴ Ti fo depa Saimon-né ąpaae duraalu, "Ti naao ępaae ai yale fo mo yaqsórópa, naaotei ęmó momarae," yalepó.

²⁵ Atéró, Pitaró Jon-tamoné kelené mo kelale alaró Talené fotamo yó mótu beteró, momó Jerusalem bepaae fesaae faai felepó. Atéró, furaalu, ai Samaria hae kwiamó tene be hulua tų felekemó tē mole berapemó kale fo wisi yó melaté felepó.

Filip-ró Itiopia whjtamoné yale fo

²⁶ Atéró eté yalepó. Talené ama *ensel-né* Filip-paae duraalu, “Yáta, Jerusalem be taaróló Kasa be huluapaae derepaai *saoti* fakeró kópu kääe fale hae tikimó fole tū sya fae,” yalepó. ²⁷ Téró, Filip ą ai tūmó fu betalemó, betä Etiopia whjikó nóluku soki whj mo umó wapa kelalepó. Ai whj ąta, Etiopia hae kwia teteróló kaae tare topo so Kandas-né *moniró* mepaae néli զlatamo kaae tanópóló sóró beteró betere doasi whjpó. ²⁸ Ai seké ąta, Jerusalem bepaae Talepaae moma ene fi fesaae wou, ama *hos* hupuné siyóló sóró kotere qla tómó beteró Kótóné kóló whj Aisaiané asère fo dosqaté wou betalepó. ²⁹ Atéró dosqaté wou betepa, Talené Dëi Kepené Filip-paae duraalu, “Yá mo hapale fóló kale whj beteró wou betere *hos* hupuné siyóló só fole զlatamo hokolaa yóló betämó faai fae,” yalepó.

³⁰ Ai fo depa, Filip ą mo hapale fóló, kale whjatamo betämó titi yóló fu betalepó. Atéró wosalemó, Aisaiané asère fo kale whjné dosqaté fu betepa, Filip-né ąpaae wosetraalu, “Naaø ai dosqaté fu betere foné bete naao kisipare?” yalepó.

³¹ Ti depa kale whjné Filip-paae tokó mótu duraalu, “Mené ępaæe yó menitepa, ti netéró tué saaloé?” yalepó. Ti fo yóló kale whjné Filip-paae ątamo bitj holae depa, ą titiyóló bitj holalepó.

³² Kale Etiopiané whjné dosqaté wale kóló whj Aisaiané asère fo i ape.

“Ąta, *sipsip* hupu daai duóló ąlisóró fu dere kaae yalepó. Téró, me kale *sipsip* hupu male niki tikitepa, keteré initere kaae ama kóló mo nomalepó.

³³ Ąpaae doakale hale seróló susupuratere alakélé fo tokóló taletere alakélé ini,

hale só deratere ala betä yalepó.

Ą naale senaale nalopaae yaai dere ala kolóló né yó melaaloé?

Ti atimané ą i haemó betaqsóró kisipa mutu, mo ti dalepó,” yalepó.

³⁴ Téró kale Etiopia whjné Filip-paae wosetraalu, “I asère kóló whjné ere fo ąmó erépé whj me kaemó ere?” yalepó.

³⁵ Tétepa, Filip-né Aisaiané ai asère fomótóró kaae sóró Yesu Kerisoné mió wosetere kisi fo wisi yó maté felepó.

³⁶ Atéró, atimaamo fu beterémó tū tuamó wēi ke belepa kolóló, kale sekéné Filip-paae duraalu, “Wēi ke wisinaale ti belerapa kelae. I wēi kemó ę tópuratere dore?” yalepó. ³⁷ (-) ³⁸ Ai fo yóló, kale sekéné ama *hos* hupu néli tare whjpaae kejrló daayaе yalepó. Atéró daapa, atimaamo wusuró ai kale wēi ke dolopaae doropóló daalu, Filip-né kale seké wēi tópuralepó.

³⁹ Atéró, atimaamo hae taopaae taae holalemó, mo ai fapotóró Talené ama Dëi Kepe Wisiné Filip tokó sóró felepó. Atéró, kale Etiopia whjné Filip momó kae kilinipó. Tétepa, kale seké ą tūmó fu bituraalu, hękesené sukuté felepó. ⁴⁰ Téyaletei, kale Filip ąkélé, kele ąlinameróló dapesó wale ala kilinipatei, Asotas bemó sókó felepó. Atéró sókó fóló, ai tū dëmō tē mole be hulurapemó, so whjpaae mió wosetere kisi fo wisi yó melaté felepó. Atéró, yó melaté fóló, Sesaria be huluamó sókó felepó.

9

Sol dowi ala deté kutu beterapó yale fo

¹ Ai ala du betere tuamó, Solné Talené ala eró tare whjrapé atima daalopóló wiratere fo hale

yó tarepó. Damaskus be huluapaae faai, so whjmó Talepaae momaratere topo whj beterepaae felepó. ² Atéró duraalu, “Ę Damaskus be huluapaae faai dapa, dijané u bemó betere Juda fakené fo wosetere be kaae tare whjrabené ę mo whj nisiaqosró fas mekó aseyóló ąlae. Ai fasmó i kaae fo yae. Aimó Yesu Kerisoné ala sya fole so whjkó betepa, ti i Jerusalem-paae *dipula* sóró wópóló, ępaae sóró fae yóló asé yae,” yalepó. ³ Atéró, Sol ą Damaskus be felekepaae sókó faai deremó, ó hepen-mó Talené dę hapale sókó wóló ą daale tiki mo fea deyó felepó. ⁴ Téteremó ą haepaae deraapisa fóló mupa, sámó fo yóló duraalu, “Sol! Sol! Naaao ę noatepa doróló supuraté kutu bitu de?” yalepó.

⁵ Tétepa, Sol-né duraalu, “Tale-ó, ya né de?” depa Yesuné duraalu, “Eta, naao doróló susupraté kutu betere whj Yesupó,” yalepó. ⁶ “Térápa, ya turukó holóló Damaskus be huluapaae fae. Aimó betepa, ti whj mené naao yaaire ala yápaae yó melaalopa, ama dere fo naao sya fóló yae,” yalepó.

⁷ Ai ala deremó, Sol-tamo wale whjrabe atima fokélé tekeni, hokomó sókó finé daae mulu, dere fomaaté wosalepó. Téyaletei, ai fo dere whjné kelepaatima kilinipó. ⁸ Téró, Sol ą turukó holóló kele fisqae horóló kele kele yalemó me olakélé koló feni, kele dilikiyalepó. Atépa, ątamo wale whjrabené ą naasémó tawóló ąlisóró fóló, Damaskus bemó sókó felepó. ⁹ Atéró, be dę soremó kele dilikiyóló bitu, olakélé, wejkélé néni, hale betalepó.

¹⁰ Atéró betepa, ai bemó Yesuné ala eró tare whj betə Ananias beterepó. Ai whjné noke naró dere kaaené Talené ąpaae duraalu, “Ananias-ó!”, depa, ama du-

raalu, “Tale-ó maé, ę i betere ape,” yalepó.

¹¹ Tétepa, Talené ai kale whjpaae duraalu, “Mo donoi týpóló doi mole tu seraa fóló, Judas-né bemó sókó fae. Atéró Tarsus whj Sol momó betere? yóló wosae. ą ai bemó bituraalu, ępaae moma ai du betere ape. ¹² Atérápa, ama noke naró dere kaaené i ala depa, kelalepó. Betə whj Ananias ą beterepaae wóló ama tikimó naase mulale wapa, ama kele wisi yaairetei kolóló, ai betere ape,” yalepó.

¹³ Ti fo depa, Ananias-né duraalu, “Tale-ó, mepaae so whjné ępaae i fo ene wuatepa, wosalepó. Ai seké ąta, Jerusalem bemó naao kae beteró betere so whj doróló mo doakale dowi ala erótú betere whjpó yalepó. ¹⁴ Mió ipaae wóló betereteikélé hale meipó. Jerusalem be huluamó du betere ala kaae, i be huluamokélé, naao doi yóló momatu betere so whjrabe *dipula* saai so whjmó momaratere topo whjné ai ala yaaie fae yóló, *fas* matepa sóró walepó,” yalepó.

¹⁵ Tétepeati, Talené Ananias-paae duraalu, “Ai whjita, ai ala du betale whjtei, mió yalo ala yó taruraalu, yalo kutó diraté fópóló sóró beteratapa, fae. Ti ąta, take nalopaae Juda meire fake so whjpaaekélé, doasi teteróló kaae tare topo whjrabe paaekélé, Israel so whjpaaekélé, yalo doi eraté kutu betaaire whj ai ape. ¹⁶ ą até deté kutu betepa, yalo doimó ą mo doasi dele sóró susupui ala saalopóló, yalo ąpaae yó melaalopó,” yalepó.

¹⁷ Ai fo depa, Ananias ą fóló, Talené ąpaae yó male bepaae felepó. Atéró sókó fóló, kale seké betere be dolopaae holóló Sol-né tikimó naase mulóló duraalu, “Yalo no Sol-ó, Tale Yesu Keriso

yä i Damaskus bepaae waai wapa, tñ tuämó sókó walepó. Atéyale sekçné naao ai dilikire kele momó wisiróló qla qla koloo, Dëi Kepe Wisi ya tiki tuşpaae bitj wóló fşanóo yópóló, ama è ya beterepaae dotonatepa wóló i daale ape,” yalepó. ¹⁸ Ai fo deteretamotóró, kale whjné kele dolomó ya fumi kaae qla sókó dorowóló ama kele momó wisiyalepó. Atéró wisi depa, q wëi tópuralepó. ¹⁹ Atéró q qla nóló ama fotokq momó bune walepó. Sol q Yesuné ala erótú betere whjrapetamo ai Damaskus bemó mepaae be dërape betalepó.

Sol-né Damaskus beró Jerusalem betamomó yale ala

²⁰ Ai be dëmótóró kaae sóró, Juda whjrapené fo wosetere berapemó Yesu Keriso q mo Kótóné Naalemapó yóló, so whjpaae hakeamó yó mótu betalepó. ²¹ Atétepa, so whj feané ama yó matere fo wosóló sirayóló duraalu, “I whjta, take ó Jerusalem bemó Yesupaae tué tiki tiróló betó mole so whjpaae doakale susupui ala eraté kutu betale whj meié? q ipaae waleteita, i bemó betó mole Keriso so whjpaae doasi dowi sekëi ala eróló, so whjmó momaratere topo whjpaae *dipula* sóró male faai wale whj meié?” yalepó. ²² Téyaletei, Sol-né Talené fo eratere ala mo ti fake deté fóló mo fosó fosóre whj betalepó. Atéró, Damaskus bemó betó mole Juda so whjpaae Yesuta, so whj teteról kaae tanópóló sóró beteró betere Kerisopóló yó matepa, so whjné mo dono dapóló kisipa yalepó.

²³ Atéró, yó melaté fóló mepaae be dërape kemetepa, Juda whjrapené Sol daai kisipa mutu, atima betapaae tourale wóló atimasisi kikiti fo dukutu betalepó. ²⁴ Atéyaletei, atimané q daai du

betere ala ama kisipa yalepó. Dilikitamokélé, dëtamokélé, ai be bopéró betere tipi tñ sókó wale tiki dokq q daai, melaa yóló bitjta dua yalepó. ²⁵ Ai fo woseturaalu, kale mepaae Sol-né dere fo wosóló sya fu betere whjrapené q tao suraalu, ai be bopéró betere tipi dolo sokóló dilikitamo yomó deyóló halikané duwóló deralepó. ²⁶ Téró, Sol q Jerusalem bepaae holóló bituraalu, aimó mepaae Yesuné ala erótú betere whjrapetamo touyóló betaaai yaletei, atima q kelaşóró wiyalepó. Atima wi yaleteita, q Yesuné ala eratere whjpóló kisipa tiréni yaleteinépó. ²⁷ Atétu betepa, Banabas-né kale whj Pol *aposel* whjrape beterepaae dapesó fóló daaló bitu, i sekéta Damaskus bepaae faai fu betepa tñ tuämó, Tale wóló daapa, ama kelené mo kilipakalepó. Téró, aimó Talené qapaae fo ipakalepó. Ai fo yóló Damaskus bemó bituraalu, q mo wikélé ini, halaainé Yesu Kerisoné doimó fo yó mótu bitipakalepó. ²⁸ Atéró, Sol q atimatamo betamó bituraalu, ai Jerusalem be huluamó so whjpaae Talené fo wikélé ini, mo halaainé Yesuné doimó yó maté kutu betalepó. Atéteremó, whj mené q sesékélé inipó. ²⁹ Téró, Sol-né Krik be fo bole Juda so whjpaae Yesu ata, mo Kótóné Naalemapóló kisipa yópóló, fo toktamo du betaletei, mepaae Juda fake whjrapené Sol daairaalu du betalepó. ³⁰ Ai fo woseturaalu, Keriso norapené Sol daqsóró tao suraalu, Sesaria bepaae dapesó dorowóló, Tarsus bepaae fópóló dotonalepó.

³¹ Atéró, Judia hae kwiamokélé, Kaleli hae kwiamokélé, Samaria hae kwiamokélé, Keriso so whjamo bóe dóló susupui ala erótú betaletei, mió i alimó hajné sukóló dua betó molepó. Talené Dëi Kepe Wisiné atima fotokqróló

keteké bulatepa, Yesupaae tué tiki tiratere so whj mo ti fake deté felepó. Atéró, Kótó ąta, mo doa fotokó bole Talepóló wi kisipa mutu, hemée deyóló mo dua betó molepó.

Pitané Enias-ró Dokas-tamo wisirale fo

³² Téró Pita ą mepaae Kótóné kae beteró betere so whj betó mole be hulua dokó fea keleté fóló. Lida be huluamó betó mole Keriso so whjtamokélé ekei fo yóló betaai felepó. ³³ A atéró wóló, ai bemó betá whj ama doi Enias betepa kelalepó. Ai seké ąta, tiki dğamuyóló hâle fiyótóró mupa, 8-ró ba fo kemeyale whjipó. ³⁴ Atéró mupa, Pitané kale whjipaae duraalu, “Enias-ó, Tale Yesu Kerisoné ya mió ai wisiratapa, turukó holae. Téró naao besék tukóló bopeyóló tupaae mulae,” yalepó. Téyalemó, kale whj ą mo hapale téti turukó holóló daane holalepó. ³⁵ Atéró, ai kale Lida be huluamó betó mole so whjró Saron be huluamó betó mole so whjtamoné tiki sinóló dğamure whj Enias wisiratere ala kilituraalu, Talepaae kisipa tiki tirótua yalepó.

³⁶ Téró, Jopa bemó Talené ala eratere sokó betá ama doi Tabitapó. Krik foné ai doi Dorkas doi mulapó. Ai so ąta, betere dokó fea hékésené sinóló yaala sókó fóló wisi ala erótua, yolealere so whjmó ąla ąla hâle tao sóró matere ala fğane so wisinaalepó. ³⁷ Atétu betale sukamó, kale so ą heponé sukalepó. Atéró sukutepa, mepaae sorapené ama tiki fokóló kutiné bopeyóló siki be kepaee mulale holalepó. ³⁸ Ai be Jopata, Lida be felekemó erapó. Atéreteiné Talené ala eratere whjrapené Pita Lida bemó beterapó depa woseturaalu, atimakó whj tamo fópóló doteyalepó. Atéró fóló Pitapaae duraalu, “No-ó yata,

mió mo dğmotamotóró hapale faai dapesene walepó,” yalepó.

³⁹ Tétepa, Pita ą atimaamotamo fóló, Jopa bemó sókó fóló, kale so sukóló mole siki be kepaee dapesó horalepó. Atéró aimó betó mole wulia sorape Pita daalepaae wóló moló-u yóló duraalu, “Ita, ai sukałe so ą sukałai bituraalu, male doası deróló sókó fatere fğloı kutiró mepaae deratere kutirapetamo i ape yóló,” yó malepó.

⁴⁰ Tétepa, Pitané ai sorape belapaae hókonóló ą bukutiri teyáró bituraalu, moma yalepó. Atéró moma yóló ą kale so molepaae fetée wóló duraalu, “Tapita-ó, ya turukó holae,” depa kale so kele fisaae horóló, Pita kaae taru turukó holóló biti holalepó. ⁴¹ Atéró betepa, Pitané kale soné naasemó tao sóró turukó horóló daalalepó. Atéró kale wulia soraperó Keriso so whjtamopaae kepaayale so i ape yóló yó malepó. ⁴² Pitané kale mo ti sinóló mole sotei, momó kepaaróló beteralepó dere fo kulu kulu só kwęyóló fakeratepa, Jopa be huluamó betó mole so whj mo feané wosalepó. Até yalepó dere fo woseturaalu, so whj mo fea Talepaae feteyóló kisipa tiki tirótua yalepó. ⁴³ Téró, Pita ą Saimon-tamo mepaae be dğrape betalepó. Saimon-ta, hupu sekaené mepaae ąla ąla ale yaairaalu, bé bé yópóló węimó fokotu betere whjipó.

10

Koniliás-né Pitapaae ape yale fo

¹ Atéyale sukamó, Sesaria whjkó ama doi Koniliás beterepó. Ąta, ai be huluamó 100 Rom diki tare whjrape kaae tare topo whjipó. Ai diki tare whjrapeta, Itali hae kwiaró walepó. ² Koniliás-ró ama naale senaaletamokélé, somakélé, atima mo fea Talené ala yó taruraalu, Kótó aqmó sukóló beterepó.

Atéru, yoleale yóló betó mole so whjmó, betere dokó fea qla qla hágé matere alaró, moma dere alatamo yó tarepó. ³ Atéró betá sukamó, kuluka 3 kilok qama be dolomó betepa, noke naró dere kaaené Kótóné *ensel* sókó wóló daane wapa, ama mo diriyóló kelalepó. Atéru ąpaae duraalu, "Koniliás-ó," yalepó.

⁴ Atéró dere fo woseturaalu, kale whj q witamo *ensel* daalepaae kese faróló duraalu, "Tale-ó, maé?" yalepó.

Tétepa, *ensel*-né ąpaae duraalu, "Naao moma dere alaró yoleale yóló betó mole so whjmó hamoko yóló hágé matere alatamo Kótóné kilituraalu, kokoné sukunapó. Atei ala dereteiné ya tué keteréni, ama kisipa yó tarapó. ⁵ Térápa Koniliás-ó, Jopa bemó whj betá ai betere ape. Ai whjné ama doita, Saimon-tei Pitapó du beterapó. Térápa, ai whj Jopa bepaae dape sene fópóló, diákó mepaae whj dotonae. ⁶ Áta ama yakoma Saimon-tamo ai betere ape. Ai Saimon-ta, hupu sekaené to ó mepaae qla qla aleyaairaalu bé yópóló, wéi fokotere whjpó. Ama beta wéi fókumó ai tñe ape," yalepó.

⁷ Ąpaae ai fo yóló, kale *ensel* fupa Koniliás-né ama bemó kutó diratere whj tamo yóo, Kótóné ala eró tare ama diki tare whírapékó betá yóo, yóló ape yalepó. ⁸ Téró betepa, atimapaae kale *ensel*-né ąpaae yale fo fea yóló, Jopa bepaae fópóló dotonalepó.

Pitané noke kaaené kelale ala

⁹ Atéró túmó fiyóló, híka be dëtepa, atima Jopa be huluapaae sókó faai feleke dere-tamo eté ipakalepó. Pita q Jopa bemó 12 kilok sukakelemó moma yaairaalu, kelekele dere siki bepaae holóló beterepó.

¹⁰ Atétepa, yakoma Saimon-ró

somatamo aqró bemó naaire qla donoróló muló betepa, q siki bepaae holóló moma du betalemó, q wote yalepó. Atépa, noke naró dere kaaené i ala depa kelalepó. ¹¹ Ó hepen be tñ tukwé fóló doasi dëi kuti kaae qla doyró kwia dokó dorokó fóló amatei dorowou betepa kelalepó. ¹² Ai dorowale kuti kaae qla dolomó i haemó niki daani ke detere őlaraperó barapetamokélé, hó naase daae mole őlarapekélé, mo fea ai kuti dolomó betó mupa kelalepó. ¹³ Atépa, ó sámó fo yóló duraalu, "Pita-ó, ya turukó holóló ai betó mole qla dóló nae," yalepó.

¹⁴ Ti fo depa Pitané duraalu, "Tale-ó, mo deretei mo take naao däpaae, 'Ai qla naçse,' yóló muló betepa ę werapó," yalepó.

¹⁵ Ti fo depa, kale dere kaae momó ąpaae duraalu, "Kótóné ąpaae wisirapa nae dere qla, ę werapó ekesé. Sóró nó betá yae," yalepó.

¹⁶ Ąpaae ai fo dere alata, sore félimó yóló mo ai fapotóró kale kuti ó hepen-paae momó sóró holalepó.

¹⁷ Pitané ąpaae i yó male ala noa betené yalerópóló kisipa teketu betalepó. Atétu betepa, Koniliás-né dotonale whírapé wóló, Saimon-né be momó tñérópóló keketé wóló, be bopéró betere tipi tñ sókó walemó daae molepó. ¹⁸ Atima atéró daalu, fo tekeróló duraalu, kale Saimon-tei Pitapó du betere whíkó imó betere yóló wosalepó.

¹⁹ Pita ai yale alané bete kisipa hágé teketu betepa, Dëi Kepe Wisiné ąpaae duraalu, "Saimon-ó, whírapé sorené ya keketé ai kutu betere ape. ²⁰ Térápa, ya turukó holóló aqró bepaae derepae. Ai whírapené ąpaae atimatamo faalopó depa me kisipa muni, atima yåló dotonalepa fó betá yae," yalepó.

21 Téró, Pita ą doropóló kale whjrapepaae duraalu, “Diaaq ai keketé kutu betere whjta, ę i ape. Térapa diq noatepa waleé?” yalepó.

22 Ti fo depa atimané duraalu, “Däta, kale diki tare whjrapené topo whj Koniliás-né dotonatepa walepó. Ai whj ąta, dowi alakélé enei Kótóné ala erótü betepa, Juda so whj mo feané whj wisipóló doi sóró horótü beterapó. Tépa, mo kae beteró betere *ensel*-né ąpaae duraalu, ya ama bepaae wóló, naao dere fokó wosaaipa dape sene fae depa, walepó,” yalepó.

23 Ti fo depa, Pitané atima bepaae dapesó fóló fiyalepó. Atéró, híka be dëtepa, kale whjrapetamo Pitakélé, mepaae Jopa bemó betó mole Keriso whjrapekélé fea felepó.

24 Atima atéró, tü tuämó diki betä fiyóló, híka Sesaria bemó sókó felepó. Téyalemó Koniliás-né fake whjrapekélé, ama fulumu whjrapekélé, mo fea touróló Pita dapesó wópóló kaae tawóló beterepó. 25 Pita atéró sókó wapa, Koniliás-né ą doasi whjpa kilitu, ama hó aqmó bukutiri teyaró bitj derepelepó.

26 Atétepa, Pitané kale whj tao sóró turukó horóló duraalu, “Turukó holae. Dämo wusuróta mo whjpó,” yalepó.

27 Téró, Pitaró Koniliás-tamo fo deté fóló be tuapaae kelalemó, so whj mo fea touró beterepó.

28 Atéró betó mupa Pitané duraalu, “Dä Juda fake diq Juda meire fake so whjtamo betämó fo yóló ó qla nokole ala yaqse eretei diq feané ai kisipa ere ape. Téretei, mió Kótóné ąpaae i ala yó malepó. Dä Juda fake so whjne kae kae fake so whjpaae i ala dorapó, i ala wisirapóló eratere fo yaqse yóló ąpaae yalepó. Atéyleteiné mió ę diqtamo betämó beaai ape dere fo wosóló hórapó enénipó.

29 Kótóné ąpaae ai fo yaleteiné naao ę dape sene wópóló dotonale whjrapepaae faalomeipó ini, atima dere fo betä wosóló i daale ape. Térapa, naao ę noatepa dape sene wópóló dotonaleé?” yalepó.

30 Ti fo depa, Koniliás-né ąpaae duraalu, “Doşró be dë kemeyaai hale bitu, kuluka 3 kilok suka kelemó ę yało be dolomó moma du betalepó. Atétu betepa, mo dëi kuti deréli *ensel* mo hapale sókó wóló yało hosaa tuämó daane walepó.

31 Atéró daalu ąpaae duraalu, ‘Koniliás-ó, naao hamoko yóló, yolealere so whj tao sóró hale matere alaró moma dere alatamota, Kótóné ama keletómó mo donoi ala dapóló kisipa mutapó.

32 Térapa, Koniliás-ó, whj betäné ama doi Saimon-tei, Pitapó du betere whj Jopa bemó ama yakoma Saimon-tamo beterapa, dape sene fae. Ama yakoma Saimonta, hupu sekänené mepaae qla olarape aleyaairaalu, bé yópóló wëimó fokotere whj ai ape. Ama beta, ti wëi fókumó ai tene ape,’ yalepó.

33 *Ensel*-né ąpaae ai fo depa, ai whjrapené ya dape sene wópóló, yało atima hapale dotonalepó. Atétepa, ya atimatamo waleteiné mo kée dapó. Ti Talené keletómó dä fea wóló i betó moletei, Talené yapaae yae yale fo wisi naao däpaae depa wosaaai dapó,” yalepó.

34 Tétepa, Pitané fo kaae sóró Koniliás-paae duraalu, “Ę Jopa bemó betepa, Talené ąpaae yó male alané bete mió yało tué yalepó. Tale Kótó ąta, mepaae whj tao sóró wisi kisipa mulótu, mepaae whjmo dowi kisipa mulatere Tale meipó. Ąta, dä mo feapaae betä alatóró erótua yaaire kisipa mulapó.

35 I hae kwia dokö feamó betó mole so whj Kótó aqmó sukóló bitu, ama yae dere ala betä erópóló tü wisi donorótu

betere so whj̄ita, ti Kótóné ama dape saalopó.³⁶ I fota, Kótóné dą Israel so whj̄paae yalepó. Ama kale mió wosetere kisi fo wisi etéró yó melalepó. Dą Kótótamo dua beterópóló Yesu Kerisoné ama yale alané dą hosaa muni deyóló beteró beterapó. Ti ąta, i haemó betóló fale so whj̄ mo feané Talepó.³⁷ Jon-né so whj̄ węi tópuraalopó, fo yó male k̄lipaae Kaleli haemó kaae sóró Yesu Kerisoné fo yó melaté fóló, Judia haemó sókó waletei dią feané kisiparapó.³⁸ Kótóné Dęi Kepe Wisi Nasaret whj̄kó Yesu tuamó beteróló, so whj̄ fea teteróló kaae tawóppóló ama doasi fotokökélé bulóló sóró beteralepó. Atéró, hae kwia dokó feamó kuturaalu wisi ala eróo, dowi kepe tepeyóló betere so whj̄kélé wisiróo yóppóló, Kótó ątamo betamó kutu betalepó.

³⁹ Dąta, Israel so whj̄ betere tikiró Jerusalem betamomó bitu, ama erale alarape dąné kelené kelaletei yó maté kutu beterapó. Ąta, atimané filipaaró betere ni tómó oleróló dalepó.⁴⁰ Téyaletei, ą sinóló dou dolomó sore su kamó mupa, Kótóné kepaaró beterapó. Atéró kepaayóló betereteita, mepaae so whj̄nē kolópóló yalepó.⁴¹ Atéró bitu, sókó wua dere alata, so whj̄ feané keletómó ini, Kótóné ama sorokó su yóló beteró betere so whj̄rape beterepaae maaté sókó wua yalepó. Ti ai sókó su yóló beteró betere whj̄rapetamo bituraalu, ąlaró węitamo nukua yale whj̄rapeta, ti dąpó.⁴² Téró, take ama dąpaae i fo ene fae yalepó. ‘Kale mió wosetere kisi fo wisi yó móтуraalu, ęta Kótóné dią su kiale so whj̄tamokélé ó betó mole so whj̄tamokélé, fo tokóló talerópóló, sóró daaló beterapó yóló yó melale fae,’ yalepó.⁴³ Take Kótóné k̄oló whj̄rape dokó feané mepaae so whj̄ de ąpaae kisipa tiki

tiró betepa, atétere so whj̄nē dowi ala kwia ama kemeróló aluraalopó erapó,” yalepó.

⁴⁴ Téró, Pitané ama fo hale du betepatei, Dęi Kepe Wisi dorowóló ama dere fo wosetu betere so whj̄nē tiki tuamó bitj̄ dorowalepó.⁴⁵ Até dere ala Jopa bemó Yesupaae tuę tiki tiró bitu tiki sekäę tikire Juda whj̄rapené kelalepó. Tétu, Juda meire fakepaaetei, Dęi Kepe Wisi matapóló sira du betalepó.⁴⁶ Ti noa betené mei, atimané kae kae be fo yóló Kótóné doi hale sóró horótú betepa wosalepó.

Até dere ala kolóló, Pitané i fo yalepó.⁴⁷ “Take dą Juda fake so whj̄ Dęi Kepe Wisi su yale kaae, mió atimakélé ai sale ape. Atéró atima węi tópuratepa né sesé yaaloé?” yalepó.⁴⁸ Atéró, ai so whj̄paae duraalu, “Dią fea Yesu Kerisoné doimó węi tópuraalopa ape,” yóló tópurótua yalepó. Atéyale k̄lipaae Pitapaae woseturaalu, “Mepaae be dękó ęą dątamo betóló fenére?” yalepó.

11

Pitané ama du betere ala hękearale fo

¹ Juda meire fake so whj̄rapekélé, Kótóné fo wosóló kisipa tiralepó deté kotere fo Judia hae kwiamó betó mole aposel whj̄raperó Keriso norapetamoné wosalepó.² Atéró Pita ą Jerusalem bepaae holalemó, mepaae tiki sekäę tikiru Talepaae tuę tiróló betere whj̄rapené Pita foné sóró i fo yalepó.³ “Yąta tiki sekäę tikinire fakené bemó bitu, ąlaró węitamo nuku betalepó. Aita fo mole alatei naao erapó,” yalepó.

⁴⁵ Tétepa, Pitané atimapaae duraalu, “Ę Jopa bemó betepa erale ala mo fea deté wóló Sesaria bemó betepa yale alapaae sókó waalopa dią fea wosae. Ę doasi be hulua Jopamó momatu betalemó,

noke naró dere kaaené i ala depa kelalepó. Doasi bukutere kuti kaae ó sámó douró kwia dokó dorokó fóló amatei hágé dorowóló é betere tikimó muni dorowalepó.⁶ Atétepa kelalemó, i haemó betó mole niki meire ke detere əlaraperó barapetamokélá, hó naase daae mole əlaraperó syaae əlarapetamokélá, mo fea betó mupa kelalepó.⁷ Atépa, ó sámó fo yóló duraalu, ‘Pita-ó, ya turukó holóló ai əlarape fea dóló nae,’ yalepó.

⁸ Ai fo depa yało duraalu, ‘Tale-ó, ai əlarape yało nökélá inireteiné ai ala mo enénipó.’ yalepó.

⁹ Ti fo yalemó, kale dere kaae momó fo yóló duraalu, ‘Tale Kótóné nae dere əlatei, werapó ekese. Talené wisipa nöpóló muló betere əla ti nae,’ yalepó.¹⁰ Atei kaae fo sore félimó yóló, kale əlarape fea momó ó hepen-paae siyóló sórò holalepó,’ yalepó.

¹¹ ‘Atéteretamo, Koniliás-né Sesaria bemó é beterppaae dotonale whjrape sore wóló, é betere be belamó daaipakalepó.¹² Atéparaalu, Dēi Kepe Wisiné əpaae duraalu, ‘Ya ai whjrapetamo faaloé yóló kisipa tekeni, atimatamo fae,’ yalepó. Atétepa, i daae mole aporó norape ətamo fóló kale whj Koniliás-né be dolopaae dą fea holalepó.¹³ Dą atéró beteremó, Koniliás-né dąpaae i fo yalepó. Ama be dolomó momatu beteremó, ensel ə beterppaae sókó wóló duraalu, ‘Diąkó mepaae whjrape Jopa bepaae Saimon-tei Pitapó du betere whj ai beterapa dape sene fae.¹⁴ Ama diąpaae dere foné yaṛó naao naale senaaletamokélá, naao fake so whjklé, naao be whj so whjklé, dia aluyaqsóró tao saalopóló,’ ensel-né əpaae depa, ama əpaae yalepó.

¹⁵ Ai fo epa, é wóló yało fo kaae sórò du betalemó, Dēi Kepe

Wisi atima tuąpaae bitj walepó. Aita, me kae kisi ala ini, mo take kaae suraalu, dą Juda so whjpaae erótú yale kaaetóró atimapaaekélá eralepó.¹⁶ Ai ala kolóló, Yesuné yale fo kisipa mualepó. Yesuné dąpaae duraalu, ‘Węi tópuratere whjkló Jon-né amata, ti dia węi hágé maaté tópuraletei nalota kale Dēi Kepe Wisitamo tópuraalopó ere fo mopó.’¹⁷ Térappa, i ala betą wisiyóló kisipa muae. Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiratepa, Dēi Kepe Wisi dąmō hágé mótu yale kaae Kótóné atimapaaekélá, ai melale ape. Tétepateti, é Kótó kaae betepapakó atei ala ekesé yóló sesé yaaloé? Atei ala mo enénipó,’ yalepó.

¹⁸ Téró, kale be whjné Pitané dere fo wosetu, atimané ə foné saletei taaralepó. Atéró Talené doi hale horótú duraalu, ‘Kótóné Juda meire fake so whjklé, hoko betere ala taaróló, kepaayóló mo ti betaaire bete sòpóló ai menélirapó,’ yalepó.

Antiok so whj kisipa feteyale fo

¹⁹ Stipen dale sukamó su betale susupui alamó dapo dapo yóló fele whjrapekó mepaae Fonisia hae kwiapaaekélá, węiné bopéró daaló betere Saiprus hae kwiapaaekélá, Antiok be huluapaaekélá, Juda fake so whjpaakélá, kale fo wisi yó maté kutu betalepó.²⁰ Téyaletei, mepaae dapo dapo yóló fele Saiprus be hulu whjró Sairin whjrapetamo Antiok be huluamó betó mole Juda meire so whjpaae Yesu Kerisoné mió wosetere kisi fo wisi yó melaai kaae salepó.²¹ Téró, kale whjrape Talené atima fotokoratepa, so whj mo feané du betere dowi ala taaróló, Talepaae kisipa tiki feteyóló wou betalepó.

²² Atétu beterapó dere fo Jerusalem bemó betó mole Keriso

so whjné wosalepó. Atéró wose-turaalu, ai so whjné Banabas ą Antiok bepaae fópóló dotonalepó.

²³ Téró, ą Antiok bemó sókó fóló, aimó betó mole Keriso so whjpaae Kótóné ama kólené sukutu hágé tao sere ala atima tuqmó mupa kelalepó. Atépa, Banabas hajné sukuturaalu, Kótóné ere ala diaq tuqmó hágé muó tanópóló yae yóló, fotokq bulóló ma fo yalepó.
²⁴ Banabas-ta, Dëi Kepe Wisiró tué tiki tiratere alatamo fğane whj wisi naalepó. Téruraalu, mo turó so whj Yesu Kerisopaae tué tiki tiralepó.

²⁵ Atétu beteró, Banabas ą Tarsus bepaae Sol kekene faai felepó.
²⁶ Atéró, kale whj ą fóló Sol kekóló dape sóró atimaamo wusuró Antiok bepaae momó walepó. Wóló ba fo betq atimaamo ai Keriso so whjtamo bituraalu, Kótóné fo so whj mo feapaae yó mótu betalepó.

²⁷ Atéyale su kamó, mepaae Kótóné kóló whjrape atima Jerusalem be taaróló, Antiok bepaae dorowalepó. ²⁸ Ai whjrapekó betq whjné doi Akabaspó. Ai whj ą Dëi Kepe Wisiné fotokoratepa, turukó holóló duraalu, “Rom Gavman-né teteróló kaae tare hae kwia feapaae doakale dowi wote ali waalo ai ape,” du betalepó. Ai alata, kale Rom Gavman whj Kaladias-né teteróló kaae tare alimó weipakalepó.

²⁹ Atéró, Yesuné yó matere whjrapené Judia hae kwiamó betó mole Keriso so whj tuapaae wale doasi seketi alamó kisipa mutu, ai so whj tao saai atima fo dokalepó. Atéró duraalu, dğné tare moni sútoróti deraalopóló, derqleta du betalepó. ³⁰ Atimané atétu betaleteita, Judia hae kwiamó betó mole Keriso norape hágé tao sóró, Jerusalem be huluamó betó mole whj disirapepaae male fópóló, Banabas-ró Sol-tamo sóró

beteralepó.

12

Kin Herot-né Jems dóló Pita dipula betera fo

¹ Atétu betere alimó Kin Herot-né mepaae Keriso whjpaae doakale susupui ala eróló ama diki tare whjrapepaae *dipula* beteraleta yae yóló mulalepó.

² Atéró, Jon-né noma Jems atima doakale bóe dele sepakené depa tikalepó. ³ Kale Kin Herot-né Jems delemó Juda so whj hékésené sinitu betalepó. Atétere ala kilituraalu, ama diki tare whjrapepaae Pitakélé, *dipula* beteraai, dape sene fae depa, fóló tawalepó.

Atétere alata, kale fopei *bred* o bulayóló nokole alimó yalepó. ⁴ Atéró Pita tawóló sóró fóló, so whj feané keletómó fo tokóló taleyaairala, diki tare whjrapené naase tuapaae sóró betalepó. Téró, ai diki tare whjrape atima fake doyró aleyóló beteró beterepó. Téró, Herot-né yóló mulóturaalu, kale bosenée fele be dë kemetepa, ti dğné Pita ą dğpóló fo tokóló taleyaalopó yalepó.

⁵ Pita atéró *dipula* beteró betepa, Keriso so whjné Kótóné Pita tao sópóló, momatere ala hágé yótóró tarepó.

Pita dipula betepa, ensel-né sokale fo

⁶ Téró, kale Kin Herot-né hijka be dğetepta, so whj feané keletómó fo tokóló taleyaai diki tare whj uté betóo, ité betóo, ere tuqmó Pita *sein* képiné dokóló betalepó. Atéró betepa, ai tý sókó walemó diki tare whjné kaae tawóló daalepó. ⁷ Tépa, Talené ama hepen bemó kutó diratere *ensel* wóló, dğné Pita beteró betere *dipula* be dolo dęyó felepó. Atéró kale *ensel* sókó wóló, Pita-né

hylumó haróló duraalu, “Pita-ó, mo hapale turukó holae,” deremó Pitané naasemó sere *sein* képi whaaloyóló häletei teraae derepelepó.

⁸ Atétepa, kale *ensel*-né Pitapaae duraalu, “Nao hó beró kutitamo hapale sae,” depa, salepó. Atéró, “Nao tómó bukutere kutikélé, bukóló é sya ape,” yalepó. ⁹ Pita à atéró, ai *dipula* be taaróló *ensel* fole tiki sya furaalu, ita apaae *ensel*-né dapóló kisipa muni, noke naró dere nisi yalepó. ¹⁰ Atimaamo atéró furaalu, mo folosóró kaae tawóló daaló betere diki tare whj dekeróló tuamó daale diki tare whjékéle, kale dere kaae dekeróló sókó felepó. Atéró furaalu, kale be hulua bopéró betere tipi tumó doakale *aiyon kapa* fakené aleyóló kinó betere tükélé, ama häletei, tukwé fóló mupa, atimaamo belapaae sókó felepó. Téró, atimaamo ai tú dapo tópaae derepelemó, kale *ensel* Pita taaróló, aimótei alu yó deyalepó.

¹¹ Téró, Pitané *ensel*-né apaae erale alarape fea kisipa yóló duraalu, “Mió yalo kisiparapó. Ita, noke naró dere nisi yalemó motei irapó. Kale *Kin Herot*-ró Juda so whjatamo atima hékesené sukturaalu, épaae eraaire ala mo eraqsórópóló, Talené ama *ensel*-né é tao sene ai weirapó,” yalepó.

¹² Kale *ensel*-né apaae erale ala mo diriyóló tué muturaalu, Mariané bepaae felepó. Mariata, Jon-tei, me doi Mark-né hamapó. Téyalemó, so whj mo fea betapaae touróló bitu, momatu beteremó sókó felepó. ¹³ Téró, Pita à wóló bela tú aqró daalu kokopórót betepa, ai bemó kutó diratere so seimale Roda tú tukjyaai walepó. ¹⁴ Téyalemó, kale senaalené Pitané fo nakome wosóló hajtu, tú hapale tukuni, fesaae folo bemó betó mole so whjpaee kale Pita wóló a belamó daalapó fo ene felepó.

¹⁵ Ai fo deremó, kale so whjné Roda-paae duraalu, “Ti senaale ya topo doyóló keyaa fu de?” yalepó. Ai fo depa, kale senaalekó duraalu, “Meipó. Pita mo wóló até belaró daale ape,” yalepó. Tétepa, kale so whjné duraalu, “Motamo epa, ti à kaae tare *ensel*-né tao su yalepa kelae,” yalepó.

¹⁶ Atima ai fo du betepa, Pita daalu tu häle kokopórót betalepó. Atétu betepa, nalo kale so whj atima fóló tú tukjóló kelalemó, Pita wóló daapa kilita sókó furaalu, siratu betalepó. ¹⁷ Tétepa, Pitané ama naasenétei yóló duraalu, atimapaae fo taalae yalepó. Téró atimapaae Talené à *dipula* bemó betepa, tao sóró dape só wale ala fea yó melalepó. Atétu beteró, ai so whjpaee duraalu, “I fota, Jems-ró mepaae Keriso norapetamopaae yó melae,” yóló à metikipaae faai felepó.

¹⁸ Atéró hijka Pita à kemei fi sisópaae eté yalepó. Kale diki tare whjrape atima wóló kelalemó, Pita bitinipa, à neyóló sókó felerópóló, atima mo doakale fo tiki kelaaratu betalepó. ¹⁹ Atépa, kale doasi topo whj Herot-né ama diki tare whjrapaee duraalu, mo dekéró keketé kwéyae depa, kekaletei à kilinipó. Tétepa, ama diki tare whjrapaee Pita *dipula* betepa kaae tawóló daalale diki tare whjrapetamo fo tokóló kemetepa, mo ti sinópóló dae yóló mulalepó.

Kin Herot ama yale alamó à dóló sukunale fo

²⁰ Até du beteró, suka memó Herot à Judia hae kwia taaróló Sesaria hae kwiapaae doropóló, aimó mepaae be dërape betalepó.

Ti *Kin Herot*-né Tair be hulua so whjró Saidon be hulua so whjtamopaae doakale fopaae bualepó. Atépa, atima touróló

betamó bituraalu, i fo du betalepó. “Doasi topo whj kin-ó, djané yañamo fo sawa yaai dapa, naao be dę mekó tukóló mulaaloé?” depa kale sekéné duraalu, “Ti wisirapa téyaalopó” yalepó. Ti fo depa, kale so whjné kin-né kutó diratere whjkó betä Blastas-paae woseturaalu, “Naao dą tao suraalu doasi whj kin-tamo naamei fokó yaaloé?” depa kale sekéné téyaalopó, yalepó. Atima atéró touróló betamó bituraalu, kale doasi topo whj kin-paae duraalu, “Doasi topo whj-ó, dątamo bőe dele ala taaróló dua wisiyóló betaalopó. Ti noatepae, kale kin-né teteróló kaae tare hae kwiamó nokole qla wó mupa, dupu du beteretei tikaçsóró kisipa muturaalu,” ai fo du betalepó.

²¹ Atéró, atimané kale tukóló mulale be dę wapa, Herot ą Kin-né kuti wisinaale deróló so whj touróló betere tikimó sókó felepó. Atéró doasi topo whj betere seamó bituraalu, so whjpaae fo du betalepó. ²² So whj feané ama dere fomó doi hale sóró horóturaalu, “Ama dere fota, kótóné fo kaae dapóló,” dukirót betalepó. ²³ Téteremó, ai fapotóróti Talené ensel wóló kale sekéné Talené doi sóró horéniteremó ą dóló ama tiki mokené turukó nóló mo ti sukunalepó.

²⁴ Atéturaalu, Tale Kótóné fo ai be felekemó betó mole so whj feané wosóló fakeraté felepó.

²⁵ Banabas-ró Sol-tamoné so whj tao saai sóró wale moni melóló Jerusalem taaróló momó furaalu, Jon-ró Mak-tamo dape sóró Antiok bepaae fesaae felepó.

13

Banabas-ró Pol-tamo Talené kutó dirópóló dotéyale fo

¹ Atéró, Antiok bemó betere Keriso so whj kuamó Kótóné kóló whjraperó yó matere

whjrapetamo betó molepó. Ai whjrape atimané doita Banabas, Simeon-tei, me doi Niser, Sairin be hulua whjkó Lusias, kale Kin Herot-tamo betamó doayale whj Manain, Sol, atima atéró betó molepó. ² Téró kale Keriso so whj Tale aqmó dua bitu, Talené doi sóró horót betalepó. Atéturaalu, qlakélé weyóló betepa, Dëi Kepe Wisiné atimapaae duraalu, “Yåló tukóló muló betere kutó Banabas-ró Sol-tamoné dirópólópa, atimaamo sóró beterae,” yalepó. ³ Atima atéró, qla weyóló hale bituraalu, moma deté fele kílipaae, kale whjtamo tikimó naase mulóló, fópóló dotonalepó.

⁴ Sol-ró Banabas-tamo Dëi Kepe Wisiné dotonatepa, Selusia bepaae doropóló, aimó atimaamo wéi nukumó wéiné bopéló daaló betere hae kwia Saiprus-paae felepó. ⁵ Atimaamo atéró ai hae kwiamó tene be Salamis bemó sókó fóló bituraalu, Juda whjrapené fo wosetere berapemó so whjpaae Kótóné mió wosetere kisi fo wisi yó melótú betalepó. Téró, Jon me doi Mark-kélé, atimaamo tao sóró kutó diyaai atima fea fóló betalepó.

⁶ Atéró, atima ai wéiné bopéró daaló betere hae kwia tuamó kutu beteró Papos be huluamó sókó felepó. Aimó Juda whjkó isi whjtei, Kótóné kóló whjpó du betere seké Bar-Jisas beterepó. Atimaamo ai kale sekétamo Papos bemó hokolaa yalepó. ⁷ Kale isi whj Ba-Jisas, Gavman whj Sersias Polas sisó supuróló, ątamo kutu betere whjpó. Ai Gavman whjta, tué tiki wisi mulu, Banabas-ró Sol-tamopaae Kótóné fokó ą wosaipa, yó melaii ape yalepó. ⁸ Atéyaletei, kale isi whjné Banabas-ró Sol-tamoné yó matere fo Gavman whjné wosóló kisipa tiki tiraçsóró,

kae kae fotei du betalepó. Elimas doita, Krik be foné isi whijpó. ⁹ Téró Sol ąkélé, ama take mole doi Sol taaróló, Pol doi mulalepó. Téró, Pol Dëj Kepe Wisiné fotokøratépa, Elimas kikéyóló kaae taaru duraalu, "Yata, mo dowi kepené naalemapó. ¹⁰ Naaota, donoi alaró wisi alatamo bóe ai du betere ape. Yata, mo dilikitere alaró kapala fotamo fajanuraalu, Tale Kótóné donoi alaró donoi fotamo naao ai wérótú betere ape. ¹¹ Naao ai ala deremó, Talené ya deké supu, mió mepaae sawa be dëmô naao kele diliki yaalopó. Atéró bituraalu, sukané dékélé, naao kelaalomeipó," yalepó.

Téyaletamotóró, ó sámó diliki ą tuapaae deróló kale sekéné kele dilikiralepó. Atétepa, ą naase tawóló ąlisó faaire whijkó daaléró sisité kwęyalepó. ¹² Kale ai Gavman whjné até dere ala kilituraalu, sirayóló ą kisipa tiki tiralepó. Ti noatepae, Talené ama fo yó matere ala mopóló kisipa mutu yalepó.

¹³ Até du beteró, Pol-ró ama fulumu whjrapetamo ai Papos be taaróló wéi nukumó Pampilia hae kwia tuqmó tñe be hulua Perka-paae felepó. Atétepa, Jon-tei Mark-pó du betere whj ą atimaamo taaróló Jerusalem bepaae fesaae felepó. ¹⁴ Atéró, atimaamo ai Perka be taaróló Pisidia hae kwiamó tñe Antioch be huluamó sókó felepó. Atéró fóló bituraalu, saja nóló betere sukamó atimaamo Juda whjrapené fo wosetere be dolopaae holóló betalepó. ¹⁵ Atimaamo atéró beteremó, kale Moses-né asère foró Kótóné kóló whjrapetamoné asère fo dosątatu betalepó. Atéyale klılipaae kale ai fo wosetere be kaae tare whjrapené atimaamo faleyóló duraalu, "No tamo-ó, diaamoné so whj hajiratere fokó enére?" yalepó.

¹⁶ Ti fo depa, Pol ą turukó holóló fo yaai kaae su naase horóló duraalu, "Israel whjraperó dią Juda meire fake so whjtamo-ó, Kótópaae witu, naameyóló ą aqmó betó mole so whjpaae yalo i dere fo wosae. ¹⁷ Mo take dą Israel fakené Kótóné dğné ayarape deté faaire whjrake amatei söró beteraté walepó. Atima atéró Isip bemó betepa, Talené atima so whj doasi fake firalepó. Ai ala epa, Kótóné mo Taoró mole fotokonétei ai Isip hae tale dóló ama so whj fasó söró dapesó weipakalepó. ¹⁸ Atéró, so whj bitinire tikimó kutu bitu, atimané kisipa mole ala yaairaalu, dowjae fu betepa, Kótó ąpaae feteyóló wópóló kaae tawóló bitiré felepó. Até yalemokélé, feteyóló wénitepa, hale kaae tarepó. Atétepa, ba fo whj siki tamо keme ipakalepó. ¹⁹ Téró, Tale Kótóné atima beteraaire Kanan hae kwia hale muni, wéikeró fakené teteróló kaae tapa dóló tokó faaróló, ai hae kwia Israel fake so whjmó mo ti malepó. ²⁰ Isip hae kwiapaae fele ba fomó kaae söró wóló, wéikeró doasi be hulua doló torokó fale ba fomó sókó wouraalu, 450 ba fo kemeyalepó. Ai alarape deté wóló klılipaae Kótóné kale Israel whjné bóe topo whj söró daalaté weipakalepó. Até deté wóló, Kótóné kóló whj Samuel betale alimó sókó walepó.

²¹ Atéró, Kótópaae atima kaae tawaaire topo whjkó söró beterae yóló wosetu betalepó. Tétepa, Kótóné Benjamin fake whjkó Kisya naalema Sol topo whj Kin söró beteralepó. Ai whj doasi Kin betepa, ba fo whj siki tamо kemeyalepó. ²² Téyaletei, nalo Kótóné Sol taaróló ą betale sirimó Depit topo whj Kin söró beteralepó. Kótóné Depit kaae kelalemó, ą whj wisinaalepa, i fo

yalepó. 'Jesi naalema Depit-ta, mo whj wiśinaalepó. Åta, yalo kisipa kaae muluraalu, yalo erae, dere ala mo fea ama erótū betaalopó,' yalepó.

²³ Yesuta, Depit-né deyale fake whjko betané deyalepó. Atéyale Yesu ą Kótóné Israel fake so whj mo ti aluyaqsóró tao saaire whj dią beterepaae dotonaalopóló muló betere fo mo eróturaalu, ai dotonó betere ape. ²⁴ Mo take Yesuné ama kutó kaae sóró diyaaei epatei, folosóró Jon-pi wóló, Israel so whj feapaae Kótóné fo tué yópóló yó mótu betalepó. Atéró yó mótu duraalu, 'Diagné du betere dowi ala taaróló kisipa tiki fetepa, ti yalo dią wéi tópuraalopó,' du betalepó. ²⁵ Téró, Jon-né ama diyale kutó kemeraairaalu, i fo yalepó. 'Diaaq tuéne ęta, kale waalopó du betale whj nisi yaqse. Ęta, diaaq kaae tawóló betere whj meipa, i fo betą wosae. Åta, yalo kílipaae waalo ai ape. Ti ęta, ą kaae whj wiśi bitinireteiné ama hó bené képiklé yalo teraayaaire mo sunipó.'

²⁶ Yalo norape-ó, diaṭa Abraham-né deyóló fakerale naaleraperó Kótópaae wituraalu, ą aqmó sukóló betere Juda meire faké so whjné deyóló fakerale so whjtamo da fea aluyaqsóró dapesó faalopó, ere fo Kótóné mo ai eró betere ape. ²⁷ Jerusalem bemó betó mole so whjró atimané topo whjrapetamoné Yesuta, dą aluyaqsóró tao saaire whjpó tué munipó. Téró, Kótóné kóló whjrapené asémó ere fo fula dokó fea dosqatu bitutei wosóló kisipa munipó. Kale asémó ere fotei dokonóturaalu, atimané ą mo ti sukópóló dae yóló só deralepó. ²⁸ Atimané Yesu daai kisipa mutu, ą tuqmó me dowi ala kwiakó muléró tale yaletei, me ala mupa kilinipó. Atépatei, atimané Pailat-paae duraalu, 'Ą sinópóló dae,'

yóló setu betalepó. ²⁹ Ai alarape yóló kemetepa, kale asémó ere fo mo dokonóturaalu, filipa ni tómó olepa, tokóló dourale felepó. ³⁰ Téyaletei, Kótóné ą dou dolomó mupa kepaaralepó. ³¹ Atéró kepaayóló bitu, take betale Kaleli be taaróló, Jerusalem bepaae ątamo wale whjrapené ą kepaayóló betere ala kelalepó. Atéyale ala kelale whjrapené dą Juda fake so whjpaae yó mótu beterapó.

³² Kótóné dąné ayarapepaae duraalu, yalo diámó take i ala eraalopóló mulale fo wiśi dąné diąpaae mió i yó matapa wosae. ³³ Mo take Kótóné dąné noutererapepaae duraalu, 'Diąkélé diaaq deté faaire naale senaalekélé, atima aluyaqsóró tao saalopóló muló beterepó,' Ai fo dokonóturaalu, Kótóné Yesu ai kepaaró betere ape. Ti ai yóló muló betere fota, buk Sam sapta 2-mó asérapó. Kótóné duraalu, 'Yata, yalo naalepó. Mió ę naao aya aleē felepó,' erapó.

³⁴ Atéró, Yesuné tiki dou dolomó kélāa yópóló taaréni, kepaaró beterapó. Atéyaałopóló, mo take asémó erapó. Ai fo i ape.

'Yalo Depit-paae hale melaalopóló, kae muló betere qla ama ere fo dokonóturaalu, yamó mo melaalopóló,' erapó.

³⁵ Ai fo kaaetei, Sam-mó duraalu, 'Naaota, kale dowi alakélé, inire whj wiśiné tiki hale dou dolomó kélāa yópóló kaae tawaalo meipó, fo asęyóló muló beterapó,' erapó.

³⁶ Ti noatepae, Depit doasi so whj kuamó Talené kutó dité fu beteró sukalé whjtei, sinitepa atimané alimarapetamo betamó douróló ama tiki ai kélāa yale ape. ³⁷ Depit-ta até yaletei, ama Naale wiśinaale, ti Kótóné dou dolomó

mupa kēlaa yópóló kaae tani, ama kepaaralepó.

³⁸ Térapa norape-ó, dñané i yó matere fo wisi mo wisiyóló wosóló kisipa tiki tiraе. Ai whjné dñané dowi alamó saai yale kwia ama tokóló taae faralepó. ³⁹ Kale Moses-né asçre foné dñané dowi ala tokóló kemeróló, whj wisi beteranipó. Téretei, Yesuné dä kepaayóló betaaire fo wisi yó materetei wosóló kisipa fetetepa, ti dñané dowi alamó kwia saairetei tokóló kemeraalopó. ⁴⁰ Kótóné koló whjrapené i ala yaalo ai ape yale fo diapaae eraqsóró, mo wisiyóló kaae tawae. Ai fo i ape.

⁴¹ Diä faltere whjrapené i dere fo wosae. Yalo ai depa kolóló sira deté fu beteró deté fu beteró, sinituraalu aluyaе. Yalo doasi ala yaalopóló me whjnékélé diapaae depa, wosóló tué tiki tiraalo meipó,’ fo aseyóló muló beterapó,” yalepó.

⁴² Ai fo du beteró Pol-ró Banabas-tamo ai fo wosetere be taaróló faaitepa, kale be whj so whjné duraalu, “Diaamo momó kale fo wisikó uté waaire fulamó yó melale waasepolopó,” yalepó. ⁴³ Atima ai fo wosetere be taaróló, belapaae sókó felepó. Téró, Banabas-ró Pol-tamo fupa Juda so whjró Juda meire fake so whjtei, Juda so whjné dere ala yó tare so whjtamo kale whjtamo sya wapa, atimaamoné duraalu, “Diä Kótóné koléné sukuturaalu, hale matere ala tuamó betó tawópóló yae,” du betalepó.

⁴⁴ Téró, me fula-mó fo wosetere be dñmó ai be huluamó betó mole so whj Kótóné fo wisi wosaairaalu, wóló betó molepó. ⁴⁵ Atétepa, atimaamoné yó mótu betere fo wosó tawóló betó mupa, mepaae Juda whjrapené kolóló, atimané dere fo wosaaí ai ala uásoró

wisi uápóló dei kisipa muturaalu, Pol-ró Banabas-tamoné dere fo teteróló, kae kae fo du betalepó.

⁴⁶ Atétepa, Pol-ró Banabas-tamo né halaainé duraalu, “Kótóné fo dñmoné diapaae yó melaai yalemó, diä wosetere hó yalepó. Tétepa, mió dñmoné diä sisó eróló, Juda meire fake so whj betó molepaae i kale fo wisi yó melaairaalu fulapó. Ti aita hale mei, diä Kótóné mo ti betere ala sere hóre aqrapó. ⁴⁷ Talené dñmopaae i ala yae yóló mulalepó.

I hae kwia feamó betó mole Juda meire fake so whj diliki tuamó betepa derópóló yalo diä sóró beteralepó.

Ai dñn é hae kwia dokó feamó betó mole so whj aluyaqsóró tao sene fae erapó,” yalepó.

⁴⁸ Kale ai Juda meire fake so whj atima ai fo woseturaalu, mo doakale hajné sinóló, Talené fo hale sóró horótú betalepó. Talené ama taketi mo ti betere bete saalopóló muló betere so whj feané ai fo wosetu ąpaae tué tiki tiralepó.

⁴⁹ Tétu, Talené fo wosóló hae kwia feapaae fakeralepó.

⁵⁰ Atétepa, Juda whjrapené topo whjrapaaekélé, mepaae Juda meire fake sorapekó Kótópaae winé sukóló betó mole doi mole sorapepaaekélé, Pol-ró Banabas-tamo fopaae buópóló, sesemeraté kwéylepó. Até deté kwéyóló atimaamo ai be huluamó tuamó beteratei, taaróló hókó faralepó.

⁵¹ Atétepa, faairaalu diaaq dere dowi alamó dñmo i fole ape yóló, atimaamoné hó bemó ere hae terepeyóló Ikoniam bepaae felepó.

⁵² Téró, furaalu Talené ala eró tare whj tamó tuamó Dëi Kepe Wisi fãanuraalu, mo doa hëkesené sukué fu betalepó.

14

Pol-ró Banabas-tamo Ikoniam-mó Kótóné fo yó maletei

¹ Téró, Ikoniam bemó Pol-ró Banabas-tamo dua dere kaae, Juda whjrapené fo wosetere be dolopaae holalepó. Téró, atimaammoné mo wisiyóló yó matere foné, Juda so whjró Juda meire fake so whjtamo hosaamó suraalu, mo dekéró so whj kisipa tiralepó.

² Téyaletei, kisipa tiki tirénire Juda so whjné ai dere fo hó yóló, mepaae hágé betó mole Juda meire fake so whjné Keriso so whjtamo fopaae buópóló sesemeralepó.

³ Atétepatei, Pol-ró Banabastamoné woseni, faleyóló Talené fo betá halaainé daalu, fólo sukamó yó maté fu betalepó. Atéró, yó mótu betepa, Kótóné ama kğlené sukuturaalu, hágé tao sere fo wisi kapala fo nisi yaqsóró, kolóló sira yaaitere alaró kelemei alatamo erópóló, Talené atimaamopaae mo şurapó. ⁴ Ai be huluamó betó mole so whj bukótamo yóló, mepaae Juda whjrapetamo muóo, mepaae ti Yesuné fo yó matere *aposel* whjrapetamo muóo, yalepó. ⁵ Atéró kílipaae, Juda so whjkélé mepaae Juda meire so whjkélé, mepaae topo whjrapekélé, betápaae touró bitu, Pol-ró Banabas-tamo kane duné siriyóló daalopó yóló fo deyalepó.

⁶ Até yaai yaletei, kale whj tamo daalopó dere fo woseturaalu, ai be taaróló Likonia hae kwiamó tene be Listra be huluaró Derbe be huluatamomó kutu betalepó. ⁷ Atéró, Kótóné ama mió wosetere kisi fo wisi yó maté kwéyalepó.

Pol-ró Banabas-tamo Listra bemó fo yó maletei

⁸ Téró, Listra be huluamó betá whj hamané depemótei hóleke dowi beterepó. Atéró, a mo sawa turukókélé feni, betere tikimótóró hágé betó tarepó. ⁹⁻¹⁰ Atéturaalu,

Pol-né yó matere fo mopóló wosó tarepó.

Pol-né ai whj kikéró kaae tawalemó, ama kisipa tiki tiró betere alané a súmó wisiranérápóló kisipa mutu ąpaae duraalu, “Ya turukó holóló, naao dore hóleke donoyóló daayae,” yalepó. Tétepa, kale whj turukó holóló kwęyaaí kaae salepó.

¹¹ Ai so whjné Pol-né yale ala kolóló Likonia be foné “Haió, ita, mo kótó tamotei dorowóló mo whj alée fóló dä tuamó i betere ape,” yalepó. ¹² Atéró atima kisipané Banabas-ta, ti atimané kótó Susi nisyóló, ai doi mulóo, Pol-ta fo dere whj betepa, atimané fo fosó fosó dere kótó Hermes nisyóló, kótó Hermes doi mulóo, yalepó.

¹³ Atéró, atimané kótó Susipaae moma dere beta, doasi be tý aupalo dëmô tñepó. Ai moma dere be kaae tare whjkélé, mo so whjkélé, atima mo fea wóló Pol-ró Banabas-tamopaae hupu dóló momaraairaalu, wá bulmakau hupuraperó ne fuané aleyóló depa dere meleketamo sóró, ai be hulua bopéró betere tipi tý serekemó sókó walepó.

¹⁴ Até du betere fo Pol-ró Banabaş-tamoné wosóló ai ala yaqsóró sesé duraalu, atimaamóné deró betere kuti bisayalepó. Atéró bisayóló sururu yóló fóló, kale be whj so whj wó mole kua dolomó fo fake yóló duraalu, “Diğné aita noa ala du bitu de? ¹⁵ Dámota Kótó mei, dä fea betá tiki daale whj i ape. Dámota, kale mió wosetere kisi fo wisi diąpaae yó melairaalu, sóró wale whj tamо i ape. Téró, ai betekélé munire kapala kótópaae hupu dóló moma dere ala taaróló, mo ti betere Kótó, haekélé, sakélé, wéi kélakélé, ere ąla olakélé, fea aleyóló muló betere Kótópaae betá kisipa tiki tiróló betae. ¹⁶ Mo take bitiré wale ba fo dokó hae

kwia feamó betó mole so whjné kisipa mutere ala yaai dowqae fu betepa, Talené atimapaae até ekesé yóló sesé ini, atimané tué mole ala yópóló taalalepó.¹⁷ Téyaletei, Kótóné amatei ą mo beterapóló kisipa muópóló, diā tao sórō wisi ala eróturaalu, dámó hali alikélé suka alikélé, ba fo alikélé, fea Talené ąlotu beterapó. Ti até dere alata, diā hajné sukóló beteropóló Kótóné ama eratapó,” yalepó.¹⁸ Atimaamoné ai be whj so whipaae atei ala wisinipa ekesé yóló sesé yaletei, mo dowqae felepó. Téturaalu, felekemó atimaamopaae hupu dóló momaraai yalepó.

¹⁹ Téró, mepaae Fisiria hae kwiamó tene Antiok beró Ikoniam betamomó betó mole Juda whírape atima fea Listra be huluapaae tourale walepó. Atéró touró bituraalu, Pol-ró Banabastamopaae fopaae buópóló sese-meratere fo yalepó. Atéró, kapo duné siriyóló daletikimó, Pol mo ti sinale nisiyóló kale sekérapené ama tiki sijyóló sóró, ai be hulua bopéró betere tipi tū aqpaae taae deralepó.²⁰ Atéró mupa, Talepaae kisipa tiró betere whírape bopéróló daae mupa, kale seké ą turukó holalepó. Atéró, ą dale bepaaetei momó felepó. Téró, ai híka ti Banabas atimaamo Derbe bepaae faai felepó.

Pol-ró Banabas-tamo Siria hae kwiamó tene Antiok bepaae fesaae fele fo

²¹ Atimaamo ai be huluamó Kótóné mió wosetere kisi fo wisi yó melale tikimó, so whj mo dekéró Talepaae kisipa tiralepó.²² Até du beteró nalo atimaamo momó Listra be huluamókélé, Ikoniam be huluamókélé, Antiok be huluamókélé, Talepaae kisipa tiró betere so whj atima ere alatóró yó tanópóló, ketekéró fotokötamo bulatere fo yó melaté

felepó. Atéró, yó mótu duraalu, “Diané kisipa tiki diriyóló bitu, Tale Kótóné teteróló daale aqpaae sókó faaitepa, ti doasi seké ala tuqmókélé bitiré fu betaalopó,” yalepó.²³ Téró, Pol-ró Banabastamo mepaae be hulua dokó Keriso so whj kaae tanópóló, Keriso dirire whj disirape sóró beterótua deté kwéyalepó. Atétua yóló, atima gla weyóló bituraalu, Talepaae kisipa tiró betere so whjmó atimané tué tiki tiratere alamó Talené atima wisiyóló kaae tanópóló momaralepó.²⁴ Atimaamo ai so whjmó momaróló, Pisidia hae kwia tuqmó fóló, momó kale Pampilia haemó sókó walepó.²⁵ Aimó atimaamo Perka be hulua so whjpaae Talené mió wosetere kisi fo wisi yó melóló, Itali bepaae felepó.

²⁶ Ai wēi fókumó tene Atelia bemó atimaamo wēi nukumó Antiok bepaae walepó. Ai bemóta, take atimaamo Talené kutó dirópóló Keriso so whjné Kótópaae momaróló sóró beteralepó. Atéró, Kótóné ama koleturaalu, tao sóró dirae yale kutó diyóló kemeróló, kale bepaae momó fesaae walepó.²⁷ Atimaamo atéró fóló bituraalu, kale Keriso so whj mo fea touróló betó mupa, Kótóné atimaamo fotokötatepa erale alarape fea yó melalepó. Atéró yó melotu duraalu, Juda meire fake so whjné Kótópaae kisipa tirópóló, Kótóné amatei tū tukjyóló mulalepó yalepó.²⁸ Ai forape yóló, Yesuné ala eró tare so whjtamo doa fofo sukmó bitiré felepó.

15

Jerusalem bemó tourale fo

¹ Mepaae Judia hae kwiamó betó mole whírape Antiok bepaae dorowóló, ai bemó betere Keriso norapepaae etei fo yó mótu

betalepó. “Dią Moses-né asere fo aqmó bituraalu, diaaq tiki sekaę tikini depa, ti Kótóné dią mo ti aluyaqsóró tao saalo meipó,” du betalepó. ² Kale whjrabené ai fo du betepa, Pol-ró Banabastamoné ai whjrabenamo mo doasi fo tokótamo yóló atei kaae fo yó makesé yóló foné u só derótú i só derótú du betalepó. Até du beteró, Antiok Keriso so whjné Pol-ró Banabas-tamo yóo, mepaae tué tiki tiró betere Keriso whjrabe yóo, yóló Jerusalem bepaae doteyaaí sóró beteralepó. Ti aita, Kótóné ama aposel whjraperó whj disirapetamopaae i du betere fo moé? yóló wosene fópóló yalepó. ³ Téró, Keriso so whjné atima dotonatepa furaalu, Fonia hae kwiaró Samaria hae kwiatamomó i fo yó melaté felepó. “Kale Juda meire fake so whj atimata, Talepaae tué tiki feteyóló betó mulapó,” deté fu betalepó. Ai fo dere woseturaalu, ai be huluamó betó mole Keriso norape atima hajné sukutu betalepó. ⁴ Téró, atima Jerusalem be huluamó sókó felemó, kale aposel whjrakekélé whj disirapekélé, Keriso so whjkélé, atima mo wisiyóló dape salepó. Téró, Pol-ró Banabastamoné Kótóné atimaamo fotokratepa erale alarape fea atimapaae yó melalepó.

⁵ Téyaletei, mepaae Farisi fakekó Talepaae kisipa tiró betere Keriso whjrabe turukó holóló duraalu, “Ti ai Juda meire fake so whj Moses-né asere fo aqmó sukóló betoo, atimané tiki sekaę tukoo, yópóló yae,” yalepó.

⁶ Atétepa, kale aposel whjraperó whj disirapetamo fea ai fo donoraai betapaae tourale walepó.

⁷ Atima ai forape du beteró kemetepa, Pita turukó holóló duraalu, “Norape-ó, kale Juda meire fake so whj Kótóné ama kisi

fo wisi yálo kólóné eratepa, wosóló tué tiki tirópóló, mo taketi Kótóné dä tuqmó ę sókó sóró beteraletei diaaq kisiparapó. ⁸ So whj feané tué tiki tuqmó mole ala keletere Kótóné Juda meire fake so whj dape sere ala yó móituraalu, Dëi Kepe Wisi dä melale kaaetóró atimakélé malepó. ⁹ Ama däpaae kae ala eróo, atimapaae kae ala eróo, ini, atima tué tiki tiratere alanétei, atimané hosaa tuqmó mole dowi ala tokóló taae faróló wisiralepó. ¹⁰ Téräpa, diaaq Kótó surémóló kaae kelaairaalu, ai Keriso so whjné hylumó sekéi ala noatepa belerótú de? Mo take däne ayarapenékélé, dänekélé, atei kaae sekéi ala beleyaaire mo sunipó. ¹¹ Däne atei kaae fo mo enénipó. Tale Yesuné ama kólené sukuturaalu, aluyaqsóró hale tao sere alané dä tao su dere kaae, atimakélé atetóró dapó,” yalepó.

¹² Téró ai touró betere so whj fea fo tekeni, Banabas-ró Pol-tamoné dere fo wosaa, dua betó molepó. Atéró betó mupa, Kótóné atimaamopaae kae kae kelemei alaró me ala yaai deremó eratere alatamo Juda meire fake so whj kuamó eraté kwęygle fo yó mótu betalepó. ¹³ Atimaamoné ai fo yóló kemetepa, Jems ą turukó holóló duraalu, “Norape-ó, yálo i dere fo wosae. ¹⁴ Folosóró kaae su, Kótóné ama kólené sukuturaalu, Juda meire fake so whj ama fake beteraai kisipa mutu, ere ala take Simeontei me doi Pitané däpaae yalepó. ¹⁵ Take Kótóné ama kóló whjrabenékélé ai tué muturaalu, i fo asęyóló muló beterapó.

¹⁶ I ala yóló kemetepa, Depitné téyale be fisikó fóló molutei, ę wóló yálo momó téyałopó. Mepaae kělaa yóló doyale qla qlarapekélé fea yálo aleyóló mulaalopó.

17-18 Fisikóló momó téyałopó dere

fota, ti Juda meire fake so whjró mepaae dosqani tukó fale so whjtamo Talepaae wópóló təyadlopóló erapó.
Ti noatepae, ai ala eraalopóló ere Talené ama fo dokonótú ai ere ape.

¹⁹ Térené yalo kisipané kale ai Juda meire fake so whj Kótópaae tué tiki tiratepatei, dñé atimapaae doasi sekéi ala eraalo meipó.
²⁰ Atei ala ini, atima etei kaae ma fotei aséyóló dotyəalopa sae. 'Kapala kótópaae moma yóló detere hupu ó na yaqse. Mené so ó whj qlémi nokole alakélé, hupu ó na depamó képi duwóló sukuteretei nokole alakélé, na ó hupu samea nokole alakélé, mo yaqse,' yaalopó. ²¹ Ti noa betené dumipó. I fota, mo taketi Moses-né asére fo atima betere be huluarapemó yó melaté waletei, feané tuérapó," yalepó.

²² Atéró, *aposel* whjraperó Keriso whj disirapetamokélé, mo Keriso so whjkélé, fea betapaae touróló, atimakó whj tamo Antiok bepaae dotonaii sorró beteraai tale yalepó. Téró, kale so whjné Pol-ró Banabas-tamo atima fea fópóló Judas me doi Barsabas-ró Sailas-tamo sorró beteralepó. Ai whj tamota, ai bemó betó mole Keriso so whj dapesó fu betere whj tamopó. ²³ Téró, ai dotyəaire whjrapené só fópóló, i fo aséyalepó.

"Dá *aposel* whjró whj disirapetamota, diaaq norape i ape. Dá feané diq Antiok bemó Talepaae kisipa tiró betere Juda meire fake norapepaaekélé, Siria hae kwiamó betó mole norapepaaekélé, Silisia hae kwiamó betó mole norapepaaekélé, mo doa kóleó, dapó.

²⁴ I dere fota, dákó mepaae whjrape diq beterepaae wóló yale foné diaaq kisipa seké

yalepó depa, dñé wosalepó. Ti ai whjrapeta, dá Keriso so whjné dotoréni, atima koleyané diq beterepaae wóló, atimané kisipa mole fo ai ere ape.

²⁵ Norape-ó, até dere alamó dá fea betapaae touróló bitu, dákótei, whj tamo sorró beteróo, dñé hosaa mole no Banabas-ró Pol-tamo yó, yóló diq beterepaae ai dotonatere ape.

²⁶ Ti ai whj tamota, dñé Tale Yesu Kerisoné fo yó melaté kotepe atimaamo daqsorró wini, halainé Kótóné kutó diraté kotere whj tamopó.

²⁷ Térpa norape-ó, dñé aséyale fo kaaetóró Judas-ró Sailas-tamoné kólonékélé yó melaaalopa wosae.

²⁸ Dané tuénékélé, Dái Kepe Wisinékélé, i ala kololó mo wisirapóló kisipa mleteiné i fo betá dapa, wosae.

²⁹ Kapala kótópaae momatere hupu ó nakélé, Hupu ó na sameakélé, na ó hupu depamó képi duwóló sinitereteikélé, mené so nópu nokole alakélé, mo yaqse. Atei alarape initepa, mo wisirapó. Diq fea mo doa kóleó," dapó.

³⁰ Téró, kale dotyəale whjraperó Antiok bemó sókó fóló, ai kale Keriso so whj mo fea betapaae touróló betó mupa, kale fas malepó. ³¹ Atéró, ai bemó betó mole Keriso so whjné ai fas-mó aséyale foné atima hosaa diriralepó.

³² Judas-ró Sailas-tamokélé, Kótóné kólo whj tamo ereteiné Keriso so whj fotokoróló keteké bulatere fo mo dekéró yalepó. ³³ Atétu beteró, atimaamo aimó betó mole Keriso so whjtamo mepaae be dərəpe betalepó. Atéró, momó atimaamo dotonale Keriso so whj beterepaae fópóló dotonaii duraalu, "Kótóné diaamo hosaa muni deyóló dua betere

ala erópóló yae,” yóló dotonalepó.
³⁴ (-) ³⁵ Atétepa, Pol-ró Banabastamo Antiok bemó bitu, atimaamonékélé mepaae whírapenékélé, so whípaae Talené fo yó meloo, Keriso so whípaae Yesuné dere ala etérópóló yó meloo du betalepó.

Pol-ró Banabas-tamo tekeyóló fele fo

³⁶ Atétu beteró, nalo me su kamó Pol-né Banabas-paae duraalu, “Damo take folosóró Talené fo yó maté kwéyale be huluarapepaae dñé no nerape netéró beteréró keleté kwéyaaí faalopó,” yalepó. ³⁷⁻³⁸ Atéró, Banabas-né Jon me doi Mark-kélé, atimaamotamo faai yaletei, Pol-né a faalo meipó yalepó. Ti noatepae, take folosóró Pampilia bemó Talené kutó diraalopó yalemó, a hóyóló atimaamo taaróló fesaae feleteinépó. ³⁹ Atimaamo atéró dóroi du beteró tekeyóló Banabas-né Jon-tei, me doi Mark dape sóró wéiné bopéró daaló betere hae kwia Saiprus-paae wéi nukumó faai felepó. ⁴⁰ Tétepa, Pol-né ątamo faaitere whí Sailas dape sóró atimaamo faaitepa, Keriso norapené duraalu, “Talené kólené sukutu, hale tao sere alané diaamo wisiyóló kaae tanópóló yae,” yóló dotonalepó. ⁴¹ Téró, atimaamo Siria hae kwiáró Silisia hae kwiatamo tuámó Kótóné betápaae touróló betó mole Keriso so whí fotokó bulaté felepó.

16

Timoti Pol-tamo fele fo

¹ Pol a Derbe be huluapaae fóló nalo Listra be huluamó sókó felemó, ai bemó Yesuné ala eró tare whí betá ama doi Timoti beterepó. Ama hamata, Juda fakekó Talepaae kisipa tiró betere sotei, alimata Krik fake whípó. ² Ai Listra be huluamó

betó mole Keriso noraperó Ikoniam be huluamó betó mole norapetamoné Timotita, Keriso whíwisiaalepóló dukirótú beterepó. ³ Pol-né Timotikélé ątamo kwéyaaí tué muturaalu, Timotiné tiki sekäq tukópóló yalepó. Ti aita hale mei, Timotiné alimata Krik fake whípóló ai be hulua so whí feané kisipareteiné Juda fake dée nalaqsoró yalepó. ⁴ Atima atéró, ai be huluarape dokó kuturaalu, Jerusalem bemó betó mole whí disiraperó aposel whírapetamoné Keriso so whjné wosóló, aomó baterópóló aseyale fo dosayóló yó melaté felepó. ⁵ Atéró yó matere fo woseturaalu, ai be hulua dokomó betó mole Keriso so whí Talené alamó fotokó bualepó. Até dere kilituraalu, mepaae hale betó mole so whí atima Talepaae kisipa tiraleta yaleteiné be dëtere dokó Keriso so whí fakeraté fu betalepó.

Pol-né nokenaró dere kaaené Masedonia whí kelale fo

⁶ Pol-ró ama fulumu whírapetamo Esia hae kwiapaae kale fo wisi yó melaté faqsoró Dëi Kepe Wisiné sesé depa taaróló, Frisia hae kwiáró Kalesia hae kwiatamomó maaté yó maté felepó. ⁷ Atéró, atima Misia hae kwiáró Bitinia hae kwiatamo dälemó sókó wóló, Bitinia hae kwiapaae faai yaletei, Yesuné ama dotonale Dëi Kepe Wisiné aipaae faqse yóló sesé yalepó. ⁸ Atétepa, atima Misia hae kwia dekeróló Troas bepaae derepelepó. ⁹ Atéró, dikitamo Pol-né nokenaró dere kaaené Masedonia whjkó wóló kema yóló turaalu, “Dä Masedonia hae kwiamó betó mole so whí tao sene ape,” yalepó. ¹⁰ Até dere ala kolóló, mo ai fapotóróti dä turukó horóló, kale Masedonia hae kwiapaae faaираalu, qla qla sisóló mulalepó. Ti noatepae, Kótóné mió wosetere kisi fo wisi Masedonia so whípaae yó melale

fópóló, dą dotętapóló kisipa mualepó.

Lidia Kótópaae kisipa tirale fo

¹¹ Atéró, dą faaираalu Troas bemó węi nuku sóró Samotres bepaae fóló, aimó fiyalepó. Téró ai hıka ti dą Neapolis bepaae felepó. ¹² Neapolis be hulu taaróló Filippai be huluamó sókó felepó. Ai be huluata, kale Rom *Gavman-né* doasi topo be ereteiné Masedonia hae kwia tuamó doi mulapó. Dą ai bemó betepa, mepaae be dęrape kemeyalepó.

¹³ Sąa nóló fo wosetere be dęmó, dą ai be hulu bopéró betere tipi typaae sókó fóló derepelepó. Atéró, tipi aqro fole węi fókumó, Juda fake so whjné momaneta dere tiki kelaai felemó, mepaae sorapekélé, wóló betó mupa kelalepó. Atépa, dą doropóló, Kótóné fo yó melaaираalu kaae salepó. ¹⁴ Téró, ai yó matere fo wosetu betere sokó betané doi Lidiapó. Ai so ą Taiyatira be whj soné sonaai kuti mepaae so whjtamo dotonóló *moni* su beterepó. Ai so Lidia ąta, Kótó aqmó naameyóló dua bitu, Talené doi sóró horótú beterepó. Atére so Pol-né yó mótu betere fo wosópóló, Kótónétei ama hosaa feteralepó. ¹⁵ Atéró, kale sokélé, ątamo betamó betere ama fake so whjkélé, atima fea węi tópuralepó. Atéyle kılıpaae kale soné dąpaae duraalu, “Diaaq tuénétamo ę Talepaae kisipa tiró beterapó depa, ti dią sawa be dęmó ętamo betaalopa ape,” yóló dirii fo depa dą ama dere fo wosóló felepó.

Pol-ró Sailas-tamo dipula beterale fo

¹⁶ Me sukamó dą momaneta dere tikipaae felemó, tumó betá wae sóró kutó diratere so seimale hokolaa yalepó. Ai sota, dowi kepené fotokorratepa nalopaae

yaaire ala kolóló i ala mo yaalopó dere fo mo dokonateremó doasi *moni* sóró ą teteróló kaae tare whjrapaae maleta dua yalepó. ¹⁷ Ai so seimalené Pol-sépi dą sysa wou fo fake yóló duraalu, “I whjrapa atimata, Mo ó Taoró daale Kótóné kutó diratere whjrapépó. Atimata dią mo ti aluyaqsóró tao saaire ala wisi i ape, yóló diapaae yó matere whjrapépó,” yalepó. ¹⁸ Be dętere dokj kale soné kale fo kaaetóró du betepa, Pol ą hótepaae fetée wóló dowi kepe foné sóró duraalu, “Yesu Kerisoné doimó dapa, ya ai senaale tuamó beteretei taaróló sókó fae,” yalepó. Mo ai fo deretamotóró dowi kepe kale senaale taaróló sókó felepó.

¹⁹ Até dere ala kale senaale talerapené kilitu, atima take du betale kaae *moni* saai dere tų tikalepó kisipa mualepó. Téturaalu, Pol-ró Sailas-tamopaae doasi fopaae buóló atimaamo naasemó etée sóró tawalepó. ²⁰ Atéró, atima sóró beteró betere whjrapetamo fo tekqairaalu, so whj ąla dotonótua dere tikipaae felepó. Atéró Rom *Gavman-né* fo tokóló taleyópóló sóró beteró betere whjrapené keletómó daalóló duraalu, “Atimaamota, Juda whjnétei dąné be hulu dorópóló disirótú beterapó. ²¹ Atimaamonéta, dą Rom *Gavman-né* yaqse yóló fo muló betere fo tukóló i ala yae yóló yó mótu beterapó,” yalepó.

²² Téró, kale senaale talerapené dere alamó so whj mo fea atimaamo muni folo, Pol-ró Sailas-tamo só deratere fo du betalepó. Até du betepa, kale fo tokóló tale dere whjrapené susupratere whjrapaae atimaamoné kuti sokóló biyané fokosói ala yae yalepó. Ti fo depa, atimaamoné deró betere kuti sorokóló taae faróló fokosoi ala yalepó. ²³ Ai ala du beteró, *dipula* be kaae tare whjné naase tuapaae mulóló,

qapaae mo dirii fo yóló duraalu, “I whj tamo botokó faqsóró mo wisiyóló kaae tawae,” yalepó.²⁴ Téró, kale sekéné yale fo wosóló, q wituraalu kale whj tamo mo be ke tuq dolopaae beterale felepó. Atéró, atimaamo botokó faqsóró ni fake dolopaae hóleke tamo deróló dulalepó.

²⁵ Atéró bitu, mo dikitamo ¹² kilok Pol-ró Sailas-tamo Kótópaae wole fo dere alaró momatamo deté fu betalepó. Atétu betepa, mepaae *dipula* bemó betó mole whjrapené wosó tarepó. ²⁶ Téyalemó, mo doakale wii bao wóló be tao sóró worerale tikimó, ai *dipula* be tükélé, hajetei turukwé fóló whjrape dulótua yale sein képirapekélé, fea whaaló yóló hágé teraae felepó. ²⁷ Atépa, kale *dipula* be kaae tare diki tare whj turukó holóló kelalemó, *dipula* be tý mo fea turukwé fóló mupa kelalepó. Atépa kilitu, ai whjrape mo feá dapo dapo yóló fele nisi yóló ama sepakené átei ama daai yalepó. ²⁸ Até depa, Pol-né fo fake yóló duraalu, “Naaotei ya doraai kisipa muaçse. Dáta, botokó feni, mo fea i betó mole ape,” yalepó.

²⁹ Ti fo depa, kale diki tare whjné mepaae whjrapaee sá sóró ape yóló *dipula* be dolopaae fóló kelalemó, u ere alamó q Pol-ró Sailas-tamo betere aqmó de-raapisá fóló muni dere felepó. ³⁰ Atéró, kale whj tamо dapesó fóló belamó daalo bitu, “Doa whj tamо, e aluyaqsovó tao sápóló, noa alakó yaaloé?” yalepó.

³¹ Ti fo depa kale whj tamoné qapaae tokó mótu duraalu, “Ya Tale Yesu Kerisopaae kisipa tiki feteyóló tiratepata, ti Kótóné yakélé, naao fake so whjkélé, mo fea aluyaqsovó tao saalo ai ape,” yalepó. ³² Atéró atimaamoné Talené fo qapaaekélé, ama bemó betó mole so whj feapaaekélé,

yó melalepó. ³³ Téró, mo ai dilikitamotóró kale whj atimaamo daale tikimó dowaléyale tiki wéi fokoralepó. Atéró mo tétitóró kale whj ákélé, ama naale senaale sokélé, mo fea wéi tópuralepó. ³⁴ Atéró, kale whjné Pol-ró Sailas-tamo ama bepaae dapesó fóló, qla melalepó. Téturaalu, kale seké ákélé, ama naale senaalekélé, somakélé, atima fea Tale Kótópaae kisipa tiki tiróló bituraalu, hajné sukóló hékese du betalepó. ³⁵ Téró, híka be dëtepa, kale fo tokóló tale dere whjrapené diki tare whjrapaee duraalu, “Kale *dipula* be kaae tare whjpaee ai kale whj tamо fópólópa, doteyæ,” fo ene fópóló dotonalepó. ³⁶ Atéró wóló ai fo depa, kale *dipula* be kaae tare whjné Pol-ró Sailas-tamopaae duraalu, “Kale fo tokóló tale dere whjrapené diaamopaae dua wisiyóló fae yó qló beterapa, diaamo fae,” yalepó.

³⁷ Ti fo yaletei Pol-né ai whjrapaee duraalu, “Dámó kikiti sókó daaróló mo faalo meipó. Ti noa betené mei, dámokélé Rom faketamo touróló doi betamó mole whjtei, diaaq dámotamo fo tokóló wisiyóló taleni, hakeamó so whjné keletómó dámó hágé hóko doló sameatamo *dipula* beteralepó. Até yaletei dámopaae kikiti sókó daalóló fae dere wisirapóló de? Ai ala wisinipa, mo atimatóró wóló dámó sokotepa wisirapó,” yalepó.

³⁸ Ai fo depa, kale diki tare whjrape fóló, topo whjrapaee ene felepó. Ai fo woseturaalu, atima kisipané Pol-ró Sailas-tamo kae fake nisi yaletei, Rom faketamo touró beterapó depa, woseturaalu atima wiylepó. ³⁹ Atéró atimané Pol-ró Sailas-tamopaae dua naamei fo yóló duraalu, “Diaamo hágé fópóló *dipula* sokotapa, i be hulua taaróló dua faasepe,” yalepó.

40 Atétepa, Pol-ró Salasitamo *dipula* be taaróló Lidiané bepaae felepó. Atéró fóló kelalemó, aimó Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró betere hamomarape touró betepa kelalepó. Atépa atimaamoné atimapaae Talené ala tuamó diriyóló beterópóló, keteké bulatere fo du beteró atimaamo felepó.

17

Pol-ró Sailas-tamo daai yale fo

¹ Pol-sépi atima Ampipolis be hluaró Apolonia be huluatamomó bosenóló, Tesalonaika be huluamó sókó felepó. Ai be huluamó Juda fake so whjné fo wosetere be tēnepó. ²⁻³ Téró, ai fo wosetere bemó Pol-né ama dua dere kaae *fula* soremó maaté a fóló Kótóné fo dosayóló duraalu, Keriso susupu sóró sukáletei momó kepaa yalepó fo asémó eretei mo dokonóturaalu, ai yale ape. Ai fo yóló duraalu, yalo diapaae du betere whj Yesuta, me kaae mei, Kótóné so whj téteróló kaae tanópóló sóró beteró betere Kerisomó dapó du betalepó. ⁴ Mepaae mo turó Kótó aqmó sukóló betó mole Krik fo bole so whj Pol-ró Sailas-tamoné dere fo mopóló kisipa mutu, atimaamotamo muni felepó. Até yale kaae, mepaae doi mole索rapekélé, mepaae tóróti Juda so whjkélé ai alatóró yalepó.

⁵ Tétepa, Juda whirape dei tué muturaalu, so whj ola dotonóló duputua dere tikimó, mepaae dowi ala du betere whirape dosayóló dape siré kwéyóló bóe dóló hole sónpóló sesemeratere fo yalepó. Atéró ai whirapené kale whj tamo so whj feané keletómó sjyóló só faai, kisipa mutu Jeson-né be bopéróló duraalu, “Pol-ró Sailas-tamo aimó betepa ipaae tóé derae,” yalepó. ⁶⁻⁷ Ti fo yalemó, kale seké tamo kilinitepa, Jeson-ró

mepaae Keriso norapetamo sjyóló só fóló ai be hulua kaae tare topo whirape beteremó beterale felepó. Atéró beteró betepa, so whjné fo fake yóló duraalu, “I hae kwia feamó kuturaalu, so whjné betere ala doraté kutu betere whirape mió imó wóló betepa, Jeson-né dape sóró firó beterapó. Téró, dñé topo whj Sisané muló betere fo tukóló, téteróló daale topo whj me Yesupó du beterapó,” yalepó.

⁸ Ai fo dere woseturaalu, mo so whjkélé, doasi topo whirapekélé, atima fea ai dere fo bete kóló kóló duraalu, kae kae sekéi kisipa mualepó. ⁹ Atéró, kale topo whirapené Jeson-sépípaae duraalu, diaq dotéyaalopa moniné dupu yae depa, atima fópóló dupu yalepó.

Beria bemó yale ala

¹⁰ Téró, até yale dikitamo kale Keriso norapené Pol-ró Sailas-tamo Beria bepaae fópóló dotonalepó. Atéró atimaamo ai bemó sókó fóló Juda whirapené fo wosetere bepaae felepó.

¹¹ Beria whirape atimané dere alata, Tesalonaika whirapené dere ala kaae ini, atimata mo kisipa mulu wisi ala dua yalepó. Beria whirapenéta, Pol-ró Sailas-tamoné yó mótu betere fo wosóló mo doasi hëkesetamo keteké buóló i ala dua yalepó. Atimaamoné yó mótu betere fo dono démoló kaae kelaai, betere dokj Kótóné fo mole asé keletétóró fu betalepó. ¹² Téró, kale Krik fo bole whiraperó Juda so whirapetamo mo turó Talepaae tué tiralepó. Mepaae doi mole Krik索rapekélé, téyalepó.

¹³ Téró, Tesalonaika bemó betó mole Juda whjné Pol-né Kótóné fo Beria bemó yó mótu beterapó dere fo woseturaalu, atima Beria bepaae felepó. Atéró, fóló Beria so whjné Pol-ró Sailas-tamopaae fopaae buópóló sesemeratere fo

du betalepó. ¹⁴ Atei fo wosetu, mo ai fapotóró mepaae Keriso norapené Pol wéi fóku seseké fópóló dotonalepó. Téyaletei, Sailas-ró Timoti-tamo ai Beria bemó beterepó. ¹⁵ Atétepa, Beria whjné Pol dapesó fóló, Atenis bemó doteyóló atima momó fesaae faaitepa, Pol-né Sailas-ró Timoti-tamopaae ą beterepaae hapale ape yae yalepó.

Pol Atenis bemó betale fo

¹⁶ Téró, Pol ai Atenis bemó kale whjtamo kaae taru, ai be huluamó whjné aleale kapala kótórape hale ąla kaae yó mupa kilitu, ama kisipa tiki mo doasi seké yalepó. ¹⁷ Até dere ala kilitu, ą Juda whjné fo wosetere bepaae fóló bituraalu, mepaae Juda so whjró mepaae Kótópaae winé sukutu, dua betó mole Krik so whjtamo atima ai alamó fo kēlaaralęta du betalepó. Téturaalu, mepaae aimó touróló ąla dotonótú betere so whjtamonékélé be dę dere dokó fo kēlaaralęta du betalepó. ¹⁸ Ai be huluamó, doasi kisipare fake tamo Epikurian fakeró Stoik faketamo beterepó. Atépa, Pol-né kale mió wosetere kisi foné Yesu ą mo ti sukaitei momó kepaayóló beterapóló yó meloo, ąpaae kisipa tiki tiratere so whj ą kepaatu yale kaae kepaayaalopóló yó meloo, du betalepó. Atéró yó matepa, ai kale fake tamoné ątamo fo tokóló só deraai kaae salepó. Ai fakerapekó mepaaené duraalu, hoko fo du betere whjné noa fokó yaai du bitu derópó yalepó. Mepaaené duraalu i whjnéta dą kisipa inire kótóné fo eraai derópó yalepó. ¹⁹ Tétu beteró, kale Areopakus fake touralęta dere tikipaae atimané Pol dapesó fóló beteró bitu, ąpaae woseturaalu, naao so whjpaae ai yó maté kutu betere kisi fo dámale kisipa yaaipa yae. ²⁰ Naao dere fota mo

wosókélé ini, kisi fo depa dapa, ai foné bete dąpaae hąkearóló yó melaasepé yalepó. ²¹ Atenis be whjró mepaae be torókóló wóló betó mole whjrapetamo atima suka fea mepaaekélé feni, mo hale betó taru atimané kae kisi ala yaairaalu dere fokélé yóo, wosókélé yóo, du beterepó.

²² Atépa kale Areopakus whjrapé touralęta dere tikimó, whjrapé betere kuamó Pol ą disó holóló duraalu, "Ti Atenis be hulua whj-ó, diača, betere dokó mo wisiyóló moma yó tare whj betepa, yalo kelalepó. ²³ Diač betó mole tuamó ę kuturaalu kelalemó, diaaç moma dere kapo fakemó etei kaae fo asęyóló muló beterepó. 'Ita, dąné kisipa inire Kótópaae moma dere kane fakepó,' erepó. Ti diaaç ą derópóló kóló kóló irutei, ą aqmó dua bitu, momatere Kótó diaپaae i yó matapa wosae.

²⁴ Ai Kótóta, i haeró haemó yó mole ąla ołatamo fea ama alerapó. Ąta ó saró i haetamoné Tale bitu, ąla ąla fea ama teteróló kaae tarapó. Térené ąta, mo whjné naasené teteré moma dere bemó bitinipó. ²⁵ Kótóta Tale beterapa, ą mepaae ąla ąla yayatepa, dąné tao sóró manére? Dą so whj beteró betere foró fea ąla ołatamo dámó hale mótu beterapó. ²⁶ Mo take betę whjnětei, i hae kwia feamó betó mole so whj deteyóló fake firópóló Talené ai whj aleyalepó. Téturaalu, atima betaaire hae kwiaraapekélé, atima betaaire ba fo alikélé, mo fea amatei tukóló muló beterapó. ²⁷ Kótóné atéretei hale ini, so whjně ą kekóló kolópóló kisipa muturaalu erapó. So whjně ą kelaai ketekę butupa, ti mo kelaalo ai ape. Ąta dą so whj betere tiki saletópaae bitini, dą fea betere felekemó ai betere ape.

28 Ti noatepae, dą betere beteta ą tuqmótóró muluraalu, ama dą fotokq eratepa beterapó. Dią mepaae fo dolatere whjrapené duraalu, ‘Dąta, ama naale senaale beterapó.’ fo aseyóló muló beterapó.

29 Téreteiné, whjné naasené aleyóló muló betere *kold kapané ó silpa kapané ó kaporapené aleale qlapaaetei*, noatepa kótópó du bitu de? Ti Kótótā, whjné kisipa fosó fosore alané aleyóló muló betere qla kaae aqnipó. 30 Take betale alimó mokoleyaa yóló bitu du betale alamó, Kótóné kwia tokó menipó. Atétu betaletei mió Kótóné mo doakale fotokqi fo yóló mulóturaalu, hae kwiamó beteró fale so whj mo feané du betere dowi ala taaróló, tué tiki feteyóló betaе fo erapó. 31 Ti noatepa meipó. Betä su kamó Kótóné ama sórō daaló betere whjné so whj mo feané yale ala mo dono tale yópóló ai be dę ama tukóló kae muló beterapó. Até yaairaalu, ą hale whj nisi yaqsoró so whj feané kisipa yópóló ą mo ti sukäletei momó kepaaróló bетералепо,” yalepó.

32 A kepaayóló beterapó dere fo woseturaalu, mepaae so whjné faleyóló kae kae fo yaletei, mepaae so whjné duraalu, “Naao ai dere fota, me be demó diriyóló wosaalopó,” yalepó. 33 Ai fo depa, Pol ą fo tale dere tiki taaróló felepó. 34 Betä betä whj Pol-né yó matere fo mopóló wosóló tué tiki tiralepó. Atima kuamó kale Areopakus whjkó Dionisius-ró betä so Damaris-tamokélé, Pol sya wóló, Talepaae tué tiki tiralepó. Mepaae so whjkélé tué feteyóló tiralepó.

18

Korin bemó yale ala

1 Atéró k̄lipaae, Pol Atenis be hulua taaróló, Korin be huluapaae felepó. 2-3 Téró, aimó Juda whjkó Pontus bemó deyale whj Akuila betepa kelalepó. Ai sekéta mo dótí Rom *Gavman-né* doasi whj Kaladias-né Juda fake terekenatepa ą ama soma Prisila-tamo, Itali hae kwia taaróló walepó. Atépa, Pol ą ai soró whjtamo beterepaae felepó. Akuilaró soma Prisila-tamo be tētere kuti dokotere soró whjtamo betepa, Pol ąkélai ai kutó kisipa ereteiné atima fea betamó bitu, ai kutó diyaii yalepó. 4 Atéró, Pol ą fo wosaae tukóló muló betere be dę dokq fea Juda whjrapené fo wosetere bepaae fóló, Juda so whjró Krik so whjtamo fea betapaae touróló bitua yalepó. Atéró bitu Talené alamó fo tiki k̄laaróló, Pol-né ama dere ala sya wópóló kisipa muturaalu, Talené ala hakearótú betalepó. 5 Téró, Sailas-ró Timoti-tamo Masedonia hae kwia taaróló Korin bepaae wapa, Pol ą kae kae kutó taaróló, Kótóné fo yó matere ala betä yó tawalepó. Pol-né Juda fake so whjpaae etei fo yó mótu betalepó. “Yesuta mo hale whj mei, Kótóné so whj fea tēteróló kaae tanópóló, sórō daaló betere whjpó,” du betalepó.

6 Téyaletei, Juda whjrapené Pol-né yó matere fo atima kae foné tēteróló ą doka doka yóló eratere fotei du betalepó. Atétepa, Pol ą turukó holóló ama kuti terepetu duraalu, “Diaaq dowi ala tokóló aluraaire fo wisi depatei, dia wosetere hó dapó. Take dią doasi sekéi ala supa ti ai yalo mei, diaaq yale alanétei dią alu yaalo ai ape. Térené mió ę Juda meire fake so whj beterepaae kale fo wisi yó male fulapó” yalepó.

7 Téró, Pol ai fo wosetere be taaróló ai felekemó betere whj Titius Jastus-né bepaae felepó. Ai

sekéta, Kótópaae doasi wituraalu, aomó dua sukóló betere whíjpó. ⁸ Téró, Juda fakené fo wosetere be kaae tare topo whíj Krispas-kélé, ama somakélé, naale senaalekélé, atima fea Yesupaae tué tiki feteyóló tiralepó. Ai sekéné mepaae Korin bemó betere so whípaae Talené fo yó male tikimó atima mo fea tué tiki feteyóló tiratepa, wéi tópurótua yalepó.

⁹ Betä dikitamo nokoné dere kaae Talené Pol-paae duraalu, “Yá wiyóló dua hágé betaqse. Halaainé daalu, kale fo wisi yó matere ala hágé yó tawae. ¹⁰ Ti noatepae, éta yátamó betamó betereteiné me whíjné yapaae me dowi ala eróló doraalo meipó. Ai be huluamóta, épaae kisipa tiki feteyóló tiraaire so whíj betereteiné atima feata yálo so whíjpó,” yalepó. ¹¹ Talené ápaae ai fo depa, Pol ai bemó Kótóné fo yó mótu betepa, ba fo betä kemeyóló me ba foné wéié apo miró kemeyalepó.

¹² Kaliota Akaia hae kwia téteróló kaae tanópóló Rom Gavman-né sóró daaló betere whíjpó. Ama atéró kaae tapa, kale Juda so whíj mo fea touróló Pol-tamo fopaae buturaalu fo tokóló só deraai dapesó wóló beteralepó. ¹³ Atéró, daapa Pol só deraai Kaliopaae duraalu, “I whíjnéta so whípaae Kótópaae momaturaalu, etéró yae yó mótu, kale asémó ere fo tukóló kópaae fópóló dere fotei du beterapó,” yalepó.

¹⁴ Atei fo depa, Pol-né atimapaae tokó matere fo yaai yalemó, Kalioté Juda so whípaae duraalu, “Ti i whíjné Gavman-né muló betere fo tikitere ala ó mepaae sawa hásokó fole ala uásoró, ti dijané dere fo wosóló fo tokóló tale uápó. ¹⁵ Téretei, dijané épaae wosene wouraalu, hágé fomó ó doi deremó maatépó déreteita, dijá Juda whírapené yóló muló betere

fopa, dijasisitei tale yae. Atei alamó yálo dijané dere fo taleyóló eraalo meipó,” yalepó. ¹⁶ Ti fo yóló, atima ai fo teketeré bemó beteretei belapaae hókó faralepó. ¹⁷ Ai kale fo tokóló taletere be belamótei kale so whíjné fo wosetere be kaae tare whíj Sostenes tawóló fokosói ala yalepó. Atétepa, kale kaae tare whíj Kalioté ai dere alamó fo mékéle ini, hágé qla nisiyalepó.

Akuila, Prisila, Apolos-sépi atimané yale ala

¹⁸ Pol q Akuila-sépi somapiti atima ai Korin bemó be dërape dekéró betalepó. Take ama Tale Kótópaae yóló mulóta duraalu, yálo topo niki mió folo hapale tikaalo meipóló mulalepó. Atéró yóló mulale be dë kemetepa, ama topo niki Kenkria bemó tikalepó. Atéró atima faai furáalu, Keriso no nerapepaae koleó yóló Akuilaró Prisila-tamokélé atima fea wéi nukumó Siria hae kwiapaae faai felepó. ¹⁹ Atéró, atima Efesus bemó sókó fóló, ai bemó Prisilaró Akuila-tamo betepa taaróló, Pol q maaté Juda fakené fo wosetere bepaae fóló, Juda whírapetamo Talené ala etérópóló du betalepó.

²⁰ Ai fo woseturaalu, kale so whíjné ápaae yá dátamo betaalopó depatei, q fulapó yalepó. ²¹ Atéró, q faai Juda so whípaae koleó yóló duraalu, “Me sukamó Kótóné e dij beterepaae wópóló té mulatepa, ti momó fesaae wonérapó,” yalepó. Ai fo yóló kale seké Efesus be taaróló wéi nukumó felepó. ²² Téyóló, Sesaria bemó sókó fóló ai be taaróló, Jerusalem bepaae holóló Keriso so whípaae koleó deté Antiok bepaae derepelepó.

²³ Ai bemó mepaae be dërape beteró, nalo Antiok be taaróló, Kalesia hae kwiaró Frisia hae kwiatamomó té mole be hulua dokó feapaae felepó. Atéró kuturaalu, Yesuné ala du betere

so whjrape diri yóló beterópóló keteké bulatere fo deté kwęyalepó.

²⁴ Pol ą até deté kutu betepa, betə Juda whjikó Aleksandria bemó deyale whj Apolos Efesus bemó sókó walepó. Ai sekéta, *skul* yóló kisipare whj betereteiné Talené asémó ere fo mo wisiyóló kisiparapó. ²⁵ Apolos take mené Talené ala etérópóló ąpaae yó matepa, kisipa iruraalu yó mótu betalepó. Ata, Jon-né wēi tópuratere alamaaté kisipa epatei, Yesuné yale ala mo doakale keteké buóló so whjpaae mo donotóró yó mótu betalepó. ²⁶ Téró, ą Juda whjrapené fo wosetere bepaae fóló mo halaainé kaae sóró yó matere fo Akuila-ró soma Prisilatamoné wosalepó. Atétu, mepaae fo bete ąpaae mo wisiyóló yó melaaираalu, atimaamoné bepaae dape salepó. Atéró bituraalu, Kótóné fo bete tokóló yó mótu betalepó.

²⁷ Atétu beteró, nalo Apolos Akaia hae kwiapaae faai depa, Efesus Keriso so whjné ą keteké bulatere fo, Akaia Keriso so whjné ą mo wisiyóló dape sónpóló, fea fo asęyalepó. Atéró, ai asę sóró wēi nukumó fóló malemó, tué tiki tiró betere so whjné ą mo wisiyóló dape salepó. Aimó bituraalu, Kótóné kólené sukutu tao supa, ąpaae tué tiki tiratere so whj Apolos-né doasi tao sere ala du betalepó. ²⁸ Apolos-né Yesuta hález whj mei, Kótóné so whj teteróló kaae tare whjpóló tué yópóló, Juda so whj feané keletómó Kótóné asémó ere fo yó mótu betalepó. Atéró yó mótu duraalu, “Yesuta, dą fea teteróló kaae tanópóló, Kótóné sóró beteró betere whjpó,” yalepó. Atéró, yó male foné Juda whjrapené yó matere fo teteralepó.

Pol Efesus bemó Kótóné fo yó maletei

¹ Atéró, Apolos ą Korin bemó betepa, Pol ą du sorokó mole haemó fu beteró Efesus bemó sókó felepó. Aimó, mepaae Talené ala erótú betere whjrape betó mupa kelalepó. ² Atépa atimapaae duraalu, “Dią Yesupaae tué tiki tirale suksamó, Dęi Kepe Wisi saleé?” yóló wosalepó. Tépea ąpaae tokó mótu duraalu, “Meipó. Dą ai Dęi Kepe Wisi beterapó fokélé wosenipó,” yalepó.

³ Ai fo depa, Pol-né atimapaae momó woseturaalu, “Ti dią noa kaae ala yóló wēi tópualeé?” depa atimané duraalu, “Dąta, Jon-né wēi tópurale kaae yóló tópuralepó,” yalepó.

⁴ Ai fo depa, Pol-né duraalu, “Jon-né wēi tópurale alata, dowi ala taaróló kisipa feteyóló wale so whj tópurótua erapó. Atéró, wēi tópurótua duraalu, ‘Ę wale kılıpaae betə seké whj waalopa, diaaq dowi ala taaróló, ai whjpaae kisipa tirae. Ti ai whjné doita, Yesu ai ape,’” yalepó. ⁵ Atima fea ai fo wosóló, Tale Yesuné doimó wēi tópualepó. ⁶⁻⁷ Atéró, Pol-né atima tikiimó naase mulalemó, kale Dęi Kepe Wisi atima tuapaae bitj wóló fotokoratepa, kae kae be foné yóo, Kótóné kóló whjrapené dere fo kaae yóo, du betalepó. Ai wēi tópurale whjrape touróturaalu, 12-rópó.

⁸ Téró, Pol ą Juda fakené fo wosetere bepaae fóló mo halaainé daalu yó mótu betepa, wélié sore kemeyalepó. Atéró, ai be whj so whjpaae Kótóné teteróló daale aqmó mole ala mopóló kisipa muópóló, diriiné wisiyóló yó mótu betalepó. ⁹ Téyaletei, mepaae so whj Pol-né yó matere fo wosaalomeipóló dowaae furaalu, hález whjpaae Yesu Kerisoné ala eratere fotamo bóe dóló

faletu betalepó. Até depa, ai fo wosetero be taaróló Yesuné ala eratere whjrape maaté dapesó fóló, Tiranus-né doasi be dolomó, betere dokq fea kale fo wisi bete tokóló kelaorótú betalepó.¹⁰ Atéteré alata, ba fo tamo tuqmó bituraalu, du betalepó. Atéró, yó mótu betale tikimó Esia hae kwia tuqmó betó mole Juda so whjkélé, Juda meire fake so whjkélé, mo fea Tale Kótóné fo wosalepó.

¹¹ Kótóné Pol fotokoratepa, mo kae kae kelemei alarape erótú betalepó. ¹² Até dere ala kilituraalu, mepaae kisi daale so whjró dowi keperape tepeyóló betó mole so whjrapetamo wisirópóló kisipa mutu, kajanatere kutiró fosono helekétere kuti kwiatamo só fóló, Pol-né tikimó wolaa yó seneta yalepó. Atéró, ai kuti só fóló kale hepó daale so whjró dowi kepe betere so whjamoné tikimó olaa dua depa, hepó wisi yóo, dowi keperapekélé sókó fóo, dua yalepó.

¹³ Atéró, mepaae Juda whjrape atimanékélé, kale dowi keperape tepeyóló betó mole whjrapetamo duraalu, “Pol-né yó mótu betere whj Yesuné doimó yało yapaae dapa, ya whj tuqmó beteretei, taaróló sókó fae,” dua yalepó. ¹⁴ Téró, Kale Juda whjkó so whjmó Talepaae momaratere topo whj Skipané naalemarape wéikeró beterepó. Ai naalerape atimanékélé, atei kaae ala du betalepó. ¹⁵ Ai ala du betalemó, betq sujamó i ala yalepó. Kale whjné tiki tuqmó tepeyóló betere dowi kepené atimapaae tokó mótu duraalu, “Yesuró, Pol-tamota, yało tuérapa, diaq dée?” yalepó. ¹⁶ Ai fo yóló, kale dowi kepe tepeyóló betere whj kale naalerape tikipaae tuyó horóló, dekei ala yalepó. Atéró mo ti dóló sininóló, kale wéikeró whjrape

atima kutikélé fea sorokóló taae fatepa, sameatamo belapaae tiki daapi hale sókó fóló, botokó dapo dapo yalepó.

¹⁷ Até yalepó dere fo kale Efesus bemó betó mole Juda so whjró Krik so whjamoné wosetu, atima winé sukóló Tale Yesuné doi hale sóró horótú betalepó. ¹⁸ Até deremó, mepaae mo dekéró so whj Yesupaae kisipa tiki tiróturaalu, atimané take du betale dowi alarape so whj feané keletómó Talepaae yó mótu betalepó. ¹⁹ Téturaalu, atimané kale hupu sekaemó isi whjrapené dere ala aşeyóló muló betere bukrapemó mole ala sya fu betere whjrape atimakélé, mo fea wóló, ai buk-rape sóró wóló so whj feané keletómó si biliräleta du betalepó. Ai buk-rape dupuyale moni dokq sóró, 50,000 silpa kapa moni né dupuyalepó. ²⁰ Ai alarape yóló, so whj fea Talené fo wosóló fakeróturaalu, hae kwia feapaae ama fo doasi fotokq mo suralepó.

²¹ Atéyale kílipaae Pol a Masedonia hae kwiaró Akaia hae kwiatamo tuqmó teyóló Jerusalem bepaae faai yalepó. Atéró, fóló nalo ti a u Rom be huluapaae faai kisipa mualepó. ²² Téró, Pol tao sóró kutó ditere whj tamo Timotiró Erastus-tamo Masedonia hae kwiapaae fópóló dotonalepó. Atéró Pol ama wotoró Esia hae kwia tuqmó sawa sujamó kutu beterepó.

Efesus bemó Talené ala eratere whjamo bóe dale fo

²³ Atéyale sujamó, mepaae mo so whjrapené Tale Yesu Kerisoné ala eratere so whjamo dei kisipa mutu, kae kae eratere fo yóló bóe daai kaae salepó. ²⁴ Ai be huluamó silpa kapané qla qla aletere whjné doi Demitrias beterepó. Ai Efesus be huluamó kapala kótó Atemis-paae moma dere be doasi tēnapó. Kale whj

Demitrias-ró mepaae mo betā kaae kutó ditere whjrapetamoné *silpa kapa*-nétei, kapala kótó so Atemis suróló, belekqatiki aleyóló mepaae mo so whítamo dotonóló doasi *moni* sua yalepó.²⁵ Kale whj Demitrias-né ama dere ala kaae du betere whjrapekélé, mepaae betā kutónétei, kae kae kutó ditere whjrapekélé, tourále ape yóló duraalu, “Norape-ó, djané doasi *moni* sere alata, ti i Atemis kótó suróló aletere qolané seretei diaaq ai kisipa ere ape.²⁶ Kale whj Pol-né i so whj mo fea kópaae fópóló kisipa mutu, mo dere nisiyóló wosópóló i fo yalepó. Whjné naasené aletere kótórapeta, mo kótó meipó yale fo diaaq wosóo, djané koloo, ai yale ape. Ai fota, dä Efesus be hulua so whjpaae maaté ini, Esia hae kwia tuqmó betó mole so whj feané ai wosalepó.²⁷ Pol-né ai dere foné dä *moni* sere kutómó maaté dumitei djané fo wosetere bekélé, doasi kótó Atemis sokélé, so whj feané bete muni hale qla aqroló dorópóló dapó. Take Esia hae kwiamó betó mole so whjnékélé, i hae kwia feamó betóló fale so whjnékélé, djané kótó so Atemis aqmó sukóló bitu, qapaae betā momatua yaletei, mió Pol-né dere foné djané kótó soné doi doróló folokole eraai dapó,” yalepó.

²⁸ Atéró dere fo woseturaalu, so whj fea mo dowi fopaae buóló fo fakeyóló duraalu, “Dä Efesus be hulua whjné kótó so Atemista doasi fotokó bole kótó wisinaalepó,” yalepó.²⁹ Téró ai be huluamó betó mole so whjné dei tué mutu mo doakale fo whaa du betalepó. Atéró Masedonia be hulua whj tamo Kaius-ró Aristarkus-tamo Talené fo eratere Pol-tamo wóló betepa, whjape fea fóló kale whítamo sjyló só walepó.³⁰ Atéró kale whj tamo tawóló daaló betere tikipaae Pol ąkélé

faai yaletei, mepaae Yesuné ala eró tare norapené sesé yalepó.³¹ Ai maaté mei, mepaae Esia hae kwiamó doasiné kuto derópóló sóró betero betere Pol-né ama fulumu whjrapené ąpaae so whj touró betere tuçpaae faqse yalepó.

³² Atéró touró betere so whj atima ai wóló betere bete atima kisipa ini, kóló kólóiné betó molepó. Atéró betó muluraalu, mepaaené dere fo kae, mepaaené fo kae du betalepó.

³³ Atétu betepa, Juda whjrapené Aleksanda-paae naao diriyóló fo ene fae yóló töté fóló so whj touró betere tikimó daarale felepó. Atéró fo yaairaalu, ama naase horaletei so whjné kisiparutei ąta böe dele ala kaaratere whj nisi yalepó.³⁴ Téyaletei, nalo atimané ą kelalemó Juda whjpa kisipa kilitu, fo fakeyóló duraalu, “Djané Efesus be hulua so whjné doasi fotokó bole topo kótó so Atemispóló,” hale detétóró fu betepa, suka kele tamo kemeyalepó.

³⁵ Atétu beteró, betā *Gavman*-né asetere kutó dirópóló beteró betere whj, so whj kuamó turukó holóló duraalu, “Ti Efesus so whj-ó, Efesus be hulua so whjné kótó so Atemis-ró ama momatere betamo teteróló kaae tatere alata, ti i be hulua so whjné eretei, hae kwiamó betó mole so whj mo feané kisiparapó. Ai kótó Atemis so suróló aleale kane faketa, ó hepen-mó i bepaae dorowale ala kisipa inié?³⁶ Ti aita, mené kapalapóló doraaire ala meipa, dä so whjape böe dóló hóle sere ala hapale kilitaróló ini, dua betae.³⁷ Djané ai dapesó wóló daaló betere whj tamota, djané momatere bemó mole qla qla qlémi sóró ó kótó so Atemis doratere fokélé inipatei, diaaq hale dapesó wóló daaló ai betere ape.³⁸ Demitrias-ró ama betā kutó ditere whjrapetamoné mepaae

whj só deraai kisipa mutepa, ti *Gavman*-né fo tokóló talerópóló sóró betere whjrape ai betó mole ape. Ti *Gavman* whjrapeta, ai ala yópóló sóró daaló beterapó.³⁹ Motamo fo mekó yaai kisipa mutepa, ti djané tukóló muló betere be dêmó yaalopó. Ti noatepae, djané yóló mulale fo sya furaalu, ai ala yaalopó.⁴⁰ Atei kaae doasi bóe dóló foya dere alamó *Gavman* whjrapené däpaae doasi sekéi ala eraalopó. Atétere alamó *Gavman*-né mo doasi fo mupatei, djané tukóló ai du betere ape. Atimané däpaae ai fo noa betené du bitu de? depa, djané yaaire fo meipó,” yalepó.⁴¹ Kale ai *Gavman*-né kuto diratere whjné ai fo yóló kemetepa, atimapaae fae yalepó.

20

Pol Masedonia hae kwiáró Krik hae kwiatamopaae fele fo

¹ Téró, kale so whj fo tiki whaa du betatelei kemetepa, Pol-né Yesuné ala erótú betere whjrape tao sóró fotok bulóló diri eratere fo yalepó. Atéró atimapaae kôleó yóló, q Masedonia hae kwiapaae felepó.² A ai hae kwia tuámó Keriso so whj keteké bulóló fotokoratere fo dekéró yó melaté fóló nalo kemene furaalu, Kirik hae kwiapaae sókó felepó.³ A ai bemó betepa, wélié sore kemeyalepó. Atéyóló nalo ti q wéi nukumó Siria haepaae faai yaletei, kale Juda whjrapené q daalopó dere fo woseturaalu, taaróló momó Masedonia hae kwiapaae hae týmó faai yalepó.⁴ Atéró faairaalu, Beria whjkó Pirus naalema Sopatakélé, Tesalonaika whj tamo Aristarkus-ró Sekundus-tamokélé, Derbe whjkó Kaius-kélé, Timotikélé, Esia hae kwiáró wale whjtamó Tikkas-ró Tropimus-tamokélé, atima atéró

felepó.⁵ Téró, ai kale whjrape atimapi fóló, Troas bemó Pol-sépi dä kaae tawóló beterapó.⁶ Atéró dä Juda whjrape atimané mara mole ala sya furaalu, fopei *bred* o bula yóló qla detere be dë kemetepa, wéi nuku sóró Filipai be taaróló, Troas bemó mepaae whjrapetamo hokolaa yaai furaalu, nuku tómó aporó diki fité felepó. Téró, dä fea touyóló Troas bemó wéikeró be dë betalepó.

Troas bemó Yutikus kepaarale fo

⁷ Atéró *fula* kaae sere be dêmó, dä so whj fea qla naairaalu betapaae touróló betó mupa, Pol-né ai so whjpaee fo yó maté fu betepatei, be mo ti dikiralepó. Hjka be dëtepa q ai be taaróló me bepaae faai kisipa muturaalu, dilikitamokélé hale yó maté fu betalepó.⁸ Dä touróló fo yó mótu betere siki be kemó, q hale qla kaae wolée molepó.⁹ Aimó betä kokopei whj ama doi Yutikus-ta, dë sókó wópóló muló betere týmó bituraalu, Pol-né yó mótu betere fo wosó tarepó. Pol-né ama yó matere fo mo fölo siyóló yó maté fu betepa, kale seké noke kelené sukutu betalepó. Atéturaalu, kale whj dukó fóló, biliyó salepó. Atéró biliyó saleteita, tamo be ke teraae horóló, sore be kemó yalepó. Téró kale whj biliyó sóró mupa dä doropóló kelalemó, sukóló molepó.¹⁰ Atépa, Pol q doropóló Yutikus-né bopé tómó deraapisa fóló mulu, ama naasené apuó sóró duraalu, “Turukó holaaitai kapala asiri ai firapa whalia ekesé,” yalepó.¹¹ Téró, Pol ó siki be kepaae momó holóló atima *bred* o kolokóló qliyóló nalepó. Atéró, kale sekéné fo momó yó maté fu beteró, be dëtepa hjka q felepó.¹² Kale kokopei whj

Yutikus momó kepaayóló betepa, whírapené bepaae dapesó fóló atima hosaa muni deyóló hajyóló betalepó.

*Pol q faairaalu Efesus Keriso
whí disirapepaae kqleó yale fo*

¹³ Atéró mepaae whírapé däpi folosóró wéi nukumó Asosi bepaae faai felepó. Pol-né däpaae atéró fae yóló, dätamо Asosi bemó hokolaa yaairaalu, q hae tумó felepó. ¹⁴ Dä qatamo ai Asosi bemó hokolaa yóló q nukupaae dape sóró, Mitilini bepaae felepó. ¹⁵ Téró dä aimó fiyóló, hija ti wéi nukumó wéiné bopéró daaló betere hae Kios dekeróló felepó. Téró diki me nuku tómó fiyóló ai hija ti dä tuqmó tukóló fóló Samos hae felekemó epа dëró dekeróló felepó. Téró, dikimekélé kale dere kaae nuku tómó fiyóló, ai hija ti dä Miletus bemó sókó felepó. ¹⁶ Atéró Pol q Esia hae kwiamó kutu betepa suka kele kemeyaqsóró, Jerusalem bemó *Pentikos* be dëmó dere ala kelaai q ai Efesus be bosenóló mo hapale faai kisipa mualepó.

¹⁷ Atéró dä Miletus bemó sókó fóló bituraalu, Efesus Keriso whí disirapepaae q beterapaae tourález ape, yó faralepó. ¹⁸ Atima atéró dorowóló betó mupa, atimapaae duraalu, “Eta, Esia hae kwiamó folosóró sókó wale sukamó kaae sóró wóló, dätamо betámó bitu yale alarape feata, ti dia feané kisiparapó. ¹⁹ Eta, so whí aqmó dua sukóló bituraalu, Tale Kótóné ama kutó betá mo keteké buóló, wole kaapetamo du betalepó. Atéteremó, Juda whírapené q daairaalu kemei fo dokotu betaleiteita, ai alané q noa kaae whí beteréró sú sóró kqae kilitu yalepó. ²⁰ Atépetei, Kótóné dia tao saaire fo wisi yalo hiréni, q mo hakeamó daalukélé, dijané be dokó dokökélé, Talené fo dia tué yópóló yó móntua yaletei, dia feané kisipa

ai ere ape. ²¹ Juda so whípaaekélé, Kirik so whípaaekélé, dijané du betere dowi ala taaróló, Tale Yesupaae kisipa tiróló mo dua betae yóló hakearóló ai yó male ape.

²² Térapa, mió kale Dëi Kepe Wisiné Jerusalem bepaae sęyóló dapesó fóló betepa, epaae noa alakó eraaloró q tuénipó. ²³ Be hulua dokq fea fo yó maté kotopa, kale Dëi Kepe Wisiné epaae duraalu, sekéi alaró dipula beteratere alatamo yapaae eraalo ai ape yale fo betá yalo kisiparapó. ²⁴ Atérené, q sukaqsóró yalo tó tikimó wiyaalo meipó. Tale Yesuné epaae dirae yóló male kutó betá diróturaalu, so whípaae Kótóné däpaae yaala sókó furaalu, hale tao sere fo wisi betá yó maté fóló tukóló muló betere dälemó sókó faai dapó.

²⁵ Mió yalo kisipa fatepa, Kótóné teteróló daale aqmó mole ala dia tué yópóló yalo yó matepa, wosetu betale whírapé diaaq yalo kelepa momó kae kelaalo meipó.

²⁶ Téréné yalo diäpaae hakearóló i dere ape. Mió i alimó dia tuqmó whí me dené i fo wisi taaróló dowi ala ene fupa, ti aita, epaae kwia muni diaaqtei ai ape. ²⁷ Ti Kótóné ama yaai kisipa mole ala mekó hiréni, mo turó yalo diäpaae ai yó melale ape. ²⁸ Diäta, Kótóné ama Dëi Kepe Wisiné ama *sipsip* hupu wisiyóló kaae tanópóló sóró ai beteró beterapa, ai hupurape wisiyóló kaae taru, diäkélé mo wisiyóló kaae tawae. Yesuné ama sameané dupure Kótóné so whí betá mo dua wisiyóló kaae tawae. ²⁹ I dere fota noa betené dumipó. q fole sisópaae dowi bete haqrape dia tuqapaae wóló, Kótóné *sipsip* hupurape dóló nale waalo ai ape. ³⁰ Diäkó mepaae whíné kale Yesuné ala eró tare whírapé dei nöpóló eratere alané,

kale mo fo wisi kópaae wéróló, dią ąlisóró kae tupaae faraalo ai ape. ³¹ Até yaqsóró, dią mo wisiyóló kaae tawae. Atei ala yaairemó dią kisipa muló beterópóló ba fo sore ę diqtamo bituraalu ai yale ape. Dëtamokélé, dikitamokélé, yó maté fu bitu woletamo du betalepó.

³² Téró miota, dią Talené ama kólené sukuturaalu, hale tao sere alané dią wisiyóló tao sópóló i dere ape. Ai fonétei, diaaq kisipa tiratere ala fotokoróló, Kótóné ama wisi wisi ola dią ama kae sóró beteró betere so whjmó ai mótu betere ape. ³³ Yalo diqné silpa kapa ó kold kapa ó kutikélé senée yóló au nokole ala inipó. ³⁴ Yalo fotokonétei kutó diyóló, yalo yagyare ola qlakélé, ó yalo fulumu whírapemókélé mótuua yaletei diaaq ai tuére ape. ³⁵ Yalo ai dua yale alata, ola ola fea dąné naasenétei depe tukó wei ala yóló sirapóló, diaaq kolópóló ai yale ape. Até duraalu, mepaae atimanétei kutó diyóló nénire so whj tao sóró hale melae. Ti noatepae, Tale Yesuné duraalu, ‘Qla ola hale tao sóró matere whjné haj kisipatamo matere alané matepa sere whjné dere hékese teteró beterapó’ ere fo kisipa muae,” yalepó.

³⁶ Téró, Pol-né ai fo yóló kílipaae atima bukutiri teyáró bituraalu, ama moma yalepó. ³⁷ Atéró ą faaitepa, kale so whj feané Pol apuó taruraalu koló tukó nóló wole du betalepó. ³⁸ Atétepa, kale sekéné duraalu, yalo kelepa diaaq momó kae kelaalo meipó yale fo kisipa mutu, atima doasi dekéné sinitu wole du betalepó. Atétu beteró, atimané ą dapesó fóló, wéi nukumó beteralepó.

21

¹ Téró, dą atimapaae kóleó yóló atima taaróló wéi nukupaae bitj fóló wéiné bopéróló daaló betere hae Kos felekemó seseké felepó. Téró furaalu, wéi tómó diki betą fiyóló, hıka Rodes hae wéiné bopéróló daaló betere tiki felekemó seseké fóló, Patara bepaae sókó felepó. ² Aimó betą wéi nuku Fonisia hae kwiapaae faai fupa, dą ai nukumó bitj holóló felepó. ³ Atéró dą furaalu, wéiné bopéróló daaló betere hae kwia Saiprus hae fé naase fakeró epa kele falaté fóló, Siria hae kwiamó tene Tair bemó sókó felepó. Ai Tair beta, take dąné i nukuné sóró wale ola ola sorokóló mulaai yale be huluapó. ⁴ Téró, ai bemó mepaae Yesuné ala eró tare whírapé betepa, dą atimatamo wéikeró be dę betalepó. Atéró betepa, ai bemó betó mole whírapé atima Dëi Kepe Wisiné fotokoratepa, Pol-paae duraalu, ya Jerusalem bepaae faqse yóló seséylepó. ⁵ Tétu beteró, aimó betaai yale be dęrapé kemetepa dą ai be taaróló faai felepó. Atéró faai fupa, kale Yesuné ala eratere whírapé atimané somarape naale senaalekélé, mo fea dątamo doropóló wéi fóku atiká tómó bukutiri teyáró bituraalu, Talepaae moma yalepó. ⁶ Atétu beteró dą faairaalu kóleó yóló dą fea aputu beteró dą wéi nukumó bitj hotopa, atima momó bepaae fesaae felepó.

⁷ Dą atéró ai Tair be taaróló fóló, Tolemais bemó sókó felepó. Ai bemó betó mole Keriso norapepaekélé kóleó yóló, be dę betą atimatamo betalepó. ⁸ Atéró, hıka dą ai be taaróló Sesaria be huluamó sókó felepó. Ai bemó, take atimané so whj ola taleróló melópóló beterale wéikeró whjkó betą Filip beterapó. Ai sekéta, kale mió wosetere kisi fo wisikélé

yó matere whj betepa, dä åtamо fiyalepó. ⁹ Ai sekéné ama doyró senaale seimalerape fea Kótóné fo eratere kóló sorape betó molepó.

¹⁰ Dä ai bemó mepaae be dërape dekéró betepa, Kótóné ama kóló whjné doi Akabas Judia hae kwiaró dorowalepó. ¹¹ Ai whj dä beterepaae wóló daalu Pol-né to tao sóró kale sekéné ama naaseró hótamo dokóló duraalu, “Talené Dëi Kepe Wisiné i fo dapó. ‘I to taleta, Jerusalem bemó betere Juda whirapené tawóló i ala kaae yóló, Juda meire fakené naase tuamó mulaalo ai ape,’ yalepó.

¹² Ai fo depa woseturaalu, dänékélé, mepaae ai be whj so whjnékélé, Pol-paae Jerusalem bepaae holaqse yóló sesé yalepó. ¹³ Téyalemó ama däpaae duraalu, “Diané noatepa atei kaae alamó wole-u yóló yało hosaa supuréli ala dute? Eta, susupuróló dipula beteratere alamaaté erópóló Talené e sóró betenénipó. E sukurere alakélé yópóló sóró beteró betereteiné yało Tale Yesu Kerisoné doimó Jerusalem bemó sukaai dapó,” yalepó ¹⁴ Däné a Jerusalem-paae faqsóró sesé yalemó, ama däné dere fo woseni, fo kae depa taaróló duraalu, “Ti wisirapa Talené ama yaai tué mole ala betä yópóló yae,” yalepó.

¹⁵ Atéyale kılıpaae däné qla qla sisóló Jerusalem bepaae holalepó. ¹⁶ Tétepa, mepaae Yesuné ala eratere Sesaria whirape dä fea touyóló atimané dä Nason-né bepaae dapesó felepó. Nason-ta, Saiprus be hulua whjkó mo taketi Talepaae kisipa tiki tiróló betere whjpó.

Pol Jerusalem bemó sókó wale fo

¹⁷ Atéró dä Jerusalem bemó sókó holalemó, Keriso norapené dä hëkesetamo mo wisiyóló dape

salepó. ¹⁸ Atéró, fiyóló hijka Pol-kélé, dä mepaaekélé, Jerusalem bepaae Jems kèle felemó, a mepaae Keriso whj disirapetamo beterepó. ¹⁹ Atépa, Pol-né atimapaae kôleo fo yóló Kótóné a fotokorratepa, amamo Juda meire fake so whjpaae erale ala mo fea yalepó.

²⁰ Tétepa, kale whirapené Tale Kótóné doi hale sóró horótú ąpaae duraalu, “No-ó, Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró betere Juda so whjta, mo hale ąla kaae i betere ape. Ai so whjta, Moses-né asere fokélé eraai mo doakale keteké bulapó. ²¹ Térápа, mepaae i betó mole Juda whirapepaae metikipaae wale whirapené i fo du beterapó. ‘Pol-né Juda meire fake so whj kuamó betó mole Juda so whjpaae Moses-né asere foné diaaq naalerape tiki sekaętikae ere taalae yóo, ayarapené mara mole alakélé, sya faqse yóo,’ deté kutu beterapó depa wosalepó. ²² Térápа, ai alarape mo dere ala nisi yaqsórópa, dä noa ala yaaloé? Atimané ya ipaae wóló beterapó dere fo mo wosalo ai ape. ²³ Atérápа, däné tué mole fo betä i dapa wosae. Dä i betere doyró whirape atima Tale Kótópaae dirii malo yóló atimané topo niki tikaalo meipóló muló beterapó. ²⁴ Ai whirapetamo yakélé touyóló fóló atimané Juda so whjné keletómó, yaai dere ala yópóló naaotei atima dupu erae. Atéró atimané topo niki tukóló momatere be dolopaae fupa, ti wisirapó yaalopó. Ai ala depa atimané kilituraalu, i whjta, kale tukóló muló betere fo tikitere whj meipó yaalopó. Téturaalu, naao yalepó dere fomó atima fopaae butu betere ala kapala airapó kisipa muaalopó. Tétu yata, Moses-né asere fo aqmó sukóló bituraalu, ai fo tikitere

whj meipó yaalopó. 25 Téretei me fo i ape. Yesupaae kisipa tiki tiró betere Juda meire fake so whj dñé fo muló betere ola naqosóró, i fo aseyóló faralepó. Kapala kótópaae moma yaai dele hupu ó na, ó sameakélé, depamó képi duwóló sukunatere hupu ó nakélé, mené so qlémi nokole alakélé mo yaqse yalepó. Ai forape feata, dä fo dokóló betä tué muóló atimapaae aseyóló faralepó,” yalepó. 26 Téró, fiyóló hjka Pol-sépi atima doyró whjrapé momatere be dolopaae faairaalu, folosóró dua dere alarape yalepó. Atéró fokotere alarape feata, kale tukóló mulale be dëmótöró kemeyaalopóló ali male felepó. Atéró tukóló mulale be dë sókó wapa, atimamó kale momatere be kaae tare whjrapené sipsip hupu daalopó yóló mulalepó.

27 Téró, kale wéikeró be dë felekemó kemeyaaí deremó, Esia hae kwiamó betó mole Juda so whjné Pol momatere be belamó daapa kelalepó. Atépa, ai whjrapené Pol tao taru, mepaae so whj sesemeratere fo yalepó. 28 Atétu, fo fake yóló duraalu, “Israel fake so whj-ó, dä tao sae. I whjnéta, hae kwia feamó betó mole so whjpaee yó matere foné dä Israel so whjtamokélé, Moses-né asére fotamokélé, dñé momatere betamokélé, fopaae buópóló bóe delaté kotapó. Téturaalu, dñé mo dowi alakélé, inire be wisi Kirik whjrapekélé, ai dapesó wóló daae mole ape. Até dere alané i be doróló folokole ai eratere ape,” yalepó. 29 Atimané ai fo yaleteita, Efesus whjkó Tropimus Pol-tamo ai be huluamó daapa kelaleteiné Pol-né ai momatere bepaae dapesó fele nisiyóló yalepó.

30 Atéró, fopaae fo doasi depa, Jerusalem so whjné woseturaalu,

fea sururu yóló wóló betapaae touróló bóe duraalu, fo tiki whaa du betalepó. Atétu beteró, Pol a moma dere be dolomó betepa, sjyóló só wóló ai be bopéró betere tipi belapaae hokó derólós ty kinalepó. 31 Atéró daapa, atimané Pol daai Jerusalem-mó doasi bóe duraalu, fo whaa du beteretei Rom *Gavman-né* diki tare whjrapené topo whjné wosalepó. 32 Téturaalu, kale sekéné ama diki tare whjrapero mepaae topo whjrapetamo atima sururu yóló, ai whaa du beterepaae dorowalepó. Téteremó, ai bóe du betale so whjné doasiró ama diki tare whjrapetamo wale ala kilitu, Pol du betaletei, taalalepó.

33 Atétepa, kale diki tare whjrapené topo whj Pol daale felekepaae fóló duraalu, *sein* képi tamoné ama naase tamo dokae yóló ai so whjpaee woseturaalu, i whj a deé? Ama noa alakó depa yaleé yóló wosalepó. 34 Ai fo deremó, mepaae so whjné dere fo kae yóo, mepaae whjrapené dere fo kae yóo yóló, doasi fo tiki whaa yalepó. Atétere foné diki tare whjrapené topóné Pol só deratere fo bete wisiyóló wosenipó. Atétepa, kale topo whjné diki tare whjrapetamo dapesó fae yalepó. 35 Téró, Pol diki tare whjrapené be hola tó dóló hutu betepa, so whj feané a daairaalu keteké butu betalepó. Atétepa, diki tare whjrapené topo whjné ama diki tare whjrapetamo Pol beleyóló sóró holae yalepó. 36 Atétepa, mo turó so whj sya fu bitu, doasi fo fake yóló duraalu, “A mo ti sukópóló dae,” deté fu betalepó.

Pol-né so whjpaee yale fo.

37 Diki tare whjrapené Pol atimané be dolopaae sóró faaitepa,

ama diki tare whjné topo whjpaae duraalu, "Yalo yatamo me fokó enére?" yalepó. Ti fo depa, kale whjné apaae woseturaalu, "Ya Krik fo bole whjé?"³⁸ Yata, mepaae kemeyale be dêmó 4,000 whirape alisó fóló, so whj bitinire tikimó *Gavman* whjtamo bóe daale Isip whj meié?" yalepó.

³⁹ Ti fo depa, Pol-né apaae duraalu, "Eta, Juda fake whj doasi doi mole be hulua Silisia hae kwiamó tene Tarsus be whjkópó. Tétepa, ai so whjpaae yalo fo yaai dapa, naao noa kisipa mute?" yalepó.

⁴⁰ Ti fo depa, topo whjné Pol-paae yae yalepó. Tétepa, a disó horóló be hola tómó daalu, naase horóló Hibru whjrapené du betere foné yalepó.

22

¹ Téró ama atimapaae duraalu, "Noraperó ayarapetamo-ó, diaaq kisipané eta dowi ala du betere whj nisi yaqsóró, yalo diaapaae hakeamó i dapa wosae," yalepó.

² Téró, Pol-né Hibru whjrapené du betere be foné deremó, fo tekeni dua betó molepó. Tépa, kale sekéné atimapaae i fo yalepó.

³ "Eta, Juda whjtei é deyale beta, ti Silisia hae kwiamó tene be hulua Tarsus-pó. Téyaletei, é holóló i Jerusalem bemó doayalepó. Atéró betepa, kale doi mole yó matere whj Kamaliellné é *skul* yó malepó. Ama é atéró yó mórturaalu, kale Moses-né asere foró dáné ayarapené mara mole alatamo mo wisiyóló yó matepa, yalo mo diriyóló kisipa salepó. Atéyale be dêmó, Kótóné ala eraai mió diaaq ai bole keteké kaae yalokélé yalepó. ⁴ É até du bitu, Yesu Keriso sya fu betere sokélé whjkélé susupuróló mo ti sukópóló daairaalu doakale seké ala eróló *dipulakélé* beterajeta du betalepó. ⁵ Yalo yale alata, ai so

whjmó momaratere topo whjró fo tokóló taleratere whirapetamoné kisipareteiné atima yalo dere fo woseturaalu, mo dapó enérapó. Ai whjrapené é Damaskus bemó betó mole nomarapepaae asé sóró fae depa, yalo sóró felepó. Ti ai aşeta, Damaskus bemó betó mole Keriso so whj tawóló Jerusalem bemó susupuróló *dipula* beteraai sóró waaire tü mulópóló yalepó.

⁶ É atéró fu betalemó, 12 kilok felekemó saai depa Damaskus bepaae sókó faai deremó, şamó dë doasi dorowóló yalo tiki husiralepó. ⁷ Até dereteiné é haepaae dóló taae deróló mupa, ai dë tuqmó fo fakeyóló duraalu, 'Sol! Sol! Naao é noatepa, susupuraté kutu bitu de?' yalepó.

⁸ Tétepa yalo duraalu, 'Tale-ó, ya né de?' yalemó, ama épaae duraalu, 'Eta, Nasaret whjkó naao susupurótú betere whj Yesu i ape,' yalepó. ⁹ Tétepa, etamo wale yalo fulumu whjrapené ai dë kelaletei, épaae dere fo bete atimané diriyóló wosenipó.

¹⁰ Atétepa yalo épaae woseturaalu, 'Tale-ó, mió yalo noa alakó yaró de?' depa, Talené épaae duraalu, 'Turukó holóló Damaskus bepaae fae. Fóló, aimó naao yaaire ala yalo tukóló muló beteretei, betä whjné yapaae yó melaalo ai ape,' yalepó. ¹¹ Ai dëné yalo kele dilikiraleteiné tü fenitepa, yalo fulumu whjrapené é naase tawóló alisóró Damaskus bepaae felepó.

¹² Ai be huluamó whj betané doi Ananias é beterepaae walepó. Ai sekéta, Moses-né asere fo mo wisiyóló tuéru eró tare whj betepa, Damaskus bemó betó mole Juda so whjné a mo doasi kisipa dotoróę fale whj wisipó du beterepó. ¹³ Ai seké é fire felekemó daane wóló duraalu, 'No Sol-ó, naao kele fisqae horóló kelae,'

yalemó, mo ai fapotóró yalo kele momó wisiyalepó.

14 Téró, ama ępaae duraalu, Djané ayarapené Kótóné tué mole ala naao tué yópóló ya sóró ai daalale ape. Dowi ala betákélé, inire whj kolóo, ama kólómó sókó wale fokélé, wosoo, yópóló ya ai sóró daalale ape. 15 Naaota, ama yó matepa kelale alaró wosale fotamo so whj feapaae yó maté kwéyópóló erapó. 16 Térápá, ya noatepa hale bitu de? Yesu Kerisoné dojmó naao dowi ala kwia kemerópóló wéi tópuuai turukó horóló ąpaae kema yae,’ yalepó.

17-18 Atéró ę Jerusalem be huluapaae wale be démó fo wosetere bepaae fóló moma du betalemó noke kaaené Tale kelalepó. Atéró ama ępaae duraalu, ‘Ya hapale turukó horóló Jerusalem be taaróló fae. Ti noatepae, i Jerusalem bemó atimapaae Yesuné ala etérópóló yó materetei atimanémo wisiyóló wosaalo meipó,’ yalepó.

19 Ai fo depa, yalo ąpaae duraalu, ‘Tale-ó, ti mo deretei, ai be hulua so whj atima feané yalo yale ala kolóló kisiparapó. ę atimané fo wosetere be dokó feamó ępaae kisipa tiki tiróló betó mole Keriso so whj susupuróló, *dipula* beteräleta yaletei atimané mo kisiparapó. 20 Naao ala etérópóló hakeamó yó mótu betere whj wisi Stipen dale sukamó, ękélé daalu ą dilapó depa yalo duraalu, “Téyae,” yalepó. Ai whjrapené Stipen duraalu, atimané tómó bukóló kotere kutirape ę daale tikimó sorokóló mulatepa kaae tawóló daayale whj ętórótipó,’ yalepó.

21 Téyalemó, Talené ama ępaae duraalu, ‘Yalo ya Juda meire fake so whj betó mole be huluarape saletópaae dotonatapa fae,’ yalepó.

Pol q Rom Gavman-tamo doi mole whjpó yale fo

22 Kale so whj Pol-né dere fo woseté feletei, Juda meire fake so whjpaaekélé, yó male fae dere fo woseturaalu, fo fake yóló i fo yalepó. “Atei kaae whj imó dátamo betaalo meipa, dóló alurae,” yalepó.

23 Atéturaalu, atimané tómó bukó mole kutirape sókó mulóló dokómu buó sóró ópaae fesekée horóló fo fake du betalepó. 24 Atétepa, kale diki tare whjrapené topo whjné duraalu, “Doai so whjné fo tiki whaa du betere noatepa déró, ai seké diki tare whjrapé beterepaae dapesó holóló, halika tикиné fokosoi ala yóló dae. Téturaalu, i dere fo bete noa betené déró ąpaae wosae,” yalepó. 25 Tétepa, kale whjrapené Pol naasemó bulaakó sóró daaló bitu, halika tикиné fokosoi ala yaai yalepó. Atétepa, Pol-né ai diki tare whjrapené topo whjpaae duraalu, “Rom Gavman-né so whj tuámó doi mole whj fo tokóló tale inipatei, fokosói ala yóló dae fo ere?” yalepó.

26 Ti fo depa, kale diki tare whjrapené topo whjné ę kaae tare topo whjpaae i fo yalepóló ene felepó. Atéró duraalu, “I whjta, Rom Gavman-né fake so whjtamo betamó doi mole whjpateti du beterapa, naao yaai dere ala kisipa faróló yae,” yalepó.

27 Tétepa kale doasi topo whj wóló Pol-paae woseturaalu, “Ya Rom whjé,” depa, ama tokó mótu duraalu, “Ępó,” yalepó.

28 Ti fo depa kale topo whjné duraalu, “Yalo doi Rom fake so whjtamo touróló mulaairaalu, doakale *moni*-né dupu yalepó,” yalepó. Ai fo depa Pol-né tokó mótu duraalu, “Yaata atéretei, ę ti Tarsus bemó deyaleteiné Rom whj beterapó,” yalepó.

²⁹ Ai fo depa, woseturaalu, ą daai yale whjrape mo hapale hijkili fóló tumó daane felepó. Kale doasi topo whjné Pol ata, Rom fake so whj tuamó doi mole whjtei *sein* képiné dokirapóló ą witu yalepó.

Juda whjrapené Pol-tamo fo tekgle fo

³⁰ Téró, hjka be dëtepa, kale diki tare whjrapené topo whjné Pol daai du betere fo tale yaairaalu, ą *dipula* beteraletei sokóló so whjmó momaratere whjrapené topo whjrapero, fo tokóló taletere whjrapetamo tourale ape yalepó. Atéró wóló betó mupa, Pol dapesó fóló atima betó mole tuamó daalalepó.

23

¹ Atéró, Pol-né kale fo tokóló taletere whjrape kaae taru duraalu, “Yalo norape-ó, ę take bitiré waletei yalo Kótóné keletómó wisiyóló bitiré wouraalu, ama erae dere ala fea eraté walepó. Atéturaalu, mió yalo hosaamó me seké muni, mo dua muni deyóló beterapó,” yalepó. ² Pol-né ai fo depa, so whjmó Talepaae momaratere topo whj Ananias-né Pol-tamo felekemó daae mole whjrapepaae duraalu, “Ai seké folópu derakae,” yalepó. ³ Ti fo depa, Pol-né ąpaae duraalu, “Ni bolópaae kəlaa epatei, tó sekaené wisire nisi dere whj naao dere alamó, Kótóné yatei deké saalopó. Kale asemó yóló muló betere fo sya furaalu, ętamo fo tokóló taleyaai bitutei naao kólónétei mepaae whjpaae ę daae dere foné, kale yóló muló betere fo naaotei ai tikitere ape,” yalepó.

⁴ Ai fo depa, mepaae ą felekemó daae mole whjrapené duraalu, “Ya winié? Naao ai dere foné so whjmó momaratere topo whj faletapó,” yalepó.

⁵ Ti fo depa Pol-né duraalu, “Yalo norape-ó, ą so whjmó momaratere topo whj betere ę tuénipó. Ti noatepa mei, asemó i fo erapó. Dią kaae tare doasi topo whjpaae me dowi fo yaqse, yóló fo moletei yalo tuérapó,” yalepó.

⁶ Ai fo tokóló taletere whjrape mepaae Sadyusi fake yóo, mepaae Farisi fake yóo, yóló beterapóló ama kisiparu, Pol-né fo fake yóló duraalu, “Yalo norape-ó, yalo apata Farisi whj eru ękélé Farisi whjpó. Ę fo teketeremó sóró i daalo betereteita, sukałe whj momó kepaayaalopó ere fomó kisipa tiki tiról ę hajné sukutu betepa, atimané ętamo fo tokóló só deraai ai du betere ape,” yalepó. ⁷ Ai fo depa woseturaalu, kale Farisi whjrapero Sadyusi whjrapetamo arale sóró atima tuamó tekétamo yalepó. ⁸ Ti noa betené mei, kale Sadyusi whjrapenéta, sukulere whj momó kepaayaalo meipóló kisipa mulu, *ensel-raperó* keperapetamokélé bitinipóló kisipa mulapó. Tépatei, Farisi whjrapenéta, sukulere whj momó kepaayaalopó dere fo mopóló kisipa yóo, *ensel-rapekélé* beterapóló kisipa yóo, keperapekélé beterapóló kisipa yóo, erapó.

⁹ Até du betepa, Moses-né asere fo yó matere Farisi whjrape atima turukó holóló fo fakeyóló duraalu, “I whj tikimó me dowi alakélé, munipatei, dąné ą hale noatepa só deróló, daai du bitu de? Ama dere alaró dere fotamota, ti *ensel-né* ó kepené yae depa démólópó,” yalepó. ¹⁰ Ai fo du beteró so whj tuamó bukótamo yóló bóe du bituraalu, Pol dóló sej sej yóló ama tiki turukée fóló munépa, kale topo whjné kilitu, Pol-mó whaalia doasi yalepó. Atéró, kale sekéné ama diki tare whjrapepaae diaaq fotokötamo doropóló, Pol dapesó

atima betere bepaae beterale fae yalepó.

¹¹ Atéyale dikitamo, Tale Pol beterepaae wóló duraalu, “Poló, até dere alamó ya wi ini, diri yólótei daayaee. Atéró bitu, yalo ala etérópolo so whj feapaae Jerusalem be huluamó erótú yale kaae, Rom be huluamokélé, mo erále fae,” yalepó.

Pol daai deyatei fo

¹² Téró, ai hjka mepaae Juda whjrape atima betapaae tourale wóló, Pol tawóló daairaalu kikiti fo deyalepó. Atéró duraalu, dáné Pol q daai hale betepa, d qlaró wéitamo naalo meipó. Motamo dáné q mo ti dóló aluratepata, ti qla naalopóló mo dirii malo yóló mulalepó. ¹³ Atéró, Pol daai fo dokale whjrape touróturaalu, whj siki tamo tómó mepaae whjrapékélépo. ¹⁴ Ai whjrape atima fóló, so whjmó momaratere topo whjró whj disi disirapetamopaae i fo yalepó. “Dá fo deyóló dirii malo yóló duraalu, dáné Pol dupa ti qlaró wéitamo naai, mió q hale betepa ti weyóló betaalopó fo yóló mulalepó. ¹⁵ Térápá mió dijanékélé, fo tokóló taleratere whjrape feanékélé, diki tare whjrapené topo whj dilikqló i fo yó falae. Pol-né yale fo bete dá mo wisiyóló wosenireteiné dá mo diri yóló wosaaipa, dapesó dere ape fo yó falae. Atéteremó q dorowapa, ti tu tuámó melaa yóló daaipó,” yalepó.

¹⁶ Ti fo du betepa, Pol-né ama nema naalemané wosóló diki tare whjrapené bepaae fóló Pol-paae duraalu, “Yata, atimané tómó melaa muóló daaipó fo ai du betere ape,” yalepó.

¹⁷ Tétepa, Pol-né diki tare whjrape kaae tare whjkó betapaae duraalu, “I naalené dijané topo whjamo fo yaai dapa, q dapesó fae,” yalepó.

¹⁸ Ti fo depa, kale whjné kale naale topo whj beterepaae dapesó fóló duraalu, “Kale dipula betere whj Pol-né i naale yátamoo yaaire fo mulapa dapesó fae depa, i wale ape,” yalepó.

¹⁹ Tétepa, topo whjné kale naale naasémó tao sóró tu dëpaae dapesó fóló, kale naalepaae woseturaalu, “Naao épaae noa fo yaai waleé?” yalepó.

²⁰ Ti fo depa kale naalené duraalu, “Juda whjrapené yapaae i fo yaalo ai ape. Pol-né dere fo bete mo diriyóló wosaaai dapa, q fo tokóló taletere bepaae dó dapesó dere ape depa, aita mo mei, tómó melaa yóló Pol daai kapala fo ai dere ape. ²¹ Whj siki tamo kemeyóló mepaae tómó beleróló whjrapené q daai tómó melaa muaai du beterapó. Téyaaíraalu, ai whjrape atima Pol dóló ti qlaró wéitamo naairaalu, mió hale weyóló beterapó yalepó. Atéyaaíraalu, atimané yapaae wosetere fomó naao noa fokó deró kelaai wosó tawóló ai betere ape,” yalepó.

²² Ai fo depa kale topo whjné kale naale dotonaai, qpaae fo mulóló duraalu, “Naao épaae etei fo yalepóló mepaae so whjpaee mo yaqse,” yalepó.

Pol Sisareapaae dipula só fele fo

²³ Ti fo depa, kale topo whjné ama aqmó bitu mepaae diki tare whjrape kaae tare whjrapékó tamopaae ape yóló duraalu, “Diáamo fóló 200 diki tare whjrape tale yóló sóró beteróo, hos hupu tómó beteró faaire 70 diki tare whjrape sóró beteróo, bóe dele wuti tawóló faaire 200 diki tare whjrape sóró beteróo, dilikitamo 9 kilok Sesaria bepaae faai donoróló fae. ²⁴ Atéró faaíraalu, Pol betóló faaire hos hupukökélé, tale yóló beterae. Atéró diq furaalu, tu tuámó Pol mo wisiyóló kaae taté

fae. Atéró dapesó fóló, *Gavman* whj Feliks beteremó sókó fae,” yalepó.

²⁵ Atéró diki tare whjné topo whjné fas-mó i fo aseyalepó.

²⁶ “Eta, Kaladias Lisiás-né doasi *Gavman* topo whjné Feliks yapaae i dere ape. Ya mo doa kóleó.

²⁷ Juda whjrapené i whj tawóló daaitepa, e yalo diki tare whjrapetamo doropóló kellelémó, a Rom fake so whjtamo doi mole whjpa kilituraalu, dñé atimané naase tuamó betepa fasó salepó.

²⁸ Atéró daai depa, noa betené déró yalo wosaairaalu, Juda fake atimané fo tokóló taleratere whjrape beterepaae dapesó felepó.

²⁹ Téyaletei, Juda whjrapené fo tokóló taletere tikimó a sukópolo daaire betekélé, o *dipula* beteraaire betekélé yalo kilinitepa dapesó felepó. Juda whjrapené muló betere fo tikitu betepa dapó dere fo betá yalo wosalepó.

³⁰ Ai fomótei, atimané a daaираалу кики fo deyóló тү tuamó melaa muuai dere fo yalo woseturaalu, ya beterepaae ai dotonatere ape. Térpa, atimané a só deratere fo naao keletómékélé ýópoló, ya beterepaae ai dotonatere ape,” yalepó.

³¹ Kale topo whjné yale fotóró diki tare whjrapené sya fóló dikitamotei Pol dapesó Antipatris bemó sókó felepó. ³² Aimó fiyóló híka, mepaae diki tare whjrape ti bepaae momó fesaayóló wapa, kale *hos* hupurape tómó beteró fele whjrape betá ti Pol dapesó Sesaria bemó sókó felepó. ³³ Téró, kale diki tare whjrape *Gavman* topo whj betere Sesaria be huluamó sókó felepó. Atéró,

kale fas-kélé, melóo, Pol-kélé, kale topo whjné naase tuamó mulóo yalepó. ³⁴ Tétepa, kale whjné fas dosayóló Pol-paae woseturaalu, “Ya mé hae kwiamó wale whjé?” yalepó. Ti fo depa Pol-né ąpaae tokó mótu duraalu, “Eta, Silisia hae kwiáró wale whjékópó,” yalepó. ³⁵ Ai fo depa, kale whjné duraalu, “Ti wisirapa, ya só deraai dere whjrapené keletómó naao fo bete wosaai atima ipaae wópolópó,” yalepó. Ai fo yóló ama diki tare whjrapetamo duraalu “Pol kale Herot-né doi mole doasi be wisinaalemó beteróló kaae tawae,” yalepó.

24

Pol Feliks-né keletómó fo tekale fo

¹ Téró aporó be dë kemetepa, so whjmó momaratere whjrapené topo whj Ananias-ró whj disirapetamo yóo, me atima tao sóró fo tekenatere whj Tertulus yóo, yóló atima Sesaria bepaae dere-pelepó. Atima atéró, kale *Gavman* doasi whjpa Pol só deraai dere fo yalepó. ² Atéró Pol-paae ape yóló wóló daapa, atimané fo eratere whj Tertulus turukó holóló Feliks-né keletómó Pol só deróló dere fo etéró yalepó. “Doa whj-ó, naao teteróló kaae tare aqmó dä me ala ini, hosaa muni deyóló mo dua wisiyóló hajtamo beterapó. Ti noatepae, take dä i hae kwia feamó betó mole so whj hóko betaletei, naao dä betere ala wisi eraleteiné mió dä fea mo dua wisiyóló i betó mole ape. ³ Téró, be hulua feapaaekélé, atimané dere ala feakélé, naao dä wisiyóló beterópoló tao sóró beteró beteretei tuéru, yapaae mo doa kée yóló dukirótú beterapó. ⁴ Ya fóturu yaqsóró dñé yatamo

doa fo yaai dumitei, i fo sawa betə dapa wosae.

⁵ Ai whjnēta, i hae kwia feamó betó mole Juda so whj kuamó bōe dōpóló fopaae bulaté kutu beterapó. Atétu, atima kae Nasaret fakepó. Téró Pol ḥta, ai fake so whj kuamó doasi topo whj bituraalu, atima ɻisó fu beterapó. ⁶ Téturnalu, ama dñé moma dere be doraairaalu wapa, dñé ɻ tawalepó. ⁷ (-) ⁸ Dñé ɻatamo fo tokóló taleyaai dere beteta, naao ai whjpaae mo wisiyóló wosetepa, ti fo fea amatei depa naao kisipa yaalo ai ape,” yalepó.

⁹ Até yóló, Pol só deratere Juda so whjnē Tertulus-né dere fo mopó yópóló duraalu, “Ai dere fo feata, mo dapó,” yalepó.

¹⁰ Ai fo depa, kale *Gayman* topo whjnē Pol-paae naasené yóló ɻapaae naao fo yae depa, Pol-né duraalu. “Naao i hae kwia feamó betó mole so whjtamo fo tokóló taletu betepa, doasi ba fo keme yaletei, yalo kisiparapó. Térené, mió atimané ɻ só deratere fo tokó móituraalu, naao keletómó ɻ feléi kisipatamo yaai dapó. ¹¹ ɻ Jerusalem bepaae Talepaae moma yaairaalu fele be dêmó, kaae sóró mió imó sókó wouraalu, ¹² be d̄e i kemetera ape. Yalo i dere fo mo dépé kapala dutéró naao mo h̄akemó kelenérápó. ¹³ Mió ɻ só deraai du betere Juda so whjnē ɻ me whjtamo moma dere bemó ó fo wosetere bemó ó bela tuamó ó metikimókélé, me whjtamo fopaae fo depa, kolóló dumipó. ¹⁴ Mió atimané ɻtamo fopaae buló só deraai fo tokóló taleyaai deretei, i betené dapóló fo wisi mekó depa naao wosaalo meipó. ¹⁵ Atérené ḥta, dñé ayarapené Kótó aqmó dua bitu, Yesu Kerisoné ala sya i fu beterapó. Atéruralu Moses-né asere foró Kótóné kóló whjrapené ere fotamo aqmó

sukóló bituraalu, mopóló kisipa tiróló sya fu beterapó. ¹⁵ Ai betó mole whjrapené take waaire alimó Kótóné atimapaae eraaire wisi alamó hajné sukóló biture kaae ɻékéle mo betə kaae alatór yóló beterapó. Ti noatepae, wisi ala dere so whjkélé, dowi ala du betere so whjkélé, Kótóné ama kepaaraalopó ereteinépó. ¹⁶ Atéreteiné, suka fea mo whjnē kele tómokélé, Kótóné kele tómokélé, hosaa tuamó me seké muni, h̄akeamó mo donoyóló dua i fu betere ape.

¹⁷ Be hulua dokó fea ɻ atéró kutu betepa, mepaae ba forape keme deté felepó. Atéró momó ɻ Jerusalem bepaae wouta, moni sóró yolealere so whj tao sóró melóo, Talepaae h̄ale melatere alakélé yóo, yaairaalu walepó.

¹⁸ Yalo ai alarape yóló ɻ moma dere be dolopaae faai yaleteita, kale momaratere be kaae tare whjnē ɻ fopeyóló duraalu, ‘Ya me ala munipa fae,’ depa faai yalepó.

ɻ mepaae so whjrapetamo touyóló betere alakélé, so whj bōe de latere alakélé depa, atimané kilinipó. ¹⁹ Téretei, Esia hae kwiáro wale Juda whjrapené ɻ só deraai kisipa mutu yaleteiné, atima ipaae wóló naao keletómó ɻ só derolugşóró ti mo wisi wuapó.

²⁰ Esia hae kwiáro wale Juda whjrape ɻtamo fo tokóló taleyóló só deraai wenitepata, ti i daae mole whjrapené yalo yale dowi ala etérópóló déró kelaai atimapaae wosae. ²¹ Atéyale sukamó ɻ turukó holóló daalu fo fakeyóló duraalu, Kótóné sukutere whj momó kepaaraalopóló kisipa tirateremó atimané ɻtamo fo tokóló só deraai ala du betere ape,” yalepó.

²² Yesuné t̄u wisipaae fole ala Feliks-né mo diriyóló kisipa eruraalu, Juda so whjpaae duraalu “Doasi topo whj Lisias ɻ ipaae

dorowapata, ti ąkélé, dą fea betamó bituraalu taleyaalopó,” yalepó. ²³ Feliks-né betą diki tare whjrape kaae tare whjpaae duraalu, “Pol wisiyóló kaae tarutei ą bemó tų kinóló beteréni ama fulumu whjrapené mepaae ya yare qla qlakó male wapa téyópóló yae,” yalepó.

²⁴ Téró mepaae be dęrape kemetepa, Feliks ama soma Drusilatamo walepó. Drusilata Juda fake sokó ama omatamo atéró wóló bituraalu, diki tare whjrapaee Pol dape sene fae depa, dape sene felepó. Atéró wóló bitu, Pol-né Yesu Kerisopaae tué tiki tiratere ala etérópóló yó matepa, kale sekéró somatamoné wosetu betalepó. ²⁵ Pol-né atimamopaae Yesuné alamó mo dono yóló fole ala wisiró, tó tикиne dere ala fea dua wisiyóló kaae tatere alatamokélé, take nalopaae betą su kamó Kótóné dąné dere ala fea taleyaaire be dę waalopóló dere fokélé du betalepó. Feliks-né ai dere fo woseturaalu, ą witepa Pol-paae duraalu, “Mió supa fae. Take nalopaae me dęmō tę mutepa, ti yalo yapaae ape yaalopó,” yalepó. ²⁶ Feliks-né Pol-né dere fo wosaaí ekele yóló hékese yaleteita, hale mei, Pol-né monikó melópóló kisipa muturaalu, ama dere fo wosetua, momómo dipula beteráleta dua du betalepó.

²⁷ Atéró, ba fo tamo kemeyóló k̄lipaae Porsius Festus Feliks betale sirimó sóró beteralepó. Tétepa, Feliks-né Pol dipula hale baterópóló taaralepó. Aita noa betené ini, kale Juda so whjné tué tiki felé eraai kisipa muturaalu, betepa taaralepó.

25

Pol Festus-né keletómó fo tekgle fo

¹ Téró, kale whj Festus-né ama teteróló kaae tawaaire hae kwia tuamó tene be Sesaria bemó sókó wóló, be dę sore kemetepa ai be taaróló Jerusalem bepaae holalepó. ² Ą atéró fóló beteremó, so whjmó Talepaae momaratere topo whjrapero Juda topo whjrapetamoné Festus-paae Pol só deraai fo fea yalepó. ³ Ti fo yóló ąpaae woseturaalu “Naao dą felé kisipa muaire alakó eróturaalu, ai whj i Jerusalem bepaae wópóló, dotonaasepe,” yalepó. Atimané atéró yale fota, Pol Jerusalem bepaae hotepa tıumó melaa yóló daai kisipa mutu yalepó. ⁴ Tétepa kale topo whj Festus-né atimapaae duraalu, “Pol ą Sesaria dipula bemó me ala yaqsóró kaae tawóló beterapó. Ekélé, imó sawa betóló momó Sesaria bepaae faai asiri horalepó. ⁵ Térpa, diaaq kisipané ai whj tuamó me dowi alakó mupa, ti dią be kaae tare whjrapa etamo Sesaria bepaae fópóló dotonaasepe. Atétepa, ti atimané ama yale ala hakearatepa, ti aimó fo tokóló tale yaalopó,” yalepó.

⁶ Festus ą Jerusalem bemó 8 ó 10-ró be dęrape kemetepa ti ą Sesaria bepaae derepelepó. Atéró h̄jka be dętepa, kale whj fo tokóló taleratere bemó bituraalu, Pol dape só ape, yóló fo tokóló tale yaai yalepó. ⁷ Tétepa, Pol dapesó wóló daapa, Jerusalem beró dorowale Juda whjrapa atima Pol daalepaae bopérqle wóló daae molepó. Atépa, atimané ątamo fo tokóló taleratere fo betekélé meipatei, kae kae só deróló dere dowi forape dekéró hoko du betalepó.

⁸ Tétepa, Pol-né atimapaae i fo yalepó. “Yalo atima Juda whjrapené muló betere fo tukóló, ó atimané moma dere bekélé, ó teteróló kaae tare Gavman whj

Sisané fo muló betere alakélé, doratere ala mo inipó,” yalepó.

⁹ Ti fo depa, Festus-né Juda so whjné kisipa felé yópóló kisipa mutu, Pol-paae duraalu, “Fo tokóló taletere ala yało ó Jerusalem bemó yaalopa, ya ópaae honére?” yalepó.

¹⁰ Ai fo depa, Pol-né ąpaae duraalu, “Ę i betere fo teketere beta, Sisané fo teketere bepó. Térené fo teketere ala imótóró depa ti şurapó. Ai Juda fake whjrapepaae yało me dowi alakélé eréniretei naao mo kisiparapó. ¹¹ Ę tuamótamo me dowi ala kwia mupa, ti ę yało yale alamó kwia mótu, sinaaipa, dópóló yae. Téretei, mepaae Juda whjné bete meipatei hale ę só deraai depata, ti mepaae whjné Juda fakené hëkesere ala eraai ę mené naase tuamó mulaairetei Rom *Gavman*-né ai tū munipó. Térené Rom *Gavman* Sisané yało fo tokóló taleyópóló Sisa doi dapó,” yalepó.

¹² Atétepa, kale whj Festus ą tao su mepaae kisipa matere whjrapetamopi fo betamó yóló duraalu, “Sisané naao fo wosópólópó yóló kisipa mutupata, ti Sisa beterepaae faasepóló dotęyalopó,” yalepó.

Festus-né Agripapaae Pol-né yale fo du betaletei

¹³ Ai ala yóló mepaae be dę kemetepe, *Kin Agripáró* ama nema Bernais-tamo Sesaria bepaae wóló, Festus ą doasi whj sóró beteró betereteiné ąpaae mo kée yóló ekéi fo wisi yaai felepó.

¹⁴ Atimaamo Sesaria bemó be dęrape dekéró bituraalu, Festus-né Pol-né yale alarape fea yó mótu betalepó. Atéró duraalu, “I whjta, mo take Feliks-né *dipula* beteraleteitóró hale betepa taaló beterapó. ¹⁵ Take ę Jerusalem bemó betere sukamó so whjmó momaratere topo whjró Juda

whjrape teteróló kaae tare whj disirapetamo ę beterepaae wóló, Pol só deraaire fo ene walepó. Atéró duraalu, ama yale alamó kwia mótu só derae yalepó.

¹⁶ Ti fo depa, yało atimapaae duraalu, dą Rom fakené fo tokóló tale inipatei, hale susupratere ala hoko dumipó. Térpa, dia mepaae whjné ątamo fo tokóló taleturaalu, dąné keletómó diaaq só deratere fokélé, ama yale fokélé, depa wosaalopó,” yalepó. ¹⁷ Atéró kale whjrape dą fea wóló, ai hıkatóró fo teketere bepaae fóló, atimapaae Pol dapesó ape yalepó. ¹⁸ Téró, Pol só deraai wóló betó mole whjrape wóló, i whj etei kaae dowi ala depa dapóló bete mole fokó yaalo nisi yalemó inipó. ¹⁹ Atétepa, atimané Kótópaae moma dere ala kae yóo, Pol-né kale sukale whj Yesu momó kepaayóló beterapó yóló dere fo kae yóo, dere fomó dóroi yóló dere fomaaté wosalepó. ²⁰ Atétepa, ai fo bete wisiyóló kekalemó, tū me munipa, yało Pol-paae ya só deratere fo Jerusalem bemó fo tokóló wosaalopa, ya ópaae holaaloé? yóló wosalepó. ²¹ Téyalemó ama duraalu, Sisané fo tokóló tale erópóló depa, a Sisa beterepaae dotonaairalaal węi nuku kaae tawóló i beteró betere ape,” yalepó.

²² Ai fo depa, kale *Kin Agripáné* duraalu, “Ękélé ama dere fo betekó wosaii dapó,” yalepó. Ti fo depa Festus-né duraalu, “Dó hıka be dętepa ama dere fo bete naao wosasaepé,” yalepó.

Pol Agripáné keletómó daayale fo

²³ Atéró hıka be dętepa, Agripáró Bernais-tamo *kin-né* kuti deróló walepó. Atéró wapa, kale *Gavman*-né sóró daaló betere topo whjrapéró ai be hulua kaae tare doasi whjrapetamo atima fea wóló touratere bepaae

derepelepó. Atéró betepa, Festus-né diki tare whjrapené doasipaae Pol dape sene fae depa, dapesó wóló daalepó. ²⁴ Téró, Festus-né duraalu, “Doa Kin Agriparó doasi whjrapetamo-ó, dijané i whj kelae. Juda so whj feanékélé, Jerusalem be hulua so whjnékélé, i be whj so whjnékélé, ai whjtamo fopaae buturaalu, ɻpaae fo tokóló taleyóló só deraai du betere whj ai ape. Tétu, atima fo fakeyóló ɻpaae duraalu, ai whj momó beterópóló meipa mo ti dóló alurae du betere whj ai ape. ²⁵ Yało kisipa fatepa, i whj tuámó ɻ sukópóló daaire betekélé, mo meipó. Téreteiné amatei, Sisané ama fo wosóló taleyópólópó yaleteiné yało ɻ Rom Gavman Sisa beterepaae dotonaai yalepó. ²⁶ Té yaairaalu, dáné doasi topo whjpaae etérápóló ase yaai dere dowi ala kwia mekó yało kilinipó. Tépatei, yało hâle noa fo ase yaaloé? Téreteiné, doa whj Agripa yata, ti doasi t̄teróló daale topo whjpa, naaotei fo bete donoróló wisiratere fo wosaaai dapó. ²⁷ Ti noatepae, ama yale alarape fea asemó eróló sórō fupata, ti wisirapó. Aténi, dipula whj Gavman whj beterepaae hâle hóko dotonatere ala t̄ munipó,” yalepó.

26

¹ Ai fo du beteró kemetepa, Agripané Pol-paae duraalu, “Naaو yale alarape fea naaotei yae,” depa, ama naase horóló atimané ɻ só deratere mo nisi yaqsóró, kaae sórō yalepó.

² “Doasi Kin Agripa-ó, ai Juda whjrapené ɻ só deratere fo yało me dowi alakó yalemó dere nisi yaqsóró, naao keletómó ɻ h̄ekesetamo atima dere fo tokó melaai dapó. ³ Ti noatepae, yata d̄a Juda so whjné mara mole alakélé, atimané dóroi du

betere fokélé, naao mo wisiyóló kisiparapó. Téreteiné, yało i dere fo betə naao wosasepóló dapó.

⁴ Ʌ mo take ketemó yało turuku bemó bituraalu, yale alaró Jerusalem be huluamó bituraalu yale alarapetamokélé, mió i deté kutu betere alarapekélé, mo fea Juda whjrape atima kisiparapó.

⁵ Ti eta mió kisi wale whj mei, take bituraalu yale alarape fea atimané tué ereteiné yało noa alakó depa, atimané kilitikimó ti atimané enérápó. Kale Farisi whjrapeta, Kótóné ala eraai mo doakale keteké bole fakerapetamo titiyóló betə kutó yale whj Ʌ i ape.

⁶ Take Kótóné dáné ayarapepaae etei ala mo eraalopóló ere fo yało mopóló kisipa tiratere alamó atimané mió ɻtamo fo tokóló só deraai ai du betere ape. ⁷ Kale d̄a 12 Israel fakerape dokópaae, Tale Kótóné i ala eraalopó yóló mulale fo mo dokonatepa kelaai hajtamó beterapó. Tétu, d̄etamokélé, diki tamokélé, betere dokó fea Kótóné dirae ere kutó betə dirótú beterapó. Agripa-ó, ai ala du beteremó ai Juda so whjné ɻtamo h̄aletai fopaae buló só deraai dapó yalepó.

⁸ Sukutere whj Kótóné ama momó kepaaróló beteratapó dere fomó, diq noatepa sira du bitu de?

⁹ Take yałokélé, ai Nasaret whjko Yesu Kerisoné doimó du betere ala taalópóló sesé dere ala yaairaalu, yało tuéné mo wisi ala nisiyóló Ʌ mo doakale keteké buale whjpó. ¹⁰ Yałokélé ai kaae kisipa mutu, Jerusalem bemókélé, atei alatóró yalepó. So whjmó momaratere topo whjrapené Keriso so whj sórō dipula beteraleta yae depa, ai ala dua yalepó. Téturaalu, mepaae so whj mo ti daairaalu ɻpaae wosetepa, yało ‘Téyaalopa sae,’ dua yalepó. ¹¹ Be d̄e dere dokó Ʌ Keriso so whj Juda whjné fo

wosetere berape dokó yóló, betó mole so whj tawóló sóró susupu eraairaalu beterqleta dua yalepó. Atéturaalu, atimané Talepaae dowi fo yópóló, doakale dowi susupui ala erótua yóló, ę doasi fopaae butu, botokó fóló kae hae kwiamó betó mole so whjékélé sya kwęyóló susupurótua yalepó.

¹² Yalo até dere alamó so whjmó momaratere topo whjrapené yalo dere ala wisirapóló atimané ę sóró daalóló Damaskus bepaae dotonalepó. ¹³ Kin Agripa-ó, atimané ę atéró dotonatepa fu betalemó, tu tuamó 12 kilok sukaakelemó sámó mo ama kae dënë ekélé, yalo fulumu whjrapekélé, dą fea daale tiki dęrallepó. Ti ai dęta, sukané dékélé ai kaae meipó. ¹⁴ Ai dënétei, dą fea dóló beseké yóló haemó muó molemó, betą foné Erameike fo yóló duraalu, ‘Sol! Sol! naao noatepa ę susupuraté kutu bitu de? Naao ai dere alata, kale bulmakao hupu hókotere whj dósuyóló nuku dere kae, naao dere alané yatei, susupu saalo ai ape,’ yalepó.

¹⁵ Tétepa yalo ąpaae woseturaalu, ‘Tale-ó, ya né de?’ depa, Talené ępaae duraalu, ‘Eta, naao susupuraté kutu betere whj Yesupó. ¹⁶ Térapa ya turukó holóló, naao hgleke donoyóló daane holae. Mió ę ya beterepaae wóló i daaleteita, ya yalo kutó diratere whj bitu, naao keletere ala yó maté kwęyópóló sóró beterale walepó. Téturaalu, nalo yalo yapaae me ala yó melaalopó. ¹⁷ Atétu, ya naao fake so whjnékélé, Juda meire fake so whjnékélé, ya daqsóró ę yatamo wusuró betaalopó. ¹⁸ Yalo yapaae ai eratere alata, ya fóló kale kele dikire so whj kele fisqae faraalopó. Téturaalu, atima diliki tuamó beteretei taaróló dę tuşpaae

waalopó. Atima kale Satan-né teteróló kaae taretei taaróló, Kótó beterepaae wapa, ti atimané dowi ala yalo tokóló kemeraalopó. Até depata, ti ai so whj ępaae tué tiki tiróló betó mole so whj kuamó, betamó beteraalopó,’ yalepó.

¹⁹ Térapa, Kin Agripa-ó, i dere forape feata, yalo ó hepen bemó noke naró dere kaaené depa kelale ala taaréni, hale tué yó tareteiné yalo i fo tukóló me ala enénipó. ²⁰ Ai alarape fea, mo folosóró Damaskus be hulua so whjpaapi yó melóló nalota, ti i Jerusalem bemó betó mole so whjpaae yó melale walepó. Téturaalu, Judia hae kwiapaaekélé, Juda meire so whj betere hae kwiapaaekélé, mo fea Kótóné fo tué yópóló yó melaté kwęyalepó. Dowi ala fea taaróló, tué tiki feteyóló Kótó beterepaae wapa ti tó tikimó dere nisi yaqsóró, mo ala dapó yópóló, naao dere alané hękearae. ²¹ Yalo ai fo yó matere betené Juda whjrape wóló moma dere be dolomó ę tawóló daai yalepó. ²² Téyaletei, Kótóné ę tao sere ala take kaae sale be dęmō deté waletei, mió i daale tuamókélé ai alatórō hale yó tapa i daale ape. Atéreteiné, mió dią doasi doi mole whjrapero doi munire whjrapetamo betó mole tuamó yalo kelale ala i yó mótu betereteita, me kae kisi fo meipó. Mo take Moses-ró Kótóné kqoló whjrapetamoné i ala yaalopó ere fo mo dokonótou erale ala i yó mótu betere ape. ²³ Ai whjrapené ere fo i ape. Teteróló kaae tanópóló sóró daaló betere whj Keriso doakale dele sóró mo ti sukålotei, momó kepaayóló betaalopó. A atéró kepaayóló bitu, Kótóné dą tao saaire fota, diliki tuamó dę erótua betere kaae ama Juda so whjro Juda meire fake so whjtamopaae yó mótu betaalopóló erapó. Ai ere fota, mió i yó mótu betere ape,”

yalepó.

²⁴ Pol-né ai fo deremó Festus-né ama du betere fo teteróló fo fake yóló duraalu, “Pol-ó, naao ai du betere fota, yaş doakale skul du betale tikimó naao topo doturaalu ai dere ape,” yalepó.

²⁵ Ti fo depa, Pol-né ąpaae tokó mótu duraalu, “Doa whj Festus-ó, ę topo doyóló dumi, mo bete mole fotóró yalo i dere ape. ²⁶ Kale Kin Agripané i du betere foraperó dere alatamo bete mo fea ama diriyóló kisiparapó. Atérené wi yóló ini, mo halaainé ąpaae du beterapó. Ti noatepae, ai ala feata hiyóló yaaire ala meipóló kisipa mutu dapó. ²⁷ Kin Agripa-ó, kale Kótóné kóló whjrapené ere fo naao dosşayóló mopó yóló tué tiki tiróló beterapóló yalo mo diriyóló kisiparapó,” yalepó.

²⁸ Ai fo depa, Agripané Pol-paae duraalu, “Naao ai dere foné miótítóró yalo tué tiki hapale feteyóló Keriso whj beteraaloé?” yalepó.

²⁹ Ti fo depa Pol-né ąpaae duraalu, “Miótítóró kisipa feteyóló Keriso whj betaai depakélé, me be dəmō betaai depakélé, ti me əla meipó. Téreteiné yalo i dere fota, ąpaae maaté dumi, mepaae ai daai mole so whj feapaaekélé, ę betere kaae beteropóló kisipa mutu, Talepaae moma du beterapó. Tépatei ę i ere kaae *sein* képiné dokotere ala betə eropóló moma erótumipó,” yalepó.

³⁰ Pol-né ai fo deremó kale Kin Agripáró ama nema Bernais-tamokélé, kale Gavman whjné sóró beteró betere whjkélé, atimatamo betó mole so whjkélé, fea turukó holóló belapaae felepó. ³¹ Atima atéró belapaae tóę fóló daae muluraalu atimasisi fo tiki kəlaaróló duraalu, “I whj sukópóló daaire ala ó *dipula* beteraaire ala betekélé munipó,” yalepó.

³² Téró, Agripané Festuspaae duraalu, “Ai whjné amatamo Sisané doi yóló ama fo taleropólópó uşmeisóró, ti miótí fópóló yalo dotonoluşpó,” yalepó.

27

Pol wəi nukumó Rom bepaae fele fo

¹ Atimané dä Itali hae kwiapaae wəi nukumó fópóló, taleyóló tukóló muló betepa, Pol-tamo mepaae *dipula* whjrapekélé, diki tare whjrape kaae tare whjné naase tuşmó mulóló doteyaaí yalepó. Ai kaae tare whj Julias-ta, Sisané ama kae beteró betere diki tare whj doi mole fakekópó.

² Téró, dä fóló Adramitium be whjné nukutei Esia hae kwiamó wəi fóku seseké kotere nuku duló betepa, dä sóró felepó. Ai nukumó Masedonia hae kwiamó tene be Tesalonaika be hulua whjkó Aristarkus-kélé, dätamо felepó.

³ Dä atéró fóló wəi tómó fiyóló hika Saidon bemó sókó felepó. Ai bemó nuku daaróló Julias tué wisi muturaalu, Pol ama fulumu whjrape betere tikipaae ą yayare əlakó melopóló kwęyae yóló dotonalepó. ⁴ Téró, dä ai Saidon be hulua taaróló felemó, dä faaire tikiró doakale besé tiki wouraalu faai dere sunipa, Saiprus hae kwia fakeró wəi fanoko seseké besé wale tiki kinaté felepó. ⁵ Téró, dä Silisia beró Pampilia betamomó mole wəi kəla tuşmó tukóló fóló, Lisia hae kwiamó tene be Maira bemó sókó walepó. ⁶ Téró dä ai bemó sókó fóló, kale diki tare whjrape kaae tare whjné Aleksandria be huluamó Itali be huluapaae faaire nuku duló betepa kelalepó. Atépa, dä ai nukumó beteró felepó.

⁷ Téró, dä beséné dere alamó dua wóputé fu betepatei, be dęrape dekéró kemeyalepó. Até deté

furaalu, Nidus be kese faté felemó doasi besé tикинé fenénipa, dępaae bolokó felepó. Atéró, węiné bopéró daaló betere hae kwia Krit tuąmó węi fókumó tene Salmone bemó sókó felepó.⁸ Téró dą mo doasi besé tикинé fenénipa, hae duné kinaté mo dua wóputé węi fanoko seseké fu betalepó. Téró Lasea be felekemó betą węi sukóló mulale fale tiki wisinaale doi mole nuku dulótua dere tikimó sókó felepó.

⁹ Atéró, wóputé fu betepatei, be dęrape dekéró hale kemeyalepó. Téró, kale Juda whırapené qla weyóló betere be dę kemene folepaae, beséró sosóli alitamo felekemó waai yalepó. Atei kaae be dęmó węi tómó nukutamo kotere ala mo wisinipóló kisipa mutu, Pol-né nuku só kotere whırapaiae i fo yalepó.¹⁰ "Ti be whı-ó, dą mió doai sosóli ró besé alitamo tuąmó fupata, ti dąkélé, i nukukélé qla qlakélé, mo fea tuą tikimó aluyaalopó," yalepó.¹¹ Ti fo yaletei, kale diki tare whırapaiae kaae tare whıne nuku taleró nuku só kotere whıtamóné dere fo woseturaalu, Pol-né dere fo sisópaae eralepó.¹² Kale ai węi sukóló mulale fale tikimó dą sosóli ali kemeyópoló kaae tawóló betaai yaletei sosóliné betenénipa, fo tiki kelaaróló tale yalepó. Atéró mo turó whırapené duraalu, ai hae tikimótei me be hulua Finiks-mó betaai faalopó depa felepó. Ti ai węi nuku durąleta dere tiki Krit haeta, saot-ró west-tamo upaae ene fóo, norti-ró west-tamo ipaae ene wóo epa tuąmó erapó.

Doasi besé tikiró hali tikitamo wale fo

¹³ Atima atéró uté saot-ró fakeró maaté sawa bái besé wapa, kale nuku duló betere halika teraayóló atima Krit węi fóku seseké faairaaalu felepó.¹⁴ Téró atima mo tupaae fenipatei, hasi

bosenóló węi tómópaae dorowale doakale fotokqi besé tikińe doi norti-ist besé sókó wouraalu kale nuku tao sóró feteraai yalepó.¹⁵ Ai besé tikińe nuku tao sóró węi kulu tuąpaae taae fatepa, besé walepaaetei, jalesumó hóné sukálepó. Atétepa, ama koleaané sóró fópólópó nuku bisiki tao diliki yóló hale betó mupa, beséné amatei sóró fu betalepó.¹⁶ Téró, besénétei sóró fóló węiné bopéróló daaló betere hae kwia Kaodamó sókó felepó. Atéró ai hae tikińe kale besé kinóló fanokomó seseké furaalu, kale belekqamale nuku doasi nukumó dulaairaalu wolopeté felepó.¹⁷ Téyale tikimó beséró hali tikitamo wouraalu, fotokqné fenénipa kale nuku sóró doasi nuku tómó beleralepó. Atéró halika tikińe atima betere doasi nuku tekée faqsóró, ó kwiaró a kwiatamomó sijóló dokoo, tuąmokélé sijóló dokoo, yalepó. Aita nuku hapale hoko furaalu, atikamó dée tane fóló atima doraqsóró wituraalu yalepó. Kale węi tómó ama koleaané fópóló nuku kejraté fole kuti kwia węipaae deróló duralepó. Ai węi kulu tuąmó tukure halepané doita, Sirtis-pó.¹⁸ Téró, fiyóló hıkkakélé doakale besé tikiró węi asyatamoné dą felekemó sóró deratepa, nuku fé yópóló ai muó mole qla qla sóró węipaae kaae sóró teraayalepó.¹⁹ Sore eratere be dęmó dą mo felekemó alunépa, kale nuku kotere qla qlatei tao suyóló węipaae teraayalepó.²⁰ Atéró, sukakekélé hırekélé mo sawa keleni, besé tiki betą hale wómaaté tapatei be dęrape dekéró kemeyalepó. Atétepa, dą betaaire kisipa mei, mo sukaire kisipa betą muóló betó molepó.²¹ Atéró alamó kale be whırapaiae atima bitiré wale dokö qlakélé néni, wote siri betó molepó. Atéró, Pol turukó

holól duraalu “Ti be whj-ó, take yało Krit hae kwia taaróló faalo meipó yale fo diaaq wosuqşóró, ti dą etei kaae seké sóo, diaaq ola qłakélé węipaae teraa yóo, wuq meipó.”²² Téretei mió yało diapaae mo dapó. Dą i betó mole whjikó węimó aluyaalo meipa, betä kisipa muóló faalopa sae. I nuku betä wçi tuqmó doyaalopa dą wi dere ala ini, hosaa diriyóló beta. ²³ Tale Kótóné ama kutó dirópóló sóró beteró betere whjreteiné, take dilikitamo hepen bemó kutó diratere *ensel* ę felekemó daane walepó.²⁴ Atéró, ępaae i fo yalepó. ‘Pol-ó, ya wi yaqse. Kótóné kólené sukutere ala yqtamo mulu, Sisané keletómó daalu fo tokóló tale inipatei, yaró ai nukumó betere whjrapetamo alu yaalo meipó,’ yalepó.²⁵ Térapa, ti be whj-ó, diaj i węiné dere alamó wiyló diri furu furu yaqse. Tale Kótóné ama kutó diratere *ensel*-né ępaae yale fo motóró eraalopóló kisipa mutu, yało hosaa muni deyóló hajné sukóló i betere ape.²⁶ Téyalotei, i nuku betä ti węiné bopéróló daaló betere hae kwia felekemó tukure halepamó dene fóló doyaalo ai ape,” yalepó.

Węi nuku doyale fo

²⁷ Téró, dą Adriatik doasi węi kela tuqmó fu betepatei, 14 be dęrape kemeyalepó. Ai 14 be dę dilikitamo 12 kilok kale nuku só kotere whjrapené tuqué mió kale węiné bopéróló daaló betere hae kwiapaae felekemó sókó faai dapó kisipa mualepó.²⁸ Atei kisipa mutu, halepa feleke déró kelaai sawa seké ola deralepó. Téyalemó, węi dolopaae doropóló hae olaane derepele daje dokó salemó 37 mita epa kelalepó. Atéró sawa fóló tumó kale dere kaae momó deróló salemó 27 mita epa kelalepó.²⁹ Atéteremó, kale nuku hapale furaalu, węi

dolomó daae mole kapomó dene folo dą felekemó doranépa witu, seké olarape nuku salemó doyró duwóló deralepó. Atéró, furaalu, be hapale deyópóló moma deté fu betalepó.³⁰ Kale nuku só kotere whjrapené węiné atima sóró aluraqsóró botokó faaire tų keketu i ala yalepó. Atimané mepaae whjrape dilikóló atima faai kale seké olarape nuku topomó duróló deratapóló, belekämale nukuné halika teraatu betalepó.³¹ Téyaletei, Pol-né kale diki tare whjrapené topo whjró ama diki tare whjrapetamopaae duraalu, “Ai whjrape atimatamo i nuku tuqmó bitini depata, ti dą fea węiné dóló aluraalopó,” yalepó.³² Atétepa, kale diki tare whjrapené nuku belekja tiki duló betere képi węi dolopaae turukóló taae deralepó.

³³ Téró be dęteretamo Pol-né ai whjrapetamopaae duraalu, “Dią *fula* tamо tuq węiné dere alamó aso sókó fóló bitu, ola sawakélé olaa yóló bitinipó.”³⁴ Atéyaleteiné mió yało diapaae ola nae yóló sę dere fo i dere ape. Dią wotené sukaqsóró fotokó buópóló ola dekéró nae. Diąta, węiné mo betä whjikókélé aluréni, wisiyóló dua sókó fóló betaalo ai ape,” yalepó.

³⁵ Ai fo yóló kılıpaae *bred* o bula sóró taru atimané keletómó Tale Kótópaae mo kée yóló kolokó daalu yóló, ą kaae sóró nalepó.³⁶ Atétere ala kilitu, whjrape fea hosaa muni deyóló hajtamo atimakélé sóró nalepó.³⁷ Dą ai nukumó betale whjrape dokó suraal, 276 whjrapépó.³⁸ Atima ola nóló kemeróló kelalemó, kale nuku seké epa fé yópóló *whit* o yorape węipaae sóró teraayalepó.

³⁹ Atéró folo, hıka be dętepa, betä hae kwia epa kelaletei ai hae tiki atima wisiyóló kisipa inipó. Atéró ai hae kwia ere tikipaae

kese faralemó, wéi sukóló mulale fale atiká wisinaale keletepa aimó nuku dakerqé faalopó yalepó.⁴⁰ Atéyaairāalu, kale sekéi qlarape duló betere halika tikirape turukóló wéi dolopaae taae deralepó. Téró kale nuku só kotere ni fake dokore halika tikiklé teraayalepó. Kale nuku beséné sóró fópóló duló betere kuti kwiarapekélé, teraayóló mulaletei, momó ó nuku kwia fójró woloralepó. Atéró, atima wéi fóku atiká tópaae sókó faai felepó.⁴¹ Téyalemó, kale nuku furaalu, wéi tuámó sokore halepamó deyóló kqae saletikimó tokóló faaitere mo sünipó. Atépa doasi wéi asyané, kale nuku sale mo terekeyóló taae falepó.

⁴² Atétepa, kale diki tare whírapené *dipula* whírapé botokó wéi ąlääe faqsóró mo fea dóló aluraai tué mualepó.⁴³ Té yaai yaletei, atima kaae tare whíné Pol sinaqsóró kisipa mutu, diki tare whírapené yaai yale ala sesé yóló taalalepó. Atéró, kaae tare whíné duraalu, dią mepaae wéi ąlääe fole kisipare whírapeta, ti wéi ąlääe fae yalepó.⁴⁴ Mepaae wéi ąlääe fole ketere whírapeta, ti ai nuku terekée fele ni fake halake dolomó bulóló ąlääe fua yae depa, atima fea ai fotóró sya fóló, wisiyóló sókó felepó.

28

Pol Malta haemó betere fo

¹ Dá sókó fele wéi fókuta, wéiné bopéró daaló betere hae Maltapó.

² Ai Malta so whíné dá mo wisiyóló dape sóró simó beteralepó. Aita, doasi sosóli ali tuq dolomó hali nale tikimó sosóliné dá sukutepa, simó tiki dirirótú betalepó.³ Pol ai felekémó yó mole si detqame betapaae yóló simó bilirótú beteremó, whí tukó nokole wuli male si detqame dolomó buói si

supumó sókó wóló Pol-né naasemó tukó naalepó.⁴ Atétepa, kale ai be tale so whíné wuliné Pol-né naasemó fó yó tapa kolól, atimasitei duraalu, "Ai whíta, whí dilé kotere whí erurapó. Atétereteiné dowi ala dere kwia tokó matere kótóné ą wéiné dóló aluréni, taaróló mió imó wuliné ai dele ape," yalepó.⁵ Tépa, kale whíné ama naase fépo yalemó, kale wuli male si dolopaae taae dere felepó. Até yaletei, Pol ą naase tópuóló dotopo dere alakélé inipó.⁶ Téró, ai daae mole so whíné Pol-né naase dotopo yóló tóputere ala ó dukó fóló sukutere ala kelaai kaae tawóló daapatei, suka kele doasi keme yalepó. Kale seké me alakélé initere ala kilitu, atima kisipa tiki momó feteyóló duraalu, i whíta kótóteipó yalepó.

⁷ Téró, Malta hae teteróló kaae tare topo whí Puplias-né ama hae ai wéi fóku felekémó erepó. Ai sekéné dá ama bepaae mo dua wisiyóló dape sóró kaae tawalepó. Atéró, ątamо betepa be dę sore kemeyalepó.⁸ Dá atéró beteremó, kale sekéné alima topo supu dere kisiró diasatamoné sukóló mupa, Pol-né ą kqle fóló momaróló naase mulalemó, kale whí wisiyalepó.⁹ Até dere ala kilitu, ai bemó kisi daayóló muó mole so whí mo fea Pol beterepaae wóló betó mupa, ama wisirótua yalepó.¹⁰ Atétere ala kilitu, ai so whíné dá dukiróló doasi whí aqralepó. Téró, dá ai be taaróló faaitepa, dá yayare qla qla fea atima melalepó.

Pol Rom bemó sókó fele fo

¹¹ Dá ai bemó wéié sore beteró faaираalu, nuku kekqalepó. Téyalemó Aleksandria whírapené nuku sosóli ali ereteiné hale muló betepa, dá ai nukumó bitj felepó. Ai nuku kwiamó, betq be dęmó deale kótó naale tamo Kastaró Poluks-tamo sýróló aleale aso

dakeró beterepó. ¹² Téró dä Malta taaróló fóló, me wéiné bopéró daalo betere haemó tene Sirakus be huluamó sókó fóló, aimó be dë sore daayalepó. ¹³ Atéró, dä ai be hulua taaróló fóló, Resium be huluamó sókó felepó. Aimó fiyóló hija ti dä u *saot* fakeró besé wapa, taaróló fóló tu tuamó fiyalepó. Atéró fóló, Puteoli be huluamó sókó felepó. ¹⁴ Téró wçi nuku taaróló mepaae Keriso norapené dä dape söró atimatamo be dë wéikeró betalepó. Dä atéró beteró, nalo ti mo hae tumó fóló Rom be huluamó sókó faai felepó. ¹⁵ Téyalemó, Rom bemó betó mole Keriso no nerapené dä wou beterapó dere fo woseturaalu, mepaae so whj atima dätamо hokolaane yaai qla dotonóló dupu dere tiki Apius-paae walepó. Mepaae uké wale whjrapē fiyópóló be sore tēnō betere tikimó hokolaane walepó. Atéyaaí mo umó wapa Pol-né atima kilitu, Talepaae mo kée yóló haj yalepó. ¹⁶ Téró dä Rom bemó sókó fóló, *Gavman* whjné Pol ą ama wotoró kae bemó beteróló diki tare whj betä ą kaae tawóló beterepó.

Pol ą diki tare whjné kaae tapatei Talené fo yó maletei

¹⁷ Téró be dë sore kemetepa, Pol-né Juda topo whjrapepaae tourale ape yóló betó mupa duraalu, "Norape-ó, yalo so whjpaas dowi ala mekó eréni yoo, dñané ayarapené mara mole alakélé, doréni yoo epatei, atimané ę Jerusalem bemó hale tawóló *dipula* beterópóló, Rom *Gavman*-né naase tuamó i muló betere ape. ¹⁸ Téró, Rom *Gavman* whjné fo tokóló taleralemó, ę doló sukunaai dere dowi ala kwia mekó munipa, fýpóló dotonaai yalepó. ¹⁹ Téyaletei, Juda whjrapené meipa *dipula* beterae dere fomó,

yalo ti wisirapa Sisané yalo fo tokóló taleyópóló Sisa doi yalepó. Yalo atéyole alata, yalo so whjtamo fo tokóló atima só deraai kisipa mutu ini, atimané ę hæletei *dipula* beterae depa yalepó. ²⁰ Ai fo hækearóló diapaae yaairaalu, ape yalepó. ę *sein* képiné i dokóló muló betereteita, kale Israel fake so whj Kótóné tao saalopóló hajtamo betere ala mo dokonale betené ę *sein* képiné dokóló i betere ape," yalepó.

²¹ Ai fo depa, kale whjrapené ąpaae duraalu, "Mepaae Judia hae kwiáró wale norapené naao i dowi ala yalepó yóló, dąpaae *fas* asę yóló ąlatere ala ó kılóné ene wale alakélé inipó. ²² Atépatei, dñané mió naao kisipa mole fo betä wosaai dapó. Ti noa betené dumí, be hulua feamó betóló fale so whjné duraalu, dä i fake tuamó bukótamo yóló kae bitj fale so whj dorapó depa dñané wosetu baterapó," yalepó. ²³ Ai fo kelaaraai, atima momó touraire be dë tukóló mulalepó. Ai kale tukóló mulale be dë sókó wapa, take folosóró wale whjrapetamo mepaae kae wale tikimó, so whj mo fea hale qla kaae Pol betere bepaae wóló touralepó. Atéró betó mupa, Pol-né Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole ala etérápóló yó mótu, Moses-né asere foró Kótóné kóló whjrapetamoné ere fotamo yó mótu betalepó. Téró ai fo mo dokonóturaalu, Yesu mo ai wale ape yóló hijati kaae soró yó maletei be dikiralepó. ²⁴ Ai fo woseturaalu, mepaae so whj Talepaae tué tiki feteyóló tiraletei, mepaae tué fetenipó.

²⁵ Atéturaalu, atimasisitei kae kae kisipa muóló foné u só derótü i só derótü du betepa, Pol-né fo kemerótü i fo yalepó. "Dëi Kepe Wisiné dijané ayarapepaae Kótóné ama fo wisi yó móituraalu, Kótóné

ama kóló whj̄ Aisaiané kólómó mo
fo erapó.

²⁶ Yq fóló, yalo so whipaae i fo yae.
Take diaaq yalo fo wosalotei
foné bete wisiyóló kisipa
muaalomeipó.

Take diaaq yalo dere ala
mo kelené kelaalotei, ai
alané bete diaaq kisipa
yaalomeipó.

²⁷ I so whjné hossaa hapólu
eru, atimané woséliné
wosaaireteikélé, mo
hapólurapó.

Atima kelené bete wisiyóló ke-
laqsóró kele hukunó beter-
apó.

Atimané woséliné wosenalemó,
bete wisi wisiyóló wosoo,
atimané tué tekeyóló bete
kisipa duraalu, epaæ
feteyóló wapa, yalo wisiróo
yaqsóró hapóluró beterapó,’
erapó.

²⁸ Térápä, i ala betä dijané tué
muópóló dapa wosae. Kótóné
ama mo doasi tao sere alata, kale
Juda meire fake so whj̄ beterepaae
dotonó betheretei diaaq kisipa yae.
Térené take ai so whjné wosoló tué
muaalopó,” yalepó. Atimané Pol-
né ai dere fo woseturaalu, atima ą
taaróló faai yalepó. ²⁹(-)

³⁰ Ba fo tamo tuämó Pol ą
betere be amatei, dupu deté fóló
betherapó. Atétu, ą beterepaae
wua dere so whj̄ mo fea wisiyóló
dape sóró ekei fo dua yalepó.
³¹ Téturaalu, Kótóné teteróló daale
aomó mole alaró Tale Yesu Keriso-
tamoné ala etérópóló diriyóló ha-
laainé daalu yó mótu beterepó.
Ama atéró yó mótu betepa, whj̄
mené sesé dere ala inipó.

Rom

¹ I asëta, Yesu Kerisoné kutó diratere whj Pol-né dapó. Kótóné ama fo wisi yó maté kwéyópóló, ą beterepaae ape yóló, ę *aposel* whj sóró beteralepó. ² Yesu Keriso ą waai teópatei, Kótóné kóló whjrapené so whj tao saaire fo wisi waalopóló, yóló mulale fo ama kae muló betere *bukmó* aséyóló mulélipakalepó. Ai fota me kae mei, Kótóné ama naalemané erapó. ³⁻⁴ Ą mo tiki daaleteita, ti Depit-né deté wale whjné deyaleteiné erapó. Mo kae beterótú betere Dëi Kepe Wisiné ą Kótóné Naalema mo doasi fotokó bole whjpoló so whj feané kisipa yópóló hakearaleteita, ą sukáletei momó kepaayale alané eralepó. Ą me kae mei, dä teteróló kaae tare whj Yesu Kerisotórótipó. ⁵ Yesuné ama doi doasi muópóló, Kótóné ąpaae matepa amamo hamokoróló däpaae *aposel* kutó melalepó. Atéyaleteita, Juda meire fake so whj fea Yesu Keriso beterepaae wóló, ąpaae kisipa tiki tiróló ama fo aqmó sukóló beterópóló, ai fo yó maté kwéyæ yóló, dä sóró beteralepó. ⁶ Diákélé Yesu Kerisoné ą beterepaae ape yóló, ama fake so whjtamo touró betereteiné mo ama so whjtóró beterapó.

Pol Rom-paae faai yale fo

⁷ Yalo i dere asëta, Rom bemó betó mole Kótóné yaala sókó furaalu ą beterepaae ape yóló, sóró kae beteró betere so whjpaae dapó. Téräpa, dñané Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné hamokoróló tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo, diä feapaae erópóló yae.

⁸ Yalo folosóró dere fo i ape. Diä Talepaae tué tiki tiró beterapóló, i hae kwiamó betó mole so whjné deté fupa yalo wosalepó. Diä fea atéró betepa, ę Yesu Keriso tuamó bitu, ę teteróló kaae tare Kótópaae mo kée du beterapó. ⁹ Kótóné ala eróturaalu, yalo hosaa tuamó doasi keteké buóló, ama naalemané fo wisi so whj feané wosópóló i yó mótu betere ape. Ai Kótóné keletómó, betere dokq yalo diä kisipa keterení, diámó moma hale eró taretei ama mo kisiparapó. ¹⁰ Atéró moma deté wou beteretei, mió mo dokonóturaalu ę diä beterepaae wópóló, Kótóné ama tý aleraai kisipa mupa, ti ai ala mo erópóló du beterapó.

¹¹ Dëi Kepe Wisiné ę tuapaae hamokoróló erale ala wisi diä fotokó buóló beterópóló, yslomo diä melaaí ę diä beterepaae mo wonée du beterapó. ¹² Ę diä beterepaae wonée du betereteita, hale meipó. Diaaq Talepaae kisipa tiki tiró betere alané ę keteké bulóo, yalo kisipa tiki tiró betere alané diákélé keteké bulóo yaai kisipa mutu waai dapó. ¹³ Ne norape-ó, yalo i dere fo diäné kisipa yaasepóló diriyóló wosae. Ę mepaae Juda meire fake tuapaae fóló, Kótóné ala eróló du olerótú yale kaae, diä tuapaaekélé ai ala eraai kisipa mutu wonée du beteretei mepaae alané sesé deté wóló, miókélé ai alatóró hale du beterapó.

¹⁴ Ęta, Krik fo bole whjró kae be fo bole whjtamokélé, *skul* yóló doasi kisipa sere whjró *skul* ini mo hale betere whjtamopaaekélé i fo wisi yó matere ala Talené ępaae dirae yóló melale kutó ereteiné taaréni, feapaae mo eraai doasi keteké bulapó. ¹⁵ Atére betené, diä Rom bemó betó mole so whjpaaekélé kale fo wisi yó matere ala ę wini, halaainé yó melaaí mo doasi keteké bulapó.

16 Ti ai fo wisi tuämota, Kótóné ama fotokö boleteiné ai fo wosóló tué tiki tiró betere so whj fea aluyaqsóró, tao saaire fopóló kisipa mutu, é wini halaainé yó mótu beterapó. Ai fo wisi folosóró Juda fake so whjpaae yó melóló, nalo ti Juda meire fake so whjpaae i yó mótu betere ape. 17 I fo wisinéta, Kótóné keletómó mo donoi so whj beteratere ala i ape yóló, hąkearóló yó mótu beterapó. Ti ai donoi alata, kaae sóró deté fóló kemene folepaaekélé me alané sumitei, kisipa tiki tiratere alané betä sua dapó. Ti aita, asemó ere fo kaaepó. “Mo donoi so whjta, kisipa tiratere alanétóró bitiré faalopó,” erapó.

Kótó fopaae butu erótú betere ala

18 Tépatei, i haemó betó mole so whjné Kótó betere kisiparutei, bitini nisiyóló ama fo wosaalo hóróló, kae kae du betere dowi alané kale bete mole mo fo wisi aluróló husirótú beterapó. Atétu betepa Kótó hepen bermó bitu, ai dowi alatamo fopaae boletei so whj feané kolópóló, hąkearótú beterapó. 19 Ti ama ai fopaae butere alata hale mei, Kótó ą etei kaae Tale beterápóló so whjné kisipa yópóló, amatei ą hąkearóló yó mótu betalepó. 20 Mo take Kótóné i haeró yó mole qla qlatamo kaarale alimó kaae sóró bitiré wale so whjnékélé, mió i alimó betó mole so whjnékélé, Kótó ą tuämó ere ala kelené kelenénipó. Tépatei, ama aleyóló muló betere qla qla kilituraalu, i ere qla qla feata, mo ti betere Kótóné doasi fotokoné alerapló kisiparapó. Atére betené fo tokótamo yóló taletere alimó, Kótópaae ya betere kisipa iníru yalepóló, ama kisipa felératere fokélé mo yaalomeipó.

21 Ti noatepae, Kótó atimané kisipa irutei, Talepóló ama doi doasi muópóló hale horatere ala ó mo kée dere fokélé dua inipó. Téturaalu, atimané mole tué tikikélé okoko iru, hosaakélé mo tóru yóló diliki yó falepó. 22 Ti atimanétei däta, tué tiki fosó fosó yóló dotoróę fale whjrapé beterapó du betepatei, atima okokoi whj alée fóló beterepó. 23 Atéru, sukókélé ini, ama kae ere dé wisinaale fğane Kótó betepatei, kelené kilinipóló taalóturaalu, kelené keletere qla qlatei, Kótó suróló whjné naasené aletua yalepó. Ti ai aletua dere qlata, whj ó ba, na, hupu, wuli, aita sukutua dere qlarapetei suróló aleóló aso daaróló, atimané Kótópóló momatua yalepó.

24 Atétu betale betené atima hosaa tuämó ekele yóló du betere dowi ala mo ti fakeyóló so ó whj hamomatamotei nópu nokole ala du betepa, Kótóné sesé ini, mo ti deté fu beterápóló taaralepó. Atétpa, hale deté fu betale mo sonaalei dowi alané atima tikitei folokoleróló, u dorälé i dorälé du betalepó. 25 Atéturaalu, Kótóné mo fo wisi taaróló, kapala fotei tao tawalepó. Qla qla fea aleyóló muló betere Tale betepatei ą aomó sukóló bitini, ama aleyóló muló betere qla suka, kósupó, hupu, na, hasi, ni atimané talepóló aomó sukóló bitu, ai qla qlané hękesere ala eróló momatu betalepó. Ai qla qla feata, Kótóné aleóló muló betereteiné ama doi betä hale sóró horóló, mo kée fo du betenérapó.

26 Atima atei ala hale du betepa, mepaae mo sonaalei dowi alakélé ekele yóló hale deté fu beterápóló, Kótóné seséni taaralepó. Sorape atima whjtamo dere ala taaróló, so hamomatamotei dowi ala du betalepó. 27 Soné ai dere ala kaae, whjrapenékélé sotamo dere ala taaróló, whj hamomatamotei

yaaire dowi ala atimané hosaa tuämó si kaae dukuraalu, ekele yóló du betalepó. Whjné yópóló Kótóné muló betere donoi tū mupatei taaróló, whj hamomata-motei sonaalei ala du betaleteimó, Kótóné matere dowi kwia atimané tikimótóró su betalepó.

²⁸ Ai ala tómó, Kótó ą etei kaae Tale beterapó tué ini, hale qla nisiyóló taae faraleteiné atima mo okokoi tué mulóló, ené inire ala hoko deté fu beterópóló taaralepó. ²⁹ Atétepa, du betale dowi ala atima tuämó fşayóló şraletei i ape. Donoi ala ini, hoko dere alakélé, so nópu nokole alakélé, qla qla mo dekéró senée dere alakélé, mepaae dere sonaalei dowi alakélé, hale yó tarepó. Téturaalu, mepaae whjné mole wisi wisi qla ó du betere alakó enée yóló dei tué mutereteikélé, whj dele alakélé, hole sere alakélé, whj dilikitere alakélé, me whjpaae dei kisipa mutere alakélé, betere dokq hale yó tarepó. ³⁰ Tétu me whj kikiti eratere fokélé, mo hakeamó yóló sininatere fokélé, Kótó hóróló bóe dele alakélé, fo wosóló aqmó bitini, dowqae fole alakélé, nene duraalu bopé faketere alakélé, me whjné amatei ą doi sóró horatere alakélé, hale du beterapó. Aita atimané tuénétei kae kae dowi ala kaaróo, hama alimané dere fokélé woseni dowqae fóo, duraalu dapo. ³¹ Tétu, wisi tué mutere alakélé, kisipa tiki tiratere alakélé, yaala sókó fole alakélé, kolené sukutere alakélé, atima tuämó mo munipó. ³² Kótóné ama mo donotóró taleturaalu, atei kaae ala du betere so whjta, mo ti sukópóló dae ere fo atimané tué irutei, dowi ala hale yó tawóo, atei kaae ala du betepa mepaae whjné kilitu, ai alata mo wisirapa yae yóo du beterapó.

2

Kótóné fo tokóló mo donotóró taletere ala

¹ Atérapa, diq mepaae so whjné du betere ala taleyóló só derótú betere so whj-ó, fo tokóló taletere su kamó diq hásokó faai kisipa mutu, me fo tokó matere alakélé mo yaalomeipó. Ti noatepae, atima du betere ala kaae diaqkélé du betereteiné, atima só deróturaalu diaqkélé ai só derótú betere ape. ² Ai ala du betere so whjta, Kótóné hale hoko taleyóló só deréni, atimané mo yale ala Kótóné mo donotóró taletu beteretei dğné kisiparapó. ³ Diq mo whjné mené dere ala taleyóló só derótú betere-a, atimané ai dere ala kaae diaqkélé du betepa, Kótóné mo donotóró taletere tuämó diaqkélé hásokó faalopóló de? ⁴ Meta, Tale ą mo wisi alatóró erótú betere Kótó bitu, diq hásokó fóló dowi ala depa kwia hapale tokó meni yóo, diq tū wisipaae fópóló kaae taté fóo, du betere ala diq kisipani, hale qla kaae aqróló faletu betere? Ata wisi alamaaté erótú betere Tale ereteiné, diq dowi ala taaróló tū wisipaae fópóló, kaae taté fu betere ala diaaq kisipa ini airapó?

⁵ Tépatei diaaq hosaa taru, dowqae fóló dowi ala hale yó taremó Kótó ą fopaae butu, kwia melaaire ala diaqtei betapaae yóló muté ai hutu betere ape. Atéró kwia matere alata, ama mo donoyóló taletere ala hakearatere be dêmó yaalopó. ⁶ Kótóné asemó i fo erapó.

“Betä betä so whj atimané yale alamó Kótóné kwia mo donotóró melatepa saalopó,” erapó.

⁷ Mepaae so whjné wisi alatóró hale yó taru, Kótóné ama kae ere dē wisinalekélé, wisi doi muuaire alakélé, ątamo betamó

betó tawaaire alakélé, senée yóló wóputu betere so whípaae Kótóné mo ti betere bete melaalo ai ape. ⁸ Téretei, mepaae so whíj kale mo fo wisi wosóló aqmó bitini, atimatei hékese yaaire dowi ala sya fóló, du betere so whíjtamo Kótó q fopaae butu, kwia melaalo ai ape. ⁹ Atéturaalu, dowi alatóró du betere so whíj fea dei fomaake kisipa muópolo, Kótóné sekéi ala folosóró Juda fake so whípaae eróo, nalo ti Juda meire fakepaae eróo, yaalopó. ¹⁰ Téyalotei, wisi ala du betere so whípaae ti Kótóné ama kae ere dë wisinaalekélé, wisi doi muaaire alakélé, hosaa muni deyóló dua betere alakélé melaalopó. Ai alata, folosóró Juda fake so whípaae melóló, nalo ti Juda meire fakepaae melaalo ai ape. ¹¹ Ti noatepae, Kótó qta me fake so whípaae wisi ala eróo, me fakepaaemo dowi ala eróo dumi, mo betá kaae alatóró erótua dapó.

¹² Mepaae so whíj Kótóné ama tukóló muló betere fo tué inipatei, dowi ala du betepa, ti ai tukóló muló betere fo hágé mupatei, Talené atima só deróló mo ti aluraalopó. Atétere kaae, mepaae so whíj fea Kótóné ama tukóló muló betere fo tué irutei, dowi ala du betepa, ti ai tukóló muló betere fonétei só deraalo ai ape. ¹³ Ti noatepae, Kótóné ama tukóló muló betere fo hágé wosetu betere so whípaae mo donoi so whípó yaalomeitei, sya fóló erótua betere so whípaae ti mo donoi so whípó enérápó. ¹⁴ I dere fota mo dapó. Juda meire fake so whípaae kale tukóló muló betere fo mené dosqayóló yó meni, atima kóleaanétei ita wisi alapó, ita dowi alapóló tuépa, ti Kótóné ama tukóló muló betere foné eraaire ala atimané hosaa tuámó aséretei hékearatapó. ¹⁵ Atéturaalu, atimané me dowi ala depa, ti

hosaa tuámó atimatei só deróo, me sukamó yale ala tuéneitéi talerálemó, me ala yale kisipa munitepa, ti atima só derénipó kisipa muóo, dua dapó. Atétere alané Kótóné i ala yae, i ala yaqse ere fo atima hosaa tuámó aséretei hékearatapó. ¹⁶ Ti ai alata, Kótóné so whíj feané hosaa tuámó hiróló mole alarape taletere be dëmótóró Kótóné Yesu Kerisopaae tale yae depa, amamo tale yaalopó. Kale fo wisi yálo yó móituraalu me fo kae dumi, ai fotóró yó mótu beterapó.

Kótóné tukóló muló betere fo Juda fake atimanékélé tikitua dapó

¹⁷ Térapa, diàq Juda fake so whíjó, yálo i dere fo mo wosae. Diaaq kisipané diàta, Juda fake bitu, kale tukóló muló betere fopaae tué tiki tiróló, Kótótamo fulumu yóló betamó betere so whípóló bopé faketu bitu de? ¹⁸ Kale tukóló muló betere fo tuámó mo bete mole foró doasi kisipare alatamo diaaq diriyóló kisipa sóró, Kótóné ama yaai kisipa mole ala betekélé sümó tuéruraalu, kae kae ala fea taleyóló, mo bete alata i ape du betere? ¹⁹⁻²⁰ Ti diàq feata, Kótóné tukóló muló betere fo tuámó bete mole alarape fea bulapóló kisipa mutu, kele dilikire whírabe qlisóró fóló tý yó melóo, diliki tuámó betere so whíj dëmó beterópóló dëróo, okokoi kisipa mole so whíj donoratere ala yóo, keteirape yó matere whíj betóo erapó du bitu de? ²¹ Ti diqné ai yó mótu betere fo-a, diaaqkélé sya fóló du bituraalu de? Diqné mepaae so whíj ma duraalu, qlémi naqse du betere-a, diákélé qlémi nukumié? ²² Diaaq mepaae so whíj ma fo duraalu, nópu naqse du betere-a, diákélé nópu nukumipóló de? Diàq kapala kótópaae moma yaai aleale qla hórótua betere so whíj-ó du betere-a, diàq momatere bemó muó mole qla qlémi sinituraalu

de? ²³ Dią kale tukóló muló betere fo tuérapóló bopé faketu betere so whj-ó, diaaq ai ere fotei tukóló, Kótóné doi folokoleróló dorótumié? ²⁴ Diaaq du betere alata, asémó i ere fo kaaepó.

“Diaaq du betere alané Juda meire fake so whj tuamó Kótóné doi wisi mo ti doró beterapó,” erapó.

²⁵ Kale tukóló muló betere fo sya fóló erótú bitutamo, tiki sekaq tukóló sirótú betepa, ti bete mulapó. Téni, kale tukóló muló betere fo sya feni tikit betepa, ti tiki sekaq tikanire whj aqrapó. ²⁶ Téretei, mepaae tiki sekaq tikanire whjné kale tukóló muló betere fotamo sya fóló erótú betepa, ti tiki sekaq tikire whjné dere ala kaae yaalo meipóló de?

²⁷ Atérapa, dią tiki sekaq tukoo, kale tukóló muló betere fokélé tué yóo irutei, ai fo tikit betepa, ti tiki sekaq tikanirutei kale tukóló muló betere fo sya fóló erótú betere whírapené dią só deraalo ai ape.

²⁸ Mepaae Juda fake whj hale tó tikané maaté dąta, Juda fakepó du betepa, ti ai whj ą mo Juda fake whj meipó. Ti mo tó tiki sekaq tikit betere alata, me bete munipó. ²⁹ Mepaae whj detamo ama hosaa tuamó Juda whj betepa, ti ą mo Juda whj ai ape. Asémó ere fo maaté sya fóló mo siriró betepa, aita bete ala meipó. Dęi Kepe Wisiné hosaa tuamó siriró betere whjta, mo siri eró beterapó. Atei kaae whj doi sóró horatere alata mo whjné dumi, kótóné betą ą sóró horótú beterapó. Kótóné betą ą sóró horótú beterapó.

3

Mepaae alané Kótóné eró tare wisi ala aluranénipó

¹ Térpa, Juda fake kolósu, Juda meire fake kolósu depa, noa wisi alané Juda meire teraae fale? Ó

atima tiki sekaq tikitere ala tuamó noa ke wisikó bule? ² Aita mo kae kae ala fea atimapaae meló betereteiné teraae falapó. Ti folosóró meló betere topo ala i ape. Kótóné mo ama fotóró atimapaae wisiyóló kaae tawae yóló, melóló atima sóró beteralepó.

³ Ti mepaae Juda fake so whj apaae tué tiki tirénitere betené noa ala yaaloé? Ai dere alané Kótóné ama so whjpaae eró tare wisi ala doróló aluranére? ⁴ Mo meipó. So whj feané dere ala taletepa, kapala fo bupatei, Kótó ą betą mo fotóró bulapó. Aita, asémó i ere fo kaaepó.

“Naaø dere fokélé mo donotóró yóo,
fo tokóló taletere alakélé,
naao kisipa mole ala sya furaalu mo donotóró dapó yóo, yópóló yae,” erapó.

⁵ Dąné hoko du betere dowi alané Kótóné mo donoi ala so whjné kolópóló hękearatepa, dąné noa fo enére? Dąné du betere alamó Kótó ą fopaae buturaalu kwia matepa, hoko ala dapó yaaloé? Ti atei kaae mutere tuéta, mo whjné mole tuépóló i dere ape.

⁶ Kótó ąta, hoko ala dumipó. Atei kaae ala wuqsóró, ti i haemó betó mole so whj featamo netéró fo tokóló tale uąé? ⁷ Mepaae so ó whjné etei kaae fo enérápó. “Yalo kapala ala du betepa, ti Kótóné ama bete mole alaró mo kae ere dę wisinaaletamo hękearóló, mo ti fakerótú beterapó. Atétu betepatei, noatepamo Kótóné ę dowi ala dere whjpóló, só derótú betere?” enérápó. ⁸ I dere fotamo mopa, ti etei kaae fo enérápó. “Wisi ala sókó wópóló, dą dowi ala dekéró yaalopa sae!” Dąné atei kaae hoko fo du beterapóló, mepaae so whjné dą doi doróló erótú beterapó. Mepaae whjnékélé atei fo deté fupa wosalepó. Talené atei kaae

so whj só derótú betere alata, mo donopó.

Donoi whj mo betákélé bitinipó

⁹ Térápá, atei kaae dere forape woseturaalu, dä noa kisipa munére? Kótóné dä Juda fake wisiyóló kilituraalu, Juda meire fake siwyóló tao sumipóló kisipa mute? Ai ala mo dumipó. Dä Juda fakedékélé, Juda meire fakedékélé, fea betä alatóró ereteiné dowi alané dokóló muló beterapó. ¹⁰ Aita, asémó ere fo kaaepó.

“Donoi ala dere whj mo betákókélé bitinipó.

¹¹ Mo betä whjnékélé etei kaae Kótó beterapó kisipa muóo, mo betä whjnékélé Kótó ke-laai dapóló keteké buóló kekqó, mo dumipó.

¹² So whj mo fea tú wisi taaróló kóppaae fóló, atima feané du betere ala bete muni, mo ti doyó falapó.

Wisi ala dere whj mo betákókélé bitinipó. Mo meipó,”

¹³ “Atimané du betere fota, whj dou tukítepa dei kälaa sókó woutere kaae yóo, atimané dere fokélé whj dilikóló ka-pala fotóró yóo, atimané kólómó du betere fokélé, whj tukó nóló sukunatere dowi fę bole wuliné whj dóló sukunótú dere kaae, yóo du beterapó,”

¹⁴ “Atimané me whj yóló sinínóló só deratere foró, whj hakesáaratere fotamo atima tuqmó ffanuraalu, hale yótóró tarapó,”

¹⁵⁻¹⁷ “Atima whj daai keteké buóló kekepatamo fu-raalu, bekélé, qla qlakélé fea doroo, so whjékélé susupuróo yóló fi tikimó, nalo wale whjné atima kaketu betepa kelaalo ai ape. Atéturaalu, hosaa

muni deyóló mo dua betere ala atima mo kisipanipó.”

¹⁸ “Ai so whj atimané du betere alamó, Kótóné kwia melaalopóló witere alakélé mo dumpó,” erapó.

¹⁹ Kale tukóló muló betere fota, hale whjrapepaae dumitei, ai fo aqmó sukóló betere so whjpaae dapóló kisipa mutapó. Atére betené i haemó betó mole so whj feané yale ala betákélé hásokó feni, mo donotóró taletere sukamó, däné yale dowi alamó däpaae wosetepa, me fokó hiréni, mo dono dapó fo betä enérapó. Téturaalu, mo betä whjnékélé atei ala inipóló, Kótópaae me tokó matere fokélé mo enénipó. ²⁰ Atéreteiné Kótóné mo betä whjpaekélé, yäta kale tukóló muló betere fo wisiyóló erótú betaleteiné donoi ala du betale whjpo fo mo yaalomeipó. Ti ai tukóló muló betere fonéta, dä fea dowi ala dere so whjtoró beterapó kisipa muópóló, däpaae hakearóló yó mótu beterapó.

Tué tiki tiratere alané donoi so whj beteratapó

²¹ Tépatei, Kótóné tukóló muló betere fo mupatei, mió ama so whj donoratere ala hakearó betepa kelerapó. Ai ala yaalopóló, kale tukóló muló betere foró kóló whjrapetamoné asémó erapó. ²²⁻²⁴ Ti Juda fake ó kae fakedékélé me ala kae inipó. Dä fea dowi ala yó tareteiné Kótóné ama ere dę wisinaale mo yayşrapó. Atépatei, dä fea Kótóné hamokoróló hale tao sere alané donoi so whj beteralepó. Ai tao sere alata, Yesu Kerisoné ama betere bete melóló, dä dupuró beterapó. ²⁵ Ti Kótóné Yesu sukópóló meló betere alata, so whjamo fopaae bole ala kemeróturaalu erapó. A atéró sukałe ala mopóló tué tiki tiratere so whjamo Kótóné fopaae butere

ala momó kae yaqsóró, mo ti kemeró beterapó. Ai ala ereteita hágé mei, ama donoi ala so whj feané kolópóló, hágearóturaalu yalepó. Ti noatepae, take bitiré wale so whjné du betale dowi alamó, kwia hapale tokó meni, dua kaae taté fu betalepó.²⁶ Ama ai ala yaleteita, mió i alimó betere so whjné ama donoyóló taletere ala kilitu, q̄ mo donoi Tale betóo, Yesupaae kisipa tiratere so whj donoratere Tale betóo ere ala kisipa yópóló hágearalepó.

²⁷ Térapa, so whj feané hágé bopé fake dere alata, noa wisi ala yale tikimó bopé fake yaaloé? Noa ala sya feleteiné bopé faketere ala hepée faraleé? Aita, Kótóné tukóló muló betere fo sya fele alané ini, Kótópaae betä tué tiki tiraleteiné yalepó. ²⁸ Ti noatepae, dğné kutirimó muló bitu eró tare mo bete mole ala betä i ape. Kótóné mepaae so whjpaae diq̄ donoi so whjpó dere fota, kale tukóló muló betere fo sya fóló erótú beteremó dumipó. Tétumitei, Kótó q̄paae kisipa tiki tiratere alamó betä dğpaae mo donoi so whjpó enérapó. ²⁹ Ti Kótóta, Juda fake so whj maaté tēteróló kaae taru, Juda meire fake so whj kaae tanipóló kisipa mute? Meipó. Åta, Juda meire fake so whjkélé fea tēteróló kaae tare Kótó beterapó. ³⁰ Ti noatepae, tiki sekäq̄ tikire whjró tīkinire whjtamo wusuró betä kaae tué tiki tiró betepa kilitu, atima fea ama so whj beterópóló, ai betä Kótónétóró donoróló, beterótú beterapó. ³¹ Tué tiki tiraе yóló dğné yó mótu betere foné Kótóné tukóló muló betere fo bete munire qla aqrótú betere? Mo meipó. Ti ai tukóló muló betere fokélé mo bete mulapóló, dğné du beterapó.

4

Abraham kisipa tiró betepa donoi whjpó erapó

¹ I yale fomó, dä Juda fakené noutere Abraham-paae Kótóné noa ala eratepa ama kolóló kisipa salepóló dğné noa fo yaaloé?² Motamo Abraham-né du betale wisi ala kolóló, Kótóné q̄paae mo donoi whjpó uásró, ti q̄ bopé faketere ala uapó. Tépatei, whj betənékélé Kótóné keletómó bopé fake dere ala mo enénipó.³ Ti bukmó noa fo aséyóló muló betere? “Kótóné Abraham-paae i ala eraalopóló mulale fo wosóló, ama mopóló tué tiki tirale ala Kótóné kilituraalu, q̄paae me alakélé muni, mo donoi whjpó” erapó.

⁴ Betä whj mené kutó dirateremó matere duputa, q̄oleyóló hágé mórumitei, ama diale kutómó matapó. ⁵ Ti mo whjnéta ai ala dua deretei, me whjné q̄paae mo donoi whjpó yópóló kisipa mutu, me wisi ala ini, dowi ala dere so whj donoratere Kótópaae tué tiki tiratere kilitu, ai whjné ama dowi ala kwia tokóló aluróló, mo donoi whjpó dua dapó. ⁶ I dere fo kaae, Depit-nékélé asérapó. Me whjné ama ditere kutó kolóló dumi, Kótóné mo donoi whjpó dere fo wosetu, q̄ hajnē sukutu beterapó. Ai ere fo i ape.

⁷ “Mepaae whjné Kótóné fo tikitu beteremó, melaai yale kwia hágé kemeróo, atimané mepaae dowi alakélé Talené ama husuróo, ere whjrapeta, mo hajnē sukutu beterapó.

⁸ Mepaae whjné ama yale dowi alamó Talené kwia mo melókélé yaalomeipó, dere fo wosetere whj q̄ hajnē sukutu beterapó,” erapó.

⁹ Mepaae whj Talené wisiralepóló hajnē sukutere alata, tiki sekäq̄ tikire whjpaae maaté eróturaalu, tīkinire whjpaae

eranénipóló kisipa mute? Mo meipó. Ai fake tamo wusurópaae betä kaae alatóró eraalo ai ape. Ti dñé noa fo yó maté waleé? Abraham-né Talepaae tué tiki tiratepa kilituraalu, ąpaae me alakélé muni, mo donoi whjpó yalepó. ¹⁰ Ąpaae ai fo eretei-a, tiki sekäq tikire whj betepa yalepé, tikaai hgle betepa yaleé? Aita, tiki sekäq tukóló betepa ini, tikaaiipa yalepó. ¹¹ Mo take Abraham ą tiki sekäq tikaapatei, Kótópaae tué tiki tiró betere kilitu, ąpaae mo donoi whjpó erapó. Até itikimó, nalo ama tiki sekäq tukóló sirirélipakalepó. Aita, ą mo donoi whjpó ere fo mo erapó yópóló, dgle muló beterapó. Abraham ą ai ala ereteiné mepaae tiki sekäq tikanirutei Kótópaae tué tiki tiró betere so whjné aya beterapó. Ą atéreteita hgle meipó. Atimané tué tiki tiró betere ala Kótóné kilitu, mo donoi so whjpó yópóló erapó. ¹² Ti Abraham ąta, tiki sekäq tikire whjrapené ayakélé beterapó. Ai ala maaté mei, ą tiki sekäq tikaapatei, tué tiki tirale ala sya fu betere so whjné ayakélé beterapó.

¹³ Kótóné Abraham-paae duraalu, "Yaró naao naalené deté faaire naaletamomó i hae tiki mo turó melaalopóló," yóló munélipakalepó. Ai alata, Kótóné tukóló mulale fo sya fóló eraleteiné sini, Talepaae tué tiki tiratepa donoi whjpó yale alané salepó. ¹⁴ Ti noatepae, tukóló muló betere fopaae kisipa tiratere so whjné ama eraalopó yóló mulale qlatamo supa, ti tué tiki tiratere ala ke buni yóo, Talené ama eraalopó yóló muló betere fokélé bete muni yóo, ere aqratapó. ¹⁵ Ti noatepae, mepaae so whjné kale tukóló muló betere fo sya fu bitutei, tukóló dowi ala depa, Kótó ą fopaae buturaalu, kwia

mótua dapó. Ai tukóló muló betere fo kisipa inire whjrapené ai fo tikitepa, ti kale fo tikitapó fo dumipó.

¹⁶ Atérapa, Kótóné ama eraalopó yóló mulale fo dokonóló eratere alata, Kótó ąpaae kisipa tiratere so whjné ama hamokoróló hgle tao sere ala sópóló mótna dapó. Ti ama eraalopó yóló mulale fo dokonóturaalu, Abraham-né deté faaire naale senaalepaae erópóló yalepó. Ti Abraham-né naale senaaleta de maaté? Aita, kale tukóló muló betere fo kaae tawae yóló, melale fakapee maaté eraalomeitei, Abraham-né tué tiki tirale ala sya fu betere so whjpaekélé eraalopó. Ti ąta, dä tué tiki tiró betere so whjné ayapó. ¹⁷ Aita, i asere fo kaaepó. "Yalo ya haemó betóló fale kae kae tiki daae mole so whj feané aya beteratapó," Ti ąta, ama kisipa tirale Kótóné keletómó dñé aya beterapó. Ai Kótota, sukgle so whj momó kepaaróo, me ala yaai teópatei, mo erapó dere Tale betóo erapó.

¹⁸ Kótóné Abraham-paae eraalopó yale ala eraaire aopa meitei, mo eraalopóló Talepaae kisipa tiki tiraleteiné, kae kae tiki daale so whjné aya alée felepó. Ti ai alata, Talené ąpaae duraalu, "Ó ąpaae kese horóló hore dosayae. Naao deté faaire naale senaaleta, ai ere ala kaaetóró yaalopó," yale fo mo dokonalepó. ¹⁹⁻²⁰ Abraham ą 100 ba fo betóló kemeyaleteiné mo ti otere yóo, soma Serakélé sere yóo erepó. Atérü, naale senaale deyaaire fotokq mo buni, atimaamo otereró seretamo betere ala diriyóló tuépatei, Talené ąpaae eraalopó yale fo mo eraalopé neyqalorópóló býóló haepaae derepéní, mo eraalopóló keteké buóló tué tiki mo ti tiró bitu, Kótóné doi

hale horótú betalepó. ²¹ Aita hález mei, Kótóné eraalopó yóló mulale fo ama fotokné mo sumó eranérápóló kisipa mutu, ama tué tiki tiratere ala mo ti fotokó bualepó. ²² Atéreteiné Kótóné ąpaae “Ya mo donoi whj aleróló betheratapó,” erapó. ²³⁻²⁴ Atéró donoi whjpó ere fota, Abraham ą maaté tao sóró wisirótú initei, dą nalo betaaire so whjkélé wisirótú erapó. Dą teteróló kaae tare whj Yesu ą mo ti sukäletei, momó kepaaróló betherale Kótópaae dą feané tué tiki tiratepa, ti däpaaekélé donoi so whjpó yaalo ai ape. ²⁵ Ti dñé dowi ala tokóló aluraai Kótóné naalema döpóló melóo, dą me dowi alakélé muni, mo donoi so whjpó yaairaalu, ą momó kepaaróló betheró erapó.

5

Hosaa muni deyóló hajné sukçaire ala

¹ Atéreteiné dą Yesu Kerisopaae tué tiki tiró betepa, Kótóné däpaae me alakélé muni, mo donoi so whjpó erapó. Atéreiné mió dą teteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné yale alané dåró Kótótamo bóe du betatelei kemeróló, hosaa muni deyóló dua betherapó. ² Dą Yesupaae tué tiki tiró betepa, Kótóné hamokoróló hález tao sere ala däpaae erópóló, ama dą dapesó fóló, ai ala tuämó sóró betheró betherapó. Tépa, dą Kótóné ama kae ere dę wisinaale tuämó betaalopóló kisipa mutu, mo kée yóló hajtamo kaae tawóló i betere ape. ³ Nalo däpaae ai eraaitere ala maaté kelaai dumí, mió däpaae i erótú betere sekéi ala tuämó bitukélé, mo kée yóló hajtu betherapó. Ti ai sekéi alané dą haepaae só deréní, hález beletétóró fu betere alanétei hajtere ala kaarótú betherapó. ⁴ Atétere alané Talené ala eratere whj wisi

beterótú betherapó. Atéró whj wisi bitu, take nalopaae Kótóné wisi ala eratepa kelaalopóló, dere haj kaaratapó. ⁵ Take nalopaae wisi ala kelaalopóló hajtamo kaae taté fu betatelei, sinipóló fomo kisipa muualo meipó. Tí noatepae, Kótóné ama yaala sókó fole ala dñé hosaa tuäpaae tepeyóló fänanalepó. Kótóné ama ai yaala sókó fole ala dñé tué dere teita, ama dämó melale Dëi Kepe Wisiné eralepó.

⁶ I dere fo wosae. Dą Kótó tuéniru, dowi ala du betere so whj me ala yaaire fotokó bunipa, dą tao saaираalu mo dono be dämótóró Yesu Keriso sukälepó. ⁷ Mepaae whj de mo donoi whj tao saai dapóló sukutere ala suka fea yó tani, betä betä sukamó maaté depa keletapó. Atétere kaae, mo donoi whj wisinaale tao saai dapóló, mepaae whj sukçairetei mo hapólurapó. ⁸ Tépatei, Kótóné ama däpaae yaala sókó fole ala etéró hález róló yó matapó. Dñé dowi ala hález yó tapa, ai yó tare dowi ala tokóló aluraairalu, Yesu Keriso sukälepó.

⁹ A sukuturaalu, sókó fele sameané dą donoi so whj betheró bethereteiné take nalo Kótó ą fopaae butu matere kwia dñé saqsóró, ama tao saaire ala yaalomeipóló de? Mo tao senérápó. ¹⁰ Take däta Kótóné ama bóe whj betheretei, ama naalema sukuturaalu bóe firóló, betämó betheró betherapó. Mió ą kepaayóló bethereteiné dákélé mo ti betherópóló, ama ai eró betere alané mo yaalomeipóló de? ¹¹ I fota, take nalo yaaire alamó maaté dumitei, mió dą teteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné yale alané dåró Kótótamo bóe fiyóló, betämó bitu, mo kée yóló hajné sukutu betherapó.

Adam-né ere ala tuämó sukó,

Yesuné ere tuqmó kepaayoo erapó

12 Térapa, betä whjné yale alané i haepaae dowi ala wópoló tū tukiyalepó. Atéyale dowi alané sukutere ala kaaróló, so whj fea sukuté fu betalepó. Ti noatepae, so whj fea dowi alatóró du betaleteinépó. 13 Kale tukóló muló betere fo sókó waai teópa, ti dowi alapi i haemó moipakalepó. Ai tukóló muló betere fo sókó waaiipa, so whjné du betere dowi ala Kótóné fea taleyóló dosanipó. 14 Atépatei, Adam betale alimó kaae sóró so whj sukuté wóló, Moses betale alimó betere so whikélé fea sukutere alané teteróló kaae taru, hale sukutétóró fu betalepó. Ti Kótóné yóló mulale fo Adam-né tukóló ere dowi ala kaae, ai so whjné initei, atimakélé mepaae dowi ala hale deté fu betepa, sukutétóró fu betalepó. Ti Adam-né yale alata, nalo waaire whj betané yaaire alatóró súróló erapó.

15 Tépatei, Talené hale matere ala kolósu, ama fo tukóló yale dowi ala kolósu depa, mo betä kaae meipó. Téyaletei, Kótóné hamokoróló tao sere alaró betä whj Yesu Kerisoné hamokoróló hale matere wisi alatamo, so whj feapaae mo turó súralepó. Atéyale alané folosóró yale ala mo teraae falapó. 16 Kale yale fo momó dapó. Kótóné hale matepa sere alaró betä whjné yale dowi alamó sere sekéi alatamo betä kaae meipó. Betä whjné yale dowi alamótei, so whj fea taleyóló só deralepó. Atépatei, so whj feané fo tukóló yale dowi ala mo dekéró yó tapa, Kótóné hale matere alané so whj feapaae diá me alakélé muni, mo donoi so whjpóló beteró beterapó. 17 Ti noatepae, betä whjné fo tukóló yale alamó sukutere ala ai whj tuqmó sókó walepó. Atéyaleteiné

so whj feapaae sukutere ala tokó melóló, ai alané so whj fea teteróló kaae tarepó. Kótóné hamokoróló tao sere alaró hale matere donoi doitamo sere so whjta, ti betä whj Yesu Keriso tuqmó mo ti betere bete sóró teteróló kaae taté fu betaalopó. Atétu sukutere alané teteróló kaae taretei, mo ti bosenée falapó.

18 Atére betené betä whjné fo tukóló yale dowi alamó kwia móituraalu, so whj fea só deró beterapó. Atépatei, me whjné ti fo wosóló mo betä donoi ala wisinaale ereteiné so whj feapaae me ala muni, mo donoi so whjpóló, mo ti betere bete mótu beterapó. 19 Ti noatepae, kale yaqse yóló mulale fo betä whjné tukóló yale dowi alamó, so whj fea dowi ala yale whjtóró alée felepó. Atére kaae, betä whjné fo wosóló sya fele alané so whj fea me alakélé muni, mo donoi so whj beteraalopó.

20 Kale fo tukóló du betale dowi ala mo ti fakéyópóló, Talené ama mepaae folosóró melale fotamo touróló, kale tukóló muló betere fokélé melalepó. Téyalemó, dowi ala mo ti faketepa, ai ala aluraai Kótóné hale hamokoróló tao sere alakélé mo ti fakeralepó. 21 Aita hale meipó. So whj fea dowi alané teteróló kaae tapa sukuté fu yale kaae, mió dä teteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuqmó betepa, Kótóné hamokoróló hale tao sere alané teteróló kaae taru, däpaae me alakélé muni, mo donoi so whjpóló, mo ti betere bete mótu betaai erapó.

6

Dä dowi alamó sukgló, Yesu tuqmó momó kepaayóló beterapó

1 Térapa, mió däne noa fo yaaloé? Kótóné ama hamokoróló hale tao sere ala mo ti fake

yópólópa, dą dowi ala hale yó tawae fo enére? ² Ai fo mo enénipó. Ti taketa dą dowi ala tuämó mo sukóló molepó. Atéreteiné ai ala tuämó dą momó kae netéró bitiré faaloé? ³ Ti dą fea węi tópuale alata, Yesu Keriso tuapaae doropóló, ą sukiale ala tuämó tópualepóló kisipa mutumié? ⁴ Ti dą atéró węi tópuale alata, ątamo betämó sukóló ą tuämó douralepó. Ti hale meipó. Alimané mo kae ere dę wisinaale tuämó bole fotokoné Yesu Keriso kepaarótú yale kaae, dákélé kisi betere bete sóró ątamo betämó bitiré faaираalu yalepó.

⁵ Ti Yesu sukutu yale kaae dákélé, ątamo sukutepa ti ą momó kepaatu yale kaae, dą feakélé kepaayóló betaalopó. ⁶ Ti noatepae, ai upulé ala du betale whjita, ątamo filipaa ni tómó oleróló daletei dąné kisiparapó. Atéyale beteta, dowi alané dą momó teteróló kaae tawaçsóró, tó tikiné dowi ala yaai bole fotokó kemerópóló, ątamo sukalepó. ⁷ Ti noatepae, mepaae sukutere whj ti dowi alané momó kae dokóló muni, teraae fóló hale beterapó.

⁸ Ti mió dą Yesu Kerisotamo betämó sukunapóló kisipa mutepa, ti ątamo betämó betaalopóló kisipa tiki tiró beterapó. ⁹ Ti noatepae, Yesu Keriso ą sukóló kepaayóló beteretei, momó kae sukålomeipó. Sukutere alané ą teteróló kaae tawaaire sunire ala dąné kisiparapó. ¹⁰ Ą sukiale beteta, dowi alamó ąpaae erótú betale sekéi ala mo ti kemer-aairaalu, betə félítóró sukaletei ą momó kae sukålomeipó. Atéró mió ą betereteita, Kótóné ala eraairaalu, beterapó.

¹¹ Ą atétu yale kaae, dowi alané dıa teteróló kaae tawaletei, mo ti kemeróló diákélé sukóo, Yesu Keriso tuämó bituraalu, Kótótamo

mo betämó betoo, erapóló kutirimó muló betae. ¹² Térpa, diaaq mo tó tikiné ekçleyóló yae dere ala sya furaalu, du betere dowi alané dıa teteróló kaae tawaçsóró yae. ¹³ Diaaq hó naase, ó tiki fea, tó tikiné ekçleyóló du betere dowi alapaae mulaçse. Ti diaتا, mo sukiale whjtei momó kepaayóló beterapa, betə whjné ama fosói tó ó sepeke me whjné kutó diyópóló mótu dere kaae, Kótóné ama eraai kisipa mole donoi ala wisinaale erópóló, diaaq hó naase, ó tikikélé mo turó Kótópaae melae. ¹⁴ Ti miota, dia kale tukóló muló betere foné teteróló kaae tare aqmó bitini, Kótóné hale hamokoróló tao sere alané teteróló kaae tare aqmó beterapó. Téreteiné dowi alané dıa momó kae teteróló kaae tanénipó.

Take dowi alané wae sóró beteretei, mió donoi alané kutó diratere whj beterapó

¹⁵ Térpa, mió dąné noa fo yaaloé? Dąta, kale tukóló muló betere foné kaae tare aqmó bitini, Kótóné hamokoróló hale tao sere alané kaae tare aqmó beterapa, dowi alatórò deté fu betaalopó fo enére? Mo meipó. ¹⁶ Ya me teteróló kaae tare whj beterepaae fóló, ama dirae dere kutó naao dirótú betepa, ti ya ai whjné wae sóró kutó diratere whj beterapóló kisipa muae. Yatamo dowi alané wae sóró kutó diratere whj betepa, ti ai alatórò deté fóló, sukutere alapaae sókó faalopó. Yatamo Talené fo aqmó bitu, ai mo ala wisi sya fóló erótú betepa, ti donoi ala dere whj betaalopó. ¹⁷ Take dia dowi alané teteróló kaae tapa, ai dowi alané kutó deratere so whj betalepó. Atépa, diaapaae kale fo wisi yó móituraalu, i fonéta dia kaae tawaalopa, aqmó betae yóló yó maletei diañé wosalepó. Ai fo wisi diaaq hosaa tuämó muló bitu,

keteké buóló erótú betereteimó yálo Kótópaae mo kée enérápó. ¹⁸ Taketa, diq dowi alané dokóló muló beteretei, teraae faróló mió donoi alané wae sóró kutó diratere so whj ai betere ape.

¹⁹ Diq mo i hae whj bituraalu, yálo i yó mótu betere mo bete mole fo wisi diq diriyóló tué yaaire sunireteiné kisipa yaasepóló, mo whjné dere alapaae dó faróló i dapa wosae. Taketa, diq né hó naase dowi alapaae mulóló, ai alané wae sóró kutó diratere so whj bitu, dowi alatóró mo ti fakeraté fu betalepó. Atétu yale kaae, mió diq né hó naase ó tiki fea Kótópaae hale menóló, ama donoi alané wae sóró kutó diratere so whj betae. Atétepa, ti Kótóné mo kae so whj beteraté fenérápó. ²⁰ Take diq dowi alané wae sóró kutó dirótú betale sukamó, donoi alané teteróló kaae tare tuqmó bitipó. ²¹ Mió i betere alimó haleturaalu, take diq né du betale ala kisipa fatepa, take yale ala tuqmó me noa wisi alakó bupa kelere? Take ai deté wale alané duputa, ti sukutere ala kaaró ai betere ape. ²² Taketa, dowi alané diq dokóló muló beteretei teraae faróló, mió Kótóné ama kutó dirópóló wae sóró beteró betere so whj beterapó. Atéró Kótóné ama kae ere wisi ala tuqmó bitiré fole duta, mo ti betó tawaaire bete sóró betaalopó. ²³ Ti noatepae, dowi alané ama kutó diratere so whj paae matere duputa, sukutere alapó. Tépatei, dä teteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuqmó betepa, Kótóné mo ti betó tawaaire bete hamokoróló hale mótu beterapó.

7

So whj tamо dokóló betere alapaae dó faróló dere fo

¹ Norape-ó, yálo i dere fota, Kótóné tukóló muló betere fo

kisipare whj rapepaae dapó. Whj sukuni betepa, ti kale tukóló muló betere foné teteróló kaae tare aqmó beterapó ere fo diaaq kisiparapó. ² Betj suróló dere fo i ape. Whjné dokore so ama oma sukuni hale betepa, me whj tamо dokaairetei fo mulapó. Ama omatamo sukóló wulia beteremó, me whjné dokotepa ti fo munipó. ³ Whjné dokore sotamo oma betepatei taaróló whj me kaetamo fupa, so whj feané ai so nópu nukulapó dua dapó. Tépatei, oma sukítikimó wulia me whj tamо dokotepa, ti nópu nokole sopó enénipó. Ti noatepae, whjné dokore ala kemeyalepó.

⁴ Térápa norape-ó, soró whj tamо dokoterepaae dó faróló yale fo bete i ape. Dä Yesu Keriso tuqmó betepa, q mo ti dóló sukuñóturaalu, dákélé átamо sukálepó. Ti aita hale meipó. Folosóró kale tukóló muló betere foné dokaletei mo ti keméróló, sukóló momó kepaayóló betere whjné dä dokóló, ni du wisi oletu dere kaae, dä tuqmó wisi ala epa kilituraalu, Kótóné ama doi doasi mulópóló erapó. ⁵ Take dä tó tikiné teteróló kaae tawale alimó, kale tukóló muló betere fonétei tó tikiné ekéletere ala mo ti fakeyópóló, sesemeralepó. Atéró sesemeratepa du betale alané dä tuapaae olerale duta, ti sukutere alapó. ⁶ Take tukóló muló betere foné dä dokóló bitu, Talené ala eróturaalu, kale aséyóló muló betere fo maaté sya fóló erótú betalepó. Take até dua yale alata, dä sukuñaturaalu mo ti kemeralépó. Mió kisi alata, ti Dëi Kepe Wisiné dä fotokó bulatepa, Talené ama ala erótú beterapó.

Dowi alané dä só deraai wóputu betere ala

⁷ Térápa, mió dáné noa fo yaaloé? Kale tukóló muló betere

fo-a, dowi alapó enére? Mo meipó. Ai tukóló muló betere foné ępaae dowi ala i ape yóló yó meloluçmeisóró, ti dowi ala kisipa uämeipó. Ti tukóló muló betere foné mené ąla senée yóló au naçse fo uämeisóró, ti au nokoletei dowi alapóló tué muämeipó. ⁸ Ti ai tukóló muló betere foné t̄e mulatepa, dowi ala ę tuapaae sókó wóló, kae kae wisi wisi ąla senée yóló au nokole ala kaaralepó. Ai fo sókó waaipa, ti dowi ala sukóló mulu, so whipaae me ala eraaire fotokó mo bunipó. ⁹ Kale tukóló muló betere fo sókó waaipa, ę mo beterapó. Tépatei, kale yaçse yóló muló betere fo sókó wóló, dowi ala sukóló mupatei, kepaaróló beteraleteiné ę dóló sukulalepó. ¹⁰ Kale yaçse yóló muló betere foné mo ti betere bete melaalo nisi yalemó, sukutere alatei ępaae eralepó. ¹¹ Kale yaçse yóló muló betere foné mulale t̄emó dowi ala ę tuapaae sókó wóló, fotei dowi alané nópulu kaae tao sóró ę dilikóló dolóló sukulalepó. ¹² Atérené kale tukóló muló betere fota, me dowi alatamo hoseké ini yóo, kale yaçse ó yae ere fokélé doni, mo donoi ala wisipóló Kótóné ama kae tukóló muló erapó.

¹³ Ti kale tukóló muló betere fo wisi-a, sukutere ala alée fóló ę dóló sukulaleé? Mo meipó. Ténitei, dowi ala yálo tué yópóló, dowi alané kale wisi tao sóró, ę tuämó sukutere ala kaaralepó. Atétu dowi alata, mo dowi olapóló so whiné kisipa yópóló, kale yaçse yóló muló betere foné hakearatapó.

¹⁴ Kale tukóló muló betere fota, Kótó ą mo kepetóró bituraalu, amatei tukóló muló beterapóló, dğané kisiparapó. Tépatei, ę mo hae whi beteraleteiné dowi alané wae sóró kutó diratere whi betóo, tó tikita ti yálo yóo tare dowi alané wae sóró kutó diratere whi betóo erapó. ¹⁵ Yálo du betere ala yálo tei

kisipanipó. Ti noatepae, enére wisi alamo yálo dumi, yaalo hóre alatei hóko du beterapó. ¹⁶ Ti yaalo hóre ala yálo du beteraleteiné kale tukóló muló betere fo kolósu, yálo du betere ala kolósu depa, mo wisirapóló kisipa mutapó. ¹⁷ Ti ai alata, yálo tei kekeme nóló dumi, dowi ala ę tuämó moleteiné du beterapó. ¹⁸ Atéru, wisi ala mo betakélé ę tuämó munipóló kisipa mutapó. Wisi ala ę tuämó munipóló dere fota, yálo mo tó tikimó wisi ala munipóló dapó. Ti noatepae, yálo kisipané wisi ala enépatei, yaaire mo sunipó. ¹⁹ Yálo yaai kisipa mole wisi alamó dumi, yaalo hóre dowi alatei yálo hale yó tarapó. ²⁰ Téturaalu, yaalo hóre alatei du betepa, ti yálo kekeme nóló dumi, ę tuämó mole dowi alané du beterapó.

²¹ Ti yálo du betere ala tuämó i ala epa kolóló kisiparapó. Yálo wisi ala yaai kisipa mutere sukamó, dowi alakélé ę tuämó mupa kelerapó. ²² Ti noatepae, Kótóné tukóló muló betere fo kilituraalu, yálo tué tiki tuämó mo kée yóló hakesetu beterapó. ²³ Atépatei, yálo hó naase, tiki tuämó dowi alané ama kisipa mole ala erótú betepa kelerapó. Ai alané yálo tué tiki tuämó donoi alatamo bóe du beterapó. Atéturaalu, yálo hó naase, tiki tuämó yóo tare dowi alané ę dokóló dipula kaae, beteró beterapó. ²⁴ Yálo tikita, dowi alané i turukée fole ape! Yálo mo tó tiki ę sukutere alapaae sjiyóló só foletei, né tao saaloé? ²⁵ Ti dğ teteróló kaae tare whi Yesu Keriso tuämó bitu, Kótóné ępaae erótú betere alamó mo kée du beterapó.

Atétu betepatei, yálo tué tiki tuämó ti ę Kótóné tukóló muló betere foné wae sóró kutó diratere whi betóo, tó tikita ti yálo yóo tare dowi alané wae sóró kutó diratere whi betóo erapó.

8

*Dēi Kepe Wisiné mo ti betere
bete mótu beterapó*

¹ Térapa, mió Yesu Keriso tuamó betere so whj Kótóné fo tokóló só deratere ala mo yaalomeipó. ² Ti noatepae, dowi alaró sukutere alatamo fotokoné ę dokó muló beterapó. Atéretei, Yesu Keriso tuamó betepa, mo ti betere bete matere Dēi Kepe Wisi fotokoné ę teraae faróló, hale bateralepó. ³ Ti noatepae, kale tukóló muló betere foné dą tao saai yaletei, mo tó tikiné dere ala tuamó betereteiné tao saaire sunipó. Atépa, Kótóné ama naalematóró dowi ala du betale whj aqyóló sukópóló doteyalepó. Aita hale mei, so whjné yale dowi alamó melaai yale kwia tokóló aluraai yalepó. A atéró sukuturaalu, tó tikimó mole dowi ala ama só deróo, ai dowi alamó melaai yale kwiakélé ama tikimótei sóró aluróo yalepó. ⁴ Atéró só deraletei hale meipó. Tó tikiné yae dere ala sya feni, Dēi Kepe Wisiné yae dere ala sya fu betere so whj dą tuapaae kale tukóló muló betere foné eraai du betale donoi ala eróló mo surópóló yalepó. Ai ala eró betere so whj dąta, tó dąné tó tikiné yae dere ala dumí, Dēi Kepe Wisiné yae dere alatóró du beterapó.

⁵ Tó tikiné yae dere alatóró sya fu betere so whj atimané kisipa tikikélé, ti tó tikiné hékeshire alapaaetóró muló beterapó. Tépatei, Dēi Kepe Wisiné yae dere ala du betere so whj atimané tué tikikélé, ti Dēi Kepené yaai hékeshire alapaaetóró muló beterapó. ⁶ Tó tikiné yaaitere ala maaté kisipa mutu betere so whjta, sukutere ala tuamó beterapó. Tépatei, Dēi Kepe Wisiné yae dere ala tué mutu betere so whj ti Kótótamo bóe fióló mo ti betere bete sóró hosaa muni deyóló mo dua beterapó. ⁷ Ti noatepae, tó tikiné ekélere ala yaai kisipa mutu betepa, ti Kótótamo

bóe du beterapó. Atétere alané Kótóné tukóló muló betere fo aqmó bitini yóo, ai fo eraaire fotokkélé buni yóo, erapó. ⁸ Tó tikiné yae dere ala sya fu betere so whjné Kótó hékese yaaire ala mo eranénipó.

⁹ Tépatei, Kótóné Dēi Kepe Wisi dią tuamó betepa, tó tikiné yae dere ala sya fóló ini, Dēi Kepe Wisiné yae dere ala sya fóló du beterapó. Mepaae whj de tuamó Yesu Kerisoné Dēi Kepe Wisi bitinipa, ti Yesu Kerisoné so whj meipó. ¹⁰ Naa mo tikita, dowi alané dóló sukunóo, naao kepe beteta, ti Kótóné donoratere alané kepaaróló beteróo, erapó. ¹¹ Yesu Keriso kepaaróló beterale sekéné melale Dēi Kepe Wisi dią tuamó betepa, Kótóné Naalema kepaarótú yale kaae, ai Kepapaae dią kepaaróló beterae depa, diaaq mo tó tikikélé kepaaróló, mo ti beterópóló yaalopó.

¹² Térapa norape-ó, Kótóné dą tao sóró eró betere wisi alamó dąnémo ąpaae tokó melaaire kwia mulapó. Atéreteiné dąné tó tikiné ekélere alané noa alakó dąpaae eró betepa, dąnémo ama erae dere ala sya fóló eraaloé? Até mo enénipó. ¹³ Ti noatepae, tó tikiné yae dere ala sya fupa, ti dią mo sukgalopó. Tépatei, Dēi Kepe Wisi fotokoné dią tao supa, ti dąné tó tikiné yaaire dowi ala diaaq doló sukunatepa, ti dią mo betaalopó. ¹⁴ Ti noatepae, Kótóné Dēi Kepe Wisiné ąlisóró fu betere so whjta, ti Kótóné ama naale senaaletóró beterapó. ¹⁵ Ti dią matepa sale Kepeta, momó wae sóró kutó diratere whj beteróló, wiratere Kepe meni, Kótóné ama naale senaaletóró aleróló beterótú betere Kepe matepa salepó. Ai Kepe Wisiné dą tao sóró i fo yae depa, dąné fo fakeyóló, “Apá! Aya-ó!” du beterapó. ¹⁶ Ai Dēi Kepe Wisi dąné kepetamo

touyóló betámó bitu, dąta Kótóné ama naale senaaleteróró beterapó du beterapó. ¹⁷ Mió dątamó ama naale senaale betepa, ti Kótóné ama eraalopó ere ala wisi dokonóturaalu, Yesu Kerisopaae materetei dąkélé saalopó. Take Kótóné ama kae ere dę wisinaale tuämó dąkélé Yesu Kerisotamo betámó beterópóló, q sekéi ala su yale kaae, mió dąkélé sekéi ala siré fu beterapó.

Kótóné ere dę wisinaale tuämó betaalopóló hajtu betere ala

¹⁸ Kótóné mo kae ere ala wisinaale dą tuapaae hąkearóló, eratere ala kelaai dapóló kisipa mutu, mió dąpaae i erótú betere sekéi ala mo sawa qla alerótú beterapó. ¹⁹ Aleyóló muló betere qla qla feané Kótóné ama naale senaale i ape yóló hąkearatere kelaai dapóló, hajtamo bitu, kele kele du beterapó. ²⁰ Kótóné aleóló muló betere qla qla fea fomaakei ala tuämó beteralepó. Ai alata, atima kisipanétei ini, ai ala tuämó beterale sekéné ama kisipa mole ala sya fóló erapó. ²¹ Atéró, Kótóné aleyóló muló betere qla qla fea doróló aluraai mió dokóló mulapó. Atéretei, take Kótóné ama naale senaale dokoretei teraayóló ama kae ere dę tuämó feléyóló betere ala atimakélé saalopóló kisipa mutu, hajtamo kaae tawóló beterapó.

²² Kótóné aleyóló muló betere qla qla fea touyóló so naale saai sisó nóló kaketu dere kaae, take keké nale alimó kaae sóró deté waletei, mió i betere alimókélé kaketere ala hale yó taretei dąná kisiparapó. ²³ Ama aleyóló muló betere mo qla maaté mei, dą tuämökélé, Dęi Kepe Wisi betereteiné dele doasi sóró kaketu beterapó. Ti aita hale mei, Dęi Kepe Wisita folosóró yulumétere qla iki nukutere kaae

erapó. Atéreteiné dą Kótóné naale senaale aleróló dape saaire be dę hapale analée yóló kaae taté fu beterapó. Ai be dęmō Talené dą dupu yaleteiné i daale tiki taaróló, kae tiki wisi saalopóló haj tamo kaketu beterapó. ²⁴ Ti Kótóné ama dą tao sóró wisiróló beteró betere beteta, take nalopaae eraaire wisi ala kelaalopóló kisipa mutu, hękesetamo kaae taté fu beterópóló tao salepó. Atépatei, mepaae whjné wisi alatamo kelené kolóló tuępa, ti ai ala ama sóró tareteiné kelenée dere fo momó kae enénipó. ²⁵ Tépatei, mepaae ala mió dąné sóró tani, take nalo saalopóló kisipa mutu, kaae taté fu betere ala hóni, hale bitiré fu betaalopó.

²⁶ Atétu betere kaae, moma yaaire fotokq buni béruraalu, dąné hosaa tuämó ere ala kılóné enénipa Dęi Kepe Wisiné dą tao suraalu, ąkélé deletamo ketekę buóló, Kótópaae momarótú beterapó. ²⁷ Atétu betepa, dąné hosaa tuämó ere ala taletú betere Kótóné Dęi Kepe Wisiné mole kisipakélé kolóló mo tuérapó. Ti noatepae, kale Dęi Kepe Wisiné Kótóné yaai kisipa mole alatóró sya furaalu, ama kae beteró betere so whj tao sóró Talepaae momarótú beterapó.

Kae kae sekéi alané dą dorąqsóró, Kótóné fotokqné teteró beterapó

²⁸ Ti noatepae, Kótópaae yaala sókó fu betere so whjpaae kae kae ala erótú betere tuämó Kótóné atima tao saai wisi ala erótú beteretei dąná kisiparapó. Ti ai so whjta, ama kisipa mole ala eraai ą beterepaae ape yalepó. ²⁹ Ti noatepae, mo taketitei ama kisipare so whjta, Naalema biture kaaetóró beterópóló, amatei atima wisiraté faai dapóló, tukóló mulélipakalepó. Atéreteita hale

mei, ama ne nomarape kuamó ą topo naale beterópóló erapó.

³⁰ Mo taketitei ama kisipané ą beterepaae wópólópó yóló sóró beterale so whítóró ą beterepaae ape yalepó. Atéyale so whípaae me alakélé muni, mo donoi so whípóló beteralepó. Atéró sóró beterale so whí tuapaae ti ama kae ere dę wisinaale eróló mo ti súrō beterapó.

³¹ Atérápá, ama ai eró betere doasi alamó, mió dąné noa fo yaaloé? Ti Kótó ąta, dąpaae me ala eraqsóró tao sere seké beterapa, né dątamo bóe dóló só deraaloé? ³² Kótóné ama naalema mepaae whíné daqsóró sesé dere ala ini, dą fea tao saairalu, ąpaae eraaire ala erópóló, atimané naase tuamó mulalepó. Dą tao suraalu ama naalema melale kaae, dąné mepaae yayatere alakélé ama hamokoróló tao sóró hale melaalomeipóló kisipa mute? Meipó. Ama mo melaalopó. ³³ Kótóné ama so whípóló sókó sóró kae beteró beteretei, né atimatamo fo tokóló só deranére? Ti Kótónétóró mo donoi so whípó du beterapó. ³⁴ Ti atimata, me alakélé muni, mo donoi so whípóló Kótónétei sóró beteró beterapa, né só deraaloé? Yesu Keriso ą mo ti sukäletei, Kótóné momó kepaaróló fea ala teteróló betere tiki, ama turu naase demó beteralepó. Aimó bituraalu, dą só deratere ala yaqsóró, tao saaire fo Alima Kótópaae du beterapó. ³⁵ Yesu Kerisoné dąpaae yaala sókó furaalu, eratere wisi ala mo eraqsóró, né sesénére? Me sekéi alané ó hosaa tuamó mole sekéi alané ó Yesuné doimó betepa sere susupui alané ó qla sóku alutere alimó wote dere alané ó kuti meiyóló tiki hale betere alané ó mepaae dą dóló sukunatere kae kae qla qlané ó whí mo ti dóló sukunatere alanékélé sesénénipó.

Mo meipó. ³⁶ I fo kaae asémókélé erapó.

"Tale-ó, dą naao ala erótú beteremó, dąpaae dią daalopó dere fo betere dokó fea hale yó tarapó.

Ti dąta, *sipsip* hupurape daai halikané kaae duló beterapóló," erapó.

³⁷ Ai dosşayale alarapené dą mo ti doratere ala enénipó. Mo bóe dóló be torokó falatu dere kaae, ai alarape dąné teteróló teraae faaire alata, dąpaae yaala sókó furaalu wisi ala erale whí Yesu Kerisoné yale ala tuamó bitu, ti mo sümó enérqpó. ³⁸⁻³⁹ Yalo i dere fota, mo dapóló tué tiki tiraaire fopa wosae. Sukutere alané ó betere alanékélé, *ensel*-rapené ó dowi keperapenékélé, mió i betere alimó du betere alané ó take waaire alimó yaaire alanékélé, kae kae fotokó bole keperapené ó sà taoró betere qlarapenékélé, mo apaae derepale dolomó betó mole qlaró Kótóné aleóló muló betere qla qla featamoné, Kótóné ama yaala sókó fale ala, dą teteróló kaae tare whí Yesu Keriso tuapaae tepeyóló, amamo dąpaae yaala sókó furaalu, wisi ala mo eraqsóró, ai dosşayale alarapené seséyaaire mo sunipó.

9

Kótóné ama mole kisipatóró sya fóló dere ala

¹⁻² Yalo i dere fota kapala mei, ę Yesu Keriso tuamó bitu, mo dapó. Ę dekené sukuturaalu, yalo hosaa tuamó delei ala hale yó taretei, Dęi Kepe Wisiné kolóló mo dapó du beterapó. ³ Yalo no nerape Israel fake so whí atima ę betere kaae wisiyóló beterópóló tao suraalu, ę Yesu Kerisotamo betamó betere ala tekeyóló kae beteratepa ti wisirapóló kisipa mutapó. ⁴ Ti ai Israel fake so whí Kótóné dape sóró ama naale senaale beteróo,

ama kae ere ala wisinaale atimané kolópóló yó melóo, Kótóné ama so whjpóló atimatamo mo dirii fo dokóló mulaté wóo, ama tukóló muló betere fokélé atimapaae melóo, momatere bemo Talené doimó mepaae alarape erótú betae yóo, ama wisi ala atimapaae mo eraalopóló, yóló mulaté wóo erapó. ⁵ Ti atimata, Israel fake kaarale whjrapené deté wale so whjpó. Ai fake sonéta, so whj téteróló kaae tawaaire whj Yesu Keriso mo whj tiki daai dealepó. Ti Yesu ąta, fea ala fea téteróló kaae tare Kótó beterapa, ama mole doi wisinaale mo ti muó tanópóló, sóró horótú betae. Mo kée! Téyópóló yae.

⁶ Kótóné atimapaae i ala eraalopó ere fo hásokó felepóló kisipa mute? Mo meipó. Ti noatepae, kale whj Israel-né deyale naalerape fea betó moletei, atima Israel faketóró bitinipó. ⁷ Abraham-né deale naale senaale betó moletei, fea ama doi mole naale senaletóró bitini, mepaae ti ama doi munire naale senaale beterapó. Asémó i fo mulapó. Kótóné Abraham-paae duraalu, “Aisak-né deyaaire naale senaale maaté ti mo naao naale senaale ai ape,” erapó.

⁸ Ai ere fo bete i ape. Abraham-né ama naale tamo dealetei, mo whjné naale senaale detere ala sya fóló deale naaleta, ti ama naale meipó. Kótóné Abraham-paae eraalopó yale fo dokonóturaalu deale naaleta, ti Kótóné ama doi mole naale senaalepó erapó. ⁹ Ti Kótóné ama mo eraalopó yóló mulale fo i ape.

“Ę momó fesaae wouraaluta, mió yalo i tukóló mulatere be dèmeatóró Sera ą naale mo sóró betepa kelaalopó,” fo ipakalepó.

¹⁰ Ai maaté mei, Rebekanékélé djané noutere Aisak-tamo betá be dèmeó naale tamo deipakalepó.

¹¹⁻¹² Ai kale naale tamo betá be dèmeó deyaaipatei, atimaamóné me wisi ala ó dowi ala initei, Kótóné ama mole kisipa sya furaalu, sókó su yóló kae beteraaire ala mo ti muó tanópóló, kale sopaae i fo ipakalepó.

“Naa topo naaleta, deké naalené kutó diratere whj betaalo ai ape,”

Ti Kótóné ama so whjpóló sóró beteratere alata, whjné dere ala kolóló dumitei, Talené ama kisipa mole alatóró sya fóló dua dapó. ¹³ Ai fo kaaetóró asémókélé erapó.

“Yalo hosaa mo turó Jekoppaae muluraalu, Iso yalo hékese ni hóralepó.”

¹⁴ Atérapa, mió djané noa fo yaaloé? Kótó ąta, whjné du betere ala donoyóló tale dumi, hóko taletere Kótópóló kisipa mute? Mo meipó. ¹⁵ Ti Kótóné Moses-paae i fo erapó.

“Yalo tao saai kisipa mole whjtóró koleturaalu tao saalopó. Ti koletere alata, yalo kisipa mole whjpaaetóró dua dapó,”

¹⁶ Ti Kótóné tao sóró erótú betere alata, whjné mole kisipa ó keteké buóló ditere kutó kilituraalu dumitei, Kótó ą tuamó ere koletere alané tao sóró erótua dapó. ¹⁷ Kale aseyóló mole Kótóné fo tuamó topo whj Feropaae i fo erapó.

“Naa du betere ala tuamó yalo bole fotokó hékearatepa, i hae kwiamó betó mole so whj feané kolóló, yalo doi sóró horópóló, Isip hae naao téteróló kaae tawae yóló ya topo whj sóró beteró beterapó,” erapó.

¹⁸ Ti Kótóné ama koleaané koleturaalu tao sere whj tao sóo, mepaae so whj hosaa táróló dowqae fole ala eraai depa, ti mo dowqae faloo, du beterapó.

¹⁹ Diąkó betá whjné ępaae etei kaae fo enérápó. “Ai fotamo mo

epa, Kótóné dąné yale dowi alamó dą só deratere ala, noatepa du betere? Ti atétepa ama kisipa mole ala yaqsóró, mené sesé yaairetei mo sūnipó.”²⁰ Ti yą noa kaae whj̄ bitu, Kótópaae bi kąatere fo dute? Kale doka haenétei wuti alelu betere whjpaae “Nao noatepa ḡ etéró hóko aleyaleé?” fo enére?²¹ Kale wuti aletere whjné ama betä hae bula kąayóló mo qla deyaaire wuti aleyóo, mepaae hale hóko qla deyaairetei aleyóo dua dapó. Ti ama qla ereteiné ama kisipané alenére qlatóró sūmó alenérapó.

²² Atétere kaae, Kótó ḡ fopaae buturaalu ama dorai taketi bukóló kae beterale so whj̄ kwia melaii kisipa mualepó. ḡ atéró fopaae butu, kwia matere alaró fotokótamo so whj̄ feané kolópóló hapale hąkearóló ini, dua kaae taté fu betere alamó dąné noa fo yaaloé?²³ Aita hale mei, Kótóné ama kae ere dę wisinaale tuqmó fąane wisi wisi ala ama kęletu tao saaire so whjné tué yópóló ere alamó dąné noa fo yaaloé? Ai so whj̄ta, Kótóné ama kae ere dę tuqmó beterópóló, taketi tukóló muló beterapó.²⁴ Atére so whj̄ta me kae mei, dątórótipó. Ti dą Juda fake maaté ḡ beterepaae ape ini, Juda meire fake so whj̄kélē ḡ beterepaae ape erapó.²⁵ Yalo i dere fo kaae, Hosea *buk-mókélē* Kótóné ama i fo erapó.

“Mepaae yalo so whj̄ mei, kae fake so whjpaae yalo so whjpó yóo, take hosaa muni yale sopaaetei yalo hosaa mole sopó yóo, yaalo ai ape.”

²⁶ Atére kaae,

“Atima yalo so whj̄ meipó yale tikimótei diq mo ti betere Kótóné naale senaalepó yaalo ai ape.”

²⁷ Aisaiané Israel so whjmó kisipa mutu, fo fakeyóló i fo erapó.

“Israel fake so whj̄ mo hale qla kaae betó mupatei, betä betä so whj̄ ti aluyaqsóró tao saalo ai ape.

²⁸ Ti noatepae, Talené i haemó betó mole so whjné yale dowi alamó kwia melaairetei hasókó feni, hapale tétitóró mo turó melaalo ai ape.”

²⁹ Ti i bope yale ala Israel so whjpaae eraai teópatei, mo take Aisaianékélē aşeyóló muló beterapó.

“Hepen bemó betó mole bóe dele *ensel-rape* teteróló kaae tare Talené dą tao sóró, ama naale senaale beteróluqmeisóró, ti dą Sodom beró Komora betamo doróló wópu mulótú yale kaae uąpó,” erapó.

Isarael fake so whj̄ Talepaae kisipa tirénire ala

³⁰ Atérapa, mió dąné noa fo yaaloé? Juda meire fake so whj̄ atimapaae Kótóné mo donoi so whjpó yópóló, me wisi alakélé initei, Kótópaae betä kisipa tiki tiratere ala kilituraalu, mo donoi so whjpó erapó.³¹ Téyaletei, Israel fake so whjné kale tukóló muló betere foné erae dere ala eratepa kilitu, mo donoi so whjpó yópóló, ketekę buóló du betaletei, donoi so whjpó yaaire dąlemó sókó fenipó.³² Ti noatepae, atima tué tiki tiratere ala ini, kale tukóló muló betere fo sya fupa saalopóló kisipa mutu wóputu betaleteiné sini ipakalepó. Ti atimatei kale kotoo sóró dée nalatere kane fakemó kotoo sóró dée nukua yalepó.

³³ Ti atima ai ere alata, i aşemó mole fo kaaetóró erapó. “Kotoo sóró dée nalatere kane fake Saion haemó yəlotei i mulatapa kelae. Ai kane fakemó so whj̄ kotoo sóró dée nukua yaalopó.

Mepaae so whj dené ai seképaae kisipa tiki tiratepa, ti atétere so whj hale dere alakélé mo yaalomeipó,” erapó.

10

¹ No nerape-ó, Israel fake so whj aluyaqsóró yálo hosaamó suraalú, Kótóné tao sópóló momarótú beterapó. ² Ti noatepae, atima Kótóné ala eraai keteké boletei yálo kelené diriyóló kolóló mo kisiparapó. Tépatei, ai bole ketekéta, ama fo bete wosóló diriyóló tué iru meitei hágé du beterapó. ³ Ti noatepae, Kótóné hágé matere donoi ala atima tuéniru, atima dere wi si alamó Kótóné mo donoi so whjpó yópóló kisipa mutu, wóputu betalepó. Téturaalu, Kótóné donoi so whjpóló beterótú btere aqmó sukóló bitini, dowqae fu betalepó. ⁴ Ti kale tukóló muló btere foné eraai yale ala fea mo dokonóló, Yesu Kerisoné amatóró eróló kemeralepó. Atére alata, mepaae so whj de apaae kisipa tiki tiratepa, Kótóné me alakélé muni, mo donoi so whjpó yópóló erapó.

⁵ Kótóné mo donoi ala dere so whjpó yópóló, kale tukóló muló btere fo erótú beteremó Moses-né i fo erapó.

“Me whjnétamo kale tukóló muló btere fo sya fu betepa, ti ai foné erae dere ala fea hotowaro sya fóló erótú beterópóló yae,” erapó.

⁶ Tépatei, tué tiki tiratere so whjpaae me alakélé muni, mo donoi so whjpó dere fo i ape. “Diaaq hosaas tuámó etei kaae kisipa muaqsé. ‘Demaaté hepennpaae faaloé?’” dere fota, Yesu Keriso i haemó beterópóló dapesó dorowonére? ⁷ Me fo i ape. “Demaaté mo apaae derepaaloé?” dere fota, Yesu Keriso sukóló molutei i haemó beterópóló, mé whj hae dolopaae doropóló dapesó

honére? ⁸ Até enénipa, Kótóné noa fo aseyóló muló betere? “Kale mo fo yá betere tikimó ai mole ape. Ai fota, naao kólómokél buóo, naao hosaa tuámokél muóo, ai ere ape.” Ti ai fota, me kae mei, dáné diapaae Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiróló betae yóló yó mótu betere fotrótipó. ⁹ Ti ai bete mole fo i ape. Mepaae whjpaae naao kólónétei, “Yesu ata, dá teteróló kaae tare Talepó,” yóo, a mo ti sukáletei Kótóné momó kepaaró beterapóló kisipa tiki tiró depa, ti so whj aluyaqsóró ama tao saalopó. ¹⁰ Ti noatepae, naao hosaa tuámó apaae kisipa tiki tiró, me alakélé muni, mo donoi whjpó yóo, naao kólónékél a etei kaae Tale beterapó dere fo wosetu, ama yá aluyaqsóró tao sóo yaalo ai ape. ¹¹ Ai dere fo kaaetóró asémokél erapó.

“Mepaae whj de apaae tué tiki tiró betepa, atére whj haleróló só deraalomeipó.”

¹² Ti noatepae, Juda fake so whjkél, Juda meire fake so whjkél, teteróló kaae tare Tale mo betatóró bitu, me fake tao suraalú me fakemo sisópaae erótumipó. Mepaae so whjné apaae Tale-ó, e tao sae depa, ti wi si ala fágane Talené hamokoról tao sórò wisi eraalo ai ape. ¹³ Ti noatapae,

“Mepaae so whj dené ata, etei kaae Tale beterapóló kisipa mutu, ‘Tale-ó, e tao sae,’ depa, ti atétere so whj mo fea aluyaqsóró ama tao saalopó.”

¹⁴ Mepaae so whj atima kisipa tiró bitinire Talepaae Tale-ó, e tao sae fo netéró yaaloé? Me whjné ata, etei kaae Tale beterapóló yó matere fo wosenitepa, apaae néteró kisipa tiki tiraaloé? Ai fo wi si yó matere whj meitepa, ti atima néteró wosaaloé?

15 Kale fo wisi yó melale fópóló mené dotonéni depa, ti atimanémo ai fo netéró yó melaaloé? Ai fo kaaetóró asémó erapó.

“Kale fo wisi yó maté kotere whírape dore tikikélé hóni, koteretei kilitu mo kokoné sukutapó.”

16 Tépatei, mepaae Israel fake so whjné kale fo wisi wosóta dua yaletei, ai fo aqmó sukóló bitinipó. Ti Aisaiané i fo aséyóló muló beterapó.

“Tale-ó, djané yó male fo némaaté wosóló tué tiki tiraleé?” erapó.

17 Atépatei, kale fo wisi yó matepa wosetere alané ti tué tiki tiratere ala kaaratapó. Ai fo wisita, Yesu Kerisoné me whípaae yó melae dere fotóró yó matepa so whí feané wosenérapó. 18 Tépatei, yálo diápaae wosetere fo i ape. Ai yó male fo atimané wosenié? Mei, mo wosipakalepó. I ere fo kisipa muae.

“Ai kale fo hae kwiamó betó mole so whí feané wosópóló deté kwéalepó.

Ai fo wosóló, atimanémo i hae kwia feamó betere so whípaae yó maté kwéoló mo suralepó,” erapó.

19 Kale yale kaae diápaae momó wosetere fo i ape. Israel fake so whjné kale fo wisi wosóló kisipa inié? Folosóró Moses-né asémó Kótóné i fo erapó.

“Mo doi munire so whípaaetei yálo wisi ala eratepa kilituraalu, dápaae eróluq alatei atimapaae eratapóló diaaq dei tué muaalo ai ape.

Diş fopaae buópóló, yálo fo tuénire so whípaae wisi ala eraalopó,” erapó.

20 Aisaia ą halaainé daalu i fo erapó.

“Ę kelaai kekenitere so whjnétei ę kolóló tué yalepó.

Ę kisipa yaaítapóló yó ąlae fo ini yale so whípaaetei ę etei kaae Kótó beterapóló yó malepó.”

21 Tépatei, Kótóné Israel fake so whjmó kisipa mutu, ama i fo erapó.

“Betere dokó fea atima yálo dere fo wosóló aqmó bitini, dowqae fu betere so whí yálo dape saairaalu, naase bukó tapatei, atimané yálo dere fo woseni, mo ti dowqae fu beterapó,” erapó.

11

Kótóné mepaae toróti Israael fake so whí kqleyalepó

¹ Atérapa, yálo diápaae wosetere fo i ape. Kótóné ama so whí hóróló mo ti taaraleé? Mo meipó. Ti ekélé Israel fake i betere ape. Eta, Abraham-né deale naalené deté wale whí Benjamin fakené deale whípó. ² Atima teó deyyaipatei, mo taketi Kótóné ama kisipa yale so whí hóróló mo ti taarénipó. Ti Elaijané yale ala asémó moletei kisipa muae. Kótóné Israel fake só deróló kwia melópóló kisipa mutu, Elaijané i fo erapó.

³ “Tale-ó, naao fo eratere kóló whírape atimané dóo, yapaae moma yaai aleóló muló betere kane fakékélé fisikóló taae faloo yalepó.

Téturaalu, ę betä hásokó fóló betepa, mió atimané ekélé dóló aluraai du beterapó,”

⁴ Ai fo depa, Kótóné Elaijapaae noa fo ipakaleé?

“Kapala kótó Baal-paae bukutiri teáró tale-ó yóló, moma initere 7,000 whíkélé atimané daqsóró ępaaetóró moma yópóló, yálo atima tao sóró kae beteralepó,” erapó.

5 Take ai ala ere kaae, mió i alimokélé Kótóné ama kisipa mole ala sya furaalu, hamokoróló hale tao sere alané mepaae toróti so whj amatei sókó sóró kae beteró beterapó. 6 Ti ama so whj atéró kae beterale alata, Kótóné ama hamokoróló hale tao sere alané erapó. Ti aita, whjné dere wisi ala kolóló inipó. Motamo wisi ala deremó uqsóró, ti Kótóné ama hamokoróló tao sere ala hale qla aq uapó.

7 Atérapa, mió noa ala ere? Israael fake so whjné saai dapóló keteké buóló kekitu betale qla sinipó. Téyaletei, Kótóné ama so whjpóló sókó suyóló kae beterale so whjné maaté salepó. Mepaae so whjné hosaa ti Talené amatei tāralepó. 8 Atére ala asémó erapó. "Atimané kisipa tikikélé, Kótóné mo ti keyróló okokoroo, kelenékélé me qla kelaqsóró dilikiróo, wosélinékélé dere fo wosaqsóró mo ti kinóo yaletei, mió i alimokélé ai alatóró hale erapó,"

9 Depit-nékélé i fo asérápó.

"Atimané qla nokole alata, atima daaitere he alée fóo, kotoo sóró dée nalatere kane fake alée fóo duraalu, atimatei só deróló kwia melópóló yae.

10 Atima kelenékélé me qla ke-laqsóró kele mo ti dilikiróló, atimané seké beleyóló furaalu, sisó mo ti kqae wale nisi deretei hale yó tanópóló yae," erapó.

Hale botokore ni, dalo nitamo olekeyale fo

11 Térapa, yálo diapaae i dere fo wosae. Atima atéró dée naletei mo ti muó tawaleé? Mo meipó. Téni, atima dowi ala maaté du betepa, Kótóné tao sere ala Juda meire fake so whjpaae erótú beterapó. Israel fake so whjné ai ala kilituраalu, atimapaae erólúq alatei kae

fake so whjpaae eralepóló, atima kisipa sópóló Kótónétei eralepó. 12 Juda fake so whj atima Talené fo wosetere hóyóló dowi ala du betaleteiné, Kótóné ama wisi wisi ala i haemó betó mole so whjpaae erótú beterapó. Ai erótú betere ala Juda fake so whjpaae melaai yaletei, Juda meire fake so whjpaae malepó. Ai Juda fake so whj mo turó Talepaae momó fesaae waleteimó, i haemó betó mole so whjpaae waaire wisi wisi alata, take folosóró erale wisi ala bosenóló, mo dekéró fayóló saalo ai ape.

13 Diq Juda meire fake so whjpaae i dere fo wosae. Ëta, diq tuamó Talené fo erópóló *aposel* whj sóró beteró batereteiné, ama ala yálo diapaae eróló fakerótú beterapó. 14 Aita hale mei, yálo fake so whjné diq tuamó du betere wisi ala kaae, dákélé enée dere so whj mepaae Talené tao sópóló kisipa mutu, ketekétamo erótú beterapó. 15 Ti noatepae, Talené Juda fake so whj kapala hóróló sisópaae eraleteiné, i haemó betó mole so whj Kótótamo bóe fiyóló betamó beterapó. Ai ala mo epa, ti atima dape sere be démó sükóló mole so whj kepaarótú dere kaae eraalomeipóló de? 16 Ti folosóró bulatere *flawa* o kqae sóró kwia Talepaae matepa, ai matere kwia Talené amapóló wisiróló kae mulóturaalu, mepaae hale mulaleteikélé fea amapóló kae muló beterapó. Atéu dere kaae, ni bete Talepaae matepa, Talené amapóló wisiróló kae mulóturaalu, ni tetejkélé kae ai muló betere ape.

17 Ti diaqta, mo dalo *Olip* ni tej mei, hale botokore *Olip* ni tej tukó sóró mo dalo *Olip* ni tetejrapetamo daalópóló, mepaae tetejrape tukó faróló, talemó olekeyalepó. Ti ai olekeyale ni tej horatere feta, kale bete daale *Olip* tikimó kaaróló

mótua dapó. ¹⁸ Atérapa, dią olekeyale tetejrapené mepaae hale ere tetejrape teteróló bopé fakeyaqse. Diątamo bopé faketepa, ti yalo i dere fo wosóló kisipa muae. Bete diriyóló daalópóló dią tetejrapené fotokqró bitini, tetejrape daalópóló, betené fotokqró beterapó. ¹⁹ Ti me whjné etei fo enérapó. “Ę etéró olekeyóló daalópóló, mo tetejrape tukó faralepó,” ²⁰ Aita mo deretei, atima tué tiki tiréni yaleteiné Kótóné tukó faróló, diaaq kisipa tiki tiró betere alané dią olekeyóló daalapó. Atérapa, me whj teteróló bopé faketera ala ini, winé sukutu Kótó aqmó betae. ²¹ Ti noatepae, Kótóné ama dalo ni tetejrape kqle duraalu bokó sóró taaréni, mo tukó faralepó. Atéyale kaae, diákélé tukó faraalomeipóló de?

²² Ti Kótó ąta, koleturaalu taosóró wisi ala eróo, dowi ala deremó deteraayóló kwia matere alakélé yóo dapóló kisipa muae. Yesupaae kisipa tiki tiréni, haepaae derepele so whjpaae Kótóné dowi kwia meloo, dią ąpaae kisipa tiró betepa ama kqlené sukutu tao sóo yaalopó. Atérapa, dią ama tao sere ala taaróló feni, ai wisi ala tuqmó hale betó tawae. Aténitepa, ti Kótóné diákélé tukóló taae faraalopó. ²³ Ti ai kale tukó farale tetejrape atima tué tiki tiréni, dowqae fu betere ala taaróló, momó kisipa feteyóló ąpaae tué tiki tiratepa, ti kale tukó farale tqlemó Kótóné momó sumó olekenérápó. ²⁴ Ti noatepae diąta, hale botokore *Olip* ni tetej tukó sóró, dalo *Olip* ni tqlemó olekeyaaitere ala mo hapólupatei olekerapó. Kale mo dalo *Olip* ni tēi tukó farale tqlemó momó olekeyaairetei hapólu ini, ama mo sumó olekenérápó.

Kótóné Israael so whj tao saalopóló yale fo

²⁵ Norape-ó, dią bopé faketuraalu mepaae so whj só deraqsóró, kinóló mole ala diaaq kisipa yaasepóló, hakearóló i dapa wosae. Talené mepaae Israel fake so whj atima hosaa mo ti tqró betere ala hale epa, ti mepaae Juda meire fake so whj Talené ama dale muló beteretei fea sumótóró q beterepaae wapa, atima hosaa taretei Talené momó feteraalopó. ²⁶ Atéturaalu, Israel fake mepaae turó aluyaqsóró tao saalo ai ape. Ai fo kaae asémó erapó.

“Tao saaire whj Saion be taaróló wouraalu, Jekop fake so whjné Kótó sisópaae erale ala kemeraalopó.

²⁷ Atima aluyaqsóró yalo tao saalopóló muló betere dirii fo i ape.

Atimané dowi ala yalo tokóló aluraalopó,” erapó.

²⁸ Juda fake so whj atima kale fo wisi hqróló sisópaae eratereteiné diątamo bōe du beterapó. Atima Juda fake so whjné kale wosetere fo wisitamo atéró bōe du betepatei, Kótóné ama so whjpóló sorokó su yóló kae beteró betereteiné ama hosaa mole naale senaalepóló, yaala sókó fu beterapó. Ti aita, take noumatererapepaae i ala mo eraalopó yóló mulale fo sya furaalu du beterapó. ²⁹ Ti noatepae, Kótóné ama so whjpaae hale matere ala ama tué feteyóló momó tokó sóo, ama kutó diraai ape depa wale so whjpaae, dią fae yóló hókonatere alakélé yóo dumipó. ³⁰ Juda meire fake so whj dią take betale alimó Kótóné fo aqmó sukqló bitini, ama fo tilitu betalepó. Tétu betaletei, mió Juda fake so whj Kótóné fo aqmó sukqló bitini, dowqae fóló du betale alané Kótóné dią kqlené sukutu tao saaire tū mulalepó.

³¹ Atére kaae, mió Kótóné dią kqlené sukutu tao sale alané

take atimakélé koletu tao sónpoló, mió Kótóné fo tukóló dowqae fu beterapó. ³² Atéró dowqae fu betepa, Kótóné kólené sukutu atima mo fea tao saairaalu, fo tukóló dowi ala du betere tuámó beterapó kisipa muópoló, so whj fea ai ala tuámó sóró beteralepó.

Kótóné doi sóró horatere ala
³³ Kótóné dotoróé fóló mole tué tiki beteró fea ala bete tuére alatamo ama kaepó.

Téruraalu qla qla fea tale dere alaró ama du betere alatamo né taleyóló kisipa yaaié?

³⁴ “Talené ama mole kisipa turó né kisipa ere?

Kótóné ama du betere ala wisiyóló yópoló né yó maleé?

³⁵ Mé whjné Kótóné ąpaae momó toký melópoló, me qlakó melaleé?” erapó.

³⁶ Ti noatepae, Talené so whjkélé, yó mole qla qlakélé mo fea amatóró kaaró beterapó. Ai qla qla fea ama fotokoné teteróló kaae tapa yó mulapó. Betere qlanékélé, ere qlanékélé ama kisipa mole alatóró erópoló erapó. Atérpa, ai sekéné ama doasi doi hágé muó tanópoló yae. Mo kée! téyópoló yae.

12

Dané betere bete turó Kótópaae hágé matere ala

¹ Térpa norape-ó, Kótóné dä kólené sukutu tao sóró erótú betere wisi ala kilitu, hupu ó na simó sukylaa daaróló Talepaae mótu dere kaae, diä mo bitutei, diaaq hó, naase, tué tikikélé, hosaakélé fea Talepaae hágé melaasepoló i dere ape. Atétepa, Talené ala erótú mo kae so whj beterepa, ama kolóló hékesejyóló senérápó. Ti aita, Talené diapaae

hágé eró betere alamó kisipa mutu, ama doimó mo donotóró dirótú betere kutó ai ape. ² Tétu, i haemó betó mole so whjné du betere ala dijané tokóló ini, take muale dowi kisipa taaróló, mió wisi kisipa muóló betae. Atétepa, ti Talené kisi whj aleróló beteraalo ai ape. Atéró bitu, kae kae ala fea dijanétei taleyóló ita, Talené ama yaai kisipa mole alapóló kjae kolóló, tué yaalopó. Kótóné kisipa mole alata, mo ala wisinaale, dä mo whjné eratepa, ti q mo hëseke yaalo ai ape. Ama kisipa mole ala mepaae yayani, mo sumótóró mulapó.

³ Ti noatepae, Talené hamokoróló ępaae melale kutó diróturaalu, diä feapaae i dere ma fo wosae. Kótóné ąpaae kisipa tiki tiratere ala yópoló, diä feamó betä betä yóló ąliró beterapó. Atérpa, dere ala fea yálotóró sumó enérapóló, me whj só deróló bopé fakeni, Talené ya tuapaae suratepa i kutó sumó dinérapóló kisipa muae.

⁴ Dä so whj fea mo betä tikitóró daalapó. Ai betä tikimó hó naase, kae kae tiki fea daaletei, ai tikirape feané betä kaae alatóró dumí, kae kae ala dua dapó. ⁵ Atéró ere kaae, dä fea Yesu Keriso tuámó mo betä tikitóró daayóló beterapó. Dä Keriso so whj fea olekeyóló betä tikitóró daaleteiné no netóró beterapó. ⁶ Dä feané Kótóné ala erópoló, amatei hágé hamokoróló kae kae kutórape dokçralepó. Mepaae whj Kótóné kóló whj bitu, Talené fo i ape yóló yó matepa, ama tué tiki tiró betere bete mole fo donotóró sya fóló erótú beterópoló yae. ⁷ Talené kutó diratere so whjrape bipi yaçsóró, tao sere kutó meló betepa, ti ai kutótóró dirótú betae. Mepaae so whjpaae Kótóné fo yó matere ala meló betepa, ti so whjpaae yó matere alatóró du beta. ⁸ Mepaae

so whipaaetamo Talené ala erótú beteretei taaréni, yó tanópóló keteké bulatere ala meló betepa, ti keteké bulatere fotóró du beta. Mepaae so whipaae so whí tao sórō hágé matere ala yópóló meló betepa, ti nalo kwia saai dapóló kisipa muóló meni, hágé sae yóló meló betá yae. Mepaae so whipaae so whí téteróló kaae taru ąlisóró fole ala meló betepa, ti kisipa ai alapaaetóró mulóló, mo hotowaró kaae tawae. Mepaae so whipaaetamo so whí kólené sukutu tao sere ala meló betepa, ti kutiri teraae fóló, hajtamo tao sere ala du beterópóló yae.

*Ne nopaae yaala sókó furaalu
mo alatóró erótú beta*

⁹ No nepaae hágé tó tikané maaté yaala sókó feni, hosaa tuámó mo alatóró muluraalu, yaala sókó fu betepa. Atétu, dowi ala mo ti sisópaae eróló, wisi ala betá botokó sórō tawae. ¹⁰ Diaaq no nepaae yaala sókó fóló, u tao su i tao su dere ala hágé yó tawae. Naaao no hamomané wisi ala du betepa, naao doi haepaae deróló ama doi sórō horóló, ą dukirótú beta. ¹¹ Talené ala erateretei, dekayóló hóni, Dëi Kepe Wisiné diaaq kepe bete tuámó keteké bulatepa, diaaq ama ala erótú beteretei si kaae hágé dó tanópóló yae. ¹² Take nalo Talené däpaae wisi ala mo eraalopóló kisipa mutu, sekéi ala wapakélé me ąla meipóló hágé belée taru, hajné sukóló momatere ala betá suka fea yó tawae. ¹³ Kótóné ama kae beteró betere so whí mepaae ąla ąla yayatepa, naao moletei bukóló hágé melae. Mepaae uké wale so whí naao bepaae wisi kisipatamo dape sórō ąla melóló fira.

¹⁴ Mepaae so whjné diapaae kae kae sekéi ala eratepa, Talepaae atima dorae fo ini, tao sae yóló wisiratere fotei yae. ¹⁵ Hajné

sukutu, mo kée du betere so whjtamo diákélé hajtere ala yóo, dekené sukutu moló du betere so whjtamo diákélé moló yóo, du betae. ¹⁶ Diaaq no netamo betá kisipa muóló dua betóo, bopé fake dere ala iní, doi muni sókó deyóló betó mole so whjtamo fulumuyóló betamó betóo dere ala hó yaqse. Naaotei yá fea ala fea tuére whipóló, naao kisipanétei mepaae so whí só deratere ala mo yaqse.

¹⁷ Mepaae whjné diapaae me dowi ala eratepa, ąpaae momó tokó matere ala iní, so whí feané keletómó mo wisi ala maaté erótú beta. ¹⁸ So whí featamo mo betá kisipatóró muóló, naao hosaa muni deyóló betere ala enépa, ti naao dere ala mo dua bituraalu du beta. ¹⁹ Norape-ó, menétamo diapaae sekéi ala eratepa, kwia tokó matere ala iní, Kótó ą fopaae buturaalu, ai kwia ama melópóló taalae. Ti noatepae, Talené aşemó i fo erapó.

“Mepaae whjnétamo dowi ala eratepa, ti kwia tokó matere kutóta yálopó,” erapó.

²⁰ Atérápá, kwia tokó meni, “Naaao bóe whjtamo wotetepa, ti ąla melóo, wéi nokolepa, ti wéi melóo yae.

Ti naao ąpaae ai eratere wisi alané ama hosaamó saalopó.

Atéró eratere ala ti ama topomó si kelerape hupó kaae horóló muaalopó,” erapó.

²¹ Dowi alané yá só deraqsóró hotowaró kaae taru, wisi alanétei dowi ala téteróló alurópóló yae.

13

*Téteróló kaae tare whjrapé
aqmó beta*

¹ So whí fea téteróló kaae tare *Gavman* whjrapené dere fo wosóló, dią fea atima aqmó sukóló betó muae. Ti noatepae, ai whjrapé fea atéró so whí

teteróló kaae tanópóló, mo whjné sóró beteréni, Kótónétei ai teteróló kaae tare kutó melóo, ai whjrapékélé sóró beteróo erapó.
² Atépatei, mepaae whjtamo ai teteróló kaae tare whjrapetamo aqomó bitini, bóe du betepa, ti ai whjrapetamo maaté dumitei, Kótóné eró betere alatamokélé bóe dilapó. Atéró bóe dele alamó atima só deróló dowi kwia melaalopó.
³ Ti noatepae, mepaae donoi ala du betere whjrapeta, kale teteróló kaae tare whjrapetamo kolóló wi dumitei, fo tukóló dowi ala du betere whjrapetamo ti witua dapó. Kale teteróló kaae tare whjrapetamo kolóló diq wini, halaainé betaai kisipa mutepa, ti wisi ala du betae. Atétepa, ti atimané ya whj wisipóló dukiraalo ai ape.
⁴ Ti atima, Kótóné kutó diratere whj bitu, diq wisiyóló beterópóló, wisi ala erótú betere whjrapetamo. Tépatei, diq dowi ala du betepa, ti mo wi yae. Ti noatepae, ama ai tawóló kutu betere sepake hqale tarapóló kisipa mute? Ti ata, Kótóné kutó diratere whj bitu, dowi ala dere so whjtamo fopaae buóló kwia matere ala yópóló, Kótónétei q sóró beteró beterapó.
⁵ Térápa, dä so whj fea kale teteróló kaae tare Gavman whjrapetamo aqomó betae dereteita, i betené dapó. Naaao mo dere alamó kwia melóo, naao iniyale alamókélé hosaa tuqmó mole kisipanétei diq só deróo yaqsóró, atima aqomó betenérapó.

⁶ Me i alamókélé diq wituraalu, takis moni mótuá dapó. So whj teteróló kaae tare Gavman whjrapeta, Kótóné kutó diratere whjrapetamo bitu, betere dokó fea so whj teteróló kaae tare alatóró deté fu beterapó.
⁷ Mepaae doasi doi mole whjrapetamo eraaire ala mupa, ti feané mo erae. Ai alarape i ape. Atimané diqpaae takis

moni etéró qlae depa, ai sútóró melóo, mepaae tómó beleróló qlae depakélé melóo, mepaae ala teteróló kaae tare whj betepa, ti ai whj kolóló witu, q aqomó betóo, mepaae teteróló kaae tare whj doasi doi mupa, ti ai whj mo doasi doi muópóló hale horóo du betae.

A waaire be dë felekerapa, ne nopaae yaala sókó fu betae

⁸ Mepaae whjné nalo tokó melaai dapóló sale qla kwia mupa, ti ai kwia hqale muó tawaqsóró hapale tokó melae. Ti yaala sókó fole ala betä kwia tokó melóló kemeraaire ala meipa, ne notamo yaala sókó fole ala hqale yó tawae. Ti noatepae, mepaae whjné ama be whj so whjpaae yaala sókó fole ala du betepa, ti kale tukóló muló betere foné yae dere ala mo ai dokonatere ape.
⁹ Kale tukóló muló betere forape i ape.

“Nópu nokole ala yaqse, Whj dóló sukunaqse, Qlémi naqse, Mené qla senée yóló au naqse,” erapó.

Mepaae tukóló muló betere forape fea husiró betere mo topo ala i ape.
“Naaotei ya yaala sókó fu dere kaae, so whj feapaae atéró yaala sókó fu betae.”

¹⁰ Mepaae whjné ama ne nopaae yaala sókó furaalu, wisi ala eratepa, ti atima doratere ala mo yaalomeipó. Atéró yaala sókó fole ala du betepa, ti kale tukóló muló betere foné yae dere ala mo turó dokonatapó.

¹¹ Mió i bitu du betere ala bete diriyóló kisiparu, yaala sókó fole ala du betae. Ti noa betené dumí, dä Talepaae kisipa tirale be dëmô kaae sóró bitiré wóló, mió dä tao sóró dape saaire be dë mo felekemó sókó walapó. Térápa, noke firetei turukó horóló kele diriyóló betae.
¹² Mió kale be dë sókó wouraalu, diliki mo felekemó kemeraai dapó. Térápa, diliki

tuamó bitu du betere ala tu dəpaæe mulóló, bóe daai wase dakorótú dere kaae, kale də tuamó mole ala wisi dijané bopémó dakeró betae. ¹³ Də də tuamó kisipa wisi muóló betere so whjné dere ala kaaetóró du betae. Diq so whj fea fo dokóló dowi wēi nokole alaró so nōpu nokole alatamokélé, so ó whj nōpu nokole alaró kae kae sonaalei alatamokélé, hqle sere alaró dei tué muóló alale sere alatamokélé momókó yaqse. ¹⁴ Ai dosqayale dowi alarapekélé, mepaae naao tó tikiñé ekélere alakélé netéró yaaloé yóló tué teketu bitini, də teteróló kaae tare whj Yesu Keriso betä kuti kaae deróló betae.

14

Kisipa tiró betere ala dirire whjró fotokö buni béré whjtamo

¹ Kótóné i ala yae ó yaqse fo hqkearóló inipa, me whjné ama kisipa tiró betere ala béruraalu, ama tuéné etei kaae ala dopa yaalomeipó dere kilitu, taleyóló só deraqse. Téni, mo nopóló dape sae. ² Me whj ama kisipa tiki tiró betere alañé fea qla sumó nenérápóló nōo, me whjné ama kisipa tiki tiratere ala fotokö buni béruraalu, kutómó bilitere mo qla maaté nōo, dua dapó. ³ Fea qla nokole whjné kutómó bilitere qla maaté nokole whjtamo dei kisipa mutu, q eróló belei aqraqse. Atétu dere kaae, fea qla nénitete whjné fea qla nokole whjkélé só deraqse. Ti noatepae, ai whjta, Kótóné ama naalepóló dape sóró beteró beterapó. ⁴ Ya noa kaae whj bitu, me whjné kuto diratere whj só deróló taletere ala du bitute? Ai whj q teteróló kaae tare whjnétóró taleyóló q só deró, só derení yóo, enérápó. Ti noatepae, me whjné q só deratere ala yaalomeitei, diriyóló beterópóló Talené betä fotokö bulatere ala enérápó.

⁵ Mepaae whjné betä be də Talené ama däle muló beterapóló kisipa muóo, me whjné mepaae be dékélé fea betä kaaepóló kisipa muóo du beterapó. Diq betä betä so whjné noa kaae be də mo dono be dəpóló kisipa mutepa, ti ai kisipatóró sya fenérápó. ⁶ Me whjné betä be də mo doasi be dəpóló kisipa mutepa, ti q teteróló kaae tare Talepaaetóró kisipa mutu dapó. Mepaae whj hupu, na, ba, nukupa, ti q teteróló kaae tare Talepaaetóró kisipa mutu, mo kée yóló nukulapó. Mepaae néni were whjkélé Kótópaaetóró kisipa mutu, mo kée yóló we dapó. ⁷ Ti noatepae, dákó mo betä whjkélé ama kisipa mole ala yaai dapóló ama kqlenétei betoo, betä whj sukutepakélé, ama kqlenétei sukóo dumipó. ⁸ Də betere alakélé, sukutere alakélé, ti Talené ama kele tómótóró erapó. Térpa, də hqle betepa ó sukutepakélé, Talené ama so whjtóró beterapó.

⁹ Ti Yesu Keriso q sukóló momó kepaayóló betereteita, ti betere so whjró sukale so whjtamo teteróló kaae tare Tale betaairaalu, erapó. ¹⁰ Ata, atére Tale beterapa, naao noné dere ala ó mole tué tiki taleyóló, dorapóló noatepa só derótú betere? Ó diq mepaae so whjnékélé diaaq no néné ere ala kolóló, diqta, q kaae mei beleipóló só derótú bitute? Ti noatepae, däne du betere ala Kótóné tale yópóló, də fea q beterepaae betä betä yóló fóló, daaneta yaalopó. ¹¹ I fo aseyóló muló beterapó.

“Eta mo Tale bitu, yalo i dere fo hqsoxó feni, mo yaaitere fotóró diqaae dapa wosae.

So whj mo fea q beterepaae wóló bukutiri teáró bitu, yata etei kaae Tale beterapó fo mo yaalo ai ape,” erapó.

¹² Atéturaalu, də so whj dokó feané du betale ala Kótóné taletepa,

dané yale alarape ama keletómó daalu, danétei dosayóló eneta yaalopó.

¹³ Téyaałopa, dané ne noné dere ala taleyóló u só derále i só derále du beteretei mo taalae. Téni, naao du betere alanétei naao no nené tué doróló dée nalaqsóró, naao dere ala ti tué tekeyóló yae. ¹⁴ Ti eta, Tale Yesu Keriso tuqmó bitu, fea qla naairetei fo muni, featóró nenérápóló yåló mo diriyóló kisiparapó. Tépatei, mepaae whj ama kisipané mepaae qla doreteiné naalomeipó depa, ti ai whj a were qla mo nenénipó. ¹⁵ Yesu Keriso sukóló tao sale no hamoma naao qla nokole alané doraqsóró yae. Mepaae naao no ne were qla nokoleteiné atima tué tiki doróló sekératepa, ti ya tuqmó yaala sókó fole ala mo munipó. ¹⁶ Naao mo wisi ala depatei, me whjné naao dere ala kolóló a dee nukupa, ti naao a dee nanalepóló ya eratere fo yaqsóró, naao dere ala kisipa tekeyóló yae. ¹⁷ Ti

noatepae, Kótóné teteróló kaae tare tuqmó, qla nokole alaró wain wej nokole alatamo doasi bete munipó. Tépatei, Dëi Kepe Wisiné dä tuapaae erótü betere mo donoi alakélé, hosaa muni deyóló mo dua betere alakélé, hajné sukutere alakélé, i alarape feata, ti doasi bete mulapó. ¹⁸ Atéreteiné mepaae whj dené Yesu Kerisoné ala eróturaalu, i dosyaté wale alarapetamo du betepa, ti Kótökélé hékese yoo, mo so whjnékélé wisi ala dapóló ya dukiroo yaalopó.

¹⁹ Térapa, diaaq mepaae du betere alané hosaa muni deyóló mo dua betere ala epa, ti dä feané Talené ala eraté fóló, mo dirii whj betaaire ala betä keteké buóló eróló fakeraalopa siépe. ²⁰ Kótóné so whj tuapaae erótü betere ala mepaae qla nokole alané doraqsóró yae. Nokole qla

fea doni, nenérápó. Tépatei, naao qla nokole alané mepaae were whj dée nalatepa dorapó. ²¹ Hupu, na, ba, wain wej nokole ala ó mepaae dere alanékélé, naao no dée nenérápóló kisipa mutepa ti taalae.

²² Térapa, qla nokole ala, ó wetere ala, ó kae kae be dëmô me ala yaqsóró dale mole alakélé, me noa kaae ala naao mopóló kisipa tiki tiró betepa, ti yaró Kótótamo tuqmó betä eropóló yae. Mepaae whjné wisirapóló kisipa muóló dere alanétei a só derénipó depa, Kótóné wisiró beterapóló hajné sukutu beterapó. ²³ Tépatei, mepaae whj de tué tamo mulu, Talepaae tué tiki tiró betere ala sya furaalu, wisirapó kisipa muni hóko nukupa, ti ai whj dowi ala dapó. Ti dané du betere ala fea tué tiki tiró betere alatöró sya fóló initepa, ti dowi ala dapó.

15

¹ Dä tué tiki tiratere ala fotoko bole so whjné dä kisipa felé yaaire ala maaté ini, mepaae tué tiki tiró betere ala béré so whjné ené inire ala tao sóró eratepa mo wisirapó.

² Dä dokó feané ne no hamoma hékese yópóló, wisi ala eraté fu betenérápó. Atétepä, ti ama tué tiki tiró betere ala mo fotoko buturaalu, a dirii whj bitiré faalopó.

³ Ti noatepae, Yesu Kerisonékélé amatei a kisipa felé yaaire ala ini, däpaae wisi ala eróturaalu a sekéi ala salepóló asémó erapó.

“Mepaae so whjné ya faleyóló dowi fo du betateita, mo epaaetöró eralepó,” erapó.

⁴ Ti noatepae, take aseyóló muló betere fo feata hale ini, dané dosayóló kisipa sôpóló erapó. Aita Talené ala ero taruraalu, ama asere foné matere keteké dä tuqmó boleteiné take däpaae wisi

ala eraalopóló hajné sukutu beterapó.

⁵ Térapa, hale yó tare alaró keteketamo matere Kótóné dią Yesu Keriso sya fu betepa, dią fea mo betą kisipatóró muóló betere ala erópóló yae. ⁶ Até iruraalu, dią feané hosaa tuqmó betą kisipatóró muóo, betą fotóró yóo deremó, dą teteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné Alima Kótóné doi hale horaalopó.

⁷ Atérapa, Kótóné doi hale horaairaalu, dą teteróló kaae tare whj Kerisoné dią dape su yale kaae, diaaçkélé mepaae no ne hamoma wisiyóló dape sae. ⁸ Ti noatepae yalo i dere fota, kale Juda fake kaarale noumatererapepaae yóló mulale fo mo dokonóturaalu, Kótóné ama ere fo so whjné mopóló diriyóló kisipa yópóló, Yesu Keriso ą Juda fake so whjné kutó diratere whj alée felepó. ⁹ Ti Yesuné ai ere alata, Kótóné atima Juda meire fake so whj kólené sukutu tao salepóló, ama doi doasi mulópóló erapó. I dere fo kaae asémókélé erapó.

“Atéreteiné ę Juda meire fake tuqmó bitu, yalo naao doi doasi mulóo, naao doimó wole fo wisi wisi yóo, du betaalo ai ape.”

¹⁰ Ai fo kaae me i ape.

“Juda meire fake so whj-ó, diakélé ama so whjtamo touyóló hajné sukutu betae.”

¹¹ Kale fo kaae me i ape.

“Dią Juda meire fake so whj-ó, i haemó betó mole so whj featamo Talené doi hale sóró horatere wole forape du betae.”

¹² Ai fo kaae Aisaianékélé erapó.

“Jesi betemó kaayóló sókó holaitere whjné i hae kwia feamó betó mole so whj teteróló kaae tawaalopó.”

Atépa, Juda meire fake so whj atimapaae take ama wisi ala

eraalopóló haj kisipa mutu, ąpaae tué tiki tiróló betaalopó,” erapó.

¹³ Take dąpaae wisi ala eraalopó du betere Kótópaae diąnē tué tiki tiró betepa, ti ama hosaa muni deyóló dua betere alaró hajné sukutere alatamo diąpaae eróló mo surópóló yae. Atéturqalu, kale Děi Kepe Wisiné dią fotokoratepa, take nalopaae Kótóné dąpaae wisi ala eratepa kelaalopóló dere haj mo ti fayóló súturaalu, feleyóló fópóló yae.

Pol Juda meire fakepaae Talené fo yó male feletei

¹⁴ Yalo norape-ó, dią tuqmó wisi ala fayoo, mo fo bete turó diaaq kisipa yóo, kisipa tikikélé mo fosó fosó yóo ere ala yalo kisiparapó. Tér, diąsisi keteké bulóturaalu, ma fo u du, i du dere alakélé mo enérápóló kisipa mutapó. ¹⁵ Mepaae doasi bete mole forape diaaq kisipa epatei, mo ti diriyóló tué yaasepóló, ę halainé diąpaae momó ai aseyale ape. Ti noatepa meipó. Ę Juda meire fake so whj kuamó, Yesu Kerisoné kutó diratere whj bitu, ama fo wisi yó maté kweyópóló ai kutó Kótóné hamokoróló ępaae hale melóló ę sóró beteralepó.

¹⁶ Até ereteita, mo so whjmó Talepaae momaratere whjrapené kelaas wisi wópóló simó sukylaa dalotu dere kaae, Kótóné kale fo wisi Juda meire fake so whjpaee yalo erotu beterapó. Aita hale mei, ai fo wisi wosóló sya fupa, ti Děi Kepe Wisiné atima wisiróló kae beteratere ala Kótóné kilitu, ita hale matere qla wisipó yópóló kisipa mutu, du beterapó. ¹⁷ Ę Yesu Keriso tuqmó bitu, Kótóné ama so whjpaee i erotu betere mo bete mole kutópóló dukiróló hale horotu beterapó. ¹⁸ Mepaae yalo initere ala diąpaae yaalomeitei, Juda meire fake so whj Kótóné fo

aqmó sukóló beterópóló, teteróló kaae tare whj Kerisoné e fotokoratepa, yalo foró yale alatamo diapaae i dere ape. ¹⁹ Kale Dëi Kepe Wisiné e fotokoratepa, kae kae kelemei alaró doasi sira yaaire alatamo eróturaalu, Jerusalem bemó kaae sóró yó maté fóló, Ilirkum hae kwiamó sókó felepó. Téturaalu, Kerisoné fo wisinaale mo turó yó maté kwéyalepó. ²⁰ Mo take yalo enée yóló muté wale kisipa i ape. So whj teteróló kaae tare whj Keriso tué inire be huluapaae kale fo wisi yó maté kwéyái yalepó. Atéyaleteita, hale mei, me whjné diyale kutó kwia kemeróló ditu dere kaae, yaaire hótepa yalepó. ²¹ I dere fo kaae asémókélé erapó.

“Ata etei kaae whjpóló mené yó matepa kilini yale so whjnétei a kolóo,
etei kaae whjpó depa woseni yale so whjné ama fo wosóló a kisipa yóo yaalo ai ape.”

²² E taketitei dia beterepaae waai yalemó, ai alarapené bi bi duraalu wénipó.

Pol Rom-paae faai tale yaletei

²³⁻²⁴ Tépatei, i hae kwiamó té mole be hulua dokó fea Talené fo yó maté kwéyóló sureteiné mió me kutó diyaaire té munipa, ba fo dokó fea yalo dia kële wonée du betalepó. Téyaletei, mió me kutó diyaaire té munipa, Spen hae kwiapaae faai wouraalu, dia keleté waai kisipa mutapó. Ti e dia beterepaae sókó wóló, mepaae be de dia tamó ekei yóló beteró, nalo e faaire tikipaae fupa, mepaae yayare qlarape diañé tao saasepóló dapó. ²⁵ Até yuai waairaalu, mió Jerusalem bemó Kótóné kae beteró betere so whjpi tao sene fulapó. ²⁶ Ti noatepae, Jerusalem bemó Kótóné kae beteró betere so whj kuamó, mepaae yolealere so whj hale tao

suraalu, Masedonia hae kwiáró Akaia hae kwiatamomó Kótóné ama kaae beteró betere so whj atima kisipanétei hëkesetamo *moni* deräleta yalepó. ²⁷ Atéró atima wisi kisipatamo deräleta yale *monita*, take folosóró Juda fakené atimapaae erale wisi ala kwia mulapó. Ti ai kwiata, folosóró Juda fakené Juda meire fake so whj atimané kepe tuapaae Talené wisi ala eralepó. Atéyale alamó, Juda fakepaae momó tokó móituraalu, atimamo tao sóró yayare qla matepa, mo wisirapó. ²⁸ Aita, épaae diyae yale kutó ereteiné atima hajtamó ai *moni* sere ala kolóló, e Spen hae kwiapaae faai wouraalu dia keleté waalopó. Ti ai *monita*, folosóró doteygle *aposel* whírapené ditere kutómó oleyale du ai ape. ²⁹ E dia beterepaae wale sukamó, so whj teteróló kaae tare whj Kerisoné eratere wisi ala e tuamó fqayóló mo suratepa, diañé tao waalopóló kisipa mutapó.

³⁰ Térapa, no nerape-ó, dä teteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuamó betere alaró Dëi Kepe Wisiné matere yaala sókó fole alatamo e tuamó moleteiné diañé tao sétterepaae fo dapó. Ti noatepae, yalo yaaire ala yaqsoró sekei alané sesétu beterapa, diakélé étamo ai seké tuamó bitu, Kótóné e tao sápóló momatu betae. ³¹⁻³² Ti emó momaraaitere ala i ape. Judia fake Kótóné fo woseni hale betó mole whírapené e daqsoró momaróo, Jerusalem bemó kae beteró betere so whj tao sóró melaaire *moni* atima wisi tuétamo sápóló momaróo du betae. Téturaalu, Kótóné ama kisipané étamo dia beterepaae wópóló depa, ti wóló, dä fea ekei yóló sáa wisi nóló beterópóló, momatu betae. ³³ Térapa, hosaa muni deyóló mo dua betere ala

mótú betere Kótó diq featamo beterópóló yae. Mo kée. Téyópóló yae!

16

Pol-né ama fulumu whjrapepaae koleó yale fo

¹⁻² Kenkria be huluamó betó mole Keriso so whjné kutó diratere so dñé ne Fibi-ta, mo so wisipó. Atérapa, Kótóné kae beteró betere so whjné mepaae so whj mo wisiyóló dape su dere kaae yóló, ąkélé Tale tuamó betere sopa, mo wisiyóló dape sae yóló i dere ape. Atéturaalu, ą me ala ó me ąlakó yaq depa, ti diaaq ą tao sae. Ti noatepae, ąta so whj fea tao suraalu, ękélé mo wisiyóló tao su betere sopó.

³ Yesu Kerisoné doimó ętamo betamó kutó diratere so Pirisi-laró oma Akuilatamopaae koleó yae. ⁴ Ti atimaamo mené delepatei witere ala ini, halaainé ę tao su betalepó. Atéteremó, yalokélé mepaae Juda meire fake Keriso so whjnékélé, atimaamoné yale alamó Talepaae mo kée du beterapó.

⁵ Atimaamoné bemó tourajleta du betere Keriso so whjpaaekélé koleó yae. Yalo hosaa mole no Epainetus-paaekélé koleó yae. Ti ąta, Esia hae kwiamó betó mole so whj Yesu Kerisoné doimó Keriso betaaiipa, folosóró ąpi Keriso betale whjpó.

⁶ Diq tao saai kisipa mutu, depe tukó wei kutó diale so Mariapaae koleó yae.

⁷ Ę fake whj ę yale kaae, dipula beterale seké Adronikus-ró ama soma Junias-tamopaae koleó yae. Ti atimaamota, ę Yesu Keriso tuamó betaaiipa folosóró Keriso bitu, kale aposel whjrape betere tuamó mo doasi doi mole soró whjtamopó.

⁸ Tale tuamó bitu, yalo mo hosaa mole no Ampliatus-paae koleó yae.

⁹ Dą Yesu Keriso tuamó bituraalu, betä kutó ditere whj Urabanus-ró yalo mo hosaa mole no Stakis-tamopaae koleó yae.

¹⁰ Yesu Keriso tuamó betepa, kaae kolóló whj wisipó du betale seké Apelesipaae koleó yae. Aristobulus-né be whj so whjpaaekélé koleó yae.

¹¹ Yalo fake whj Herodion-paae koleó yae. Narsisus-né bemó betó mole mepaae Tale tuamó betere so whjpaae maaté koleó yae.

¹² Tale tuamó bitu, mo depe tukó wei kutó ditu betale so tamo Tipaenaró Tripos-tamopaae koleó yae. Me yalo mo hosaa mole ne Tale tuamó bitu, mo doasi depe tukó wei kutó ditu betale so Persis-paaekélé koleó yae.

¹³ Tale tuamó betepa, sókó sóró kae beró betere whj Rufus-ró hamatamopaae koleó yae. Ti ama hamata, yalo hae kaae bitu, ę tao su betale sopó.

¹⁴ Asinkritus, Flekon, Hermes, Patrobas, Hermas-sépi, atimatamo betó mole mepaae norapepaaekélé koleó yae.

¹⁵ Filolokus, Julia, Nereus-ró ama nemamatokélé, Olimpas-kélé, atimatamo betere Talené kae beteró betere so whj feapaaekélé koleó yae.

¹⁶ Kótóné ama kae beteró betere so whj bitu, koleó yóló apuóló, diąsisitei kóló u tukó nuku, i tukó nuku du betae. I bemó betó mole Keriso fake so whjnékélé diq feapaae koleó i dere ape.

¹⁷ No nerape-ó, diąpaae yó male mo bete mole fo wisi mupatei, mepaae kae kae hoko fo yó matere whjrapené diq betamó beteretei

tekeróló, diaaq du betere wisi ala taaróló, diaq dée nalaqsóró, tika kae bitu, ai whírapé mo hotowaró kaae tawae.¹⁸ Ti noatepae, atei ala du betere whírapeta, dä teteróló kaae tare whí Yesu Kerisoné kutó diréni, atimané yaaire ala maaté ekéleyóló du beterapó. Atéró, mo bete mole fo diriyóló tuénire so whí dilikóló hale mulóturaalu, mo felei foró dukiratere fotamo du betere whírapené diaq kópaae falaqsóró wisiyóló kaae tawae.¹⁹ Diaq fea Kótóné fo wosóló aqmó sukóló betó mulapó dere fo, i bemó betó mole so whí feané wosalepó. Diaq ai ala erapóló deté fole fo yalo woseturaalu, e mo doa hajné sukutu beterapó. Térapa, dowi ala mulapóló, só derané inire so whí bitu, wisi ala betá yaaí, kisipa fosó fosóre so whítóró betaé.

²⁰ Mo hosaa muni deyóló dua betere ala mótu betere Kótóné Satan teteróló, diaaq hó aqmó beteratere ala mo felekemó yaaí dapó. Dä teteróló kaae tare whí Yesu Kerisoné hamokoróló hale tao sere ala diaq tuapaae eropóló yae.

²¹ Etamo betá kutó ditere whí Timotinékélé, yalo be whí Lusias, Jeson, Sosipata, atimanékélé diapaae kóleó dapó.

²² I fo asérale whí e Tertius dä teteróló kaae tare Tale tuamó bitu, yalo diapaae kóleó dapó.

²³ Ekélé, mepaae imó betó mole Keriso so whíkélé, dä fea touróló ola nukua dere be tale Kaius-né diapaae kóleó dapó. I doasi be huluamó moni teteróló kaae tare whí Erastus-ró dñé no Kuartustamoné diapaae kóleó dapó.²⁴(-)

²⁵ Yesu Kerisoné yale ala i ape yóló, mió yalo yó mótu betere fo wisi diaaq wosetu betepa, Talené ama ai fonétei diaq diriyóló bateropóló, fotokq sumó bulalérápó. Atéró alamó ama doi doasi muópóló yae.²⁶ Ai ala wisita,

mo take bitiré wale whírapené kilini, kinóló moletei mo ti betó tare Kótóné ama fo eratere kóló whírapaee i fo aşé yae depa aşé ipakalepó. Aita hale meipó. So whí feané i fo dosqayóló kisipa duraalu, kinóló muale ala i haemó betó mole so whí feané Yesu Kerisopaae tué tiki tiróló a aqmó bitu, ama ala eraté fu bateropóló hakearó beterapó.²⁷ Atéró Kótó betá fea ala fosó fosóre bete tale beterapa, ama doasi doi hale muó tanopóló, dä Yesu Keriso tuamó bitu, hale sóró horótú betae. Mo kée, téyopóló yae!

1 Korin

¹ Kótóné mole kisipa sysa furaalu, Yesu Kerisoné ama fo yó male fópóló, e *aposel whj* sóró beteraai, Talené a beterepaae ape yale whj Pol-né dapó. Djané no Sostenes dámó wusuró bituraalu i dere ape.

² Yalo i dere aşeta, Korin be huluamó Yesu Kerisoné sameané fokóló kae beteróló, Kótóné touró betere so whj diapaae dapó. Diá atéró beteraleteita dowi ala ini, ama mo kae ala betj erótú beterópóló, a beterepaae ape yalepó. Aita, diá maaté mei, hae kwia dokó feamó betó mole so whj kélé Yesu Kerisopaae tao sae du betere so whj diá ere kaaetóró erapó. Ti ai seké ata, dákélé atimakélé fea teteróló kaae tare Talepó.

³ Djané Aya Kótóró dä teteróló kaae tare whj Yesu Kerisotamo tuqmó kaaróló wale hamokoróló hale tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo, diá tuşpaae erópóló yae.

Talepaae mo kée dere fo

⁴ Ti diaتا, dä teteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuqmó betepa, Kótóné hamokoróló hale tao su betereteimó betere dokó Kótópaae yalo mo kée du beterapó. ⁵ Ti noatepae, diá a tuqmó bitu kaekae ala erópóló, ama fo yó matere alaró ai fo bete mo diriyóló kisipatere alatamo Kótóné diá mo sóró beterapó. ⁶ Ti aita hale meipó. Djané diapaae Yesu Kerisoné ama yale ala i ape yóló yó matere fo diaaq wosaleteiné, Talené diá tuqmó mo ala eró betepa kilituraalu, ita mo bete mole fopóló kisipa mualepó. ⁷ Atéreteiné, dä teteróló kaae tare whj Yesu Keriso hakeamó wale kelaai dapóló, diá

keteke buóló kaae taté fu beterapó. Téturaalu, Talené ala eraairetei yayani, kae kae ala fea erópóló Dëi Kepe Wisiné hale matere ala diá tuşpaae mo sóró beterapó. ⁸ Atépa, dä teteróló kaae tare whj Yesu Keriso wale sukamó, diá me alakélé munire so whj beterópóló amatei diá fotokó bulaté fóló kemene fole kwiapaae sókó faalo ai ape. ⁹ Kótóné diáró ama Naale Yesu Kerisotamo fulumu yóló betj kisipa muóló beterópóló, a beterepaae ape yalepó. Atéyale Kótóné ama eraalopó dere ala fea hásokó feni, motóró dokonóló erótua dapó.

Keriso so whj fake tekeyale ala

¹⁰ Norape-ó, yalo diapaae i dere fota dä teteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuqmó bitu, diá fake terekeli betj kisipa muóló mo betj alatóró du beterópóló, ama doimó yalo diá tao su ma fo i dere ape. ¹¹ Yalo no nerape-ó, diásisi arale sóró fake teketu beterapó dere fo mepaae Koloené be whjné ene wapa wosalepó. ¹² Yalo dere foné bete i ape. Diákó mené duraalu, eta Pol-né yó matere fo sysa fulapó, mené du Apolos sysa fulapó, mené du Sipas (Pita) sysa fulapó, mené du so whj teteróló kaae tare whj Keriso sysa fulapó, du betere fo yalo wosalepó.

¹³ Diaaq ai du betere ala-a, dä teteróló kaae tare whj Keriso terekelyoló kae kae fake betere? Diá tao saai Pol filipaa ni tómó olerale? Diá wéi tópuraletei-a, Pol-né fake so whj beteraai yaleé? Mo mei ai ape! ¹⁴ Diá mepaae so whj wéi tópuratere ala yalo ini, Krispas-ró Kaius-tamo betj tópuraleteiné mo kée fo du beterapó. ¹⁵ Yalo mo kée dere fo bete i ape. Diá mepaae whjné duraalu, eta Pol-né doimó wéi tópualepó dere fo yaaire tū munéni

yaleteiné dapó. ¹⁶ Kisipa keteyale fo me i ape. Stepanas-ró ama fake so whjáamo betá yálo wéi tópuraletei, mepaae so whjá yálo tópurénipóló kisipa mutapó. ¹⁷ Ti noatepae, dá teteróló kaae tare whjá Kerisoné é dotonaleteita, so whjá wéi tópurópolo ini, so whjá feapaae ama fo wisi yó melópolo yalepó. Ai fota, mo whjné mole fosó fosói kisipané yó mótmipó. Ti noa ala yaqósoró meipó. Mo whjné kisipané fosó fosoyóló yó matere foné, dá teteróló kaae tare whjá Keriso q̄ filipaa ni tómó sukóló dá tao sale foné bole doasi fotokó aluraqósoró dapó.

Kerisota Kótóné fosó fosóre kisi-paró fotokqtamoné betepó

¹⁸ Ti noatepae, sukóló mo ti aluyaaire so whjárapené ni tómó sukálepó dere fo woseturaalu, bete muni hale hóko fo nisi du beterapó. Tépatei, aluyaqósoró tao sere so whjá dánéta, Kótóné ai fo doasi fotokó bulápóló kisipa mutu beterapó. ¹⁹ Ti noatepae, i fo aséyóló muló beterapó.

“Fosó fosóre so whjné kisipa tiki yálo doroo,
mepaae so whjárapené doasi kisipare alakélé yálo okoko eróló mo ti doroo yaalopó,” erapó.

²⁰ Dá tao saai fosó fosói kisipa mole whj-a, de betere? *Skul* yóló doasi kisipa sere whj-a, de betere? Mió i alimó bitu, du betere alané bete kisipare whj-a, de betere? Mo meipó. I haemó betere whjárapené mole fosó fosói kisipata, Kótóné ama yale alané keteirapené kisipa aqróló, mo ti okokoralepó. ²¹ Ti noatepae, so whjné i haemó mole fosó fosói kisipané Kótóné ala bete kelaai kikitu beteretei, kelaqósoró Kótóné ama fosó fosóre ala sya furaalu, atimané kisipa fomaakeralepó. Atére Kótóné ama fo wisi mepaae so whjné

bete muni hale hóko fopóló faletu betepatei, ai fo wosóló tué tiki tiratere so whjá aluyaqósoró Kótó q̄ wisi kisipatamo tao sua yalepó. ²² Juda fake so whjné dere fo mopóló kisipa tirópolo, kelemei alakó erae yóo, Juda mei Krik fo bole so whjné fosó fosói kisipa bete kekitua yóo du beterapó. ²³ Tépatei dánéta, ti so whjá teteróló kaae tare whjá Keriso filipaa ni tómó sukále fo betá yó mótu beterapó. Atéró yó matere fo woseturaalu, Juda fake so whjá atima dei tué mutu aita kelemei ala wisi mei, hóko alapóló atima dée nukua yóo, Krik fo bole so whjné bete munire fopóló faletua yóo, du beterapó. ²⁴ Tépatei, Juda fake so whjékélé, Krik fo bole so whjékélé fea Kótóné q̄ beterepaae ape yalepó. Atéyale so whjné dá teteróló kaae tare whjá Keriso sukálepó dere fo woseturaalu, ata Kótóné fotokoró ama fosó fosói kisipatamo bole bete ai ape du beterapó. ²⁵ Ti noatepae, whjné Kótóné dere ala kilituraalu, bete muni kapala hóko alapó du betepatei, ai alané mo whjárapené fosó fosóre kisipa teraae falapó. Mepaae whjárapené Kótóné du betere ala kilituraalu, keteirapené dere ala kaae aqrápó du betepatei, ai alané mo whjné bole doasi fotokó teraae falapó.

²⁶ No nerape-ó, diaq Talené q̄ beterepaae ape yaletei, take diaq noa kaae so whjá betepa yaleró, diaaqtei kisipa muae. Mo so whjárapené diaq fea kqae kolóló, fosó fosói kisipa mole whjape ó néli whjape ó mo doasi topo whjné naale senaalerape bitinipó. ²⁷ Tépatei, i haemó mepaae doi munire alarape Kókóné tao suraalu i haemó betó mole fosó fosói kisipa mole whjárapené kisipane ala sisópaae eráló haleralepó. Téturaalu,

mepaae i haemó fotokó buni bére ala tao suraalu, fotokó bole ala só deróló haleralepó.²⁸ I haemó doi munire alakélé, bete muni hale hóko du betere alakélé, mo inire alakélé fea Kótóné sorokó suraalu, mo doasi doi mole ala só deróló hale qla aqralepó.²⁹ Ti ai ere alata, noa ala yaqsóró meipó. So whj mo betanékélé, Kótóné ama keletómó bopé fakeyóló nene yaqsóró erapó.³⁰ Yesu Kerisota, dámó fosó fosói ala melaai, Kótónétei ą ai alané bete alée faralepó. Ą tuamó bole fosó fosói ala wisi i ape. Dą ą tuamó betepa, Kótóné donoi so whjpó yóo, ama ala erópóló sóró mo kae beteróo, dąné dowi ala Yesuné sameané dupuróló dą hale beteróo erapó.³¹ Atéreteiné, i fo aşeyóló muló beterapó.

“Mepaae so whj bopé fakeyóló nene yaai depa, ti Talené ama eró betere alamó betə ą dukiróló bopé faketu betaee,” erapó.

2

¹ Norape-ó, ę dią beterepaae wóló, Kótó ą etei kaae Tale beterapóló diaپaae yó móituraalu, whjné wosóló feléyópóló yalo fosó fosói foné ó fosó fosóre kisipané inipó.² Ti noatepae, ę diątamо betale sukamó mepaae ala yalo kisipané enépatei, me ala kisipa inire whj aqyóló beterepó. Atéró, Yesu Keriso betə etei kaae whjpóló ere foró ą filipaa ni tómó sukale fotamo betatóró, yó melaai kisipa mualepó.³ Ę diątamо wóló betale sukamó, býyóló otqalere alakélé, witere alakélé iruraalu, diri furu furutamo Talené fo yó mótu betalepó.⁴ Talené fo wisi yó móituraalu, so whjné wosóló felérápó yópóló, yalo fosó fosói kisiparó fotamoné yó menipó. Téni, Dęi Kepe Wisiné fotokóné erótu betere ala diaaq hakeamó

kolópóló, yalo hale yó betə mótu betalepó.⁵ Ti aita, dią mo whjné fosó fosóre alapaae tué tiki tiréni, Kótóné fotokóné erótu betere alapaae betə kisipa tirópóló yalepó.

Dęi Kepe Wisiné matere fosó fosói kisipa

⁶ Tépatei, Kótóné ama bete mole mo fo wisi dą dirii kisipa mole so whjpaae yó matepa woseturaalu, ita mo fosó fosói fo wisipó du beterapó. Dąné ai yó mótu betere fota, mió i alimó betere whj ó atima teteróló kaae tare topo whjrabené dere fosó fosói fo kaae meipó. Ti ai whjraperó atimané du betere alatamota, mo hale qla kaae alée fu beterapó.⁷ Dąné atei kaae fo mo yó meni, Kótóné kinóló mole fosó fosói fo betə yó mótu beterapó. Ti ai fota, dą Kótóné ama kae ere dę tuamó beterópóló, mo take şaró haetamo kaaraaiatei, mo so whjné kelaqsóró kinóló munélipakalepó. Tépatei ai ala dąpaae mo eraalopó.⁸ Mió i alimó betó mole so whj teteróló kaae tare topo whjrabené, ai kinóló mole fosó fosói ala mo kisipanipó. Ai alatamo atimané tué uásóró, ti Kótóné ama kae ere dę wisinaale fąane Tale ą filipaa ni tómó oleróluqmeipó.⁹ Tépatei, i fo aşeyóló muló beterapó.

“Kótóné ąpaae yaala sókó fu betere so whjpaae eraaire ala ama ta leróló muló beteretei, betə whjné kelenékélé kolóo, wosélinékélé wosoo, hosaa tuamókélé mulóo mo inipó,” erapó.

¹⁰ Atépatei, ai kinóló mole alarape dąné kolópóló, Kótóné dą tuamó beteró betere Dęi Kepe Wisiné hakearalepó.

Téturaalu, so whjné hosaa tuamó mole ala taleyóló, Kótóné ama mo apaae derepale fo bete

mo whjné fosó fosóre alané tué enénipa, Dëj Kepe Wisinétei ai kinó betere alarape bete tokóló hakearótua dapó.¹¹ Ti noatepae, me whjné mole tué tiki né kelere? Ai whjné ama kepené betä tuérapó. Atére kaaetóró, Kótóné mole kisipakélé me whjné tuéni, ama Kepené betä kisiparapó.¹² Talené dä matepa sale Kepeta, i haemó betere kepe mei, Kótóné hamokoróló hale matere ala wisi dñé kisipa yópóló, ama doteyale Kepetóró dñé salepó.¹³ Ti dñé i du betere fota, mo whjné yó male fosó fosóre kisipané dumitei, Kótóné Dëj Kepe Wisiné däpaae yó matepa, dñémo diapaae i dere ape. Dëj Kepe Wisiné erótu betere ala yó móituraalu, ama däpaae etéró yó melae dere fotóró sya fóló, i du betere ape.¹⁴ Kale Dëj Kepe Wisi bitinire whjné, ti Kótóné Kepené yó matere fo mo dapóló wosetumipó. Ti noatepae, ai fo bete Dëj Kepe Wisiné yó matepa, ti súmó kisipanérápó. Kepe Wisi bitinire whjné ai fo wisi hale hóko fo nisiyóló, bete wisiyóló kisipanérápó.¹⁵ Kale Dëj Kepe Wisi betere whjné ti fea ala ama súmó taleyóló kisipanérápó. Tépatei, ai Kepe Wisi betere whjné ama dere ala me whjné a taleyóló só deranénipó.¹⁶ Etei kaae fo erapó.

“Mé whj Talené ama kisipa kaae muluraalu, apaae naao kisipa mole alarape i ape yóló, a yó manéré?” erapó. Tépatei, Talené sóró beteró betere whj Kerisoné mole kisipa dä tuamókél mulapó.

3

Kerisoné ala diriyóló tuéniru alale seretei

¹ Norape-ó, yalo diapaae Talené fo yó móituraalu, Dëj Kepe Wisi betere so whjpaae yó matere fo

kaae yó manépatei, diaq tó tikiné ekélere ala du betereteiné, mo so whj kaae beterepó. Yesu Keriso tuamó keteirape kaae betepa, ai dälemótóró yó mótu betalepó.² Diaq diri qla naaire suni, keteirape kaae betepa, mo dirire so whjmó matere qla kaae meni, ketei matere awä kaaetóró malepó. Miókélé diaq dirii qla naaire sunipó.³ Ti diaq, tó tikiné ekélere ala hale yótóró tarapó. Ti noa betené yalo i fo de? Mepaae whjné dere ala kolóló, diaqsi u teterótua i teterótua yóló dei tué mutere alaró arale sere alatamo hale yó tarapó. Tétu, diaq tó tikiné ekélere ala sya fu beteretei mo hakearóló yó matapó. Diaq ai du betere alata, hale mo so whjné dere ala kaaepó.⁴ Ti noatepae, me whjné duraalu, e Pol-né dere fo sya fulapó, mené du, e Apolos sya fulapó du betere-a, hale mo whjné dere ala kaae diaqkél dumipóló de?

⁵ Ti Apolos-a, noa whjé? E Pol-kélé noa whjé? Dämota, Talené kutó diratere whj maaté bitu, ama fo diapaae maleteiné diaqaae tué tiki ai tiró betere ape. Talené amatei kutó terekeyóló whj dokq betä betä yóló matere kaae, dämopaae malepó.⁶ Atéreteiné, qla wae yalo biliyoo, Apolos a ti qla wae wisiyóló holópóló wéi deróo yaletei, ai qla wae wisiyóló horatere alata, ti Kótóné amatóró eratapó.⁷ Ti qla wae bilitere whjró wéi deratótu betere whjtamota, mo hale qla aqrapó. Qla horótua betere Kótó betä mo doasi ai ape.⁸ Qla wae bilitere whjró wéi deratere whjtamoné betä alatóró eraai kisipa mutu, kutó ditu beterapó. Atétere kutó Talené taleyóló, me whjné ama diyale kutó sútóró dupu melóo, me whjné diale kutómokél atérótóró melóo, yaalopó.⁹ Ti noatepae, dämota Kótóné ama betä kutó

diratere whj betepa, diaṭa Kótóné ama kutóró tētere betamo kaaepó.

¹⁰ Kótóné ama hamokoróló ḥale tao saleteiné, fosó fosóre whjné be tētu dere kaae tēyaaираaluu, kaae sóró hae eleké yalo deyalepó. Atéró deyale eleké tómó me whjné be tētu beterapó. Atéró be tētere whjrape dokq feané ḥoko tēni, mo hotowaró kaae taru tēnérápó. ¹¹ Ti noatepae, ai tēne be eleké taaróló, me whjné eleké kae denénipó. Ti ai be tētere elekéta me kae mei, Yesu Kerisopaae dó faróló erapó. ¹² Mepaae whjné ai kale dere eleké tómó be tēturaalu, *kold kapa*, ó *silpa kapa* ó doasi moniné duputere kane ó ni fake ó ḥata sóku ó kape ó we dako sörötamo tētu betepa, ti Talené ama taletere be dēmó, whjrape dokq feané diyale kutó kaae kolóló ḥakearaalo ai ape. ¹³ Ti ai be tētere whj dokq feané diyale kutó Talené ama taletere be dēmó, mé whjné diri qla söró tēyoo, mé whjné bēi qla söró tēyoo eréró siné dóló ḥakearatepa, kelaalopó. ¹⁴ Mé whjné tēale betamo siné dénitipa, ti ama diyale kutómó dupu wisi saalo ai ape. ¹⁵ Mé whjné ama tēale betamo siné doló kemeró betepa, ti ama diyale kutómó me dupu saalomeipó. Ti q aluyaqsóró Talené tao saalotei, ama kuti ó mepaae qla qla fea siné doló tiki ḥale fu dere kaae yaalopó.

¹⁶ Diaṭa, Kótópaae moma dere be tēnuraalu, Kótóné Dēi Kepe Wisi dia tuamó ai betere kisipanié?

¹⁷ Kótópaae momatere betamo, mepaae so whjné fisikóló dorótú betepa, ti Kótóné ai so whjkelé doraalopó. Ti noatepae, Kótópaae moma yópóló tēne beta, me dowi alatamo hosekéni, mo ama alatóró erópóló kae tēnó betere momatere be ti diatóró ai ape.

¹⁸ Diaqtei diaṭa, fea ala bete

kisipare so whj nisi yaqse. Mió i alimó betó mole so whjné kisipané i sekéta mo fosó fosórapó depa, ti ai whj q me ala tué inire whj kaae bitu, Talené ala betä sya fu beterópóló yae. Atétepa, ti mo fosó fosóre whj betaalo ai ape. ¹⁹ Ti noatepae, i haemó betere whjrapené mole fosó fosói kisipa Kótóné kilituraalu, ita bete muni ḥoko alapó du beterapó. Aita, i asémó mole fo kaaepó.

"I haemó fosó fosói kisipa mole whjrapené so whj dilikitu betere alané denólótū betere alamó Kótóné atimatei daalopó," erapó.

²⁰ Ai fo kaae me i ape.

"I haemó betó mole fosó fosóre whjrapené tué tikita, me bete muni ḥale qla kaae aqretei Talené ama mo tuérápó," erapó.

²¹ Térápaa, mo i hae whjné diamó meló betere qla qlakélé, take nalopaae yaaitere alakélé, fea dia Yesu Keriso tuamó betepa meló beterapa, mepaae whjrape doiyóló bopé fake dere ala du betaqse. ²² Diapaae ai meló betere qlata, Pol ó Apolos ó Sipas (Pita) ó mió i ere hae tiki ó betere alakélé, ó sukutere alakélé ó mió du betere alakélé, ó take nalopaae yaaitere alakélé fea Talené diamó meló betereteiné ai qla qla taleta, ti diatórótipó. ²³ Ti diakélé, dā tēteróló kaae tare whj Kerisoné ama so whjtoró betoo, Yesu ḥakélé Kótó aqmó ama naalema betoo, erapó.

4

Däta Kerisoné kutó diratere Aposel whj beterapó

¹ Térápaa, diaqne dā noa kaae whj bitu déró, i dere fo wosóló kisipa muae. Däta, so whj tēteróló kaae tare whj Kerisoné kutó diratere whj bitu, Kótóné kinóló mole mo fo wisi wisiyóló kaae

taru, so whj feapaae hakeamó yó mótu beterópóló dä sóró beteralepó. ² Téró mepaae whjné, me whjpaae i kutó ó qla wisi mo tawae depa, ti mo wisiyóló kaae tanérápó. Nalo ama diyale kutó talené kelerálemó, hoko dini mo donotóró dipa, ti mo wisirapó yaalopó. ³ Yalo hásokó fóló yale ala dijané ó mepaae fo tokóló taletere whjrapené taletepa, ę whaalia inipó. I dere fota, mo dapó. Ę hásokó fóló du betere ala yalotei tale dumipó. ⁴ Kótóné keletómó ę hásokó fóló yale ala yalo hosaa tuámó munipóló kisipa mutapó. Tétu, yalotei ę taleyóló me hásokó fele ala munipó depa, ti ę me ala initere whjpóló dumipó. Yalo du betere alata, Talené ama betə taletu beterapó. ⁵ Atérápá, so whjné du betere ala taleyaai Talené tukóló muló betere be dę teópatei, diaaq me whj taleyóló só deréni, Talenétóró yópóló kaae tawae. A wale sukamó so whjné diliki tuámó kinóló du betere ala hakearóló dę tuámó mulóo, so whjné me ala yaairaalu hosaa tuámó kikiti mutu betere kisipa tikikélé hakearóo, yaalopó. Atétere sukamó, so whj feané yale wisi alamó Kótóné atima dupu betə betə yóló matepa saalopó.

⁶ Atérápá ne norape-ó, Apolos dámóné dią tao saai kisipa mutu, yale ala fea, diąpaae asémó ai deté wale fota, diaaq kisipa sópóló şuróló yalepó. Ti noa betené mei, Juda fakené mara mole fo i ape.

“Talené aseyóló muló betere fota, mo whjné kisipa mole alatamo touróló yaqse,” ere fo bete diaaq kisipa yaasepóló, du betere alapaae dó faróló dámóné yó malepó. Atéyale ala dijané wisiyóló kisipa depa, ti me whjné doi sóró horóo, me whjné doimo só deratere alata, bopé faketere ala yaalomeipó. ⁷ Ti

noatepae, ya kolósu me whj kolósu yóló, me whj kaepó du betere-a, né kae kae yóló beterale? Naao ai sóró tare qlata, ya mené menipóló kisipa mute? Ai qlatamo naao sóró tarapóló kisipa mutepa, ti naaotei salepóló kisipa mutu noatepa bopé faketere? Téni, dijané ai mole qla qlata, mené diámó meló beterapa, bopé faketere ala mo taalae.

⁸ Diaaq senére qla ó enére ala fea yayare nisyalemó, dią mo su ai ererapó! Diąta, qla qla fea yayani, mo néli whjrape ai bitirapó! Djané dią tao sini, dią teteróló kaae tare doasi topo whjrape ai bitirapó! Dią teteróló kaae tare doasi topo whjrape bituásóró, ti dákélé diątamo betəmō teteróló kaae tare whj bitu, héksetere ala du bituapó! ⁹ Ti noatepae, yalo kisipané *aposel* whjrape dąta, Korin bemó betó mole so whjné keletómó Kótónétei dä doi muni mo belei qla kaae aqrapó. Ti dąta, bóéné be nóló so whj feané keletómó doasi hale seróló daaираalu, dokóló muló betere aqrapó. Atére ala i haemó betó mole so whjnékélé, hepen-mó betó mole *ensel*-rapenékélé, kolópóló hakeamó hale seralepó. ¹⁰ Dąta, dä teteróló kaae tare whj Kerisoné ala erótú, kisipa okokoi whjrape aqpa, diąta Keriso tuámó bitu, amá ala erótú betere fosó fosóre whjrape aqrapó! Dä fotokó buni, béré whjrape betepa, dią doasi fotokó bole whjrape ai betererapó! Dią doasi doi mole whjrape betepa, dąta belei sókótei i betó mole ape! ¹¹ Take bitiré wóló, mió i betere alimókélé, qla meiyóló wotetamo betere alakélé, węi nokole dere alakélé, dowi bisinaai fi kuti deróló betere alakélé, mo doasi susupu sere alakélé, dä be meiyóló hoko fité kotere alakélé, hale yó tarapó. ¹² Dä naaire qla ó fitere bemó kisipa mutu,

dané fotokonétei depe tukówei kutó ditu beterapó. Mepaae whjné dä só deróló faletere fo depa, atimapaae Talené dia wisirópolo yae fo betä yoo, däpaae doasi susupui ala eratepatei tokó meni, me qla meipoló hale bele yoo, du beterapó. ¹³ Mepaae whjrapené dä eratere fo depa, dané atimapaae mo naamei fo maaté dua dapó. I haemó betó mole so whjné dä kilitu, doi muni mo dowi taae fatere qla kaae aqraté waletei, miokélé ai alatóró hale yó tarapó.

¹⁴ Yalo i aseü betere fota, dia hale yópolo dumitei, dia yalo mo hosaa mole naale senaale kaae betereteiné, dia kópaae faqsoró ma fo dapó. ¹⁵ Dia Kerisoné ala erótua betere tuamó, kaae tare whjrape mo hale qla kaae betó mupatei, diañé ayata dekéró bitinipó. Ti noatepae eta, dä teteró kaae tare whj Yesu tuamó bitu, ama fo wisi yó maleteiné e diaaq aya alée felepó. ¹⁶ Atéreteiné, diañé yalo dere ala kolóló suróló yaasepoló, dia keteké bulóló ma fo i dere ape. ¹⁷ Ti noa ala yaai meipó. Yalo mo yaala sókó fu betere naale Timoti a dia beterepaae ai dotonatere ape. Ti aita hale mei, Tale tuamó bitu, tué tiki tiróló Talené ala eró tare whj wisipó. So whj teteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuamó bitu, yalo du betere ala diaaq kisipa kete yaqosoró, ama diaqaae yaalopó. Ti be hulua dokó feamó betere Keriso so whjpaae yó maté kutu betere foró yalo yó matere fotamo wusuró mo betä alatóró erapó.

¹⁸ E dia beterepaae waalomei nisiyóló, dia mepaae so whj doasi kisipare whj aqyóló bopé faketu beterapó. ¹⁹ Atétu betepatei, Talené ama kisipanétamo e dia beterepaae wópolo depa, ti mo felekemó waalo ai ape. Atéró

wóló bitu, ai bopé faketu betere whjrapené dere fo maaté wosaaei mei, ai fo tuamókélé noa kaae fotokó buléró kqae kelaai dapó. ²⁰ Ti noatepae, so whjpaae Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole ala eróturaalu, mo whjné foné maaté ini, Kótóné ama fotokonétóró erótua dapó. ²¹ E aipaae wouraalu, dia supuraai biyatamo waalopé, yaala sókó furaalu naameyóló mo dua apeloé? Diaaq kisipané mé alakó diaqaae eraai ape yóló kisipa mute?

5

Nópu nokole whj keriso faketamo touyóló bitini, kae beterópolo hókó falae

¹ Dia tuamó, betä whjné ama alimané dokale sotei a dokalepó dere fo wosalepó. Atéró ayané dokale sotei dokotere alata, mo nópu nokole alatóró ai dere ape. Ti Kótó tué inire whjnékél atei kaae mo sonaalei ala dumipó. ² Aita dowi ala du betepatei, diaaq kisipané wisi ala dapóló bopé faketu beterapó. Ai ala deremó, dia dekené sukuturaalu, atétere whj diañamo touyóló betaqosoró, hókó faluqosoró mo wisi uapó. ³ Ti e diañamo bitini kae betepatei, dä fea tuamó mo betä kepetóró betereteiné e diañamo beterapó. Ti e kaae betóo, dia kae betóo epatei, e aimó biture kaae, ai ala yale whj yalo mo só deró beterapó. ⁴⁻⁵ Dia fea dä teteróló kaae tare whj Yesuné doimó touróló betóo, yalo kepekél diaaq kepetamo betamó betóo, Tale Yesuné ama matere fotokó sumó buóo epa, ti ai whj a Satan-né naase tuamó mulae. Atétepa, ti ama tó tiki doraalotei, Tale waaire be demó, ama kepe bete tao saalo ai ape.

⁶ Ti ai whj hókó faréni, hale betepatei wisirapóló bopé faketere ala mo dorapó. Mo

sawatamo qla *yist-nétei flawa* o bula doasi tópuratere ala diaaq kisipa inié? ⁷ Diqata, kisi *flawa* o kaae ai betere ape. Térapa, *yist* bunire kisi *flawa* o kaae alée fóló betaasepoló, upulé *flawa* omó bulótua yale moi *yist* sokóló tae falae. Ti noatepae, dáné yale dowi alamó Kótóné dä kwia melaai yaletei, hásokó faróló, *sipsip* hupu male Kótópaae hágé melóló sukunapó. Atéyale sekéta me kae mei, dä tpteróló kaae tare whj Keriso ai ape. ⁸ Atéremó, Talepaae mo kée yóló qla deturaalu, take *flawa* omó bulale moi *yist* sokóló taae falae. Ai *yist-ta*, dowi tué mutere alaró du betale kae kae sonaalei dowi alatamopó. Ai ala taaróló, *yist* bunire otóró deóló naalopó. Tétu, u dei tué mulutei tó tikiné hágé sikili dere ala ini, Talené mo alatóró erótú betereteita, ti kale *yist* bunire o kaaepó.

⁹⁻¹⁰ Take yálo diapaae folosóró asémó, nópu nokole so whjtamo fulumu yaqse yale fota, i haemó betó mole nópu nokole so whj ó qla qla mo dekéró senée yóló ekéle du betere so whj ó me whj dilikóló qla qla su betere so whj ó kapala kótópaae momatu betere so whjtamo fulumu yaqse yóló inipó. Keriso so whjnétei ai dosayale alarapetamo du betepa, ti atétere so whjtamo fulumu yaqse yóló yalepó. Ti i haemó betó mole mo so whj tué mutu yálo i fo uqsóró, ti mé tikikómó dowi ala munipa, aipaae bitj fae fo uqué? ¹¹ Yálo i dere aseṭa, mepaae so whjné diapaae ąta naao Keriso nopó du bitutei, nópu nokole ala ó qla qla senée yóló ekéle dere ala ó kapala kótópaae momatu betere ala ó whjné doi doróló eratere fo ó topo dotere wéi mo dekéró nóló keyaa fole ala ó me whj dilikóló qla qla olémi sere alakélé fea du betepa,

ti ai so whjtamo fulumu dere ala momókó yaqse. Tétu, betámó qla nokole alakélé mo yaqse.

¹² Keriso so whj mei, belapaae hágé betere so whjné dere ala taleyóló só derae fo Talené dápaae inipó. Ti taletere alata, Keriso so whj diásisi maaté yae erapó. ¹³ Ti hágé belapaae betó mole mo so whj taletere alata, Kótóné betá enérápó. Térapa,

“Diq tuámó dowi ala hágé yó tare whj diátamo touyóló betasóró kae beterópóló, hókó falae,” ere fo diaaq kisipa yaasepoló i dere ape.

6

Keriso no hamoma fo tokóló só deraqse

¹ Diákó me whjtamo mepaae olamó arale supa, Kótóné kae beteró betere so whj diásisi wisiranépatei taaróló Kótó tuénire whírapené tale yópóló sóró fu betere ala wisire? ² Take nalopaae i haemó betó mole so whj feané dere ala, Kótóné kae beteró betere so whjné taleyaalopó ere fo diaaq kisipanié? Ti diqnétamó i haemó betó mole so whjné dere ala diaaq taleyópóló, Talené yóló muló betepa, ti diq tuámó ai du betere mo sawa alakélé tale enépóló kisipa mute? ³ Take nalopaae ensel-rapené du betere ala dáné taleyaalopó ere fo diq kisipanié? Ti atei kaae doasi hapólui ala dáné sumó enérápá, i haemó mo sawa alatei diásisi alale sóró bóe du betere ala sumó wisiranénipa de? ⁴ Térapa, Keriso so whj diq tuámó atei kaae arale sóró bóe dupa, ti diákó mepaae doi munire so whjnékélé sumó taleyóló donoranérápá, atei kaae so whj sóró beterae. ⁵ Yálo i dere fota, diq haleyópóló dapó. Talepaae tué tiki tiró betere so whj diásisi alale su betere ala taleyóló

wisiraaire fosó fosói kisipa mole whíkó dią tuamó bitinipa du betere? ⁶ Diąsisi atéró donoréni, Kótópaae tué tiki tirénire so whjné keletómó mepaae no ne hamoma só deraairaalu, fo tokóló taletere *Gavman* whírapepaae taleyae du ai betere ape!

⁷ Dią me dupu saai kisipa mutu, mepaae ne notamo fo tokóló só derótú betereteiné, Talené ala erateretei taaróló, mo ti haepaae derepale ala hakearatapó. Mepaae whjné yapaae erale sekéi alaró kapala dilikóló naao qla qla sere alatamota, dupu saai dapóló fo tekéni, me qla meipóló taalatepa mo wisirapó. ⁸ Aténi, dijané mepaae so whí dilikóló atimané qla qla sóo, atimapaae sekéi ala eróo, du betereteita, diaaq no nepaaetei du beterapó.

9-10 Dowi ala du betere so whí Kótóné teteróló kaae tare tuamó betaalomeipó ere fo dią kisipa muníe? Nópu nokole so whí ó kapala kótópaae momatere so whí ó whjné dokore so ó so dokore whí kae sotamo nópu nokole so whí ó whí hamomatamo ó so hamomatamotei nópu nokole so whí ó whjné tiki dotonóló *moni* sere whí ó glémi nokole so whí ó néli whí betaai wisi wisi qla dekéró senée dere so whí ó wéi mo dekéró nóló keyaa fole so whí ó me whí eratere so whí ó so whí dilikóló qla qla su betere so whí fea, Kótóné teteróló kaae tare aqmó betaalopó dere fo mo nisiyóló wosaqose. Aita, kapala fo dapó. ¹¹ Ai dosayale alara-peta, dią mepaae whjné mo du betaletei, dą teteróló kaae tare whí Yesu Kerisoné doimó fokóló kae beteróo, ama so whípóló sórō kae beteróo, me ala muni mo donoi so whí beteróo, ere alata, dą kaae tare Tale Kótóné Dëi Kepe Wisiné erapó.

¹² Mepaae whjné duraalu, "Kae kae ala fea fo muni, yalo mo sumó enérpó," du beterapó. Tépatei, mepaae alané dą tao sumipó. "Kae kae ala fea yaaire fo muni, yalo mo sumó enérpó," du betepatei, mepaae alané ę teteróló kaae tawaqsóró, ai qlané wae sóró kutó diratere whí momó kaae betaalo meipó. ¹³ Mara mole fo i ape. "Mo qlata, wotetepa nóo, depeta, ti qla naai daayóo erapó," Tépatei, qlaró depetamo ti Kótóné doróló mo ti aluraalopó. Talené djané tiki aleyaleteita, nópu nöpóló ini, ama kisipa mole ala betá erópóló erapó. Djané tikikélé Talené ama dupuyóló wisiró betereteiné, amatörötípó. ¹⁴ Kótóné ama doasi bole fotokoné dą teteróló kaae tare Tale sukäletei momó kepaaróló beteralepó. Å atétu yale kaae, dákélé ama kepaaróló beteraalopó. ¹⁵ Whjné mo tikimó hó naase daalure kaae, dią touróló betere so whí feata, dą teteróló kaae tare whí Kerisoné tikitóró daalapóló kisipanié? Ti Kerisoné tikimó olekere so whítei, nópu nokole sotamo olekeyóló betá tiki daatere ala wisire? Aita mo enéi ala meipó. ¹⁶ Mepaae whjné nópu nokole sotamo fitepa, ti atimaamo mo betá tikitóró alée foletei dią kisipanié? Ti noatepae, i fo aserapó.

"Atimaamo tiki betamó touratepa, ti betá tikitóró alée faalopó."

¹⁷ Tépatei, mepaae whí de Tale-tamo olekeyóló betamó betepa, ti ai whjné keperó Talené kepetamo mo betá alatóró erapó.

¹⁸ Dią nópu nokole ala tuamó bitini, ai ala sisópaae eróló botokó fae. Mepaae kae kae dowi alata, hale tómó maaté deretei, nópu nokole alata, mo naao tikitie doróló folokolerótú beterapó. ¹⁹⁻²⁰ Dijané tikita, Kótóné dią

melale Dēj Kepe Wisiné momatere be tēnapó. Talené dią melale Dēj Kepe Wisi dią tuqmó beterapóló kisipa mutumié? Ti diaaq tiki taleta dią mei, Talené mo doasi olané dupurapó. Atérapa, me noa kaae ala yaaitepa, ti Kótóné doi doasi mulatere ala betä du betaе.

7

Soró whjtamo dokotere ala tuqmó ere ala

¹ Asémó diaaq ępaae wosale fo mió diapaae i tokó matapa, wosae. Mepaae whj so dokotere ala taaróló, hale betepakélé mo wisirapó. ² Tépatei, yalo dią keletepa dią betere tuqmó nōpu nokole ala mo turó fāneteiné, whjrake fea mo atimané sotamotóró betóo, sorapekélé atimané whjtamotóró betóo depa, ti mo wisirapó. ³ Soró whjtamo dokore tuqmó soné tikané hēkesere ala ama omanétóró eróo, whjné tikané hēkesere ala ti ama somanétóró eróo, du betaе. ⁴ Ti soné tikita, amatóró mei, omané tiki yóo, whjné tikikélé amatóró mei, somané tiki yóo, erapó. ⁵ Soró whjtamo dokore tuqmó, whj ó soné ama tikané hēkesere ala yaai wosetepa, høyóló sesé yaqse. Aténi, soró whjtamo atimaamosisi betä kisipa muóló, Talepaae moma yaairaalu, fo dokóló be dę tukóló mulae. Atéró beteró, tukóló mulale be dę sókó wapa, kale dere kaae momó touyóló betae. Ti noatepae, diaaq tikané hēkesere ala tēteróló kaae tawaaire fotokó buni bépa, Satan-né dią dée nalaqsóró dapó. ⁶ Yalo i dere fota, yae yóló ere fo meitei, diaaq kisipané wisirapó depa, ti sya fóló enérapó. ⁷ Whj fea so dokoni ę ere kaae hale betepa aikélé doni, wisirapóló kisipa mutapó. Tépatei, whj dokó feapaae Talené kae kae ala meló beterapó. Me whjné dere ala kae

yóo, me whjné dere ala kae yóo erapó.

⁸ Téró, whjné dokonire soraperó so dokonire whjtamopaaekélé, wulia so whjpaaekélé, i dere ma fo wosae. Ę so dokoni hale biture kaae, diákélé atéró betaa depa ti doni, mo wisirapó. ⁹ Tépatei, wotoró bitu ama tikané hēkesere ala tēteróló kaae tawaaire fotokó sunipa, ti so whjtamo dokaai depa ó whj so dokaai depa ti dokonérapó. Ti noatepae, ama tikané hēkesetere ala yaai ama hosaa tuqmó si duku dere kaae yaqsóró whj so dokotepa, ó so whjtamo fenépa doni, mo wisirapó.

¹⁰ Dokó mole so whjpaae i dere fota yalo kisipané dumitei, Talené yae yóló muló betere fo i ape. Whjné dokore so naao whj tokó falaqse. ¹¹ Sonétamo whj tokóló fupa, ai so whj kae-tamo dokoni hale beteropóló yae. Téró, ama omatamo dowi kisipa mutu taaróló faai yaletei momó fesaae wóló, atimaamo yale ala fea wisiróló touyóló betae. Soné ai dere kaae, whjnékélé soma tekaqsóró yae.

¹² Dią mepaae so whjpaae iniyale fo i dereteita, Talené yae ere fo meitei, yalo kisipa mole fo dapó. Betä Keriso noné ama soma Talepaae tué tiki tiró bitinirutei, ama omatamo betere ala wisipa, ti ai so tokó falaqse. ¹³ Sonékélé, ama whj Talepaae tué tiki tiró bitinitiee sotamo betere ala wisipa, ti ai whj tokóló faai kisipa muaqse. ¹⁴ Ti noatepae, tué tiki tiró betere soné oma kisipa tiki tiró bitinipatei Talené ai so kae beteró betereteiné, ama omakélé kae beteratapó. Atére kaae, tué tiki tiró betere whjné somakélé Talepaae kisipa tiró bitinipatei, Talené ai whj kae beteró betereteiné, sokélé kae beteró beterapó. Ai ala uämeisóró, ti

diané naale senaalekélé Talené keletómó wisiyóló bitini, hale hokö bituapó. Téuqtei, atimaamo Talepaae kisipa tiró betereteiné, naale senaalekélé kae beteratapó.

¹⁵ Tépatei, soró whjamo dokore tuamó Talepaae tué tiki tiró bitinire soné whj tokóló faai dowqae fupa, ti fópóló yae. Atétepa, tué tiki tiró betere so ó whj atimaamo dokonireteiné, whj a so kae dokotepa ó sokélé whj kaetamo fupa wisirapó. Ti noatepae, dä soró whjamo dokóló bitu, hosaa muni deyóló mo dua beturópóló Kótóné däpaae ape yalepó. ¹⁶ Tué tiki tiró bitinire whjné dokore so-ó, naao whj mo ti aluyaqsóró tao senéretei ó tao senéniretei netéró kisipa yaaloé? Tué tiki tiró bitinire so dokore whj naaokélé so mo ti aluyaqsóró tao senéretei ó tao sené iniretei netéró kisipa yaaloé?

¹⁷ Tépatei, Kótóné a beterepaae ape yale whj fea me noa kaae ala epa, qapaae ape itikimó, ai alatóró erópóló yae. Ai diri ma fota, diäpaae maaté dumitei, hae kwia dokö feamó betó mole Keriso so whjpaekélé du beturapó. ¹⁸ Mepaae whj de tiki sekäq tikipa Talené a beterepaae ape itikimó, ti ai alatóró erópóló, tiki sekäq tikinire whj aqyóló betaqse. Mepaae whj de tiki sekäq tikinipa, ti ai alatóró erópóló yae. ¹⁹ Tiki sekäq tikitere alaró tikinitere alatamo me bete munipó. Kótóné tukóló muló betere fo sya fóló erótú betere ala betä doasi bete mulapó. ²⁰ Diä so whj fea noa kaae ala du betere tuamó betepa, Kótóné a beterepaae ape itikimó, ti ai ala tuamótóró hale betó tawae. ²¹ Diä wae söró kutó diratere so whj betepa, Talené a beterepaae ape itikimó, ti me qla meipa whaalia yaqse. Diä wae söró kutó diratere so whj betere

ala taaróló, mo hale betaaire tū mupa, ti wisirapa, atétóró betae. ²² Ti noatepae, mepaae so whj de wae söró kutó diratere so whj bitipa, ti i kisipa muae. Talené a beterepaae ape yale su kamó, dia teraayóló hale ai beturó betere ape. Atére kaae, mepaae so whj atima kolené hale betepa, Talené a beterepaae ape imó, ti Kerisoné wae söró kutó diratere so whj beturapó. ²³ Dia, Talené ama doasi olané dupuyóló beturó beterapa, hale mo whjné wae söró kutó diratere so whj alée fóló betaqse. ²⁴ No nerape-ó, dia dokö fea noa kaae ala du betepa, Talené a beterepaae ape tikimó, ti Kótóné ama keletómó ai ala tuamótóró hale betó tawae.

²⁵ Yalo i dere fota kokopei whjrape ó so seimale whjamo dokoteremó dapó. I fota, Talené yae ere fo dumitei, ama e koleturaalu tao söró beturó beteteiné yalo dere fo mopóló diañé wosenérápó. ²⁶ Noa betené i fo dumitei, mió i alimó kae kae wou betere sekëi alamó kisipa mutu, dia mió ai betere kaaetóró hale betepa mo wisirapóló dapó. ²⁷ Dia so dokopa, ti tokó falaai kisipa muasé. So dokonipa, ti so dokaai keketu betaqse. ²⁸ Tépatei, dia kokopei whj so dokaai kisipa mupa, ai dowi ala dumipó. Dia seimale sorapekélé whjamo faai depa, ti aikélé dowi ala meipó. Tépatei, mió i alimó soró whjamo dokore tuamó doasi sekëi ala waalopóló kisipa mutu, diaäpaae ma fo i dere ape.

²⁹⁻³¹ Norape-ó, yalo i dere fota, Talené kutó diraaire be dë folo inireteiné dapó. Mió kaae söró so dokore whjrape, so dokonire aqyóló betoo, dekené sukutu moló du betere so whj ti whj sukuni hale betere so whj aqyóló betoo, mepaae hékessené sukutu betere so

whj hékese initere so whj kaae betóo, mepaae qla qla duputu betere so whj ti qla qla dupu initere so whj aqyoo, mepaae so whj i haemó mole qla qla dupu taru, mepaae kutó ditutei ai qla qlapaae hosaa muoo, yaqsoró yae. Ti noatepae, mió dñé kelené i kilitu betere haeró qla qlatamota, alu deté fu beterapó.

³² Yalo diapaae i dere fota, dia Talené ala eróturaalu, mepaae alatamo bipi yóló, whaali yaqsoró dapó. So dokonire whjta, Talené kisipa feléyópóló ama alatóró eraai kisipa mutu beterapó.

³³ Téretei, so dokore whjta, ama soné kisipa feléyópóló i haemó mole alatóró eraaire kisipa mutu beterapó. ³⁴ Atéreteiné ama tué mo betatóró muni, tamo mulapó. Whjné dokoni hale biti soró seimale sotamota, Talené ama kutó diraaire kisipa betá mulapó. Téturaalu, ama tikiró kepetamoné Talené ala betatóró eraaire keteké bulapó. Tépatei, whjné dokore sota, omané kisipa feléyópóló i haemó mole ala eraaire kisipatóró mulapó. ³⁵ Yalo i dere fota, dia so dokaqsoró sesétu dumitei, Talené ala eróturaalu, mo betá tuétóró mulu, wisiyóló eraasépóló dapó.

³⁶ Mepaae whjnétamo ama dokaai tukóló beteró betere so seimale doasi ba fomó hale bitiré faqsoró, dokaai kisipa mutepa, ti wisirapa dokópóló yae. Ti so dokotereteita, dowi ala meipó. ³⁷ Tépatei, me whjné ama tuéne hékeshire so seimale mepaae whjné ápaae dokae yóló sení, amatei hale betaai dapóló kisipa mutepa, ti aikélé wisirapó. ³⁸ Térapa, whjné ama hékeshire so seimale dokotepa, ti mo wisi ala dapó. Tépatei, mepaae whjné ama hékeshire so seimale dokoni hale betepa, ti ama ai dere alané so dokore whjné dere ala mo bosenó

beterapó.

³⁹ Whjné dokore so ama oma sukuni hale betepa, ti me whjtamo fenéni omatamo hale dokorapó. Tépatei ama oma sukutepa, ama tuéne q me whj kaetamo faaitepa, ti hale whjtamo feni, Talepaae tué tiki tiró betere whjtamotóró fupa wisirapó. ⁴⁰ Tépatei, yalo kisipané hale wulia betere sorape kolósu, folosóró whj sukutepa kae whjtamo dokore sorape kolósu depa, wulia betere ala mo wisiyóló hékersetamo beterapó. Yalo i dere fota, Kótóné Dëi Kepe Wisiné yó matepa dapóló kisipa mutapó.

8

Kapala kótópaae momatere qla nokolemó dere fo

¹ Yalo i dere fota, kapala kótópaae momayóló hale matere qlamó dapó. Mepaae bete mole alarape dä feané kisipa siré waletei, mió dñé mo diriyóló kisiparapó. Fea ala fea atima tuérapó du betepatei, atima doasi whj aqyóló bopé faketu beterapó. Tépatei, yaala sókó fole alané ti so whj wisiróló, kae beteraté fu beterapó. ² Mepaaené kisipané fea ala ama bete wisiyóló tuérapó du betere whjta, mepaae ala mo diriyóló kisipanipó. Atétere whj fea ala turó kisipa yaaire teórapó.

³ Tépatei, Kótópaae yaala sókó fu betere whjta, Kótóné mo wisiyóló kisiparapó. ⁴ Térapa, kapala kótópaae momatere alamó i dapa wosae. I haemó kae kae kapala kótó suróló aleyale qla me bete muni yóo, Kótota me kae bitini, mo betatóró betó ereitei, dñé mo diriyóló kisiparapó. ⁵ Ti noatepae, so whjné mepaae i haemó ere qla qla ó sámó daae mole qla kilitu, kótórapekélé, talerapekélé, dekéró betó mulapó dua dapó. ⁶ Hale betó mole so whjné ai fo du betepatei, dä Keriso so whjnéta,

Kótó me kaae mei, mo betatóró beterapóló kisiparapó. Ai Kótóta, däné Aya bitu, i haemó yó mole qla qla fea amatóró kaaróo, däkélé ama kisipa mole ala erópóló aleyóló beteróo, erapó. Atére kaae, dä teteróló kaae tare whj me kae bitini, Yesu Keriso mo betatóró beterapó. Fea qla qlaró wisi wisi alatamo Kótóné ąpaae aleyae depa, amatóró aleyóo, däné betere betekélé ą tuamó muóo ereteiné, ama ala däne hale eraté fu beterapó.

⁷Danéta, ai alarape diriyóló kisiparetei, mepaae teó wale Keriso so whjné ti diriyóló kisipanipó. Atére so whj atima kapala kótópaae momatua yaletei, ti dowi alapóló kisiparapó. Ti noatepae, atimané tué béruraalu kapala kótópaae matere qla nukupa, ti atimané tué tiki mo doraalopóló kisipa mulapó. ⁸Atépatei, ai qla nokole alané dä Kótó betere felekepaae dapesó fumipó. Qla néni wetere alanékélé dä doraalo meipó. Atére dere kaae, qla nokole alanékélé dä wisiyóló beteraalo meipó.

⁹Tépatei, naao kisipanétamo taleyóló naaitepa ó we yaaitepa ti wisirapó. Tétutei, naao tué sya fóló du betere alané mepaae tué tiki dirini, béré so whj dée nalaqsóró mo hotowaró kaae tawae. ¹⁰Ti noatepae, ai kapala kótópaae moma dere bemó qla nuku betepa, mepaae tué tiki dirinire so whjné dia kisipa dirire so whj sya wóló, kapala kótópaae matere qla naalo wini, halaainé nukupa atima dée nalaalomeipóló kisipa mute? ¹¹Diá fea ala tuérapó du betereteiné, kale kisipa dirinire notei dorótú beterapó. Ti ai so whjta, dä teteróló kaae tare whj Keriso sukuturaalu tao sale no nepó. ¹²Atéró du betere dowi alané, tué tiki béré no nepaae sekéi ala eróló dorótú beterapó.

Atéturaalu, dä teteróló kaae tare whj Kerisopaaekélé dowi ala erótú beterapó. ¹³Yalo atéró, qla nokole alanétamo no nerape dée nanóló dowi ala depa, ti ę hupu ó na momó kae naalomeipó. Ti noa yaqsóró mei, yalo dere alané atima dée nalaqsórópó.

9

Mo keriso so whjné Aposel whirape tao senérapó

¹ Diaq kisipané mepaae dere alarapené ę dokóló muni teraae fóló bituraalu, yalo enére ala fea sumó enénipóló de? Diqne ęta, Talené doteyale aposel whj bitinipóló kisipa mute? Dä teteróló kae tare whj Yesu yalo kilinipó ere? Ę Tale tuamó bitu, diyale kutómó botokale qlata, ti diatóró ai betere kisipanié? ²Mepaae so whjné ę kilituraalu, atima tao sópóló Kótóné doteyale aposel whjpóló kisipa mutumipó. Tépatei, ę dia tuamó bitu yalo diyale kutó kilitu, i sekéta aposel whj mo hijtipó enérapó. Ti noatepae, Talené ama fo yalo diaqaae mo wisiyóló yó maleteiné, dia tuamó ai olere du wisinaale diaqaitei kaae kolóló, ita, Talené aposel-né yale alané erale dalepóló kisipanérapó.

³ Yalo dere ala taleyóló ę só deraai du betere whirapené dere fo mo nisi yaqsóró, diaqaae dapa wosae. ⁴Ti dä aposel whirapeta, Talené ama kutó dirane fae yóló doteyalepó. Atéreteiné däne naaire olaró wéitamo mené dä tao sóró matepa dore? ⁵Mepaae aposel whirape ó, Talené nomarape ó Sipas-sépi atimané dere kaae, dämokélé Talepaae tué tiki tiró betere so dokóló, sotamo wusuró Talené ala eraté kotere dore? ⁶Mepaae aposel whirape atima kutó dini hale betepa, Banabas dámó Talené kutó diróturaalu, mo naaitere qla

kutókélé dàmoné maaté sùmò dinérápóló kisipa mute? Talené kutó diratere so whj feanétóró dinérápó.

⁷ Bóe dele *ami whirape atimané* nokole ɔlaró bóe dele ɔla ɔlatamo atimanétei dupu dua de? Mepaae whjné ama kutómó biliyale *wain* képi du үlumétepá sóró nukumié? Mepaae whj atima whaateré *meme* hupuné awä tepeyóló nukumié? ⁸ Yalo i deté wale fota, mo whjné mole kisipa sya fóló dapóló de? Ti yalo ai deté wale fo kaae, kale tukóló muló betere fonékélé, dumíé? ⁹ Ti noatepae, Moses-né kale tukóló muló betere fo asére tuqmókélé i fo kaaetóró erapó.

“Kale *bulmakau* hupuné *whit* o du t̄jya deté kuturaalu, mepaae sorokótá deretei ą nöpóló, kylumu faaraqse,”

Ti Kótóné ai ere fo-a, mo *bulmakau* hupumó kisipa mutu yaleé? Mo meipó. ¹⁰ Ai fota, dä tao saai kisipa mutu erapó. Ti noatepae, kutó sóró ɔla wae bilitere whjró ɔla үlumétepá sere whjtamo nalo bukóló saai kisipa mutu, atimaamo wusuró depe tukó wei ala du beterapó. ¹¹ Mepaae whjné ɔla wae bilitu dere kaae, dä diaq tuqmó bitu, diaaq kepe bete tao sóró wisiratere ala du betalepó. Atére kaae, mo kutómó ɔla үlumétepá sóró me whjtamo bukutu dere kaae, dä wote yaqsóró mo ɔla diaaq tao sóró matere ala dore? ¹² Talené kutó diratere whirape tao sóró ɔla matere alatamo donopa, ti dä tao sóró matere alakélé mo turó donorapóló kisipa mutapó. Atéró matere ɔla däne senépatei taaralepó. Aita hale mei, dä *moni* ó me ɔla saaire kutó ditere nisiyóló, Kerisoné ama fo wisi wosaaire t̄j seséyaqsóró yalepó.

¹³ Mepaae momatere be kaae tare whirapené momatere bepaae sóró wale ɔla buki atimané nukua

deretei, diaaq kisipanié? Atére kaae, Talepaae hale melóló simó sukylaa dalatere tiki kaae tare whirapenékélé, atima nenére ɔla kwiapaae nukua erapó. ¹⁴ Atére kaaetóró, kale fo wisi yó matepa woseteré so whirapené, ai fo yó matere whirape atimané yayare ɔla ó nokole ɔla tao sóró melae yóló Talené tukóló muló beterapó.

¹⁵ Tépatei, ę yayare ɔla diaaq tao sóró melaaire donopatei, saalo meipó yalepó. Yalo i aşetu betere alata, diaqne ę yayare ɔla melópóló dumitei, ai fo wisi diaaq wisiyóló wosópóló kisipa mutu, ę hajtamo yó mótu betalepó. Ai fo wisi yalo diaappaee yó maleteimó dupu salepóló, mepaae whirapené ę eratere fo yaqsóró kisipa mutu yalepó. Ti mepaae whjné yalo hale yó mótu betere ala seséturaalu, ę tao sóró *moni* ó me ɔla melaqsóró ę miótitei sukutepa wisirapóló kisipa mutapó. ¹⁶ Tépatei, Kótóné fo wisi yalo yó materemó ę bopé faketere ala enénipó. Ti noatepae, Talené ama erae dere fo taaréni, mo yó manérápó. Ai fo wisitamo yalo yó menitepa, ti ępaae eraaire sekçí alamó mo doasi wirapó. ¹⁷ Mepaae whjné ai fo wisi ępaae yó melae yóló seni, yalo kisipanétei yó mótu betepa, ti yalo saaire dupu wisi mulapó. Talené ępaae dirae yale kutó yalo kisipané diréni, mené seteremó dirótú betepa, ti me dupu muni, hale erae ere fo maaté sya fu beterapó. ¹⁸ Ti yalo ai saalopó dere dupu-a, noa ɔlaé? Aita Talené fo wisi hale yó materemó, tao sóró matere ɔla saaire donopatei sinipó. Tétu, Talené fo wisi feléi kisipatamo hale yó matere alata, ti yalo dupu wisi ai ape.

¹⁹ Eta, mené wae sóró kutó diratere whj bitinitei, yalo kisipané enére ala betá du beterapó. So

whj mo turó Yesu Kerisoné fake beterópóló kisipa mutu, yáloeti ę atimané wae sóró kutó diratere whj aqyóló i betere ape. ²⁰ Juda fake so whj Yesu Kerisoné fake beteraaai kisipa mutu, ę Juda fake betere kaaetóró betalepó. Eta, Moses-né aşeyóló muló betere foné teteróló kaae tare aqmó bitini, ai fo sya fu betere so whj Yesu Kerisoné fake beteraaai dapóló, ę ai fo sya fu betere so whj aqyóló betalepó. ²¹ Moses-né aşeyóló muló betere fo tuéniре fake so whj Yesu Kerisoné fo wosóló, ama fake beterópóló, ę ai fo tué inire whj aqyóló yó mótu betalepó. Yalo i dere fota, Kótóné tukóló muló betere fo munipóló dumitei, ę Kerisoné tukóló muló betere foné teteróló kaae tare aqmó beterapóló dapó. ²² Tué tiki tiró bitutei, bére so whj atima tué tiki diriyóló tiró betere so whj kaae beteraaai kisipa mutu, ę tué tiki bére so whj aqyalepó. E so whj tuamó bitu, atimané kae kae du betere alatóró sya fóló du betaleteita, ti so whj mo turó aluni, Talené tao sôpóló kisipa mutu yalepó. ²³ Yalo i du betere alata, kale fo wisi so whj feané wosóló fakeróo, ai fo wisiné erótú betere wisi wisi ala ępaaekélé eratepa sóo, yaai kisipa mutu du beterapó.

²⁴ Mepaae ąla ąla saai whj fea sururu yóló fotei, dale muló betere tikimó sókó fole whjné betä dupu sua deretei, diaaq kisipanié? Atétu dere kaae, ąla ąla saairaalu keteketamo sururu yóló fu beta. ²⁵ Atei kae kae melaa dere whjrape hale bitini, atimané tiki fotokó buópóló ąla nokole alakélé, kae kae dere alakélé, hapólupatei, betere dokó suş suyóló, mo wisiyóló sya fu beterapó. Atétere whjrapené su betere topo taota, sawa sukamó maaté muóló doyalotei, dñé

saalopóló i bope du betere ąlata, dokélé ini, mo ti muó tawaalopó. ²⁶ Atérapa, mepaae whj furaalu kisipa tekeyóló feni, hale hoko tētamo yóló fu dere kaae, Talené ala yalo hoko erótumipó. Naase dele whjné naasetamo duraalu, hale hoko tikimó dini, mo kelepaamótóró du dere kaae, ę Talené ama dale muló betere tikimó sókó faai hale fu beterapó. ²⁷ Atétere kaae, yalo dere alakélé tikené hékésere ala hoko yaqsoró, yalo tiki yáloeti hapólui ala tuapaae mulóturaalu, wae sóró kutó diratere whj kaae, teteróló kaae tarapó. Aita, noa yaqsoró meipó. Mepaae whjné ępaae duraalu Talené fota, so whjpaae mo wisiyóló yó maletei, ai tuamó yä hásokó feleteiné naao doimó mulale dupu saalomeipó yaqsoró dapó.

10

Dée naqsoró Isarael fakené deté wale ala dosqayóló kisipa muae

¹ No nerape-ó, ita noa ala yaqsoró dumipó. Da Juda fake firale noutererapepaae erale ala diaaq kisipa yaasepóló i dapa wosae. Atima fea kitikiné ąlisóró fu betepa, ai kitikitóró sya fóló, kale doasi wéi kélakélé tuamó tukóló mo hae tiki halepa atima teyóló fipakalepó. ² Atima Moses-tamo touyóló kitiki aqmó fóo, wéi kela tuamó tukóló fóo yaleteita, atima fea Moses tuamó wéi tópikalepó. ³⁻⁴ Atima fea Talené Kepené dere ala tuamó şaró dorowale mo betä ąlatóró nóo, wéikélé mo betatóró nóo, yalepó. Ti noatepae, mo whjné kelené kelenire Kepe atimatamo kwéalepó Ai Kepe tuamó ere kane fake dolomó sorokó wale wéi nukua yalepó. Ai betere bete matere wéi sorokó wale kane faketa, ti me kae mei, da teteróló

kaae tare whj Kerisotórótipó. ⁵ Téyaletei, atima mepaae turó so whjné dere ala Kótóné kolóló ą hékessenipó. Atéyale betené atima sisiraae fupa, so whj bitini hale kópu կaae fi tikimó hóko dourótua yalepó.

⁶ Atima atéró sisiraae feleteita, tué tiki turóné dowi ala yaai ekele du betale alané erapó. Mió dákélé atima yale կaae yaqsoró, gó tikané ekélere ala dğané hosaa tuamó mu-laqsoró kisipa mulatere fo i dere ape. ⁷ Mepaae so whj atima kapala kótópaae momatu yale կaae, mió diaaqkélé yaqse. Ti noatepae, asemó i fo erapó.

“Talené so whjta, Kótó tuénire so whjtamo touyóló bitu, kapala kótó doi sóró horóturaalu, doasi qla deyóló nuku betalepó. Atéturaalu, atima fea sama sóró keyaa fole wékélé mo dekéró nóo, sotamo nópu nokole alaró kae kae dowi alatamo hékese yóló hóko yóo, du betalepó,”

⁸ Atima mepaae nópu nuku betale alané, betä be dêmótei 23,000 so whj sukalépó. Atima atétu betale կaae, dákélé yaqsoró i dere ape. ⁹ Atima mepaae so whjné Tale կaae kelaii sú saleteiné, Talené dowi wulirape dotonóló atima dóló sisiraae faralepó. Atérapa, dğanékélé Tale sú sere ala yaqse yóló dapó. ¹⁰ Mepaae so whj atima ąlisóró fole whjrapetamo dokó dokó depa, Talené whj dóló kemerótü betere ensel dotonóló, so whj mo turó dóló kemeralepó. Atérapa, diákélé atéyaqsoró me whjtamo dokó dokó dere ala yaqse.

¹¹ Take betale so whjpaae eraté wale alarape mepaae so whjné dosşayóló wituraalu kisipa sópóló, mené aseyóló muló beterapó. Keké nale alimó կaae sóró i ala yaalopó deté wale forape mo

dokonóló, mió i kemetere alimó dğapaae mo erótü betepa kelerapó. ¹² Térapa, mepaae so whj de me dowi alané dée néni diriyóló beterapó dere so whj dia, dée naqsoró, mo wisiyóló կaae tawae yóló, dëla fo i dere ape. ¹³ Dowi ala yópóló sú sere ala diğpaae maaté dumí, i haemó betó mole so whj feapaaekélé wua dapó. Tépatei, Kótóné so whj tao su betere ala hale yó taru, diğpaae ai erótü betere sú sere ala mo dekéró eréni, diaq belenére sütöró erótü beterapó. Mepaae dowi ala yópóló sú supa, dia dée néni fotokó buóló, ai seké beleyópóló, Kótóné ama so whj tao sere ala hale yó tareteiné, dia wisi tikipaae sókó faaire tü munaalopó.

Yesuné tikiró faketamo nukuraalu, kapala kótópaae kisipa muóló detere qlatamo touróló naqse

¹⁴ Térapa, yalo hosaa mole ne norape-ó, kapala kótópaae momatu betere ala tuamó bitini, mo tika kae beta. ¹⁵ Diaq fosó fosói kisipa mole so whjtamo betepa, ti yalo i dere fo taleyóló kisipa yae. ¹⁶ Talené diaq wisiróturaalu, sókó farale sameatóró dia fea touyóló bitu, mo kée yóló nukua dumie? Mo betä bred o bulatóró terekeyóló nuku dere կaae, Kerisoné ama tikimó erale wisi wisi ala dia feané sumié? ¹⁷ Ti noatepae, dia fea mo betä o bulatóró terekeyóló nokoleteiné so whj fea mo betä tikitóró daale ala hékearóló yó matapó.

¹⁸ Israel so whjné du betale ala diaqné kisipa muae. Talepaae momaturaalu, kapo tómó bili-ratere qla mepaae so whjnékélé nukua yalepó. Atéyaleteita, ai momaratere ala Talené wisirateretei atimakélé sirapóló hékearó betere ala diaq kisipanié? ¹⁹ Mo whjné naasené Kótó şuróló aletu betere qlaraperó ai kapala kótópaae

hale matere alatamo, mo bete mulapóló yálo diápaae du betere? Meipó. ²⁰ Tépatei, Kótó tuéniре so whjné kapala kótópaae hale matere qłata, mo Kótópaae meni, dowi keperapepaae mótu beterapó. Atétere qłatamo diaaq nuku betepa, ti ai keperapené du betere ala diápaae tékaalopó. ²¹ Taletamo betq kisipa muóló, nokole wéi nukuraalu, dowi keperapetamo betq kisipa muóló nokole wéikélé touróló nenénipó. Talené doi sóró horótú detere qla noó, dowi keperapené doi sóró horóturaalu detere qłakélé nóo dere alata, wisini mo dorapó. ²² Ti dą ama so whj bitutei, dowi kepetamokélé fulumu du betere alata, Talené dątamo doasi fopaae buópóló sesemerótú beterapó. Ti aita, Talené ama bole fotokqró dąné bole fotokqtamo surapóló de?

Kisipa tiró betere so whjné yaaitere ala mené seséni, atima sümó enérapó

²³ Fea kae kae ala yaaire fo muni sümó enépatei, ai dere alara pené so whj wisiyóló beterópóló tao senénipó. Kae kae yaaire ala feata, fo muni sümó enépatei, mepaae alané Tale tuámó bitu kisipa tiki tiratere ala wisiraté fumiþó. ²⁴ Mepaae ala duraalu, dia maaté wisiyóló betaaiire alamó kisipa muni, mepaae so whjkélé wisiyóló beterópóló kisipa mutu, erótú betae.

²⁵ Hupu na dotonatere tikimó duputeretei naairaalu, netéyale qlaé yóló woseni, hóko nó betq yae. ²⁶ Ti noatepae, i fo aseyóló muló beterapó.

“I haeró ere qla qłatamo feata, Talené amatórótípó.”

²⁷ Mepaae tué tiki tirénire so whjné diápaae qla naai ape depa, fóló naairaalu neté yale qlaé yóló woseni, hóko nó betq

yae. ²⁸ Tépatei, mepaae whjné duraalu, “Ita kapala kótópaae momayale olapó,” depa ti naose. Ti ai whj q haleturaalu, ama tué tiki doyaqsoró dapó. ²⁹ Yálo i dere fota, naao kisipa sekeyóló kópaae faqsoró dumitei, yappaae ai fo yale whjné naao dere ala kilitu, q kisipa sekęqasoró dapó. Ti yálo kisipané yaaitere ala du betepatei, mepaae so whj atima tuéniре yálo dere ala taleyóló e noatepa só derótú betere? ³⁰ Mené epaae qla naai ape depa ai qla naairaalu, Talepaae mo kée yóló nuku beterapó. Atéró nukupatei, mepaae whjné yálo qla nokole alamó, e noatepa só derótú betere?

³¹ Atérópa, diaaq qla nokole ala ó wéi nokole ala ó mepaae dere alarape fea so whjné kilituraalu, Kótóné doi betq doasi muópóló yae. ³² Atéturaalu, Juda fake ó, Krik fo bole fake ó, Kótóné so whj fea dée nalaqsoró me noa kaae ala depa, ti tué tekeyóló yae. ³³ Ti yálo dere alakélé hóko dumi, so whj feané wisirapó yópóló, tué tekeyóló du beterapó. Ti noatepae, yálo du betere alata, e maaté wisiyóló betaai kisipa muóló dumi, Kótóné so whj fea aluyaqsoró, wisiyóló beterópóló tao saaire ala betq du beterapó.

11

1 Téturaalu, Yesu Kerisoné yale ala yálo suróló du bitu dere kaae, yálo dere alakélé diaqne suróló yae.

Talepaae momaturaalu etéró yae yóló dere fo

² Dia Talené ala eróturaalu, dąné diápaae yae yóló male alarape diaaq kutirimó muló, wisiyóló sya fóló erótú betereteimó, mo kée yóló yálo dia dukirótú beterapó.

³ Dą whj feané topota, so whj teteróló kaae tare whj Keriso betoo, soné topo ti whj betoo,

Kerisoné ama topo ti Kótó betóo eretei, diaaq kisipa yaasepóló i dere ape. ⁴ Mepaae whj dené Talepaae momatere alaró Talené kóló whjrapené ere fotamo yó matere sukamó, ama mo topo me qlané husiratepa, ti q teteróló kaae tare topotei haleratapó. ⁵ Mepaae so dené Talepaae momaturaalu, ó Talené kóló so bitu, ama fo yó matere sukamó, kutiné ó me qlané ama topo husirénitepa, ti q teteróló kaae tare topotei haleratapó. Ama topo husiréni halepatei, Talepaae moma depa, ti ama topo níki sakere aqrapó. ⁶ Mepaae so denétamo ama topo níki me qlané husiraalo hótepa, ti halekeróló tikinérápó. Ama topo níki turó saketepa, ó tikinalemó q halenérápóló kisipa mutepa, ti me qlané husiranérápó. ⁷ Ti whjta, Kótóné ama kae ere dero asotamo suróló alereteiné, momatere ala ó fo yó matere ala yaai, ama topo me qlané husiranénipó. Tépatei, so betere alata, whj tao sóró hale horaairaalu erapó. ⁸ Ti noatepae, take soró whjtamó kaarale sukamó, whj so tuamó kaani, sotei whj tuamó kaaró beterapó. ⁹ Atére kaae, Kótóné whj alereteita, so tao sópóló ini, soné whj tao sópóló, kisipa mutu erapó. ¹⁰ Atére alaró ensel-rape betere alatamomó kisipa mutu, sorape atima fea whj aqmó beterapóló kisipa yópóló, ama topo me qlané husiranérápó.

¹¹ Tépatei, Tale tuamó bitu so whj meiyóló ama wotoró betóo, whjklé so meiyóló ama wotoró betóo, inipó. ¹² Ti noatepae, take sota whj tuamó sókó wóo, miómo soné deyoo whj deyoo du beterapó. Tépatei, ai alarape feata, Tale tuamótóró kaarótú beterapó. ¹³ Yalo i dere fo wosóló diaaqtei taleyae. Sorape atima topo me qlané husirénutei, Kótópaae mo-

matepa ai wisire? Mo meipó. ¹⁴⁻¹⁵ Whjné ama topo nikitamo foloratepa, ti q hale yóo, soné ama topo níki foloratepa, ti q dukiróo yópóló, erapó. Ti aita, ama ere alapóló kisipa yópóló, erapó. Ti noatepae, soné foloi topo nikita, ama tiki husuróló eró beterapó. ¹⁶ Mepaae whjnétamo i dere fo woseni, hóróló dowqae fu betepa, ti atei kaae so whjpaae dñé ó kae kae hae kwiamó betó mole Keriso fake so whjnékélé me ala yaaire tñ kae muni, dñ feané mo betä alatóró yó tarapó.

Talené qla nokole alamó ere fo
¹⁷ Yalo diapaae i ala yae, i ala yaqse yóló i dere fota, diaaq du betere alamó wisirapóló yalo dia dukiróturaalu dumipó. Ti noatepae, dia touróló du betere alané so whj só deróló dorótú betereteiné, mepaae dere wisi ala teteró beterapó. ¹⁸ Yalo diapaae folosóró dere fo i ape. Dia tourótua dere sukamó, fea betä kisipa muni, fake tekeyóló kae kae betó mulapó dere fo yalo wosalepó. Dia tuamó ai ala mo du dapóló kisipa mutapó. ¹⁹ Dia fea betä kisipa muni, me fakené dere ala kae du beteretei, Kótóné kqae kolóló, i faketa mo donorapó deretei mo so whjné kolpóló hakearatapó. ²⁰ Dia fea betamó touróló bitu nokole qlata, Talené ama erale alamó, ama doasi doi mulóturaalu nokole aqnipó. ²¹ Ti noatepae, dia atéró qla nukuraalu, so whj fea wópóló kaae taní, mepaae so whj hóko hapale nukua dapó. Dia qla betamó bitu mepaae whj wotené sukóo, mepaae whj wéi dekéró nóló keyaa fóo, du beterapó. ²² Ti dia mo qlaró wéitamo naaire mo be tñipá de? Atéu betere alané Kótóné touróló beteró betere so whj hale qla aqróo, mepaae qla qla meire so

whị halerótua yóo, du beterapó. Diaaq ai du betere alamó, yalо diqpaae noa fo yaaloé? Aita, wisi ala dapóló yalо dia dukiranére? Mo meipó.

²³⁻²⁴ Ti noatepae, Talené ępaae yó matepa yalо diqpaae yó male fotei, momó i dere ape. Tale Yesu dópóló eleké deale dikitamo *bred* o tao sóró Talepaae mo kée yóló, kolokó daalu yóló mótu duraalu, “Ita, yalо dia tao suraalu, matere tikipa diaaq nukuraalu, yalо yale alamó ę kisipa keteréni, tué yó taru nae,” yalepó. ²⁵ Atéró ola nóló kemetepa, ola nuku yale kaaetóró wéi belere wuti tao sóró duraalu, “I wéita, yalо sókó falaaire samea Kótóné ama so whị tao saalopóló ere kisi fo dirirótua beterapó. Térápа, dia i wéi nukua dere dokó yalо yale ala tué yó taruraalu, i ala hágla deté fu betaе,” yalepó. ²⁶ Ti noatepae, betere dokó i *bred* oró wéitamo nukulétóró fu betaalopó. Atétere alané, Tale sukále ala hágkeamó yó maté fóló, ą wale su kamó sókó faalopó.

²⁷ Atérápа, mepaae so whị denétamo Talené *bred* o ó wéi kisipa tekeyóló nénitipa, ti Talené ama tikiró sameatamo bete muni, hágla ola agratereteiné, dowi ala dapó. ²⁸ Ai őlaró wéitamo nokole alata, doasi bete mole őlapóló kisipa muóló, folosóró ą tuqmó mole ala tuéneitei taleyóló nukupa, ti mo wisirapó. ²⁹ Ti noa yaqsóró meipó. Mepaae whị dené ai wéiró őlatamo nukuraalu, Talené tikipóló kisipa muóló néni hágla hóko nuku betepa, ti Talené ą só deraaire ala amatei eratapó. ³⁰ Atétu betere alané dia tuqmó mepaae so whị turó fotokó buni, bé yóo, mepaae mo kisi daayóo, mepaae so whị mo ti sisiraae fóo du beterapó. ³¹ Tépotei, dğné hásokó fóló du betere ala dğnétei taleyóló donoratepa, ti Talené dğ

só deraalomeipó. ³² Dğné du betere ala Talené ama taleyóló dğ i haemó hágla betó mole so whítamo touróló só deraqsóró, dğné du betere dowi ala taaróló tý wisipaae fópóló donoróturaalu, ama dğ deké su beterapó.

³³ Atérápа, yalо ne norape-ó, Talené őlaró wéitamo nokole su kamó, so whị fea betamó tourále wapa naasepóló, kaae tawae. ³⁴ Dią mepaae so whítamo wotetepa, ti mo ola diaaq bemó nóló wonérapó. Ti dia atéró fea touróló bitu, du betere ala Talené taleyóló diaței só deraqsóró dapó. Ę aipaae wale su kamó, yalо i dere fo tómó mepaae diaç donoratere fokélé yaalopó.

12

Mepaae so whị tao sópóló, Dđi Kepe Wisiné hágla matere ala

¹ No nerape-ó, Talené Dđi Kepe Wisiné hágla matere alarape dia tuéni, kóló kóló yaqsóró i dapa wosae. ² Dią Keriso betaa hágla betale alimó, fokélé initere kapala kótórapepaae tué tiki tirópóló, netéró mepaae alané dia kópaae ąlisóró felerópó. ³ Dią ai ala eretiné yalо diqpaae i dere fo wosae. Kótóné Dđi Kepe Wisiné mepaae so whị fotokóratepa, “Yesu mo ti dorópóló yae,” fo mo enénipó. Mepaae so whị Dđi Kepe Wisiné fotokórenitepa, ti “Yesuta, dğ teteróló kaae tare Talepó,” fo mo enénipó.

⁴ Talené ama ala erópóló, mo betá Dđi Kepe Wisinétei kae kae ala erópóló, so whị feapaae hágla dokorótua beterapó. ⁵ Mepaae Keriso so whjné Talené ama so whị tao saaire ala kae kae mupatei, ai alarape fea teteróló kaae tare Tale mo betatóró beterapó. ⁶ Ai betá Kótónétóró so whị fea tuqmó kae kae alarape fea erótua beterapó.

⁷ Talené so whj mo fea wisiyóló beterópóló, Dëi Kepe Wisiné ama erótú betere kae kae wisi ala hąkearóturaalu, so whj feapaae betä betä yóló dokqrótua beterapó. ⁸⁻¹⁰ Betä Dëi Kepe Wisinétei, me whjpaae ti mepaae Keriso so whj fosó fosóre ala yó melópóló melóo, me whjpaae ti Kótóné mo bete mole fo tué yópóló, yó melaaire ala melóo dere alata, mo betä Dëi Kepe Wisinétóró erótua dapó. Me whjpaae ti Kótóné doasi kelemei ala mo eraalopóló, tué tiki tiratere ala melóo, me whjpaae kae kae kisi bete wisiratere ala melóo, me whjpaae kelemei ala erópóló doasi fotokó melóo, me whjpaae Kótóné ama kóló whj beteróo, me whjpaae ti fea dere ala taleyóló, ita dowi kepené dapó, ita Talené Kepe Wisiné dapóló kääe kolóló tué dere ala melóo, me whjpaae ti kae kae be fo dere ala melóo, dua dapó. ¹¹ Ai dosayale alarape feata, mo betä Kepenétóró eratapó. Tétu ama kisipané enére alatóró sya furaalu, so whj feapaae betä betä yóló dokqrótua beterapó.

Betä tikimótei kae kae qlarape daale fo

¹² Mo whjné tikimó hó naase kele mepaae kae kae qla fea daae moletei, tikita ti mo betatóró daalapó. Atére kaae, dä teteróló kaae tare whj Keriso q tikimó dä fea olekeyóló mo betä tikitóró daalapó. ¹³ Ti noatepae, betä Dëi Kepe Wisiné dä fea wéi tópuróturaalu, Juda fake so whjkélé, Krik fo bole so whjkélé, wae sóró kutó diratere so whjkélé, atima kólené betere so whjkélé, fea mo betä tikitoró alée faralepó. Até duraalu, so whj fea wéi nokole depa betä wéi nuku dere kaae, dä fea betä Dëi Kepe Wisitóró sópóló malepó.

¹⁴ Whjné mo tikimó betä qla maaté daani, kae kae qla fea

dæe mulapó. ¹⁵ Hóné duraalu, eta naase meireteiné ai tikitamo olekenipó depa, ti hó q fesekée fóló kae daale? Téni, tikimótóró olekerapó. ¹⁶ Woséliné duraalu, eta kele meireteiné tikitamo olekenipó depa, ti woséli q dæe fóló, kae daale? Téni, q tikimótóró olekerapó. ¹⁷ Tiki turótamo keletóró daauqásóró, ti wosetere ala netéró wuqé? Tiki turótamo wosélitóró daauqásóró, ti kélaa sere ala netéró wuqé? ¹⁸ Ti tikimó daale kele, naase, hó mepaae kae kae ere qla fea Kótóné ama kisipané etéró eraalopó yale alatóró eró beterapó. ¹⁹ Ai qlarape featamo betä qlatóró daauqásóró, ti tikipó fo néteró wuqé? ²⁰ Ti hó naase, kele, kae kae qlarape fea daae moletei, betä tikimótóró olekée mulapó.

²¹ Kelené naasepaae duraalu, "Me ala yaairaalu, q ya yayqanipó," fo enénipó! Toponékélé hópaae duraalu, "Me ala yaairaalu, q ya yayqanipó," fo enénipó! ²² Atei fo ini, däne tikimó mepaae daae mole sawa doi munire qlarape meitepa, ti däne tiki mo wisiyóló betere ala enénipó. ²³ Däne tikimó daae mole mepaae kelaalo kokó inire qlarape kokó yópóló, däne aurótua dapó. Däne tikimó daae mole mepaae keleterea haleterea qlarapeta, ti kutiné kinótua dapó. ²⁴⁻²⁵ Mepaae keleterea hale initere qlarape, ti däne mo hotowayóló kinótimpó. Tépatei, Kótóné so whjné tiki aleturaalu, mepaae doi munire qlaraperó doi mole qlarapetamo dei kisipa mutu, bóe dóló fake tekeyaqásóró, doi munire qlarapekélé Talené tao sóró doi muaaire ala eralepó. Tétu, tikimó daae mole qlarape betä kisipa muóló, u tao su i tao su du beterópóló, Kótóné atéró touróló daalalepó. ²⁶ Ai qlarape betákótamo seké supa, ti featoró

seké sóo, mekó doasi doi mulatere ala depa, ti mepaae qlarapekélé fea touyóló, héksetamo mo kée yóló haj yóo, du beterapó.

²⁷ Atétere kaae, dia fea dä teteróló kaae tare whj Kerisoné tikimótóró olekereteiné, dia fea ama tikitóró daalopó. ²⁸ Kótóné touróló beteró betere so whj tuämó folosóró Kótóné fo erópoló, dotéyale *aposel* whjrape sóró beteróo, ai sisópaae Kótóné fo yó matere kóló whjrape sóró beteróo, ai sisópaae yó matere whjrape sóró beteróo, ai sisópaae doasi kelemei alarape eraaire so whj sóró beteróo, ai sisópaae kae kae kisi bete wisirópoló sóró beteróo, ai sisópaae mepaae kae kae ala dere tuämó bipi depa tao saaire so whj sóró beteróo, mepaae dere ala mo donotóró deté fu beterópoló sóró beteróo, ai sisópaae mepaae so whj kae kae be fo yópoló, sóró beteróo, erapó. ²⁹ Ti ai so whj featóró Kótóné dotéyale *aposel* whjrape betere? Atima featóró Kótóné fo eratere kóló so whj betere? Meipó. ³⁰ Atima featóró Kótóné fo yó matere so whj betere? Atima feanétóró doasi kelemei alarape erótua de? Mepaae so whjné kisi bete wisiratere Kótóné atima feapaaetóró melaleé? Kae kae be fo-a, atima feané du betere? Dëi Kepené yó matere kae kae be fo fetere ala feané dua de? Mo meipó. ³¹ Ti so whj fea tao saaire ala betä senée yóló ekèle du betae. Talené kae kae ala eraaire tñ wisi mió yalo diapaae i dere ape.

13

No nerapepaae hosaa muóló yaala sókó fole ala

¹ È tuämótamo so whjpaee yaala sókó fole ala munirutei, Talené ala eróturaalu, mo whjné bole kae kae be fo ó *ensel*-rapené be foné du

betepa, ti hale fo whaayóló so whj wisinarótú beterapó. ² Dëi Kepe Wisiné ç fotokoratepa, Kótóné kóló whjrapené dere foró kinó betere fotamo fea yalo tué yóo, Kótóné bete mole fo so whjpaee yó melóo, mepaae hasi fosópaae ai daae mole tiki taaróló, kaepaae daane fae yaaire tué tiki tiratere alakélé sumó yóo epatei, yaala sókó fole alatamo è tuämó munipa, ti ç mo hale qla kaaené kelerapó. ³ Yalo mole qla qla fea yolealere so whj tao sóró melóo, Talené ala eróturaalu mepaae so whj tao saai dapóló kisipa mutu, yalo tikikélé mené simó sukylaa dalópoló melóo duraalutei, yaala sókó fole ala è tuämó munipa, ti Talené émó me dupu melaalomeipó.

⁴ Mepaae so whjpaee yaala sókó fu betere so whjta, kae kae sekéi ala wapakélé, me qla meipóló dua beleyóo, naameyóló mo dua bitu wisi ala betä eróo, du beterapó. Yaala sókó fole whjné me whjné dere ala kilitu, ekélé etei kaae ala enée yóló dei kisipa muóo, nene yóló bopé fake yóo, doasi whjpoló kisipa mutu mepaae so whj só deróo, mo enénipó. ⁵ Yaala sókó fole so whjné, mepaae so whjné inire alamó hoko haleratere ala ini yóo, atima kisipa felé yaaire ala maaté ini yóo, fopaae butere ala hapale ini yóo, mepaaené eratere dowi ala kwia tokó melaaire kisipa muni yóo, erapó. ⁶ Mepaae yaala sókó fu betere so whjta, dowi ala tuämó héksetu, mo bete mole ala wisimó betä mo kée yóló héksetu beterapó. ⁷ Yaala sókó fu betere so whjné atima ne norapepaae sekéi ala eraqsoró sesé yóo, Talené tao saalopóló kisipa mutu, tué tiki tiratere ala taaréni, betere dokö hale yó tawóo, take nalopaae Talené däpaae wisi ala eraalopóló kisipa tiróo, kae kae sekéi ala wapakélé haepaae derepéní, betere

dokó hale beléetóró tawóo, du beterapó.

⁸ Kótóné kóló whj bitu, ama fo erótú betere alakélé me sukamó taaloo, kae kae du betere be fokélé kemeyóo, doasi kisipa sere alakélé kemeyóo yaalotei, yaala sókó fole ala betá mo kemekélé ini, hale muótóró tawaalopó. ⁹⁻¹⁰ Ti noatepae, mo bete mole fo dáné tuépatei, mo turó tuéni yóo, dä Kótóné kóló whj bitu, ama dápaae yó male fo dánémo mepaae so whjpaae mo turó yó meni yóo du beterapó. Tépatei, mepaae alarape Talené ama mo turó eratere alimó, mepaae eréni hale kwia mole alarapekélé fea aluraalopó. ¹¹ E ketei kaae betale sukamó, yalo dere fokélé keteiné fo kaae yóo, tuékélé keteiné tué kaae muóo, mepaae ala bete diriyóló tué deté fole alakélé, keteiné dere ala kaae yóo, yalepó. Téyaletei, e doa yóló whj bitu, take ketemó deté wale ala mo ti taaralepó. ¹² Mió dáné i kilitu betere alata, bete diriyóló kilini, aso asore *klas-mó* kelepaan kilitu dere kaae erapó. Tépatei, nalo kelepaan kaaetamo duraalu, ti mo diriyóló kelaalopó. Mióta, mepaae ala dáné tuéretei, mepaae wisiyóló tuénipó. Talené e mo turó diriyóló tuéru ere kaae, take yálokélé tué yaalopó.

¹³ Mió i alimó mole doasi bete alarape i ape. Tué tiki tiratere alakélé, take nalopaae Talené dápaae wisi ala eraalopóló hajtu betere alakélé, yaala sókó fole alakélé, ai alarape tuámó mo doasi bete mole alata, ti yaala sókó fole alapó.

14

Talené kóló whjné dere foró kae kae be fotamo yópóló hale matere ala

¹ Yaala sókó furaalu, Dëi Kepe Wisiné hale matere alarape mo

keteke buóló su beta. Tétu Kótóné kóló whj bitu, ama fo yó matere alata, mo doasi topo alapa, mo wisiyóló sae. ² Ti noatepae, mepaae so whj dené du betere kae kae be fota, mo so whjpaae dumitei, Kótópaaetóró du beterapó. Atéró kinóló mole alarape ama kepe tuámó du betepatei, so whj feané ai dere fo wosóló bete tuéni kóló kólórapó. ³ Tépatei, mepaae Kótóné kóló so whjné mo so whjpaae Talené fo i ape yóló yó móituraalu, so whj diriyóló beterópóló fotokó buloo, halaainé beterópóló keteke bulóló ma fo yóo, whaalia duraalu fomaake kisipa mutere so whj kisipa felératere fo yóo, du beterapó. ⁴ Whj me dené kae kae be fo du betepa, ti atétere whj ateí wisiyóló beteratere ala du beterapó. Tépatei, Kótóné kóló so whjné, ti so whj feapaae Talené ere fo i ape yóló yó mótu betepa, ti Kótóné fake so whj fea diriyóló beterópóló tao su beterapó. ⁵ Diä so whj feané kae kae be fo depa, mo wisirapóló kisipa mutapó. Tépatei, Talené kóló whjrapené dere fo diä feané depa, mo wisirapó. Kótóné kóló whjrapené yó mótu betere alané kae kae be fo du beteretei teteró beterapó. Tépatei, Kótóné touróló beteró betere so whj diriyóló beterópóló, kae kae be foné du beteretei bete mené feteyóló yó matepa wisirapó.

⁶ Térappa, no nerape-ó, e aipaae wóló kae kae be foné du betepa, ti yalo diä netéró tao saaloé? Tépatei, Kótóné mepaae kinóló mole alarape diápaae hakearóló yó matepa, ó Kótóné so whj mokoleyaa yóló betaqsóró ere ala bete fea yó matepa, ó Kótóné kóló whj bitu ama fo yó matere ala ó Kótóné bete mole fo etérópóló yó mótu betepa, ti ai alarapené diä

mo súmó tao saalopó. ⁷ Wole fo duraalu, mo whjné aleale fó wuti ó kítkaaae qla harp wisiyóló dupa, ti so whj feané wosóló felé yaalotei, hóko dupa, ai hale wosetere so whjné noa wole fo du dérópoló, kóló kóló yaalopó. ⁸ Atétere kaae, bóe daai haletua dere ukulumó wuti wisiyóló dini hóko depa, ti bóe dele whjrape atima bóe faairaalu, netéró siki siki yaaloé? ⁹ Diaaq dere alakélé ai ala kaaené kelerapó. Diáne dere fo so whjné kisipare foné initepa, ti ai fo bete netéró kisipa yaaloé? Atéró dere fota, so whj bitinire tikimó wotoró bitu dere fo kaae aqrapó. ¹⁰ I haemó kae kae be fo buó moletei, me fokó bete munire fo kae buni, mo fea bete mole fotóró bulapó. Ai be fo talerape atimané foné bete kisiparetei dà feané mo tuérapó. ¹¹ Mepaae whjné dere be fo ýalo wosóló bete wisiyóló sinitepa, ti be fo kae bole whjné é kae be fo bole whj nisi yóo, ýalokélé ai whj à kae be fo bole whj nisi yóo, du beterapó. ¹² Ti diá tuámókélé atei kaae alatóró du beterapó. Dëi Kepe Wisiné hale matere ala saai dapóló, diá doasi ekele ai du beterapa, Kótóné touróló beteró betere so whj diriyóló beteratere alata, doasi bete mulapa, keteké buóló sae.

¹³ Atére betené, mepaae kae kae be fo du betere whjné dere fo bete amatei feteyópoló Talepaae momarae. ¹⁴ Ti noatepae, ýalo be fo kaené dere momata, kepené maaté du beterapó. Tépatei, ýalo tué tikitá, ti kaepaae mole aqrapó. ¹⁵ Térapa, ýalo noa alakó yaaloé? Ýalo moma duraalu, kepetamo yóo, ýalo tuénékélé yóo, wole fo duraalu, ýalo kepetamo yóo, tuénékélé yóo enérapó. ¹⁶ Naaó kepetamo turóné Kótópaae mo kée yóló à hale horótú betepa, ti naao du betere fo bete wosenireteiné,

“Mo kée, téyópoló yae,” fo hale netéró yaaloé? ¹⁷ Ti naao mo kée fo du betepatei, ai foné u whj tao sóró diriyóló beterótumipó.

¹⁸ Ti diá feané kae kae be fo du betepatei, ýalo kae kae be fo dere alane diá mo teraae faleteine Kótópaae mo kée du beterapó.

¹⁹ Tépatei, Kótóné touróló beteró betere so whj tuámó, ýalo ama fo yó móturnaalu, so whjné wosóló bete kisipa yaairetóró aporó fo kwiatamo yó matepa, ti mo wisirapó. Téni, so whjné wosóló kisipa enénire 10,000 fo kukwia kae kae be foné depa, ti netéró wosóló kisipa yaaloé?

²⁰ No nerape-ó, diá keteirapené tué kaae mutu betaçse. Diá dowi ala yaaire kisipa muni, awá nokole naale senaale kaae aqyóló betae. Tétu, diáne mole tué tikikélé, mo dirire so whjné tué kaaetóró muóló betae.

²¹ Kale tukóló muló betere fo tuámó Talené i fo dapó.

“Ýalo so whjpaae kae kae be fonékélé, be kaemó wale whjrapené kólónékélé i so whjpaae yaalotei, ýalo dere fo bete atimané mo wosókélé yaalomeipó.”

²² Térpa, ai kae kae be fo du betere alata, tué tiki tiró betere so whjné kolóló tué yópoló dumitei, tué tiki tirénire so whjné kilitu, ita Talené me ala yaairemó dapóló kisipa yópoló dapó. Tépatei, Kótóné kóló whjrapené ere fo i ape yóló yó mótu betere alata, tué tiki tirénire so whj tao su dumitei, tué tiki tiró betere so whj tao suraalu dapó.

²³ Atéreteiné Kótóné fake so whj feané kae kae be fo du beteremó, mepaae ai be fo tuéni, kóló kólóre so whj ó tué tiki tirénire so whj diá beterepaae wóló, diaaq du betere ala kiliaturaalu, diá keyaa fole so whj aqrapó yaalomei? ²⁴ Diá fea Kótóné kóló so whj bitu, ama fo

i ape yóló yó mótu betepa, kale mo fo bete tué tiki tirénire so whj ó mepaae mo fo tuéniire so whj wouraalu, so whjné dere alané ama hosamó suraalu, ą dowi ala du betere whjpóló mutere kisipané ą só deraalopó. ²⁵ Talené ai whjné du betere ala taleyóló, ama hosaa tuamó kinóló mole ala hakearaalopó. Atéteremó, ą deraapisa fóló fió mulu, so whj feané keletómó Kótóné doi hale horóturaalu, “Kótó dia tuamó mo ai betere ape!” yaalopó.

Talepaae mo dono tu sya fóló moma yae ere fo

²⁶ No nerape-ó, diaaq kisipa yópóló djané diapaae me noa fo yaaloé? Dia fea touróló bitu, mepaae so ó whjné ama kisipare wole fo yoo, mepaae so ó whjné so whj feané wosóló kisipa yópóló, Talené fo yó meloo, mepaae so ó whjné kinóló mole ala Kótóné apaae yó matepa, amamo so whjpaae yó meloo, mepaae so whjné kae kae be fo yoo, mepaae so ó whjné kae be foné dereteti bete feteyoo, depa mo wisirapó. Ti ai dosayale alarapeta, Kótóné fake so whj fotokó buóló beteraaire alatamo epa, ti enérápó. ²⁷ Mepaae so whjné kae be foné yaaitepa, ti so whj feané dere fapo ini, sore ó tamо so whjné betá betá yóló enérápó. Atéró dere fo me so ó whjné bete feteyóló, so whjpaae hakearóló yó manérápó. ²⁸ Ai fo feteyaaire so ó whj bitinipa, ti Kótóné fake so whj tuamó kae kae be foné hakeamó ini, Kótópaae maaté ama kikiti depa, mo wisirapó.

²⁹ Kóló whjné Kótóné ama fo Keriso so whjpaae yó matepa, ti tamо ó sore whjnépi yó melópóló yae. Atéró kemetepa, ti wosale so whjné ai fo bete kaae kolóló hotowaró talenérápó. ³⁰ Me whjné yó matere fo wosetu betere so

whj tuamó Dëi Kepe Wisiné i fo yae yóló yó matepa, ti ai fo yó mótu betere ala kapala taaróló, ai so ó whjné fo yópóló té melae. ³¹ Ai so whj fea kisipa sóró fotokó buóló beterópóló, Kótóné kóló so whjrape atima dokó fea betá betá yóló Talené fo yó melanérápó. ³² Kótóné kóló so whj tuamó betere keperapené yaai kisipa mole ala mo donotóró yópóló, ai kóló so whjnétóró teteróló kaae tarapó.

³³⁻³⁴ Ti noatepae, Kótóné so whj tuapaae hoko ala kaaréni, hosaa muni deyóló mo dua beteratere ala kaaratere Tale beterapó. Be hulua dokó feamó Kótóné ama kae beteró betere so whjné du betere kaae, fo wosetere sükamó dia so rape fo tekeni, mo dua betepa wisirapó. Kale tukóló muló betere foné sorape whj aqomó betaere ere fo sya furaalu, mo dua betenérápó. ³⁵ Atima ai yó matere fo bete kóló kóló depa, ti bepaae fóló atima omarapepaae wosenérápó. Ti noatepae, so whj touró betere tuamó soné fo depa, ti aita donoi ala mei, mo hale dere alapó.

³⁶ Ti Kótóné fo-a, dia tuamó keké naleé? Ó ai fo wisi ai be huluamó betere so whj diapaae maaté yó maleé? ³⁷ Whj me dené dia tuamó ama kisipané ą Kótóné fo eratere kóló whj ó Dëi Kepe Wisiné eratere kae kae ala sumó enérápó kisipa mutepa, ti yalo i aşetere fo ti Talené ama diapaae yae dere fo dapóló kisipa enérápó. ³⁸ Téni, mepaae whjnétamo i aşetere fo hale ola aqróló sisópaae eratepa, ti Talené ai whjkélé sisópaae eróló, hale ola kaae aqraalopó.

³⁹ Térápа, no nerape-ó, mepaae so whjpaae kae kae be foné ekesé yóló sesé yaqse. Téni, Talené kóló so whjné yó mótu betere fota, ti mo doasi alapa, keteké buóló yó mótu beterópóló yae. ⁴⁰ Téti, dijané mepaae noa kaae ala yaai

depa hoko ini, kisipa tekeyoló mo donotóró sya fóló enérapó.

15

Yesu momó kepaayale fo

¹ No nerape-ó, yalo diapaae take yó mótu betale fo wisi diaaq kisipa keteyaqsoró momó yaai dapó. Kótóné ama fo wisita, bete mulapóló diaaq mo wisiyóló wosaleteiné, diaq ai fo tómó daalu apaae tué tiki tiró beterapó. ² Ai fo wisiné diaq alu yaqsoró tao su beterapó. Yalo diapaae yó male fo wisitamo hotowaró tao tapa, ti diaq ai tao sere ape. Téni depa, ti diaaq kisipa tiki tiratere ala bete munire aqratapó.

³ Talené ai fo wisi mené epaae yó matepa, aita mo doasi bete mole fopóló kisipa mutu, yalomdiapaae yó malepó. Ai fo i ape. Kótóné asemó ere fo dokonóturaalu, dñé dowi ala tokóló aluraai so whj teteróló kaae tare whj Keriso a sukalepó. ⁴ Atéró a douróló, sore be dë kemetepa, kale asemó ere fo dokonóturaalu, Talené a kepaaróló beterapó. ⁵ Atéró kepaayóló, Pitané a kolópóló yó meloo, ai kílipaae ti kale 12 yó matepa wosetere whjrapaaekélé yó meloo, yalepó. ⁶ Atéyale sisópaae 500 bosenóló mepaae tómó beleróló, betere no nerape fea touró betere tikimó, a hakeamó sókó walepó. Até yale so whj mepaae sisiraae feletei, mo turó so whj ti hale betó mulapó. ⁷ Ai sisópaae Jempsaae yó male wóló, nalo ti Kótóné doteyale aposel whjrapé feapaae yó male felepó. ⁸ Mo kemerále wouraalú, soné naale deyaaire be dë teópatei, hoko be dëmô detu dere kaae, Yesuné a i ape yóló, epaae yó male walepó.

⁹ Ekélé Talené doteyale aposel whjtei, mepaae aposel whjrapé betere aqmó doi muni, mo

belei sokótei beterapó. Ti noatepae, Kótóné fake so whj yalo susupuróló dowi ala erót betaleteiné, e aposel whj beteraaire sunipatei, Talené e sóró beteralepó. ¹⁰ Tépatei, Kótóné hamokoróló hale tao saleteiné e etei kaae whj i betere ape. Ama e atéró tao sale ala hñeni, e tuapaae mo doasi ala eró beterapó. Ai ala epa kisipa mutu, yalo diale kutóné mepaae aposel whjrapené diale kutó mo bosenée felepó. Ti aita, yalo fotoknén initei, Kótóné hamokoróló hale tao sere ala e tuamó muluraalu, yalepó. ¹¹ Térapa, yalo ó atimané diapaae yó male fota, me kae meipó. Dá feané i yó mótu betere fo wisitóró mopóló dijané wosóló kisipa tiralepó.

Sukutere whj momó kepaayaaire fo

¹² Dñé diapaae Talené fo yó mótnuraalu, so whj teteróló kaae tare whj Keriso mo ti sukaletei, Kótóné a kepaaró beterapóló yó male fo dijané wosalepó. Atéyaletei, diaqkó mepaae so whjnén duraalu, sukale whj momó kepaayóló betaalomeipó dere fo-a, dijané mo fo dapóló de? ¹³ Sukutere whjtamó kepaayaalomeipó kisipa mutepa, ti so whj teteróló kaae tare whj Kerisokélé kepaayóló bitinipóló kisipa muae. ¹⁴ Keriso atamo kepaayóló bitinipa, ti dñé yó mótu betere foró diaaq kisipa tiró betere alatamo bete muni, hale qla kaae aqratapó. ¹⁵ Ai ala tómó, Kótó a etei kaae Tale beterapóló dñé yó mótu betere fo, kapala fotei yó mótu bitirapó kisipa muae. Ti noatepae, so whj teteróló kaae tare whj Keriso mo ti sukaletei, Kótóné a momó kepaaró beterapóló, dñé diapaae yó mótu betalepó. Ti sukale whj momó kepaayaalomeipó

fotamo mo du betepa, ti Kerisokélé Talené kepaaró bitinipó enérápó. ¹⁶ Ti noatepae, sukale whjtamo kepaayóló bitinipa, ti so whj teteróló kaae tare whj Kerisokélé kepaanipóló kisipa muae. ¹⁷ Kerisotamo kepaaró bitinipa, ti diaaq kisipa tiki tiratere alakélé bete muniru, diaaq du betere dowi ala tuamó diq hale betó tarapó. ¹⁸ Keriso atamo atépa, ti ą tuamó betepa sukale so whjkélé mo ti alurapó enérápó. ¹⁹ Nalo betaaire alimó dä kepaayóló betepa, Kerisoné däpaae wisi ala eraalopóló hajtu beterapó. Atépatei, mepaae so whjné mió i alimó maaté wisi ala kelaalopó dere fotamo mo du betepa, ti däpaae doasi sekéi ala eraaiteremó, mo doasi wirapó.

²⁰ Tépatei, so whj teteróló kaae tare whj Keriso ą sukaletei Kótóné mo kepaaró beterapó. Atéreteita, sukutere so whjkélé kepaayóló beterópóló, kutómó qla folosóró ȳlumétere kaae, ąpi kepaayalepó. ²¹ Ti noatepae, betä whjné yale dowi alané sukutere ala dä so whj tuapaae sókó walepó. Até yale kaaetóró, betä whjné yale alané ti kepaayóló betere ala kaaratapó. ²² Ti däta, Adamné kaarale fake ereteiné, dä fea sukutua dapó. Atétu dere kaae, Kerisoné ama fake so whj fea ti ą tuamó betereteiné kepaayóló betaalopó. ²³ Atéyáalotei, ai ala hale hokö ini, ama mole tutóró sya furaalu, yaalopó. Aita, kutómó qla folosóró ȳlumétu dere kaae, Keriso ąpi kepaayóló beterapó. Atérené nalo ą fesaae wale sukamó, ti ama so whjkélé fea ąre kaae kepaaróló beteraalopó. ²⁴ Téró, Kerisotamo bóe du betere topo whjrapékélé, atimané teteróló kaae tare alarapekélé, atima so whjkélé, atimané bole fotokökélé, fea doróló kılipaae,

ti ama so whj teteróló kaae tare ala Alima Kótóné naase tuamó munaalopó. Atéteretamotóró, mo kemeyaaitere be dę sókó waalopó. ²⁵ Ti ama teteróló kaae tare ala hale deté fóló, ama bóe whj mo ti dóló kemeratere suksamó sókó faalopó. ²⁶ Atéró bóe dilé fóló, mo ti kemeróturaalu, daaire bóe whjta, ti sukutere alapó. ²⁷ Ti fea ala fea Kerisoné ama teteróló kaae tanópóló, Kótóné ama naase tuamó mulalepó. Ti ai fea alapó dereteita, ama Naalené naase tuamó mulale seké Kótó ą Naalemané teteróló kaae tare aqmó bitiniretei mo hakearapó. ²⁸ Ai ala yóló kemetepa, fea ala teteróló kaae tawae yale Kótóné ama naalema ą aqmó beterópóló yaalopó. Ai alata, fea ala Kótóné amatóró teteróló kaae tawaai erapó.

²⁹ Sukutere whj kepaayaalomeipó dere fotamo mopa, ti sukutere so whj wisi bepaae fópóló kisipa mutu, mepaae whjrape węi tópuratere ala noatepa du betere? Sukutere whj kepaayaalomeipó dere fotamo mopa, ti węi tópuratere ala hale qla kaae aqrapó. ³⁰ Sukale so whjtamo kepaanitepa, ti dä i kutó diyaai kae kae bóe whj betó mole tikipaae betere dokç noatepa fua wua du betere? ³¹ Yalo no nerapeó, diq dä teteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuamó betepa, ama diq tuamó erótü betere wisi ala kilituraalu, Talepaae yalo mo kée yóló, ę bopé faketu beterapó. Yalo i dere fota, mo dapó. Diq tao saai kisipa mutu, Talené ama fo wisi eraté kotere dokç ę mo felekemó sukitei hásokó fua dapó. ³² Ę Epesus bemó whj dó nokole syaae kaae qla aqre whjrapené yalo du betere ala seséturaalu, etamo doasi bóe du betalepó. Atéyáleteita, i haemó mole wisi

wisi ḥla saai kisipa mutu, imó ti noa ḥla wisikó senére? Sukutere whj̄ kepaayaalomeipó dere fo mo depa, ti dijané yó tare mara mole fo sya furaalu,

“Dóta d̄a sukaireteiné, mió bet̄a ḥlaró w̄ejitamo mo dekéró naalopa sae!” enérapó.

³³ Mené dią kópaae ąlisóró faqṣóró yae. Du betere mara mole fo bet̄a i ape.

“Wisi ala dere wh̄irape dowi ala dere wh̄irapetamo tamoyóló betamó kotepta, ti atimané dowi ala yapaae tokó melaalopó.”

³⁴ Dią topo doyóló keyaa furaalu, hoko du betere dowi ala mo ti taaróló, kisipa wisi muóló, take yale ala momó fesaae fóló yae. Ti noatepae, Kótó tuéni hâle betere so whj̄ dią tuamó betó moletei kilitu dią haleyae.

Kepaayóló kae tiki daayóló betaaire fo

³⁵ Atépatei, mené i kaae fo enérapó. “Kale sukaile so whj̄ momó netéró kepaayaaloé? Atéró noa kaae tiki daayóló waaloé?” yóló wosenérapó. ³⁶ Aita, kisipa okokoi whjné dere fo kaae aqrapó. Ti noatepae, kutómó mo ḥla wae bilitereteimó kisipa muae. Whjné bilitere ḥla waeta, haemó kelaayóló u tuamó bole kené ti tumu sókó hotua dapó. Haemó biliteretei kelaal initiate, ti tumu horaalomeipó. ³⁷ Diaaq ḥla wae bilituraalu, ḥla nokoletei mo turó bilini, whit ó bupi ó besqae ke maaté bilitua dapó. ³⁸ Atéteretei ai ḥlarape huturaalu, Kótóné kisipané daalópóló yale tikitóró daatua dapó. Ai biliyale ḥlarape fea mo ama tiki daaitóró hutua dapó. ³⁹ Fea ḥlarapené daae mole tikita bet̄a kaae mei, so whjné tiki ama kae daayoo, hupu ó na mepaae betó mole ḥlarapené tiki ama kae daayoo, bané tiki ama

kae, yané tiki ama kae, yóo erapó.

⁴⁰ Sámó daae mole ḥlarapené tiki ama kae, haemó ere ḥlarapené tiki ama kae yóo erapó. Sámó daae mole ḥlarapené tiki mo kokqi d̄e wisinaale yóo, haemó yó mole ḥlarape kelaalo kokqre ala ama kae yóo, erapó. ⁴¹ Sukané d̄e wisinaale ama kae, wéliéné d̄e wisinaale ama kae, h̄orerapené d̄e wisinaale ama kae, mepaae hörené d̄e mo doasi yóo, mepaae hörené d̄e mo sawa yóo, erapó.

⁴² Sukutere whj̄ momó kepaatukélé, atei kaae alatórø yaalopó. Mo tiki sukóló douratepa kelaal yaalotei, kepaaratere tiki momó kae doyóló alu yaalo meipó. ⁴³ Sukuturaalu, tiki tuamó hale dere alaró doasi doi munire alatamo mupa sukóló dourateretei, momó kepaaroló beteratere ala ti mo d̄e wisinaale tuamó beteraalopó. Sukuturaalu fotokø buni, béré ala tuamó sukutepa dourateretei, mo doasi fotokqi ala tuamó kepaaraalopó.

⁴⁴ Sukutepa douratere mo tó tikita, hae tiki ereteiné kelaal dua dapó.

Téretei, momó kepaatere tikita, kepené dere ala tuamó daaleteiné mo ama kaepó. I haemó mo tiki daalure kaae, take nalo kepaayóló betaaire sukamókélé, kepené ere ala tuamó mo kae tiki daayóló betaalopó. ⁴⁵ Atéreteiné asémó i fo erapó.

“Folosóró wale whj̄ Adam a mo whj̄ tiki daayóló sókó walepó.”

Nalo kemerótú wale whj̄ Adam a, sukóló kepaaturaalu, ti so whj̄ betere bete matere kepené tiki daale whj̄ alée felepó. ⁴⁶ Kepe tiki daale whj̄ folosóró sókó wéni, mo tiki daai whj̄ folosóró wóló, ai kinipaae ti kepe tiki daale whj̄ sókó walepó. ⁴⁷ Folosóró wale whj̄ta, i haené aleale whj̄ betatei nalo ti hepen-mó betere

whj walepó. ⁴⁸ Haené aleale whjné ama deyóló fake firale so whjta, ti ama tikitóró daayóo, hepen bemó wale whjné ama deyóló fake firale so whj ti ama hepen tikitóró daayóo erapó. ⁴⁹ Dá haené aleale whjné tiki daalure kaae, hepen bemó wale whjné tiki kaae dákélé daayaalopó.

⁵⁰ No nerape-ó, yało diąpaae i dere fo wosae. Dá sukutepa, ti i daale tikitamo Kótóné teteróló kaae tare tuamó bitj faalomeipó. Atére kaae, dá sukgló kepaayóló furaalu, dğné i dorótú betere tikitamo turó feni, mo dokélé iniyaaire tiki daayóló betaalopó. ⁵¹ Kinóló mole ala yało diąpaae hąkearóló i dapa wosae. Dá Keriso so whj mo fea sukałomeitei, betere whjklé sukałe whjklé, mo fea take daale tiki taaróló, mo kae tiki daayaalopó. ⁵² Kemeróturaalu ukulumó wuti haleteretamo, dğné mió i daale mo tiki taaróló, dá mo fea kae tiki daane wale alata, epée fitja du dere kaae yaalo ai ape. Ti noatepae, kale ukulumó wuti hale deretamo, sukałe whj kepaayóló do initere tiki daayóo, dá fea i daale tiki taaróló, kae tiki daayóo yaalopó. ⁵³ Ti noatepae, doyóló sukuł betere tiki tómó dokélé ini, mo ti betere tiki kuti derótú dere kaae yóo, sukułere ala sukuñtere alañe husuróló aluróo, yaalopó. ⁵⁴ Doyóló sukułere tiki tómó mo betere tiki kuti kaae deróo, sukułere ala sukuñtere alañe husuróló deretamo, asémó i ere fo mo dokonaalopó.

“Talené ama bóe whj dóló teteraleteiné, kale sukułere alakélé qla kaae nó deróló aluralepó,” erapó.

⁵⁵ Me asere fo i ape.

“Sukułere ala-ó, so whjtamo naao bóe dóló atima teterale ala momó mule? Sukułere ala-ó, Wuliné whj detu dere

kaae yóló sukuñale ala-a, momó mule?” erapó.

⁵⁶ Wuliné whj tukó nóló sukuñotu dere kaae, dowi alañe dä sukopóló dua dapó. Dowi alañe dä mo ti só deropóló, Kótóné tukóló, muló betere foné dowi ala fotok bulótú beterapó. ⁵⁷ Atépatei, dowi alaró sukułere alatamoné dä só deróló teteréni, dä Tale Yesu Keriso tuamó betepa, ai ala teteropóló, Kótóné ama dä fotok mo sümó mótu beterapó. Atétereteimó, Talepaae mo kée du betenérápó.

⁵⁸ Térápá, yało hosaa mole no nerape-ó, dią Talené ala tuamó betepa, mepaae sek̄i ala ó dilikitere alañe dią só deraçsóró, mo diriyóló betae. Ti noatepae, dią Tale tuamó bitu ditere kutóta hale alu yaalomei, dupu saalopóló kisipa mutu, betere dokó mo keteké buóló ditu betae.

16

Kótóné so whj tao saai moni derateremó ere fo

¹ Mió i dere fota, Jerusalem bemó betó mole so whj tao saaire moni-mó dapó. Kalesia hae kwiamó t̄ mole be huluamó betó mole Keriso fake so whjpaae yae yale alarape kaae, diaaqkélé yaasepóló i dere ape. ² Fula dokó kaae sere be dêmó, dią feané meteró moni supa, ti kwiapaae naao sere s̄u dälemótóró sokósu yóló, kae mulótua yae. Ti noa yaai meipó. E aipaae wale sukamó, moni derae yaçsóró kisipa mutu i dere ape. ³ E aipaae wóló diątamó bitu, diaaq sóró beteratere whjrapé Jerusalem bemó betó mole so whjné tué yópóló, atimané sóró faaitere ase yało eróló melaalopó. Diğné atéró hale tao sóró matere moni Jerusalem bepaae sóró fópóló dotęyaalopó. ⁴ Dá taleralemó, epaae yakélé

atimatamo faalopó depa, ti yálo atima dapesó fenérapó.

Pol-sépiné i ala yaai kisipa mutapóló yale fo

5 Folosóró é Masedonia hae kwiapaae fóló, nalo ti dia beterepaae waalopó. Ti é momó fesaae wale alata, Masedonia hae kwia tuamó tégyló dia beterepaae waalo ai ape. 6 É dia beterepaae wóló hágake suamó ó sosóli ali turó aimó diaztamo betaaí kisipa mutepa, ti betenérapó. Atéró dia taaróló é mepaae fupa, ti é yáyare qla diaqne melaasepolópó. 7 Ti noa betené meipó. Mió dä dia beterepaae wóló, mo sawa be dëmô maaté beteró fole hórapó. Téreteiné, Talené ama kisipané folo be dëmô diaztamo beterópóló depa, ti é diaztamo betaaí hékese dapó. 8 Téreteiné, kale Pentikos be dëmô qla deyaaire ali sókó waai teópa, ti é Epesus bemó kaae tawóló betaalopó. 9 Ti noatepae, Talené ama doasi ke bole kutó diyaaire té moleteiné, aimó bitu ama kutó diraalopó. Téyaalotei, ai kutó diyaqsóró sesétere whírapekélé, dekeró betó mulapó.

10 Timoti aipaae wapa, diaaq ápaae me sekéi ala eratepa à wiyaqsóró hotowayóló kaae tawae. Ti ata, é dere kaae Talené kutó dirótú betere whí ai ape. 11 Térapa, me whjné à dape sóró kaae tatere ala hóni, dia feané wisiyóló dape sae. Téró, à momó fesaae waai depa, ti diaaq ápaae hosaa muni deyóló hajtamo dua fae yóló, é beterepaae wópóló dotéyae. Timoti à ipaae momó fesaae wouraalu, ama wotoró wéni, é beterepaae wale Keriso norapetamo wópóló kisipa mutapó.

12 Mió dänené no Apolos-né dere alamó i dere ape. Yálo ápaae ai wale norapetamo dia beterepaae

fae yaletei, té mutere suamó waai dapóló taralepó.

13 Mené dia dilikóló kópaae falaqsóró, hotowayóló kaae tawae. Téturaalu, kale mo fo wisi wosóló, Talepaae kisipa tiratere ala tuamó diriyóló betae. Atéró, mené diaztamo bóe dupa wini, halaainé fotokó buóló betae. 14 Fea ala duraalu, yaala sókó fole ala tuamó bitu yae.

15 Akáia hae kwiamó betó mole so whí kuamó Stepanas-ró ama be whí so whítamota, folosóró kisipa feteyóló Keriso betaletei, diaaq ai kisipare ape. Ai so whíta, Kótóné kae beteró betere so whítao saairaalu, mo doa keteké bulapó. 16 No nerape-ó, dia atei kaae ala dere so whíró mepaae diaztamo toune wóló, wisi kisipa mulu Talené kutó diratere so whítamoaqmó dua betae yóló ma fo i dere ape. 17 Diaaq mole qla kwiapaae é tao sóró melaai yaletei, Stepanas, Fotunatas, Akaikus, atimané mole qla é tao sóró male waleteimó, mo hékese yalepó. 18 Ti noatepae, atimané é tao sale aláné yálo kepe hékese duraalu, diaaq kepekélé hékese yalepó. Atei kaae wisi ala dere whírapeta, so whífeané dukiranérapó.

Kemerótú kóleó yale fo

19 Esia hae kwiamó betó mole Keriso fakerapené diapaae kóleó i dere ape. Akuilaró ama soma Prisila-tamonékélé, atimaamoné bepaae tourótua dere Keriso no nerapekélé Tale tuamó bitu, diapaae hosaa mo turó muóló kóleó dapó. 20 Imó betó mole no nerapenékélé, diapaae kóleó dapó. Kótóné ama kae beteró betere so whjné dere ala sya fóló, diaasisitei apuóló kólo tukó nuku betae.

21 Dia paae kóleó yóló i dere aséta, é Pol-né mo yálo naasenétóró dapó.

²² Mepaae whj dené Talepaae yaala sókó fole ala initepa, ti ai whj Talené mokorópóló yae. Tale-ó, yq dä beterepaae ape!

²³ Dä teteróló kaae tare whj Yesuné hamokoróló hqle tao sere ala diqpaee erópóló yae.

²⁴ E dä teteróló kaae tare whj Yesu tuqmó bitu, yalo diq feapaae yaala sókó furaalu i dere ape. Mo kée, téyópóló yae.

2 Korin

¹ Əta, Kótóné ama kisipa mole ala sya furaalu, so whj teteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné kutó dirópóló dotéyale aposel whj Polné dapó.

I dere aseta dñé no Timoti dñamo wusuró bituraalu, diq Akaia hae kwiamó Kótóné kae beteró betere so whjró, ai hae kwiamó tene Korin bemó betere Kótóné fake so whjtamopaae dapó.

² Dñé Aya Kótóró dñ teteróló kaae tare Tale Yesu Kerisotamoné hamokoróló hale tao sere alaró, hosaa muni deyóló dua betere alatamo diqaae erópóló yae.

Kótota qloeturaalu tao sóró haj kisipa mulatere Talepó

³ Dñ teteróló kaae tare Tale Yesu Kerisoné Alima Kótóné doi hale sóró horópóló yae. Ti qta, kolené sukutere ala kaarate Aya bitu, sekéi ala wapakélé kisipa feléróló tao su betere Kótó beterapó. ⁴ Dñé sekéi alarape feata, ama tao sóró dñ kisipa felérótua dapó. Kótóné diqaae ai ala erótua dereteita, mepaae so whj kae kae seké tuámó betepa, Kótóné diqaae ai male kisipa feléróletere ala ná atimamo tao sópóló erapó. ⁵ Ti noatepae, Yesupaae erale doasi susupui ala feleyóló furaalu, diqaaekélé mo dekéró wou beterapó. Atétu, dñé sekéi alakélé Yesu Kerisoné tao sóró, dñ kisipa felératere ala mo dekéró erateretei fáaturaalu, feleyóló mepaae so whjpaækélé fu beterapó. ⁶ Dñ sekéi ala su betereteita hale mei, diq feléyóló betóo, aluyaqsóró tao sóo, ýópóló dapó. Atétu, Talené dñ tao sóró kisipa felératepa, ti diqkélé feléyóló betaalopó. Dátamо Kótóné kisipa felératere ala depa, ti aita, diq feléyóló beterópóló

dapó. Dapaae wou betere susupui ala kaae, diqaaekélé wapa, ti ai eratere feléi ala ná susupui ala hale belée tanópóló, diq fotokó bulatapó. ⁷ Diq take mo wisiyóló betaalopóló, dñé mo diriyóló kisiparapó. Ti noatepae, diqaae wou betere susupui ala kaae, diqkélé ai su betere ape. Atétere kaaetóró, diqaae erótua betere kisipa felératere ala diqkélé saalopó.

⁸ No nerape-ó, dñ Esia hae kwiamó betepa, erale sekéi alarape diaaq kisipa yaasepóló dapó. Mo doasi sekéi ala ná dñ só deró betaleteiné, beleyaaire mo synipó. Atéró dñ mo sukutere dñalemó beterapóló kisipa mualepó. ⁹ Ita mo dapó. Dñé hosaa tuámó mo turó muale kisipata, dñ mo sukóló mole nísi yalepó. Téyaletei, diqaae ai erale ala dñé sumó belenére nísi yaqsóró, suqale so whj keparótua betere Kótópaae kisipa tirópóló yalepó. ¹⁰ Dñ felekemó mo ti dóló aluraletei, ama dñ tao su yale kaae, nalopaaekélé atérótóró tao saalopó. Tétu diaaqkélé dñ tao sóró momarótua betepa, ti Talené dñ aluyaqsóró tao sere ala hale ýó tareteiné dñ hajtamo qapaae kisipa tiró beterapó. ¹¹ So whj feané dñ tao sóró momatu betere ala mo dokonóturaalu, Talené hamokoróló hale tao sereteimó dñ so whj feané qapaae mo kée yaalopó.

Polo-né folosóró yaai kisipa muale ala fisikóló taarale fo

¹² Dñ i haemó betó mole so whj kuamó kutukélé, diq Keriso so whj kuamó kutukélé, Kótó tuámó wale mo kae ere alaró tó tikané ini, kisipa mo turóné dere alatamo dñ tuámó mupa, so whj feané kelalepó. Atéró kutu yale ala dñé kisipa faróló taletepá hóko ala ini, feané keletómó mo donoi

ala yalepóló dä hajturaalu, bopé fake dapó. Atétu betaletei i haemó mole kisipa sya fóló ini, Kótóné hamokoróló häle tao sere ala sya furaalu yalepó.¹³⁻¹⁴ Ti noatepae, däne diapaae i aşe dere fota, hapóluni, diaaq dosşayóló sümó kisipanérápó. Däne du betere ala mepaae diaaq kisiparetei, mepaae diq kisipanipó. Téretei, take nalopaae ti diaaq mo turó tué yaalopóló kisipa mutapó. Take dä teteróló kaae tare whj Yesu wale su kamó däne diq kilitu, hajyóló bopé fake yaaire kaae, diaaqkélé dä kilituraalu, hajyóló bopé fake yaalopóló, kisipa mutu i dere ape.

¹⁵ Ai betené, e mepaae faai folosóró diq betereró waairaalu, qla qla taleyóló mulalepó. Até yaleteita, yalo yó matere fo tuamó bole wisi ala diq tamo félimó sópóló yalepó.¹⁶ E Masedonia hae kwiapaae furaalu, diq keleté wóo e momó fesaae woukélé diq keleté wóo, yaai yalepó. Atéró e aipaae wapa, ti diaaq e tao sóró Judia hae kwiapaae dotonaasepóló kisipa mualepó.¹⁷ Yalo ai muale kisipata, bete munipa hokö yaleé? Ó i haemó mo whjné kisipa kaae mulu, épó téyaalopó dutei, momómo meipó du dere kaae yaleé?

¹⁸ Téni, Kótóné ama yaalopó dere ala motóró du dere kaae, däne diapaae yó mótu betere fota, épó, dutei meipó, fo kae dumipó.¹⁹ Ti noatepae, diq kuamó e Pol, Sailas, Timoti, dä sore whjrapené Kótó Naalema Yesu Keriso i kaae whjpóló, diq tuamó yó móituraalu, ama épó dutei meipó, dere fokélé erapóló diapaae yaleé? Ai fo ini, Kótóné ama eraalopó deté wale fo fea Yesu tuamó dokonóturaalu, épó, téyaalopó fo betä deté konapó.²⁰ Ti noatepae, Kótóné ama mo eraalopó yóló muló betere forape

fea, dä teteróló kaae tare whj Keriso tuamó mo dokonóturaalu, épó, fotóró mulapó. Atéreteiné, Kótóné doi doasi mulóló, dä Yesu tuamó bitu mo kée, téyópóló yae, fo dua dapó.²¹⁻²² Däkélé, diakélé, dä teteróló kaae tare whj Keriso tuamó diriyóló beteratere alata, Kótóné amatóró dua dapó. Dä Kótóné ama so whjpóló sóró beterótú, topomó wel wéi suni yóo, dä mo amapóló siriróo, take däpaae wisi ala eraalopó kisipa muópóló, ama Dëi Kepe Wisi däne hosaa tuamó beteróo, erapó.

²³ Kótóné keletómó yalo mo fo i dere ape. E fesaae wou ai Korin beró diq foné siré waai yaletei, dei kisipa muaqsóró taaralepó.²⁴ Däta, diaaq kisipa tiki tiratere ala teteróló kaae tare doasi aqyóló bitu dumipó. Tépatei, diq hajyóló beterópóló kisipa mutu, dä diqtamo kutó betamó ditu beterapó. Ti noatepae, diaaq kisipa tiki tiratere alané betä diq mo diriyóló beteranérápó.

2

¹ E diq beterepaae waai kisipa mualetei, take yalo diq deteraayóló foné supa, diaaq hosaa tuamó seké su yale kaae, momó yaqsóró taaralepó.² Ti noatepae, yälotamo diq foné só deróló seké kisipa mulatepa, ti e hékese yaaitere alamo, né eraaloé?³ Yalo diapaae aseyale fota, e diq beterepaae wale su kamó hékesei ala eraai yale so whjnétei, epaae doasi seké ala eraqsóró yalepó. E tuamó mole haj diaaqkélé saai kisipa mutu, yalo dere fo mo wosóló sya fenérapóló kisipa tiralepó.⁴ Ti noatepae, yalo diapaae aşeturaalu, hosaa tuamó doasi dekeyóló wole dua yalepó. Ita, diq dele sóró hosaa supu yópóló dumitei, yalo diapaae mo

turó yaala sókó fole ala kisipa yópóló dapó.

Dowi ala yale whjné ama dowi ala kwia hale kemerae yale fo

⁵ Whj me dené me whj hosaa tuqmó sekéi ala erélipa, ti ę maaté hosaamó sópóló ini, dia feapaaekélé eralepó. Aita dowi alatei, mo ti doróló aluratere ala meipó. ⁶ So whj feané ai whj foné sóró haleraletei súpa, mió momó ini taalae. ⁷ Ai whj ą seké duraalu mo ti haepaae derepaqsóró ama yale dowi ala kwia tani, me ola meipóló kisipa keteróló, ą tao sóró keteké bulóló fo wisitei yae. ⁸ Atéró dijané yaala sókó fole ala ama kisipa yópóló, ąpaae hakeamó yae yóló diapaae i dere ape. ⁹ Yalo diapaae yae yale fo fea diaaq wisiyóló wosóló sya fuléró kjae kelaai kisipa mutu aséyalepó. ¹⁰ Dijanétamo me whjné dowi ala kwia tani kisipa keteratepa, ti yalokélé ai whjné yale dowi ala kwia tani, hale kemeratapó. Ai whjné me dowi alatamo itikimó, ti dia wisiyóló beterópóló tao saairaalu, yalokélé Kerisoné keletómó kemeralepó. ¹¹ I dere fota hale mei, Satan-né dilikóló djané dere ala doraqsóró dapó. Ti däta, hale mokoleyayóló bitini, Satan-né so whj doraai dilikitu betere ala djané mo kisiparapó.

Talené ama yóló muló betere fo wisi tuqmó ama kae ere dë fjanapó

¹² Ę Troas bemó betere so whipaae dä teteróló kaae tare whj Kerisoné fo wisi yó melaaí felemó, ai fo yó melópóló Talené té doasi muló betepa kelalepó. ¹³ Aimó kutó diyaai yaletei, yalo no Taitus bitinire betené yalo hosaa muni derepéni kisipa sekétepa, ai so whipaae koleó fomaaté yóló ę Masedonia hae kwiapaae felepó.

¹⁴ Tépatei dä Keriso tuqmó betepa, Kótóné ama bóe whj dóló

teteróló sale əlapóló betere dokó hakeamó héksetamo dapesó fu beterapó. Atétere alané me ola felé kelaas wisi woutere kaae, Kótó ą etei kaae Tale beterapóló so whj feapaae yó mótu beterapó. Atéreteimó, Kótópaae mo kée du betenérapó. ¹⁵ Kerisoné Kótópaae hale matere ola tuqmó sókó wale kelaata ti däpó. Ti ai kelaata, aluyaqsóró tao sere so whipaaekélé, sukóló mo ti aluyaaire so whipaaekélé wou beterapó. ¹⁶ Dä i fo yó matere whirapeta, mo ti alu du betere so whjné kylumumó ti sini ola kelaas kaae wóo, aluyaqsóró Kótóné tao su betere so whjné kylumumó, ti mo betere felé kelaas wóo, du beterapó. Atei kaae hapólui ala mé whjné sümó enére? ¹⁷ So whj feané moni saai kisipa mutu, Kótóné fo yó mótu dere kaae, djané dumipó. Ai ala ini, Kótóné keletómó ama dotéyale whj aqyóló Keriso tuqmó bitu, mo wisi kisipatamo mo fotóró yó mótu beterapó.

3

¹ Djanétei dä yó matere whipóló dukiratere fo momó yaai dapóló de? Ó däta etei kaae so whipó kisipa yópóló aséyóló matepa só fole whirapené dere kaae djané de? Mepaae whirapené dere kaae, dä etei kaae whipó yópóló, asékó eróló diapaae yó melaaí, ó diaaq dä melópóló wosetere nisi de? ² Aita ti diatóró iru, djané hosaa tuqmó aséreteiné so whj feané kolóló dosşanérápó. ³ Diaata, dä teteróló kaae tare whj Kerisoné aséreteiné diaaq du betere ala so whjné kilitraalu, ita Pol-sépiné diale kutómó oleyale dupóló hakearatapó. Aita mo asétere wéjiné ini, mo ti betó tare Kótóné Kepe Wisiné eró beterapó.

Ai aseṭa, mo kane fake tómó ini, so whjné hosaa tuamótóró erapó.

⁴ Ai ala erémólópóló tué tamo muluraalu dumi, Kótóné keletómó dä teteróló kaae tare whj Kerisoné dä fotokoratepa, mo ere alatóró halaainé dapó. ⁵ Ai alata, däneṭe kaayóló ipakó, däneṭe yalepó fo enénipó. Aita, Kótó a tuamó ere alané dä suratepa du beterapó. ⁶ Ti Kótóné ama kutó diratere whj bitu, ama so whj tao saalopóló mulale dirii kisi fo erópóló, ama fotokó däpaae mo suralepó. Ai fota, aseñé ini, Dëi Kepe Wisiné eró beterapó. Ti noatepae, aseře foné dä dóló sukunateretei, Dëi Kepenéta, dämó mo ti betere bete mótu beterapó.

*Kale kisi fo tuamó ama mo kae
ere dë wisinaale fapanapóló ere fo*

⁷ Take Moses-né Kótóné ala eróturaalu, kane fake tómó aseyale fo yó malepó. Ai foné so whjpaae sukultere alatei eralepó. Ai alata, dë wisinaaletamo weipakalepó. Ai dëta, alu deté faaipatei Moses-né kelepaas deyó faleteiné, kele detéliru Israel fake so whjné ama kelepaas diriyóló kilini ipakalepó. ⁸ Mió Dëi Kepe Wisiné erótú betere alatamo wale dñé take ai alatamo wale dë mo ti bosenó bitinipóló de? ⁹ Kale tukóló muló betere fo sya furaalu du betale alané, so whj fea taleyóló só deró beterapó. Ti ai alata, Talené dë wisinaaletamo weipakalepó. Téyaletei, mo donoi so whjpó dere ala tuamó wale dñé kale folosóró wale dë mo ti bosenó beterapó. ¹⁰ Ti take alatamo wale dë kolósu, mió ere alatamo wale dë kolósu depa, mió ere alané dë mo doasi ereteiné take wale dë hale qla kaae aqro beterapó. ¹¹ Take mo haleke sukamó maaté yóló alu deté fele alata, dëtamó walepó. Téyaletei, mo ti deté fu betaaire alatamo wale dëta, mo doasipó.

¹² Take nalopaae dä atei wisi ala tuamó betaalopóló kisipa mutu dä wini, halaainé Talené ala i erótú betere ape. ¹³ Moses-né kelepaamó ere dë alu deté foletei, Israel so whjné kelaqsóró, kutiné husurótua ipakalepó. Mió dñé ai yale kaae enénipó. ¹⁴ Tépatei, take atimané kutiri hapólu ipakalepó. Atére kaae, take atimané kutiri husirale kuti miókélé hale iru, take tukóló mulale fo dosaṭepakélé, atima tué hapolutóró yó tarapó. Ai husiró betere kutita, mené dñae faranénitei, Keriso tuamó betere alané betá dñae faranérápó. ¹⁵ Mió i alimókélé, Moses-né aseře fo dosaṭatu betepatei, atima kisipa tiki hapóluru, hosaakélé hale tare alata, kutiné kelepaas husuró betere kaae erapó. ¹⁶ Tépatei, mepaae so whj de Talepaae kisipa feteyóló wapa, ti ai husiró betere ala kuti kaae dñae fótú beterapó. ¹⁷ Tale qaṭa, mo Kepetóró beterapó. Talené ama Kepe betere tikimó me alané dokoni, teraae fóló hale beterapó. ¹⁸ Mió kutiné kelepaas husirénire so whj däpaae Talené ama ere dë wisinaale erótú beterapó. Ai dë dñé kaae tapa, ti mepaae so whjné dä tuamó ai ere ala kelenérápó. Tétu, dákélé Talené ama aso kaae beterópóló, ama wisiraté fu beterapó. Ti ai dë wisi erótú betere Kepeta, Tale qaṭórótipó.

4

*Mo haené aleale wutimó doasi
ke bole qlarape derapóló ere fo*

¹ Atérené, Kótóné ama dä koleturaalu, tao sóró melale kutó høyóló taaréni, hale dirótú beterapó. ² Atéturaalu, kikiti kinóló dere alakélé, enénire halei alakélé, kapala dilikitere alakélé, Kótóné fo doróló wératere alakélé, dñé mo dumipó. Ai ala ini, Talené ama mo fo yó mótu beterapó,

so whjné hosaamó sópóló, Kótóné keletómó mo hakeamó erótú beterapó.³ Dañé i yó mótu betere fo wisitamo mepaae so whjné wosaairetei hapóluyóló husuró betepa, ti aita mo ti aluyaaire so whj ai ape.⁴ Ti mió i alimó teteróló kaae tare kapala kótóné Talepaae kisipa tiki tirénire so whjné ai fo wisi tuqmó ere dë wisinaale kelaqsóró, atimané kisipa hapóluróló husiralepó. Ti aita hale mei, kale fo tuqmó Kótóné aso kaae betere whj Kerisoné ere dë wisinaale kelaqsóró erapó.⁵ Ti noatepae, dñé i yó mótu betere fota, dætei doi sóró horótú dumi, Yesu Keriso ą Talepóló ama doi sóró horótú beterapó. Atérené dä Yesuné ala eróturaalu, diq tao sóró diaaq kutó diratere whjrape i betere ape.⁶ Ti noatepae, "Diliki tuqmó deyó fae," yale Kótónétóró dñé hosaa tuçpaae dçralepó. Ai dëta, dä teteróló kaae tare whj Keriso ątóró ereteiné dñé ą kaae tapa, ti Kótóné ama ere dë wisinaale kisipa enérápó.

⁷ Tépatei, ai bope deté wale ke bole əlarapeta, mo haené aleyale wutirapemó deró beterapó. Ti fea ala dä tuqmó kaayóló dumi, Kótóné ama fotok dä tuçpaae suratepa dapóló, so whjné kisipa yópóló erapó.⁸ Kotere tiki dokö sekéi ala däpaae erótú betepatei, ai alarapené dä haepaae deróló, mo ti só derótimpó. Dä noa ala yaolorópóló kóló kóló epatei, dñé kisipa mo ti fomaake inipó.⁹ Talené ala erateremó, däpaae susupui ala erótú betepatei, Talené dä taaló bitini, tao su beterapó. Mepaae so whjné dä só deróló dorótú betepatei, mo ti dorótimpó.¹⁰ Yesu ą kepaaróló beterale fotok dä tuqmó mupa so whj feané hakeamó kolápóló, ą sukale ala dñé tikimó mupa kutu beterapó.¹¹ Ti noatepae, sukuni

dä betere whjrape Yesuné ala erateremó dä dóló aluranépatei, ama betere bete dñé mo tó tikimó mupa so whjné hakeamó kolápóló, yó maté kutu beterapó.¹² Ti Talené ala erótú betereteiné sukutere ala dä tuqmó mupatei, diq tuqmota, mo ti betere bete moleteiné diq mo beterapó.

¹³ Asémó i fo erapó.

"Talepaae kisipa tirale betené yalo ai fo yalepó."

Ai fo yale whj ą kisipa tiki tirótú yale kaae, dákélé atéru, diq paae i yó mótu betere ape.¹⁴ Tale Yesu kepaarale sekéné ą kepaarótú yale kaae, dákélé kepaaróló ą betere tikimó ątamo touróló betamó beteraalopóló kisipa mutapó.¹⁵ Dañé diq tao su betere alata, diq mo wisiyóló beterópóló kisipa mutu du beterapó. Até dereteiné, Talené so whj hamokoróló hale tao siré fóló, mo ti fakeraalopó. Atéturaalu, ai so whj atimanémo, Kótópaae mo kée dere fo dekéró yó tapa, ti mo kae dë fçane Kótóné doi doasi saalopó.

¹⁶ Atéyaaalopóló kisipa mutu, dñé ditere kutó fomo duraalu taaraalomeipó. Dañé mo tó tikita, do deté fu beteretei, dñé kepe tuçpaae ti betere dokö kisi whj aleraté fu beterapó.¹⁷ Ti noatepae, däpaae erótú betere sekéi əlarapeta, haleke su kamó maaté muaaireteiné dñé sümó belenérápó. Ai sekéi əlarapenétei, take nalo mo ti muó tawaaire dë wisinaale däpaae eraalopó. Ai eraaire ala wisi kolósu, mió su betere seké kolósu depa, mo hale qla aqrapó.¹⁸ Atéreteiné däta, dñé kelené kelere qla kaae taní, kelenire qla kaae tarapó. Ti noatepae, kelené keletere qłata, mo haleke su kamó maaté muaalotei, kilinitere qłata, ti mo hale muótóró tawaalopó.

5

Dą mo ti betaaire be hepen-mó erapóló ere fo

¹ I haemó dą betere kapala furu be fisikó fupa, ti me qla meipó. Ti noatepae, mo ti be Kótóné dámó hepen-mó tēnó beterapó. Ti ai beta, mo whjné naasené tēnipó. ² Ai bepaae faai dą i haemó hale bitu, mo kuti derótú dere kaae, hepen bemó tēne be atéró deranée yóló doasi kisipa mutu beterapó. ³ Ti atei kuti deratere be dəmō, mepaae whjné dą tiki daapi halepa kelaalomeipó. ⁴ Dą i haemó kapala furu bemó bitu, sek̄i ala beleté furaalu, i be taaróló fenée yóló doasi kisipa mutu beterapó. Ti dą daapi hale betaai kisipa muni, dą betaaire hepen beta, kuti derótú dere kaae deranée du beterapó. Téturaalu, mo ti betere alané sukutere ala qla kaae nō deróló, ama tikitóró alée faalopó. ⁵ Kótóné dą atéró aleyóló beteró betereteita, ti i bope yale mo ti betaaire tiki wisi saalopóló kisipa mutu erapó. Ti aita, nalopaae eraaire ala mo turó saalopóló kisipa muópóló, Kótóné dąpaae Dęi Kepe Wisi melalepó.

⁶ Térené, dą i haemó mo tó tikitamo hale bitu, Taletamo betamó bitinipó. Atépatei, take nalo Taletamo betamó betaaire ala dənē diriyóló kisiparu whaliani, betere dok̄o dənē kisipa tiró beterapó. ⁷ Dą mió i betereteita, kelené keletere ala sya furaalu ini, tué tiki tiratere ala sya foleteiné beterapó. ⁸ Dą i daale tiki taaróló, Taletamo betamó betaaire kisipa mupatei, ai ali sókó waai teópa, dą wisi kisipatamo kaae taté fu beterapó. Ti nalopaae ai ala mo eraalopóló kisipa mutu, dą halaainé beterapóló i dere ape. ⁹ Téräpa, dą i betere tikimó ó kae tikimó betepakélé, me qla meipó. Ti Tale ą kisipa felé yaaire ala

betə dənē doasi keteké buóló du betenérapó. ¹⁰ Ti noatepae, dą teteróló kaae tare whj Keriso so whj taleyaai betere tikimó betepa, dą so whj fea taleyópóló, betə betə yóló daaneta yaalopó. Atépa, dənē yale ala fea hakeamó taleyaalopó. Atéturaalu, dą mo i tiki daayóló bitu yale wisi alamó, ti wisi dupu melóo, hoko yale alamó ti dowi dupu melóo, yaalopó.

So whjró Kótótamo bóe fióló betamó beteratere ala

¹¹ Téräpa, so whj feané du betere alamó Talené kwia melaairetei hásokó feni, mo yaalopóló dą wituraalu, so whipaae dowi ala taaróló, tué tiki feteyae yóló, dotopo du beterapó. Ti dą betere alata, Kótóné mo hakeamó kelerapó. Atére kaae, diaaqkélé dą etei kaae whj beterapóló diriyóló kisipa eranée du beterapó. ¹² Dənē diapaae i dere fota, diaaq dą dukirópóló dumitei, dənē du betere ala kilitu, diq haj yópóló dapó. Tétu, hosaa tuamó ere ala kilini, tó tikimó ere ala kilitu betere whjrapené dą erateremó, atimapaae tokó melaaire fo i dere ape. ¹³ Dətamo topo doyóló keyaa fole whjrape aqpa, ti Kótóné ala eróturaalu dapó. Motamo wisi kisipa mole whjrape aqpa, ti diq tao saairaalu dapó. ¹⁴ Dənē i du betere ala feata, Kerisoné ama yaala sókó fole ala wisiné dą keteké bulatepa dapó. Ti noatepae, so whj mo fea tao saai betə whjtoró sukalepó. Téturaalu, ama so whjkélé fea átamō betamó sukalepó. ¹⁵ Ti so whj fea tao saai ą sukale alata, betere so whj maaté wisiyóló betaaire ala ini, atima tao saai sukóló kepaayale sekéné ama kisipa mole ala betə erópóló yalepó.

¹⁶ Atérené dą mió i alimó kaae sórō bitiré furaalu, mepaae so ó whj i haemó mole kisipa sya

fóló, etei kaae so whj̄ beterapóló dğné tale dumipó. Ti taketa, dğné i haemó mole kisipa sya fóló, dğ teteróló kaae tare whj̄ Keriso atéró tale yaletei, mió dğné momó kae dumipó. ¹⁷ Térapa, mepaae so whj̄ Keriso tuqmó betepa, ti ai so whj̄ Kótóné kisi kaaróló beteró beterapó. Atétere alata, take betale ala mo ti kemeróló, mió kisi ala tuqmó ai betere ape. ¹⁸ Atéró beteratere ala feata, ti Kótó beteremó kaayóló walepó. Dğró Kótótamo bóe du betaletei, Kótóné Keriso sukópóló maleteiné bóe firóló touralepó. Atére kaae, mepaae so whjkélé Kótótamo bóe fiyóló dua betere ala dğpaae malepó. ¹⁹ Aita hale mei, i haemó betó mole so whjné Kótótamo bóe du betepa, Kerisopaae erale alané atima yale dowi alamó Kótóné kwia melaai yaletei taaróló, bóe firalepó. Tétu, Kótóné so whjtamo bóe fiyóló betámó beteratere fo yó maté kwęyópóló, dğ sóró beteralepó. ²⁰ Atérené, mió dğ Kerisoné ama fo eratere whj̄rape i betere ape. Diğ so whj̄ Kótónétamo bóe fiyóló touyóló betaaire fo ama dğpaae yaalopó yale kaae, "Kótótamo bóe fiyóló betae," yóló Kerisoné doimó dğné dğpaae dirii ma fo i dere ape. ²¹ Yesu dowi ala inire whj̄tei, Kótóné ą dowi ala dere whj̄ aqralepó. Ti aita hale ini, dğ Yesu Keriso tuqmó betepa, Kótóné ama so whj̄ donoraaire ala dokonótú, dğ mo donoi so whj̄ aleróló beteralepó.

6

¹ Dğ Kótótamo betámó ama kutó diratere whj̄ bitu, dğpaae Kótóné hamokoróló hale tao sere ala eratepa, ai ala hale ąla kaae dğpaae mulaqsóró, dğpaae ma fo i dere ape. ² Ti noatepae, ama i fo dapó. "So whj̄ yalo hale hamokoróló tao sere alimó diaq ępaae tao

sae dere fo yalo mo wosóo, diğ aluyaqsóró tao saai tukóló mulale be dğmótóró yalo diğ tao sóo yalepó," erapó.

Yalo dğpaae mo i dere ape. Mió i sukamótá, so whj̄ aluyaqsóró Kótóné hamokoróló hale tao su beterapó. Ai ala yaaire be dğ me kae mei, mo miótóró i ape.

Pol doasi seké sale fo

³ Dğné so whj̄ tao saai erótú betere ala mepaae whj̄rapené bete muni, hoko ala nisiyóló faletu só deraqsóró, mepaae so whj̄ Kótópaae waaire tū sesé yóló dée nalatere ala dğné mo dumipó.

⁴ Aténi, dğ Kótóné kutó diratere whj̄ bituraalu ditu betere kutó diaq kolóló, i whj̄rapené mo donoi ala dapóló kisipa yaasepóló i dapa wosae. Ita doasi depe tukó wei kutópatei hale diyó taruraalu, sekéi alakélé, ąla ąla yayatere alakélé, whaalia dere alakélé, wou betepatei dğné hale belée tarapó.

⁵ Dğ kotere tiki dokó fea doasi foya dere alakélé, dóló susupratere alakélé, *dipula* beteratere alakélé, erótua dapó. Dğ nokekélé wisiyóló fini, wotetamotei doasi depe tukó wei kutó hale ditu beterapó. ⁶ Atétu, dğ me dere dowi alatamo hoseké ini, mo donoi kisipatóró muóo, bete mole ala mo wisiyóló kisipa yóo, me whj̄paae setere ala ini, wisi kisipatamo naameiné mo dua kaae taté fóo, du beterapó. Tétu, hosaa turóné yaala sókó fole ala yópóló, Dei Kepe Wisiné dğ fotokó eratapa, ai ala diğ so whj̄ feapaae erótua dapó. ⁷ Kótóné fotokötamo mo fotóró duraalu, fo wisi yó móту dapó. Tétu, Kótóné so whj̄ donoratere alata, bóe dele whjné turu naasené tó tawóo, fé naasené wuti tawóo dere kaae iruraalu, ai donoi ala dğné tarapó. ⁸ Mepaae whjné dğné ditere kutó kilitu dğ

dukiróo, mepaae whjné ti er-
atere fo yóo, dua dapó. Mepaae
whjné djané ditere kutó dorapóló
mepaae so whjpaae yóo, mepaae
whjné ti mo wisi kutó ditu beter-
apó yóo, dua dapó. Dá mo
ala dere whj betepatei, mepaae
whjné ti dä kapala atima dilikitere
whjrape aqrótú beterapó.⁹ So
whj feané dä kisipa epatei, dä teó
kisi wale whjrapaee eratere ala
kaae dua dapó. Dä mo felekémó
sukunépatei, hale bitiré fu beter-
apó. Dä fokosói ala yóló susupu
eraletei, mo ti dóló sukunénipó.¹⁰
Dä dekéné suku tu betepatei,
betere dokó hékese yó tarapó.
Dä fea ola ola munire whjrape
betepatei, djané du betere alané so
whj fea néli whj beterótú beter-
apó. Dä ola ola munipatei, fea ola
mole whjrape beterapó.

¹¹ Korin bemó betó mole no
nerape-ó, dijtamo djané hosaa
mo turó muluraalu, djané mole
kisipa mo fea dijpaee hakeamó
ai yale ape.¹² Djané dijpaee
yaala sókó fole ala djané tao taní,
mo turó erótú betepatei, diaaq
dijpaee yaala sókó fole ala ti
kinóló tao tarapó.¹³ Diq yálo
naale senaale kaae betereteiné,
diaaqkélé dijpaee hosaa mo turó
muóló, yaala sókó fole ala u mótu
i mótu yaasepóló, yálo dijpaee i
dere ape.

Kisipa tiró betere so whj tirénire whjamo touyaqse ere fo

¹⁴ Diq Talepaae kisipa tiró betere
so whjrape kisipa tirénire so
whjamo touyóló, dere ala fea
betamó yaqse. Ti noatepae, donoi
ala kolósú, dowi ala kolósú depa,
betá ala ere? Ti dêmó kotere
so whjró dilikitamo kotere so
whjamo netéró fulumu enére?¹⁵
Dä teteróló kaae tare whj
Kerisoró dowi keperape teteróló
kaae tare kepe Belial-tamo touyóló
betá kisipa muaaloé? Tué tiki

tiró betere so whjró, tué tiki
tirénire so whjamo betá ala ere?
¹⁶ Kótóné doi hale horóló moma
dere beró kapala kótó súróló
aleale olarapetamo mo betá ala
erapóló kisipa mute? Ti noatepae,
dä Keriso so whjta, mo ti betere
Kótóné momatere be tēnapó. Ai
yale fo kaae asémó Kótóné i fo
erapó.

“E atimatamo betamó bitu, atima
fole tikipaae ekélé faalopó.
Tétu, e atima teteróló kaae
tare Kótó betóo, atima ti
yaló so whj betóo, yaalopó.”

¹⁷⁻¹⁸ Mo doasi fotokó bole Talené i
fo dapó.

“Ai so whjamo hosekéró beteretei
taaróló diq kaae betae.
Atéró, mepaae naqse yóló fo
mulale ola mo olaayaqse. I
dere fotamo diaaq sya fupa,
ti yálo diq dape saalopó.”

Mo doasi fotokó bole Talené i fo
dapó.

“E ti diaaq Aya betóo, diq
yaló naale senaale betóo
yaalopó,” erapó.

7

¹ Hosaa mole no nerape-ó, Tal-
ené dajpaee ai wisi alarape er-
aalopóló muló betere fo hale mu-
lapa, kae kae dowi alané diaaq tiki
ó kepe doraqsóró, ai kaae dowi
ala tuqmó hosekéró bitini, tika kae
betaalopa sae. Atéró Kótó kolóló
wituraalu, q aqmó sukóló bitiré
fóló, Talené ama mo kae ere wisi
ala maaté eróló, mo ti fakeraté fu
betae.

Pol hajné sukqle fo

² No nerape-ó, dajpaee diaaq
hosaa munire aqrapa, miótá
diqne dajpaee hosaa mutere ala
yaasepóló i dere ape. Ti noatepae,
djané mepaae so ó whjpaae me
dowi ala eréni yóo, djané du betere
alané atima mepaae so whj dée
naaire tū munéni yóo, djané dere
ala diaaq tokóló yópóló, ó diqne

mepaae wisi wisi qla saai diq dilikini yoo, yalepó. ³ Yalo i dere fo diq só deraai kisipa mutu dumipó. Yalo take yale fo kaae diqpaae dñé hosaa mo turó moleteiné dñ tekeni diq sukutepa ó betepa, ti dñ fea betq alatóró du betenérápó. ⁴ Diaaq yalo i dere fo wosóló, mo sya faalopóló kisipa mutu é whaalía ini, bopé faké yóló hajtu beterapó. Kae kae seké dñpaae wou betepatei, diq Talepaae tué tiróló wisi ala hale yó tareteimó, é haj yóló wisi kisipatamo Talepaae yalo mo kée du beterapó.

⁵ Dñ Masedonia hae kwiapaae wóló bitu, Talené ala eratepa mepaae whjné dñé dere ala yaqsoró tñ fea mo seséyalepó. Atétu, mepaae whjrapené dñtamó bóe dóló hole sóo, dñé kepe tuapaaekélé, wituraalu whaalía yoo, yaleteiné dñé tiki sña nalóló bitinipó. ⁶ Téyatei, Taitus dñ beterepaae wale alané, fomoyóló haepaae doropole so whj tao sóró keteké bulótú betere Kótónétei dñ tao sóró haj dere ala eralepó. ⁷ Ai alané maaté mei, diaaq q tao sóró haj dere ala eratepa, amamo dñpaae ene waleteiné dñ tao sóró haj eralepó. Diaaq é kelenée du betereteikélé, diaaq hásokó fóló yale alamó dñé hosaamó su dekené sukutu betereteikélé, epaae erótú betere alamó diaaq whaalía du betereteikélé, fea dñpaae ene walepó. Ai fo wosetu, é tuamó haj dere ala mo turó fayalepó.

⁸ Yalo diqpaae analé asémó ere fonétamo diq dekei kisipa moipa, yalo atei kaae fo noatepa yaleé? yóló kisipa mutumipó. Taketa atei kisipa mo mualetei, mió é haj kisipa mutapó. ⁹ Ti ai hajta diq deketere alamó ini, ai fo dosáaturaalu diq sawa sukamó maaté hosaamó sóró dekéyaleteiné yalepó. Atéteremó

diq donoi tupaae fole kilitu, é haj du beterapó. Ti noatepae, dñné dekei yale alata, dñé yale foné diq mo ti doréni, Kótóné ama kisipa mole ala eraleteiné tñ wisipaae feletei kisipa muae. ¹⁰ Kótó tuamó kaaróló wale dekei dere alané dowi ala taaróló, Talepaae kisipa fetetere ala eratapó. Atéturaalu, kisipa fetetere alané, ti aluyaqsoró tao sere ala kaaratapó. Take dekei kisipa mualetei, yalo mió kisipa fatepa, mo donoi ala ereteiné Talepaae mo kée du beterapó. Tépatei, i haemó kaarale dekei alané ti sukutere ala kaaratapó. ¹¹ Kótó tuamó wale dekei alané diq tuapaae erale alarape i ape. Kótóné ala eraai butere ketekékélé, me dowi ala inipatei, hale só deratere kapala fo so whjné mo nisi yaqsoró, keteké buóló hakearótú betere alakélé, dowi alatamo fopaae butereteikélé, mené diq doraqsoró wisiyóló kele muló betere alakélé, diq dñtamó betenée du betale alakélé, so whj wisiyóló beterópóló keteké bulótú betere alakélé, mené dowi ala deretei hakeamó kemerópóló, donoraai bole ketekékélé, kale dekei dere alané eralepó. Yalo asémó yale forape diaaq dosáyóló ai fo mo wosóló sya feleteiné mió diq tuamó yalo foné saai dere ala munireti hakearalepó. ¹² Take yalo diqpaae asémó yale fota, dowi ala dere whjmó kisipa mutu, ó ai dowi ala eratere whjmó kisipa mutu inipó. Téni, Kótóné keletómó dñé dere fo mopóló wosóló eraaire keteké diaaqtei kisipa yópóló yalepó. ¹³ Ai alarapené dñ mo tao sóró keteké bulalepó.

Ai keteké tómó diq feané Taitus-né ama kepe tuapaae felératere ala eraleteiné q mo hajtamo fesaae wale ala kilitu, dákélé mo doa hajyalepó. ¹⁴ Yalo diq dukirótú

apaae yale fo motóró dokonótou, ą wisiyóló dape saleteiné ę hale ini, feléi kisipa mutapó. Dąné diapaae yó matere fo fea motóró du dere kaae, dąné dią dukirótou Taitus paae yale fo ama mo irapóló kisipa yalepó. ¹⁵ Taitus aipaae wapa dią winé sukutu diri furu furu yóló, naameiné diaaq ą mo wisiyóló dape salepó. Take ama atéró ene wale fo diaaq mopóló kisipa mutu wosóló, sya fele ala mió ama kisipa duraalu, diapaae yaala sókó fole ala mo ti fąatapó. ¹⁶ Yalo i dere fo fea diaaq wosóló mo eraalopóló, yalo kisipa tiróturaalu, ę mo doa hajné suku tapó.

8

Hajtamo hale matere ala yópóló keteké bulatere fo

¹ Ne norape-ó, Masedonia hae kwiamó tē mole be huluamó betó mole Keriso fakerape Kótóné hamokoróló hale tao sóró male ala diaaq kisipa yaasepóló i dere ape. ² Ti ai so whj atima kaae kelaai mepaae seké wou betaleti, héksetere ala mo turó fąayóo, mepaae qla qla ó *moni* meiyóló yoleale betó epatei, atimamo hamokoyóló *moni* mo dekéró deralepó. ³⁻⁴ Atéró mo dekéró deräleta yaleteiné sókó faai yale däle mo ti bosene felepó. Aita, atima kgleaanétei Judia hae kwiamó Kótóné kae beteró betere so whj tao saai kisipa mutu, mepaae so whjné hamokoróló hale derale *monitamo* touróló, atima mole qlakélé hajtamo deraai kisipa mutu, melaaire tē mulae yóló diapaae dotopoi fo yalepó. Ti aita, so whj hamokoyóló hale tao suraalu yale alapóló, yalo diapaae i dere ape. ⁵ Dąné kisipané atima súmó enerápóló kisipa mualé ala mo ti bosenóló, atimané yaai dere alakélé, qla qlakélé, betere betekélé, fea

Talené naase tuqmó mulalepó. Atéró nalo ti atimakélé dątamо touyóló Kótóné kisipa mole ala eraai yalepó. ⁶ Atérené, Korin bemó betó mole so whj diané ai ala yópóló, Taitus ą dią beterepaae fae yóló seyalepó. Ti aita, Taitus né ama taketi kaae sóró diale kutó ereteiné, mió ą dią beterepaae wapa, Talené hamokoróló tao sere ala diaaq eróló mo ti kemerpóló yalepó. ⁷ Térapa, diaaq tué tiki tiratere alakélé, fo wisi yó matere alakélé, mo bete mole ala kisipa dereteikélé, mepaae ala eróturaalu, doasi keteké bole alakélé, diapaae yaala sókó fu betere ala alakélé mo wisirapó. Atétere kaaetóró hamokoróló tao suraalu, atéró hale matere alakélé mo wisiyóló yae.

⁸ Yalo i dere fota, diapaae i ala yae yóló dumi, Masedonia whjrapené mepaae whj tao saai butere keteké kolósu, diaaq butere keteké kolósu yóló, dią tuqmó mo yaala sókó fole ala muluraalu, déró kaae kelaai dapó. ⁹ Ti noatepae, dä teteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné hamokoróló tao sere ala diaaq ai kisipare ape. Ti ą doasi néli whj beteretei, dią tao saai kisipa mutu, yoleale whj alée feleteiné dią néli whj beteralepó.

¹⁰ Diagné yaaitere alamó kisipa mutu, diapaae yalo kisipa matere fo i dere ape. U kemeyale ba fomó mepaae kae kae be hulua Keriso fake so whjné *moni* deraaipa, diaaqpi folosóró deroo yalepó. ¹¹ Diaaq atéró diale kutó ketekétamo kaae su yale kaae, miökélé ai alatóró deté fóló kemerae. Atéró melaai kisipa mutepa, ti diaaq mole sütöró melae. ¹² Diaaq mole sütöró wisi kisipatamo matepa, ti Tale ą hékese duraalu, ama kisipa feléyaalopó. Mepaae whjné melaaitere qla munipa, ti Talené

me qlakó menipóló dei kisipa muaalo meipó.

¹³ Dañé kisipané mepaae whjrape atima qla qla mo dekéró muluraalu, diq sawa téti moleteiné seké tuqmó beteraai dumi, fea betá alatóró yóló betaai i dere ape. ¹⁴ Mió diq qla qla mo dekéró moleteiné, atima yayatere qla diqné melóo, nalo diqmó yayatere atimané dekéró moletei diq melóo yópóló dapó. Atéró u tao su, i tao su depa, ti mo fea betá ala yólótóró betaalopó. ¹⁵ Atétere alata, asemó i ere fo kaaepó.

“Mepaae mo dekéró sale whjné qla buki muni feni, mo symótóró nóo, mepaae mo tóróti sale whj wote ini, mo symó móó, yalepó,” erapó.

Taitus Korin bepaae dotéyale fo

¹⁶ Yalo diq tao sónpóló, q keteké bulale Kótóné Taitus-paaekélé ai kaae ala eró betepa, Kótópaae yalo mo kée du beterapó. ¹⁷ Atéreteiné, q dñé fae depa waalo meitei, mo taketi diq beterepaae waai du betateleiné waalopó. ¹⁸ Dñé no whj betá Taitus-tamo wópóló dotonatapó. Ai whjta, mió wosetere fo wisi erateremó, Kótóné kae beteró betere so whjné dukirótú beterapó. ¹⁹ Ai ala maaté mei, kale hæle melale *moni* sóró, dqtamo Judia hae kwiamó betó mole so whjmó male fópóló, Kótóné kae beteró betere Keriso so whjné q sóró beteralepó. Atéró hæle matere *monita*, Talené doi sóró horóturaalu, ai so whj tao saaire keteké kolópóló kisipa mutu, dñé hotowayóló teteróló kaae tawaai dapó. ²⁰ So whj tao suraalu, hæle melale doasi *moni* däpaae diaaq hotowaró kaae tani, qlémi serapóló mepaae whjné dä eratere fo yaqsóró kisipa mutu dapó. ²¹ Ti noa betené dumipó. Talené kele tómökélé, mo so whjné kele tómökélé, dñé du betere

ala mepaae whjrapené kilitu, mo donoi ala dapó yópóló kisi mutu, hotowayóló kaae tarapó.

²² Dñé no me whjkélé atimamotamo dotonaai dapó. A kqae kelalemó, mepaae dñé yae dere ala fea ai sekéné mo ketekétamo dua yalepó. Diaaq mo wisi ala yaalopóló kisipa mutu, ama take bole keteké tómó miókélé q Talené ala eraai mo doasi keteké bulapó. ²³ Taitus qta, etamo titiyóló kutó betamó diyóo, diq kuamó bitu betá kutó diyóo, dere whj beterapó. Dñé no me whj tamota, ti Kótóné kae beteró betere so whjné sóró beteró beterapó. Mepaae so whjné ai seké tamoné ditere kutó kilitu, dä teteróló kaae tare whj Kerisoné doi doasi hale sóró horatapó. ²⁴ Térapa, Keriso fake so whj feané diaaq yaala sókó fole ala hækeamó kolópóló, ai sore whjrapaae mo erae. Atétepa, ti diaaq dere alamó dñé dukurótú betere fo mopó enérapó.

9

¹ Kótóné kae beteró betere so whj tao sae yóló, deté wale fo wosóló, yaaire keteké diq bunipakó, yalo diqpaai momó yaaloé. ² Ti so whj tao saai diaaq bole keteké yalo mo wisiyóló kisiparapó. Diq ai ala yaai doasi keteké boleteiné take kemeyale ba fomó kaae sóró, diq dukiróturaalu, Masedonia hæe kwiamó betó mole so whjpaae diq Akaia hæe kwiamó betó mole so whjmó hæle melaire *moni* deraai du beterapó fo yalo deté kwéglepó. Ai fo woseturaalu, ai be huluamó betó mole so whj atimanékélé *moni* deraai hosaa tukalepó. ³ Diaaq hæle matere alamó dñé diq dukirótú betere fo bete muni nisiaqsóró, kale bope yale sore norapepi aipaae dotonatapó. Yalo atimapaae, diq donoróló betepa kelaalopó

yale fo dią tuąmó motóró epa kolópóló yae. ⁴ Ti noa yaçsóró dumipó. Mepaae Masedonia whjırape ętamo wouraalu, dią donoróló bitinipa kilitu, dąné dią dukirale fo kapala irapó deremó, dąkélé diąkélé mo doasi hale yaçsóró dapó. ⁵ Téyaçsóró, kale norape atimapi folosóró dią beterepaae dotonatepa wisirapóló kisipa mutapó. Ti noatepae, diaaç hamokoróló hale melaalopó yale moni deróló kemerpóló kisipa mutu i dere ape. Ai ala depa, ti sęteremó dei kisipatamo meni, wisi kisipatamo hamokoróló hale melaalopó.

Hale matere alata, kutómó ola wae dekéró bilitu dere kaae dapó

⁶ I dere fo wosóló kisipa muae. Mepaae whjné ola wae sawa tórótí bilitepa, ti ola sere alimókélé sawatóró saalopó. Mepaae whjné ola wae dekéró bilitepa, ti ola sere alimókélé mo dekéró saalopó. ⁷ So whjı dokq betä betä sętepa dei kisipatamo meni, atima kisipané meteró melaai depa, ti ai sütóró melópóló yae. Ti noatepae, hosaa tuąmó hękesetamo matere whjı Kótóné mo hękeserapó. ⁸ Atétu, Kótóné hamokoróló hale tao sere ala diąpaae sıratopa, betere dokq fea dią mepaae noa kaae wisi ala yaai depa, ti me ola yayani, mo sümó enérápó. ⁹ Asemókélé i fo kaae erapó.

“Ama wisi wisi ola yoleale yóló betó mole so whjıom ąliralepó.

Ama so whjı tao sóró donoratere alakélé kemeni, hale yótóró tarapó,” erapó.

¹⁰ Qla waeró mo nokole *bred* otamo matere Kótóné diaaç biliyaaire ola wae fakeróo, ola ęlumétepa dekéró sóo dere kaae, Kótóné so whjı tao sóró donoratere alané du wisikélé diaaç mo ti

fakeróo yaalo ai ape. ¹¹ Téturaalu, diaaç kae kae ala duraalu, mepaae so whjı hamokoróló tao sópóló, Talené dią mo sıráalo ai ape. Diąnē atéró hale matere ola dąnémo sóró kale yoleale so whjıom matepa, Kótópaae atimané mo kée fo yaalopó.

¹² Kótóné so whjı tao sóró diaaç ai eratere alata, atima yayatere ola mótuā dapó. Ai maaté mei, Kótópaae doasi kée dere fokélé węi kaae fąayóló felée fu beterapó. ¹³ Diaaç atéró Talené ala eróturaalu, mepaae so whjı tao sóró erótú betere ala mepaaené kilitu, ita Kerisoné fo wisi sya fóló aqmó bituraalu, hamokoróló tao sere ala dąpaaekélé, mepaae so whjpaækélé, eratepa kelae yóló, Kótóné doi hale horaalopó. ¹⁴ Kótóné hamokoróló tao sere ala dią tuąpaae fąanó betereteiné Talepaae momaturaalu, atimané hosaa mo turó diąpaae muóló yaalopó. ¹⁵ Kótóné hamokoróló hale meló betere ala wisinaale mo whjné etérápóló bete turó tokóló enénipó. Atéreteimó, ąpaae mo kée fo du betae!

10

Pol Talené kutó dirateremó kae kae eratere fo yaletei

¹ E diątamó betamó betale suksamó, e fo kóló kóló yóló wire whjı agretei, kae tikimó bitu ti wini, halaainé asetu beterapóló e eratere fo ai du betere ape. Tépatei, Talené fo aqmó sukóló betere alaró witamo naameiné dua betere alatamo Kerisoné ępaae eratepa, e ai ala tuąmó bitu, e Pol-né diąpaae i yae dere fo wosóló, mo yaasepóló dapó. ² Ti e dią beterepaae wale suksamó, mepaae so whjné kisipané dą i haemó mole ala sya furaalu, Talené ala eratere nisiyóló, dą eratere so whjı e halaainé foné saçsóró, dią miótitei

donoróló betae yóló i dere ape.
 3 Ti noatepae, dä i haemó hâle bituraalu dele bóeta, i haemó mo whjné dele bóe kaae meipó.
 4 Dâné bóe dele ola olakélé, mo bóe dele ola ola kaae meipó. Dâné bóe dele ola qłata, Kótónamo doasi fotokq fąaneteiné Kótótamo bóe duraalu, ere dirii sa fisikóló doranérápó. 5 Mepaae so whjné Kótó ą etei kaae Tale beterapóló kisipa yaqsóró sesé duraalu, kae kae fosó fosói foró, bete mole ola aqratere alatamoné sa kaae depa, dâné fisikóló dorótú beterapó. Téturaalu, dä teteróló kaae tare whj Kerisoné ala eraai mole kisipa kópaae faqsóró, dâné tué tiki turó Yesuné teteróló kaae tare aqmó mulópóló, mo hotowaró kaae tarapó. 6 Dią Talené fo wosóló, aqmó sukóló bitu sya fóló erótú betepa, ti mepaae ai fo wosetere hóyóló dowqaae fu betere so whj fea dâné só deróló kwia melaai dä siki siki yóló betenérápó.

7 Diąta, mo tómó ere ala maaté kilitu beterapó. Mepaae whjné ąta, Kerisoné whj beterapó depa, ti dákélél ąre kaae Kerisoné whjtóró beteretei ama kisipa yópóló yae. 8 Ita, dią só deróló doraai dumitei, Keriso tuamó diriyóló beteratere ala dâné teteróló kaae tanópóló, Talené dąpaae melalepó. Atérené ę haleni, halaainé diąpaae hâkeamó i du betere ape. 9 Yalo diąpaae asémó i dere fota, dią wiratere nisi yaqse. 10 Ti noatepae, mepaae whjrapené duraalu, "Ama asémó deteraai fo du betepatei, ą woló betamó bitu dere fota, ti kisipa inire whjné fo kaae hóko du beterapóló," erótua dapó. 11 Atei kaae eratere fo dere so whjné, dä kae tikimó bitu asémó dere fo kolósu, dä aipaae wóló mo dere ala kolósu depa, me ala kae mei, mo betä alatóró epa kelaalopó.

12 Mepaae whjrape atimané ditere kutómó atimatei doi sóró horótú dere kaae dâné dumipó. Ti atimané du betere ala atimatei taleyóló atimata, etei kaae whjrape beterapó du beterapó. Tétu, atimané dere ala kaae kolóló u kolósu, i kolósu du betere alata, wisi tué muluraalu dumipó. 13 Atima atépatei, dąta mo dâné diale kutómótóró bopé faketu beterapó. Ti dâné i ditu betere kutóta, Kótóné dąpaae diyae yale dąlemótóró dituraalu, dä bopé faketu beterapó. Ai dâle muló betere kutó tuamó diákélél ai bole ape. 14 Dä fo wisi yó maté kuturaalu, dią beterepaae uąmeisóró, ti etei kaae bopé fake dere ala uąmeipó. Tépatei, Kerisoné fo wisi diąpaaekélé yó male waleteiné dä mo donomó bopé fake dapo. 15 Dâné diyale kutó mupatei, kae whjné diyale kutómó dä bopé fake dumi, mo dâné ditere kutómótóró bopé faketu beterapó. Ti dijané kisipa tiró betere ala faketé fupa, dä dią tuamó bitu ditere kutókélé mo ti fakeraai kisipa mutu, Talepaae tué tiróló hajtamo i betere ape. 16 Talené mió i wosetere fo wisi dâné erateretei dią tuamó faketepa, ti dią betere tiki mo utéró betó mole so whjpaakélé yó maaté kwęyai kisipa mutapó. Mené diyale kutómótei, dâné yalepóló hâle bopé fake yaqsóró, mepaae whjrapené yó menire tkipaae yó maté kwęyai dapó. 17 Tépatei,

"Mepaae whj bopé fakeyai depa, ti Talené fotokq ą tuapaae suraleteiné diyalepóló," enérápó.

18 Ti me whjné ama diale kutó amatei fopeyóló, ątei dukiratepa, bete munipó. Tépatei, Talené me whjné diyale kutó taleyóló wisirapó depa, ti ai whjné kutó wisi diremó dapó.

11

Aposel aqre whjrapené dere alata, Pol-né dere alatamo sünipóló yale fo

¹ Yalo du betere fota bete muni, hokö du betere fotei wosaasepoló i dere ape. Tépatei, ai hokö fo mo taketi yalo deté wou betepa, diaaq woseté walepó. ² Yalo bole keteketa, diaq dokaai tukóló beteró betere whj mo ątamotóró fulumu ýópóló, Kótóné matere ketekené yalo diaq mo wisi yóló kaae taru, ma fo i dere ape. Me whjné folokole erenire so seimale kaae betepa, Kerisoné amatóró dokópóló kisipa mutu, yalo diaq tukóló beteralepó. ³ Tépatei, wuliné fosó fosói kisipané Ipi dilikóló dée nalatu yale kaae, diaqne tué tikikélé mené kópaae ălisó faqsóró yalo doasi whaalia du beterapó. Ti noa betené mei, diaq Keriso ątamotóró dokaai, betá kisipa muóló beterópóló dapó. ⁴ Ti yalo whaalia dereteita, hale meipó. Dqné diaqaae Yesu ą etei kaae whjpoló yó maletei, mepaae whj diaq beterapaae wóló Yesuta, etei kaae whj beterapóló hokö fo yó matepa, diaaq mopóló wosetu beterapó. Atétere kaae, take diaaq sale Dei Kepe Wisi betepatei, me kepe kae saalopóló de? Take dqné diaqaae yó male fo wisi mupatei taaróló, kisipa tiki okokore whjné dere kaae, mió diaq kae yó matere kisi fo wosai ekéletu beterapó. ⁵ Ti ai whjrape atimata, doasi doi mole aposel whjrapépó du betepatei, atimané ę teteró bitinipó. ⁶ Ti so whj feapaae Talené fo yalo fosó fosó yóló yó melópóló mené ę yó menitei, bete mole fo yalo mo kisiparapó. Ai ala diaqékélé kisipa ýópóló, kae kae ala fea hakeamó erótú betalepó.

⁷ Kótóné fo wisi yó móituraalu yalotei ę deroo, diaq tao sóró horoo,

du betalepó. Tétu, yalo diaqaae monikó ąlae yóló kema ini, hale yó mótu betaletei-a, diaqaae dowi alakó erótú betaleé? ⁸ Aita, diaq seké yaqsóró kisipa mutu, kae be hulua Keriso fake so whjné matere monitei yalo olémi kaae sóró, ę betaaire be ó qla dupu yóló nukuraalu, diaq tao saaire kutó betá dité fu betalepó. ⁹ Ę diaqamo betale sukamó diaq seké yaqsóró, ę yayatere qla diaqaae ąlae yóló wosetere fokélé inipó. Ę yayatere olata, Masedonia hae kwia taaróló, ętamo wale norapené tao sóró mótu yalepó. Ę me qla yayatepatei, diaq seké yaqsóró woseni, Talené kutó hale dirótóró tawalepó. Nalopaaekélé ai alatóró enérapó. ¹⁰ Ti Kerisoné bete mole mo fo ę tuqmó moleteiné diaqaae diriyóló i dere ape. Ę me dupu sini, ai fo wisi hale yó materemó, yalo i bopé faketere ala Akaia hae kwiamó betere whjrapékó betanékélé bete munire ala aqraalomeipó. ¹¹ Yalo diaqaae etei kaae dere fo-a, noa betené dapóló kisipa mute? Yalo diaqaae yaala sókó fole ala initeda de? Meipó. Diaqaae yaala sókó fole ala ę tuqmó moletei, Kótóné ama mo kisiparapó. ¹² Kae fo yó matere whjrapené du betere alata, so whjné atima dukirópóló dapó. Aita, dqné dere alaró atimané dere alatamo betá ala erapó ýópóló, bopé fake du beterapó. Atei ala yaaire tū mulaqsóró dā moni sini, kutó hale diró tawaalopó.

¹³ Ti ai whjrapeta, Kerisoné doteyale mo aposel whjrapé mei, so whj dilikóló kapala kutó diratere aposel whjrapé bitutei, Kerisoné kutó diratere nisi ýópóló, aqtu beterapó. ¹⁴ Ai kaae alamó dā kilita sókó fenénipó. Ti noatepae, Satan ą dē tuqmó betere ensel aqtu beteretei, dqné kisiparapó. ¹⁵ Atétere kaae, ama

kutó diratere whjrapekélé mo donoi kutó diratere whjrape aqtu betere ala kilitu, dą kilita sókó fumipó. Ti atimané ai du betere alamó saaire dowi dupu hásokó feni, mo donotóró melaalopó.

Pol apaae sek̄ei ala erateremó bopé fakeyale fo

¹⁶ Yalo yale fo kaae momó dapa i wosae. Diā mepaae whjné ę kisipa okokoi whj betere nisi yaqse. Diaaqtamó ę kisipa okokoi whj beterapó kisipa mutupa, ti ę bopé faketuraalu, okokoi whjné dere fo kaae, sawa i dapa wosae. ¹⁷ Fea ala yalo s̄umó enérápóló bopé faketuraalu dere fota, Talené dere fo kaae meitei, kisipa okokoi whjné dere fo kaae dapó. ¹⁸ I haemó betó mole whjrapené nene yóló bopé faketere ala feané sya fóló du betepa, ti ękélé nene yóló bopé fakeyaalopó. ¹⁹ Ti fosó fosore whj diāta, mepaae kisipa okokoi whjné du betere ala yaqsró seséni, h̄ekesereteiné yópóló, kaae tarapó. ²⁰ Ti diāné mo du betere alatóró i ape. Mepaae whjné diā wae sóró kutó diratere whj beteróo, diāné wisi wisi ola atima saai diā dilikóo, diā me ala tuénire whj aqróló, atimané tué mole ala eróo, atima doasi doi saai dapóló diā hepée faróló atimapi folosene fóo, atimané diā okolope deké sóo, dua dapó. Ai alarape eratepa, atimapaae atékese yóló foné sini, diā h̄ale betó mulapó. ²¹ Ti dą bérreteiné atei kaae ala diāpaae eranénipóló, ę haletu i dere ape.

Kisipa okokoi whjné dere fo kaae i dapa wosae. Mepaae whj dené ama du betere alamó ą bopé fake yaaitepa, ti ękélé bopé fakenérápó. ²² Atima Hibru fake so whjné dere ala sya fu betere so whj betere? Atima atépa, ti ękélé Hibru whjtóró beterapó. Atima Israel hae tale betepa, ti

ękélé Israel hae taletóró beterapó. Atima Abraham-né deté wale whjrape betepa, ti ękélé Abraham-né deté wale whjtóró beterapó. Atima Kerisoné ala eratere whj betere? Atépa, ti ę keyaa furaalu hóko dere fo i ape. Yalo ai kutó ditere alané atima fea mo teraae falapó. ²³ Yalo i dere fota, topo doyóló keyaa fole whjné fo kaae hóko dapó. Atima Kerisoné kutó diratere whj betere? Atépa, ti yalo ditere kutó kolósu, atimané ditere kutó kolósu depa, atima yalo mo bosenó beterapó. Ti yalo dité wale kutó atimané diyale kutótamo suni, ę mo doasi depe tukó wei kutó ditu betalepó. Ti eta, mo dekré Félimó dipula beterótua yóo, fokosoi ala yale tikimó yálo tiki mo turukée fóo, ę mo felekemó sinitei kepaayóo dua yalepó. Epaae ai erótú betale hapólui ala kaae, atimapaae erénipó. ²⁴ Juda fakené ę aporó Félimó halika kaae olané yalo tikimó daletei dokó sóró touróturaalu, 39-rópó. ²⁵ Sore fapo atimané ę biyané fokosoi ala yóo, betä be démō ti kapo duné siriyóo, sore Félimó ti ę betere wéi nuku fetée fóló do yóo yalepó. Tétu ę doasi wéi kēla tómó ąlaae kutu betepa, be dę betáró diki betatamo kemeyalepó. ²⁶ Ę betä bemótóró bitini, be huluua dokó fiyósu deté kutu betalepó. Atéturaalu, doasi fole wéi tikené ę aluranépatei, teyóló fua yóo, ąlémi whjrapenékélé ę denépatei, atima betere tuámó fóo, mo yalo be whjnékélé ę denépatei fua yóo, Juda meire fake whjnékélé ę denépatei atima tuámó bitiré fóo, doasi be huluamó bitukélé, ipumó bitukélé, doasi wéi kēla tómó fukélé, Keriso norape aqre whjrapetamo bitukélé, ę mo dóló aluranépatei, bitiré fóo yalepó. ²⁷ Ę kutó dituraalukélé depe tukó wei ala yóo, kutó ditétóró fu betereteiné nokekélé

fini yóo, woteró wéi nokoletamo epatei, hale fitua yóo, kutikélé ó sikélé meiyóló sosoliné sukóo dua yalepó.²⁸ Ai alarape tómó, Kótóné kae beteró betere Keriso fake so whj noa tómó wisi yóló betaaloé yóló, doasi whaalia duraalu, é doasi seké beleté fu beterapó.²⁹ Diákó me whj Talené ala eraaire fotokó meiyóló bêtepe, ti ékélé bératapó. Diákó me whj dowi alapaae ălisóró fóló dée nukupa, ti ékélé dei kisipa mutu haletapó.

³⁰ É bopé fake yaaitamo kisipa mutepa, ti é tuamó fotokó mei, béré ala so whj feané kolópóló, bopé faketere ala mo hakeamó yó manérapó.³¹ Yalo i dere fota, mo kapala dumipó. Betere dokó so whj feané doi sóró hurót betere Tale Yesuné Alima Kótóné yalo i du betere fo mo dapóló ama tuérapó.³² É Damaskus bemó betepa, botokó faqósoró topo whj Aretasiné be kaae tanópóló, sóró beteró betere whjné é tawópóló, ama diki tare whjrape kale be bolaare dopóku tū dokó sóró beteralepó.³³ Téyaletei, mepaae norapené é yomó deyóló halika duóló deralepó. Atéyaletei, ai be hulua bopére dopóku sikimó, dë saai muló betere dolomó sókó faraleteiné atimané é taní, hásokó felepó.

12

*Pol-né ama nokené kaae kelale
ala*

¹ É i bopé faketu betere ala taaréni, hale deté fu betenérapó. Ti bopé faketere ala tuamó me ke bunitei, Talené ępaae nokené kaae yó melale alaró kinó betere alatamo hakearaletei betá diapaae i dapa wosae.² Ita mió yale ala dumitei, i ala yóló bêtepe, 14-ró ba fo kemeyalepó. Ai ala kelale whj a ama tiki turó fele ó, kepe maaté feleró é tuéni, Kótóné

betá kisiparapó. Ai whj a Keriso tuamó bêtepe, mené ó hepen bepaae dapesó huturaalu, sákélé sá taoró ere tikikélé taaróló, mo hepen bepaaetóró dapesó holale whj yalo tuérapó.³⁻⁴ Ti ai sekéta, mo kelaalo kokqi bepaae dapesó horóló beteraletei yalo kisiparapó. A atéró huturaalu, ama mo tiki turó felepé kepe maaté feleró é tuéni, Kótóné betá kisiparapó. Mené fo depa ai sekéné ama wosalemó, bete etérapóló mo hae whjné yókélé enénipó. Ai fo hae so whjpaae uátei, yaqósoró Talené doasi fo mulapó.⁵ Atei ala ere whjpoló kisipa mutu, é bopé fake uátei, yálotei é bopé fakenépa taaróló, é hae whj bitu, yalo béré alarape betá dijané kisipa yaasepóló i dere ape.⁶ Yalo kisipanétamo bopé faketere ala yaaitepa, ti yalo mo yale alatóró dereteiné é topo doyóló okokoi whjné dere fo kaae uámeipó. Ti yalo yó mótu betale mo foró du betale alatamo dijané kaae kolóló tué yópóló, bopé faketere ala enépatei, é doasi doi mole whj nisi yaqósoró taalatapó.

⁷ Talené doasi kinó betere ala ępaae hakeróló yó maleteiné é topo whj bitu bopé fake yaqósoró, Satan-né dotéyale kepené dowi mu képiné kaae, é susupurópóló Kótónétei ai té mulalepó.⁸ Até yaleteiné yalo tikimó doasi dele supa, Talepaae ai ala tokóló taae falae yóló sore félimó yalepó.⁹ Téyaletei ama ępaae duraalu, "Ai sekéi ala naao symó beleyópóló, yalo hamokoróló hale tao sere ala ya tuapaae mo súraalopó. Ti noatepae, mo whjné enéni béré ala tuamó yalo fotokó so whj feané kolópóló, mo hakeamó erótua dapó," yalepó. Atétereteiné Kerisoné fotokó é tuamó hale muó tanópóló, yalo enéni béré alapóló tué muturaalu, é hajyóló

bopé faketere ala taaréni, hale yó tawaalopó. ¹⁰ Atéreteiné Kerisoné ala mo ti fakeraairaalu, béré ala tuamó bitukélé, mepaaené é eratere fo du betepakélé, doasi sekéi ala tuamó bitukélé, Talené ala erótua betepa sere seké tuamókélé, doasi hapólui ala tuamó bitukélé hajtamo beterapó. Térú, mepaae bei ala tuamó bitukélé fotokó hale bulapó.

Pol-né Korin so whj̄i doasi whaliatu yale fo

¹¹ Ti yçlotei é kisipa okokoi whjné dere fo kaae yaleteita hale meí, diaaq du betere alanétei é ai ala dere whj̄i aqratepa yalepó. Yalo du betere alamó diaaq é dukiratere fo uásoró ti mo wisi uapó. Ti noatepae, é belei sokótei kolósu, ai doasi doi mole *aposel* whjrapé kolósu depa, atimané é teteró bitinipó. ¹² Ti é diq tuamó bitu, me ala yaairemó dere alarapekélé, sira yópóló eratere alarapekélé, mo whjné enénire doasi kelemei alarapekélé, fea eró taté fu betalepó. Ai alarape kilitu, ita mo *aposel* whjné dapó enérápó. ¹³ Ti é mepaae be huluamó Kótóné touróló beteró betere so whjpaae erale ala kolósu, diqpaae erale ala kolósu depa, me noa alakómó diqpaae erénié? Atimapaaekélé, diqpaae kaae alatóró erótua yalepó. Ti é yayatere qla tao sae yaai yaletei, diq seké yaqosóró ini, taaralepó. Kae kae Keriso so whjpaeta dua yaletei, diqpaae inire ala dorapó kisipa mutepa, ti diqné kwia taní, hale kemerae.

¹⁴ É mió sore dakeróló diq kèle waai i du betere ape. É aimó wóló bitu, be ó nokole qla diq seké melaalomeipó. Ti noatepae, diaaq me olakó melópóló waai dumitei, diq mo no apu aleyóló betamó bettaai kisipa mutu, walapó. Ti naale senaalené hama alima tao saai

dapóló mepaae qla qla betapaae yóló mutumitei, hama alimané naale senaalemó qla qla mulatere dua dapó. ¹⁵ Atétere kaae, é mo hakesetamo diq tao saairaalu yalo qla olakélé, yalo betere betekélé melaalopó. Yalo diqpaae mo turó yaala sókó fu betepatei, diqnémo ępaae yaala sókó fole ala sawa tómó maaté dere-a, wisire? ¹⁶ Diaaq é hékese inire aqpateti, yalo diqpaae me sekéi ala erénipó. Tépatei, ba ó nané nale wópóló, qla wisi mulotu dere kaae, diqné *monikó* é melópóló kisipa mutu, yalo diq dilikale aqrapó. ¹⁷ Diq tao sópóló yalo doteyale whjrapené ó yálokélé diq dilikóló, diaaq noa wisi wisi olakó saleé? ¹⁸ Taitus a dáné no me whjamo diq beterepaae wópóló, yalo seyóló doteyalepó. Até yale be démó, Taitus-né diq dilikóló mepaae olakó saleé? Talené ala eróturaalu, dámó wusuró betá tué muóló, betá alatóró erótua inié?

¹⁹ Ti yalo diqpaae aşetu betere fo diaaq dosqaté waletei-a, mené dä só deraqsóró seséturaalu dapóló kisipa mute? Meipó. Dáné i du betere fota Keriso tuamó bitu, Kótóné keletómó mo i dere ape. Dáné hosaa mole no nerape-ó, dáné i du betere ala feata, diq fotokó buóló beterópóló dapó.

²⁰ Ti noatepae, é aipaae wale sukamó, diq mo wisiyóló betepa kelenée dere ala diq tuamó ini yóo, diqnékélé é tuamó epa kelenée dere ala é tuamó inipa kelaalomolópóló, é doasi witu beterapó. É diq beterepaae wóló kelenalemó, diq tuamó hóle fokélé, me whjné dere alamó dei tué mutere alakélé, fopaae buóló hóle sere alakélé, fake tektere alakélé, dowi fopaae butu me whj yóló sininatere alakélé, kikití eratere fokélé, dowqae fóló bopé faketere alakélé, wisiyóló bitini,

höko betere alakélé, ai alarape fea diaq tuämó epa kelaqsoró, é doasi whaliatu beterapó. ²¹ É diaq beterepaae wale suksamó diaaq ai dere ala kilitu, é teteróló kaae tare Kótóné keletómó, é momó halenérápóló wi dapó. Mo take dowi ala du betale so whjné mepaae hosekéyóló du betale dowi alakélé, nópu nokole alakélé, enénire sonaalei dowi alakélé taaréni, häle yótóró tapa kilitu, é deké yaqsoró whalia duraalu dapó.

13

Diq Yesu Kerisopaae kisipa mo tiró baterémóló diaaqtei kqae kelae

¹ Mió yalo diaq sore dakeróló kqe waai i dere ape.

“Mepaae so whjné häsökó fóló dere alarape taleturaalu, betä whjné dere fo maaté woseni, tamo ó sore whjné i ala mo depa kelalepó dere fo wosóló, ti taleyóló donoranérápó,” erapó.

²⁻³ É tamo dakeróló diaq kqe wale suksamó, dowi ala dere so whjipaae etei kaae sekéi ala eraalopóló diapaae yalepó. Mió é kae tikimó bitukélé betä kaae fotóró momó i dapa wosae. Kerisoné du betere fo yalo mo dapóló diaaq kisipa yaasepóló, é wouraalu take dowi ala deté wale so whiró mepaae dowi ala du betere so whjtamo kwia matere ala köleturaalu taaréni, mo melaalopó. Ti Keriso ata, diaq tuämó mole dowi alarape donoraaitere ala q béni, fotokq mo turó bulapó. ⁴ Ti i dere fota, mo dapó. Keriso q fotokq buni béré whj aqyóló, atimané q filipaare ni tómó daletei, Kótóné fotokqné q mo beterapó. Atére kaae, dä fotokq buni béré whjrapetei Kótó atamo betämó betereteiné ama fotokq dä tuapaae suratepa, diaq

tao saai Talené kutó häle diraté fu beterapó.

⁵ Diq Yesu Kerisopaae tué tiki tiró betere ala diaaqtei kqae kólóló taleyae. Aténalemó, Yesu Kerisopaae kisipa tiratere ala inipa, ti ya q tuämó bitinipóló kisipa muae. ⁶ Ti diaaq dä kqae kolóló talenalemó, Yesu Kerisopaae tué tiki tiró betere ala epa, ti diaaq mo häkeamó kelenérápóló kisipa mutapó. ⁷ Diq me dowi ala yaqsoró, Kótópaae suka fea däne momarótú beterapó. I dere fota, Talené dä kqae kolóló, whj wisipó deremó so whjné dä dukirápóló dumitei, däne höko dere alamó só deró betere whjrapé aqpa, diaqta mo donoi ala wisi du betere whj betaasepóló dapó. ⁸ Kale bete mole mo fotamo däne böe dóló me ala enéni, ai fo wisi fakeratere ala betä enérápó. ⁹ Dä fotokq buni bépatei, diaq mo doasi fotokq buóló betepa, ti dä mo hajrapó. Däne diaqmó momarótú betere alata, diaq haepaae derepeletei, momó Talené ala eraté furaalu, diaq mo ti diriyóló beterápóló dapó. ¹⁰ Atére betené, é diaq beterepaae waai teópatei, yalo i asetere fo kolóló diaqsisi bitu, mepaae diaq tuämó ere alarape donoraasepóló i dere ape. Ti noa yaqsoró mei, Talené qpaae ama so whj teteróló kaae tawae ere fo sya furaalu, é aipaae wale suksamó diaq deteraayóló foné saqsoró dapó. Ti Talené é diaq teteróló kaae tawópóló sóró beteraleteita, diaq doróló só derápóló ini, tao sóró wisiraté fópóló yalepó.

Kemeróturaalu kqleó yale fo

¹¹ No nerape-ó, mo kemeróturaalu diapaae kqleó i dere ape. Me häsökó fole ala diaq tuämó muni, Talené ama ala mo donoyóló erae ere dälemótöró sókö faasepóló, hotowaró erótu

betae. Asémó yálo diapaae i yae dere fotóró mo wosóló, diá fea mo betá kisipatóró mulu, hosaa muni deyóló mo dua betó muae. Atétepá, ti yaala sókó fole alaró hosaa muni deyóló dua betere alatamo, matere Kótó à diatamo betaalopó.

¹² Diá Kótóné mo kae beteró betere so whj bitu, diásisi yaala sókó fóló, apudu betae. ¹³ Imó etamo Talené kae beteró betere so whj feané diapaae kóleó dapó.

¹⁴ Da teteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné hamokoróló hale tao sere alakélé, Kótóné yaala sókó fole alakélé, Dëi Kepe Wisiné eratere u yó mótu i yó mótu dere alakélé, diá feapaae eró tanópóló yae.

Kalesia

¹ Eta, Kótóné ama fo yó male fópóló doteyale *aposel* whj Pol-né dią Kalesia hae kwiamó t̄ mole be huluamó betó mole Keriso fake so wh̄ipaae asé i dere ape. Eta, mepaae wh̄irapené dotonatepa ó mo wh̄iné kisipané kekeme nóló i kutó dine fae yóló dotonatepa wéni, Yesu Kerisoró ą kepaarale Alima Kótótamoné i kutó dine fae yóló dotonalepó. ² Yalo i dere aséta, ę wotoró bitu dumi, mepaae Keriso norape ętamo betámó betó mole wh̄irape d̄ feané dią Kalesia hae kwia dokómó betó mole Keriso fake so wh̄ipaae dapó.

³ Dañé Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné h̄ale hamokoróló tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo dią tuapaae erópóló yae. ⁴ Mió i alimó mole dowi alané doasi fotokoné d̄ so whj dokoló mulaqsóró, Yesuné ama betere bete melóló dupuraleteiné d̄ h̄ale fópóló eralepó. Aita, dñé Aya Kótóné kisipa mole ala sya furaalu eró beterapó. ⁵ Kótóné ama doi betá hale sóró horóló, doasi doi mo ti muó tanópóló yae. Mo kée. Téyópóló yae!

*Talené kisi fo wisita, me kaae
mei mo betqóró mulapóló ere fo*

⁶ Yesu Kerisoné h̄ale hamokoróló tao sere alané Kótó ą beterepaae ape yalepó. Atéyale seké taaróló, kae kisi fo wisi wosaii hapale kisipa feteyóló fole kilituraalu, aita enei ala meitei dapóló ę kilita sókó fulapó. ⁷ Mepaae wh̄irapené diapaae mió wosetere kisi fo wisi i ape yóló yó matepa, ti aita kale wosetere fo wisi mei ai ape. Aita, Yesu Kerisoné mió wosetu betere kisi fo wisi me kae fotamo hosekéróló doróo, diaq kisipakélé kópaae falóo, yaalopóló kisipa

mutapó. ⁸ Dñékélé, ó hepen bemó betere *ensel-nékélé*, Kótóné mió wosetere fo wisi take dñé diapaae yó male kaae ini, kae fotei fo wisipóló yó matepa, ti ai whj mo ti só deróló alu yaaire tikipaae fópóló yae. ⁹ Take dñé diapaae yale fotei momó i dapa wosae. Whj me dené diaq woseté wou betere kisi fo wisi kaaetóró yó meni, fo me kae yó matepa, ti atétere whj só deróló mo ti alu yaaire tikipaae fópóló yae.

¹⁰ Yalo i du betere fo ó du betere ala mo wh̄irapené kolóló, i wh̄iné mo wisi ala dapóló dukirópóló dépé? Kótóné kilitu mo wisi ala dapó yópóló du betere? Mo wh̄irapené kisipa tiki felé yaaire alatamo yalo du bituqsóró, ti ę Yesu Kerisoné kutó diratere whj bituq meipó.

*Pol aposel whj sóró beteraai
Kótóné ą beterepaae ape yale fo*

¹¹ Norape-ó, diaq mo wisiyóló kisipa yaasepóló yalo i dere fo wosae. Yalo diapaae yó mótu betale mió wosetere kisi fo wisita, mo wh̄iné kisipanétei kaarale fo meipó. ¹² Ai fo wisita, me wh̄iné depa yalo wosóló ó me wh̄iné ę yó matepa kisipa sóró dumitei, Yesu Kerisoné amatóró ępaae h̄akearóló yó matepa kisipa yalepó.

¹³ E take Keriso whj betaairu, Juda fakené Talepaae momatu betere ala sya fóló du betalepó, dere fo diaq wosóló ai kisipare ape. Atétu, yalo mo doa keteké buóló du betale alata, Kótóné so wh̄ipaaekélé susupui ala eróo, Yesu Kerisoné ala wisikélé mo ti doróo du betalepó. ¹⁴ Yalo ayarapené mara mole ala sya furaalu, Juda fakené Talepaae moma dere ala etéró yae yóló, doasi kisipare yó matere wh̄irapené d̄ teó wh̄irape yó malepó. Atétu, betere tuamó ętamo betámó doayale

Juda whj̄rape fea betepatei, yalo kisipa sale alané atima mo teraae telepó. Atérū, yalo ayarapené mara mole ala mo doa ketek̄ buóló sya fu betale whj̄ e i ape. ¹⁵ Atétu betaletei, e teó deyaaipa sóró kae beterale Kótóné, ama hâle hamokoróló tao suraalu ą beterepaae ape yalepó. Tétu, Kótó ą wisi kisipatamo ama naale e tuqmó hâkearóló yó malepó. Atéyale su kamó, epaae etei ala eralepóló me whj̄tamo inipó. ¹⁶ Atéró betepa, Kótóné ama Naalema noa kaae whjrópoló kóló kóló yaqsóró, amatei ą e tuqpaae yó malepó. Até yaleeteita, Juda meire fake so whj̄paae Yesu Kerisota, etei kaae whj̄póló yó maté kwęyópoló kisipa mutu, eralepó. ¹⁷ Ai ala yale be dêmó, i kaae ala yaletei noa betené yalerópoló, e betaaipa folo sóró beterale *aposel whj̄rape* Jerusalem bemó betó mupa kèle fenipó. Aténí, epaae ai ala erale be dêmótóróti Arabia hae kwiapaaepi fóló, nalomo ti Damaskus bepaae fesaayóló telepó.

¹⁸ Atéró bitiré fóló, ba fo sore kemetepa, e Pita wisiyóló kisipa inireteiné kisipa yaai, Jerusalem bepaae horóló ątamo betepa, 15-ró be dę kemeyalepó. ¹⁹ Aimó ątamo mepaae *aposel whj̄rape* betepa kilinitie Talené noma Jems betą betepa kelalepó. ²⁰ Yalo i aşetu betere fota kapala mei, Kótóné keletómó mo i dere ape. ²¹ Atéró betale kjlipaae ti e Siria hae kwiáró Siliśia hae kwiatamopaae telepó. ²² Até yale su kamó Judia hae kwia dokqmó betó mole Keriso fake so whjné e kolóló kisipanipó. ²³⁻²⁴ Ténitei, yalo i ala du beterapó dere fo maaté atimané wosipakalepó. Téturaalu ąta, take dą Keriso fake so whj̄tamo bóe dóló susupui ala eróo, Yesu Kerisopaae kisipa tiki

tirateré alakélé doroo du betale whj̄tei, miómó Yesupaae kisipa tiki tiraaire fo wisi so whj̄ feapaae yó maté kutu beterapó dere fo woseturaalu, Kótóné doi hale sóró horótú beterepó.

2

Mepaae aposel whj̄rapené Pol wisiyóló dape sale fo

¹ E ba fo 14-ró beteró kemetepa, Jerusalem be huluapaae momó horalepó. Até yale su kamó Banabas dąmo wusuró huturaalu, Taitus-kélé dapesóró dą fea horalepó. ² E atéró feleteita, yalo kôleaané feni, Kótóné yalo kisipa tiki tuqpaae i ala ene fae depa felepó. Juda meire fake so whj̄paae yalo yó maté kutu betere mió wosetere kisi fo wisi etéró i ape yóló, yó melaaai horalepó. Téyaletei, ai fo so whj̄ feapaae yó meni, Keriso so whj̄ betó mole tuqmó doi mole whj̄rapaae maaté yó malepó. Atéró doi mole topo whj̄rapaae yó melaleeteita, hâle meipó. Yalo take ditu betale kutókélé, mió i ditu betere kutókélé, me bete muni nisiyóló, mepaae whj̄rapené eratere fo yaqsóró yalepó. ³ Etamo betere whj̄ Taitus ąta Juda meire fake whj̄ bethereteiné ąpaae ya tiki sekäç tikae yóló sənipó. ⁴ Ti aita hâle meipó. Mepaae whj̄rape kapalatei, norape aqyóló dątamó bitu, Yesu Kerisoné yale alané dą teraayóló feléyóló betere ala kikiti kelaai walepó. Aita, dą wae sóró kutó diratere whj̄ betherai kisipa mutu, yalepó. ⁵ Até yaletei, atimané i ala yae yóló sə du betere fo wosóló, téyālopó dere fokélé inipó. Ti aita, noa ala yópóló kisipa mutu yaleé? Mió kale wosetere kisi fo wisi diaaq wosóló ita, mo doa bete mole fopóló dią tuqmó muó tanópóló yalepó.

⁶ Jerusalem bemó doasi doi mulapó du betere whírape-ó doi munire whíta, yálo me ola meipóló kisipa mualepó. Ti noa betené meipó. Kótóné ama dáné tó tikimó ere ala kolóló, ita doasi doi mole whípóló doi mulatere ala dumipó. Ai whírapené yálo yó male fo wosetu mo dono dapóló, atimané me fo kae beleróló inipó. ⁷ Aténi, Juda so whípaae mió wosetere kisi fo wisi Pitané súmó yó maté konérápóló Kótónétei a sóró beteratepa, kale doasi doi mole whírapené kolóló kisipa yalepó. Até yale kaaetóró, Juda meire fake so whípaae yó maté kwéyópóló, Talené e sóró beteraleteikélé atimané kolóló kisipa yalepó. ⁸ Ti Pita Juda fake so whí tuamó aposel whí bitu, Talené fo yó mótu betepa, ai ala tuapaae Kótóné ama fotokó bulalepó. Atétu yale kaae, Juda meire fake so tuamó aposel whí bitu, ama fo yó mótu betepa Kótóné e fotokó bulalepó. ⁹ Jerusalem bemó betó mole so whírapené Keriso alamó be belerapó du betere whírape Jems, Pita, Jon-sépi atimané Kótóné ama ępaae melale hamokoróló hágé tao sale ala kilitraalu, Banabas dámóné mo donoi ala dapóló kisipa mutu wisiyóló dape salepó. Atéró dámó Juda meire fake so whí tuapaae fóo, atima ti Juda fake so whí tuapaae fóo, yaairaalu dä fea fo kelaaróló, wisirapóló mo betä kisipatóró mualepó. ¹⁰ Atéró, dámopaae i fo betä yalepó. “Diaamo fo yó maté kuturaalu, ai be hulurapemó yoleale yóló betó mole so whí tao sere alakélé hágé yó tawae,” yalepó. Ti aita, yálo keteké buóló mo taketi hágé yó tare alapó.

Pol-né Pita foné sale fo

¹¹ Téró Pita Antiock be huluapaae wóló betere sukamó, ama hásókó fele ala yálo ępaae teraae

faróló, a foné salepó. ¹² Ti noa betené meipó. Mepaae Jems-né dotonatepa wale Juda whírape waai teópa, a Juda meire fake whírapetamo bitu, ola nukua yalepó. Até yaletei, kale whírape Antiock bepaae wale sukamó, Pita a Juda meire faketamo ola betamó naletei taaróló, kae bitj felepó. Até yaleteita, kale tiki sekä tukóló siriró betere whírapené keletómó Juda meire fake whírapetamo ola betamó nukupa noa kisipa muaelorápóló wituraalu yalepó. ¹³ Pitané dä fea Keriso fake so whí mo betä alatóró erapó du bitutei, ama yale alané fake tekeyóló Juda fake kae aqróo Juda meire fake kae aqróo eralepó. Ai hóko ala mepaae Juda fakenékélé sya felepó. Ai hóko ala fakeyóló Banabas-nékélé yalepó.

¹⁴ Mió wosetu betere bete mole fo wisi mupatei, atimané dere ala kae depa kilitu, atima feané keletómó yálo Pitapaae duraalu, “Yata Juda whítei, Juda whíné dere alatóró ini, Juda meire fake whíné dere ala kaae du beterapó. Atéyaleteimo, Juda meire fake so whípaae dä Juda whíné mara mole ala sya fópóló noatepa setu betere?

¹⁵ Däta dowi ala dere Juda meire fake whí bitini, mo Juda fake whíné mara mole ala tuamó deyale whírape bitu, i fo dáné mo kisiparapó. ¹⁶ Whí me dené kale yóló muló betere fo mo wisiyóló sya fóló erótú betepa, Kótóné ai whípaae yá mo donoi whípó fo yaalo meipó. Téyalo meitei, Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiratere ala betä kilitu, Kótóné mo donoi whípó fo enérápó. Atére betené Kótóné dápaaekélé whí wisipó yópóló kisipa mutu, Yesu Kerisopaae betä kisipa tiki tiró beterapó. Kale yóló muló betere fopaae dáné kisipa tiróló sya fumipó. Ti noatepae, kale yóló

muló betere fo sya fóló erótú betere whjpaae Kótóné me alaklé muni, mo donoi ala dere whjpó fo yaalo meipó.

¹⁷ Dä Keriso tuämó betereteiné ama däpaae mo donoi so whjpó yópóló wóputé fu betere tuämó däne du betere dowi ala hakearatepa, däne noa fo yaaloé? Kerisoné dowi ala wisirapa, deté fae fo enére? Mo meipó. ¹⁸ Kale tukóló muló betere fo aqmó sukóló betere alané Kótóné keletómó, wisi ala dere whj beteraairetei mo diripa kisipa mutu, yälotei ai tü mo taaralepó. Até yaletei, yalo momómo duraalu, kale tukóló muló betere foné dä wisi ala dere whj beteraalopó depata, ti Kótóné tukóló muló betere fo yälotei tikitapóló hakearatapó. ¹⁹ Ti noatepae, kale tukóló muló betere fo mo turó yalo kisipa yaleteiné ę sukale whj aqalepó. Atéreteiné, kale sukale whj ai fo aqmó momó kae netéró betaaloé? Meipó. Kótóné ama ala eróturaalu, ątamo mo ti beterópóló, kale tukóló muló betere foné ę dóló sukunalepó. ²⁰ Eta, Yesu Kerisotamo filipaa ni tómó taketi sukóló i mole ape. Atéyaleteiné ę momó kae bitini, Keriso ą ę tuämó beterapó. Mió haemó i betere yalo mo tikita, ti ępaae yaala sókó fóló, tao suraalu ama betere bete hale melale whj Kótóné naalemapaae kisipa tiki tiró betereteiné i betere ape. ²¹ Ti Kótóné ama hale hamokoróló tao sere ala, yalo me bete munire ola aleróló, däpaae mulanénipó. Ti noa betené i fo du meipó. Kale tukóló muló betere fonétamo dä mo donoi so whj beteróluçsóró, ti Yesu Kerisoné ama betere bete besekéróló, ą hale sukalepó fo uapó,”

3

Yesu Kerisopaae ó tukóló muló

betere fopaae diaaq tué tiki tiró beterémóló kqae kelae

¹ Kalesia hae kwiamó betó mole kisipa okokoi so whj-ó! Mé whjné hosó foné diaaq kisipa tiki feteróló, diä mo ti okokoraleé? Yalo diäpaae kale fo wisi yó móituraalu, Yesu Keriso filipaa ni tómó oleralepóló yó male fo diaaq wosóló diäné kelené mo kilitu yale kaae, ai kisipare ape. ² Yalo diäpaae wosetere fo betä i ape. Kale Dëi Kepe Wisi saletei-a, tukóló muló betere fo sya fele tikimó salepé, mo fo wisi wosóló kisipa tiki tiraleteiné saleé? ³ Diäné kisipa tiki-a, noané mo ti okokoró betere? Kaae sua, ti kale Dëi Kepe Wisiné fotokøratépa kaae saletei, kemene fole kwiapaae sókó faaialu, mo whjné bole fotokné sókó fenérápóló kisipa mute? ⁴ Diä Yesu Kerisopaae tué tiki tiróló ama ala eró taremó sekéi ala wapatei, me ola meipóló hale beleté fu betaleteimó saaire dupu hale ola kaae taalaai kisipa mute? Ti ai doasi sekéi ala beletu betaletei bete munipa hale yaleé? ⁵ Kótóné ama diä melale Dëi Kepe Wisiró kelemei ala eraleteitamo-a, kale yóló muló betere fo diaaq sya fele betemó melalepé, kale wosetere kisi fo wisi wosóló kisipa tiratere alamó melaleé?

⁶ Kale whj Abraham-paae erale ala mo wisiyóló kisipa muae. I fo aseyóló muló beterapó.

“Kótóné ępaae yale fo mo eraalopóló kisipa tiki tirale ala kolóló, i whjta me dowi ala ini, mo donoi whjpó,” erapó.

⁷ Térapa, mepaae so whj de Kótóné fo wosóló ępaae kisipa tiki tiratepa, ti atétere so whj Abraham-né naale senaaletóró beterapóló kisipa muae. ⁸ Juda meire fake so whjné Talepaae kisipa tiki tirateremó, Kótóné mo donoi so whjpó yaairetei,

taketi asémó erapó. Dənē mió i wosetu betere fo wisitóró mo take Abraham-paae itéró ipakalepó.

“I hae kwia dokomó betó mole so whj fea yapaae eraaitere alané wisiralopó,” erapó.

⁹ Atére betené mepaae so whj de Talepaae kisipa tiki tiratepa, ti kisipa tiki tiratere seké Abraham wisirótú yale kaae, atéró kisipa tirale so whjkélé Kótóné wisirótú beterapó.

¹⁰ Kótóné ama tukóló muló betere fo erótú betere alapaae kisipa tiki tiró bitinire so whj fea, ti Kótóné doratere ala aqomó ai betere ape. Ti noatepa mei, Kótóné i fo aseyóló muló beterapó.

“Mepaae so whj detamo Kótóné buk-mó tukóló muló betere fo mo fea sya fóló eró tanitepa, ti Kótóné atima mo doraalopó,” erapó.

¹¹ Ti noatepae, kale asémó yóló muló betere fo i ape.

“Kótóné keletómó mo donoi so whjta, ti kisipa tiki tiratere alané betä bitiré fu betenérápóló,” fo erapó.

Kótóné tukóló muló betere fo eraté fu betaleteimó, mo betä whjpaaekélé Talené mo donoi so whjpó enéniretei mo hakearapó. ¹² Ti Kótóné tukóló muló betere fo sya fóló erótú betere alata, ti kisipa tiki tiratere tuamó kaatumipó. Tétumitei, kale asémó i ere fo kisipa muae.

“Mepaae whjtamo tukóló muló betere fo sya fóló erótú betepa, ti ama ai du betere ala tuamótóró q̄ beteraté faalopó,” erapó.

¹³ Kale tukóló muló betere foné doratere ala däpaae eraqsóró, Keriso q̄ filipaa ni tómó sukuturaalu, dä tao sóró dupuralepó. Atéturaalu, doratere ala mo turó apaae eralepó. Ti noatepae, asémó i fo erapó.

“Mepaae whj de ni tómó oloratepa, ti ai whj Talené mo ti

mokoróló doró beterapó,” erapó.

¹⁴ Abraham-paae eraalopóló mulale fo mo dokonóturaalu, eratere wisi ala Juda meire fake so whjnékélé sôpóló kisipa mutu, Yesu Kerisoné ama dä tao sóró dupuró beterapó. Atéreteita, dənē apaae kisipa tiki tiratepa, ama melaalopóló mulale Dëi Kepe Wisi sôpóló erapó.

Kótóné folosóró i ala eraalopó ere fo melóló, nalo ti tukóló muló betere fo male ala

¹⁵ Norape-ó, yalo diapaae i du betere fo bete diriyóló kisipa yaasepóló, dənē suka fea du betere alapaae dō faróló i dapa wosae. Mo whjné dirii fo dokóló muló betepa, nalo me whjné ai fo tokgló aluratere ala ó me kae fotamo olokeratere ala mo enénipó. Yalo diapaae i yaai dere fokélé atére kaaetórótipó. ¹⁶ Kótóné Abraham-ró ama deyaaire naale-tamopaae i ala mo eraalopóló asémó yóló muló beterapó. Kótóné ama buk-mó, “Naao deté faaire naalerapepó,” fo inipó. Ai fo uásóró ti whjrapé feapaae erapó fo uapó. Ai fo ini, “Naao deyaaire naalené deté faaire naalepó,” ere fota, mo betä whjmó kisipa mutu erapó. Ai whjta, Yesu Keriso atórótipó. ¹⁷ Yalo du betere foné bete i ape. Abraham-paae mo eraalopóló dirii fo dokóló muló betepa, 430 ba fo kemeyalepó. Atéyale kílipaae kale tukóló muló betere fo sókó walepó. Nalo ai sókó wale foné Kótóné folosóró yale dirii fo tokgló alurótimpó. Ai fotamo aluratepa, ti ai fo tuamó so whjpaae eraalopó ere wisi alakélé aluranérápó. ¹⁸ I dere fota noa betené dumipó. Kótóné nalopaae eraalopó yóló muló betere wisi ala kale tukóló mulale fo tuamó sókó wuásóró, ti Kótóné ama eraalopó yale fo tuamó sókó

wuṣmeipó. Até yaletei, Kótóné Abraham-paae eraalopóló ere fo mo dokonóturaalu, hamokoróló hágé melalepó.

¹⁹ Térapa, kale tukóló muló betere fo-a, noa betené melaleé? Ai fota, so whjné du betale dowi alamó kale folosóró yale dirii fotamo touró beterapó. Ai alata, mo ti eréni, Abraham-paae eraalopó ere fo dokonóló ama deté waaire naale wópóló kaae taru erapó. Ai tukóló muló betere fota, so whj feané kisipa yópóló enselrapené Kótóró so whjtamoné tuq whjpaae melalepó. ²⁰ Fake tamoné tuq whjné betä fake maaté tao su me fakemo taalatimipó. Tépatei Kótó ąta, mo betatórti beterapó.

²¹ Kale tukóló muló betere foné Kótóné i ala mo eraalopó yóló muló betere fotamo bóe dóló sesétu betere? Mei, ai ala mo dumipó. Kale tukóló muló betere fonétamo mo ti betaaire bete melóluqsóró, ai foné me dowi ala munire so whj beteróluqpó. ²² Téuqtei, Kótóné buk-mó aséyóló muló betere foné i fo erapó. I haemó betóló fale so whj mo fea dowi alañé dokóló, dipula bemó kaae beteró beterepó. Aita, hágé mei, Kótóné ama so whjpaae eraalopó yale ala mo dokonóturaalu, Yesu Kerisopaae kisipa tiró betere so whjpaae melópóló erapó.

²³ Kisipa tiki tiratere ala hágearóló sókó waaiipa, kale tukóló muló betere foné dä dipula kaae sóró beteró beterepó. ²⁴ Betä whj me tikipaae fimó ama naale senaale me whjné kapala kaae tatu dere kaae, Kótóné kale tukóló muló betere foné ama so whj dä Yesu Keriso beterepaae alisöró fópóló, kapala asiri kaae tawae yóló sóró beteralepó. Ti aita hágé meitei, dñé Yesu Kerisopaae kisipa tiróló betepa, Kótóné dä mo

donoi so whj beterópóló yalepó. ²⁵ Miota, kale kisipa tiki tiratere ala sókó wóló, take kale tukóló muló betere foné dä teteróló kaae taretei, momó kae kaae taní, mo kemeró beterapó.

Kótóné naale senaletóró beterapóló ere fo

²⁶ Diq fea Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró betereteiné Kótóné ama mo naale senaletóró ai betere ape. ²⁷ Ti noa betené mei, so whj wéi kemó buó ditu dere kaae, diq fea Yesu Keriso tuqmó wéi tópuró beterapó. Atéreteiné kuti derótú dere kaae, Yesu Keriso diaaq ai deró betere ape. ²⁸ Atéru, Juda fake ó Juda meire fake, wae sóró kutó diratere so whj ó diq mo hágé betere so whj ó diq fea fake teketu beteretei me qla meipó. Mió diq fea Yesu Keriso tuqmó bitu, mo betä alatóró erapó. ²⁹ Diq Yesu Kerisoné ama so whjtamo betepa, ti diq Abraham-né deale naale senaletóró betereteiné Kótóné Abraham-paae eraalopó yóló mulélipakale fo motóró dokonóturaalu, eraaire wisi ala diapaaekélé eraalopó.

4

¹ Yalo i du betere fo bete mo whjné dere alapaae dó faróló dapa wosae. Betä neli whjné naalema alimané teraae fele mómu qla qla fea muó mupatei, kale naale ą ketepa, ą kaae tare whjrape aqomó bitu, ama kutó diratere whj sú beterapó. ² Kale naale alimané teraae fele qla qla amatei teteróló kaae tawópóló tukóló mulale be dë sókó waaiipa, ti alimané sóró beterale whjrapené kale qla fea kaae tawaalopó. Mepaae whjné kale naalekélé kaae tapa, ą ai whj aqomó bitiré fu betaalopó. ³ Take dä atéró ketei naale senaale kaae betale alimó, i haemó ayarapené yómaté wale mara mole alañé dä

teteróló kaae taru, wae sóró kutó diratere whj beteraté wou betalepó. ⁴⁻⁵ Téyaletei, Talené ama tukóló muló betere be dę sókó wapa, ama naale i haemó betere soné deyópóló doteyalepó. Ai naale ą kale tukóló muló betere fo aqmó betere so whj dupuraairala, ą ai fo aqmó sukóló betalepó. Atéyale alata, dą Kótóné ama naalerapetóró bitu, ama wisi wisi qla sópóló kisipa mutu erapó. ⁶ Ti noa betené meipó. Dią fea Kótóné naale senaaleteróró betepa, ama naalema Yesu betale sirimó bетераaire Dęi Kepe Wisi dąnē hosaa tuamó bетеропóló doteyalepó. Ai Dęi Kepe Wisi dą tuamó bетеретеинé dąnē kólómó Alima Kótópaae “Apa, Aya-ó” du beterapó. ⁷ Atéreteiné, mió dią wae sóró kutó diratere whj momó kae bitini, mo ama naale senaaleteróró bетеретеинé Kótóné Yesupaae eratere wisi wisi ala, diąpaaekélé eraalo ai ape.

Pol-né Kalasia so whjmó kisipa mutu yale fo

⁸ Kótóné ama aleyóló muló betere qla qlatei Kótópóló aqmó sukóló betepa, ai qlarapené dią wae sóró kutó diratere so whj betalepó. Atétu betale alata kapala kótó ai ape. ⁹ Taketa atéyaletei, mió dią mo Kótó tuérápó. Tépatei, Kótóné ama dią mo tuérápó. Atérápá, dią ai bete munire hoko alarape aqmó betaai momó fesaae fute? Dią atimané wae sóró kutó diratere so whj momó betaai de? ¹⁰ Ti yalo i dere fota hale dumipó. Diaqtei mepaae be dę mo doasi bete mulapóló, be dęrapekélé, wélierapekélé, alirapekélé, ba forapekélé, kae tukóló mulótua dapó. ¹¹ Yalo dią tao saai dapóló doasi keteké buóló du betale ala bete munire nisi erótú betepa,

yalo diámó kisipa mutu, ę mo doasi whaaliatu beterapó.

¹² Norape-ó, i dere fo wisiyóló wosae. Take diąné du betere ala yalo suróló du betepa, diąné ępaae me sekéi ala erénipó. Atéyalepa, mió diámó yalo du betere ala suróló du betae. ¹³ Ę me tikipaae faai yaletei hepo daayóló bitu, folosóró sukamó kale mió wosetere fo wisi yalo diąpaae yó maletei diąné ai kisipare ape. ¹⁴ Ę tikimó daayale heponé diąpaae sekéi ala eraletei, diąné ę dei kelené kólóló faletere fokélé inipó. Ai ala ini, diąné ę Kótóné ensel aqróló mo wisiyóló dape salepó. Ó kale Yesu Keriso ą wisiyóló dapesu dere kaae, ę mo wisiyóló dape salepó. ¹⁵ Diaq take du betale doasi hékesei ala mió netéyaleé? Diąné ępaae doasi kóletere ala mulu, kele sokóló me whj matere qla uásóró, yalo kele kisi daaleteiné diąné kele sokóló ę bulóluqpó. Mepaae whjné wosetepa, ti diąné ępaae erale ala fea yalo enérápó. ¹⁶ Mió yalo diąpaae mo bete mole fo yó matereteiné ę diąné bóe whj aqrótú betere?

¹⁷ Ai whjrapenéta, dią atimatamo touróló bетераai dapóló, doasi keteké buóló atima mara mole alarape yae yóló setu beterapó. Tépatei, atimané diąpaae ai eraai du betere alata, mo wisinipó. Ti aita, dią dątamo betamó bетеретеi tekeróló, atimané dere ala sya wópóló, du beterapó. ¹⁸ Mepaae wisi ala yaai, kisipa mutu butere ketekéta, ti doni mo wisirapó. Dią etamo betere sukamó maaté wisi ala eraai keteké buni, ę alupa diąsisi bitukélé keteké buóló, ai alatóró yó tapa, mo wisirapó. ¹⁹ Yalo hosaa mole naale senaale-ó, Yesu Keriso diaq betere bete tuamó sóró beteranée yóló mutere kisipané

yalo hosaa betemó dere suputa, sorape naale sisó nukuraalu dere dele kaae momómo dapó.²⁰ Diaaq du betere ala yalo wosaleteiné ę sekéi kisipa muóló fomo duraalu, dią neyóló tao saaloé du beterapó. Téreteiné yalo i dere hapóli fo taaróló, ę diaqtamo betamó bitu, naameiné dua uapóló, kisipa mutapó.

Hekaró Seratamopaae dó faróló dere fo

²¹ Kale tukóló muló betere fo aqmó betaai kisipa mutu betere whjrape-ó, ai fo tuqmó mole fo dią wisiyóló kisipanié?²² Ti noatepae, i fo aseyóló muló beterapó. Abraham-né ama naale tamо deipakalepó. Me naale ti ama kutó dirópoló wae sale soné deyoo, me naale ti ama mo soné deyoo, ipakalepó.²³ Kale kutó diratere soné naaleta, ti mo sorapené naale detere kaae yólótóró dealepó. Téyaletei, ama mo soné naaleta, ti mo eraalopó yóló muló betere fo dokonóturaalu deipakalepó.²⁴ I fota take mo yale alatei, mió yalo fo sale fopaae dó faróló i dapa wosae. Ai so tamota, kale dokóló mulale dirii fo tamо sú sóró dapó. Me dokóló muló betere dirii fo, ti Sainai hasi fosómó kaaróló sókó walapó. Ai dirii fo so kaae bitu, wae sóró kutó diratere naale senaale ditu beterapó. Ai súratere sota, Hekar-pó.²⁵ Hekarta, ti Arabia hae kwiamó daale Sainai hasipaae dó falatapó. Mió tene be hulua Jerusalem-ta, ti kale Sainai hasi fosó kaae bitu, ama naale senaletamo wae sóró kutó diratere so whjatóró beterapó.²⁶ Tépatei, me kae taoró tene Jerusalem be huluata, wae sóró kutó diratere so whj kaae mei, mo be huluapó. Aita, dà deale so dagné haetórótipó.²⁷ Ti noatepae, i fo aseyóló muló beterapó.

“Naale senaale deni, ni daale só, fo fakeyóló hékesei fo du betae.

Naale sisó nélitere so hajné sukutu betae.

Ti noatepa meipó. Ni daapa sisópaae eró betere soné deale naale mo dekéró betóo, whjtamо betere soné detere naale senaale mo teraae fóo erapó.”

²⁸ Norape-ó, diaتا, kale Aisak detu yale kaae, ama eraalopó yóló mulale fo mo dokonóturaalu deyale naale senaale ai betere ape.²⁹ Até yale sukamó mo whjné detere kaae yóló deyale naalené Dëi Kepe Wisiné fotokóné deyale naalepaae susupui ala eralepó. Até yale kaae, miókélé betä alatóró du beterapó.³⁰ Téretei, Kótóné buk-mó noa fo aseyóló muló betere?

“Kale wae sóró kutó diratere soró ama naaletamo hókó falae,” fo erapó.

Ti noatepae,

“Kale kutó diratere soné naaleró mo soné naaletamo alimané qla qla tuqmó buku-raqsórópa, hókó falae,” fo aseyóló muló beterapó.

³¹ Atérapa, norape-ó, dàta kale wae sóró kutó diratere soné deale naale senaale kaae bitini, mo soné deale naale senaletóró ai betere ape.

5

Keriso tuqmó me alané dokoni, feléyóló betere ala

¹ Dà mené wae sóró kutó diratere whj kaae, dokóló muló betepa, Yesu Kerisoné teraayóló hâle beteraleteita, ama kisipa mole ala erópoló erapó. Térapa, mepaae whjrapené dią wae sóró kutó diratere whj beteraaitepa, ai ala tuapaae momó kae biti feni, fotokq buóló diri yóló betae.

² Eta Pol-né dapa, yalo i dere fo dijané mo wisiyóló wosae! Mepaae

whjné diapaae tiki sekaé tikae yóló séttere fo diaaq wosólótamo tikitepa, ti Yesu Kerisoné diaq tao saaire wisi ala diaaq ai tikitere ape.³ Kale yale fo momó i dere ape. Whj me dené ama tiki sekaé tukópóló kisipa mutepa, ti mepaae tukóló muló betere forape fea mo turó sya fóló enérápó. Mepaae ala maaté eróturaalu, mepaae alamo erénitepa, ti tu muni, ai mo dorapó.⁴ Diaq mepaae whjné kale tukóló muló betere fo sya fu betepa, Kótóné me dowi ala munire so whjpó yópóló kisipa mutepa, ti Yesu Kerisotamo tekeyóló ai betere ape. Atéturaalu, Kótóné ama hamokoróló hale tao sere ala wisikélé diaaq ai taaló betere ape.⁵ Tépatei däta, kale Dëi Kepe Wisiné fotokóratepa, kisipa tiki tiraté fu betereteiné take nalopaae Kótóné mo donoi so whjpó yópóló kisipa mutu, hëkesetamo i betere ape.⁶ Ti noatepae, Yesu Keriso tuqmó bitu, tiki sekaé tukóló siriratere ala ó siri erénitare ala me bete munipó. Kótópaae kisipa tiki tiratere ala dä tuqmó moletei hakearóturaalu, mepaae no nerapepaae yaala sókó fole ala betä mo doasi bete mole ala ai ape.

⁷ Diaq me ola saai sururu yóló fóló, däle muló betere tikimó sókó faai yaletei némo sesé yaleé? Atéró sesétu betere alata, mo bete mole fo dijané wosóló sya faqsóró, ai du betere ape.⁸ Ti diapaae ai dotopoi fo du betere fota, diaq a beterepaae ape yale seké meipó.⁹ Wuliné apita, sawa olatei fulukó furaalu, mo wuli tiki dorótú dere kaae, ai whjrapené diapaae yó matere foné ai du betere ape.¹⁰ Diaq me kae fo woseni, yalo i dere fo betä wosóló sya faalopóló e Tale tuqmó bitu kisipa tiratapó. Mepaae whj de doasi doi mole whj ó doi munire whjné diaaq tué tiki

koló kolóratepa, atétere whj doasi dowi kwia saalo ai ape.¹¹ Norape-ó, yálotamo tiki sekaé tikae fo depa, ti atimané épaae susupui ala noatepa hale erótú betere? Yalo atei kaae fo yó meluásóró, Yesu ni tómó sukálepóló yó matere fo wosetere hóróló sisópaae eratere ala uámeipó.¹² Diaq kópaae falaai du betere whjrapeta, atimané tiki sekaé tukóló siriratere ala maaté ini, mo turó tukóló taae fatepa ti mo wisirapó.

¹³ Yalo no nerape-ó, me qlané diaq dokóló muló betaqsóró, teraae fóló hale beterópóló, Kótóné a beterepaae ape yalepó. Atéró teraaeyóló hale beteró beterapa, diaaq tó tikené ekélere dowi ala yaaire té melaçse. Aténi, diaq tuqmó yaala sókó fole ala duraalu, u taosu i taosu dere ala betä yó tawae.¹⁴ Kale tukóló muló betere forape mo fea i doasi fo tuqmó bulapó. Ai fota i ape.

“Naaotei ya yaala sókó fu dere kaae, naao be whj no nepaaekélé atéró yaala sókó fu betae,” erapó.

¹⁵ Ai ala ini, yuwitamo hóle suraalu u tukósu i tukósu dere kaae depata, ti atétere alañé diaaqtei diaq dóló kemeraqsóró, mo hotowa yóló kaae tawae.

Dëi Kepe Wisiné fotokóratepa da beterapó ere fo

¹⁶ Térápa, yalo i dere fo wosae. Kale Dëi Kepe Wisiné yae dere ala sya fóló erótú betae. Atétepa, ti dijané tó tikené ekéle yóló yaai du betere dowi ala mo yaalomeipó.

¹⁷ Ti noatepae, djané tó tikené ekéle yóló du betere alañé kale Dëi Kepe Wisiné eraai dere alatamo bóe du beterapó. Kale Dëi Kepe Wisinékélé ama ala eraairaalu tó tikené eraaire alatamo bóe du beterapó. Ai ala tamo atimaamotei bóe dupa, ti dijané tó tikené ekéle yóló yaaitere ala mo enénipó.

18 Tépatei, Dëj Kepe Wisiné ama erae dere alatamo naao sya fóló du betepa, ti kale tukóló muló betere foné teteróló kaae tare aqmó yä betenipó.

19-21 Tó tikiné ekèle yóló du betere alarape so whj feané kisiparetei dosqatapa wosae. Nópu nokole alakélé, me dowi alatamo hoseké dere alakélé, enénire mo sonaalei dowi alakélé, kapala kótó ó mepaae alarapepaae kisipa tirótú betere alakélé, isi whjné du betere alakélé, mepaae so whjtamo dei kisipa mutu, hamoma hóratera alakélé, hóle sere alakélé, me whjné dere ala kilitu, ekélé até enée yóló dei kisipa mutere alakélé, mo dowi fopaae butere alakélé, doasi doi mole so whjpó yópóló du betere alakélé, mo turo so whj betepatei mepaae tóróti so whj fake tekeyóló betere alakélé, fake tuqmó teketere alakélé, mepaae whjné dere wisi ala kilitu, ekélé até uapóló dei kisipa mutere alakélé, dowi wéi nóló topo dotere alakélé, so whj fea touróló bitu dowi wéi nóló du betere dowi alakélé, ai dosqayale alarapekélé, mepaae dosqani yale dowi alarapekélé, tó tikiné ekèle yóló du betere ala ai ape. Diq dowi tópaae faqsóró, yalo diqapaae take yale ma fo kaae momó i dapa wosae. I dosqayale dowi ala du betere so whj Kótóné teteróló betere ala tuqmó beterénipó.

22-23 Tépatei, niné du wisi oletu dere kaae, Dëj Kepe Wisi so whj tuqmó bitu, i alarape erótú betepa kelaalo ai ape. Ne nopalae yaala sókó fole alakélé, hosaa tuqmó hajtu betere alakélé, hosaa muni deyóló mo dua betere alakélé, mené sekéi ala eratepatei me qla meipóló, Kótóné ama kisipa mole ala erópóló, kaae tawóló dua betere alakélé, wisi kisipa

muóló kólené sukutere alakélé, mepaae so whjpaae wisi ala eratereteikélé, mepaae whjné ama eraalopó dere ala hásokó feni, motóró eratereteikélé, naameyóló mo dua betere alakélé, whjné tó tikiné enée dere ala yaqsoró amatei q teteróló kaae tareteikélé, i dosqayale alarape mo betşkókélé Kótóné ama tukóló muló betere foné yaqse yóló fo muló bitinipó.
²⁴ Yesu Kerisoné ama dape sóró beteró betere so whjné tó tikimó bole ekeleró kisipanétei senée dere alatamo alurópóló, qtamó filipaa ni tómó oleró beterapó.
²⁵ Da betere beteta, kale Dëj Kepe Wisitóró ai ape. Térpa, qtamó betamó titiyóló furaalu, ama dere ala sya fóló yaalopa siépe. ²⁶ Dqanétei eta, doasi doi mole whjpóló bopé fake dere alakélé, me whj dowi kisipa muópóló sesemeratere alakélé, mepaae whjné mole wisi wisi qla kilituraalu, ekélé ai ala enée yóló, u só derótú i só derótú dere alakélé, i dosqayale alarape fea dñané yaqse yóló i dere ape.

6

Dowi ala dere whj tñ wisipaae fópóló tao sae ere fo

¹ No nerape-ó, mepaae whjné du betere dowi ala dñané kelené keleterepa, Dëj Kepe Wisiné yae dere ala sya fu betere so whjné ai whjné ama dere dowi ala taaróló, wisi ala momómo yópóló dua naamei ma fo yae. Tétutei, ai alané diqkélé dée nalaairaalu sú sere ala eraqsoró, hotowa yóló kaae tawae.
² Yesu Kerisoné yae yóló muló betere fo eróturaalu, diq tuapaae wou betere sekéi ala diqasisi u taosu i taosu du betae. ³ Me whj q me bete munipatei, ama kisipané q doasi doi mole whjpó du betepa, ti q amatei dilikitu beterapó. ⁴ No nerape-ó, dñané

ai du betere alata wisi ala dépé, dowi ala déró diaaqtéi kaae kolóló taleyae. Mepaae whírapené du betere ala kolósu naao dere ala kolósu yóló kaae kelaqse. Aténi, naao ditere kutó betá kaae kolóló wisirapóló kisipa mutupa, ti ya hékkeseturaalu hajyóló betenérápó.⁵ Ti noatepae, Talené dä betá betá so whjné diyópóló tukóló muló betere kutó dekaní, ai kutó amatóró dité fu beterópóló yae.

⁶ Mepaae Talené fo yó matere whjné yó matere fo wosetu betere so whjné wisi wisi qla, mepaae bukóló kale fo yó matere whj ámo tao sóró matepa mo wisirapó.

⁷ Mené dią dilikitere ala yaqsóró yae. Mo betanékélé Kótó faletere ala mo enénipó. Ti noatepae, mepaae whjné noa qla wae bilitepa, ti ama ai bilitere qlatóró ȳlumétepa sua dapó.⁸ Mepaae whjné tó tikiné felé yaaitere ala sya foleteiné qla wae kaae bilipa, ti tó tikimó kaaróló mo ti doróló aluyaaitere ala saalo ai ape. Mepaae whjné Dëi Kepe Wisiné ama du betere ala wisi kolópóló erótú betepa, ti Dëi Kepe wisiné ai whjmó mo ti betó tawaaire bete melaalopó.⁹ Dañé du betere wisi ala hóyóló taaréni, hale detétóró fu betae. Ti noatepae, dñé du betere alatamo hale yó tapa, ti qla ȳlumétere alimó qla wisi su dere kaae yaalopó.¹⁰ Térpa, so whj mo feapaae dñé wisi ala erótú tao saaire tū mupa, ti tao saalopa siépe. Téturaalu, Talepaae kisipa tiki tiróló betere so whjta, ti dñé ne no mo betá faketóró betereteiné atima wisiyóló tao senérápó.

Tiki sekqe tikitere alata doasi bete muni, Keriso sukqle ala betá ti doasi alapó

¹¹ Diapaae i ȳlatere aséta, yalo naasenétei mo doasi yóló ai erapa kelae.

¹² Tó tikimó ere ala kilitu, whj wisipóló dukiratere fo wosaa ekele du betere whírapené diapaae tiki sekaq tikaé yóló dotopo du beterapó. Ti ai du betere alata, hale mei, Yesu Keriso filipaaró betere ni tómó sukqlepóló yó mótu betereteimó, atima susupui ala eraçsóró kisipa mutu ai du betere ape.¹³ Ai kale tiki sekaq tikire whírapé atima Kótóné tukóló muló betere fo feamo betere dokq sya fóló erótumipó. Téretei, atima ere kaae, diąkélé tikimó siriratepa, atimané dere fo betá wosetapóló, atima bopé fake yaai kisipa mutu setu beterapó.¹⁴ Yalo dere alamó e bopé fakerturaalu, yälotei yalo doi hale sóró horatere ala yaalomeipó. Aténi, dä teteróló kaae tare whj Yesu Keriso oleró betere filipaa ni betá kisipa muóló, ita mo doasi bete mole alapóló bopé fake yaalopó. Ti i haemó yó mole qla qla fea ni tómó oleroo, yalo ai qla olarape saai ekele yaqsóró ekélé ai ni tómó oleroo yalepó.¹⁵ Tiki sekaq tikitere ala, ó tikinire alata, me bete munipó. Mo bete mole alata, ti Kótóné ama kae kisi kaaró betere ala betá mo bete mulapó.¹⁶ Ai ala wisi sya fu betere so whj feapaae Kótóné hosaa muni deóló mo dua betere alaró kólené sukóló tao sere alatamo erópóló yae. Atére so whjta, Kótóné ama naale senaale Israel fake ai ape.

¹⁷ Yalo mo kemerotü dere fo i ape. Yesuné ama ala erateremó erale sirirape betá yalo tikimó mulapa, mepaae whjné e eróturaalu, dere kae kae sekqi ala mo súpa taalae.

¹⁸ No nerape-ó, dä teteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné hamokoróló hale tao sere ala diqné kepe bete tuşpaae erópóló yae. Mo kée. Téyópóló yae!

Efesus

¹ Əta, Kótóné ama kisipa mole ala sya furaalu, Yesu Kerisoné fo erale fae yóló doteyale whj̄ aposel Pol-né dapó. Yalo i dere aseṭa, dią Efesus be huluamó Talené kae sóró beteró betere so whj̄ Yesu Keriso tuqmó bitu, ama ala eró tare so whjpaae dapó. ² Dañé Aya Kótóró dą teteróló kaae tare whj̄ Yesu Kerisotamoné hale hamokoróló tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo dią tuqpaee erópóló yae.

Keriso tuqmó betepa Dęi Kepe Wisiné hale mótu betere ala

³ Dą teteróló kaae tare whj̄ Yesu Kerisoné Alima Kótóné dą hepen bemó naalema tuqmó betepa kilitu, ama hepen be tuqmó muó mole wisi wisi ala dñé kepe bete tuqpaee eró beterapó. Atérapa, Kótóné ama doi betä hale sóró horótua betae. ⁴ Ti noatepae, i haeró yó mole qlatamo aleyaai teópatei, dą ama keletómó me dowi alakélé ini, mo kae so whj̄ beterópóló, dą ama so whjpóló sókó sóró Yesu Keriso tuqmó beteralepó. ⁵ Atéreteita hale meipó. Dą betaapatei dąpaae yaala sókó furaalu, ama kisipané yaaire ala hásokó feni, motóró dokonóturaalu, Yesu Kerisoné yale alanétei, dą Kótóné ama naale senaletóró aleróló beteraaire ala ama taketitei tukóló munélipakalepó. ⁶ Dą atéró ama yaala sókó fale naale tuqmó betepa, ama mo kae ere dę fəane hamokoróló tao sere ala dąpaae hale meló betereteiné, ama doi betä hale sóró horótua betae. ⁷⁻⁸ Dą ą tuqmó betepa, Kótóné ama hale hamokoróló tao sere ala mo ti fəaneteiné, dñé yale dowi alamó melaai yale kwia ama tokóló aluróturaalu, ama fəkené

dą dupuróló beteralepó. Ai ala tómó tué tiki fosó fosóre alaró fo bete diriyóló tué dere alatamo mo turó melalepó. ⁹ Atéró, ama eraai kisipa mole ala kinóló moletei, dñé kolóló tué yópóló hakeamó yó melalepó. Ai yó melale alarape mené ąpaae yae yóló səni, mo ama kisipa mole alatóró naalema Yesu Kerisoné erópóló yalepó. ¹⁰ Ai alarape teó erótua bitutei, ama eraaire ala fea eraté fóló kemerale furaalu, ama tukóló mulale sukmótóró ó hepen bemó betó mole so whjtamo fea betapaae touróló, betä topo whjnétóró teteróló kaae tapa, ą aqomó beterópóló eraalopó. Ai sekéta, ti Yesu Kerisotórótipó.

¹¹ Dą ą tuqmó betepa, ama sókó sóró kae beteró betereteita, hale meipó. Mo taketi fea ala ama mo eraalopó yóló mulaletei motóró dokonóturaalu, dą mo ama naale senaletóró beteraai tukóló mulalepó. ¹² Atéyleteita hale mei, Yesu Kerisoné dąpaae wisi ala eraalopóló, folosóró ąpaae kisipa tiró betere so whj̄ dą mepaae so whjné kilitu, Kótóné ama kae ere dę wisinaale erapa kelae, yóló ą dukirópóló erótua beterapó.

¹³ Dią aluyaqsóró tao saaire mo bete mole fo wisi wosetepa, Kótóné diąkélé dątamo touróló Yesu Keriso tuqmó beteralepó. Ti ąpaae kisipa tiki tiratepa ama so whjpóló, diaaq tikimó mo dirii siri mulóturaalu, ama melaalopóló tukóló mulale Dęi Kepe Wisi mo melalepó. ¹⁴ Ai Dęi Kepe Wisi melaleteita, take Kótóné dąpaae wisi ala mo eraalopóló kisipa muópóló melalepó. Kótóné ama dupuyale so whj̄ mo wisiyóló betaaire tikipaae dapesó faai hale betepa, kale Dęi Kepe Wisi dątamo hale betötóró tawaalopó. Tépa, so whjné ai ere ala fea kilitu, ita Kótóné mo kae ere dę wisinaale

erapóló, ama doi doasi mulaalopó.

Pol-né Talepaae mo kée yóló moma yale ala

¹⁵ Atére betené diaq Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró bitu, Kótóné ama kae beteró betere so whipaae yaala sókó furaalu, wisi ala erótú beterapó depa yálo wosalepó. ¹⁶ Atéyale sukamó kaae sóró, Talepaae mo kée yóló, yálo diámó momaraté wou betere ala kisipa keteréni, miókélé hágé yó tarapó. ¹⁷ Yálo diámó momarótú betere ala i ape. Dáq teteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné alimata, mo kae ere dë fájane Kótó beterapó. Atére Kótóné diaaq kepe tuapaae fosó fosói ala eróo, kinó betere ala hágearóo, yópóló momatu beterapó. Aita hágé mei, q etei kaae Talepóló dijané kisipa deté fópóló dapó. ¹⁸⁻¹⁹ Yálo momarótú betere ala me i ape. Kótóné ama ere dë diaaq hosaa tuamó daale kelené kolópóló dapó. Take diapaae eraalopa ape yóló bope yale ala wisi diaaq kelené diriyóló kolóló tué yóo, take ama dë tuamó betaai dape saalopóló kisipa mutu, kae beteró betere so whj, Kótóné ama ke bole qla wiśipóló tué yóo, dáq apaae tué tiki tiró betere so whj tao sóró eratere mo kae bole fotokökélé kisipa yóo, yópóló momarótú beterapó. ²⁰ Ti ai fotokota, Yesu Keriso mo ti sukqletei Kótóné ama momó kepaaróló beterale doasi fotokó kaae ai ape. A atéró kepaaróló, hepen be ere tikimó ama turu naase dëmô beteralepó. ²¹ A beterale tikita, teteróló kaae tare alakélé, ama teteróló kaae tare tuamó me whipaae teteróló kaae tawae yóló, sóró beteratere alakélé, doasi fotokó bole alakélé, doasi hae kwia teteróló kaae tare alakélé, mió i alimókélé, take betaaire alimókélé, doasi doi matere alarape fea Yesu Kerisoné

ama doi mole alané teteróló mo ti teraae falapó. ²² Fea ala feata, Kótóné Yesu Kerisoné teteróló kaae tare aqmó beterópóló eróo, ama so whj ró atima tao sóró eratere alatamo fea amatóró teteróló kaae tanópóló topo whj sóró beteróo yalepó. ²³ Ai so whjta, mo ama tikitóró daaleteiné fea ala du betere tuapaaekélé, kae kae ere ala tuapaaekélé, ama tikimó ere alatóró fájóló suró beterapó.

2

Dáq Yesu Kerisotamo kepaaróló beterale fo

¹ Ti take Kótóné yóló muló betere fo diaaq tukóló du betale dowi ala tuamó sukóló molepó.

² Take diaqta, i haemó mole kae kae du betere ala sya fóló yóo, tó sá tuamó té mole tiki teteróló kaae tare kepené dere ala sya fóo du betalepó. Ai kepeta, miókélé Kótóné fo tikitü betere so whj tuamó bitu, ama kisipa mole alatoró erópóló du beterapó. ³ Take dákélé fea ai ala du betere so whj tamo bitu, tó tikané ekéleyóló dowi ala yó tarepó. Atéturaalu, tó tikané yaai hékesetere alaró mo hae whjné mole tuétamo maaté sya fu betalepó. Atétu, so whj mo whjné detu dere kaae, dákélé atéreteiné Kótó q fopaae butu melaaire kwia senére so whj beterepó.

⁴⁻⁵ Dáné yale dowi alané dáq sukóló mupatei, Kótó q tuamó kolené sukutere ala mo fájanuraalu, ama dápaae mo doasi yaala sókó faleteiné, Kótóné so whj teteróló kaae tare whj Kerisotamo dákélé kepaaróló beteralepó. Até yale alata, amatei diaq hágé hamokoróló tao salepó. ⁶ Dáq atéró, Yesu Keriso tuamó betereteiné Kótóné q kepaaróturaalu, dákélé átamó betamó kepaaróló, Kótóné ama teteróló kaae tare tiki hepen-mó

Yesu Keriso sóró beteróturaalu, dákélé ątamo betamó beteralepó.
 7 Ti aita hale mei, dą fea Yesu Keriso tuamó betereteiné nalo bitiré faaire alimó Kótóné dąpaae yaala sókó furaalu, ama hale hamokoróló tao salepó. Ai ala tuamó mo doasi ke boletei yó maté fu betepa dąné kolóló kisipa yópóló erapó.
 8 Ti noatepae, diaaq tuę tiki tiró betere ala kilituraalu, Kótóné ama hale hamokoróló dią tao salepó. Ti diąnétei dią tao sere ala ini, Kótóné ama tao sere ala diamó hale malepó.
 9 Ti aita, noa betené meipó. Me whjné ama erale wisi alané yalepóló, bopé fake yaqsóró yalepó.
 10 Dą Yesu Keriso tuamó betepa, Kótóné ama fosó fosói kisipané dą kisi whj aleróló beteralepó. Atére beteta, Kótóné ama yaai kisipa mole ala wisi dąné erópóló, mo taketitei taleróló munélipakalepó.

Keriso tuamó mo betə faketóró aleró beterapó

11 Térapa, take dią Juda meire fake deóló betepa, tiki sekäç tukóló siriró beterapó du betere whjrabené duraalu, dąta tiki sekäç tikipatei, dią tikanipóló só deróló erótú betere fo diaaq ai i kisipare ape. Ti tiki sekäç tukóló sirirótú betere alata, mo whjné naasenétei erótú beterapó.
 12 Dią atéró betale sukamó Yesu Kerisotamo betamó bitini, kae betale ala kisipa muae. Israel hae talerabené dią atimatamo toune waqsóró sesétepá, dią wale so whjtóró bitu, Kótóné ama so whj tao suraalu, eraalopó ere ala wisi senére so whj bitinipó. Dią atéró bitu, take waaire be démó dąpaae i ala wisi mo eraalopóló tuékélé muni yóo, i haemó bituraalu Kótóné dą teteróló kaae tarapó tuékélé muni yóo, eretei diaaq kisipa muae.
 13 Ti taketa, dią mo tika kae betaletei, ama făkené

dupuyóló dapesó wóló, Kótó betere felekemó Yesu Kerisotamo betamó beteralepó.

14 Ti Yesu Keriso ąta, hosaa muni deyóló dua betere bete Tale erekteiné so whj tekeyóló fake tamo betepa, böe amatei firóló mo betə faketóró beteralepó. Téturaalu, ai fake tamo tuamó ere satęle fisikóló taae faralepó.

15 Atéró fisikaleteita, ama tikimó erale alané kale tukóló muló betere fokélé, ai fo tuamó mole forapekélé, etéró yae dere forapekélé fea tokóló aluralepó. Ama yaai kisipa mole alata ai tamo fake ą tuamó mo betə whjtóró aleróló, böe mo ti firaai yalepó.

16 Ai kale betə tiki tuamó fake tamo wusuró betepa, ama filipaani tómó erale alané Kótótamo böe du betaletei, touróló betamó beteróo, kale fake tamo du betale böekélé kemeróo yalepó.
 17 Atéró ą wóló, dią saletómó betó mole so whjró, felekemó betó mole so whjtampaae böe dele ala taaróló, dua betae yalepó.
 18 Ti noatepae, dą fakeró dią faketamo fea touyóló Yesu Keriso tuamótóró bitu, Alima beterepaae sókó faaire alata, Dëi Kepe Wisiné betə fotokorratepa fenérapó.

19 Ti taketa dią kelepaa kilini, wale so whj betaletei, mió dią Kótóné so whjtamo touyóló betaletóró alée fóló, mo ama naale senaale beterapó.
 20 Kótóné ama naale senaale betere beta, hale hae tómó tēnipó. Ai be diriyóló daalópóló, mo diri eleké biliyóló, ai tómó be tetu dere kaae, *aposel whjraperó* Kótóné ama fo eratere kóló whjraperamo ti be iru eleké kaae deyoo, Yesu Keriso ąta, mo doasi hulua yapo eleké kaae deyoo, erapó.
 21 Be tētere ąla fea hulua elekémó beleróló be diriyóló daalatu dere kaae, Talené ama yale alané dą fea ą tuamó touróló bitu, ama mo kae

tēne momatere be daalópóló tēté hutu beterapó.²² Atétu dere kaae, diákélé fea q tuqmó betereteiné Kótó q betaaire be wisi daalópóló tēté hutu beterapó. Atéró tētere bemó Dēi Kepe Wisi betereteiné Kótó q beterapó.

3

Pol Juda meire fake tuqmó kale fo wisi yó mótu betale ala

¹ Atéreteiné eta, diq Juda meire fake so whjpaae Yesu Kerisoné fo wosópóló, erótu betepa *dip-ula* sóró beteró betere whj Pol-né dapó.

² Kótóné ama hale hamokoróló tao sere ala diq feané tué yópóló, ępaae tēteróló kaae tawae depa, kaae tarapó dere fo diqné wosetu yalepó. ³ Kótóné ama diq feapaae mo eraalopó yóló mulale ala take so whj feané kolóló tuéni, kinóló moletei Kótóné ępaae hakearóló yó matepa, diqpaae sawa hakekeróló ai aséyalepó.

⁴ Atéyalepa, yalo i dere fo diqné dosqaturaalu, Kótóné ama so whj tēteróló kaae tare whj Kerisoné yale ala kinóló mole bete yalo tuére kaae, diqnékélé tué yaasepóló dapó. ⁵ Ti ai beteta, mió Dēi Kepe Wisiné Kótóné ama kae beteró betere *aposel whjrapero* Kótóné ama fo eratere koló whjrapetamopaae yó male kaae, mo take bitiré wale whjrapepaae hakearóló yó menipó. ⁶ Ti ai kinóló mole ala i ape. Juda meire fake so whjné kale mió wosetere kisi fo wisi wosóló, Yesu Keriso tuqmó betepa, Kótóné ama Israel so whjpaae melaalopóló tukóló muló betere ola, Juda meire fake so whjnékélé sóo, diq ai Juda faketamo betá tikitóró daayóló betóo ereteiné, atimapaae eraalopóló muló betere ala diqpaækélé eratepa sóo yaalo ai ape.

⁷ Kótóné ama bole fotoko hakearóturaalu, ama hamokoróló tao sere ala ępaae hale melalepó. Atéreteiné mió kale wosetere kisi fo wisi yalo yó melópóló, ę ama kutó diratere whj sóró beteralepó.

⁸ Mepaae Kótóné so whj betó mupatei ę betá doi muni, mo belei sókótei betepa, Kótóné ama hale hamokoróló tao sere ala eróturaalu, ępaae i kutó dirae yóló melalepó. Ai melale kutóta, Juda meire fake so whjpaae Yesu Keriso tuqmó mole mo doasi ke bole ala wisi turó yó melópóló ę sóró beteralepó. ⁹ Tétu, i haeró yó mole ola qlatamo kaarale Kótó tuqmó, take bitiré wale alimó kilini kinó betere ala bete mió so whj feané tué yópóló, ępaae kaae tawae yóló ę sóró beteralepó.

¹⁰ Ama yaai kisipa mole alata etérápó. Mió ama fake so whj tuqmó erótu betere alané hepen ere tikimó betó mole tēteróló kaae tare keperó fea ala tēteróló kaae tanópóló male fotoktamóné Kótóné ama kae kae ere fosó fosói ala hakeeratepa tué yópóló erapó. ¹¹ Atéyaleteita, mo taketi Kótóné ama eraalopóló tukóló munélipakale ala dä tēteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuapaae erale alané dokonó beterapó. ¹² Atéró q tuqmó bituraalu, ępaae kisipa tiki tiró betereteiné Kótó beterepaae faaire tū mené sesénipa, halaainé fó betá yae. ¹³ Térapa, diq tao su betere alamó ępaae i erótu betere sekéi alarape kilituraalu, diq fomo yóló haepaae derepaqse. Ti noatepae, ama kae ere dë wisinaale diqné mo saaireteiné ai sekéi alarape erótu beterapó.

Efesus so whjmó mamarale fo

¹⁴⁻¹⁵ Aya Kótóné ama ai doasi wisi ala eró betereteiné ę bukutiri teáró bitu, diqmó momarótú i betere ape. Ti ó hepen bemó betere naale senaaleró, i haemó

betere naale senaaletamo feané Aya ą betə beterapó. ¹⁶ Atére Aya betere felekemó bukutiri teqró bitu, momatu beteretei i ape. Mo kae ere ala wisinaale ą tuqmó fəanuraalu, diqne kepe bete tuqpaee ama Dəi Kepe Wisiné fotokə bulópóló momarótua beterapó. ¹⁷ Atétereteita hale meipó. Diq əpaae tuq tiki tiró betepa, Yesu Keriso ą diqne hosaa tuqmó beterópóló kisipa mutu dapó. Ə atéró betepa, ni feleke haepaae doropóló diriyóló daatu dere kaae, dia Kótóné ama yaala sókó fole ala tuqmó beterópóló dapó. ¹⁸ Diqró Kótóné wisiróló kae beteró betere so whjamo fea ama bulatere fotokoné Kerisoné dəpaae doasi yaala sókó fole ala mo turó diriyóló tuq yópóló dapó. ¹⁹ Ti ai yaala sókó fole bete turó də mo whjné tuenitei diaaq tuenékélé, hosaa tuqmókélé mo diriyóló tuq duraalu asa yópóló dapó. Até duraalu, Kótó ą tuqmó fəayóló şure kaae, dia tuqmókélé fəayóló surópóló momarótua beterapó.

²⁰ Ti də tuqmó ama erótua betere fotokonétei, dəqne kisipané eranée dere alaró moma duraalu wosetere alatamo ama sumó eranérapó. ²¹ Ə atei kaae whj betereteiné, də Yesu Keriso tuqmó ama fake so whj bitu, ama doi wisinaale mió i alimókélé, take betaaire alimókélé, hale sórò horaté fu beterópóló yae. Mo kée! Téyópóló yae!

4

Yesutamo olekeyóló mo betə tikítóró daale ala

¹ Eta, Talené ala erótua beteremó dipula beteratepa bitu, yalo diqpaee ma fo i dapa wosae. Diaaq du betale ala taaróló, Talené ə beterpaee ape depa wóló, ama so whjtoró beterapa wisi ala betə erótua betae. ² Talené ama teteróló kaae tare aqmó bitu bopé faketere

ala ini, ama eraai kisipa mole ala erópóló, naaotei ya teteróló mo dua betae. Téturaalu, naao no netamo naameyóló dua bitu, me həsökó fole ala ó me sekəi ala eratepa hapale tokó meni, mo dua kaae taté fu betae. ³ Téturaalu, kale Dəi Kepe Wisiné dia Keriso so whj fea mo betə kisipatörö mulóló beteró beteretei, diqne doróló fake tekeyaçse. Aténi, hosaa muni deyóló mo dua betere alané dia fea dokóló mo betə faketörö beterópóló yae. ⁴ Diqpaee eraalopó yale wisi ala saai ape depa yale hajta, mo betə hajtóró mulure kaae, də fea mo betə tikitóró daayóo, Dəi Kepe wisikélé betatörö betóo erapó. ⁵ Atéru, də teteróló kaae tare Tale betatörö betepa, əpaae tuq tiki tiratere alakélé, ama doimó wəi tóputere alakélé, mo betatörö erapó. ⁶ Də teteróló kaae tare Kótota, betatörö betepa də fea ama naale senaae beterapó. Atéru, fea ala amatörö teteróló kaae tawóo, mo take bitiré wale alimókélé, mió i alimókélé, take nalo waairo alimókélé, deté fu betere ala fea ə tuqmótörö yóo, mepaae ere ala tuqmókélé ətóró betóo, erapó. ⁷ Atépatei, Yesu Kerisoné ama kisipa mole ala sya furaalu, ama hamokoróló hale tao sere ala də feamó dokoróló melalepó. ⁸ Atére betené Kótóné i fo aseyóló muló beterapó.

“A kepaayóló mo ópaae huturaalu, wae sórò ama kutó diratere whjrape naase tamо dokóló dapesó furaalu, mepaae wisi wisi qla ama fake whjrape əliróló melalepó,” erapó.

⁹ Ti ə “Ópaae holalepó” dere fo noa betené dérópóló, dia kəló kəló yaqsóró i dapa wosae. “Ópaae holalepó” dere fota, folosóró ə mo haepaae derepelepó. ¹⁰ Atéró, kepaayóló momó ópaae huturaalu,

fea tiki ątóró suróló, hepen berapekélé tțeteróló, mo ó taoró beterale sekéta me kae mei, kale hae aopaae derepele whj ątórótípó.

¹¹ Atéturaalu, ai sekéné amatóró i kutórape taleróló malepó. Mepaae whjirape ama fo erâle fópóló *aposel* doi melóló söró beteróo, mepaae so whj Kótóné ama fo eratere kôló whj söró beteróo, mepaae so whj ti Kótóné fo wosenire so whj yó melópóló söró beteróo, mepaae ti Kótóné so whj tțeteróló kaae tare *pasta* whj söró beteróo, mepaae ti kale fo wisi yó matere whj söró beteróo, erapó.

¹² Atéyaleteita, Kótóné ama so whjné mepaae so whjpaae eraaire wisi ala etéró yae yóló yó maté fu beterópóló, yalepó. Atétere alané ama so whj Kerisoné tikitóró daayóló mo dirii so whj beteraté fenérápó.

¹³ Atétu, dâ fea Talepaae tué tiki tiró betóo, Kótóné naalema etei kaae whjpoló bete mole fo diriyóló kisipa yóo duraalu, mo betâ fake alée fóló mo dirii so whj betaalopó. Atéró bitiré furaalu, Keriso ą me ala yayani mo turó fâane whj wisinaale biture kaae, dâkélé até yaalopó.

¹⁴ Atéró dirire whj betereteimó, keteirapené dere ala kaae dâ momó kae yaalo meipó. Beséró wçi asyatamoné ni tiki upaae só fu, ipaae só wou dere kaae, u fo wosene i fo wosene yaalomeipó. Ti mepaae whjrapené dowi ala yaai mole kisipa u tuapaae hiró bitu, hale tómó so whj dilikóló, kae kae yó matere fomó kisipa tiraalo meipó.

¹⁵ Aténi, yaala sókó fóló mo bete mole fotóró duraalu, dâ tțeteróló kaae tare Topo whj Yesu Keriso tuamó doaté horóló, dğné kae kae dere alakélé, fea ama dere alatamotóró suyaalopó.

¹⁶ A atéró betereteiné, ą tuamó bole fotokoné whjné tiki feleke diritamo olekere kaae, dâ fea mo

betâ tikitóró daayóló beterapó. Atéró, Talené dâpaae diyae yale kutó dirótó betepa, ti dâ yaala sókó fole tuamó doa deté faalopó.

Talené deyóló beteró betere naaale kaae betere ala

¹⁷ Térâpa, dâ fea Tale tuamó bituraalu, yâlo i dere ma fo sya fóló mo erae. Kótóné fo woseni hale betere so whj atima wisi ala yaaire kisipa muniru hoko betere kaae, diâkélé ai ala momó kae yaqse.

¹⁸ Atima hosaa târuraalu, wisi tuékélé munireteiné tikikélé dilikiyóló Kótóné mo ti betere ala tuamó bitini, tika kae beterapó.

¹⁹ Atéró, dowi alané hosaa töruró betereteiné, atima dere dowi ala taalaaire kisipa muni, tó tîkiné feléyóló yaaire ala betâ hale yó tarapó. Ai ala tómó mepaae kae kae sonaalei alakélé hale yó taté fu beterapó.

²⁰ Tépatei, diâ Yesu Keriso kisipa deté waleteita, atimané du betale ala sya fóló yale tîkimó inipó.

²¹ Yesu Kerisoné mo bete mole fotóró mené depa diaaç wosóo, ą tuamó betepa mené diaçpaae yó meloo, yale fo diaçné wosetu yalepó.

²² Take diaçné du betale alamó tué muturaalu, atimané diaçpaae yó malepó. Tó tîkiné diaç dilikitepa ekelyóló du betale alané diaaç kelaaretei tiki derâakele kuti kaae sokóló taae falae.

²³⁻²⁴ Téturaalu, diaaç tué tiki kae muóló, kisi kuti derótú dere kaae, kisi whj derae.

Ti ai kisi whjta, Kótó tuamó mo donoi alaró kae ere de

wisinaletamo fâanure kaae yóló beterópóló, kaaró beterapó.

²⁵ Atérâpa, ai du betere kapala alarape mo ti taaróló, diaaç be whj so whjpaae diaç dokö feané mo alatóró erótú betae. Ti noatepae, höró naasetamo tîkimó botokó wóló, betâ tikitóró daalure kaae, dâ Keriso so whj fea touróturaalu, mo betâ tikitóró beterapó.

²⁶ "Ya

fopaae buturaalu, dowi ala yaqse,” Naao me whj̄itamo atéró butere fopaae hâle bupatei, be dê hâle kemeyaqsóró yae.²⁷ Téturaalu, diaaq betere ala tuapaae Satan-né ama tué mole ala eraqsóró tê mulaqse.²⁸ Mepaae qlémi nuku betale whj̄rape ai ala mo taaróló, atima naasenétóró kutó kae dióló qla nôpóló yae. Atéró ditere kutómó botokotere qla mepaae yayá dere so whjmó melópóló yae.

²⁹ Diqné dere foné mepaae whj̄ doraqsóró naao dere fo woseturaalu, q tuamó mole seké ó yayare ala wisiraaire fo betatóró yae. Diqnétamо ai ala depa, ti ai fo wosetere so whjkélэ tao senérapó.
³⁰ Take Kótóné diq dupuróló beteró betereteita, ópaae dapesó holaalopóló tué muópóló, me qla seperótú dere kaae, Kótóné diq ama so whjpóló dâle mulóturaalu, ama Dëi Kepe Wisi diq tuamó beteró beterapó. Atérapa, diqné du betere alané Dëi Kepe Wisi dekéné sukutu seké yaqsóró yae.
³¹ Téni, dei fomaake kisipa mutere alakélэ, hapale fopaae buturaalu dere alakélэ, mo hâle fopaae butere alakélэ, hâle suraalu fo faketere alakélэ, eratere fokélэ, mepaae so whjpaae kae kae dei kisipa mutere alakélэ, fea taalae.
³² Téturaalu, wisi tué betâ muóló, wisi alatóró eróo, kolené sukutu u tao su i tao su yoo, du betae. Atéturaalu, diq Yesu Keriso tuamó betepa, Kótóné diaaq yale dowi ala kwia kemerótú yale kaae, diqpaee dowi ala eratere whjné kwiakélэ hâle kemerae.

5

¹ Dâta, Aya Kótóné ama hosaa turó muóló, yaala sókó fale naale senaale betereteiné ama dere alatóró dñé súróló enérapó.
² Ti noatepae, felé kelaa wisi Kótó beterepaae fópóló simó

sukulaa dalatu dere kaae, Yesu Kerisoné dâpaae yaala furaalu, ama betere bete hâle melóló sukalepó. Atéreteiné dâ yaala sókó fole ala tuamó bitu, dñé ne nopaaekélэ atéró yaala sókó fu betenérapó.

³ Tétu, diq Keriso fake so whj̄ tuamó nôpu nokole ala ó, mepaae hoko alatamo hosekéróló du betere ala ó me qla wisi dekéró senée yóló, ekélé dere ala mo yaqse. Ti noatepae, ai alarapeta, Kótóné ama kae beteró betere so whjné yaaire ala meipó.⁴ Ai dosayale alarape mepaae i ape. Nôpu naai kisipa mutu, hâle mulatere alakélэ, tué tekeyóló ini, hâle hoko dere fokélэ, so whj̄ tekanóló dô nalatere fokélэ, momókó yaqse. Ti noatepae, aita dñé enénire alapa, Kótópaae mo kée fo betâ du betae.⁵ I fota, mo dapa diriyóló wosae. Nôpu nokole so whjkélэ, kae kae dowi ala hosekéró du betere so whjkélэ, néli whj̄ betaairaaalu wisi wisi qla dekéró senée dere so whjkélэ, Yesu Kerisoró Kótótamoné teteróló kaae tare aqmó mole wisi wisi ala mo saalomeipó. Ai dosayale alarape yó tare so whj̄ta, Kótó aqmó sukóló bitu, ama doi hale sóró horéni, ai alarape aqmó betó moleteiné, ai qla olarape ti atimané Kótó aleró beterapó.⁶ Térapa, mepaae whjné bete muni hâle fo duraalu, diq dilikaqsóró yae. Ti noatepae, atei kaae ala deremó, Kótó q fopaae buturaalu, ama fo tukóló ai ala du betere so whjpaae kwia mótu beterapó.⁷ Térapa, diqkélэ atimané ai du betere ala yaqsóró betamó touyóló bitu, mepaae dere ala momókó yaqse.

⁸ Ti taketa, diq diliki tuamó betaletei, taaróló mió Talené ama ere dê tuamó ai beterapa, ai dñé deyóló beteró betere naale senaaleteróró betae.⁹ Ti noatepae,

wisi niné du wisi oletu dere kaae, dä dë tuämó betepa, ti ai dëné du olerótú betaalo ai ape. Kae kae wisi ala eratereteikélé, me ala muni, mo donotóró dere alakélé, kapala fo mei motóró dere fokélé, fea ti dëné dutóró ai ape. ¹⁰ Téturaalu, diqné dere alamó Kótó ą hékese yaaire ala démoló, diaaqtei kqae kolóló tué yae. ¹¹ Tétu, diliki tuämó betere so whírapené du betere alata, du wisi oletumipa atima beterepaae feni, atimané kikití hiróló du betere alatei so whí feané kolóló tué yópóló hékearae. ¹² Ti noatepae, Kótóné fo tikití betere so whí tuämó kikití hiróló du betere ala mené teraatepa haletóró yaalopó. ¹³ Tétu betepatei, ai hiróló du betere ala fea dëné hékearatepa, so whíné kelenérápó. ¹⁴ Ti dënéta, fea qla fea kolópóló dörótú beterapó. Atére betené i fo dapó. “Diq noke fire so whírape-ó, diq sukóló moletei kepaayóló betepa, ti Yesu Kerisoné diaqaae déraalo ai ape,” dua dapó.

¹⁵ Térápa, diq kisipa okokore whí kaae hóko bitini, kisipa dotoróé fóló mole whí biture kaae, mo hotowáró betae. ¹⁶ Mió däta, dowi ala du betere alimó i beterapa, Kótóné ama wisi ala eraaire té mupa, ti ai be dë dokó fea eraté fu betae. ¹⁷ Atéturaalu, kisipa tiki okoko yóló hóko bitini, Taléné ama kisipa mole ala betä kqae kolóló tué muae. ¹⁸ Topo doyaii kisipa mutu *wain* wéi mo dekéró naqse. Atéró topo doturaalu, so whí feané keletómó kae kae sonaalei dowi ala kaaratapó. Atei ala ini, Dëi Kepe Wisi diq tuämó ffanópóló yae. ¹⁹ Atéró bituraalu, Kótóné *buk-mó aseyóló* muló betere wole fokélé yóo, mió betere so whí feané tuére wole fokélé yóo, mepaae so whípaae Dëi Kepe Wisiné yó matere wole

fokélé yóo duraalu, u yó mótu i mótu du betae. Atéró, dere wole fo diaaq kqolónékélé, mo hosaa tuämökélé hajtamo Talepaae feléi wole fo du betae. ²⁰ Betere dokó fea du betere alamó, dä teteróló kaae tare whí Yesu Kerisoné doimó Alima Kótópaae mo kée! du betae. ²¹ Ti Yesu Keriso ąta, doasi doi mole whí beterapóló wituraalu, diqsisí me whí aqmó bitu dere fo u wosetu i wosetu du betae.

Dokore so whípaae dere ma fo

²² Térápa, whíné dokore sorape-ó, diq dä teteróló kaae tare Tale aqmó sukóló biture kaae, diaaq whí aqmó betae. ²³ Ti noatepae, Yesu Kerisoné ama fake so whíta, ama tikitóró betepa, ą topo bituraalu, atima aluyaqsóró tao su betere whí biture kaae, whí ama soné topo beterapó. ²⁴ Atérápa, Yesu Kerisoné ama fake so whí ą aqmó sukóló biture kaae, whíné dokore sorape diq fea ala duraalu, diaaq whí aqmó bitu depa mo wisirapó.

²⁵ Diq so dokore whírape-ó, Yesu Kerisoné ama fake so whípaae yaala sókó furaalu, ama betere bete mótu yale kaae, diqné sopaae yaala sókó fóló, wisi ala erótú betae. ²⁶ Ą atéró sukáleteita hale mei, ama dokaaire so ama fonétei wéi tópuróló fokale tikimó me dowi alakélé muni, mo kae so beterapó. ²⁷ Atétu, ama so me dowi alakélé muni, ama ere dëné kelaalo mo kokore so beteropóló du beterapó. ²⁸ Atére kaae, so dokore whírape diqné tiki wisiyóló kaae taru dere kaae, diqné so wisiyóló kaae taruraalu, yaala sókó fu betae. Mepaae whíné somapaae yaala sókó fóló, wisi alatamo erótú betepa, ti amatei ą yaala sókó fu beterapó. ²⁹ Whí betanékélé ama tiki hóróló bóe dele ala dumi, wotetepa qla

nóo, me ala yaqsóró amatei hotowayóló kaae tawóo dere ala so whj feané du beterapó. Atétu dere kaae, Yesu Kerisoné fake so whj amatóró mo wisiyóló kaae tarapó.³⁰ Ti noatepae, däta ama tikitóró betereteiné ama wisiyóló kaae tarapó.³¹ Atére betené i fo aseyóló muló beterapó.

“Whjné ama hama alima taaróló sotamo dokotepe, ti ati- maamo mo betá tikitóró daayóló betaalopó,” erapó.

³²I dere fo beteta tómó muni, mo apaae derepalapó. Tépatei, yálo i dere fo Yesu Kerisoró ama fake so whítamo tué muturaalu dapó.

³³ Ti mo deretei, diaq so dokore
whj fea diaaqtei diaqne tiki yaala
sokó fu dere kaae, diaqne sokélé
wisiyóló kaae taru yaala sokó fóo,
sorape diaqkélé diaaq whj aqmó
bitu, wisi ala eróo du betae.

6

*Hae ayaró naale senaaleta-
mopaae dere ma fo*

¹ Naale senaale-ó, dia Talené ere fo sya fóló diaaq hae ayané dere fo mo betə wosóló erótú betae. Ti aita mo dono ala dapó.

² Diaaq hae aya wisi doi mulópoló, diqané wisi alatóró du betae. Aitukóló muló betere forape kaae sóró dosqaté wapa, Talené diqapaae wisi ala eraalopó ere foró tukóló muló betere fotamo sürü folosóró mulapó. ³ Diqané hae aya aqmó betae yóló muló betere fotamo sya fóló erótú betepa,

“Ti diaq i haemó fölo sukamó bitiré fóló, mo wisi alatóró deté fu betaalopó,” erapó.

⁴ Dią naale senaale ali-ó, diaao naale senaale atima fopaae buópóló hasekáai ala eraqse. Aténi, atima Talené fo tuqmó doavóló naale senaale wisí.

beterópóló, ama fo etéró er-
aalopóló, ma fotamo dua yó maté
fu betae.

*Teteróló kaae tare whírapero
wae sóró kutó diratere whírapetamopaae
ere fo*

5 Diq wae sóró kutó diratere whírapé-ó, diq Yesu Kerisoné dere fo wosóló, a aqmó biture kaae, i haemó diq teteróló kaae tare whírapé kilitu wiyló aqmó betae. Atetu, atimané yae dere fo wosóló wisi kisipatamo erótú betae. 6 Atetu, diq wae sóró

kaae tare whjrapené dią whj wisipóló dukirópóló, atimané keletómó maaté kutó hatepaa yóló dini, atima alupakélé ó betepakélé, betą alatórō yae. Ti Yesu Kerisoné wae sóró kutó diratere whj kaae bitu, Kótóné ama kisipa mole ala eróturaalu, diaaq hosaa tuämó ketekę buóló dirótú betae. ⁷ Atéturaalu, ita mo whjné kutópóló tué muni, Talené kutópóló tué mutu, diaaq hosaa turóné ketekętamo dirótú betae. ⁸ Ti noatepae, wae sóró kutó diratere whj ó hale mo betere whj noa kaae wisi ala ó wisi kutó dirélimó, ti alamó Talené dupu melaalopó ere fo diaaq wosóló ai kisipare ape.

⁹ Teteróló kaae tare whírapé
diákélé, atimapaae i yae dere
ala kaaetóró duraalu, diaaq kutó
diratere whírapepaae mo wisí
ala erae. Atimapaae diq i kutó
wisiyóló dirénitepa, diapaae i kaae
sekéi ala eraalopó wiréli fo yaqse.
Atimakélé diákélé, fea teteróló
kaae tare Tale ó hepen bemó
beteretei, diaaq ai kisipare ape. Ti
ai sekéta, mepaae so whípaae wisí
ala eróo, mepaae so whípaaemo
hqko ala eróo dere Tale bitini, mo
beta kaae alatóró eratere Talepó.

*Kótóné dámó matere boé dele
ola waseró sepaketamo tawae*

¹⁰ Yálo mo kemeróturaalu dere fo i ape. Diá Tale tuämó bitu, ama bole fotokó sóró betae. ¹¹ Satan-né ama yaai kisipa mole dowi ala eraqsóró seséturaalu, bóe dópóló Kótóné matere qla qla taaréni, mo fea deróló siki siki yóló daayae. ¹² Ti ai bóe dele alata, mo wutiró dikitamo sóró mo so whítamo bóe dae yóló dumipó. Dañé bóe dele alata, i haemó diliki tuämó dere ala teteróló kaae tare topo keperapetamokélén, atima doasiné i ala yae yóló, sóró beteró betere keperapetamokélén, kae kae fotokó bole keperapetamokélén bóe dóo, tó sa tuämó hepen kaae ere tikimó betó mulu, dowi ala eraai doasi fotokó butu betere keperapetamokélén, bóe dóo du beterapóló dapó. ¹³ Térapa, bóe whjné dowi ala eraaire be dë wapa, diá daale tiki taaróló botokó feni, bóe whjné yále diá tikimó sene waqsóró sesé yaaire qla qla fea, Kótóné diámó melaletei deróló betae. Atérú, bóe whj wópóló siki siki yóló, kaae tawóló daayae. ¹⁴ Atéró fotokó buóló daalu, mo fo ti to kaae sóo, bóe whjné yále bopémó saqsóró, bóe wase dakerótü dere kaae, Kótóné dä melale donoi ala bopémó dakeróo, Talené ala eräle faairaalu, kale kisi fo wisi hóleke be kaae horoo, mo so whjró Kótótamo bóe firóló, hosaa muni deyóló mo dua beteratere fo wisi dñé hosaa tuämó mulóo epa, diá siki siki yóló betenérápó. ¹⁵⁻¹⁶ Ai alarapetamo touróturaalu i alakélén yae. Dowi kepené dä siritu betere si dokole yálené dä tikimó saqsóró sesé dere bóe waseta, tué tiki tiratere alapa, ai ala wase kaae fosókó tawóló daayae. ¹⁷ Kótóné dä aluyaqsóró tao sere alata, bóe daai derótua dere topo tao kaae deróo, kale Dëi Kepe Wisiné fosóratere sepake tawóló daayóo yae. Ai sepaketa, ti Kótóné

ama fo wisipó. ¹⁸ Atéruraalu, kale Dëi Kepe Wisiné diá fotokorratepa, betere dokó fea kae kae dere alapaaekélé, kae kae wale sekéi alamókélé, Kótópaae i ala erae yóló momakélé yó tawae. Atei kaae dere moma kutirimó mulóló tué yó taru, diá noke kele ini, kele diriyóló bituraalu, Kótóné kae beteró betere so whikélé fea tao sópóló momaratere ala hale yó tawae. ¹⁹ Atétu, kale fo wisi yálo yó melaaire sukamó Talené ama fo bete ępaae yó melópóló emókélé momarae. Atétepa, ti ę halaainé daalu, kale fo wisi yó matereteiné Kótóné ama hiróló mole ala hakearaalopó. ²⁰ Ai fo wisi yó melópóló sóró beteró betere whjtei, atima ę sein képiné dokóló dipula beteró beterapó. Ti aita, ępaae dirae yóló melale kutó ereteiné ę wíkélé ini, halaainé daalu yó melaaai dapa, emó moratót betae.

Kemeróturaalu kgleó dere fo

²¹ Yálo mo hosaa mole no Tikikas-ta, Talené ala erótü betere whj wisipó. Amata, yálo du betere alaró ę betere alatamo etérápóló, diapaae depa wosóló tué yaasepóló, ą diá beterapaae ai dotonatere ape. ²² Ti ą doteyaaí dere beteta, dä betere ala dijané kisipa yóo, diá keteké buópóló, ama fotokorratere fo yóo, yópóló dtonaai dapó.

²³ Diá ai be huluamó betó mole no nerape-ó, dä teteróló kaae tare whj Yesu Kerisoró Alima Kótótamo tuämó kaayóló wale hosaa muni deyóló mo dua betere alakélén, tué tiki tiratere tuämó kaayóló wale yaala sókó fole alakélén, diá feapaae erópóló yae. ²⁴ Dä teteróló kaae tare whj Yesu Kerisopaae yaala sókó fole ala yó tare so whj feapaae Kótóné hale hamokoróló tao sere ala erópóló yae.

Filipai

¹ I dere asëta, Yesuné kutó diratere whj Pol-ró Timotitamoné diq Filipai be huluamó Tale Yesu Kerisoné kae beteró betere so whjrapepaaekélé, Keriso so whj teteróló kaae tare whjrapepaaekélé, mepaae Keriso fake so whj sekëi ala depa taosu betere whjrapepaaekélé, dapa wosae.

² Dañé Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamo tuämó kaaróló wou betere hale hamokoróló tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo diqpaee erótú betherópóló yae.

Mo kée yóló Talepaae momayale fo

³⁻⁴ Yalo diq tué yó taruraalu, e teteróló kaae tare Kótópaae mo kée yóló moma yó tare dokq e hékesené sukutu, diq feamó momarótú betherapó. ⁵ Ti noatepae, take e diq beterepaae sókó wóló Yesuné mió wosetere kisi fo wisi diqtaamo fea betamó titiyóló bitu, yó maté fu betepa diaaq e tao siré wóló miókélé ai alatóró yó tapa, mo kée yóló hajné sukutu betherapó. ⁶ Diq tuäpaae ai erótú betere wisi ala kaarale sekénétei mo ti eraté fóló tuämó taaréni, Yesu Keriso wale suksamó sókó fóló kemeraalopóló, yalo mo diriyóló tuérapó.

⁷ Diq fea yalo hosaa tuämó muluraalu, diaaq du betere ala kolóló e hékesené sukutu betere alata doni, mo wisirapóló kisipa mutapó. Ti noa betené meipó. E *sein* képiné dokóló *dipula* bitukélé ó belapaae mo kuturaalukélé, Kótóné mió wosetere fo wisi hale fo nisiyóló só deróló aluyaqsóró, mo diriyóló tué muópóló momó du momó du yó tapakélé, Kótóné ama hale

hamokoróló tao sere ala diq feané ępqækélé eróo, yalokélé diqpaee eróo, du betere ala hale yó tarapó. Ti atéró titiyóló bitu du betere ala kilituraalu, e hékesené suku-tapó. ⁸ Yesu Kerisoné yaala sókó fu betere ala e tuämó muluraalu, diqtaamo betenée yóló hosaamó su beterapó. Até enée yóló mutere kisipa Kótóné kolóló ama mopó enérapó.

⁹ Yalo diqmó momatu betere bete i ape. Kótóné ama ere alata, tómó mole nisi yaqsóró, q betemó kaaróló wale ala wisinaale mo turó kisipa duraalu, diaaq yaala sókó fu betere ala mo ti fakeraté fópóló momarótú betherapó.

¹⁰ Diq até deté fu bituraalu, kae kae yaaire alarape mupatei, mo bete mole ala tué yópóló momarótú betherapó. Ai du betere alata, me alatamo hosekéni, mo wisi alamaaté yó taté fóló, Yesu Keriso wale suksamó me alakélé muni, mo donore so whj beterapó yópóló, momarótú betherapó. ¹¹ Yesu Keriso tuämó kaaróló sókó wale ala wisi nokole qla ke bulure kaae, diq tuämó mo donoi ala wisi atéró buóló fäapa so whj feané kilitu, Kótóné ama kae ere dé wisinaale mulapóló ama doi hale horaalopó.

Pol dipula beterale alané Talené fo yó melaairetei fakeralepó

¹² Térapa norape-ó, ępaae erale alané Kótóné mió wosetere fo wisi kejréni, mo ti fakeraté fu betaletei diaaq tué yaasepóló i dapa wosae.

¹³ E Yesu Kerisoné fo erótú betale alamó, atimané e *sein* képiné dokóló *dipula* beteraletei, topo whj bitua dere be wisimó betó mole diki tare whjaperó mo whjape featamoné kolóló kisipa yalepó. ¹⁴ Talené ala tuämó betó mole mepaae norapené e *sein* képiné dokóló *dipula* beterale ala kolóló, atima wiyóló taaréni, halaainé

bituraalu, Kótóné fo eraai doasi keteké butu beterapó.

¹⁵ Tétu betepatei, mepaae whjrapené dei tué muóló alale suraalu, Yesu Kerisoné dere ala i ape yóló yó mótu betoo, mepaaené ti mo wisi tuétóró muóló yó melóo du betereteita, mo dapó. ¹⁶ Ai wisi tué mulu yó mótu betere whjrapené kale mió wosetere fo wisi eraairaalu, é *dipula* beteró beterapóló tuéru, yaala sókó fóló yó mótu beterapó. ¹⁷ Tétu betepatei, kale dei tué mutere whjrapené hosaa tuámó atima doi sóró horaaire kisipa mulu, Yesu Kerisoné ala eratere aoyóló yó mótu beterapó. Ti aita hale mei, é *sein* képiné dokóló *dipula* betepa, ępaae sekéi ala eraalo nisiyóló, du beterapó. ¹⁸ Tépatei kapala ala depakélé, ó mo dere alakélé ó kae kae ala depakélé, aita me olameipa, mo doasi topo ala betä i ape. Yesu Kerisoné dere ala i ape yóló so whj feapaae yó mótu betere alata, mo doasi bete mulapó. Atétu betere alamó é hajné sukutu beteretei taaréni, mo hale yótóró tawaalopó.

¹⁹ Ti noatepae, dijané moma yó tare alaró Yesu Kerisoné dotéyale Dëi Kepe wisitamoné tao sóró erótú betereteimó, ępaae erale ala fea deté wóló kemene wouraalu, ti é *dipula* beteretei taaróló, hale fópóló sokaalopóló kisipa mutapó. ²⁰ É betepa ó sukutepakélé Taléné halaaratepa halenipó. Aténi, take bitiré wou yale kaae, mió yálo tikimó erótú betere ala so whjné kilitu, Yesu Kerisoné doi hale sóró horateretei kelenée kisipa mutu beterapó. ²¹ Ti noatepae, yálo kisipané é betere beteta, ti Yesu Keriso ątórótipó. É sukutepakélé me olameipóló mo kée yaalopó. Mió i hajtu betere ala bosenóló mo doa hajné sukutu betaalopóló kisipa mutu, mo kée du beter-

apó. ²² É etéró hale bitirétamo fu betepa, ti yálo i ditu betere kutó mo du oleraalo ai ape. Ti etei kisipa motei, tü tamo moleteiné mé týpaae faaloró é mo diriyóló tuénipó. ²³ Atéró mutere kisipané yálo tiki tuámó tekéetamo dapó. Tépatei, yálo kisipané mo doasi alata, é sukóló fóló Yesu Kerisotamo betepa, ti mo wisirapó kisipa mutapó. ²⁴ Ténépatei, yálo diaq yayare ala tao saairaalu, é diaqtamo betere ala doni, mo wisirapó. ²⁵ É sukuni, diaq featamo betamó bitiré faaireteiné diaq hajné sukturaalu, diaaq tué tiki tiratere alakélé mo diri deté faalopóló kisipa mutapó. ²⁶ Atéturaalu, é diaqtamo betamó bethereteiné, é kilitu Yesu Kerisoné yale ala wisimó a dukiróturaalu hajtere ala diaq tuámó mo ti fayaalopó.

²⁷ Me noa alakó ępaae eratepakélé diaaq ai du betere ala taaréni Yesu Kerisoné mió wosetere fo wisi sya fóló eratere whjtoró betae. Atépa, diaaq é alupa yale ala ó é diaq betherpaae wapakélé keleralemó me ala kae ini, mo betä alatóró epa kelaalopó. Diaq fea betä kisipa muóló diriyóló betoo, diaq mo betä whj kaaetóró bitu, Talepaae tué tiki tiratere ala etérópóló yó melóo, du beteretei yálo kisipa yaalopó. ²⁸ Atéru, diaqtamo bóe du betere whjrapené diapaae kae kae sekéi alarape eratepakélé wiyalomeipó. Atétere ala atimané kilitu, Kótóné dä mo ti doroo, atima aluyaqsóró tao sóo, yaairemó dere fareyópupóló atima kisipa yaalopó. ²⁹ Ti noatepae, Kerisoné ala eróturaalu, ępaae tué tiki tiratere ala maaté yópóló ini, ama doimó doasi sekéi alakélé sýpóló melalepó. ³⁰ Ti é Kótóné ala erótú beteremótei, ępaae kae kae sekéi ala eraletei diaaq kelalepó. Miókélé betä kaae sekétóró su beterapó dere fo diaaq ai wosetere

ape. Diąpaaekélé atei alatóró erótú beterapó.

2

Kerisoné ama yale ala sýróló enérápóló ere fo

1-2 Dią Yesu Kerisotamo touyóló betamó betereteiné keteké bulatere ala eróo, ama yaala sókó fole alané dą haj kisipa mulóo, Dęi Kepe Wisi dą fea tuqmó betereteiné mo betą alatóró eróo, kolené sukutu naameyóló mo dua betóo epa, ti ę mo doa haj yópóló, i ala yaasepóló dapó. Dią fea Talené ala eróturaalu kae kae tué muni, dere alakélé yaala sókó fole alakélé, keteké bole alakélé, mo betą alatóró yaasepóló dapó. 3 Diaaq me ala duraalu, etóróti doasi whj betaaí dapóló kisipa mutu, u teterótú i teterótú dere ala ó me bete munipatei ę betą mo whj wisi beterapóló kisipa muaqse. Téni, naaotei yä teteróló dua bitu, mepaae so whj dukiróló atima aqmó beterapó kisipa muae. 4 Diaaq séle séle dere alamaaté kisipa muóló kaae taní, diqne dere ala wisiyóló kaae taru dere kaae, mepaae so whjkélé tao sóró atima kisipa mole alakélé wisiyóló kaae tawae.

5 Diaaq hosaa tuqmó mole kisipata, Yesu Kerisoné kisipa kaaetóró muóló betae.

6-7 Ti ąta, ama ere ala kae mei mo take betere Kótó bitu, ama ere alakélé Kótótamo betą ala eretei, atéró bitirétóró fu betaaítapóló kisipa muni, amatei ą belei alée fóló, mo kutó diratere whj su be talepó.

Atéró betepa, mo so whjné ą kilituraalu, mo whjpóló kisipa mualepó. Atéró ama dere ala fea amatei ą haepaae deróló beterepó.

8 Atéró, Kótóné fo aqmó sukóló bitiré fóló sukutere alapaae sókó felepó.

Ą atéró sukuturaalukélé mo whj sukutu dere kaae ini, atimané ąpaae kisipa tiki mo fomaakei ala eróló, filipaaró betere ni tómó sukalepó.

9 Amatei ą atéró derale betené, Kótóné ą tao sóró fea ala fea ama teteróló kaae tanópóló beteróturaalu, kae kae doasi doirape mupatei, ama doi doasi Tale mulalepó.

10-11 Até yale betené mené Yesuné doi depa, hepen bemó betó mole *ensel-nékélé* i haemó betó mole so whjnékélé, i hae aqró betó mole so whjnékélé, ama doi woseturaalu, bukutiri teáró bitu, Yesu Keriso ąta Talepó yaalopó.

Téturaalu, Alima Kótóné ama ere ala wisinaale hakeamó mulaalo ai ape.

Dią tuqmó hqrené dę kaae dęyó falópóló yae

12 Térappa, yalo mo hosaa mole no nerape-ó, Kótóné ama dią tuapaae eraai kisipa mole ala wisi ai erótú betere ape. Dią etamo betamó bitu, diaaq yalo dere fo wosóló eraté wale kaae, mió ę alupa diqsisí bitukélé, Kótópaae wiyóló ą aqmó sukóló bitu, dią aluyaqsóró tao sere ala du wisi oleyópóló eraté fu betae. 13 Ti noatepae, Kótóné kisipa mole ala sysa furaalu, ama fo wosóló eraaire kisipa wisiró keteketamo amatei dią tuapaae mo súrótú beterapó.

14 Dią Talené ala eróturaalu, mené dere ala kilitu hqko dapóló eratere foró fonétei u só derótú i só derótú dere alatamo momókó yaqse. 15-16 Ti aita hqle mei, me alatamo hosekéni mo wisi ala maaté du betere so whj betepa kilitu, Kótóné naale senaale

beterapó yópóló i dere ape. Dią atéró betepa, mió i alimó betó mole so whj wuliné tū kaae kotereteiné atima dere alakélé mo sonaalérapó. Dią atei kaae so whj tuqmó bitu, mo ti betaaire fo wisi so whj feané wosópóló hakeamó yó mótu betepa, ti dią ó sámó daae mole hore dēru ere kaae, atima tuqmó dērótú betenérapó. Atépa, ti Yesu Keriso wale sukamó, ę bopé fakeyóló halaa yaaire beteta, ti dią tuqmó yało diale kutó hale ini, du wisi olerapó yópóló kisipa mutu dapó.¹⁷ Atépatei, diaaq tué tiki mo ti tiró bitu Kótóné ala eraté fópóló, Talené fo diapaae eraté felepó. Atéyale alata, *wain* wéi felé kēlaa Talené kylumupaae fópóló sipaae sunée falótú dere kaae, yało betere bete dią tao suraalu sukutepa ti me ola mei, diątamo hajné sukóló mo kée yaalo ai ape.¹⁸ Atérapa, diákélé ę dere kaae hajné suku mo kée du betenérapó.

Timotiró Epaparataitas-tamo dotonaai yale fo

19 Tépatei, dą tēteróló kaae tare whj Yesuné kisipanétamo Timoti dią beterepaae wópóló epa, ti ą hapale wópóló doteyaaai kisipa mutapó. Ti ąta, diaaq du betere ala kolóló ępaae ene wapa wosetu, ę hajné sukçai dapó.²⁰ Ti Timoti ąta, dią mo wisiyóló beterópóló kisipa mutu betere whjipó. Ama kisipa kaae mole whj mekókélé ętamo imó bitinipó.²¹ Ti noatepae, i betó mole so whj feata, Yesu Kerisoné ala eraai kisipa muni, mo atimané yaaitere alamaaté kisipa mutu beterapó.²² Téretei, Timotiné ama du betere ala diaaq kaae kolóló kisiparapó. Ti ąta, betä naale ama alimatamo kutó betämó ditu betere kaae, dāmo wusuró Talené mió wosetere fo wisi keteké buóló erótú beterapó.²³ Atérené ępaae eraaire alapi kolóló, k̄lipaaeta ti ą dią

beterepaae hapale téti doteyaaai kisipa mutapó.²⁴ Téró, ekélé Talepaae tué tiki tiróló bitu, dią beterepaae mo hapale waai kisipa mutapó.

25 Atéyaaitei, yało no Epaparataitas dią beterepaae fesaae wópóló, mo dotonaai kisipa mutapó. Ti ąta mo whj mei, dāmo betä kutó ditere whj bitu, Talené alamó bōe daai ętamo titi du betere seképó. Ti ąta, ę seké yaqsóró, mepaae yayare alarape tao sene wópóló diaaq ę beterepaae doteyale whj wisinaale ai ape.²⁶ Ti ama dią fea kelenée kisipa mupatei, diaaq Epaparataitas ą kisiné sukóló mulapó yale fo wosaleteiné ama tué sekýalepó.²⁷ Ti aita mopó. A mo felekemó sukçai yaletei, Kótóné kólené sukuturaalu tao sale alata, ąpaae maaté erénitei, ę dekené sukutere ala dekaaporóló muaqsóró Kótóné ekélé kólené suku, ą tao sóró kepaaraleteiné mo kée dapó.²⁸ Atéreteiné, ą mo miótitei dią beterepaae wópóló doteyaaíralu, kisipa mutapó. Ti hale mei, diaaq ą kolóló hajné sukçó, ekélé whaalia du beterelei sawa felýóló betó, yaai dapó.²⁹ A wapata, dią Talené ala tuqmó hajné suku bitu, kóleó yóló ą mo wisiyóló dape sae. Atéturaalu, atei kaae whj doasi doi muópóló hale sóró horae.³⁰ Ti noatepae, Yesu Kerisoné ala eraai wóputu bituraalu, ą mo felekemó sukçai yalepó. Ti noa betené meipó. Diaaq ę tao senépatei, tao saaire tū meipa, ama ę tao sene wóló, ama betere betemó kisipa muni, sukutepakélé me ola meipóló ę tao sere ala betä du betalepó.

3

Tó tikiné dere alamó dğné kisipa tirótumipó ere fo

¹ Yálo norape-ó, kemeróturaalu dere fo i ape. Tale tuqmó bituraalu, hajné sukutu betae. Take yálo aseyale fo kaae momó i dereteita, sekénipó. Me alané diq só deraqsóró seséturaalu i dere ape. Ai haqrapené diq tukó naqsóró mo hotowayóló kaae tawae.

² Ti atimata, dowi alamaaté hale yó taruraalu, whjné tikimótei siri eróló, tiki dorótú betere whjrapepó. ³ Ti noatepae, take Kótóné ama so whjpóló tiki sekae tukóló sirirótú yale kaae, mió dákélé ama so whjpóló siriró beterapó. Dá atéró betere so whj Kótóné Dçi Kepe Wisiné fotokoratepa, a aqmó sukóló bituraalu, doa Tale-ó yóló hale sóró horótú beterapó. Ti däta, me ala ó me whj kolóló bopé fake dumitei, dá teteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné doi hale sóró horóturaalu, ama ere alamó dá bopé faketu beterapó. Atétu, i haemó ayarapené kae kae mara mole alaró tó tikimó du betere alatamo mupatei, ai alarape mo bete mulapóló dñé tué tiki tirótumipó.

⁴ E atei kaae tó tikimó bopé fake yaaire bete doasi mulapó. Mepaae whj dené ama du betere alarape bete mulapóló kisipa tiki tiratepa, ti yálo i haemó dere alanétei atimané du betere ala fea mo teraae felénérápó. ⁵ Ti eta, hóko deale whj mei, yálo haené deóló bitiré wóló, bokó wale be dë sókó wapa, ti yálo tikimó siriralepó. Eta, be kae whj mei, mo Hibru be fo bole Israel whjkó Benjamin fakepó. Eta, dá Hibru so whjné ayarapené mara mole ala taaréni, mo wisiyóló sya fu beterapó. Atéró bitu, Kótóné yóló muló betere fo dosqayóló bete mo wisiyóló sya fu betaleteiné e betä Farisi whj beterapó. ⁶ Atéruraalu, me kae kisi alané dñé ayarapené du betale

ala aluraqsóró, mo keteké buóló Keriso fake so whjtamo bóe dóló susupurótú betalepó. Atéturaalu, Kótóné tukóló muló betere fo yálo eraté fu betepa so whjné kilitu, me ala hásokó fele whjpó fo epaae mo inipó.

⁷ Atétu betale whjtei, take yálo doi muale alarape taaróló mió Yesu Kerisoné ala sya fóló eróturaalu, ai alarape fea hale qla aqralepó. ⁸ Ai alamaaté meitei, e teteróló kaae tare whj Tale Yesu Keriso ata, mo bete mole alané Talepóló, a tué yaaitere ala doasi keteké buóló deté furaalu, mepaae qla qla fea bete muni, mo hale taae fatere qla kaaené kelerapó. Ti Yesu Keriso a yálo Talepóló sóró beteróturaalu, yálo tare qla qla fea taaróló, mo ti kisipa keteralepó. ⁹ Kale tukóló muló betere fo sya fóló yálo erótú betaleteinó, Talené epaae donoi whjpó yópóló kisipa tirótumipó. Téni, Yesu Keriso tuqmó bitu apaae tué tiki tiratere kilitu, Kótóné epaae donoi whjpó eranée yóló doasi kisipa mutapó. Ti ai donoi alata, Yesu Kerisopaae tué tiki tiratere betené Kótó tuqmó wou beterapó. ¹⁰ Yálo hosaa tuqmó Yesu Keriso mo diriyóló kisipa yaai dapó. Atéró, a sukóló momó kepaayale fotoko kisipa yóo, ama tikimó sale kae kae sekéi ala epaaekélé eratepa sóo, a mo dowi hale sóró sukutu yale kaae, ekélé atéró sukçai tué mutereteiné Talené e mo surópóló kisipa mutapó. ¹¹ Téró, a momó kepaayóló mo ti betere bete su yale kaae, ekélé atéró momó kepaayóló mo ti betaaire bete saalopóló kisipa mutu dapó.

Dale molemó sókó faai sururu yóló fole ala

¹² Ti Talené ama epaae eraai tukóló mulale alarape fea mió sóró taní, teorapó. Kótóné yálo du betere alakélé wisirótú beteretei

mo ti wisiréni, teópó. Yesu Kerisoné ę tuçpaae eraaire ala mupa, ama ę tawóló dape salepó. Até yaleteiné, ama ai eraaire ala hágé muqaşóró ę dekayóló hágé bitini, ai ala saairaalu doasi keteké butu beterapó.¹³⁻¹⁴ Norape-ó, yálo ai saai du betere alata, mo turó sóró tanipóló kisipa mutapó. Tépatei, yálo du betere ala betá i ape. Take deté wale alarape kisipa keteróló, tukóló muló betere dälemó sókó faairaalu, ketekétamo folepaaetóró fu beterapó. Aita hágé mei, ę Yesu Keriso tuämó betepa, Kótóné ępaæe hepen bemó mole ala wisi saai ape eretei saairaalu, muló betere dälemó sókó faai keteké buóló fu beterapó.

¹⁵ Talené ala mo diriyóló tuére so whjí dä fea, atei kisipatóró muóló betaæ. Diákó mepaae whjné yálo i du betere fo tuämó me fokó hásókó falapóló kisipa mutepa, ti atére alakélé diaaq kisipa yópóló, Kótóné hágearaalopó.¹⁶ Atéyaaipa kaae taru, dñé kisipa sere dälemótóró erótú betaalopa sae.¹⁷ Norape-ó, mepaae whjrapené yálo du betere ala kolóló sya wou betere kaae, diákélé atétóró yae. Dñé yó matere fo wosóló sya fu betere so whjné dere ala kolóló tué muae.¹⁸ Ti noatepae, take yálo diápaae yó maté wou betale fo kaae, miókélé diápaae momó woletamo i dere ape. Mepaae so whjné dere alané Yesu Keriso dóló olerale nitamo böe du beterapó.¹⁹ Ti ai whjrapé atima ai ala deté fóló, mo ti aluyaaire tikipaae sókó faalopó. Atima teteróló kaae tare kótota, ti ola naai ekélere ala ai ape. Atima haleni, mo sonaalei alatei, bete mulapóló bopé faketu beterapó. Atimané kisipa tikikélé haemó mole alapaae mutu beterapó.²⁰ Tétu betepatei, dñé turuku beta hepen ereteiné so whjí aluyaqsóró

tao saaire Tale Yesu Keriso ą hepen be taaróló i haepaae wópóló, dä faairaalu keteké buóló kaae tawóló beterapó.²¹ Ti ai seké tuämota, fea ala ama teteróló kaae tawaaire fotokó mo turó bulapó. Dä i haemó mo whjné daale tiki taaróló, ama mo kae daale dëi tiki wisinaale kaae daalpóló eraalopó.

4

¹ Yálo hosaa mole no nerape-ó, diápaae yaala sókó fóló mulu yálo diä mo kelenée du beterapó. Ti diaña, sururu yóló fóló, folosóró fole whjné topo tao suraalu, hajné sukutu dere kaae, diaaq du betere ala kolóló ę mo hajné sukutapó. Atéyaaipa, yálo diápaae ai yale fotóró sya furaalu, Tale tuämó mo diriyóló atérótóró betaæ.

Alale sere alamó yale ma fo

² Yálo ne Yuodiaró Sinteketamo-ó, diaamosisitei u teterótú i teterótú dere ala taaróló, Tale tuämó mo betá kisipatóró muóló betaeyóló diaamopaae mo dirii ma fo i dere ape.³ Atimaamota atérapa, sekëi ala etamo wusuró beletu betere whjí no kamale-ó, yálo yapaae ai so tamo mo wisiyóló tao sae yóló i dere ape. Atimaamota, Klemen-kélé, mepaae etamo betá kutó ditere so whjklélé, dä fea Talené mió wosetere fo wisi erairalaal, betamó böe belerale fu dere kaae yale so tamopó. Ai so whjné doita, mo ti betó tare *buk-mó aserapó*.

⁴ Betere dokó fea diaq Tale tuämó bituraalu, hajné sukutu betaæ. Momó dapa wosae, hajné sukutere ala hágé yó tawae.

⁵ Tale felekemó ai beterapa, so whjí feapaae diaaq mo dua naameyóló du betere ala erótú betaæ.⁶ Diaq mepaae ola ó alarape netéró yaaloé? yóló whalia du betaçse. Téni, diaaq yayıştu

betere ala fea Kótóné erópoló, ąpaae yó móituraalu mo kée yóló, moma dere ala betə yó tawae.⁷ Atétere betené diq Yesu Keriso tuqmó betepa, me alané diaaq hosaaró tué tikitamo doraqsóró Kótóné hosaa muni deyóló dua betere alanétei, diq tipi yóló kaae tawaalopó. Ai hosaa muni deyóló dua betere ala wisinaale mo doasi sikipaae horeteiné fea so whjné tué yaaire mo sūnipó.

⁸ Norape-ó, mo kemerótú i dere fo wosae. Mo ala dereteikélé, wisi kisipa maaté mole so whjné dere alakélé, mo donoi alakélé, me alatamo hoseké inire alakélé, kelaalo mo kokqoi alakélé, so whjné kolóló dukiraaire alakélé, ai dosayale alarape taleralemó, naao yaai dere alatamo betə kaae epa, ti kelaalo mo kokqreteiné dukiraaire alapóló kisipa mutepa, ai ala erótú beta. ⁹ Yalo diapaae yó matepa wosale fo ó asémó yale fo ó yalo hale ekei depa wosaletei, ó yalo mo du betere ala kelené kelaleteikélé fea sya fóló erótú beta. Até depa, ti hosaa muni deóló mo dua betere ala matere Kótó diqtamo betaalo ai ape.

Hale tao sóró matere alamó mo kée dere fo

¹⁰ Take diaaq e koleturaalu, tao sere ala deté waletei sawa taaróló bitiré wóló, momó tao sereteiné mo kée yóló e Tale tuqmó bitu, hajné sukulapó. Ti ita mo dapó. Take diaaq e tao suatei, tao saaire tü me munipa tao sinipó. ¹¹ I dere fota, e me ola yayatepa dumitei, mepaae kae kae sekéi alarape wapakélé me ola meipóló, hepée taae faróló bitiré wou betateleiné mió e kisipa sóró asarapóló dapó. ¹² Atéró ola ola súmó mupa betere alakélé yalo kisipa yoo, yayare tuqmó betere alakélé, kisipa yoo erapó. Qla súmó nukulé fóo, munipa hale bitiré fóo, kae kae felei ala ó sekéi ala wapakélé, faleyóló

betaaire kisipa saleteiné mo súmó hale betenérápó. ¹³ Ti e fotokó mótu betere seké tuqmó bituraalu, ai dosayale alarape fea yalo mo súmó enérápó.

¹⁴ Tépatei, ępaae wou betale sekéi alarape diaaq kolóló hosamó suraalu, dä feané tikimó eratapóló kisipa muóló e tao su betale alata, mo wisirapó. ¹⁵ Ti ai alamaaté mei, e Masedonia hae kwia taaróló diq Filipai bemó betó mole so whj beterepaae wua yóló, kale mió wosetere kisi fo wisi yó melaai kaae salepó. Atéyale su kamó, mepaae be hulua Keriso fake so whjné e tao sóró u mótu i mótu dere ala ini, diqne maaté e tao su betale ala diaaq ai kisipare ape. ¹⁶ Ti noatepae, e Tesalonaika bemó betepa yayə du betale qla qla diaaq e tao sóró dotonótua yó tarepó. ¹⁷ Ti i dere fota, diqne ęmó me őlakó melópoló dumitei, diaaq take saaire dupumó kisipa mutu dapó. ¹⁸ Diaaq Epaparataitas-paae ęmó melale fae yale qla fea yalo súmó saleteiné mió mo dekéró mulapó. Aita ęmó maletei, Talepaae hale móituraalu simó bilitepa felé kēlaa hotere kaae depa, Kótó ą felé kisipa mutu beterapó. ¹⁹ Yesu Keriso tuqmó Kótóné ama kae ere dë wisinaale fğane wisi wisi qla mo turó mulapó. Atére wisi qla e teteróló kaae tare Kótóné diq yayaretei fea mo súmó melaalopó.

²⁰ Dáné Aya Kótó ąta, ama kae ere dë wisinaale tuqmó betereteiné ama doi doasi mulatere ala kemekélé ini, mo ti muó tanópoló yae. Mo kée.

Mo kemeróturaalu kqleó yale fo

²¹ Yesu Keriso tuqmó kae beteró betere so whjpaae kqleó yae. Etamo betámó betó mole Keriso ne norapenékélé diapaae kqleó dapó. ²² Kótóné ala erópoló ama kae beteró betere so whjné diapaae

koleó deretei, so whj fea teteróló
kaae tare doasi topo whj Sisané
bemó betere so whjnéta, mo doa
koleó dapó.

²³ Téräpa, Tale Yesu Kerisoné
häle hamokoróló tao sere ala
diané kepe bete tuapaae erópoló
yae. Mo kée.

Kolosi

¹⁻² E Pol-ta, Yesu Kerisoné ala eräle fópóló, Kótóné ama tuénétei, *aposei* whí sóró beteralepó. I dere aseṭa, däne no Timoti dämo wusuró bitu, dia Kolosi bemó betó mole no nerapepaae dapó. Dia Yesu Keriso tuämó betepa, Kótóné ama so whípóló kae beteró batereteiné diaaṣ mo bete mole fo diriyóló kisipa dere alaró ama kisipa mole ala eraaire fosó fosói kisipatamo dia tuapaae mo ti surópóló, momarótú beterapó. ¹⁰ Ti däne momatu betere alata, dia Talené ama so whí sütóró beterópóló du beterapó. Dia atei so whí bitu, diaaṣ du betere alakélé fea ama kisipa feléyaaire ala eraalopó. Tétu, kae kae wisi ala deremó du wisi oleyóo, Tale ḡ etei kaae Kótópóló kisipa deté fóo yaalopó.

³ Dä teteróló kaae tare whí Yesu Kerisoné Alima Kótópaae momaturaalu, dia keteréni kisipa hale yó taru, Kótópaae mo kée du beterapó. ⁴ Ti noatepae, dia Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró bitu, Kótóné kae beteró betere so whípaae yaala sókó fu beterapó dere fo däne wosalepó. ⁵ Diaaṣ tué tiki tiratere alaró yaala sókó fole alatamo hale dumitei, take nalopaae eraaire wisi ala hepen bemó mulapóló kisipa mutu du beterapó. Ti ai eraalopó dere alata, mené diapaae bete mole fo i ape yóló yó male fo wisi wosale betené kisipa yalepó. ⁶ Take mené kale fo wisi diapaae yó matepa wosaleteiné, Kótóné bete mole mo fo tuämó bole ama hale hamokoróló tao sere ala mo turó diaaṣ kisipa yalepó. Atéyale sukmó kaae sóró, ai fo dia tuämó fakeraté fóló du wisi oleté walepó. Atére kaae i hae kwia feamó betó mole so whí tuämökélé ai fo wisi du oleyóló fakerótú beterapó. ⁷ Ai fo wisita, Epapras-né diapaae yó matepa wosalepó. Ai seké ḣata, dä betä kutó diratere hosaa mole no bitu, däne dia tao saalopó

yale kaae, Kerisoné ala wisiyóló eró taru, ama dia taosu beterapó. ⁸ Térū, kale Dëi Kepe Wisiné dia tuapaae eratere yaala sókó fole ala diänémo mepaae so whípaae erótú beterapó fo diapaae ene walepó.

⁹ Atére betené, diaaṣ du betere ala däne wosale be dëmō kaae saletei, miökélé diamō moma dere ala hale eró tarapó. Kótóné Dëi Kepe Wisiné diaaṣ kepe bete tuapaae mo bete mole fo diriyóló kisipa dere alaró ama kisipa mole ala eraaire fosó fosói kisipatamo dia tuapaae mo ti surópóló, momarótú beterapó. ¹⁰ Ti däne momatu betere alata, dia Talené ama so whí sütóró beterópóló du beterapó. Dia atei so whí bitu, diaaṣ du betere alakélé fea ama kisipa feléyaaire ala eraalopó. Tétu, kae kae wisi ala deremó du wisi oleyóo, Tale ḡ etei kaae Kótópóló kisipa deté fóo yaalopó. ¹¹ Dia Talené ala eraai höni, hale eraté fóló wisi kisipatamo dua kaae taté fópóló, Talené ama kae ere ala tuämó bole fotokoné dia suraalopó. ¹² Dia Ayané teteróló kaae tare aqmó mole dë wisinaale tuämó, Kótóné kae beteró betere so whímó ama muló betere qla wisi diäkélé atimatamo betämó bitu sôpóló, Ayané dia suratepa hajtamo ḣapaae mo kée yaalopó. ¹³ Dowi kisipatamo ḥoko teteróló kaae tare diliği tuämó dä betepa, Kótóné tao sóró ama hosaa mole naalené teteróló kaae tare aqmó beterópóló dape salepó. ¹⁴ Dä ḡ tuämó atéró batereteiné dowi alané dä dokóló mupa, ama dupuróló hale fópóló eralepó. Atéu, däne dowi alamó saai yale kwia fea ama hale kemero beterapó.

Yesu Kerisoné ama ere alané mepaae whí ó ere ala fea bosné falapó

15 Yesu Kerisota, mo whjné kelené kilinire Kótóné ą ere ala kolópóló hąkearó betere asotóró beterapó. Térū, əla əla fea aleyaaipatei, ą mo taketi hąle bitu, fea ala ama teteróló ą topo whj beterapó. 16 I haemókélé, ó hepen bemókélé yó mole əla əla mo fea Kótóné Yesu Keriso tuqmótóró kaarélipakalepó. Dąnē kelené kelere əla əlakélé, kelenire əla əlakélé, teteróló kaae tare doasi topo keperapekélé, atimané teteróló kaae tare alarapekélé, atima aqmó bitu, mepaae ala teteróló kaae tare keperapekélé mepaae kutó teteróló kaae tare whjrapékélé fea amatóró ali-pakalepó. Aleyóló muló betere əla əla fea Kótóné əpaae aleyae yóló ama naase tuqmó mulatepa ali-pakalepó. Ti ai əla əla fea aleyóló muló betereteita, Yesu Kerisoné ama kisipa mole alatóró erópóló erapó. 17 Fea əla fea aleyaaipatei, ą mo taketi hąle bitipakalepó. Aleyóló muló betere əlakélé, betó mole əlakélé fea ą tuqmó yó moletei, atima dokó feané yaai dere ala du beterapó. 18 Yesu Keriso ą topo bitu, dą Keriso fake so whj ama tikitóró betepa, ama teteróló kaae tarapó. Ti folosóró ą sukóló momó kepaareteiné dąkélé ą yale kaaetóró yaalo ai ape. Atéreteiné mió ą fea ala fea teteróló folosóró fale topo whj beterapó. 19 Ti noatepae, Kótóné ama ere ala mo turó ą tuqmó fəanópóló wisi kisipatamo eralepó. 20 Atéturaalu, Kótóné Yesu Keriso tuqmó erale alané hepen bemókélé ó i haemókélé fea alatamo touyóló betamó wisiyóló beterópóló, ama naalema filipaa ni tómó sókó fararale sameané bóe firalepó.

21 Take dia Kótótamo betamó biní kae bitu, diaaq du betale dowi alané tué tuqmótei Kótótamo bóe

du betalepó. 22 Tépatei, mió Keriso ą mo whj tiki daayóló sukaletainé bóe firóló dia Kótótamo betamó beteralepó. Ti aita, Kótóné keletómó me alakélé muni, mo kae so whj betoo, hąsókó felepóló só deraaire bete munire so whj betoo, yópóló yalepó. 23 Ti Take diaaq woseté wou betale fo wisipaae kisipa tiró beteretei taaréni, miókélé ai fo tuqmó diriyóló bitu, nalopaae mo wisi ala kelaalopóló hajtamo kaae taté bu betepa, ti Talené keletómó ama kae beteró betere so whj ai ape. Ai fo wisita, mepaaené diapaae yó matepa wosoo, Kótóné i hae kwia dokomó beteró betere so whj feapaae yó maté kweyoo, Ə Pol-kélé ai fo yó melópóló kutó diratere whj sóró beteróo yalepó.

Pol ə so whj tao saaire kutó dirótua betale ala

24 Yesu Kerisoné so whjta ama tikitóró betepa, atima tao saaираалу, ama tikimó doasi seké salepó. Ama tikimó ai sale sekéi ala kwia daaletei, mo ti kemeraairaalu, mió yəlokélé diapaae kale fo wisi yó mótu beteremó, mepaae whjrapené epaae sekéi ala eraleteimó mo kée du beterapó. 25 Əta, Kótóné ama so whj tao sóró kutó diratere whj bitu, ama bete mole fo mo turó diapaae yó melópóló, Talené ə sóró beteralepó. 26 Ai fota, mo taketi bitiré wale so whjné kelaqsóró kinóló moletei, mió Kótóné kae beteró betere so whjné kolópóló hąkearó beterapó. 27 Juda meire fake so whj tuqmó kae beteró betere so whjpaae ai kinóló mole ala, dę fəanu ke wisi bulapóló tué yópóló Kótóné ama kisipanétei hąkearalepó. Ai ke bole wisi əlata, dia tuqmó betere whj Yesu Keriso ai ape. Ai seké dia tuqmó betereteiné,

take nalopaae wisi dę tuämó betaalopóló hajtamo beterapó.

²⁸ Dią fea Yesu Keriso tuämó me ala hásókó feni, mo donore so whj betepa, Kótóné keletómó yó melaii kisipa mutu, Yesu ą etei kaae whjpóló dğné yó mótu beterapó. Tétu, diaaq du betere hóko ala taaróló wisi tūpaae fae yóló ma fo yóo, Kótóné matere fosó fosói kisipatamo ama bete mole fo etérópóló yó melóo, du beterapó. ²⁹ Ai ala yaalopóló kisipa mutu, Yesu Kerisoné ama kutó keteketamo depe tukówei ala i du betere ape.

2

¹ Dią Kolosi bemó betó mole Keriso so whjkélé, Laodisia bemó betó mole so whjkélé, yało kelepaal kilinire no nerapekélé, Talené tao sópóló kisipa mutu, ę depe tukówei ala du beteretei diaaq kisipa yaasepóló i dere ape. ²⁻³ Yało yaai kisipa mutere ala i ape. Atima haepaae derepéní, yaala sókó fole alané atima fea dokóló, mo betə tuétóró mulu, keteké buóló beterópóló dapó. Aita hale mei, mo bete mole fo sóró taru, Kótóné ama hiró betere ala wisi mo turó tué yópóló du beterapó. Ai hiró betere ala hakearale whjta, me kae mei, Keriso atórótipó. Kótóné fosó fosói kisiparó bete mole ala wisitamo ą tuämó kinóló mulapó. ⁴ Yało diąpaae i dere fota, mepaae whjné dią dilikituraalu, kisipa tiki tiranére fo depa mo nisiyóló sya faqsóró dapó. ⁵ Ti noatepae, ęta diątamó betämó bitini, tika kae bitutei dią kisipa keteréni, yało hosaa tuämó tué hale yó tarapó. Yesu Kerisopaae diaaq tué tiki mo ti diriyóló tiratere alakélé, mepaae du beteretei alakélé hóko ini, donotóró du beterapó dere fo yało woseturaalu, mo kée yóló ę hajné sukutu beterapó.

Dąta mo hae whjné dere ala sya fumi, Yesu Kerisotamo betqmó beterapó

⁶ Take diaaq Yesu Keriso dią teteróló kaae tare Tale beterótú yale kaae, mió ama fo wosóló ą tuämó bitu, ama erae dere alatóró sya fóló erótú betae. ⁷ Atétepa, ti diaaq betere bete mo turó Yesu Keriso tuapaae muló beteretei ni feleke haepaae durupu dere kaae yaalopó. Dią ą tuämó atéró bitu, take mepaae whjrapené diąpaae yó melale mo fo bete tué yó taru, ąpaae tué tiki tiratere ala mo ti faketé fóló, mo dirii whj betenérápó. Talené diąpaae ai erale alarapemó kisipa mutu, mo kée dere fo dekéró yó tawae.

⁸ I haemó doasi kisipa mole whjrapené mepaae bete munire fotei, bete mole fo agróló dią dilikóló mo fo wisi taaróló, kapala fo du betere tuämó atimatamo beteraai wae saqsóró hotowaró kaae tawae. Ti atei kaae fota, Yesu Keriso tuämó kaayóló dumitei, mo whjné tuére alaró i haemó teteróló kaae tare fotokó bole kepetamoné kaarótú beterapó.

⁹ Ti noatepae, Yesu Keriso ą mo whj tikitóró daalutei, mo Kótótóró betereteiné, Kótóné ere ala ą tuämó mo suró beterapó.

¹⁰ Atépa, diąkélé Yesu Keriso tuämó betereteiné mepaae ala yayani, ama ere ala dią tuämó fjanóló mo suró beterapó. Atéró, ó saró i haetamo tuämó betere mepaae teteróló kaae tare keperaperó doasi doi mole keperapeta-mokélé, fea ama teteróló kaae taru, ą topo whj beterapó. ¹¹ Mo take bitiré wale Juda fake whjné mo tiki sekä tukóló sirirótú yale kaae, dią Yesu Keriso tuapaae bitj wale sukaamó ama so whjpóló siriró beterapó. Ti ai sirita, mo whjné naasené eréni, Keriso ą filipaa ni tómó sukaleteiné

dané tó tikimó bole ekélere ala tukóló taae faralepó. ¹² Dią wéi tópualeteita, Yesu Kerisotamo betamó douralepó. Yesu Keriso ą mo ti sukaletei momó kepaaróló beterale Kótópaae dijané tué tiki tiró betereteiné, diąkélé kisi betere bete sópóló ątamó betamó kepaaróló beteró beterapó.

¹³ Diané tó tикинé ekélere ala tukóló taae falaai hale muóo, take dowi ala du betoo, yale betené dią sukóló molepó. Tépa, Kótóné diąkélé Yesu Kerisotamo betamó kepaaróló beteróturaalu, dané dowi alamó saai yale kwia mo fea ama tokóló aluralepó. ¹⁴ Dané yale dowi alamó dą só deraai dapóló kwia betapaaeróló muté huturaalu deęle dukü Kótóné Yesu Keriso filipaa ni tómó oléróturaalu mo ti doróló aluralepó. ¹⁵ Atéyaleteiné kale teteróló kaae tare keperaperó doasi doi mole topo keperapetamoné tare bóe dele ąla ąla Kótóné fasó salepó. Atéró Yesu Keriso filipaa ni tómó sukuturaalu so whj feané keletómó atima só deróló mo doasi haleralepó.

¹⁶ Atérapa, mepaae whjné diaj só deraairalaal, nokole ąla ó wéi ó tukóló mole be dę ó kisi wélié sókó wapa ąla deteremó ó kutó diyaqsóró tukóló muló betere be dękélé, wisiyóló sya fumipóló só deratere fo momókó wosaqse. ¹⁷ Ti ai dosayale alarapeta mo ala mei, Kótóné dąpaae eraaire wisi alané aso maaté erélipakalepó. Mo bete mole ąlata, ti Yesu Kerisopó. ¹⁸ Mepaae so whj tuamó bopé faketere ala bulutei, naameyóló dua betere aq yoo, ensel-rape aqmó bitu, atima doi sóró horoo, du beterapó. Térapa, dią Talené muló betere ąla wisi saasepóló, atei ala ekèle yóló du betere so whj momókó sya faqse. Atei kaae so whj atima i doasi ala kelalepóló,

folo siyóló deté fu beterapó. Atima tuékélé Dęi Kepe Wisiné meni, hoko bete munire kae kae dowi kisipa maaté faturaalu, bopé faketu beterapó. ¹⁹ Yesu Keriso ąta, tikińe topo betepatei, atima atétu betere alamé ątamó betamó olekenipó. Dąta ama tiki bitu, ai topomó bole fotokné tiki turó diriyóló daalópóló olekeratere feleke diriró beterapó. Atépa, ai tiki doatere alata Kótóné amatei erótú beterapó.

²⁰⁻²¹ Dią i haemó mara mole alarape teteróló kaae tare keperapené dere fo sya fóló du betatei, Yesu Kerisotamo betamó sukale alamé mo ti kemeró beterapó. Téreteiné mió dią ai ala tuamó betepapakó, “I ąla naqse! ó I ąla tawaqse! ó i ąla olaa yaqse!” yóló ere fo aqmó bitu, sya fóló eraalooé? Mo meipó. ²² Ti noatepae, mo whjné tuéneitei i ala yaqse ó i ąla naqse yóló yó mótu betere fota, bete muni mo aluyaalopó. ²³ Atei kaae ala du betere so whj atima kisipa mole ala sya fóló, Tale aqmó etéró betaalopóló yó melóo, bopé fake du bitutei naameyóló dua betere aqyoo, atima tikimó felé dere ala ini, mo hapólui ala maaté yoo, du beterapó. Atére alata, fosó fosó ere fo aqopatei, dą hae whjné dowi ala yaai ekélere ala sesé yaaire fotokó mo bunipó.

3

Kerisotamo kepaayóló betereteiné tų wisi sya fae ere fo

¹ Diąta, Yesu Kerisotamo betamó kepaayóló beterapa, diaaq hosaa mo turó ó hepen be tuamó mole alapaaetóró muló bitu, kisipa yó tawae. Ti aimota, Yesu Keriso ą Kótóné turu naase eró betere fakeró beterapó. ² I haemó mole alapaae kisipa muni, ó hepen bemó mole alapaae maaté kisipa mutu betae. ³ Ti noatepae, Yesu

Keriso suka^{le} suka^{mó} diaké^{lél}
q^atamo suk^óló, mió diaaq betere
bete Yesu Kerisotamo Kótó betere
tuqmó kinóló mulapó.⁴ Diq betere
bete Yesu Keriso ama ere d^e
wisinaletamo sókó wale suka^{mó},
diaké^{lél} ai d^e tuqmó betepa so whj
feané kelaalo ai ape.

⁵ Térapa, d^a so whjné tó tikiné i
haemó mole alarape yaai ekélerere
ala mo ti dóló alurae. Aita, so
nópu nokole alaké^{lél}, sonaalei
dowi alatamo hosekétere alaké^{lél},
me qla senée yóló au nokole
alaké^{lél}, dowi kisipa mutere
alaké^{lél} momókó yaqse. I haemó
mole wisi wisi qla senée yóló
ekéletere alata, kapala kótópaae
moma dere aqrapó. ⁶ So whjné
ai alatamo h^äle du betepa, ti
Kótóné fopaae buturaalu dowi
kwia melaalopó. ⁷ Take diq mo hae
whj doi muóló betale suka^{móta},
ai dosayale alarape sya fóló du
betalepó. ⁸ Téyaletei miótá, ai
du betale dowi alarape derqakelé
kuti sokóló taae fótú dere kaae,
mo ti taae falae. Ai alarape
i ape. Fopaae butere alaké^{lél},
fopaae buturaalu me whjpaae
eratere dowi alaké^{lél}, dei kisipa
mutu me whjpaae eratere sekéi
alaké^{lél}, me whj eróló doi doratere
alaké^{lél}, dowi teka foké^{lél}, mo
taalae. ⁹⁻¹⁰ Téturaalu, diq take
daayóló betale tikiró yale alatamo
sokóló taae faróló, mo bete mole
fo tué siré furaalu, kisi whj aleraté
fu beterapó. Ai kisi whj kaarale
sekéné asotóró beterapa, diasisi
kapala fo yaqse. ¹¹ D^a mió i
betere kisi ala tuqmó mepaae whj
Juda fake betepa ó Juda meire
fake betepaké^{lél}, me qla meipó.
Mepaae whj tiki seká^q tukóló
siriró betepa ó siriró bitinipaké^{lél},
me qla meipó. Krik be fo buni,
kae hae kwiamó wale whj ó me
qla kisipani, mo belei sókó deyóló
betere whjké^{lél}, kutó dirópóló wae
sóró beteró betere whjké^{lél}, ó wae

sini mo h^äle betere whjké^{lél}, me
qla meipó. Mo doasi bete mole
alata me kae mei, d^a fea tuqmó
betere whj Yesu Keriso qatóró ai
ape.

¹² Atépa, Kótóné diq yaala sókó
furaalu, mo kae so whj beterópóló
sókó su erapó. Térapa, mepaae
so whjpaae yaala sókó fu kólené
sukutere alaké^{lél}, mo wisi ala
maaté eratereteiké^{lél}, deróló mo
dua betere alaké^{lél}, ama enére ala
taaróló, naame yóló mo dua betere
alaké^{lél}, fopaae butere ala hapale
ini, sekéi ala h^äle beleyóló kaae
taté fu betereteiké^{lél}, ai dosayale
alarape feata, kuti derótú dere
kaae yóló betae. ¹³ Mepaae whj
hásokó fóló dere alamó sekéi kisipa
muóló, foné hapale só deratere
ala ini, me qla meipóló kisipa
keteróló, sekétei beleté fu betae.
Ti noatepae, Talené diaaq dowi
ala fea me qla meipóló kemerótú
yale kaae, mepaae whjné diqpaae
me kwia muló betepa, me qla
meipóló h^äle kemerae. ¹⁴ Ai
alarape fea t^äteró betere doasi
bete mole ala i ape. Kutiné
tiki turó husirótú dere kaae, ne
nopaae kólené sukóló yaala sókó
fole ala bet^ä h^äle yó tawae. Ti
ai yaala sókó fole alanéta, kale
dosayale wale wisi alarape fea
touróló dokorapó. Atére alané d^a
fea wisi kisipa muóló beterópóló,
mo ti s^äró beterapó.

¹⁵ Atéru, Yesu Kerisoné mótu
betere hosaa muni deyóló mo
dua betere alané diaaq hosaa
tuqmó mole kae kae ala fea
taleyóló t^äteróló kaae tanópóló
yae. Ti noatepae, Talené diq fea
q^a beterepaae ape yóló, mo bet^ä
tikitóró daaróló beteró beterapó.
Atére alata, diaaq mole kisipaké^{lél}
mo betatóró muóló beterópóló
erapó. Térapa, diaaq hosaa tuqmó
Talepaae mo kée dere ala suka
fea h^äle yó tawae. ¹⁶ So whj

bemó suka fea bitu dere kaae, Yesu Kerisoné ama fo diaaq hosaa tuqmó mo ti muóló surópóló yae. Atéru, Talené ala eraairaalu, mo wisi kisipatóró muóló, u yó mótu i yó mótu dere alakélé, tó wisi sya foleti hásokó fóló dée naaitere tópaae faqósóró, ma fo u du i du dere alakélé hágé yó tawae. Tétu, Kótópaae wole fo duraalu, ama buk-mó aséyóló muló betere wole fokélé yó, mió i alimó du betere wole fokélé yó, mepaae so whípaae Dëi Kepe Wisiné yó matere wole fokélé yó duraalu, hajtamo diaaq hosaa turóné Kótópaae mo kée du betae.¹⁷ Atétu, diaaq mepaae dere ala ó dere fokélé fea dä teteróló kaae tare whí Yesu Kerisoné doi doasi mulóturaalu, ai sekéné ama doimó Aya Kótópaae mo kée du betae.

Keriso so whí atima naale senaaletamo wisiyóló betaе yóló dere ma fo

¹⁸ Diä whjné dokore sorape-ó, diaaq dere ala mo Talené so whjné dere ala kaaetóró yaasepóló, diaaq whírapené dere fo wosóló aqmó betae.

¹⁹ Diä so dokore whírape-ó, diaaq sorapepaae hapólui ala ó detersaai fo ini, yaala sókó fole alatóró yó tawae.

²⁰ Diä naale senaale-ó, diaaq hae ayané dere fo wosóló aqmó betae. Atétere ala Talené kilituraalu, q̄ hekesetu beterapó.

²¹ Naale senaale alimarape-ó, diaaq naale senaale atima fo maake kisipa muaqósóró hasekçai ala eraqse.

²² Kutó dirópóló wae sere whírape-ó, i haemó diä teteróló kaae tare whírape aqmó bitu, atimané erae dere ala fea erótua betae. Atimané kisipa tiki felé yópóló, atima keletómó maaté kutó hatepaa yóló ini, betepa ó alupakélé, betä alatóró yó tawae.

Atimané diapaae dirae dere kutó diróturaalu, wisi kisipa betatóró muóló, Talepaae witamo dirótua betae. ²³⁻²⁴ Diä teteróló kaae tare whíta mo whítei, yalo i ditu betere kutómó Talené dupu wisi melaalopóló, wisi kisipatamo keteké buóló dirótua betae. Ti naao ai ditere kutóta, yä teteróló kaae tare whí Yesu Kerisoné kutópóló kisipa muae. ²⁵ Téretei, Talené keletómó diaaq me dowi alatamo depa, ti ai alamó mo dowi duputóró tokó melaalo ai ape. Ti noatepae, Kótóné taleturaalu, mepaae whírapemo só deróo ini, mo betä kaae alatóró eraalopó.

4

¹ Wae sóró kutó diratere whí teteróló kaae tare whírapemó, diakélé teteróló kaae tare doasi hepen bemó beterapóló kisipa mutu, Kótóné donoi ala eróturaalu, diaaq wae sóró kutó diratere whírapemó atimakélé, dia kaae mo whítóró beterapa, wisi alatóró erótua yae.

Mepaae dere alarape hotowaro duraalu moma yae dere fo

² Diaaq momaturaalu, noke kèleiné ini, kele diriyóló bitu, hosaa tuqmó Talepaae mo kée yóló betere dokó fea moma dere ala hágé yó tawae. ³ Téturaalu, Tale Kótóné ama kinóló mole fo so whí feapaae yó melaaire tó tukiyópóló, däpaaekélé moma dere ala hágé yó tawae. Ti ai kinóló mole foné, Yesu Kerisoné diä Juda meire fake so whíkélé tao saalopó. Atéyyaire fo wisi yó maté kutu betepa, atimané q̄ dipula sóró i beteró betere ape. ⁴ Talené fo yalo yó matepa, so whí feané wosóló bete mo wisiyóló kisipa yaaire fotóró yó melópóló momarótua betae. ⁵ Keriso meiyóló, hágé belapaae betere so whítamo diaaq mepaae

ala duraalu, Talené matere wisi kisipatamo ama ala eraaire be de mepaae hale kemeraqsóró, ama alatóró erótú betae.⁶ Atéturáalu, mepaae mo so whítamo diaaq dere fokélé, Talené hamokoróló tao sere ala mo fṣayólólsru, naao ai dere fo atima feané wosetepa, kó felé kaae dapó yópóló yae. Atéturáalu, mepaae so whjné diapaae kae kae wosetere fo depa, tokó melaaire fo kóló kóló ini, mo donotóró tokó melaalopó.

Mo kemeróturaalu koleó dere fo

⁷ Yalo mo hosaa mole no Tikikas-né e betere ala etérpóló diapaae yaalo ai ape. Ti ata, ḥtamo Talené kutó diratere whj wisinaale betepa, diaq beterepaae wópóló doteyyai dapó.⁸ A atéró wouraalu, dñé du betere alakélé diapaae yóo, diaq fotokó bulatere alakélé yóo, yópóló dotonatapó.⁹ Diaaq be whjkó dñé mo hosaa mole no Onesimas-kélé, Talené kutó diratere whj wisinaale Tikikas-tamo wópóló doteyyai dapó. Dñé imó du betere ala fea ti atimaamoné diapaae yaalo ai ape.

¹⁰ ḥtamo betamó *dipula* betere whj Aristarkus-né diapaae koleó dapó. Banabas-né belema Mark-nékélé diapaae koleó dapó. Ai sekémó kisipa mutu yalo take diapaae yale fo diaaq kisiparapa, a wiṣiyóló dape sae.¹¹ Da teteróló kaae tare whj Yesuné yakoma Yesu doi mupatei, Jastuspó du betere whjnékélé diapaae koleó dapó. Talené teteróló kaae tare tuqmó mole ala erótú betere whjrape kuamó ḥtamo kutó ditere Juda fake whjrapekó sore betə beterapó. Aita Mark, Jastus, Aristarkus atimané yalo kisipa felérótú betalepó.¹² Diaq be whjkó Yesu Kerisoné kutó diratere whj Epapras-né diapaae koleó dapó. Betere dokó ama diamó momatu beteretei i ape.

Kótóné diaq fotokó bulóo, ama diapaae eraaire ala turó eróló suróo, Kótóné ama kisipa mole ala mo turó diaaq tué yóo yópóló, keteké buóló momarótú beterapó.¹³ Yalo diapaae mo i dere ape. Ai sekéné diamokélé, Laodisia beró Hierapolis be huluatamomó betó mole Keriso so whjpaaekélé, me sekéi ala eraqsóró, ama hosaaamó suraalu kutó ditu beterapó.¹⁴ Dñé hosaa mole no Dokta whj Luk-ró Demas-tamoné diapaae koleó dapó.¹⁵ Laodisia bemó betó mole dñé Keriso ne nopaakélé, kale so Nimpáró ama bemó touróló bitua dere Keriso so whjtamopaaekélé, yalo koleó dapó yae.

¹⁶ Yalo i dotonatere aşé diaaq dosayóló kemetepa, ti Laodisia Keriso so whjnékélé dosayópóló melaee. Yalo atimapaae dotonale aşé diaaqkélé dosayayae.

¹⁷ Artipus-paae Talené yapaae dirae yale kutó diróló, mo ti kermæe yae.

¹⁸ ḥta, Pol-né dapó. Yalo diapaae koleó yóló i aşetere foto, mo yalo naasenétóró ai erapa kelae. E sein képiné dokóló *dipula* beteretei kisipa keteréni, kisipatóró hale yó tawae. Kótóné hale hamokoróló tao sere ala diaq tuqmó mulópóló yae.

1 Tesalonaika

¹ I dere asëta, ይ Pol-né dapó. Sailas-ró, Timotitamokélē dä fea betämó bituraalu, dią Tesalonaika be huluamó betó mole Keriso so whipaae i dapa wosae. Dią Keriso fake Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamóné ala tuämó betepa, Kótóné ama hamokoróló tao sere ala wisinaaleró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo dią tuämó mulópoló yae.

Tesalonaika so whj Talepaae tuę tiki tiró betepa, Pol-né mo kée yale fo

² Dią fea dạné kutiri tuämó muó taru, mo kée yóló Talepaae moma dere ala hález yó tarapó. ³ Atéró, Aya Kótóné keletómó moma yó tare alata, diaaq kisipa tiki tiró betere alané kaarale kutórapekélē, kqolené sukóló yaala sókó fole alané kaarale depe tukó wei alakélē, take nalo waaire sukamó, Tale Yesu Keriso tuämó wisi ala mupa kelaalopóló kisipa mutu, hókélé ini, hález eró tare alamókélē, mo kée yóló Talepaae moma du beterapó.

⁴⁻⁵ Kótóné yaala sókó fu betere norape-ó, Talené dią fopeyóló sókó suyló beteró beteretei, dạné tuérapó. Ti noatepae, mió wosetere kisi fo wisi dạné diapaae Kótóné fotokqtamo yó matepa diané woseturaalu, hález tó tикиné maaté wosetere ala inipó. Mo bete mole fopóló Dëi Kepe Wisi dią tuämó fayóló sureteiné diaaq hosaa betemó salepó. Dią wisiyóló beterópoló kisipa mutu, dä diätamo beteletei diané ai kisipare ape. ⁶ Atéturaalu, däpaaekélē, Talepaaekélē, dua yale dowi sekéi ala kaae, diapaaekélē erótua yalepó. Atétepatei, me qla meipóló hepée taae faróló, Dëi

Kepe Wisiné matere hajtere ala mulu, kale fo wisi mo wisiyóló wosetu betalepó. ⁷ Atére ala Masedonia hae kwiaró Akaia hae kwiatamomó Yesupaae kisipa tiróló beterapó dere fo wosetu, atimakélē, atéró betaai dapóló kisipa mualepó. ⁸ Talené ama fo wisi, dią betere tikimó kaayóló, Masedonia hae kwiaró Akaia hae kwiatamopaaekélē yó melaté fóló fakeralepó. Atéturaalu, dią Tale Kótópaae kisipa tiki tiró beterapó dere fo hae kwia feamó betó mole so whjné wosalepó. Atéyaleteiné dạné me kae enénipó. ⁹ Ti noatepae, ai be huluamó betó mole so whj diaaq dä wisiyóló dape sale ala atimanétei mepaae so whipaae yalepó. Dią kapala kótóné ala erótua beteletei taaróló, ti betere Kótóné ala eraai walepó. ¹⁰ Atéró, ama kepaaróló hepen-mó beteró betere Naale wópoló kaae tawóló beterapó dere fokélé so whj feané wosalepó. Ti ai seké Aya, Kótóné fopaae buturaalu kwia melaaire ala däpaae eraqsóró, tao su betere whj Yesupó.

2

Pol Tesalonaika be huluamó fo yó maté kwéale fo

¹ Norape-ó, take dä diätamo sawa hález suamó bitu, eraai wale ala hásokó feni, mo eraletei diaaq ai kisipare ape. ² Take diaaq bepaae waai, Filipai be huluamó betepa erale sekéi alaró, halera alatamo diané kisiparapó. Tépatei, dạné Aya Kótóné dä tao su betepa, halaainé diapaae ama fo wisi yó mótu betalepó. Ai ala du beteremó, mepaae whjrapené dä daai keteké butepatei, wiyló taaréni, hález yó matere ala betä du betalepó. ³ Ti noatepae, dạné diapaae du betere bete mole fota, hoko ala tuämó kaayóló ini, mopóló diaaq

sya faasepoló dapó. I foné dią dilikóló me ąla saai ó dią doraaire kisipa muluraalu dumi, motóró i dere ape. ⁴ Téni, Kótóné ama fo wisi yó melópoló, dą ama fopeyóló sóró beteró betepa, ama fo wisi dąné diąpaae i yó mótu betere ape. Dąné i du betere ala, mo whírapené kilitu, wisi ala dapóló dą dukirópoló dumitei, dąné hosaa tuąmó mole ala kaae keletere Kótóné kolóló, wisirapó yópoló du beterapó. ⁵ Dąné diąpaae Kótóné fo yó móituraalu, dąné me ąla ąla saai dapóló fonétei dią hąle mulóló, dilikiniyale ala diaaqkélé kisipa yóo, Kótónékélé kisipa yóo erapó. Ti noatepae, dąné du betere ala feata, Kótóné ama kele tómótóró du beterapó. ⁶ Ti dąné i du betere alata, diaaq ó mepaae whírapenékélé wosóló dą dukirópoló dumipó. Ti dąta, Kerisoné ama sóró beteró betere yó matere whírape bituraalu, dą fiyaaire be ó naaitere ąla diąpaae tao sae yaalopóló yaletei, dią sekę yaqsoró kisipa mutu taaralepó.

⁷ Téturaalu, betą soné ama naale senaale awą nópóló dua bitu dere kaae, dą diątamo naameiné dua beterepó. ⁸ Dąné dią yaala sókó fole ala mo turó mulu, Kótóné kisi fo wisi yó matere ala maaté ini, dią tao saai wisi kisipatamo dąné betere betekélé malepó. Ti noatepae, dią dąné hosaa mo turó mole ne no alée feleteinépó. ⁹ Norape-ó, dą diątamo bituraalu yale alarape fea kisipa muae. Kótóné fo wisi yó mótu bitu, mepaae dąné naaire ąla ó be diąpaae maaté sekę eraalomeipóló kisipa mutu, dętamokélé, dikitamokélé, dąnétei doasi depe tukó wei ala du betaletei diaaq ai kisipare ape.

¹⁰ Tétu, dią kisipa tiki tiró betere so whí tuąmó dą betale

ala diąnékélé Kótónékélé, kolóló ai kisipare ape. Kótóné ama sóró kae beteró betere whírapené dere ala yóo, mo donoi ala maaté dere whírape betoo, me dowi alakélé munire whí betoo, erepó. ¹¹ Ti noatepae, whí betané ama naale senaale kaae tatu dere kaae, dąné dią dokó fea atéró kaae taté fu betalepó. ¹² Até yaletei dią Kótóné ama teteróló kaae tare alaró ama kae ere ala wisitamo tuąmó betaai ape yalepó. Atéru, ai sekéné mo ama so whí su beterópoló kisipa mutu, dąné dią fotokoróló keteké bulatere fo yóo, sekęi alané só deraqsoró hajratere fo yóo, duraalu, s̄tere ala du betalepó.

¹³ Téturaalu, miökélé Kótópaae mo kée yó tare alata, noa betené meipó. Dąné diąpaae yó matepa, wosetu betale fota, mo whíne fo yó matapóló kisipa muni, Kótóné ama fotóró yó matapóló hosaamó salepó. Ai fota, dią tuę tiki tiró betere so whí tuąmó muluraalu, ai fonétei Kótóné ama kisipa mole erótú beterapó. ¹⁴ Norape-ó, Judia haemó Yesu Keriso tuąmó betere Kótóné fake so whípaae erale sekę alamó kisipa muae. Ti atimapaae ai erale susupui alata, atima Judia fakenétei eralepó. Atétu yale kaae, diaaq be whíne tei, diąpaaekélé ai alatóró eralepó.

¹⁵ Ti ai Judia whírapenéta, Tale Yesu Keriso dóo, Kótóné ama kóló whírapékélé dóló kemeroó, dąkélé i fo wisi atimapaae yó melaqsoró hókó faloo yalepó. Judia fake mei, kae fake so whí mo ti aluyaqsoró Kótóné tao sópóló dąné atimapaae kale fo wisi yó mótu betepatei, atimané sesetü betalepó. Atétere alané so whí featamo bóe dóo, Kótókélé fopaae buloo, yalepó. ¹⁶ Atéturaalu, atimané ai du betere dowi ala mo ti muté hutu betepa, Kótóné fopaae buóló kwia melaai doasi keteké butu betale ala ke-

mergle wouraalu mo ai melale ape.

*Pol q Tesalonaika so whj kële
fenée du betaletei*

¹⁷ Térapa norape-ó, däta diätamo betämó betaai yalemó, bóe dóló foya yaleteiné dä kae betoo, diä kae betoo, ai ere ape. Téretei, däne diä kisipa keteró bitini, hale kisipa yó tarapó. Téruraalu, däne diä kelenée yóló kisipa mutu, diä beterepaae waaire tý kikitu betale súpó. ¹⁸ Ti noatepae, dä diä beterepaae waaii dapóló é Pol-né tý dekéró kikitu betaletei, Satan-né dä waaire tý seséyalepó. ¹⁹⁻²⁰ Ti noatepae, take waaire alimó wisi ala kelaaii dapóló hajné sukutere beteta, me ola kae mei, diätórótipó. Tale Yesu ą waaire su kamó dä fea åtamo betämó betó muluraalu, noa ala epa kilitu dä hajné sukóló bopé fake yaaloé? Ti atéró hajné sukóló bopé fake yaaitere alata, diätóró kilitu, doasi doi sóró hajné sukållopó. Atéró, mepaae ola wisi saairalaal whj fea sururu yóló foletei, betä folosóró sókó fole whjné topo tao sóró hékesené sinitu bopé faketu dere kaae, dänekélé diä kilitu atei kaae ala yóló, mo kée yaalo ai ape.

3

¹ Téró dä Atenis be hulamó betó mulu, diä netéró beterérópóló, dä whaaliatu betalepó. Tétu, däsisí taleyóló dämo i Atenis bemó bituraalu, Timoti diä beterepaae ai doteyale ape. ² Däne no Timoti ąta, Yesu Kerisoné mió i wosetere kisi fo wisi so whjpaae eróló fakeraté fópóló, dätamó betämó bituraalu, Kótóné kutó diratere whjpó. Ti ai seké diä beterepaae dotonatereteita, hale meipó. Diaaq kisipa tiki tiróló beterelei, mió ai wou betere sekéi alarapené haepaae só deraqsóró ą

diätamo bitu, diä fotokó bulatere ala yópóló ai dotonale ape. ³ Mió dä feapaae i erótü betere sekéi alarape, mené däpaae eratepa, beleyópóló Talenéti tukóló muló beterelei diaaq mo kisiparapó. ⁴ Ti i dere fota kapala mei, dä take diätamo bituraalu, doasi sekéi ala mo waalopóló diäpaae inié? Ai yale fo motóró dokonóturaalu yale alata, diaaq mo wisiyóló tuérapó. ⁵ Atétere betemó, däne kisipa tiki tiró betere ala netéréró, ai sekéné kèle wópóló ai dotonale ape. Ti noatepae, kópaae fópóló dée nalatere sekéné diä dée nanóló, däne diäpaae erale alarape hale besekéróló doralemóló whaaliatepa kèle wópóló kale seké ai dotonale ape.

*Timotiné ene wale fo wosetu,
Talepaae mo yaletei*

⁶ Téyletei, Timoti momó dä beterepaae fesaae wóló i betere ape. Atéró ama diä betere alaró, däne tué tiki tiróló yaala sókó fole alatamo du beterapó ene wale fo wosetu, däne mo kée du beterapó. Ai seké ą mo miótóró dä beterepaae sókó wóló i fo yalepó. Betere dokó fea däne dä tué yó taru, wisi kisipa muóló betoo, däne diä kèle wolée du betere kaae, diaaqkélé dä kèle fenée du beterapóló däpaae ene wóo, yalepó. ⁷ Norape-ó, diä atétu beterapó dere fo wosaleteiné dä imó bituraalu, kae kae susupui alaró, sekéi alatamo wou betepatei, diaaq kisipa tiki tiró beterapó, dere fo woseturaalu, däne hosaa muni deyóló, mo kée fo du beterapó. ⁸ Ti noatepae, diä Talené ala tuämó mo diriyóló bitiré waletei, miókélé hale betótóró tarapó, dere fo woseturaalu, mo kée yóló däkélé hajné sukutu beterapó. ⁹ Dä Kótóné keletómó bituraalu, däne du betere ala kolóló hajné

sukutere ala mo turó fajanapó. Atére alamó, Kótópaae mo kée dere fo yaairetei sunipó. Ti noatepae, hajné sukutere ala dä tuämó mo suró beterapó.¹⁰ Diaaq tué tiki tiró betere tuämó, mepaae yayare alarape diaq tao sóró yó male waai, díkitamokélē dëtamokélē dñé mo dirii moma yó tarapó.

¹¹ Térapa, mió dä diaq beterepaae waaire tuta, dñé Aya Kótóró Tale Yesutamoné alerópóló yae. ¹² Dñé diapaae yaala sókó fu dere kaae, diaaq yaala sókó fole alakélé, mo ti fayóló wéi feleyóló futere kaae yópóló, diaasisitei u yó mótu i yó mótu du betae. Téturaalu, mepaae so whípaae yaala sókó fole alakélé Talené amatóró erópóló yae. ¹³ Tale Yesuró ama kae beteró betere whírapetamo wale sujamó, dñé Aya Kótóné keletómó me ala munipa kilitu, mo ama kae batero so whípóló, Kótóné amatei diaaq hosaa dirirópóló yae.

4

*Kótóné dä betere ala kilitu, q
hekeseyópóló etéró beta e yóló dere
ma fo*

¹ Norape-ó, dñé diapaae kemeróturaalu dere fo i ape. Kótóné keletómó wisirapó yópóló, etéró beta e yóló take dñé diapaae yó mótu betalepó. Ai yale fo mo dapóló diaaq wosóló eraté ai wou betere ape. Dä fea Tale Yesu tuämó bitu, ai du betere alatóró fakerae yóló, mió dñé diaq keteké bulatere fo i dere ape. ² Ti noa betené meipó. Tale Yesuné fea ala amatóró sümó teteróló kaae taru, diapaae erae depa, dñémo diapaae i ala yae yóló, yó mótu betale forape diaaq ai tuére ape.

³ Atéreteiné, diaq fea dowi ala mo betakélé muni, mo kae so whí beterópóló Kótóné ama

kisipa mutu beterapó. Térené, whjné so olémi nokole alakélé, soné whí olémi nokole alakélé, diapaae yaqse yóló dapó.⁴ Térapa, dijané kisipa tiki séle séle wisiyóló teteróló kaae tare ala mo so whjnékélé, Kótónékélé kilituraalu, mo kae beteró betere so whí beterapóló dukirópóló dijané tó tiki diaaqtei wisiyóló kaae tawae.⁵ Kótó tuéni, mo hale betere so whjné, au nóló olémi naairaalu ekéle dere ala kaae yaqse. ⁶ Ti atéró olémi nuku betere alata, me whjné kelaalomeipóló kinóló naao no olémi nó matere ala mo yaqse. Atei dowi ala deremó, Talené doasi kwia melalopó. Téyaqsóró, atei kaae ala momókó yaqse yóló, take dñé diaq kisipa mulóló ma fo ai yale ape. ⁷ Ti noatepae, wisi alaró dowi alatamo hosekéyóló beterópóló Kótóné dä diaq beterepaae ape fo ini, mo ama kae so whí beterópóló ape yalepó. ⁸ Térapa, whí me denétamo i du betere ma fo woseni nisiyóló hórótumitei, diaq Dëi Kepe Wisi mótu betere Kótóné fotei hórótumitei beterapó.

⁹ Téró, diaaq mo notamo dere kaae hekesené sinóló yaala sókó fu betere ala yópóló, Kótónétei yó male ala dijané kisiparapó. Atérené dñé diapaae me noa fo kae asé yaalomeipó. ¹⁰ Ti aita, mo dapó. Masedonia hae kwiamó betó mole Keriso norapepaae diaaq yaala sókó fu beterapó. Tépatei, ai ala mo ti fakerae yóló dñé diaq keteké bulatere fo i dere ape.

¹¹⁻¹² Diaaq betere dokó du betere ala fea mo hale betere whírapené kilituraalu, atimané i du betere alata, mo wisirapó fo yópóló yae. Diaaq yayatu betere qla me whjné melópólópó yóló dekayóló hale bitini, diaq mo dua bitu kae depe tukó

wei ala du betae. Dañé diçpaae yae yóló, yó male alatóróti sya fóló mené yaaire alamó kisipa muni, diaq yaaire ala betá kisipa muóló du betae.

Tale wouraalu yaaire alamó ere fo

¹³ Norape-ó, sukale so whj atima neté yaalorópó yóló, kqlo kqlo du betaqsóró, diçpaae i dapa wosae. Take waaire alimó mo wisi ala kelaalopó yóló kisipa muóló, hajné sukutu betae. Mo so whj ai ala kisipa muniru, doa dekené sini molótú dere kaae, diaqkélé yaqsóró kisipa mutu dapó. Ti atimané wole dere alata, ama kaepó. ¹⁴ Yesu mo ti sukaletei, momó kepaayóló beterapó dere fo dñé woseturaalu, tué tiki tiró beterapó. Atéreteiné, mepaae Yesuné ala tuqmó betepa, sukutere so whjkélé, Yesutamo betqmó Kótóné dapesó waalopó ere fomó dä kisipa tiki tiró beterapó. ¹⁵ Talené däpaae i ala eraalopóló ere fo dñémó diçpaae i dapa wosae. Tale waaire be de teópatei, sinale so whj taaróló, dä sukuni hqle betó mole so whjrapepi folosóró faalomeipó. ¹⁶ Ti noatepae, Tale qatórti ó hepen be taaróló dorowouraalu, i ala yae yóló fo fakeyóló yóo, doasi topo ensel-né fo yóo, Kótóné ukulumó wuti haletere ala yóo, yaalopó. Ai ala deremó, Keriso beteró sinale so whjpi turukó holaalo ai ape. ¹⁷ Atéyale sisópaae ti dä sukuni hqle betó mole so whj tokó sóró, sako tuqmó atima sinale so whjtamo hokolaayóló, fea touyóló huturaalu, hqle tó tuqmómo Taletamo hokolaa yaalopó. Atéró holóló, suka fea dä Taletamo betqmó mo titóró betó tawaalopó. ¹⁸ Atéyaalopa, i dere foné, diä fotokó butere ala yópóló diásisitei u yó mótu i yó mótu du betae.

5

¹⁻² Térapa, norape-ó, waaire ali ó be dërape diqne kisipa inipapakó, dñé diçpaae aséyaaalomeipó. Ti noatepae, Tale waaire be dëta, dikitamo qlémi nokole whj woutere kaae yóló waairetei, diaq mo diriyóló ai tuére ape. ³ Mo so whjné duraalu, "Däpaae me ala eraalomei, mo dua beterapó," fo du betepatei, betá soné naale saai, sisó nukutere kaae, atimapaaekélé eraalopó. Téturaalu, be qla qla doratere ala mo hapale tétitóró sókó wóló, kilita eraalo ai ape. Atéyaaire alata, mo hqsókó faalomeipó.

⁴ Téyaaalotei, norape-ó, diä diliki dolomó mokqleyaayóló betepapakó, qlémi nokole whj sókó walemó me whj kilita sókó fu dere kaae, diä atéró kilita sókó faalomeipó. ⁵ Diä feata, dëró sukatamo tuqmó betó mole so whj ai betere ape. Däta, dikitamo ó diliki dolomó betere so whj meipó.

⁶ Térapa, dä mepaae noke fire whj kaae fió muni, kele diriyóló betere so whjtóró bitu, dñétei dä betere bete mo hotowaró kaae tanérápó. ⁷ Ti noatepae, atima dikitamo noke fitere so whjta, ti fitua yóo, topo dotere wéi nokole so whjkélé dilikitamo nóló topo doyóló hqko bitua yóo, dapó.

⁸ Däta, dëtamó betere so whjpa, dä betere bete dñétei hotowayóló kaae tawóló bitiépe. Téruraalu, bóe daai kuti wase su dere kaae, kisipa tiki tiró betere alaró yaala sókó fole alatamo atéró sóró betaalopó. Talené dä aluyaqsóró tao saaire alamó tué muturaalu hajné sukutere alata, bóe daai deratere dirii topo tao kaae deróló betenérápó. ⁹ Ti noatepae, dä so whjta, Kótó q fopaae buturaalu, kwia melóló susupu eraai dapóló, sóró beterénitei, Tale Yesu Keriso tuqmó betepa, tao sóró wisiraai kisipa mutu sóró beteralepó. ¹⁰ Dä

tao saai ą sukqaleiteita, dą mo betere so whj ó sukqale so whjékélé fea qtamó betamó beterópóló kisipa mutu, yalepó. ¹¹ Térapa, mió diqné ai du betere alatórō hqle yó taruraalu, diq Talené ala tuqmó mo dirii Keriso so whj betaasepóló, diqasisi u tao su i tao su yóló, keteké bulatere alakélé mo ti deté fu betae.

Mo kemeróturaalu i alarape yae yóló dere ma fo

¹² Norape-ó, Talené ala tuqmó bitu, diq teteróló kaae taruraalu, depe tukó wei kutó ditu betere whjrapené dere ma fo wosóló, atima aqmó sukóló betae yóló i dere ape. ¹³ Térapa, atima ai kutó ditu betereteimó, diq yaala sókó furaalu, atimané doi sóró horótú betae. Atéru, diaaq no netamo hosaa muni deyóló dua betó muae. ¹⁴ Norape-ó, mepaae kutó dini, dekayóló hqle betere so whjpaee dirii ma fo yóo, hqskó fole ala yaqskó witu, fo tekeni kekóló fi betere so whj tao sóró keteké bulóo, fotokó buni, béré so whj tao sóo, yae. Tétu, mepaae so whj hqskó fole ala depa, hapale foné só deréni, dua kaae taté fóo, mepaae dere ala so whj feapaae eróo dua yae. ¹⁵ Téturaalu, mepaae so whjné yapaae me dowi ala eratepa, naaomo qapaae tokó matere ala momókó yaqse. Téni, suka fea diqasisitei wisí ala yó taru, u tao su i tao su dere ala, mepaae hqle betó mole so whjpaekélé eraté fu betae.

¹⁶⁻¹⁸ Kae kae noa kaae ala diq tuqpaee eratepakélé taaréni, hajné sukutere alakélé, momatere alakélé, Talepaae mo kée dere fokélé hqle yó tawae. Ti noatepae, Kótóné ama kisipané diq fea Yesu Keriso tuqmó bitu, ai alarape yópóló kisipa mulapó.

¹⁹⁻²⁰ Kale Dëi Kepe Wisiné dó tare si surukó faréni yóo, Kótóné

koló whjrapené so whjpaee yó matere fo bete munire ola aqróló faleyóo du betaqe. ²¹ Ai dere fo fea wisirémóló kqae kolóló, taleyóló mo bete mole fo maaté wosóló eró tawae. ²² Ai du betere kae kae dowi alané diq só deraqsórópa, hotowayóló kaae taruraalu, woleyóló betae.

²³ Tétu, hosaa muni deyóló dua betere ala eratere Tale Kótóné amatei, diaaq betere ala mo turó wisiróló, mo kae betere so whj beterópóló yae. Ti atétere alata, diaaq kepekélé, asoró mo tikitamokélé, mo turó me dowi alatamo hosekéní, mo donoi so whj bitiré fóló, dą teteróló kaae tare whj Yesu Keriso wale alimó sókó fópóló yae. ²⁴ Diqpaee ape du betere sekéné ama diqmó eraalopó du betere ala hqskó feni, mo eraalo ai ape.

²⁵⁻²⁶ No nerape-ó, Talené dą tao sópóló, momatere ala du betae. Aimó betó mole no nerapepaee koleó duraalu, dowi ala mo betakélé munire so whjné apuóló koló tukó nokole ala du betae. ²⁷ I asëta, ai be huluamó betó mole Keriso no nerape feané wosópóló, dosqayaee yóló Talené keletómó, yalo diqpaee i dere ape.

²⁸ Dą teteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné hamokoróló hqle tao sere ala wisi diq tuqmó mulápóló yae.

2 Tesalonaika

¹ I dere asëta, è Pol, Sailas, Timotikélé dä fea betämó bituraalu, däné aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné yó tare ala tuämó betere Tesalonaika Keriso so whipaae dapó.

² Däné Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamo tuämó kaaróló wou betere hale hamokoróló tao sere ala wisiró, hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo dia tuämó muó tawópóló yae.

Talené eratere alamó Kótópaae mo kée yóló moma dere fo

³ Norape-ó, däné diaqmó tué muturaalu Kótópaae betere dokq fea mo kée du betere fota, mo donopó. Ti noatepae, diaaq kisipa tiki tiróló betere alaró diäsisí yaala sókó fóló hékesené sukutere alatamo mo ti fakeraté fu betereteinépó. ⁴ Térapa, dia tuapaae kae kae susupui alaró sekéi alarapetamo erótú betepatei, dia høyóló dekani, Kótóné ala hale eró taru kisipa tiki tiraté fu betere ala kilitu, dä Kótóné Keriso fake so whj betó mole tuämó kuturaalu, diaaq du betere ala atimapaae yó melóló dukirótú beterapó.

⁵ Dia tuämó ai erótú betere ala Kótóné taleyóló dowi alamókélé, wisi alamókélé, kwia materetei mo donorapóló kisipa mutapó. Atéró, talerälemó dia Kótóné ama téteróló kaae tare aqmö mo sumó betenére so whjpóló kisipa muaalopó. Ti Kótóné ama téteróló kaae tare aqmö betaaireteimó dia doasi sekéi ala su beterapó. ⁶ Kótó ata, fo tokótamo yóló taletere ala hásókókélé feni, mo donotórótí taleyóló dupu mótu betere Talepó. Mepaae whjrapené diapaae me sekéi ala eratepa, ti dia paae ai eratere ala kaae, Kótóné amamo

atimapaaekélé tokó melaalopó. ⁷ Téyalotei, dia paae mió ai erótú betere sekéi ala siré fu betaqsóró, Kótóné seséyóló feléi ala eraalopó. Dapaaekélé ai kaae alatórtí eraalopó. Ti ai alata, Tale Yesu hepen be taaróló dorowouraalu, hale duku betere simiró ama doakale fotok bole *ensel-rapetamo* hakeamó dorowale su kamó so whj feané kelaalo ai ape. ⁸ Kótó a mo beterapóló tué muni, dä téteróló kaae tare Tale Yesuné mió wosetere fo wisi wosóló sya fóló erénitare so whjta, ti Kótóné dowi dupu melaalo ai ape. ⁹ Atétere so whjné saaitere duputa, kemekélé ini mo sótóró tawaaire dupu suraalu, mo ti doraalo ai ape. Ti ai so whjta, Tale betere felekemó bitu, ama ere dë wisinaale tuämó bole fotok doasi kelaqsóró, atima kae beterópóló hókó faraalopó. ¹⁰ Ti ai alata, metéli yaaloé? A waaire be démotóró yaalopó. Ai be démó ama kae beteró betere so whj tuämó ama ere ala wisinaale hakearaalopó. Téturaalu, apaae kisipa tiki tiraté wou betale so whjné Tale kilitu, a dukiróló sira yaalo ai ape. Däné dia paae yó male bete mole fo wosóló, tué tiraté waleteiné diaqkélé ai so whjtamo touyóló betaalopó.

¹¹ Ai alarape mo yaalopóló kisipa mutu, dia Kótóné a beterepaae ape ere so whj sutóró beterópóló, betere dokq däné moma yó tarapó. Téturaalu, diaaq tué tiki tiró betere betené kaarale mo du betere alaró, yaai kisipa mole ala wisitamo Kótóné ama fotokoné dia suratepa, diané mo erópóló momarótú beterapó. ¹² I du betere momata, dä téteróló kaae tare Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné hamokoróló tao sere ala sya furaalu, ama dia tuämó erótú betere ala kilitu, dä kaae tare whj Yesuné doi hale

horóo, diąkélé ą tuąmó bitu, ama ere ala wisi hąkearóo, yópóló dapó.

2

Kótótamo bóe du betere whj waalopóló ere fo

¹ Norape-ó, dą teteróló kaae tare Tale Yesu Keriso wóló betepa, dą ą beteremó touróló betaaire alamó kisipa mutu i dapa, wosae. ² Mepaae whjné diąpaae duraalu, “Pol sépiné asémó Tale waaire be dę take ai wale ape,” dere fo wosóló mo dere nisiyóló tuę tiki tiraqse. Atei kaae fo dąné asémokélé ó mo kılónékélé inipó. Aita, Kótóné ama kıló whjpóló kapala dilikitere whjrapené dere fopa, whalia yóló, diri furu furu yaqse. ³ Mepaae whjné kae kae dere alaró kapala dilikóló dere fotamo wosóló mo dapóló sya faqse. Ti noatepae, atéyaaire be dę waai teópatei, i haemó betó mole so whjné Tale aqmó beteretei hóróló, bóe dele ala du betaalopó. Kótóné ama yóló muló betere fo aqmó bitini, tikitu betere whjta, mió kinóló beteretei, take mo hąkeamó betepa kelaalopó. Atétere whj doraai tukóló muló betere alata, mo hąsókó feni, motóróti eraalo ai ape. ⁴ Ai whjné, i haemó betó mole so whjné Kótó-ó yóló momatu betere alatamo bóe dóló, ama doitei sóró horaalopó. Téturaalu, ą Kótóné momatere bemó amatei ą sóró beteróló duraalu, ęta Kótótóró hıtipó yaalopó.

⁵ E diątamo betamó bituraalu, i alarape eraalo ai ape yóló du betale fo diaaq kisipanié? ⁶ Ti ai kale whj so whj feané keletómó sókó waqsóró, mené ą sesétu betereteita, diaaq ai tuęre ape. Ti atétu beteretei hale mei, take ama tukóló muló betere be dęmótóróti hąkearatepa kolópóló du beterapó. ⁷ Ti noatepae, kale yóló muló

betere fo tikitu betere fotokota, mió hale yó taretei hąkeamó ini, kinóló du beterapó. Até deté fu betepatei, ą waqsóró mené sesétere ala yó tarapó. Ai sesétu betere sekéta, take nalo mené ą tokó saalopó. A tokó saai teópa, ti ama ai sesétu betere alatóró hale yó tawaalopó. ⁸ Atétu betepa, Kótóné kale yóló muló betere fo faletu betere seké hąkearólo sókó wapa, Tale Yesu wouraalu kıló momunétei, dóló hepée taae falóo, ama tikimó yóló wale kokqi alané ą mo ti doroo yaalopó. ⁹ Téturaalu, kale yóló muló betere fo faletu betere seké wouraalu, Satan-né du betere ala kaaetóróti yóló waalopó. Kapala dilikóló dere alamótei so whjné mo dapóló kisipa tirópóló, kae kae kelemei alarapekélé eróo, Kótónétei eratapóló kisipa muópóló eratere alakélé eróo, so whj feané kolóló sira yaaitere alakélé eróo, yaalo ai ape. ¹⁰ Téturaalu, ai sekéné ama kae dowi alané, sukóló mo ti aluyaaire so whj, dilikóló kópaae faraalopó. Atéró aluyaai dereteita, atima aluyaqsóró tao saaire mo bete mole fo woseni hóraleteinépó. ¹¹ Atétere betené atima kale kapala fotei mo nisiyópóló, Kótóné doasi fotokqi dilikitere ala dotonaalopó. ¹² Atétepá, dowi ala mo ekélé yóló duraalu, mo bete mole fo wosóló tuę tiki tirénire so whj fea só deraalopó.

Talené ala tuąmó diriyóló betae yóló dere fo

¹³ Tépatei, Talené ama hosaa mole norape-ó, betere dokó fea dąné diąmó kisipa muturaalu, Kótópaae mo kée du betere fota doni, mo wisirapóló kisipa mutapó. Ti noatepae, take kaae sale suksamótei dią Kótóné ama so whjpóló sókó sóró kae beteró beterapó. Téruraalu, me dowi

alatamo hoseké yaqsóró kale Dēi Kepe Wisinétei, diq̄ tao sóró kae beteróo, diaaq̄ mo fo bete wosóló kisipa tiróo, du betereteiné Kótóné diq̄ aluyaqsóró tao su beterapó.¹⁴ Diq̄ ai ala tuqmó beterópóló, mió i wosetu betere fo wisinétei a beterepaae ape yalepó. Atéró yale fota, hâle mei, dâ teteróló kaae tare Tale Yesu Kerisoné ama doasi ere dê tuqmó beterópóló yalepó.¹⁵ Téráp̄a norape-ó, tué tiki diriyóló bituraalu, dñé diapaae yó male fo kôlóné ó asémó yaletei kisipa keteréni, mo wisiyóló wosóló tuéruraalu erótú betae.

¹⁶ Dâ teteróló kaae tare Tale Yesu Kerisoró Aya Kótótamoné däpaae yaala sókó fu beterapó. Téturaalu, ama hamokoróló hâle tao sere alanétei, dâ fomoné sukóló haepaae derepaqsóró, tué tiki diriratere ala mo ti eró tawóo, take nalo waaire alimó wisi ala tuqmó betaalopóló kisipa mutu, hosaa muni deyóló hajné sukóló beterópóló eróo dere alata, Talené amatei erópóló yae.¹⁷ Ti ai seké tamoné diq̄ keteké bulóló fotokqratepa, wisi alaró wisi fotamo betere dok̄ fea yó tanópóló yae.

3

Pol-sépi atimamó momarae yale fo

¹ Norape-ó, yalo kemeróturaalu dere fo diapaae i dapa wosae. Dâ diqtamo bitu, Talené fo mo bete mulapóló, hâle betere so whjné wosóló mo hapale fakeraté fu yale kaae, dâ i betere bemokélé ai alatórò du beterópóló, däpaae momarótù betae.² Téturaalu, dei tué mulu dowi ala du betere whjrapené däpaae me sekéi ala eraqsóró momatu betae. Ti noatepae, mepaae so whj tué tiki tiró bitinipó.³ Tépatei, Talené ama du betere wisi ala hâle yó

taru, dowi ala erótú betere sekéné diq̄ doraqsóró, diq̄ ama seséyóló fotok̄ bulaalopó.⁴ Dâ Talepaae tué tiki tiró bitu, diapaae erae dere fo diaaq̄ wosóló mió erótú betere kaae, nalokélé hâle deté fu betenérapóló kisipa mutapó.⁵ Diaaq̄ hosaa ó kisipa kae alapaae muaqsóró, Kótóné ama yaala sókó fóló mole tuqmótóró muluraalu, Yesu Kerisopaae wou betale sekéi ala ama beleté fu betale kaae, diaaqkélé ai alatórò deté fu betepa, Talenétei bete mole ala i ape yóló, yó mótu beterópóló yae.

Dekayóló hâle betaqse yóló dere ma fo

⁶ Norape-ó, Tale Yesu Kerisoné doimó dñé diapaae i ala yae yóló i mulatere ape. Dñé diapaae yó mótu betale fotamo, mepaae Keriso norapené wosóló sya fóló eréni, deka yóló hâle betó mole whjrapetamo touyóló bitini, atima kae beterópóló diq̄ kae betae.⁷ Ti noatepae, dñé i du betere ala diaaq̄ kolóló suróló du betepa, ti ai ala doni, donorapóló diaaqtei ai tuére ape. Ti dâ diqtamo betale sukamó dekayóló hâle bitu, mepaae whjrapené qla hâle nukuani, dupuyóló nukua du betalepó.⁸ Até yaleteita, dñé naaitere qlamó diq̄ sekéyaqsóró, dikitamokélé dëtamokélé, dñé naaitere qlamó kisipa mutu depe tukó wei ala du betalepó.⁹ Dñé até dua yaleteita, diaaq̄ dâ taosóró matere qla nenépatei, dñé dere ala diaaq̄ kolóló sya fópóló kisipa mutu yalepó.¹⁰ Ti dâ diqtamo betale sukamó, diapaae i ala yae yóló, etei dirii ma fo yalepó. “Mepaae whjamo kutó díni, dekayóló hâle betepa, ti atétere whjmó naaitere qlakó melaqse,” fo ai yale ape.

¹¹ Diákó mepaae whjrape kutó díni hâle bitutei, kutó ditu betere

nisiyópóló dakeró beterapó dere fo dạné wosalepó. ¹² Atei kaae so whüpaae dą Tale Yesu Keriso tuämó bitu, i ala yae yóló sej fo i dere ape. HALE hoko betere ala taaróló, tamoyóló bitu, diaaq qla nokole sütöró kutökélé atérő diyae. ¹³ Térapa, mió dią depe tukó wei kutó ditu betere norape-ó, diaaq ai du betere ala wisi taaréni, ai alatóró yó tawae.

¹⁴ Mepaae whj denétamo dạné i asémó ere fo sya fóló erénitepata, ti atétere whjné noa alakó déró kelaasepóló mo wisiyóló kaae tawae. Ti noatepae, ama dere alamó ątóró hale yópólópa, ątamo betámó betere ala ó kotere alakélé ini, qama kae beterópóló dią kae beta. ¹⁵ Tétutei, ąpaae diaaq bóe whüpaae eratere ala kaae ini, diaaq notóró beterópóló, atei ala ekesé yóló ąpaae dirii ma fotei yae.

Mo kemerótú kqleó yale fo

¹⁶ Téró yalo kemeróturaalu dere fo i ape. Betere dokq fea diaaq noa alakó yaaitepa, ti hosaa muni deyóló dua betere bete Talené diąpaae eróturaalu, Tale dią featamo betámó betó tawópóló yae.

¹⁷ Ita, Yalo naasenétei aşeyóló diąpaae kqleó dere fota, q Pol-né dapó. Yalo be hulua dokq feapaae faletua dere aş diaaq kilituraalu, ita Pol-né naasené erapóló tué muópóló dapó. Itei kaae naase daapa kilitu, etóró hıtipóló kisipa yae.

¹⁸ Térapa, dạné Tale Yesu Kerisoné ama hale hamokoróló tao sere ala wisinaale dią featamo mulópóló yae.

1 Timoti

¹ Ḳta dą aluyaqsóró tao sale Kótóró dą take mo wisiyóló betaaire bete Tale Yesu Kerisotamoné kale fo wisi eräle fae yóló dotęyale whj Pol-né i asé dere ape.

² Ti i dere fota, Yesu Kerisoné ala tuämó beterópóló, yałó deyóló beteró betere naale Timotipaae dapa, dğné Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamo tuämó kaaróló wó tare hale hamokoróló eratere alakélé, kqlené sukóló tao sere alakélé, hosaa muni deyóló mo dua betere alakélé, yapaae erópóló yae.

Tukóló muló betere fo yó matere whjrapené dere fo wosaqse yale fo

³ Ḳ Masedonia hae kwiapaae faaираalu, yapaae i ala yae yóló setu betale fo kaae momó dapa wosae. Mepaae whjrapené kapala fotei Kótóné fo i ape yóló yó mótu beteretei foné sóró sesé du betaasepóló, yał Epesus be taaróló feni, aimótóró betae dere fota hale meipó. ⁴ Mepaae dolqa fo ó noutererapené doi mole alarape wosaairaalu keteké butu betaqsóró sesé du betaasepóló, dapó. Ai alarapenéta, Kótóné so whj mo betä kisipa muóló beteréni, kae kae kisipa muóló betere ala kaarótú beterapó. Atétere alané Kótóné erae dere ala erótumitei, mo kisipa tiki tiratere alané betä Kótóné kutó dirótú beterapó. ⁵ Yałó yapaae i alarape yae yóló s̄e dere fota, noa ala yaasepóló dumipó. Dą fea yaala sókó fole alatórti du betaai dapó. Ti ai yaala sókó fole ala kaaratere beterape i ape. Hosaa tuämó me alatamo hosekéní, mo wisi alatórti muóo, mepaae yale dowi alarape hakeamó yó melóló mo wisi kisipa betä muóo, tuę tiki tiratere alakélé tómó ini, mo ti tiróo, du betereteiné yaala

sókó fole ala kaarótú beterapó.

⁶ Mepaae whjrapeta bete muleire fo wosaairaalu, i bete mole fo wisi taaróló ai fele ape. ⁷ Ti ai whjrape atimata, Kótóné kale yóló muló betere fo yó matere whj betaaitapó du beteretei, atimané yó mótu betere foró ai fo betetamo atima wisiyóló tuę irumeitei, hale foné maaté mo diriyóló kisiparapó du beterapó.

⁸ Ti Kótóné yae yóló tukóló muló betere fo mepaae whjné mo donoyóló erótú betepa, ti doni mo wisirapó. ⁹⁻¹¹ Ti Kótóné ama i ala yae yóló muló betere fota, mo donoyóló fole whjrapené dosqayópóló tukóló muló bitinitei, Kótóné yóló muló betere fo tukóló dowi alarape du betere whjrapené dosqayópóló tukóló muló beteretei dğné kisiparapó. Ti ai whjrapené du betere alarape i ape. Yaqse yóló muló betere fo tikitere alakélé, teteróló kaae tare whjrape aqmó bitini hóratre alakélé kótó bitinipóló ama ala eraalo hótereteikél, mo sonaalei dowi ala du betereteikél, wisi ala ini, dowi alatóró hale yó tareteikél, kótóné fo wosetere alaró qpaae momatere alatamo initereteikél, hae aya ó mo so whj dóló sukunatere alakélé sotamo, nöpu nokole alakélé, so ó whj hamomamatotei nöpu nokele alakélé, kutó diratere whj beteraai dotonóló duputere alakélé, kapala fo dere alakélé, me whjpaae i ala eraalopó yólótei mo eréni, dilikitere alakélé, mepaae kae kae dere alarapenékél, Kotóné fo wisitamo bóe dóló só derótú betere ala mo dorapó. Mepaae whjrapené yó mótu betere foró kale mió wosetu betere fo wisitamo betä alatóró epa mo wisirapó. Ti ai fota, mo wisi alamaaté erótú betere Kótóné epaæ naao wisiyóló kaae taru, so whjpaae yó melale fae yalepó.

Talené Pol hamokoróló tao suraalu erale ala

¹² È fotoko bulale seké dagneté Tale Yesu Kerisoné ama kutó dirótóró tawaalopóló kisipa mutu, è fopeyóló sóró beteró betereteiné, yało mo kée du beterapó. ¹³ Take eta, Kótóné doi doróló faletere whj betóo, ama so whj dóló susupuratera alakélé yóo, hapale fopaae buóló hole fo dere whj betóo epatei, Talené kólené sukuturaalu è tao salepó. Ti noatepae, è apaae kisipa tiki tiréni yaleteiné kóló kóló iru, ai alarape hóko du betalepó. ¹⁴ Da teteróló kaae tare Talené hágé hamokoróló tao sere ala wisinaale épaae mo dekéró eró tawóo, ai alatamo touróturaalu Yesu Keriso tuqmó kaayóló wou betere kisipa tiki tiratere alaró yaala sókó fu betere alatamokélé, épaae eróo du betalepó.

¹⁵ I fota, so whj feané wosóló mo bete mole fo dapóló tué tiki tiraaire fopa, wosae. Yesu Keriso i haepaae waleiteita, dowi ala du betere so whj aluyaqsóró tao saai walepó. Yało du betale dowi alané mepaae so whjné du betale dowi ala teteróló mo doasi dowi ala du betalepó. ¹⁶ Atéyale betené take yało du betale dowi alamó Yesu Kerisoné ama è kwia matere ala folo hapale ini, kólené sukuturaalu kaae taté fóló, nalo tao salepó. Ti até yale beteta, hágé meipó. Take nalo Talepaae tué tiki tiróló, mo ti betó tawaaire bete saaire so whjné épaae erale ala tué muturaalu Taleta, atei kaae Tale beterapóló tué muópóló eralepó. ¹⁷ Térpa, da teteróló kaae tare mo doasi topo whjta sukókélé ini yóo, whj betanékélé mo kilini yóo, iruraalu, mo ti hágé betó tare Kótó betatóró beterapa, mo ama kae ere ala wisinaale eraté furaalu, ama doi doasi doi mulópóló yae. Mo kée! Téyópóló yae.

¹⁸ Yało hosaa mole naale Timoti-

ó, Kótóné mepaae whjrapepaae yó matepa atimanémo, ya tué muóló yale fo kaae mió yałokélé yapaae i aşemó dere fo wisiyóló dosayóló kisiparu sya fae. Naaotamo ai fo wisiyóló sya fóló eró tapata, ti dagneté bóe whjtamó bóe wisiyóló dóo, tué tiki tiratere alakélé yóo tawóo, naao tiki tuapaae me hásokó fole alakélé muni yóo, yaalo ai ape. ¹⁹ Mepaae whjrapeta, ai alarape sya fóló eréni, hóratereteiné kale wéi nuku fetée fóló dotu dere kaae, atimané tué tiki tiraté fu betale alakélé haepaae derepelepó. ²⁰ Atéyale whjrapetó whj tamo Haimeneasiró Aleksandatamo beterapó. Ai sekétamoné du betere alané Kótóné doi wisinaale doratere ala hágé deté fu betaqsóró, yałotei Satan-né naase tuapaae mulalepó. Ti atéyaleteita hágé meipó. Atimaamo sekéi ala suraalu, atimaamonétei yale alamó dapóló kisipa feteyóló, Kótópaae wópóló eralepó.

2

Talené doi sóró horatere ala etéró yae yóló yó male fo

¹⁻² I haemó betó mole so whj feamó momaróturaalu, teteróló betere topo whjrapemókélé, atimané mepaae alarape teteróló kaae tanópóló sóró beteró betere whjrapemókélé momarótua betae. Atéró momaróturaalu, Kótópaae me alakó erae yóló wosetere fokélé yóo, mepaae so whj Kótóné tao sópóló momaratere alakélé yóo, Talepaae mo kée dere fokélé yóo, du betaasepóló dapó. Ti noa ala yópóló dumpó. Da Kótóné mo ama kae beteró betere so whj bituraalu, ama ala erótú betepa mepaae whjrapené bóe dóló sesétere ala yaqsóró, mo dua beterópóló momatu betae. ³ Ti atéró momatu betere alata doni, mo wisipa da aluyaqsóró

tao su betere Kótóné kolóló, donoi ala du beterapó kisipa mutapó. ⁴⁻⁶ Ti Kótóné amata, so whj feané mo fo bete wisiyóló tuépa, aluyaqsóró tao saai du betere ape. Ti noatepae, Kótóta betatóró bituraalu, Kótóró so whjtamo tuámó betere whj Yesu Keriso åta, mo whjtóró beterapó. So whj feané kilituraalu ita Kótónépó yópóló, kale tukóló mulale be dëmótóró so whj fea sukóló aluyaqsóró tao suraalu, ama betere betené duputamoróló sukälepo. ⁷ Atére ala bete yó melópóló, Kótóné ę sóró beteró beterapó. I du betere fota, kapala mei mo fo dapó. Juda fake mei, kae fake so whjpaae kale doasi topo whjné fo i ape yóló yó matere *aposolo* whj betoo, Kótóné kutó dirane fae yóló dotonatepa ama kutó diratere whj betoo, kale mo fo betekélé so whj feané wosóló kisipa tiki tirópóló yó matere whj betoo erópóló, Kótónétei ę sóró beteralepo.

⁸⁻¹⁰ Yalo i dere ma fota, dią whjrapené Talepaae momaturaalu, momatere bemómaaté ini, kae kae hoko tikimokélè du betae. Atéturaalu, fopaae buóló hole sere ala ini, mo ama kae beteró betere so whj bitu, naase horóló Talepaae momatu beterópóló dapó. I dere ma fo kaae dią sorapepaaekélè dapa wosae. Dią Tale aqmó sukóló bitu, ama doi hale sóró horóló momatu ai beterapa, diaaq tó tikimó deraai doasi *moniné* duputere kuti ó meleke ó au yaaire *kold kapané* aleale qla qla ó mepaae topo niki dokotere qla qlapaae doasi kisipa muaqse. Dią Kótóné fo wosetere sukamó ó momayaairaalu, whjné au nöpóló deratere kuti dereni, Talené ala sya fu betere sorapené kuti derótú dere kaae yóló deratepata, ti mo so whj feané kolóló mo donoi kuti deró beterapóló kisipa muaalopó.

Diaaq tó tiki maaté auraai kisipa muni, tó tикиné dere wisi alané tiki tuapaaekélè aurótú betae. Ai ala epa Kótóné kilitu, kelaalo mo kokçrapó yópóló yae.

¹¹⁻¹² Diątamo betó mole Keriso sorapené Talené ala tué yaai dere alata, ti kaae tare whj aqmó sukóló hipa fi dua beterópóló yae. Mepaae sorapené whj yó matere ala ó whj teteróló kaae tatere ala ini yóo, whjné dere fokélé tikini yóo yóló, whjrape aqmó sukóló mo dua beterópóló yae. ¹³ Ti noa betené meipó. Folosóró Kótóné Adam-pi aleyóló nalo so Ipi alipakalepó. ¹⁴ Wuliné soró whjtamo dilikale sukamó whj Adam dilikinitei, kale so Ipi dilikipakalepó. Tétepa kale soné mo dere nisiyóló, wosóló sya feleteiné dowi ala ipakalepó. ¹⁵ Atépatei, sorape atimata mo kisipa tiki tiratere ala yóo, yaala sókó fole alakélé yóo, ama mo kae beteró betere sorape bituraalu, mo donoi alakélé deté fu betoo iru, naale senaale deté fu betepakélè Talené atima aluyaqsóró tao saalopó.

3

Teteróló kaae tare whj disiró dikon whjrapetamomó dere fo

¹ I dere fota, mo tué tiki tiróló betaaire fopa wosae. Mepaae whj detamo Kótóné so whj teteróló kaae tawaaire whj betaa kisipa mutupata, ti ai whjné mo kutó wisinaalepóló diyaaai tué mutu dapó. ²⁻³ Kótóné so whj teteróló kaae tawaaire whj sóró beteraaitepata, ti i alarape sya fóló du betere whj sóró beteranérápó. So whj feané keletómó me alakélé ini, mo wisiyóló dua betoo, betä sotóró dokóló betoo, topo doyóló keyaa fópóló, *wain* wéi mo dekéró nélitere whj betoo, mepaae ala yaairaalu hapale ini, teteróló mo dua kisipa tekeyóló yóo, so whj

feané kolóló wisi ala dere whj beterapó yópóló dua betoo, uké wale so whj wisiyóló dape sóró firatere whj betoo, Kótóné fo yó melaaí fosó fosóre whj betoo, topo dotere wéi nóló keyaa fenitere whj betoo, fopaae buóló hóle sere ala hapale ini, mo dua naame yóló betere whj betoo, me whítamo fonétei u só derótú i só derótú yóló dokó dokó ini, mo dua betoo, monimó ekéle yóló hosaa fake initere whj betoo epa, ti atére whj sóró beterae.⁴⁻⁵ Atéró bituraalu, ama so naale senaale mo wisiyóló teteróló kaae tapa, naale senaalenékélé alimané dere fo wosóló mo dua bitu, ama alimané doi sóró horaaitere alamaaté du betepa, ti atei kaae whj mo sumó sóró beteranérápó. Mepaae whjnétamo ama so naale senaale wisiyóló teteróló kaae tawaaire kisipa initepa, ti Kótóné so whjkélé netéró wisiyóló kaae tawaaloé?⁶ Teó wale Keriso whjtei so whj kaae tanópóló sóró beteraqse. Ti noatepa meipó. Atei kaae whjné kaae taru ą so whj teteróló kaae tare doasi whjpóló, bopé faketu betepa, Kótóné fo tokótamo yóló Satan só deróló kwia materetei atétere whj ąkélé saqsóró dapó. Téyaqsóró, belapaae hale betere so whjtamokélé mo dua bitu, wisi ala du betepa, ti ai whjné so whj kaae tanópóló sóró beterae. Ti noa ala yaqsóró dumipó. Ama yale dowi alamó, ą haleturaalu Satan-né hemó daqsóró dapó.⁷⁻⁹ *Dikon* whjrape sóró beteraai depata, ti u kale whjrape du betere kaae, atimané dere ala so whj feané kolóló i whjta mo wisirapó depa, ti ai whj *dikon* sóró beteranérápó. Kapala fo dekaaporóló ini yóo, topo dotere *wain* wéi dekéró nokole alakélé ini yóo, kapala mepaae whjrape dilikóló *moni* sere ala ini yóo, hosaa tuámó me ala muni tué

tiki tiróló bitu, take kinóló muale bete mole fo diriyóló yó tare whj sumó sóró beteranérápó.¹⁰ Atéró sóró beteraai, ama dere alapi kqae kelerqalemótamo, ama ditere kutó ó dere ala hásokó fóló me dowi ala initepa, ti Kótóné ki diyópóló sóró beterae.

¹¹ Atére kaae, kale *dikon* whjrapené somarapekélé mo so whjn kilitraalu ita, mo so wisipó yópóló yae. Atimané mepaae so whj eratere fo ini yóo, *wain* wéi mo dekéró néni mo tóróti nóo, fea ala duraalukélé hóko ini, mo wisiyóló yó tawóo, du betere so beterópóló yae.

¹²⁻¹³ Diagnétamo whj betákó *dikon* sóró beteraai depa, ti so betatóró dokóo, ama naale senaalekélé, átamó betamó betere so whjkélé, mo wisiyóló teteróló kaae tawóo epa, ti atei kaae whj sumó sóró beteranérápó. Ai sóró beteratere whjrapené kutó mo wisiyóló dité fu betere kilitraalu, i whjrapeta mo wisi ala du beterapóló doi sóró horateremó wikélé ini, halaatere ala mo ti fakeraté fóló asane furaalu, Yesu Kerisopaae kisipa tiró betere whjrape betaalo ai ape.

¹⁴⁻¹⁵ Eta felekemó dia beterepaae waai kisipa mutupatei, ę waaire tý mepaae alané sesépa, dia fea hóko bitini, mo wisiyóló Kótóné naale senaaletóró beterópóló i asetu betere ape. Kótóné so whj fea ti betá bemó betere su ai betere ape. Atéró touróló betere so whjta, mo ti betó tare Kótóné kale mo fo wisi hale muaqsóró, be mo diriyóló daalópóló hulua elekéró iru elekétamo kaae, ai dere ape.¹⁶ I dere bete mole fota, so whj feané mo diriyóló tuére fopa wosae. Kótóné ama mo doa ere ala wisinaale hale tómó mole kwia maaté djané kisiparetei, kinóló mole bete turó netéró kisipa yaaloé?

Ti ą mo so whjné kolópóló mo whj tiki daayóló wóo, so whjné ą kilitu mo whjmaaté nisi yaqósóró, Kótótóró beterapó yópóló Dēi Kepe Wisinétei eróo, ensel-rapenékélé ą mo kolóo, kae kae tiki daae mole so whjnékélé ą kisipa yópóló yó maté kwéyoo, hae kwia feamó betóló fale so whjné ama dere fo wosóló kisipa tiki tiróo, Kótóné ama kae ere dē tuamó beteraai dapesó holóo, erapó.

4

Timotipaae i ala yaeró yale ma fo

¹ Kale Dēi Kepe Wisiné hakeamó yó mótu betere fo i dapa wosae. Kemeyaaire su kamó mepaae so whjrapé Kótópaae tué tiki tiró beteretei taaróló, kapala dilikitere keperapené i fo yae yóló yó mótu betere whjrapené dere fo wosóló sya faalo ai ape. ² Ai fo yó mótu betere whjrapeta, kapala fo bole whjrapetei, Talené fo yó matere whjrapé aqrapó. Atéró yó mótu betere whjrapeta, atimané deté fu betere dowi alañé haletere ala ó witere ala ini, atima hosaa mo tóruyóló hale qla nisiró beterapó. ³ Atimané mo so whjpaae so dokotere alakélél yaqse yóo, mepaae nokole olakélél naqse yóo du beterapó. Ti ai naqse yóló sesétu betere qlata, mo fo bete tuéruraalu Kótópaae tué tiki tiróló betere so whjné mo kée yóló nýpóló Kótónétei ai qla qla aleyóló muló beterapó. ⁴ Ti noatepa meipó. Kótóné aleyóló muló betere qla feata, dorapóló taae faréni, mo wisirapóló Talepaae mo kée yóló nenérápó. ⁵ Ti noatepa meipó. Kótóné fo dosayóló tuéruraalu moma yó

tareteiné fea qla Talené wisiróló, ama kae tukóló muló beterapó.

⁶ Ti yqta, tué tiki tiraaire fo wisi mepaae whjrapené yó matepa wosóló, ai fo wisi tuamó doayalepó. Téyaleteiné yalo yapaae kale yale forape Kereso no nerapené wosópóló yó mótu betepa, ti yá Yesu Kerisoné Kutó diratere whj wisi betaalo ai ape.

⁷ Térapa, Kótóné ala aluraairaalu, mepaae bete munire kae dolşa foró, so disirapené bete munire fotamo du betepa, mo nisiyóló sya faqse. Téni, Kótóné ala wisinaale betá yá tuapaae erópóló, naaotei fotokó bulatere alatóró yó tawae.

⁸ Ti noatepa, hale tó tiki fotokó buópóló deté fu betere alata, ti sawa haleke su kamómaaté yóló kemeyaaalotei, Kótóné ama ere ala wisi yá tuamó moleteiné kae kae ala yá tuapaae eratepa, ai eratere ala tuapaaekélé, wisi alatóró erótú beterapó. Ti mió dä i haemó betere alimó mo ti betere bete sóró tawoo, take nalo waaires alimókélé wisi alatóró mupa kolóo yaalopó.

⁹ Yalo yapaae i dere fota, so whj feané wosóló mopóló tué tiki tirópóló dapó. Take waaires alimó dñé mo wisi ala wisi keallopóló kisipa mutu, mo ti betó tare Kótópaae kisipa tiratapó. ¹⁰ Ti qta, so whj fea aluyaqósóró tao saaire Kótó betereteiné mo qpaae tué tiki tiró betere so whjrapé betá tao su beterapó. Atétu betere alamó tué muturaalu, dä keteké buóló depe tukó wei ala i du betere ape.

¹¹ Yalo i yó melale forape so whj feané wosóló deté fu beterópóló yó mótu betae. ¹² Mepaae whjrapené yá teó kokopei whjpoló kisipa mutu, naao yó mótu

betere fo wosaalomeipóló falyaqósóró, naao du betere fokélé, betere alakélé, yaala sókó fu betere alakélé, kisipa tiki tiró

betere alakélé, me dowi alatamo hosekéni, mo kae betere ala Keriso so whj feané kolóló, mo wisirapóló naao du betere ala sya wóló du beterópóló yae.¹³ È yá beteropaae waai teópatei, mepaae kae kae alarape fea naao taaróló, Kótóné asémó yóló muló betere fo betä so whj feané wosópóló hakeamó dosqayoo, so whj dekayóló haepaae derepaqsóró keteké bulatere fokéló yó melóo, Kótóné bete mole fo i ape yóló, yó matere alakélé taaréni mo yó tawae.¹⁴ Atétu bitu, kale Keriso so whj tétéróló kaae tanópóló sóró beteró betere whjrapené naao tikimó naase mulóló momarótú betepa, Kótóné me whjpaae i fo yae depa yale sukamó, Dëi Kepe Wisiné wisi qla wisi yámó hágé melalepó.

¹⁵ So whj feané naao ai du betere wisi ala wisi fakeraté fu beteretei kolóló, mo wisirapó yópóló kisipa keteréni, ai alapaaetóró keteké buóló erótú betae.¹⁶ Téturaalu, naao betere alaró yó mótu betere fotamo mo hotowayóló kaae taru, naao ai yó tare ala dekayóló taaréni, hágé yótóró tawae. Ai alatamo yó tapa, ti yakélé, naao yó mótu betere so whjkélé aluyaqsóró, tao saalopó.

5

Whj disiraperó wulia sorapetamo, wae sóró kutó diratere whjrapekélé feapaae i ala yae yale fo

¹ Yata teó whjpa, ma fo duraalu mepaae whj disirape foné sóró deteraainé ini, mo naao ayapaae dere ma fo kaae dua yae.² Teó kokopei whjrapepaaekélé, naao no apupaae eratere ala kaaetóró eróo, mepaae so disipaaekélé mo naao haepaae dere ala kaae eróo, teó seimale sorapepaaekélé, mo naao ne apupaae dere ala

kaaetóró eróo duraalu, mo wisi kisipa betä muóló erótú betae.

³ Naale senaale mei, mo doasi yagyatu betere wulia sorape keteréni mo wisiyóló tao sua yae.

⁴ Tétu betä wulia soné ama naale senaale ó ama naale senaalené deale naale senaale betepata, ti ai naale senaalené Kótóné ala eróturaalu, atimané hama alima kaae tatu yale kaae, atimané auma serekélé atéró kaae tapa, ti Kótóné mo wisirapó kisipa muaalopó.

⁵ Téretei, mepaae wulia so tao saaire so whj bitini, mo yagyatu bitutei Kótópaae tué tiki tiróló, take nalo betaaire alimó wisi ala wisi kelaalopóló kaae tawóló bitu, dilikitamokélé, dëtamokélé, Kótópaae tao sae yóló moma yó tarapó.⁶ Tétu betepatei, mepaae wulia so ama tó tikané ekélere alamaaté du betepata, ti ai so à mo betepatei sukune whj aqrapó.⁷ I ala yae yóló du betere forapekélé, mo so whj feané wosóló sya fópóló yae. Ti noa yópóló dumipó. Mepaae Keriso so whjné wisi ala dumipóló eratere fo yaqsóró dapó.

⁸ Mepaae whjrapenétamo ama kili whj so tao sóró kaae tani yóo, ama soró naale senaletamokélé wisiyóló kaae tani yóo depa, ti atétere whjné Kótópaae tué tiki tiró betere ala amatei faleyóló, i wisi ala inipóló dere fo yaosóró, mo whjrapené du betere alakélé téteraasepóló dapó.

⁹ Dià Keriso so whjné mepaae wulia betere sorape qla qla yagyatepa, tao saaire fo i dapa wosae. Diaq mepaae wulia sorape tao saairaaalu, doi mole tikimó betä wulia so 60 ba fotamo kemenipa, ti kale sorapené doi mole tikimó touróló mulaqse.

¹⁰ Motamo ama oma aqmótóró bitu, wisi ala erótú betale doi mole so betepa, ti ai soné doi asenérapó. Ti ai erótú betale wisi alarapeta etérópó. Naale

senaale wisiyóló kaae taté fu betale alakélé, uké wale whjirape wisiyóló dape su betale alakélé, mepaae sorapené naale senaalené di dasutu dere kaae, Kótóné so whj tao sóró erótú betale wisi alakélé, mepaae kae kae sekétere so whj tao suayale alakélé, kae kae du betere wisi alatamo touróló du betepata, ti atei kaae wulia soné doi asenérápó.

¹¹ Tétu, mepaae wulia betere teó sorapené doi mepaae doi mole wulia sorapetamo touróló mulaqse. Ti noa yaqsóró dumpó. Atima Yesu Kerisoné kutó diraalopóló yóló mulale fo teteróló, nalomo whj kaetamo furaalu, tikaqsóró dapó. ¹² Atéró whjítamó furaalu, folosóró yóló mulale fo tikale betené dowi dupu saqsórópó. ¹³ Ti ai alamaaté meitei, atima kutókélé dini, dekayóló hale bitu, mené bepe bitiré kotere alamaaté dua dapó. Atéró hóko bitiré kuturaalu, kutó ditere nisi yópóló dere alakélé, mepaae so whj eratere fokélé, mo enénire fokélé hóko deté kutu beterapó. ¹⁴ Mepaae wulia betere teó sorapepaekélé, ma fo i dapa wosae. Me whjné diaq dokóló naale senaale deyóló diaqné be ó nokole qla ó mepaae olarapekélé wisiyóló kaae tapa, diaq né boé whj Satan-né dä Keriso fake so whj faleyóló só deraaire tū muaqsóró yae. ¹⁵ Mepaae wulia sorapeta, ti kale tū wisi taaróló Satan-né ala eraairaalu, ai tū ai sysa fele ape.

¹⁶ Mepaae kisipa tiki tiró betere soné ama kekelé sotamo atima tuqmó betepa, ti ai soné atei wulia so mo wisiyóló kaae tanérápó. Ti noayaqsóró meipó. Kale Keriso so whjirape atima mepaae kekelé meire wulia sorape tao suraalu, kekelé betere wulia sorapetamo bipi yaqsóró, kekelé betó mole wulia sorapeta, ti atima kekelénétóró

tao sua yópóló yae.

¹⁷ Fo meta i ape. Kale Keriso so whj teteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whjirape atima Kótóné so whj mo wisiyóló dapesó fu betepata, ti atima doi mulatere ala mo ti tómó beleróló mo doa doi mulópóló yae. Atépatei, mepaae teteróló kaae tare whjirape atimané diyópóló tukóló muló betere kutóta, ti Kótóné fo yó mótu betere alaró Keriso whj keteké bulatere fotamo eró tare whjirape, ti mo doa doi mulópóló hale sóró horótú betae. ¹⁸ Ti noatepae, i aseyóló muló betere fo tué muae. Kale bulmakau hupurapené whiti ne ó bali ne ke whjné naairetei sókó fópóló, tēiya tēiya duraalu mepaae ke naqsórópóló kylumu faaraqse. Ai dere fo kaae me i ape. Kutó diratere whjné ama diale kutómó dupu sópóló melae fo aseyóló muló beterapó. ¹⁹ Térápa, me fo i ape. Betä whjné duraalu, kale teteróló kaae tare whjné i dowi ala depa kelalepó, dere fo wosaqse. Motamo, tamo ó sore whjné kelalepó depa, ti ai kale dowi ala yale whj so whj feané keletómó foné sae. ²⁰ Ti noa yópóló meipó. Mepaae whjirapekélé ai dere ala kolóló wiyópólópó.

²¹ Yálo i dosqayale alarape yae yóló yapaae du betere fo hásokó feni, mo eró taruraalu naao hosaa mole so whjpaaemo wisi ala eróo, mepaae so whjpaae kae ala eróo yaqse. Tétu, mené dere fo bete wisinipatei taleturaalu, atimané take du betale alamó kisipa mutu, miókélé i ala mo du yalepóló tao sere ala ó só deratere ala momókó yaqse. Ti i dere fota, Kótóné kele tómókélé, Yesu Kerisoné kele tómókélé, ama kae sóró beteró betere ensel-rapené kele tómókélé, yálo yapaae i ala mo yae yóló i mulatere ape.

²² Mepaae whj Kótóné so

whj teteróló kaae tanópóló sóró beteraai depata, ti hapale hóko sóró beteréni, ama betere alapi kaae kolóló, sawa kaae taté fae. Térqlemó, ama dere alatamo mo wisipa, ti ama tikimó naase mulóló sóró bетerae. Mepaae whjrape dowi ala du betepa, naaotamo ai ala ekesé yóló sesétere fo initepata, ti yakélé ai dowi ala kwia ai sere ape. Téyaqsóró, naao du betere wisi ala me dowi alatamo hosekéní, mo wisi alamaaté du betere whj betae.

²³ Téruraalu, ya suka fea daló tare kae kae kisiró depe tuqmó daale kisi betetamo wisiyópóló, mo wéimaaté néni wain wéikélé sawa téti nukua yae.

²⁴ Mepaae so whj atimané hakeamó du betere dowi alata, so whj feané kolóló tuérapó. Atéreteiné ai du betere dowi alamó fo tokótamo yóló kwia saaire be dë teópatei, atima só deró beterapóló, so whj feané kolóló tuérapó. Mepaae so whj atimané kinóló deté fu betere dowi ala take fo tokótamo yóló taletere su kamó hakearatepa kelaalopó. ²⁵ Atétere kaae, mepaae hakeamó deté fu betere wisi alakélé, ti so whj feané keleraopó. Mepaae kikiti deté fu betere wisi alarapekélé ti so whj feané keletómó hiranénipó.

6

¹ Kutó dirópóló wae sóró beteró betere whjrape feapaae dere fo i ape. Kótóné doiró dñé yó mótu betere fotamo mepaae so whjné faleyóló doka doka yaqsóró, ai whjrape atima wae sóró dupuyale whj aqmó sukóló bitu, kutó mo wisióló diraté fu beterópóló yae. ² Mepaae wae sale whj talerapeta, ti Keriso whjrapetó. Ai whjrapeta, kale wae sale whjrape atimané nopóló kisipa muóló, atima aqmó betere hóyóló deka kutó dini, mo doa keteké buóló dirópóló yae. Ti

noatepa meipó. Atima ai ditu betere kutómó botokotere qlata, ti Kótópaae kisipa tiki tiróló betere Keriso no apunétóró naalo ai ape. Térapa, i yae yóló du betere fo yó móituraalu, mo dirii ma fo du betae.

Moni-mó hosaa muaqse yóló ere fo

³ Mepaae whjrapenétamo kapala fotei Kótóné fo i ape yóló yó mótu betepata, ti ai whjné Tale Yesu Kerisoné yó matere fo wisiró Kótóné ala i ape yóló yó matere fotamo sya fumipó. Ti ai whjné ama dere alata, wisirapóló bopé faketu betereteiné betá alakókélé mo kisipanipó. Ama nomarapetamo betá tué muóló bitini, mo sawa fomótei doasi fo nisiyóló dóroi du betere alaró u teterótu i teterótu dere alatamo du betereteiné ama kisipa tiki wisini, mo dorapó. ⁴ Atéturaalu, mepaae whjné dere ala kolóló ekélé até enée yóló dei kisipa mutereteikélé, kae kae qlamó alale suraalu hgle sere alakélé, me whj dei tué muópóló kae kae eratere fokélé, me whjné me dowi ala depa kilinltei, yalemolópóló haletei eratere fokélé, dua dapó. ⁵ Ti ai alarape du betere whjrapeta, mo foné bete sawakélé atima tuqmó muni, mo dowi kisipatóró muluraalu atimasitei hgle fomaaté yó tarapó. Téturaalu, Kótóné ala erateretei doasi *moni* sere tñ mole nisiyóló du beterapó.

⁶ Tépatei, Kótóné ala erótú bitu mepaae qla qla mo dekéró saaitapóló kisipa muni, téti suraalu, ita Talené matere qla supóló supata, ti mo doasi ala ai ape. ⁷ Ti noatepae, dñ haené depemó beteró i haepaae wouraalu mo betá qlakélé tawóló wénitu dere kaae, dñ i hae taaróló fukélé me qla tawóló faalomeipó.

⁸ Téyalopa, dñ mió bituraalukélé

nokole qlaró deraaire kutitamo téti mupata, ti mo kée yóló wisi tué muóló betenérapó. ⁹ Mepaae so whjnétamo ę doasi *moni* sóró néli whj betenée yóló kisipa mutupata, ti dowi alamó dee nöpóló su sere alané kisipa okokoróló ąlisóró fulapó. Téturaalu, na hemó duku dere kaae dowi alané atima dóló sukunótua dapó. Atéró doasi *monimó* ekèle yóló néli whj betenée du betere alanétei kae kae hoko alaró dowi alatamo kaaróló, so whj doakale hapisşa sélimó durupu dere kaae, dowi alané atima betere bete mo ti doróló só derótua beterapó. ¹⁰ Ti noatepae, kae kae du betere dowi alata, ti doasi *monikó* senée yóló ekèle du betere alané kaarótua beterapó. Mepaae so whj doasi *moni* saaitapóló keteké buturaalu, Kótópaae kisipa tiki tiratere ala taaróló kópaae ai fu betere ape. Ti aita, atimané yale alanétei betere bete mo doróló dei fomaake kisipa mutu beterapó.

Pol-né Timotifotokq̄ bulóturaalu yale fo

¹¹ Kótóné ala erótua betere whj wisi-ó, ai du betere alarapené ya doraqsóró botokó fóló i alarape sya fu betae. Me dowi alakélé muni, mo donoyóló fole alakélé, Kótóné ala wisitóró eraté fu betere alakélé, tué tiki tiróló bitu naao no netamo yaala sókó fu betere alakélé, me sekéi ala wapatei me ola meipóló fotokq̄ buóló Kótóné alatóró eró taru, naameyóló mo dua betae. ¹² Atéró Kótópaae kisipa tiki tiróló bitu, ama ala erótua beteremó bóe whjné ai wisi alatamo bóe dupata, ti fotokq̄ buóló du betae. So whj feané keletómó naao duraalu, Kótópaae tué tiki tiróló beterapó yale sukamó Kótóné, ya mo ti betere bete tuapaae biť ape, yalepó. Téyalepa, ai ti betere bete mo

diriyóló tao tapatei fóló, kemene fole kwiamó sókó faaseppóló dapó. ¹³⁻¹⁴ Fea kae kae betere qlaró ere qlatamo betere bete mótu betere Kótóné kele tómökélé, Pontias Pailat betere felekemó halaainé daalu, mo donoi fomaaté yale seké Yesu Kerisoné kele tómökélé, i ala yae yóló mulatere fo hásokó fole ala ó dowi ala yalepóló só deratere alakélé ini, mo hotowayóló eraté fu beteró, dä teteróló kaae tare Tale Yesu Keriso wale sukamó sókó faaseppóló, yalo yapaae mo dirii ma fo i yóló mulatere ape. ¹⁵ Tale waaire be dëta, mené ali tanitei, Kótóné ama tukóló muló betere be dëmótóró waalopó. Fea ala feata, ti amatóró teteróló kaae taru, mo wisi alamaaté fjanuraalu i haemó betó mole doasi topo whjraperó mepaae ola ola teteróló kaae tare talerapetamo teteró betere Taleta ątórótipó. ¹⁶ A betä mo kaayólókélé ó kemekélé ini, mo ti betó tare Kótó beterapó. A ama kae ere dë tuqmó betepa, mo whj betákélé, a betere felekepaae fenénipó. Mo whj betané kolókélé inireteiné miókélé a kelenénipó. Ai seké ątóró dukiróló, mo doasi fotokq̄ bole doi kemekélé ini, mo hale muó taté fu beteropóló yae. Mo kée! Térpóló yae.

¹⁷ I haemó doasi *moni* tare néli whjraperé i ala yópóló, ma fo i yóló mulatere ape. Atimané ai tare doasi *monimó* bopé faketuraalu, take nalo ai *moniné* atima tao saalopóló kisipa mutu betaqsóró yae. Ti noatepae, ai *monita*, ti muó tawaaire qlapakó kisipa tiki tiraalomeipó. Qla ola fea mótu betere beteta, ti Kótótóró beterapó. Ai Kótóné hamokoróló dämó ola ola fea sumó mótu beterapó. Atéró matere ola ola suraalú, mo kée yóló dä hajné sukóló só tarapó. Tétu beterapa, take nalo waaire alimó däpaae mo wisi ala eraalopóló kisipa

mutu, qapaae betə kisipa tiki tiróló beterópóló yae. ¹⁸ Atimapaae diq doasi *moni* tare neli whj biture kaae, diaaq du betere wisi alamaaté diq tuqmó fapanu neli whj beterópóló yae. Atéró bitu, diaaq tare qla qla bukóló mepaae yagyare so whjmó hamokoróló hale mótu yae. ¹⁹ Atétu betere alanétei, take waaire alimó mo diriyóló beterópóló, doasi bete muuaire wisi wisi qla muté muté horaalo ai ape. Téyaalopa, atima mo ti betere bete mo diriyóló taru du beterópóló, i ala yae yóló yó mótu beta.

²⁰ Timoti-ó, ya melale qla wisi me alané ó me whjné doraqsórópa, hotowayóló kaae tawae. Me bete munire hale hqko fotei, so whjné mo bete mole fo nisiyópóló kisipa tiraaire fo depa, aita Kótóné bete mole fotamo boé dilapa, kisipa keteróló sisópaae erae. ²¹ Mepaae whjrapené ai fo mo dere nisiyóló Kótópaae tué tiki tiróló beteretei taaróló ai fele ape. Térapa, yalo mo hosaa mole no-ó, Talené hale hamokoróló tao sere ala ya tuqmó muó tanópóló yae.

2 Timoti

¹⁻² I dere aşeta, Kótóné ama tuére ala sya furaalu, dotonale *aposel* whj Pol-né dapó. Yało hosaa mole naale Timoti ya paae Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamo tuğmó kaaróló wou betere kolené sukuturaalu hale tao sere alakélé, hosaa muni deyóló mo dua betere alakélé, ya tuğmó muó tanópóló yae.

Talené fo aqmó sukgólo bitu erótú betae ere fo

³ Yało ayarape deale whjrape me dowi ala ini, tué wisi muluraalu, Kótóné ama ala eraté wale kaae, mió yałokélé Yesu Keriso tuğmó mo ti betere bete mulapóló kisipa mutu, e ama kutó i dirótú betere ape.

Tétu dëtamokélé, dikitamokélé, ya kisipa keteréni, momatóró yó taruraalu, Talepaae mo kée dapó.

⁴ Naaø kelemó dorowou betere wole kaapemó kisipa mutu, e hajné sukçai ya kçle wolée i du betere ape. ⁵ Yało tué mutupa naao tué tiki tiratere alata, tómó ini, folosóró naao ausere Lois-ró naao hae Yunis-tamo tuğmó iru yale kaae, mió ya tuğmókélé mo atérápóló kisipa mutapó.

⁶ Atérapa, naao tikimó yało naase mulale sukmó Kótóné yapaae melale ala mo hale muaqşórópa, si mi holópóló filitu dere kaae, mo doa keteké buóló erótú betaasepóló, ma fo i dapa wosae. ⁷ Ti noatepae, Kótóné dä melale kepe beteta, wiratere kepe ménitei, dä mo halaaiyóló, yaala sókó fole ala yóo, dä tuğmó kae kae mole kisipa tiki hásókó fóló dowi ala yaqşóró, mo wisiyóló teteróló kaae tawóo yópóló, fotokó bole kepe wisi melalepó.

⁸ Térapa, so whj feané keletómó dä teteróló kaae tare Talené ala etérápóló yó móituraalu, halaainé erótú beteta. Ama ala erótú betepa, *dipula* bemó beteró betere whj e kilitukélé hale yaqse. Téni, kale mió i wosetu betere fo wisi yó mótu betepa, e su betere seké kaae mené yapaaekélé eratépa, belée tawae. Ti ai sere sekéta, Kótóné dámopaae mótu betere fotokó tuğmó betepa, ti sümó belenérapó. ⁹ Ti ai sekéné amatei dä aluyaqşóró tao sóró ama kae beteró betere so whj beterápóló a beterepaae ape yaleteita, ti djané me wisi ala dere kolóló initei, Kótóné ama mo eraalopó yóló muló betere ala sya furaalu, hale hamokoróló tao salepó. Da atéró Yesu Keriso tuğmó betepa melale hale hamokoróló tao sere alata, i haeró şatamo aleyaaipatei meló beterapó. ¹⁰ Ai alata, dä tao sere whj Yesu Keriso wale sukmó hakeamó eratépa, so whj feané kelalepó. Ti ai sekénéta, sukutere ala ama sóró mo ti aluróo, mo ti betó tawaaire ala dë tuğmó mupa so whjné koloo yópóló, mió i wosetere kisi fo wisi yó mótu betereteiné hakearalepó. ¹¹ Mió i wosetu betere kisi fo wisi kae kae be huluamó betó mole so whjné wosópóló Kótóné fo i ape yóló yó melóo, bete mole fokélé yó melóo yópóló, amatei e dotęyaairaaalu sóró bateralepó. ¹² Atétu betere alamó e seké su betepatei, wiylóo haletere alakélé dumipó. Ti noatepae, e tué tiki tiróló betere sekéta, yało mo diriyóló tuérapó. Atéró, mo hotowayóló kaae tawae yale ala mió i betere alimókélé amatei kaae taté fóló, take kemene fole sukmókélé ama mo sümó kaae tanérápóló kisipa mutapó.

¹³ Yało yó matepa wosale fo mo diriyóló tué mulu, naao yó mótkélé ai fo kaaetóróti yó mótu

betae. Atéró yó móituraalu, Yesu Keriso tuámó bitu, kisipa tiki tiratere alakélé, yaala sókó fole alakélé, yó tawae.¹⁴ Mené yapaae wisiyóló kaae tawae yóló melale qla wisi me ala yaqsóró dä tuámó betere Dëi Kepe Wisiné ya fotokoratepa, mo hotowayóló kaae tawae.

¹⁵ Esia hae kwiamó betó mole whjrape feané ę taaróló fupa, Fikelus-ró Hermosenes-tamokélé ę taaróló feletei naao ai tuére ape.

¹⁶ Onesiporus-ró ama be whjtamopaae Talené kólené sukóló tao sere ala erópoló yae. Ti noatepae, ę sein képiné dokóló *dipula* bemó betepa kilitu, atima wiyló hale ini, wisi ala eraté fu betepa, ę kisipa feléyóló betalepó.¹⁷ A Rom be huluapaae wóló, ę momó betherópoló kelaai kikitu wikélé ó hókélé ini, mo keteké buóló keketé kutu betheró nalo ę kelalepó.¹⁸ Take Tale waaire be dëmô ama kólené sukóló tao saaire ala wisinaale ąpaae erópoló yae. Dämo Epesus bemó betepa, ama ę tao suraalu, kae kae ala eraletei naao ai tuére ape.

2

¹⁻² Térapa, Yálo naale-ó, Yesu Kerisoné hâle hamokoróló tao sere ala tuámó fotoko buóló betaе. Atéró bitu, so whj feané keletómó yálo yó mótu betepa wosale fo naao mepaae mo wisi ala yó tare whjrapaе i kale fo wisi mo wisiyóló kaae tawae yóló sóró betherae. Ti ai whjrapeta, hâle whjrape meitei, mo so whjrapaae Kótóné fo yó melaai mo şure whjrapetóró sóró betherae.³ Däta, Yesu Kerisoné sóró betheró betere diki tare whj wisirape şu betherapa, sekéi ala wapakélé me qla meipa, dämo betämó titiyóló bitu, hâle belée tawae. I haemó betó mole diki tare whjrapené dere ala tué muae.⁴ Atima teteróló kaae tare

whjné kisipa tiki feléraaire alatóró yó taru, mo so whjné kae kae du betere alatamo hosekýóló dumipó.⁵ Atétu dere kaae, mepaae whjrape sururu yóló furaalu, i yae yóló muló betere fo wisiyóló sya fenitepata, ti kale folosóró fole whjrapené derótua dere topo tao saalomeipó.⁶ Kutó dituraalu, depe tukó wei ala du betere whjnéta, folosóró үlumé dere qla amapi senérápó.⁷ Yálo i dere fo bete wosóló, noa fo betené déròpóló kisipa tekeyae. Atétepata, ti ai forapené bete Talené yapaae yó melalopó.

⁸ Yálo i yó mótu betere kisi fo wisita, kale Depit-né deté wale whj Yesu Keriso sukóló momó kepaayóló betherapóló du betere fo mo diriyóló wosóló, kisipa muae.⁹ Ai fo erótua betheremó, ę mo dowi ala yale whj kaae sein képiné dokóló *dipula* bitu, mo seké su betherapó. Téretei Kótóné fota sein képiné dokóló munipó.¹⁰ Atérapa, Kótóné sorokó su yóló kae betheró betere so whjrapeta, Yesu Kerisoné tao sóró mo ti betó tawaaire dë tuámó betherópoló kisipa mutu, ę kae kae sekéi ala sótóró tarapó.

¹¹ I dere fota, mopóló kisipa tiraaire fopa wosae.

Dä ątamo sukutepa, ti dä momó kepaayóló ątamo betämó betaalopó.

¹² Mió i betere alimó däpaae sekéi ala wapakélé, hepée taae faróló fupa, ti take nalo waaire alimókélé, fea ala fea ama kaae tare kaae, däkélé ątamo betämó bitu, teteróló kaae tawaalopó.

Danétamo ą tuénipó depa, ti amakélé däpaae diákélé ą tuénipó fo yaalo ai ape.

¹³ Danétamo ama ala erótua betheretei hóyóló taalatepa, ti ama däné dere kaae

yaalomeitei, ama yó tare ala
hále yótóró tawaalopó.
Ti noatepae, ama ere ala
amatei doróló me kae ala
enénipó. Ama du betere ala
wisisítóró hále yó tarapó.

*Kótóné ama kutó diratere whí
wisiyóp yópóló kutó wisiyóló dirae
ere fo*

¹⁴ Kótóné fo wisi erótú betere so whírapené kisipa keteraq sóró yó maté fu betae. Tétu, hále mo sawa fomótei doasi bete mole fo nisiyóló alale sóró u só derótú i só derótú yaq sóró, Kótóné keletómó mo dirii ma fo du betae. Ti noatepae, atei bete munire fo wosetere whírapené kisipa tiki dorótú beterapó. ¹⁵ Naaó Kótóné kutó ditu beteretei, hóko dirateremó haleyaq sóró, mo bete mole fo wisi donotóró yó mótu betae. Atétepa, Kótóné naao ai ditu betere kutó wisiyóló kqae kolóló mo whí wisiyóló dukiratere fo yópóló, mo doa keteké buóló erótú betae.

¹⁶ Kótó sisópaae eróló, hále hóko forape wosaa itapóló faqse. Ti noatepa meipó. Atei fo du betere so whíta Kótó kisipa keteróló sisópaae mulóló mo ti aluraté faalo ai ape. ¹⁷ Ai whírapené yó matere fota, dowi humu fakeyóló kelaaté furaalu, whíne tiki turó dorótú dere kaae, so whí feané kisipa tiki mo ti doraalo ai ape. ¹⁸ Ai fo yó mótu betere whírapekó Haimeniasisró Piletus-tamo kale mo fo wisi taaróló ai fele ape. Ti atimaamoné etei fo du beterapó. Dá Keriso so whíta, take kepaayóló beteretei, momómo kae kepaayaalomeipó du beterapó. Atétere foné mepaae so whíne tué tiki tiró betere ala mo dorótú beterapó. ¹⁹ Tétepatei, Kótóné mo ti muó tawaaire bete tukóló muló betere kapo fake tómótei i fo aseyóló muló beterapó.

“Talené ama naale senaaleta, ti amatóró tuérapó.”

Fo me i ape.

“Talené ama ala erótú betere so whí feata, ti ama so whípa, dowi ala mo taaróló kae betae.”

²⁰⁻²¹ Betá néli whíne ama doakale tene be dolomó, kold kaparó silpa kapatamoné aleale wisi wisi qla muóó, mepaae mo ni fakeró haetamoné aleale qla olakélé muóó, erapó. Atére qla mepaae mo wisi kutó maaté diyaairaalu bukóló kae mulóó, mepaae qla qla, ti hále hóko kutó diyaai saaitapóló kae mulóó, dua dapó. Mepaae whí dené hále bete munire ala sisópaae mulóló, me alakélé munipa, ti mepaae kae kae wisi ala ai whíne súmó eranérápóló kisipa mutu, Talené taleyóló kae beteró beteratapó.

²² Teó so whíne ekele yóló du betere dowi ala yapaaekélé eraq sóró, mo hotowayóló kaae tawae. Atéró, Kótóné so whí atima hosaa tuamó mo wisi kisipa betá mulu, Talepaae momatu betere so whítamo yakélé betamó bitu, mo donoi alamaaté yó tawóó, tué tiki tiratere alakélé yóó, yaala sókó fóló hosaa muni deyóló dua betóó iru, keteké buóló eraté fu betae.

²³ Topo doyóló okokoi kisipa mole whírapené u só derótú i só derótú dere kaae momókó yaqse. Ti noatepae, atétere alané hole sere ala kaarótú beteretei naao ai tuére ape. ²⁴ Ti atei kaae ala Talené kutó diratere whíne dere ala meipa, mo yaqse. Téni, so whí featamo mo dua naameyóló bitu, Kótóné fo wisi betá yó melatere fosó fosóre whí betae. Menétamo yapaae dowi ala eratepa, apaae kwia tokó melaaí kisipa muni, mo donoi ala betá erótú betae. ²⁵ Kótóné kutó diratere whírapetamo bóe du betere whírapetamo Kótóné fo wisi mo dua naameyóló yó mótu betae. Ti ai bóe du betere alata, hále meipó. Satan-né ama

kisipa mole ala erópoló, atima ama hemó ai daló betere ape. Atérapa, ai yó matere fo wisi woseté furaalu, Kótóné atima kisipa tiki feterópoló dua yó mótu betae.²⁶ Atéró feteratepa, mo foné bete diriyóló tuéturaalu momómo kisipa wisi muóló, Satan-né hemó doló mualetei sokóló hágé fópoló eraalop.

3

Kemetere be dème Kótó hóróló bóe daaitere ala

1-5 I dere fo mo diriyóló wosae. Kemeyaaite alimó mo dowi sekéi ala wapa so whj feané i alarape du betaalo ai ape. Atimatei atima yaala sókó fole ala yóo, monimó ekéle dere ala yóo, bopé fake dere ala yóo, amatei ą hale horatere ala yóo, dowi teka fo yóo, atimané hae aya aqmó sukóló bitini yóo, mené wisi ala eratepatei mo kée dere fo ini yóo, Kótóné ama kae beteró betere so whj bitini yóo, mepaae so whjpaee yaala sókó fole ala ini yóo, me whjamo hole saletei hapale kemeraaire tué muni, dowqae fole ala yóo, eratere fo yóo, atimané ekélere ala teteréni yóo, kołe dere alakélé ini, susupuratore alamaaté eróo, me whjpaee wisi ala eraai tué muni yóo, mo no apu nisirutei eleké deyóló dóo, yaaitere ala kisipa tekeyóló ini hóko yóo, mené kolóló dukirópoló nene dere ala yóo, tó tíkiné yaaitere ala ekéle yóló duraalu, Kótópaae yaala sókó fole ala ini yóo, atima Kótóné ala eratere whjape aqruitei ai ala eraaire fotokó meitepa, atimanétei hóyóló taaralepó. Atei ala du betere so whjamo fulumu yóló bitini tika kae betae.

6 Ai ala du betere whjrapené wisi ala yaai tué munire sorapené bepaae kikiti dua sókó fóló kale

sorapené kisipa tiki doróló i ala yae yóló yó mótu beterapó. Ti ai sorape atima du betere dowi alané atima só deróló atimané kisipa tikikélé beséne ni upaae só fua ipaae só wua dere kaae, kae kae dowi ala yaai ekéle yóló du beterapó. ⁷ Atimané kale fo wisi saalopóló su betepatei mo foné bete wisiyóló kisipa mutumipó. ⁸ Take Moses-né Kótóné fo i ape yóló yó mótu betepatei, Janes-ró Jamperes-tamoné ai fotamo bóe du bitu yale kaae, ai whjrapenékélé mo fotamo bóe du bitu, dowi ala yaaire kisipatóró fānuraalu, Talepaae tué tiki tiró betaaire ala sunipa, Kótóné atima taaralepó. ⁹ Kale u whj tamopaae yale kaae, ai whjrapené hóko ala du betere bete so whj feané kolópoló hágearatepa fólo sukamó deté fu betaalomeipó.

Pol-né Timotipaae i ala yae yóló keteké bulale fo

10-11 Tépatei, yálo yó mótu betere fokélé, ę betere alakélé, yálo yaai tué mutere alakélé, kisipa tiki tiró betere alakélé, seké beleté fu betere alakélé, yaala sókó fole alakélé, sekéi ala wapatei hepée taae faróló hágé yó tare alakélé, susupui ala erótú betepakélé, kae kae su betere sekéi alakélé, ę Antiok beró Ikoniam betamomó betepakélé, Listra bemó betepakélé, ępaae kae kae susupui ala erótú betatelei, fea naao ai tuére ape. Ai alarapené ę só deraqóró Talené ę tao salepó. ¹² I fota mo dapó. Mepaae whj detamo Yesu Keriso tuqmó bitu, Kótóné ala eraai kisipa muóló erótú betepatei mo whjrapené atimapaae sekéi ala erótú betaalopó. ¹³ Ai ala erótú betere whjaperó mepaae wisi ala du betere nisi dere whjrapetamo atimatei dilikitu yale kaae, atimané mo so whjkélé dilikitu beterapó.

Atimané atéró du betere dowi ala mo ti faketuraalu, atima mo doraalopó. ¹⁴⁻¹⁵ Atimata ai ala du betepatei, yata kaepa, yapaae ai fo yó melale so whírape naao tuéru atimané yó melale fo tuétóró yó tawae. Kótóné mo ama kae aséyóló muló betere fota, ya mo ketemó bitu woseté waletei naao mo tuérapó. Ti ya Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiraté fu betereteiné aluyaqsóró ai fonétei mo tao saaire bete wisiyóló tué yópóló, yó melanérapó. ¹⁶ Kótóné asémó yóló muló betere fo feata, ama bole fomo sókó faraleteiné eró beterapó. Ti aita noa ala yópóló meipó. Kótóné ala eratere whíné kae kae wisi ala erótú beterópóló kisipa mutu, yóló muló beterapó. ¹⁷ Tétu, ai fonétei mo so whípaae yó matere ala yóo, dowi ala depa foné sere ala yóo, me hóko ala depa donoratere ala yóo, Kótóné ama donoi alamaaté mo sumó wisiyóló eraté fóo enérapó.

4

¹ Kótóné kele tómókélé, dà betere so whírò sukále so whítamo fo tokótamo yóló tale yaaire whí Yesu Kerisoné kele tómókélé, ą waaire be dero ama téteróló betere alatamomó tué muturaalu, yało yapaae i ala yae yóló dirii fo i dere ape. Kale fo wisinaaleta so whí feané wosópóló i ape yóló yó mótu beta. ² Ai fo yó melaai tukóló muló betere be démokélé, ó mo hale be démokélé, naao yó melaaire fo ali ali yaqsóró taleyóló kisipa muóló beta. Atétu, mepaae whírapené hásokó fupa donoratere alakélé yóo, me dowi ala depa taalae yóló, foné sóró keteké bulatere fotei yóo du beta. Atéró yó matere fo wisiyóló sya fenitepa, foné sóró hapale só deréni, dua kaae taté fu bitu, kale bete mole fo betá mo hotowayóló yó mótu beta. ³ Ti noatepae,

mepaae whíné kale mo bete mole fo wisi yó mótu betepatei, so whíné wosetere hóraaire ali waalo ai ape. Ai fo wisi wosetere hóróló, atimané yaai kisipa mole ala sya furaalu, diğné yó mótu betere fo wosaalo hóróló atima woséliné ekélé yóló wosetu betere fo wosaaítapóló, atei kaae fo yó matere whírapapaae ape depa, atima fea wóló touraalopó. ⁴ Ti mo bete mole fo wisi atima wosetere hóróló sisópaae eróló, bete munire dolşa fo wosaaíraalu ekélé yaalopó. ⁵ Ai alata mo du betaalotei, yapaae kae kae ala wapa, furu furu ini, kisipa diri iruraalu halaaiyóló betae. Mepaae sekéi ala wapakélé belée taruraalu, kale mió wosetere fo wisi betá yó mótu bitu, Kótóné yapaae erae yóló muló betere ala fea taaréni eró tawae.

⁶ Ti noatepae, mo so whíné Talepaae momaturaalu, kale wain wéi momatere kapo fake tómó sunée derótú dere kaae, yało betere bete mió i kemeratere ape. Ti ę i hae taaróló faaire be dë mió i sókó waaitere ape. Kale bóe dale alakélé yało mo wisiyóló dóo, sururu yóló fóló sókó fópóló muló betere dälemó sókó fóo, Yesu Kerisopaae tué tiki tiratere alakélé hale yó tawoo yalepó. ⁷⁻⁸ Téyaleteiné mió yało doimó muló betere topo tao mulapó. Ti aita hale topo tao meitei, dà feané yale alamó fo tokótamo yóló mo donotóró taletere Talené ita, mo donoi ala du betere whí i ape yóló melaaire topo taopó. Ti aita, yałomaaté saalomeitei, Tale waaire be dë sókó wópóló kaae taté fu betale so whí feané saalopó.

Pol-né Timotipaae hapale ape yale fo

⁹⁻¹² Fo me i ape. Ya ę beterepaae hapale waasepólópó. Ti noatepae, Demas ą i haemó du betere alamó

hosaa muturaalu, ę taaróló Tesa-lonaika bepaae ai fele ape. Tétu, Kresens-kélé Kalesia bepaae fóo, Taitus-kélé Dalmesia bepaae fóo depa, Luk betə ętamo i betere ape. Ti Mark ąta, ę Talené kutó diratepa tao su betere whj wisipa, ya wou ą dapesó ape. Tikikas ąta Epesus bepaae fópóló, yało doteyalepó. ¹³ Tétu, yało bukutere kuti Troas bemó yało no Karpus-tamo mupa walepa, ya wou sóró ape. Yało bopeyóló mulale aşetere sókurape sóró wou, kale hupu sekaené aleale aşetere sókurapekélé ai mulapa, taaróló wéni, mo sóró ape.

¹⁴ Kapa diriné ąla ąla aletu betere whj Aleksandané doasi bóe dóló ępaae seketi ala eralepó. Atéyale kwiata, ąpaae Talenétei tokó melaalopó. ¹⁵ Ai sekéné djané yó mótu betere fotamo doasi bóe dalepa, yałtamokélé bóe dóló me dowi ala eraqsóró mo hotowayóló kae tawae.

¹⁶ Ętamo fo tokótamo yóló só deraai kaae sóró taleyale su kamó me whjné ę tao sere fo yaai ani, atima feané ę taaróló felepó. Atimané atei ala yale kwia Talené alurópóló yae. ¹⁷ Tépatei, Tale ętamo betamó daalu fotoko sumó bulaleteita, kale fo wisi yało mo diriyóló eratepa Juda fake mei, kae fake so whj feané wosópóló eralepó. Téteremó, atimané ę mo felekemó dóló aluraletei, Talené tao salepó. ¹⁸ Mepaae whjrapené kae kae dowi ala ępaae eraqsóró, Talené ę tao sóró ama teteróló betere hepen bemó ere ala wisi tuamó beterópóló, mo wisiyóló dapesó fóló beteraalopó. Ama doi betə mo doasi doi muó taté fópóló yae. Mo kée! Téyópóló yae.

Mo kemerótu kqleó yale fo

¹⁹ Prisila-ró oma Akuila-tamopaaekélé, Onesiporus-ró ama kekelé so whitamopaaekélé kqleó

yae. ²⁰ Erastus Korin bemó betóo, Tropimus ą Miletus bemó heponé sukóló muó epa taaróló walepó. ²¹ Ỳata, sosóli ali waapatei, ipaae hapale waasepóló dapó. Yupulus-nékélé, Pudens-nékélé, Linus-nékélé, Klodianékélé, mepaae Keriso norape feanékélé, yapaae kqleó dapó.

²² Térpa, Tale naao kepe bete tuamó bitu, ama hqale hamokoróló tao sere ala ya tuamó surópóló yae.

Taitus

¹ È Kótóné kutó diratere whj bitu, Yesu Kerisoné dotęiale *aposel* whj Pol-né dapó. Atéró dotęaleteita hale mei, Kótóné ama sorokó su yóló beteró betere so whjné Talepaae tué tiki tiró, kale bete mole fo tué yóo, yópóló è dotęalepó. Ai bete mole mo fo wisi diriyóló kisiparu, tué tiki tiróló Talené ala eraté fu beterapó. ² Ti tué tiki tiratere alaró mo bete mole fo diriyóló kisipare alatamota, take nalopaae mo wisi ala tuqmó betaalopóló, mutere tué tómó belerapó. Tí ai alata, kapala fo mo sawakélé eneitere Kótóné saró haetamo kaaraai teópa, mo taketitei yóló munélipakalepó. ³Dá aluyaqsóró tao su betere Kótóné ama fo wisi epaae mo wisiyóló kaae taru, so whjpaae yó male fae depa, yálo yó maleteiné Kótóné ama mo eraalopóló tukóló muló betere be démotoró ama yóló mulale fo hakearalepó.

⁴ Taitus-ó, yálo i dere asëta, dámō wusuró mo betä fotóró wosóló Talepaae tué tiki tiró betere alakélé betä ala ereteiné ya yálo hosaa mo turó mole naalepa i dere ape. Dáné aya Kótóró dá tao sóró wisiró betere whj Yesu Kerisotamoné hamokoróló tao sere alaró hosaa muni deóló dua betere alatamo ya tuapaae erópóló yae.

Atimané diyaaai yale kutórape kemerópóló Tatus Krit-mó beterale fo

⁵ È faairaalu, ya wéiné bopéró daaló betere hae Krit-mó beteróló fele bete i ape. Mepaae diyóló kemeréni, kwia mupa taarale kutórape naao donoróló diyóló kemeróo, ai hae kwiamó té mole be huluamó betere Keriso so whj teteróló kaae tawaaire whj

disirape sóró beteraté kweyoo, yópóló taaróló felepó. ⁶ So whj teteróló kaae tawaaire whj disi sóró beteratepa, i ala ere whj sóró beterae. Me dowi ala yalepóló só derénitere whj betóo, sokélé mo betatóró dokóo, ama naale senaalekélé Talepaae tué tiki tiró betóo, mepaae so whjné ama naale senaale hama alima aqmó bitini dowqae fóló, atimané tó tiki felé yaaire ala du betepa, só deratere fo ini yóo, dere whj sóró beterae. ⁷ Atéró beteratere whjta, Kótóné ama dirae yale kutó teteróló kaae tareteiné mepaae whjné me dowi ala yalepóló só deratere fo ó mepaae whjné dere fo woseni dowqae furaalu, ama kisipa mole alatóró sya fole whj ó hapale fopaae butera whj ó *wain* wej mo dekéró nokole whj ó hapale fopaae buturaalu hóle sere whj ó doasi *moni* saai ekeleru, kapala ala du betepa, ti atétere whj beteranénipó. ⁸ Ai dosayale alarape ini, uké whj wisiyóló dape sóo, wisi ala maaté yaai ekèle yóo, ama tikiné ekelerale ala ini, a amatei teteróló kaae tawóo, ama dere ala fea mo donotóró yóo, Talené ama ala erópóló, kae beteró betere whj betóo, yaaitere alarape taleyóló mo bete mole alatóró yó tare whj betóo epa, ti so whj teteróló kaae tanópóló, sóró beterae. ⁹ Térqa, kale bete mole mo fo mené yapaae yó melaletei diriyóló tuéru, mepaae so whj keteké bulóo, ai fotamo bóe du betere so whj donoróo, enére whjtoró sóró beterae.

¹⁰ Ti hale hóko whj sóró beteraqse dere fota, ti i betené dapó. Kale mo fo wisitamo bóe du betere whjrapekélé, bete muni hale hóko fo du betere whjrapekélé, kapala fo yóló so whj dilikitu betere whjrapekélé fea betó mole tuqmó tiki sekäq tikaé

du betere whjrape mo dekéró betó moleteiné dapó.¹¹ Atimané du betere alata, enénire fotei ai yó mótu betere ape. Aita hágé dumí, kapala so whj dilikóló moni saai du beterapó. Atéró yó mótu betere foné betá whjné ama soró naale senaaletamokélá, ama fake whjkélá, atima fea betá be dolomó betó moletei ai dorótú betere ape. Atétu betere ala momó kae yaqósóró, mo taalae yóló foné sae.¹² Ti ai Krit haemó betó mole whjrape atimané fo eratere koló whj betané i fo erapó. "Weiné bopéró daaló betere Kiriti haemó betó mole so whj fea kapala fo buóo, hupu haqné dere kaae, dowi ala hágéamó hóko yóo, dekayóló bitu qla maaté dekéró naai ekéle yóo, du beterapó,"¹³⁻¹⁴ Atimané fo eratere koló whjné i alarape du betepa kelalepó dere fota ti mo dapó. Térqá, Taitus-ó, naao teteróló kaae tare so whj atimané tué tiki mo diriyóló tirópóló, Juda fake so whjné dolá foró kale mo bete mole fo hórale whjrapené i ala yae dere fotamo wosaqósóró, mo deteraa yóló atima foné sóró ma yae.¹⁵ Mepaae wisi tuétoró mole whj atimané dere alaró dere fotamokélá, mo wisiyóló du beterapó. Téretei, mepaae whj tué tiki tiró bitiniru, atimané hosaa tuqmó dowi kisipa mupa, ti ama dere foró dere alatamokélá wisini, mo turó dorapó. Ti i dere fota, mo dapó. Atimané tué tikiró hosaa tuqmó mole alatamota, wuliné api fulukó fóló qla wisi dorótú dere kaae, dowi alané atima mo ti doró beterapó.¹⁶ Ti Kótó tuérapó du betepatei, atimané dere alané ti Kótó tuénipóló hágéamó yó matapó. Atima mo sonaalei ala du betere so whj betoo, dere fokélá woseni, tikóo du bitu, wisi ala yaaire mo sunipó.

2

*Sere otene ó teó so whjpaae
Talené bete mole fo etéró yó
manérápóló ere fo*

¹ Naao fo yó móituraalu, kae kae fotamo touróló yó meni, Kótóné mo bete mole fotóró erótú betae.² Atéró yó móituraalu, mepaae hágé Keriso maaté betere whj disirape atimané dere ala sawa tétitóró yóo, nokole glakélá kisipa tekeyóló tétitóró nóo, so whjné atima dere ala kilituraalu, mo donoi ala dapóló doi mulóo, atimané mepaae ala yaai fopaae hapale buni, hotowaró kaae taru, tué tekeyóló yóo, Talepaae tué tiki tiratere alakélá, yaala sókó fole alakélá, Talené ala taaréni, hágé yó tare alakélá mo diriyóló kisiparu, erótú betere whjtóró beterópóló, ma fo yae.

³ Até dere kaae, so disirapeaaekélá, atimané dere ala Talené so whjné dere alatóró du beterópóló yae. Téturaalu, so whj eratere fo ó wain wéi dekéró naai ekéle ini, mo wisi fo maaté yó mótu beterópóló ma yae.

⁴ Téturaalu, ai so disirapenémo mepaae teó sorape atimané whjró naale senaaletamopaae yaala sókó fole ala du beterópóló, etéró yae yóló yó manérápó.⁵ Atimané me ala yaai fopaae butere ala hapale ini, hotowaró kaae taru, tué tekeyóló mo wisi alatóró yóo, bemó qla bilitere alakélá, naale senaaale kaae tatere alakélá, be kaae tatere alakélá, mo kelaalo kokoi alaró hosaa tuqmó me kisipa muni, mo wisi kisipa betá muóló, atimané whj aqmó baterópóló ma fo yae. Ama fo yae deretei hágé meipó. Atimané du betere ala mepaae so whjné kilituraalu, Kótóné fo bete muni nisiyóló doka doka yóló faleyaqsóró dapó.

⁶ Whj disiró so disitamopaae yale fo kaae, teó whjpaaeekélé

atimané mepaae ala yaai tué tekeyóló hotowaró yópóló, ma fo yae. ⁷ Naaø du betere wisi ala so whjné kolóló, atimané tokóló yópóló, yó mótu folosóró naaopi yae. Atéró, naao yó matere fomo kae yóo, dere alakélé kae yóo ini, mo betä alatóró erópóló yae. Téturaalu, i ala tómó mole ala kaae aqréni, mo bete mole alapóló tué muóló yó mótu betae. ⁸ Atétepa, ti naao yó matere fo atimané wosaalomeipóló, mené só deratere ala enénipó. Ti noa yaqsóró du meipó. Yatamo bóe du betere whjrapené dä hásokó fole ala initipa kilitu, atimané yale fomó atimatei hale yópóló dapó.

⁹⁻¹⁰ Atéturaalu, wae sóró kutó diratere so whjrapepaaekélé atima tpteróló kaae tare whj aqmó bitu, atimané tué tiki felé yópóló kutó wisiyóló dirae yóló ma fo du betae. Kutó diratere whjrapené atima tpteróló kaae tare whjné dere fo woseni dowqae fóo, atimané mepaae qla qlakélé qlémi sóo yaqsóró yae. Aténi, atima tpteróló kaae tare whjrapené me qla qlémi nokole ala ini yóo, erae dere alakélé mo wisiyóló eróo depa kilituraalu, kutó diratere whj wisipóló tué muaalopó. Atéró atimané mepaae alarape duraalu, i dere ma fo sya fóló eratepa, ama fo woseturaalu, ama fo wisita mo bete mulapóló, Tale dukirópóló dapó.

¹¹ Ti noatepae, so whj aluyaqsóró Kótóné ama hamokoróló tao sere ala mió i alimó betere so whj feané kolópóló hakearó beterapó. ¹² Kótó bitini nisi yóló du betere alaró i haemó ekéleyóló du betere alatamo yae yóló setepa, ai ala mo yaalo meipó yóo, mió i betere alimó mepaae ala yaai kisipa tekeyóló yóo, mepaae dere alakélé mo donotóró yóo, Kótóné ama ala hale

eró tawoo yópóló, ai fo wisinétei däpaae yó mótu beterapó. ¹³ Dä noa wisi ala kelaai hëkesetamo kaae tawóló betere? Dä tao sere whj Yesu Keriso qta, dä tpteróló kaae tare doasi Kótó beterapóló, ama kae ere dë wisinaaletamo wale ala kelaairaalu, dä hajtamo kaae tawóló i betere ape. ¹⁴ Dä dowi alaené dokóló muló betepa, ai sekéne ama betere betené dä dupuróló q sukqleteita, hale meipó. Dä dowi ala mo sawakélé muni, mo ama so whjtóró bitu, mo wisi alamaaté ekele yóló deté fu beterópóló, erapó.

¹⁵ Atérópa, ai dosayale alara-petamo naao yó mótu betepa, ti mo wisirapó. So whjné mepaae hóko alarape taalae yóló foné sóo, du betere wisi ala taaréni keteké bulóo yae. Ti yata, Talenétei ama ala erópóló, sóró beteró beterapa, mepaae so whjné ya belei aleróló só deratepa, ai dere fo woseni, ai bete mole fo yó matere ala betä du betae.

3

Mo wisi ala betä erótu betae ere fo

¹⁻² So whj tpteróló kaae tare Gavman whjrapero mepaae ala kaae tanópóló sóró beteró betere whjrapetamo aqmó betae yóló Kótóné so whjpaae ma fo yae.

Atéturaalu, atima kale tpteróló kaae tare whjrapené yae dere ala sya fóló eróo, mepaae wisi ala keteké buóo, me whj eratere fokélé ini yóo, mepaae so whjtamo naameyóló mo dua betóo, me whj hamomané kisipa seké yaqsóró dere ala kisipa tekeyóló yóo, bopé fake ini, deróló dua betóo erópóló ma fo du betae.

³ Take betale alimó dákélé kisipa okoko yóló hóko bitu, ai fo wisi wosoló aqmó bitini, dowqae fóló du betale alaené dä dilikitu

betalepó. Atétepa, dñané tó tикинé ekélé du betale alaró kae kae du betale felí alatamoné dä dokóló wae sóró kutó diratere whj̄ beteró beterepó. Dñané no nené dere ala kilitu, dákélé ai ala enée yóló dei kisipa muturaalu, dñané atima hóróo, atimanékélé dä hóróo, deté fu betalepó. ⁴ Tépatei, dä teteróló kaae tare Kótóné ama ere wisi alaró yaala sókó fole alatamo hąkearale sukamótóróti, dä aluyaqsóró ama tao salepó.

⁵ Ti ama dä tao saleteita, dñané me donoi ala depa kolóló initei, q̄ kolené sukutu tao sere bete bitu, tao salepó. Téturaalu, Talené ama fokóló dä ama naale senaale deyóló beteróo, Dëi Kepe Wisiné kisi whj̄ aleróló beteróo erapó.

⁶ Talené ai Dëi Kepe Wisita, dä so whj̄ fea tao sere whj̄ Yesu Keriso tuqmó betepa, Talené däpaae mo turó suniyalepó. ⁷ Atére alata, Talené ama hamokoróló tao sóró, mo donoi so whjpó ereteiné dä ai mo ti betere bete sóró taru, ama wisi wisi ala Yesumó matere kaaetóró dämökélé matepa saalopóló hajtamo kaae taté fu beterópóló erapó. ⁸ Ai fota, mo bete mulapóló tué tiki tiraaire fopa, mió Kótópaae tué tiki tiró betere so whjkélé keteké buóló mo wisi alatóró du beterópóló, ai fo naao mo diriyóló tuéró, donotóró yó mótu betepa, mo wisirapó. Ti ai dosqaté wale alarape feata, wisi alatóró ereteiné so whj̄ fea tao sóró wisiranérápó.

⁹ Tépatei, kisipa okokoi whjrapené dóroi duraalu hąle hóko dere fokélé, dä deyyaairaaalu deté wale noutererape dosqaté wou betale alakélé, Moses-né yóló muló betere fomó alale sere alaró hóle sere alatamoné dere fo mo wosaqse. Ai alarapené, so whj̄ tao sóró wisiraaire bete mo munipó. ¹⁰ Diq̄ betä kisipa

muóló betere ala mepaae whjné tekeratepa, taalae yóló foné sae. Atéró foné senaalemó, naao dere fo wosenitepa, kale yale kaae momó foné sae. Ténalemokélé mo ti wosenitepa, momó kae ini, ama enére ala deté fu beterópóló mo ti taalae. ¹¹ Atétere whjta, dowi ala q̄ tuqmó fğanuraalu, dowqae fóló du betere alané amatei q̄ ai só derótua betere ape.

*Mo kemeróturaalu Pol-né
Taitus-paae ape yale fo*

¹² Artemas ó Tikikas yalo ya beterepaae ai dotonatapa, q̄tamо ya beteremó sókó wapa, ti ya dämo Nikapolis be huluamó hokolaa yaalopa fae. Ti mió i waaire sosoli alita, dämo ai bemó betepa kemeyópóló faai kisipa mutapó.

¹³ Fo tokótamo depa tao sóró fo eratere whj̄ Senas-ró Apolos-tamo uké furaalu sóró faaire mepaae qla qłakó yayatapa, ti atimaamo tao sóró melae yóló i dere ape.

¹⁴ Yątamo aimó betere dä Keriso fake so whj̄ atima betere dokó nokole qla ó mepaae so whj̄ tao saaire qla qla yayani, mo sumó mulópóló, kutó keteké buóló diae yóló ma fo du betae.

¹⁵ Imó etamo betó mole so whjné yąpaae kgleó dapó. Talepaae kisipa tiki tiró bitu, däpaae yaala sókó fu betere so whjpaae kgleó yae. Térappa, Talené hamokoróló tao sere ala diq̄ feapaae erópóló yae.

Filimon

¹ Eta, Yesu Kerisoné ala yó mótu beteremótei, *dipula* beteró betere whj Pol, djané no Timoti dámō wusuró bitu dapó. Ita, dä fea betä kutó ditere whj Filimon-paae dapó.

²⁻³ Djané ne Apiapaaekélé, dä Kótóné alamó betämó bóe beler- atere whj Artipus-paaekélé, Filimon naao bepaae tourâle wua du betere Keriso so whj feapaaekélé, djané Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné hâle hamokoróló tao sere ala wisiró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo dia tuämó mulópóló yae.

Talepaae mo kée yóló moma yale fo

⁴⁻⁵ E teteróló kaae tare Kótópaae momatere su kamó ya kisipa yó taru, Talepaae mo kée fo du beterapó. Ti noatepa meipó. So whj feané yata, Tale Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró betóo, Kótóné wisiróló kae beteró betere so whj feapaaekélé yaala sókó fóo, du beterapó deté fole fo yalo wosetereteiné dapó. ⁶ Naao tué tiki tiratere ala mepaae so whj paae yó materetei atima tuämó mo du oleyópóló yalo ya momarótú beterapó. Atétu, Keriso tuämó mole wisi wisi ala fea djané sórò tarapóló mo diriyóló tué yaalopó. ⁷ No- ó, Kótóné wisiróló kae beteró betere so whj paae naao wisi ala erótú betaleteiné, atimané kisipa felérótua yalepó. Naao atéró yaala sókó fole alañé yalo hosaa diriróló, e mo doa hajnë sukunótua yalepó.

Pol-né Onesimas wisiyóló dape sópóló yale fo

⁸⁻¹⁰ Téyalepóló, dámō Keriso tuämó bituraalu, yalo yapaae i ala yae yóló halainé enépatei,

taaróló yaala sókó fole ala betené yapaae dua woseratapó. Eta Pol- né dapó. E otene yóló bitiré fóo, miókélé Yesu Kerisoné ala erótú beteremó *dipula* sórò beteró betóo iruraalu, yalo naale Onesimas-mó kisipa mutu woseratapó. Eta, mo dirii képiné dokóló *dipula* betepa, a yalo naale aleyóló beterapó. ¹¹ Take bitiré wouraalu, ama ya fasóló naao erae dere ala fea ama wisiyóló eréni, hâle hóko beterapó. Atéyaletei, mió dámō wusuróné dere fo wosóló, dámō aqmó sukóló bituraalu, erae dere ala fea ama sumó eranérapó.

¹² Ti ata, mo yalo hosaa mole naaletei, ya beterepaae wópóló momó dotonatapó. ¹³ Yesuné fo wisi yó mótu betalemó, *dipula* bemó dirii képiné dokóló beteró betepa, naao e tao su betere kaae, ya betere sirimó a bituraalu, e tao sópóló etamo bettaai kisipa mualetei taaróló ya beterepaae dotonatapó. ¹⁴ Atéró a etamo bituátei, naao ai ala yae dere fo woseniruraalu, a yalo tanénipó. Naao apaae eraaire ala yalo ya sérateremó ini, naao koleaané apaae hosaa muóló wisi ala eraasepóló, naao naase tuämó i mulatere ape. ¹⁵ Kale seké a yatamo betaletei, ya taaróló kae bitj fele beteta, ti take yatamo betämó mo titóró beterópóló, kapala asiri kae beterótú yalepó. ¹⁶ I sekéta naao kutó diratere whj betepatei, ai tómó mió naao hosaa turó mole nopóló wisiyóló dape sae. Ti noatepae, ata mo whj kélé betóo, Keriso nokélé betóo ereteiné a mo yalo hosaa mole notóró beterapó. Téreteiné naao a kilituraalu, apaae hosaa mo turó mulaalo ai ape.

¹⁷ Atérené naaotamo dámō Kótóné alamó betä kutó ditere whj póló kisipa mutupa, ti naao e wisiyóló dape saai yale su a

wisiyóló dape sae.¹⁸ I sekénétamo me dowi ala ó naao qlakó qlémi sale kwia mupa, ti yalotei tokó melaalopa, ępaæe yae.¹⁹ ḅta, Pol-né mo yalo naasenétei i asë dapa kelae. Ai kale kwia yalotei melaalo ai ape. Ti ya betere beteta, naaotei tué muae. Yalo yapaae erale ala eróluqmeisóró, ti ya atéró bituqmeipó. Atéyale alané yapaae kwia mupa hakearóló uätei, me qla meipóló taalatapó.²⁰ No-ó, dämo wusuró Talené ala tuqmó bituraalu, yalo enée yóló mutere kisipa mió naaomo ępaæe eraasepólópó. Atétepa, ti dämo Yesu Keriso tuqmó bitu, yalo kisipa tiki felératere ala yaalo ai ape.²¹ Yalo dere fo naao mo wosóló eraalopóló kisipa muturaalu, yapaae i asëtere ape. Ti noatepa meipó. Yalo i eraasepé dere fo naao mo wosóló eróturaalu, naaomo tómó beleróló eraalopóló kisipa mutapó.

²² Téró, fo meta i ape. ḅta waalopa, fiyaaire tiki betä donoróló mulae. Ti noatepae, naao Talepaae momayale ala Kótóné wosóló, take dämo wusuró betqmó bitu yale kaae, miókélé atéró betqmó betaai kisipa mutapó.

²³ Yesu Kerisoné ala erótú betepa, etamo betqmó *dipula* sóró beteró betere whj Epapras-nékélé yapaae kôleó dapó.²⁴ ḅtamo betä kutó ditere whjirape Mark, Aristarkus, Demas, Luk ai whjirape atimanékélé diapaae kôleó fo i dere ape.

²⁵ Tale Yesu Kerisoné ama hâle hamokoróló tao sere ala wisinaale, naao kepe bete tuqmó mulópóló yae.

Hibru

Whjné Naalemané ensel-rape t̄teró beterapó

¹ Mo take bitiré wouraalu, Kótóné fo kae kae tūmó, ama kōlō whjirapepaae mo dekéró félimó depa, atimanémo dā Juda fakené noutererapepaae dua ipakalepó. ² Téyaletei, mió i kemeratere alimó, ti Kótóné dere fo ama Naalemané dāpaae yalepó. Ti fea əla əla ai naalené amatóró sōpóló yóo, såró haetamo ó ere əla əlakélé fea ama aleyopóló, Kótóné ai sekéné naase tuqmó mulóo, yalepó. ³ Kótóné ama mo kae ere dē wisinaale ai naale tuqmó dēyó faletei, mo so whj feané kolopóló hækearó beterapó. So whjné ai naale kilitu, ama alima ere alatóró erapóló tuénérapó. Sámó ó i haemó betere əla ó ere əla feané du betere ala hæle deté fu beteropóló, ai naalené doasi fotokø bole foné hæle eratétóró fu beterapó. So whj feané dowi ala fokóló kemetepa, ə hepennpaae fóló, wisi wisi ala fea t̄teróló betere Doasi betere turu naase dēmó betalepó. ⁴ Atéturaalu, Kótóné ə mulale doiné ensel-rape mulale doi t̄teró biture kaae, ə söró beterale alanékélé, ensel-rape söró beterale ala mo bosenóló teraae falapó.

⁵ Ti noatepae, Kótóné i fo erapó. “Yata, yalo Naale betoo, ə mió naao Aya alée fóo, i dere ape.”

Me fo ipó.

“Ə ama Alima betoo, ə yalo Naale betoo yaalopó,” ere fo-a, mé ensel-paae yaleé?

⁶ Téró ai fo kaae, Kótóné ama topo naale betə i haepaae dapesó wouraalu, i fo dapó.

“Kótóné ensel-rape fea ə aqmó sukóló bitu, ama doi betə

hale sóró horótua beta,” erapó.

⁷ Tépatei, Talené ama enselrapemó tué muturaalu, i fo dapó.

“Ensel-rape ama fo erale fópóló, besé tiki alée falóo, ama kutó diratere whjirape simi alée falóo dua dapó,” erapó.

⁸ Tépatei, kale Naalemamó tué mutu i fo erapó.

“Kótóo, naao so whj t̄teróló kaae tare ala kemekélé ini, hæle yó tawóo, naao so whj t̄teróló kaae tawaaire alakélé, mo donoi alané kaae tawóo yaalopó.

⁹ Naao hosaa mo donoi alapaae muóo, dowi ala yá mo høyóo yalepó.

Atéyaleteiné, yá t̄teróló kaae tare Kótónétóró yá mo taoró beteróturaalu, naao fulumu whjirape ti yá aqmó beteropóló, haj fāane wel wéi naao topomó suniyóló, yá söró beteralepó,” erapó.

¹⁰ Tétu, ama i fokélé dapó.

“Tale-ó, mo take keké nale alimó bete kaayóló fótuku mulóturaalu, haeró saatamo naao naasenétóró alerapó.

¹¹ Ai aleyóló muló betere əla feata, doyóló aluyaalotei, yá ti hæle betó tarapó.

Ai əla əla feata, deróló sókó fatere kuti derqakele yóló turukó fu dere kaae, doyóló mo ti kemeyaalopó.

¹² Whjné deró betere derqakele kuti sokóló ó me əla bopetu dere kaae, mió i ere såró haetamo naao bopée söró, kuti kisi kae derótua dere kaae, kisi såró haetamo aleyóló mulaalopó.

Téyaloatei, yata ai ere kaaetóró hæle betó taru, bitiré faaire ba fo mo kemekélé yaalo meipó,” erapó.

¹³ Me fo i ape.

"Naaō bōe wh̄jrape fea yālo dóló tēteróló, naao hō aqmó beteraaire be dē sōkó wópóló, ya yālo turu naase eró betere tikimó kaae tawóló betae," ere fo-a, Kótóné mé *ensel-paae* yaleé?

¹⁴ Ti *ensel-rape* feata, Kótóné kutó diróturaalu, mo ti betaaire so wh̄j tao sene fae yóló, doteyale keperape meié?

2

Wisiyóló kaae taru, kale fo wisi wosae ere fo

¹ Térapa, dā feané wosale mo bete mole fo keteróló, dā kópaae faqsóró ai fo kutiri mulóló, mo hotowaró kaae tawaalopóló i dere ape. ² Ti noatepae, mo take Talené ama fo so wh̄jpaae yó melale fae yóló, *ensel-rapepaaepi* melalepó. Me wh̄jnétamo ai fo tikitepa, ó sya feni hóratepa, ti ai wh̄jpaae dowi kwia mo donotóró mótuá yalepó. ³ Mió dānékélétamo Talené doasi tao sere ala keteróló, hâle ola kaae aqratepa, ti dākélé netéró hâsókó faaloé? Ti ai doasi tao sere alata, Talené amatóró folosóró so wh̄jpaae yalepó. Ai fo wosale so wh̄j atimanémo, mopóló dāpaae diriyóló yó melalepó. ⁴ Ai wh̄jrapené yó matere fo mopóló tué tiki tirópóló, atimané yó male fotamo touróló kótóné, me ala yaairemó eratere alarapekélé, kolóló siratere alarapekélé, kae kae kelemei alarapekélé fea eralepó. Atéturaalu, Kótóné ama kisipa mole ala sya fóló, Dēi Kepe Wisiné hâle matere alakélé atimamó dokqróló mo suralepó.

Yesu q ama no nerape kaae alée fele fo

⁵ Take nalopaae dā bitj faalopóló i bopetu betere tikitá, *ensel-rapepaae* tēteróló kaae tawae inipó. ⁶ Tépatei, Talené fo aşere

tuámó wh̄j mené etei kaae fo erapó.

"Mo wh̄j-a, noa kaae doasi bete mupa ąpaae kisipa mutu betere?

Wh̄jné naalemakélé hosaa muóló kaae tare-a, a noa doi mole wh̄j betepa de?

⁷⁻⁸ Naaō q i haemó beterale sukamó, *ensel-rape* aqmó beterópóló yalepó.

Téyaletei, doasi doi mole alaró, mo kae ere dē wisinaaletamo ąpaae eróló, a sóró horalepó.

Téturaalu, fea ala amatóró tēteróló kaae tawópóló, naaotei eralepó," erapó.

Kótóné ai alarape fea ama tēteróló kaae tare aqmó mulaletei, mo betákókélé hâle munipó. Atére ala mió dāné kelené kilinipó.

⁹ Tépatei, Yesupaae eró betere ala kisipa muae. Taketa, Talené *ensel-rape* aqmó mo sawa sukamó beteraletei, ama tikimó susupu sóró sukalé betené, mió Talené q topo wh̄j beteróturaalu, doasi doi mutere alaró mo kae ere dē wisinaaletamo ąpaae eró betepa kelerapó. Aita, Kótóné hamokoróló hâle tao sere ala dāpaae eróturaalu, sukulere ala dāpaae waqsóró, mo turó ama tikimótóró serapó.

¹⁰ Kótó ąta fea ala bete tale bitu, fea ola olané ama kisipa mole alatóró erópóló, aleyóló muló beterapó. Atére sekéné ama mo dekéró betó mole naale senaale aluni, mo kae ere dē tuapaae ąlisóró faaire wh̄j Yesu q mené dóló sukuńpóló yalepó. A atéró seké siré fóló, asane feleteiné so wh̄j tao saai mo sure topo wh̄j beterapó. Ti Kótóné ąpaae ai eró betere ala fea dāné kilituraalu, mo dono ala erapóló kisipa mutapó.

¹¹ Me alatamo hosekéní, Talené ama kae beteró betere so wh̄jro atima fokóló kae

beteratere sekétamo, Kótóné mo betə faketóró aleró betereteiné Yesuné atimapaae no nerape-ó yaaire ą hale dumipó. ¹² Ama i fo dapó.

“Yalo no nerapené naao doi tué yópóló, yalo hakeamó yóo, touró betere so whj feané keletómó naao doi sóró horóturaalu, wole fokélé yóo yaalopó,” erapó.

¹³ Me dere fo i ape.

“Yalo ąpaae tué tiki tiraalopó,” erapó.

Ai fo kaae ama momó dapó.

“Ekélé, Kótóné ama ąpaae melale naale senaalekélé, dą fea i betere ape,” erapó.

¹⁴ Ti Kótóné ąpaae kaae tawae yóóló melale naale senaaleta, mo hae whjtóró betereteiné, ąkélé atima, daale mo tikitóró alée felepó. Aita hale mei, sukutere fotokó bete tale Satan doraai yalepó. ¹⁵ Tétu, sukaqsóró witere alané wae sóró dokóló muló betere so whj ą sukuturaalu, teraayóló hale fópóló eralepó. ¹⁶ Ti ama ai ere doasi alata, ensel-rape tao saai ini, Abraham-né deté fele naale senaale tao saai yalepó. ¹⁷ Atére betené Yesu ą Talené ala eróturaalu, so whj kólené sukóló, tao sóró momarateré topo whj bitu, so whjné du betale dowi alamó, Kótóné atima kwia melaqsóró sesé yaaираalu, ą ama no nerapené daale tikitóró alée felepó. ¹⁸ Ti noatepae, sų sere alaró kae kae susupui alatamo siré fóló mo asareteiné, mepaae so whj dowi ala yópóló sų sere sukamó, atima dée naqsóró ama mo súmó tao senérápó.

3

Yesuné Moses teteró beterapó ere fo

¹ Térapa, dowi ala fokóló kae beteró betere no nerape-ó, dákélé diákélé Kótóné hepen

bepaae faai ape yóló mo betə kaae fotóró erapa, diañé tué tiki mo turó Yesupaaetóró muló betae. Ti ata, Kótóné ama fo yó melópóló doteyale whj betoo, dámó momaratere topo whj betoo erapóló dáné i du betere ape. ² Moses-né Kótóné ama fake so whj mo wisiyóló kaae taru yale kaae, Yesunékélé ą sóró beterale sekéné ąpaae erae yale ala fea mo turó eraté fu betalepó. ³ Betə be teteré whjné be wisinaale tēpa, so whjné ai be siratua dapó. Tépatei, ai be tēyale whj dukiratere foné be wisinaale tēnapóló, siratere ala teteró beterapó. Atétu dere kaae, Yesuné doasi doi mole alané Moses-né doi muale ala, mo bosene falapó. ⁴ Be fea tēnetei ama koleaané daani, whjné tēyóló mulótua erapó. Atére kaae, qla qla fea Kótóné amatóró aleyóló muló beterapó. ⁵ Ti Moses ą Kótóné kutó diratere whj bitu, Talené so whj mo wisiyóló kaae taté fu bitipakalepó. Tétu, ama du betere alata, take nalopaae Talené mo eraalopóló, ama hakearóló yó mótu bitipakalepó. ⁶ Téyaletei, Keriso ą Kótóné naalematóró bitu, Talené ama fake so whj fea mo hotowayóló kaae taté fu beterapó. Atétu, take nalo waaire be dēmó Talené dąpaae wisi ala eraalopóló, hajtamo kaae taru, halaainé ama ala hale eró tapa, ti dą Kótóné ama fake so whjtóró beterapóló kisipa muae.

Kisipa tirénire so whipaae wisiyóló kaae tawae ere fo

⁷⁻⁸ Atéreteiné Dęi Kepe Wisiné i fo dapó.

“Whj bitini hale kópu kaae fi tikimó, Kótóné diaaç noutererape sų sóró kaae kelalemó, ama dere fo woseni, dowqae fóló hosaa tą ipakalepó.

Atéyale kaae, mió diaaqkélé
ama fotamo wosetepa,
diqné hosaa t̄ yaqsóró yae.

⁹ Diaaq noutererape atima atéró
kuturaalu, 40 ba fo tuqmó
ę k̄aae kolóló su siré fu
betepa, yalo erótú betale ala
atimané kilitu betalepó.

¹⁰ Atéyale betené ai alimó betale so
whjtamo fopaae butu, yalo i
fo yalepó.

‘Atimané hosaa mo turó kae
tikipaae muluraalu, yalo
erótú betere ala mo tuékélé
inipó,’

¹¹ Atétepa, ę fopaae butu etei dirii
fo yóló mulalepó.

‘Yalo hosaa muni deyóló dua
betere ala tuqmó, atima
sókókélé mo waalomeipó,’
erapó.

¹² No nerape-ó, diákó mepaae
whjné hosaa tuqmó mole dowi
alaró, mo ti betere Kótópaae tué
tiki tirénitere alatamo iru, Kótó
taaróló faqsóró, hotowaró kaae
tawae. ¹³ Téturaalu, miópó du
betere be dē kemeyaaai epatei,
dowi alané diaq dilikóló diaaq
hosaa t̄araqsóró, betere dokó
diásisi keteké u bulótú i bulótú du
betae. ¹⁴ Folosóró kaae suraalu,
dáné tué tiki tirale ala tuqmó
taaréni, mo diriyóló bitiré fóló,
kemene fole kwiamó sókó fupa,
ti Keriso tuqmó mole ala dánékélé
serapó. ¹⁵ Kótóné ai fo ereteiné
dáné u deté wale fo momó i dere
ape.

“Whj̄ bitini h̄ale kópu k̄aae
fi tikimó, diaaq nouter-
erapené Kótóné dere fo
woseni, hosaa t̄ayóló
dowqae fu betale kaae, mió
diákélé ama fo wosetepa,
diaaq hosaa t̄ yaqsóró yae.”

¹⁶ Talené atimapaae yale fo
wosaalo hóyóló dowqae fele
so whj̄-a, deé? Aita, Isip hae

taaróló, Moses-né dapesó fele so
whjtórótipó. ¹⁷ 40 ba fo tuqmó,
Kótóné fopaae bualeti-a, detamo
maaté yaleé? Aita dowi ala
yaleteiné kópu k̄aae fi tikimó,
h̄ale sisiraae fele so whjtórótipó.
¹⁸ Kótóné ama dirii malo duraalu,
“Yalo hosaa muni deyóló dua
betere tikimó, atima betákókélé
mo sókó waalomeipó,” ere fo
depaae maaté yaleé? Aita, ama
fo tikitu betere so whjpaaetóró
erapó. ¹⁹ Ti atima Kótóné dua
betere ala tuapaae sókó fenire
beteta, Kótóné fo wosóló, tué tiki
tiréni yaleteiné erapó.

4

*Kótóné so whj̄ s̄a n̄opóló tukóló
muló betere be dē mulapóló ere fo*

¹ Ti Kótóné ama so whj̄ s̄a n̄oló
noló biti wópólópó ere fo kemeni,
h̄ale mulapó. Atérapa, ai tuapaae
biti faairetei d̄a h̄asókó faqsóró,
witamo hotowaró kaae tawae. ² Ti
noatepae, mené atima Juda fake
so whjpaae yó melale fo wisi
dáppaekélé yó melalepó. Atimané
ai fo wosótá yaletei, mopóló tué
tiki tiréni yale betené atima tuqmó
me dukélé olenipó. ³ Ti ai fo
mopóló mió tué tiki tiró betere so
whj̄ d̄ata, Kótóné ama s̄a nokole
tikipaae sókó fu beterapó. Tépatei,
kisipa tirénire so whjpaae Kótóné i
fo erapó.

“Atétepa, ę fopaae buturaalu, etei
dirii fo yóló mulalepó. Yalo
s̄a n̄oló betere tikipaae
atima wóló betókélé mo
yaalomeipó,” erapó.

Take Moses betale alimó Kótóné
ai fo mo epatei, s̄aró haetamokélé,
ere qla qlakélé, fea Kótóné ama
aleyóló kemeriélipakalepó. ⁴ Ti
noatepae, w̄eike be d̄emó Kótó ą
s̄a nale fo mepaae as̄e tuqmó
eretei dosqatepa tuénérápó.

“Kótóné ama diyale kutó fea kemeróló, wéike be dëmô ti ą sña nalepó,” erapó.

⁵ Kale yale fo momó i dapa, wosae. “Atima yálo sña nóló betere tikipaae wóló betókélé mo yaalomeipó,” erapó.

⁶ Atére betené mió mepaae so whj sña nóló betaalopóló, i bopetu betere tuämó sókó fóló betenérapó. Ti take betale so whj Talené fo wisi mené yó matepa wosetua yaletei, ai fo aqmó sukóló bitini, tikitu betaleteiné sña nóló betere ala tuäpaae sókó fenipó.

⁷ Atéró bitiré fóló, mepaae ba forape keme itikimó, ti Kótóné be dë kae däle mulóló, miópó doi mulóturaalu so whjpaee i fo yae yóló, Depit-paae ipakalepó.

“Mió ama fotamo wosetepa, ti di-aq hosaa tayóló dowqaae fu betaqsóró yae,” erapó.

⁸ Ti noatepae, Josuané Talené so whj sña nalóló beterólugsóró, ti nalo me be dëmô Kótóné sña nóló betaalopó fo uämeipó. ⁹ Atérené Kótóné ama kutó kemeróló ą sña naleteita, take ama so whj sña nóló beteraaire alamó kisipa mutu ereteiné, dią ai sña nóló betere ala tuäpaae bitj fenérapó. ¹⁰ Ti noatepae, Kótó ą ama kutó diyóló kemeróló, sña nóló bitu yale kaae, mepaae so whj de Kótóné sña nóló betere tikipaae sókó fupa, ti so whjklé atimané ditere kutókélé taaróló, sña nóló hale betenérapó. ¹¹ Atéráp, atima Kótóné fo tukóló dowqaae fu betere ala sya furaalu, dákélé dée naqsóró, ai sña nóló betere tikipaae keteké buóló sókó faalopa siépe.

¹² Ti Kótóné fota, beteró betere fotoktamo fäayóló mo surapó. Ai fota, tamо fakeró fosó daale bóe dele sepakené fosókélé mo teraae falapó. Atéró, whjné asoró kepetamo tuämó tekeyóló sonaae fóo, diri tamо olekereteikélé

tuämó tekeyóló sonaae fóo, dua dapó. Atérené whjné hosaa tuämó ere alaró mole tué tikitamo, Kótóné ai fonétei kjae kolóló talenérapó. ¹³ Kótóné aleyóló muló betere qla qla fea ama keletómó hiró bitini, mo fopa hakeamó mulapó. Atére sekéné keletómó, dñé du betere ala fea mo betákélé hiraalomeipo.

Yesuta Talepaae momaratere topo whj beterapó ere fo

¹⁴ Dä tao sóró momarótú betere doasi topo whj Kótóné naalema Yesu ą sña tuämó fóló hepen-mó beterapa, ama fo wisi dñé wosóló mopóló apaae tué tiki tiratere ala taaréni, mo ti tiró betae. ¹⁵ Ti däta, mo hae whj betereteiné mepaae sekéi ala ó dowi ala yópóló sú supa, diriyóló daayaaire fotokó mo bunipó. Tépatei, dámó momarótú betere topo whjné ai alarape fea ama hosamó suraalu, dä tao senérapó. Ti mió däpaae i wou betere seké ó dowi ala yópóló, sú sere ala fea apaaekélé wua yalepó. Téyaletei, ą dowi ala mo betákélé inipó. ¹⁶ Atéráp, däpaae sekéi ala wale suksamó dä köleturaalu, ama tao sópóló hamokoróló hale tao sere ala tpteróló kaae tare tikipaae faaire wini, halaainé faalopa siépe.

5

¹ So whjmó Talepaae momaratere topo whj sóró beteraai, whjrape fea fopeyóló betä whjtóró sóró beterótua dapó. Ai whjta, so whjró Kótótamo tuämó bitu, so whjné yale dowi ala Kótóné tokóló alurópóló, simó sukylaa dalatere alaró hale matere alatamo dua dapó. ² Ti kóló kólóru, kópaae fole so whj dä tao saai ai tuä whj ąkélé hae whjtóró ereteiné naameyóló mo dua bitu enérapó. ³ Ti ąkélé dowi ala dere whj beterapóló kisipa mutu, ama yale dowi alapi

Talené wisirópóló, simó sukylaa dalóo, nalo ti mo so whjné dowi ala wisirópóló sukylaa dalóo, dua dapó.

⁴ Mepaae whj momatere topo whj betaai doi sere alata, ama kóleaané enénitei, Kótóné Eronpaae ape yóló momaratere topo whj sóró beterótú yale kaae, Kótónétóró ai whj sóró beteranérápó. ⁵ Atére kaae, Keriso ą doasi doi saai kisipa mutu, amatei momaratere topo whj bitinipó. Téni, Kótóné ąpaae duraalu, “Yata, yało naalepó. Eta, mió naao aya alée fulapó,” erapó.

⁶ Ai fo kaae, me aşe tuqmó i fo dapó.

“Melkisedek ą momaratere whj bitu deté fele ala naao teteróló kaae taru, momatere ala hale yó taté fu beterópóló, yało ya sóró i beteratere ape,” erapó.

⁷ Yesu i haemó bitiré fele sukamó, ą sinaqsóró tao saaire seképaae me sukamó ą wole yóo, me sukamó ą tao sae yóló moma fakeyóló yóo dua yalepó. A atéró Tale aqmó sukóló betaleteiné ama erae yóló kematere moma Kótóné wosóló, mo eralepó. ⁸ Ti ą Kótóné naalema bitutei, seké hale beleté feleteiné Kótó aqmó sukóló betere ala mo asane felepó. ⁹ Ai ala deté fóló, ą momaratere whj wisi bitj felepó. Atétu, ama fo wosóló eratere so whj fea aluni, mo ti betó tanópóló, tao su betere bete tale alée felepó. ¹⁰ Ti aita hale mei, Kótóné ąpaae duraalu, “Melkisedek-né deté fele ala tuqmó ya momatere whj beteratapó,” yale betené yalepó.

Talené ala taaróló sisópaae eratapa mo wió yae dere fo

¹¹ I bopeyale alarape dekéró moletei diapaae uqmó, ai fo bete diaaq wosaaire hapólureteiné, diapaae yaairekélé dirirapó. ¹² Ita

mo fo dapó. Diq mo take kaae sóró Kótóné ama bete mole fo woseté waleteiné, mió diq Kótóné fo yó matere whjape mo sumó bituapó. Até uştei, ama bete mole fo diq tué inipa, take kaae sóró yó malepaae fesaae fóló, mené diq momó yó manérápó. Diq dirii qla naaire suni, keteirape mo awatóró naai ekéletu dere kaae erapó. ¹³ Mepaae so whj de awatóró ekéleyóló nuku betepa, ti ai so whj mo ketei kaae bitu, Kótóné mo donoi ala erateretei tuení, kóló kólórápó. ¹⁴ Tépatei dirii qlata, disire so whjné nöpóló muló beterapó. Atére so whj ti Talené fo wosetere dokó fea ama alatóró eró tareteiné asa duraalu, dowi alaró wisi alatamo sumó kaae kolóló, talenérápó.

6

¹⁻² Atére betené Kerisoné ala i ape yóló, teómó kaae suraalu, yó matere fo momó kae yó melaalomeipó. Até yaletei taaróló, mió mo dirii fo diapaae i dapa wosae. Take kaae sóró yó melale fota, whjrapené be teteróturaalu, folosóró iru eleké detu dere kaae yóló, yó male alarape i ape. Sukutere alapaae ąlisóró fole dowi ala taaróló, tı̄ wispaae fole alakélé, Kótópaae tué tiki tiratere alakélé, węi tópuratere alakélé, me whj Talené kutó dirópóló, ama tikimó naase mulatere alakélé, sukutere so whj kepaayóló betaaire alakélé, so whj feané yale ala taleyóló mo ti muó tawaaire kwia melaalopó ere fokélé, take folosóró kaae suraalu yó maté waletei, momó kae yó melaalomeipó. ³ Kótóné wisirapa, dirii fo yó melaue depa, ti dşné mo yó menanérápó.

⁴⁻⁶ Mepaae so whj atima diliki tuqmó beteretei taaróló, dę tuapaae bitj fóo, hepen bemó mole wisi qla atima sóró

asa yóo, Dëi Kepe Wisiné erótú betere alakélé atima sóo, Kótóné bete mole fo tuämó bole wisi ala atima kisipa yóo, take waaire alimó teteróló kaae tawaaire fotokkélé atimané tué yóló asa yóo ere so whítei, Talené ala taaróló fupa, ti momó kae kisipa feteyóló fesaae wonénipó. Téturaalu, atima ai du betere alané Kótóné naalema so whí feané keletómó doasi hale seróló, q filipaa ni tómó momó oleratere aqrapó.

⁷ Hali wouraalu, wisi fë bulatere haemó qla wisiyóló holóló, ai kutó talené qla supa, ti ai hae tiki Kótóné wisiraalopó. ⁸ Tépatei, qla wisiyóló huni, mu daai képiró dowi netamo hotere hae ti fë buni, dowi deké bulapó dua dapó. Atére haeta, ai kutó talené doróló, kereróturaalu simó neli biliyaalopó.

⁹ Dañé hosaa mole no nerapeó, i deté wale fota, diaq tuämó ere alamó dumipó. Ti diaqta, Talené ama so whí aluyaqsóró tao sale ala tuämó betere ala dñé kisiparapó. ¹⁰ Ti Kótó ata, so whí feané du betere alarape hoko taleyóló kwia móatumipó. Atérápá, diaaq ama kutó diratere alakélé, Kótó qpaee yaala sókó furaalu, ama kae beteró betere so whí tao sere alakélé, nalo tao siré faaire alakélé, fea ama tué yó taru, kwia mo donotóró melaalopó. ¹¹ Talené diaq dokó feapaae melaalopó yale qla mo saasepólópa, keteké buóló mió diaaq ai du betere alatóró hale yó taté fóló, kemene fole kwiamó sókó fae. ¹² Diaq Kótóné ala erótú beteretei deka yóló taaréni, mepaae so whí atima tué tiki tiratere alaró sekéi ala wapatei, hale yó tare alatamo su beterapó. Diákélé ai ala yaasepóló, atimané dere alatóró suróló yae.

Kótóné eraalopó dere ala hásokó feni mo eraalopó

¹³⁻¹⁴ Kótóné ama eraalopó yóló mulale fo Abraham-né mopó yópóló, Tale q teteró betere Doasi me bitinipa, amatei q doi yóló dirii malo duraalu,

“Yälo ya wisiratereteiné, naao dtere naalené deté fole naale senaalekélé doakale fake firatere ala hásokó feni, mo yaalopó,” ipakalepó.

¹⁵ Atétepa, Abraham q whaaliani, dua kaae taté fóló, nalo Kótóné qpaee melaalopó yóló mulale qla mo salepó.

¹⁶ Me whíné mepaae so whípaae i ala eraalopóló mulatere fo diriróturaalu, atimané doi yóló dirii malo dumi, atima teteró betere doasi whíné doi yóló, ó Talené doi yóló malo dua dapó. Atéró dirii malo dereteita hale mei, nalomo ai fo inipóló foné u só derótú, i só derótú yaqsóró dapó.

¹⁷ Ti Kótóné ama eraalopó dere fo diriróturaalu, amatei q doi yóló dirii malo yaleteita hale meipó. Ama ai eratere ala saaire so whíné ama yóló mulatere fo kisipa feteyóló taaréni, mo dokonatapó kisipa muópóló yalepó. ¹⁸ Ti Kótóné ama eraalopó yóló mulale foró dirii malotamo epatei taaróló, ama kisipa feteyóló me kae ala eranénipó. Kótóné ai ala yaleteita hale mei, diaq dowi alamó kwia sóró aluyaqsóró, Talené tao sóró mo wisiyóló beteraalopó yale fo wosóló hosaa tuämó muló bitu, tué tiki tiraté fu betere so whí diaq keteké buópóló yalepó. Ai so whíta, ti dátóró i ape. ¹⁹⁻²⁰ Take nalo diaq mo wisiyóló betaalopóló hajtu betere ala mepaae seké ó whaalia dere alané só deróló doraqsóró, ai hajtere alané diaq diriróló, turuku kaae derapó. Ai turukuta, hoko tikimó dini, satale yóló kuti oleró betere tiki bosenóló, Kótóné mo kae aleyóló muló betere be ke tuämó erapó. Ai be ke tuapaae so whí nalo

wópóló, dà tao sere whj Yesu ápi folosóró sóró falapó. Ai sekéta, Melkisedek betale kaae, so whjmó momaratere topo whj alée fóló, ai ala hágé deté fu beterapó.

7

Melkisedek momaratere topo whj betere fo

¹ Ti Melkisedek áta, Salem be hulua teteróló kaae tare topo whj betoo, mo taoró betere Kótópaae momaratere whjkélé betoo, ipakalepó. Abraham á mepaae topo whjrapetamo bóe fóló, bóe whjrape dóló kemeróló momó fesaae wouraalu, tumó Melkisedek-tamo hokolaa yóló, Abraham wisiratere fo erapó. ² Atétepa, Abraham-né ama bóe dóló sale qla qla naase tamo moletei dekeyóló, betá Melkisedek-mó melalepó. Melkisedek-né doi bete tamo mulapó. Folosóró doiné bete, "Donoi ala dere topo whjpó," Me doi bete, "Salem be hulua teteróló kaae tare topo whjpó," Ai doi feteyóló, "Hosaa muni deyóló dua betere ala teteróló kaae tare topo whjpó," erapó. ³ Á deyale soró whjamoné doikélé, á kaayale noutererapené doikélé, á deyale be dékélé, sukále be dékélé, asémó muni, Kótóné naalema biture kaae, á so whjmó momaratere topo whj hágé betó tarapó.

⁴ Ai seké á doasi whjpóló ere ala tué muae. Djané nouterere Abraham-nékélé ama bóe dóló sóró wale naase tamo qla qla dekeyóló betá Melkisedek meló beterapó. ⁵ Kótóné ama tukóló muló betere fo tuámó i ala yae erapó. Lipai fake whjrapekó so whjmó momarópóló sóró beteró betere whjrapené mo so whjné mole naase tamo qla qla dekeyóló, betá siré kwéyae yóló munélipakalepó. Ti atéró kotere whjrapekélé, matere so whjkélé,

atima fea Abraham-né deté fele fake no nerape epatei, atima tuámokélé siré kwéipakalepó. ⁶ Melkisedek-ta, Lipainé deale whj meitei, Abraham-né naasetamo qla qla dekeyóló betá á melalepó. Áta, Kótóné wisi ala eraalopó yóló mulale whjtei, ai qla qla matepa sale seké Melkisedek-né ama foné á wisiralepó. ⁷ Ita mo dua dere alapó. Doasi whjné á aqmó betere whj ama foné wisirótua dapó. ⁸ Atétere kaae, so whjné naase tamo qla qla dekeyóló betá siré fu betepatei, ai whjrape sukutua yalepó. Atéyaletei, kale doasi whj Melkisedek-né naase tamo qla dekeyóló betá ama saletei, á sukalepó fo munipó. ⁹ Mené etei kaae fo sumó enérapó. Naase tamo qla qla moletei, betá dekeyóló siré kotere whj Lipai á Abraham tuámó, ni du ke kaae bolepó. Atépa, Abraham-né qla qla dekeyóló betá Melkisedek-mó matepa, Lipainé amakélé meló beterapó. ¹⁰ Ti Melkisedek-ró Abraham-tamo hokolaa yaleteita, Lipai á deyaii ama tikimó teó bupa yalepó.

Melkisedek momaratere whj betale kaae, Yesukélé momaratere whj betó tarapó

¹¹ Lipainé deale whjrape mo so whjmó momaratere topo whj betere tuámó Kótóné tukóló muló betere fo sókó walepó. Tétu, atima ai alimó momarótú betale alané Kótóné so whj mo ti wisiróluqsóró, momaratere topo whj me kae waalopó fo uámeipó. Ti ai momaratere topo whjta, Eron-né deale naalené deté fele whj mei, Melkisedek bitu yale kaae du betaalopó, erapó. ¹² Ti noatepae, mo so whjmó Talepaae momaratere whjrapené du betere ala taaróló, Talené me kae alatamo tukóló mulatepa, ti ai ala sumó enérapó. Meitepa,

ti enénipó. ¹³ Ai ere fo dokonó betere whjita, Lipai fake mei, kae fake whjpó. Ai fake mo betanékélé so whjmó Talepaae simó sukylaa dalóló, momatere ala inipó. ¹⁴ Dä teteróló kaae tare whj Yesu ą Juda fakené dealepóló, so whj feané kisiparapó. Ti betä Juda fake whjkó so whjmó momaratere topo whj betaalopóló Moses-né asémó inipó. ¹⁵ Melkisedek betale sirimó, whj me kaetamo sókó hotepa, ti dñné i deté wou betere fo bete mo hakearapató. ¹⁶ Ti noatepae, ai whj ą so whjmó Talepaae momaratere topo whj sóró beteraleiteita, Lipainé deté fele whjrape maaté sóró beteranérápó, ere fo sya furaalu inipó. Ai seké ą tuamó doasi fotokq bulu, mo ti betó tareteiné dóló sukunaaire sunipa, Talené ą momaratere topo whj sóró beteralepó. ¹⁷ Ti ai fo kaae me asę tuamó i fo erapó.

“Yata, momaratere topo whj Melkisedek-né du betale ala naao teteróló kaae taru, yó taté fu beterópóló, yalo ya sóró beteratapó,” erapó.

¹⁸ Kale folosóró yóló mulale fota, me ala yaaire suni bépa, hale qla kaae aoróló taalatapó. ¹⁹ Ti noatepae, kale tukóló muló betere foné so whjró Kótótamo betamó wisiyóló beterópóló, mo turó wisiranénipó. Kale folosóró yale ala taaróló, mió Talené ama so whj wisiyóló beteraalopó ere foné betä Kótó betere felekepaae ălisóró fenérápó.

²⁰ Ti ą momatere whj sóró beteróturaalu, dirii malo yóló sóró beteralepó. Téyaletei, mepaae momaratere whjrapeta, hale foné maaté sóró beterótua dapó. ²¹ Téyaletei, Kótóné i seké momaratere whj sóró beteróturaalu, ăpaae i malo yalepó.

“Talené ama kisipa feteyaalomei, ya so whjmó momaratere whj mo ti betó tanópóló, yalo ya sóró beteratapó,” erapó.

²² Ti atéró dirii malo yaleteiné Yesu ą Kótóné ama so whj tao saalopóló, yóló mulale fo diriratere bete alée felepó. Ama so whj tao saalopóló kisi yóló mulale foné folosóró yale fo teraae falapó.

²³ Ti mo so whjmó momaratere whjrape dekéró bitiré waletei, ai whj sukutepa, me whjnémó teteróló kaae tatua yalemó, ai whjrapekélé fea sukutua yalepó. ²⁴ Téyaletei, Yesu ą mo ti betó tareteiné, so whjmó momarótú betere ala hale yó taté fu beterapó. ²⁵ Atérené Kótótamo betamó betaai kisipa mutu, Yesuné ama yale ala tuamó fu betere so whj mo ti beterópóló, Yesuné ama mo sumó tao senérápó. Ti noatepae, ąta so whjró Kótótamo tuq whj bitu, Kótópaae atima tao sae dere fo hale yótóró tarapó.

²⁶ Yesu ą atéró, momaratere topo whj bitu, dä yayare ala fea ama mo sumó tao sóró eranérápó. Ti ąta, Kótóné mo kae beteró betereteiné mené ą só deraaire bete muni yóo, ą me dowi alatamo hosekéní yóo, dowi ala du betere so whjtamo betamó bitini, kae betóo, ó saró hepen betamokélé fea amatóró teteróló kae tawóo erapó. ²⁷ Mepaae momaratere topo whjrape betere dokq fea atimané dowi alapi kemerópóló, sipsip o bulmakau hupu simó sukylaa daróló, nalo ti mo so whjném dowi alamó sukylaa dalatere ala suka fea hale yó taté fu beterapó. Atima ai dere ala kaae, ą tuamó me noa dowi alakó mupa atéyaaloé? Ti ama betere bete Kótópaae mo betä félimótóró melóló, mo so whjném dowi ala kwia ama tokóló aluróló wisiralepó. ²⁸ Ti kale tukóló muló

betere fo sya furaalu, mo hae whj̄tei, momaratere topo whj̄ sóró beterótua yalepó. Téyaletei, nalo sókó wale dirii malo fo tuqmó ti Talené naalema momaratere topo whj̄ sóró beteralepó. Ai whj̄ ata, me alakélé mo yayani, so whj̄ tao sere alatóró hâle yó tanópóló, Kótóné ą mo turó súróló beteralepó.

8

Yesuta momaratere topo whj̄ bitu, mió kisi ere fo diriró betere Talepó

¹ Djané i deté wou betere fo tuqmó bete mole mo topo fo i ape. Dä tao sóró momaratere etei kaae topo whj̄ta, hepen bemó Doasiné teteróló kaae tare tikimó, ama turu naase eró betere dêmó fóló betalepó. ² Take kaae sóró têyale momatere kuti bemó, Talené ama kae ere ala erótú beterapó. Ai beta, mo whjné naasené teni, Talené amatóró tênapó.

³ Ti mepaae mo so whjmó momaratere topo whj̄rapené Talepaae hâle matere alaró simó sukylaa dalatere alatamo yópóló, Talené sóró beterótua dapó. Atétere kaae, mió dä tao sóró momarótua betere sekékélé, Kótó beterapaae hâle faalomei, me ola sóró ti sümó fenérápó. ⁴ Åtamó i haemó bituqásóró, ti so whjmó momaratere whj̄ bituqameipó. Ti noatepae, Kótóné tukóló muló betere foné Talepaae hâle melae ere fo sya furaalu, mótsua dere whj̄rape sóró beteró beterapó. ⁵ Ai whj̄rape atimata, ó hepen-mó ere mo ti momatere be súróló, i haemó tene mo kuti bemó Talené ala erótú beterapó. Moses-né ai momatere kuti be têyaaitepa, Talené apaae i ma fo erapó.

“Naaai be téturaalu hóko teni, dámoo hasi fosómó bitu, yálo yapaae yó melale be sútóró

mo hotowaró têyae,” yóló ipakalepó.

⁶ Téyaletei, Talené ama so whj̄ tao saalopóló, yóló mulale dirii fo Yesu ą tuqmó erótú beterapó. Atére kaae, i haemó mepaae momatere whj̄rapenékélé ai ala du beterapó. Tépatei, mió kisi yóló mulale dirii foné take yóló mulale fo teraae falapó. Atére kaae, Yesuné Kótóné so whj̄ tao sóró ditu betere kutóné atimané ditu betale kutó mo teraae falapó. Ti ai kisi dirii fo tuqmota, Kótóné ama so whjpaae eraalopóló, mulale wisi ala fânuraalu, take yale ala mo hâle ola aqro beterapó.

⁷ Ti noatepae, Talené take folosóró yale dirii fotamo mo súrapó uqásóró, ti nalo ama eraaire me dirii fo kae uqmeipó. ⁸ Tépatei, Kótóné ama so whj̄ fopeyalemó, mepaae hásokó fole ala kolóló i fo yalepó.

“Eta, Talené i dapa wosae. Take waairé ba fomó Israel so whj̄ró Juda so whj̄tamo yálo tao saai, kisi dirii fo kae yóló mulaalopóló diapaae i dere ape.

⁹ Ti mió yálo kae yóló mulaaire kisi dirii fota, take atimané noumatererape Isip hae kwiamó betepa, yálo dapesó wale sukamó, yóló mulale dirii fo kaae meipó. Atimané yálo yóló mulale fo sya fóló eró tanitepa, yálo atima tao saai yaletei taaróló, sisópaae eralepó.

¹⁰ Eta, Talené i dapa wosae. Ai ala yóló kílipaae Israel so whj̄tamo yálo etei dirii fo yóló mulaalopó. Yálo tukóló mulatere fo tikaqsóró, atimané tué tiki tuqmó mulóo, hosaa tuqmókélé aşeyoo yaalopó. Téturaalu, e atima teteróló kaae tare Kótó betóo, atima ti yálo so whj̄ betóo yaalopó.

- 11 Atétere alimó, me whjné ama
be whj so whjpaae ó ama
nomapaae duraalu, ‘Tale
tué muóló betae’ dere fo
momó kae yaalomeipó.
Ti noatepae, ai be démó
mepaae sókó deyóló betere
so whjnékélé, doasi doi
mole so whjnékélé é mo tué
yaalopó.

12 Atétepá, yalo koleturaalu,
atimané du betere son-
aalei alaró mepaae dowi
alatamomó, kwia melaai
yaletei yalo kisipa keteróló
aluraalopó,” erapó.

13 Ti Talené ama i yóló mu-
laaire dirii fota, “Kisipó” doi
mulóturaalu, take folosóró yóló
mulale dirii fo bete muni hágé
qla kaae aopa, kisi foné mió mo
felekemó kemeróló aluraai dapó.

9

*I haemó kapala tēne kuti bemó
momatu betere ala*

¹ Take folosóró diaaq nouter-erapepaae Talené ama ala eróturaalu, ąpaae momatere alakélé etéró yae yóló yó melóo, ama ala eraaire momatere bekélé etéró tęyae yóló yó melóo, ipakalepó. ² Atétepa, so whjné Talepaae moma yaairaalu, kuti be teyóló, u tuamó be ke tamo aleyóló munélipakalepó. Folosóró sókó fole be ke ti arai kutiné satäle erepó. Ai be kemó ti *lamp* sã daalóo, qla mulatere ni fakeró Talené keletómó mulótua dere *bred* otamo muóo erepó. Ai be kené doita, Kótómó kae tukóló muló betere tikipó. ³ Me aleyóló muló betere be keta, hapólui kutiné satäle erepó. Ai be kené doita, Kótóné ama ala betą eraai mo kae tukóló muló betere tikipó. ⁴ Ai be ke tuamó felé kęlaa wale fetera kaae qla biliyyaire tiki *kold kapané* aleyóló daalóo, Kótóné ama so whipaae

wisi ala eraalopóló ere dirii fo aséyóló buló betere *bokis*-kélé mulóo erepó. Ai *bokis* husiróló *kold kapa* datekáró beterapó. Ai *bokis* dolomó, *kold kapané* aleale wutimó *mana* o deróló mulóo, Eron-né dotó tiki aşe sokoretei mulóo, Kótóné dirii fo aşre kane fake tamokélé bulóo erepó. ⁵ Ai *bokis* tómó, Kótóné ama mo kae ere de fğane *serupim ensel*-rapeşuróló aleale qla me uté daayóo, me ité daayóo erepó. Ai *serupim ensel*-tamóné baase dorokó faróló so whjiné dowi ala kemeräleta dere tiki husiró beterapó. Atére alarape fea bete etérapóló, mió mo turó dané enénipó.

⁶ I bope yale qla qla fea atéró taleyóló muló betepa, mo so whjmó Talepaae momaraterere whjrape folosóró ere be kemó, atimané ditere kutó diyai, hutua yalepó. ⁷ Tétua yaletei, mo u tuqmó ere be kepaae ti so whjmó Talepaae momaraterere doasi topo whj a maaté betq ba fomó, mo betq félitóró fua yalepó. Téturaalu, ai be kepaae naase hale feni, *bulmakau-ró meme* hupu sameatamotóró sóró fua yalepó. Atétua yaleteita, Talené atima kwia melaqsóró seséturaalu, ama yale dowi alapi Talepaae melóo, nalo ti mo so whjné dowi alapóló tuéni, mo ala nisiyóló du betale dowi alamó melóo, dua ipakalepó. ⁸ Mió ai be hale tēpa, Kótóné mo kae ala ere be tuapaae sókó faaire tū hale ai kinapa kelae yóló, so whjpaae Dei Kepe Wisiné hakbearóló yó mótu beterapó. ⁹ Ti take Talepaae me qla hale matere alaró hupu simó sukylaa dalatere alatamoné ai qla sóró wale so whjné hosaa tuqmó mole sekéi ala mo ti wisiranénire ala mió i alimó betere so whjné tué yópóló, hakbearóló yó matapó. ¹⁰ Atéró, qla nokole alakélé, wéi nokole alakélé,

Kótóné wisirapó yópóló, kae kae ala yóló wéjné fokutu betere alakélé feata, mo tó tiki maaté wisiróturaalu du beterapó. Talené ama dą teteróló kaae tawaaire kisi alané tó tiki maaté wisiróló ai du betere alarape fea mo ti kemeraalopó.

Yesu Kerisoné samea sunée farale ala

11 Mió dapaae i eró betere wisi alarape eraai, Keriso ą so whjémó Talepaae momaratere topo whj bitj furaalu, folosóró ą doasi momatere kuti be wisimó buó dealepó. Ai beta, i haemó mo whjné naasenékélé ó mepaae qla qla aleale sukamókélé tēni, mo taketi Tale ą betere tikimó hale tēne bepó. 12 Keriso ą Kótóné ai kae tukóló muló betere tikipaae sókó faairaalu, *meme* ó *bulmakau* hupu malené samea sóró feni, suka fea mo ti muó tanópóló, ama samea mo betj félimótóró melóló, ą ai be tuapaae sókó felepó. Tétu, so whj fea dowi alané dokóló mupa, ai sameané teraayóló mo ti betó tanópóló dupuró beterapó. 13 Mepaae whj dené Kótóné yaqse yóló mole fo tukóló, nalo ama ala eraai momatere bepaae faqsóró doasi fo mulapó. Atérené *meme* ó *bulmakau* wą hupu sameané ó *bulmakau* so utj hupu simó biliyale fapo terepeyóló, ai yale alapi kemeranérápó. Atéró, nalo ti Talené ala eratepa fo muni, mo sumó eranérápó. Ti ai alarape feata, hale tó tiki maaté fukuturaalu dapó. 14 Téyaletei, ai du betale alarape bosenóló, mo ti betere Dęi Kepe Wisiné Keriso ą fotokoratepa, me alakélé munire betere bete wisinaale Kótópaae hale melalepó. Dąné hosaa tuamó mole dowi alané sukutere alapaae ąlisóró fu betepa, Kerisoné ama sameané sumó kemeranérápó.

Atére beteta, mo ti betere Kótóné ama ala dąné erópóló yalepó.

15 Keriso ą atéyale betené Kótóné so whj tao saalopóló, kisi yóló mulale dirii fo eraaire tuq whj alée felepó. Aita hale mei, Kótóné ą beterepaae ape yale so whjné ama eraalopóló mulale mo ti muó tawaaire qla wisi sónpóló yalepó. Ą atéró sukale alata, folosóró ere dirii fo aqmó bitu, dowi ala du betale so whj dokóló moletei, teraayóló hale fópóló, dupurótú erapó.

16 Me whj ą sukuturaalu, ama mómu qla taleyóló sae yóló mulatere fo kisipa muae. Ai whj ą sukuni hale betepatei, ama qla qla hapale taleyóló sumipó. Ą sukutepa, nalo ti ama yóló mulale fotóró sysa fóló senérápó.

17 Ti noatepae, kale whjné ama yóló mulatere fo sysa furaalu, ą sukuni hale betepa, ama qla qla taleyóló saalomeitei, ą sinitepa ti senérápó. 18 Atétu dere kaae, Kótóné ama so whj tao saalopóló folosóró ere dirii fota, *sipsip* ó *bulmakau* hupu samea sókó faraleteiné diriralepó. 19-20 Kótóné yae yale fo fea Moses-né mo so whipaae yóló kemetepa, i ala yalepó. *Bulmakau* hupu malené samearó mo wéitamo belere tikipaae fóló, mo sonaare *sipsip* hupu nikiró *hisop* ni tetejatamomó tópuró sóró asere sókumókélé so whjné tikimókélé, apuralepó. Ai ala yóló kemetepa, i fo yalepó.

"Ita, Kótóné ama tukóló muló betere dirii fo sysa fóló, eró tawae yóló diriróturaalu, eratere samea i ape," yalepó.

21 Ai ala kaae, Talepaae momayaairaalu tēne kuti bemókélé, ai be tuamó Talené ala eraai mole qla olamókélé, Moses-né ai samea sóró apurótua ipakalepó. 22 Ita, mo dere alapó. Kótóné tukóló

muló betere foné fea qla fea Tal-ené ama olapóló däle mulóturaalu, sameané betä fokonérapó. Samea sókó farénitepa, ti dowi ala tokóló aluranénipó.

²³ Hepen bemó ere ala sýróló, i haemó aleale mo qla qla Tal-ené amapóló däle mulóturaalu, samea dilótua yaletei mo dono- rapó. Tépatei, hepen bemó mole mo alarape fokaai, ti i haemó mole qla bosene fale qla wisinaalené súmō fokonérapó. ²⁴ Ti Keriso ą sukóló kepaayóló furaalu, hepen be sýróló i haemó mo whjné týyale bepaae sókó feni, mo hepen bepaaetóró sókó felepó. Atéró fóló, Kótó betere felekemó bitu, mió ą dä so whj tao sere tuq whj beterapó. ²⁵ Kale momatere be týteróló kaae tare topo whita, whjné týyoló ama kae tukóló muló betere be tuqpaae ba fo dokö mo betä féli furaalu, ama samea sóró feni, hupuné samea sóró fua dapó. Ai whjrapené dere kaae, Keriso ą hepen-paae momó fu, momó fu ini, mo betä félimótóró ama tiki Talepaae hale melóló, sókó felepó. ²⁶ Keriso ą hepen bepaae dekéró félimó fuqásóró, ti i haemó ere qla qla fea keké nale alimó kaae sóró, sekëi ala dekéró félimó beleté fu bituapó. Téni, i kemetere alimó ą Kótó beterepaae mo betä félitóró sókó fóló, dowi ala mo ti kemeróturaalu, ama betere bete Talepaae hale malepó. ²⁷ Dä so whjta, Talené ere fo dokonóturaalu, bitiré fóló betä fapotóró sukutua dapó. Atéró sukäle kílipaae, ti dñé yale ala Talené taleyaalopó. ²⁸ Dä betä féli sukutere kaae, so whj feané dowi ala tokóló aluraai, Kerisoné ama betere bete Talepaae mo betä félimótóró melalepó. Atéró mió ą momó waaireteita, dowi ala tokóló aluraai waalomeitei, ą wópóló kaae tawóló betere so whj

tao sóró mo ti wisiyóló beteraai dapesene waalopó.

10

So whjné dowi alamó Yesuné betere bete mo betä félitóró male ala

¹ Kótóné tukóló muló betere fota, mo ti muaaire ala mei, take nalo waaire wisi wisi alané aso maaté erapó. Atére betené kale tukóló mole fo sya furaalu, ba fo dokö hupu dóló moma yó tare alané Kótó betere felekemó bitj faaire so whjné sekëi ala mo ti wisiranénipó. ² Ai alanétamo so whjné hosaa tuqmó mole kisipa tiki fea mo betä félitóró wisiróluqásóró, ti atima etei kaae dowi ala yalepóló, atimatei Talepaae momaratere ala dekéró yó ta uámeipó. Ti noatepae, atima etei kaae dowi ala yalepó tué muámeipó. ³ Atérené ba fo dokomó hupu dóló momatere ala hale deté fü betere kilitu, dowi ala kemeni, atima tuqmó hale mulapóló hakearóló yó matapó.

⁴ Ti noatepae, wä *bulmakau ó meme* hupu sameané dowi ala tokóló mo aluranénipó.

⁵ Atérené Keriso ą i haepaae wóló i fo yalepó.

“Hupu dóló momatere alaró hale matere alatamo naao hékese inipa, naaotei ę mo whjné tiki daáróló beteralepó.

⁶ Simó sukylaa daróló momatere alaró dowi alamó Talepaae hale matere alatamo kilituraalu, naao kisipa felénipó.

⁷ Atétepä yälo duraalu, ‘Ę týteróló kaae tare Kótóo, kale bopeyóló mole aş̄ tuqmó ere fo mo dokonóturaalu, naao kisipa mole ala eraai ę wóló i betere ape,’ ” erapó.

⁸ Folosóró ama duraalu, “Kótóné tukóló muló betere foné i ala yae yóló mupatei,

hupu dóló simó sukylaa dalatere alaró Talepaae matere alatamokélé, dowi alamó matere alakélé, fea naao kolóló hékessenipó,” erapó.

⁹ Ai alarape yale sisópaae ama duraalu,

“Naao kisipa mole ala eraairaalu, é i wale ape,” yalepó.

Atéró, folosóró hupu dóló du betale alarape tokóló taae faróló, ai sirimó ą sukäle ala mo ti yó tanópóló eralepó.¹⁰ Yesu Kerisoné ama tiki Talepaae mo betä félítóró häle melóló sukäleteiné, Talené ama kisipa mole alatóró sya fuuraalu, dä ama so whípóló mo kae beteralepó.

¹¹ Be dëtere dokö fea momatere be kaae tare whírapené Talepaae hupu dóló momaratere ala häle yó tarapó. Atétere alané dowi ala mo ti tokóló aluranénipó.¹² Tépatei, mió i bopetu betere momaratere doasi topo whí Yesuné däne dowi ala tokóló aluraairaalu, ama betere bete Talepaae mo betä félítóró häle malepó. Atéyale kílipaae ą ama alima Kótóné turu naase eró betere tikimó fóló betalepó.¹³ Ai alarape kemeróló, mió ątamó bóe du betere whí fea ama tëteróló só deraaire ala betä Kótónétei erópóló, kaae tawóló beterapó.¹⁴ Ti noatepae, mo betä félímótóró ą sukuturaalu, Talepaae ama häle male alané wisiróló, mo kae so whí betó tanópóló yalepó.

¹⁵⁻¹⁶ Dëi Kepe Wisinékélé Talené ai ere ala däpaae yó móituraalu, folosóró i fo dapó.

“Ai alarape yóló kílipaae yalo atima tao saaираalu, yóló mulatere diri fo i ape.

Yalo tukóló muló betere forape atima hosaa tuämó mulóo, atima kisipa keteni

tué yó tanópóló yalotei eróo yaalopóló,” Talené erapó.

¹⁷ Ai fo tómó me beleróló duraalu, “So whí Kótóné fo aqmó bitini, atima kisipa mole ala maaté sya fu betere alaró mepaae dowi alatamomó kwia meni, yalo aluróló kisipa keteraalopó,” erapó.

¹⁸ Ai dowi alarape feata, Talené mo ti kemeró beterapa, hupu dóló Talepaae matere ala momó kae häle noatepa yaaloé?

Talené ala taaréni, häle eró tawae ere fo

¹⁹ Térapa, no nerape-ó, däpaae Yesuné ama samea sókó faló betereteiné Kótóné mo kae ere be tuäpaae faaire wini, mo halaainé sókó fenérapó.²⁰ Taketa, ai be ke satäle yóló oleró betere kuti tuämó sókó fua yalepó. Mió Yesu sukóló ą mo ti betere bete matere kisi tū alée faleteiné ą tuämótóró sókó fenérapó.²¹⁻²² Ai ala maaté mei, Kótóné fake so whí tao söró, momaratere doasi topo whíkélé beterapa, dä ąpaae tué tiki tiróló bitu, hosaa tuämó hajtamo Kótó betere felekepaae fenérapó. Atéturaalu, däne i dowi ala yalepóló hosaa tuämó sekéi kisipa muteretei ama sameané fokóló feléróo, däne tikikélé mo kikisi wéiné fokoo, ereteiné mo halaainé fenérapó.²³ Ti noatepae, Kótó ąta, dä so whípaae eraalopó dere wisi ala häsökó fóló taaréni, mo eraalopóló däne so whípaae du beteretei taaróló haepaae derepaalomei, hajtamo yó tawaalopa sae.²⁴ Däne no nepaae yaala sókó fole alaró wisi alatamo fakeyópóló, keteké u bulótú i bulótú dere alatamo netéró yaaloé yóló, tué teketu betae.²⁵ Mepaae so whí atima Keriso fake tourótua dere tikipaae wale hótu dere kaae, dä momókó yaqse. Téni, Talené dä dape saaire

be dę felekemó walapa, betere dokö ama ala erateretei taaréni, ketekę u bulótú i bulótú dere ala mo ti fakeróló deté fu bitiépe.

²⁶ I bete mole mo fo dąné wosóló tuérutei dowqae fóló, dowi alatamo hale yó tapa, ti ai ala kemerópolo Talepaae melaaire qla me kae munipó. ²⁷ Kótótamo atéró bóe duraalu, du betere dowi ala hale yó tapa, Talené fo tokótamo yóló só deraaitere alaró ai whjirape dalaaire sitamo kolóló, mo wió yae. ²⁸ Take mepaae whjné Moses-né aseyóló muló betere fo tukóló yale ala, tamo ó sore whjné kolóló mopó depa, ti ai whjirape ala ini, mo ti sinópolo dua ipakalepó. ²⁹ Mepaae so whjirape dené Kótóné naalema belei qla kaae aqróló tēiya tēiya yóo, Talené ama fo dirirale sameané fokóló kae beteró betepatei, ai samea hale qla kaae aqróo, Talené ai whjirape ala ini, mo ti sinópolo dua ipakalepó. ³⁰ Ti folosóró Moses-né yale fo tikitepa, dowi kwia mo salepó. Atéyaletei, mió ai alarape dere whjné saaire kwiata, folosóró sale kwia bosenóló mo doasi saalopó.

³⁰ Ti noatepae,

“Kwia tokó matere ala hásokó feni, mo yəlotei yaalopó,” yale sekéta, dąné kisiparapó.

Me fo i ape.

“Talené so whjné du betere ala mo amatóró taleyaalopó,” erapó.

³¹ Mo ti betere Kótóné naase tuapaae foleteita, wi alapa mo wió yae.

³² Diata, mo take bitiré wale suksamó, Kótóné fo woseté waleteiné dią tuqmó dęyó falapó. Atéremó, diąpaae kae kae seketi ala wapatei, dią wiyló botokó feni, mo diriyóló betale ala kisipa muae. ³³ Ai maaté mei, me

sukamó dią so whjirape keletómó sorró daalóló, susupui alaró haleratere alatamo eróo, me suksamó dią sere seké kaae, diaaq no nerapepaaekélé eratepa, diąkélé atimatamo betamó titiyóló daalu beleyoo, dua yalepó. ³⁴ Atére kaae, atimané diaaq ne norape dipula beteratepa, köle duraalu, atima tao sua yalepó. Atimané diaaq mole əlakélé fasó supa, mo ti muó tawaaire qla wisinaale saai dapóló hajturaalu, atima sópóló taalatua yalepó.

³⁵ Téräpa, ai ala deté furaalu, diaaq kisipa tiki tiró beteretei hale qla kaae taae faréni, mo hotowaró tao tawae. Atétepa, ti mo dupu wisinaale saalo ai ape.

³⁶ Kótóné ama kisipa mole alatamo eratepa, ti ama diamó melaaii dapóló bopere qla saasepólópa, diąná kisipa tiki tiróló, diaaq du betere alatóró hale yó tanérápó.

³⁷ Ti noatepae, Talené i fo erapó. “Mo haleke suksamó waalopó ere seké qwaaitere be dę hılikı faréni, ai be dęmótóró mo waalopó.

³⁸ Téyaaalotei, yalo donoi alatóró erotú betere whjirape, ti kisipa tiki tiratere alanétóró betaalopó.

Ama kisipa tiró betere ala momó wotqale depa, ti ai whjirape yalo kisipa felé yaalo meipó,” erapó.

³⁹ Tépatei, dą atei kaae wotqale yóló aluyaaiare so whjirape touyóló bitini, əpaae kisipa tiki tiró betepa, dą aluyaqsóró Kótóné tao serapó.

11

Kisipa tiratere alané mo betenérápó

¹ Tué tiki tiróló betere so whjné nalopaae yaaire wisi ala mió kilinitai, take mo kelaalopóló diriyóló kisiparuraalu, hajtu beterapó. ² Mo take betale so

whjné atei ala deremó, Kótóné mo wisirapóló atima dukiró beterapó.

³ Kótóné i ala yó fae depa, ere qla ó betere qla qlakélé fea motóró yó fipakalepó. Ti mió kelené keletere qla qla feata, kelere qla sóró aleni, ama fotokq bole fonétóró kaaró beterapóló, dä Talepaae tué tiki tiró betereteiné mo diriyóló kisiparapó.

⁴ Ebel q tué tiki tiró bituraalu, Talepaae mo wisiyóló hágale maleteiné noma Kein-né male qla teterélipakalepó. Ti Ebel q kisipa tiki tiró bitu matere qla Talené kilitu, wisirapóló q dukiróló mo donoi whjpó erapó. Ebel qta, take sukupatei, Talepaae ama kisipa tirale ala asemó mulu, däpaae hágale du beterapó.

⁵ Inoke Talepaae kisipa tiki tirale betené q sukuni, itéró mo betepatei, Talené hepenpaae dapesó horapó. Mepaae whjrapené q kekalemó, Kótóné dapesó feleteiné mo koló fenipó. Kótóné *buk-mó* duraalu, Inoke q hepen-paae faai i haemó hágale bitu, Kótóné ama kisipa mole ala erótú betepa, q mo hékese sinipakalepó. ⁶ Mepaae kisipa tirénire so whjné Kótó q hékese yaaire ala mo eranéipó. Ti noatepae, mepaae so whj de Kótó beterepaae wapa, ti q mo beterapóló kisipa tiróo, Kótó q i betere ape yóló yó melaalopóló keteketamo kekitu betere so whj kilitu, Kótó q mo hékesarapó.

⁷ Talené Noapaae take naao kilini yale ala nalopaae mo eraalopó yale fo Noané mopóló kisipa tiralepó. Atéru, q tuşmó Kótópaae mo kae wi yóló, ama naaleraperó atimané sorapetamo yóo, ama soma atimaamo yóo yóló betä aluyaqsóró, tué tiki tiró bitu nuku alipakalepó. Atéyaleteiné ai alimó betale so whjné dowqae fóló du betale ala mo só deralepó. A

atéró tué tiki tiratere ala Kótóné kilitu, mo donoi whjpó yaaire doi melalepó.

⁸ Talené nalopaae Abraham q melaaire hae kwiapaae fópóló, doteyaaí qapaae ape yalepó. Ai fo depa, q faaire tiki kisipa inirutei, tué tiki tiró betere alané Kótóné dere fo mo betä wosóló felepó.

⁹ Kótóné Abraham qapaae yale fo mo eraalopóló tué tiki tiróló, q melaalopó ere hae tikimótei uké whj kaae bitu, kuti be torokóló têté kutu betalepó. Ama naale Aisak-kélé, Jekop-kélé, ama ere fo dokonóturaalu, ai hae tiki saaire whjrapetei, Abraham q yale kaaetóró deté kutu betalepó.

¹⁰ Abraham-ta, q betere haemó kisipa muni, take nalopaae dirii qla sóró tene mo ti bemó betaalopóló kisipa mutu, kaae tawóló bitipakalepó. Ai be tøyaaí däle sóo, be tøyoo yale sekëta, Kótó atórótipó.

¹¹ Abraham q mo ti otene yóo, soma Serakélé hágale ni daayóló sere yóo epatei, tué tiki tiró betere ala Talené kilitu, naale deyaire fotokq bulalepó. Ti ai ala eraalopó yóló mulale sekéné fo mopóló kisipa tiki tiraleteiné yalepó.

¹² Ai betä whjtei q otereyóló mo felekemó sinaai du bitutei, ama deale naalené kaaróló, naale senaale mo hágale qla kaae deté felepó. Ai naale senaaleta, şamó daale hqeró wéi atikştamo kaae ereteiné dosşayaaire mo sunipó.

¹³ I dosşayaile whjrape atima fea kisipa tiki tiratere ala hágale deté fu betepatei, sukuua yalepó. Ti atima hágale betale alimó kale melaalopóló muló betere qla atimané sinitei, mo umó teó wou betepa, tuéné maaté kolóló mo kée deté fu betalepó. Atétu, atimané duraalu, “Däta haemó betepatei, i hae tale mei, uké whj kaae i betere ape,” du betalepó.

¹⁴ Atei kaae fo dere whjrape atima mo ti betaaire hae tiki kekitu beterapóló hakearóló yó matapó. ¹⁵ Ti atimané atei kaae dere fotamo, take taaróló wale hae tikimó uásóró, ti atima turuku bepóló kisipa mutu, momó fesaae fole ala uápó. ¹⁶ Aténi, mo ti betaaire hae wisipaae fenée kisipa mutu beterepó. Ai hae tikita, me kae mei, mo hepen betórótipó. Atéreteiné atima Kótópaae duraalu, yata dà teteróló kaae tare Talepó depa, ai fo wosetu Kótó ą haleni, mo dono dapó kisipa mutapó. Ti noatepae, ai be huluata atima mo wisiyóló beterópóló, ama taketi donoróló muló beterapó.

¹⁷ Abraham-né kisipa tiki tiró betere ala Kótóné kçae kolóló, sú sale sukamó, Abraham ą kisipa tiró bitu, ama naalema Aisak dóló simó sukulaa dalóló Talepaae hale melaai yalepó. Kótóné ąpaae wisi ala eraalopó yale fo tuérutei, ama mo betä betere naale daai yalepó. ¹⁸ Take Kótóné ąpaae duraalu,

"Naao naale Aisak-né detere naalené naao doi muuaire fake firaalopó," erapó.

¹⁹ Ti Abraham-né ama ai ala yaleteita, mo ti sukutere whj Kótóné ama súmó kepaaraalopóló kisipa mutu yalepó. Até yaletei, ama naalema Aisak ą sukóló momó kepaayale whj kaae aopa dape salepó.

²⁰ Aisak ą Talepaae kisipa tiró bituraalu, ama naale Jekop-ró Isotamo nalopaae betaaire alamó kisipa mutu, foné atimaamo wisiralepó.

²¹ Atéyole kaaetóró, Jekop ą Talepaae tué tiki tiró bitu, ą felekemó sukgairaalu, ama dotó tiki tómó tiróló daalu, naalema Josep-né naale tamo foné wisiróló, Talepaae mo kée yóló momayalepó.

²² Josep kisipa tiróló bitu, ą sukgaire be dë feleke depa, kale Israel fake so whj Isip hae kwia taaróló, torokó faalopóló kisipa mutu, atimapaae ama diri sóró fae yalepó.

²³ Isip hae kwia teteróló kaae tare topo whjné Israel so whjné naalerape dae yóló tukóló mulélipakalepó. Ai fo epatei, Moses-né hamaró alimatamo wini, Talepaae betä tué tiki tiró bitu, ai naale wisinaale daqsóró, wélié sore tuqmó ą hyó mulalepó.

²⁴ Moses doayóló Talepaae kisipa tiki tiró bitu, ą topo whj Fero senaalemané naalepó yaqse yóló fo mulalepó. ²⁵ Moses ą sawa sukamó maaté tó tikimó felétere dowi ala yaai kisipa muni, Kótóné so whjpaae erótú betere sekéi ala ąpaaekélé erópóló kisipa mutu, Talené so whjtamotei toune felepó. ²⁶ Moses ą so whj teteróló kaae tare seké Kerisoné ala erótú beteremó, faleyóló haleratere ala kolósu, Isip haemó mole wisi wisi ąla kolósu yalemó, Kerisotamo betere ala mo doasi ke boleteiné take nalopaae Kótóné dupu wisi melaalopóló kisipa mutu, ą ai ala sysa felepó. ²⁷ Moses ą Talepaae kisipa tiró bitu, kale Isip hae kwia teteróló kaae tare topo whj fopaae buóló, ąpaae sekéi ala eraqsórópóló wini, Isip kwia taaróló felepó. Ti noatepae, aita kelené kelenire seké ama kelereteiné, ama yaai dere ala betä hale yó taruraalu yalepó. ²⁸ A Talepaae kisipa tiró bitu, Kótóné doteyale whj dele ensel-né Israel fakené topo naalerape daqsóró, bosene fele be dëmō ąla detere alaró wā sipsip hupu malené samea dilatere alatamo, Talené ąpaae yae ala deté fu betalepó.

²⁹ Kótóné so whj Talepaae kisipa tiró bitu, sonaai wēi kela tuqmó tukóló, mo ere hae tiki kaaemó atima teyóló felepó. Tétepa, Isip

fake atimakélé Israel fake yale kaae tēyóló felemó, wēiné atimatei mo ti alurélipakalepó.

³⁰ Talepaae kisipa tiró bitu, Israel fake so whj wēikeró be dēmó, Jeriko be hulua bopére dopóku bo-laa aqró bopé yóló kutu betalepó. Atéyalemó, kale doasi dopóku ama kōleaanétei kolokóló derepelepó.

³¹ Moni saairaalu nópu nuku betale so Rahab ą Talepaae kisipa tiró bitu, kale bóe sáfele whjrape ama bepaae wisiyóló dape salepó. Téyleteiné Talené fo tukóló dowqae fu betale so whj fea dóló kemeróturaalu, ą betä hásokó telepó.

³² Atimané ai yale alarapemó yälo kae me noa fo yaaloé? Kale doasi doi mole kisipa tirale whjrape Kideon, Barak, Samson, Jepta, Depit, Samuel, mepaae Kótóné kóló whjrapené yale alakélé fea diapaae dekéró uätei, yaaitere be dë dekéró munipa taalatapó. ³³ Ai whjrape atima Talepaae kisipa tiró bitu, mepaae teteróló kaae tare topo whjrapetamo bóe dóló atima teteróo, so whj mo wisiyóló kaae taru donoi ala eróo, Talené atimapaae melaalopó yale qla mo sóo yalepó. Atéró Talepaae kisipa tiró bituraalu, whj dó nokole haq layon-rape külumu faaralepó. ³⁴ Whj dokole doasi simi surukó fóo, whj dele fosói sepakekélé hásokó fóo, dua erapó. Atima mo whj bépatei, Kótóné doasi fotoko bulalepó. Tétu, atima bóe duraalu doasi fotokné kae kae hae kwiamó wale bóe whjrape dóló mo ti kemeratepa, mepaae hásokó fele whjrape ti botokó dapo yalepó. ³⁵ Mepaae sorape atimané naale senaale ó omaraope sukäletei, momó kepaaratepa atimapamo betamó bitua yalepó. Mepaae so whj atima kisipa tiró betepa, mené doasi susupui

ala eróturaalu, diaq teraayóló faraalopa, Talepaae dowi teka fo yae yóló setua yalepó. Ai ala depatei, atima sukutepa, momó kepaayóló Taletamo wisiyóló betaalopóló kisipa mutu, atei kaae fo yaalo meipó, dua ipakalepó. ³⁶ Mepaae so whj faleyóló fokosoi ala yóo, mepaae so whj ti dirii képiné dokóló dipula beteróo dua yalepó. ³⁷ Mepaae so whj kapo duné dóo, mepaae ti ni tikitere saw fosóné fosóné tuámó tekéetamo yóo, mepaae bóe dele sepanené dóo, dua ipakalepó. Mepaae so whj hóko kuturaalu kutikélé nokole qla ó bekélé meitepa, sipsip ó meme hupu sekäq bukutua yóo, Atima mo yoleale betepa, susupui alaró kae kae dowi alatamo eróo dua yalepó. ³⁸ Atima atei kaae seké su betale so whj kolósu, i haemó betó mole mo so whj kolósu depa, seké sere so whjné atima mo belei aqróló teraae falapó. Seké sere so whj atima torokó kuturaalu, kópu kqae fi tikimókélé, hasi fosómókélé, kapo dolomókélé, hae dolomókélé, hóko fité kutua ipakalepó.

³⁹ Ai dosqayale so whj atimakó mo betä whjnékélé Talené melaalopó yale qla sinipatei, kisipa tiró betere ala kilitu, Talené mo wisirapóló atima dukiralepó.

⁴⁰ Atimapaae erale alaró däpaae eratere alatamo, touróló eraté fóló mo ti kemerópóló, Kótóné atimapaae erale ala bosenóló, däpaae eraaire ala wisinaale ama tukóló mulalepó.

12

Kótóné ama naale senaale kópaae fupa, donoróló deké sua dapó

¹ Térapa, Kótóné doasi alarape eratepa kelalepóló u bope deté wale so whjné däq bopéró beterapó. Atérapa, Talené atima tao

sóró erale alamó kisipa tiratere kilitu, dą sururu yóló furaalu, mepaae bi pire qla qla taae faloo, dą hapale dée nópóló ekeleperatere dowi ala taaloo, yaalopó. Tétu, Talené muló betere dälemó sókó faairaalu, naase hale sururu yóló fótóró tawiépe. ² Atéró furaalu, kisipa tiratere alakélé amatóró kaaróló, mo ti kemeratere alakélé Yesunétóró dua dapó. Térápaa, dąné kelené ai seké ątóró kikéyóló kaae tawiépe. Ti take nalopaae hajtere ala mo eratepa kelaalopóló kisipa mutu, ai seké ą filipaa ni tómó doasi sekéi ala sóo, halei ala eratepakélé me qla meipóló hale siré fóo yalepó. Atéyale klılipaae ą hepen-paae fóló, Kótóné fea ala teteróló kaae tare tikimó, ama turu naase dëmό betalepó. ³ Ti take dowi ala dere whjrapené Yesutamo bóe duraalu, sekéi ala ąpaae eratepatei, hale beleté fu betalepó. Atérápaa, diapaaekélé sekéi ala eratepa, diq fomoyóló haepaae derepaqsóró, ama ai ere alatóró kisipa muae.

⁴ Mepaae whjrapené dowi ala fakerótú betepa, atei kaae dowi ala dorapóló diqne sesé deremó, diq dóló samea sókó fatere ala ini, teópó. ⁵ Ti diaqta, Talené ama naalepóló keteké bulótú, ere fo diaaq kisipa keteró beterapó. Ai fo i ape.

“Yalo naale-ó, Talené ya donoróturaalu dóló supurátepa, ai bete munire ala dere nisi yaqse.

Aita, diaaq du betere dowi alamó diq foné sirapa, seké duraalu, hóyóló taalaqse.

⁶ Ti noatepae, Talené ama hosaa mulu yaala sókó fu betere so whj donoróturaalu dóló supuróo, ama naalepóló dape sere naalerape atimané hásokó

fole alamó kwia melóo, dua dapó,” erapó.

⁷ Diapaae sekéi ala erótú betepa, ti aita diq Talené ama naale donoróturaalu dere alapóló kisipa mutu, beleté fu betae. Ti mé naalekó donoi ątpaae fópóló, ama alimané foné sóró dele ala dumí? ⁸ Kótóné naale senaale fea hásokó fupa donoróturaalu, supuróló dua dapó. Diq hásokó foilemó, Talené dóló supurénitepa, ti diq ama naale senaale bitini, hóko naale senaale ai ape. ⁹ Ai fotamo olekeyóló me dere fo i ape. Dą fea kópaae fole sukamókélé, mo hale betere sukamókélé, sekéi ala beleyópóló fotokó bulóturaalu, i haemó betere ayarapené dą donoróló supurótua deretei kisipa muae. Atétere alata, atimané mo dono dapóló kisipa mualepó. Ai ala mo ti bosenóló, dąné kepe teteróló kaae tare Ayané dą donoróturaalu dóló supurátepa, ti ama erópóló ą aqmó sukóló betenérapó. ¹⁰ I haemó betere dąné mo ayarapené dą tı wisipaae fópóló kisipa mutu, donoróturaalu sawa sukamó maaté dóló supurótua dapó. Tépatei, dą Kótóné ama kae ere wisi ala tuamó beterópóló kisipa mutu, dą kópaae fupa ama donorótú beterapó. ¹¹ Donoi ątpaae fópóló, supurátepa sukamó felé dumí, supu dua dapó. Téyalotei, ai alané donoróló asa dere so whjta, take nalopaae hosaa muni deyóló mo dua betere alaró, mo donoi alatamo atima tuamó epa kelaalopó.

¹² Térápaa, sekéi alané diq fótururóló Talené ala diaaq erótú beteretei haepaae derepaqsóró, béré hó naase fotokó bulatere ala du betae. ¹³ Diaaq doalére hó mo ti doyaqsóró, diq kwęyaaire tı mo wisiyóló alejaye.

Kótó hóróló sisópaae eraqsóró

hotowaró kaae tawae

¹⁴ So whj featamo bóe dóló hóle sere ala ini, Kótóné ama hosaa muni deyóló dua betere alaró ama kae ere alatamo, dij tuapaae erópóló, keteké butu betae. Ti Kótóné ama mo kae ere ala munire so whjta, Tale mo kelaalomeipó. ¹⁵ Diákó me whj ama hékkesere ala sya furaalu, Kótóné hamokoróló hále tao sere ala hásokó faqsoró yae. Tétu, diaaq ne notamo mutere dowi hasekçai kisipa so whj feapaae tokóló, me whj doraqsóró, mo hotowaró kaae tawae. ¹⁶ Diákó mepaae so whj nópu nokole ala ó Kótó faleyóló hóko betale whj Iso kaae betaçse. Ti Iso ąta, alimané mómu ąla ąla saaire topo naaletei, ą wotepa ai mómu ąlané betş be démó naaire ąla nomatamo dupuyalepó. ¹⁷ Atéyale kılıpaae kale sekéné ama alimapaae ąkélé wisiratere fo yae yóló woletamo yaletei, alimané ama dere fo mo wosenipó. Atétepa, ą woletamo yalemókélé, ama tué tiki feteyaaire suni, mo hapólu yalepó.

¹⁸ Take Talené so whj fea touyóló bitu, kelené kolóló olaa dere hasi fosó erepó. Ai hasi fosómó si dóo, be mo diliki yóo, doasi beséró hali tikitamo wóo, mepaae mo winé sini alakélé eróo, dua yalepó. Ti dijta, atére hasi fosópaae wénipó. ¹⁹ Ai hasi fosómota, ukulumó wuti hale yóo, mené fo fakeyóló depa wosoo duraalu, atima atei kaae fo wosetere hórapa, me yaçse du betalepó. ²⁰ Ti noatepae, Talené atimapaae yóló mulóturaalu,

“Ai hasi daale felekepaae so whj ó hupu, na ó kae kae ąla fupa, ti kapo duné dóló sukunae,” ere fo atima wosaleteiné faalo wiyalepó. ²¹ Moses-né ai hasi fosómó mo winé sini ala du betepa kolóló, i fo erapó. “Ę mo winé sukuturaalu diri furu furu dapó.”

²² Ti dijta, atéyale hasi fosómó wóló bitini, mió dij betere hasiné doita, Saion-pó. Ti dij wóló ai betere tikita, hepen bemó Kótóné ama teteróló kaae tare doasi Jerusalem be huluapó. Ti dijta, ensel-rape ni sóku kaae mo dekéró touró bitu, hékkesetu betere tuamó wóló ai betere ape. ²³ Aita, Talené ama topo naale senaalepóló sóró beteró betere so whj fea touró betere tikipó. Ti ai so whjné doita, hepen-mó aseyóló muló beterapó. Ti dijta, so whj feané dere ala taletere Kótó baterapaae wóló, ama take donoróló baterale so whjné keperape betere tikimó, ai betere ape. ²⁴ Dijta, ama so whj tao saalopóló yóló mulale kisi fo dirirale tuş whj Yesu baterapaae walepó. Ti ai sekéné ama samea so whjné tikimó apuróturaalu yale foné Abel-né sameané dorae yale fo teteró beterapó.

²⁵ Diapaae ai fo du betere seké dijané sisópaae eraqsoró yae. Ti noatepae, Kótóné kutó dirale mo hae whjné so whipaae duraalu, “Diaaq hóko du betere ala taarénitepa, ti Kótóné kwia melaalopó,” dere fo woseni, sisópaae eraleteiné dowi kwia matere ala atimané mo salepó. Atérapa, hepen bemó betere sekéné dere fo sisópaae erateremó, atimapaae ai erale ala mo bosenóló, dápaae melaire dowi kwia netéró hásokó faaloé? ²⁶ Take Talené ama fo yalemótei hae wore ipakalepó. Téyaletei, mió ama i ala yaalopóló muló beterapó.

“Taketa, hae maaté yálo woreraletei, mió ti şaró haetamo wusuró woreraalopó,” erapó.

²⁷ Momó woreraalopó dere fo bete i ape. Wore ini, dirire alaró ąla ąlatamo ti enópóló, Kótóné aleyóló muló betere ąla ąla whaaló yóló

wore deretei, ti ama woreróló mo aluraalopó.

²⁸⁻²⁹ Kótóné ama teteróló kaae tare alata, mené wore worekélé mo eranénipó. Ti däta, atére ala tuapaae fóló beterapa, Talepaae mo kée yóló, dä witamo ą aqomó sukóló bitu, hékese yaaire ala betä du betaalopa sae.

“Ti noatepae, dä teteróló kaae tare Kótó ąta, ąla ąla fea doló kemeratere si sú beterapó,” erapó.

13

Mo kemeróturaalu keteké bu-lateré fo

¹ Mepaae no netamo yaala sókó fole ala hosaa mo turóné yó tawae.

² Uké wale whj diaaq bepaae wisiyóló dape sóró, ąla melóló firatere ala taaréni, mo yó tawae. Ti noatepae, take mepaae whjrape atima mo koleaa whjné *enselrapetei*, mo whj nisiyóló dape sua erapó. ³ Mepaae no nerape *dipula* betepa, ti diąkélé atimatamo *dipula* betere aq yóló, atima kisipa hale yó tawae. Tétu, mepaae whjrapené naao no nepaae sekéi ala eratepa, diąkélé ai seké sere aq yóló, atima kisipa hale yó tawae.

⁴ Soró whjamo dokotere alata, mo donoi alapa dia feané hale horótua betae. Whjró sotamo dokore ala folokole yaqsóró, so whj kaetamo fiyóo, whjklé so kaetamo fiyóo momókó yaqse. Ti noatepae, atei kaae nópu nokole alaró kae kae nópu nokole alatamo du betere so whjta, Kótóné taleyóló dowi kwia melaalopó. ⁵ Dią betere tuqmó *moni* mo doasi bete mole ąla nisiyóló diąné tué tiki turó ai ąlapaae momókó mulaqse. Téni, meteró ąla ąla mupa, ti aitóró súpóló kisipa muae. Ti noatepae, Kótóné duraalu,

“Ę diątamo beteretei taaróló, metikpaae mo faalomeipó. Téturaalu, yalo diaq tao su betere alakélé hale yótóró tawaalopó,” erapó.

⁶ Ai fo wosetu dä whaaliani, ha-lainé i fo dua dapó.

“Talené ama ę tao sóró mo wisiyóló kaae tareteiné, mo whjné ępaae noa kaae sekéi ala eratepa ę wiyaalomeipó.”

⁷ Take Talené alamó folosóró fóló, diąpaae Kótóné fo i ape yóló yó melale whjrape atima Talepaae kisipa tiró bitu du betere ala kaae kolóló, noa kaae du wisi olepa, ti ai ala diąnékélé suróló yae. ⁸ Yesu Kerisoné ere alata, take bitiré walepaaekélé, mió i betere alimókélé, nalo betaaire alimókélé, mo betä kaae alatóró hale yó tarapó.

⁹ Térpa, mió diaaq wosetu betere fo wisi taaróló, kópaae falaairaaalu, mepaae whjrapené kae fo yó matepa, mo dere nisiyóló wosaqse. Kótóné keletómó wisirapó yópóló, ąpaae moma yóló nuku betere ąlané atima fotokó bulóló wisiraaire fotokó bunipó. Tépatei, dä fotokó buóló wisiyóló beterópóló, Talené hamokoróló tao sere ala dä tuapaae eratepa, ai ke bole alañé betä dä mo wisiranérápó. ¹⁰ I haemó mo so whjmó Talepaae momaratere whjrapené dñé momatere kapo tómó bilitere ąla naaire sunipó.

¹¹ Mo so whjmó Talepaae momaratere topo whj *bulmakau* hupu samea sóró Kótópaae momaraai, mo kae tukóló muló betere be kepaae fóló, so whjné dowi ala kemerópóló ai samea dilótua dapó. Tétua deretei, mo hupuné tikita, ti so whj betere tiki taaróló, be bela dëmó sukylaa dalótua dapó. ¹² Atétere kaae, Yesuné ama sameanétóró so

whjné dowi ala kemeróló, mo kae so whj beteróturaalu, a doasi sekej ala sóró doasi be hulua bolaare dopóku aqmó sukalepó. ¹³ Térpa, ama tikimó sale halei ala dappaekélé erópoló, be taaróló a suka tipaafaa faalopa fiépe. ¹⁴ Ti noatepae, dä mo ti betaaire doasi be hulua mekó i haemó tēnipó. Téretei, take dä mo ti betaaire doasi be hulua kelaai kisipa mutu, dä kaae tawóló i betere ape.

¹⁵ Térpa, Yesuné dä fotokó bulatepa, mo wisi ola Kótópaae mótu dere kaae, Kótóné ama doi sóró horatere ala suka fea yó tawaalopa sae. Ti dä teteróló kaae tare Kótó a etei kaae Tale beterapóló, ama doi sóró horatere alata, kutómó ola wisi su dere kaae erapó. ¹⁶ Mepaae ola ola yagyátere so whj tao sóró matere alaró eratere wisi alatamo kisipa keterení, hale yó tawae. Ti atei kaae alata, Talepaae hale matere ola wisi kaaepóló Kótó a mo hékeserapó.

¹⁷ Diq Keriso so whj kaae tare whjrapené dere fo wosóló, atimané teteróló kaae tare aqmó beta. Take nalo Talené atimapaae so whj netéró kaae tawalee? yóló wosetepa, atima etéró kaae tawalepóló tokó melaalopó. Atima kutó hékesetamo diyópoló atimané dere fo wosóló sya fae. Ai ala initepa, ti atimakélé kisipa sekétamo dituraalu, atimané ditere kutóné diq tao sere alakélé yaalomeipó.

¹⁸ Talené dä tao sópolo marótú beta. Djané du betere ala djanétei taleyalemó, so whj dilikitere ala me bunipó. Djané du betere ala fea so whjné taleyóló, mo dono ala dapó yópoló, i ditu betere ape. ¹⁹ Yalo diapaae i dere fota, e diatamo betaai hapale wópoló, momarae yóló dapó.

²⁰ Kótóné so whj tao sóró mo ti muó tawaaire fo, Yesuné ama sameané diriróló mulalepó. Atéreteiné, bóe firóló mo dua betere ala kaarótú betere Kótóné, dä teteróló kaae tare whj Yesu a momó kepaaró beterapó. Atéró kepaarale seké ata, Talené *sipsip* hupurape kaae tare doasi fotokó bole topo whj beterapó. ²¹ Ai Kótóné ama kisipa mole ala diaaq mo súmó erópoló, amatei wisi wisi alaró wisi tuétamo diq tuapaae mo súraalo ai ape. Atétu, Kótóné a hékesé yaaire ala Yesu Kerisoné dä tuapaae erópoló yae. Ai sekéné doi doasi mulóló, hale sóró horatere ala hale deté fu betae. Mo kée téyópoló yae.

²² No nerape-ó, yalo halekeróló i dere aşeta, diaaq wosóló kisipa yaaitere su i dere ape. Térpa, Kótóné ala etéró erae yóló aşemó keteké bulóturaalu, i deté wou betere ma fo wosaalo hó yaqse.

²³ Djané no Timoti *dipula* sókó wóló beterapóló, diapaae i dere ape. A e beterepaae hapale wapa, ti dämo wusuró diq kèle waai kisipa mutapó.

²⁴ Diq teteróló kaae tare whjrapero Kótóné mo kaae beteró betere so whj featamopaae yalo koleó dapó yae. Itali hae kwiamó wale Keriso so whjnékélé diapaae koleó dapó. ²⁵ Talené ama hamokoróló tao sere ala diq fea tuamó muó tanópoló yae.

Jems

¹ I dere asēta, Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné kutó diratere whj Jems-né dapó. Dia Kótóné ama 12 fake so whjrapetei torokó faróló, kae kae tiki daae mole so whj kuamó betó mole no nerapepaae koleó fo i dere ape.

Sekēi alané dğné tué tiki tiiró betere ala kqae kolóló sú sirapó

² Yalo hosaa mole no nerapepó, mepaae kae kae sekēi alarape diapaae wapa, ita ę kqae kelaai dapóló hajné sukutu betae. ³ Ti noatepae, ai wou betere sekēi alarapenéta, diaaq Kótópaae tué tiki tiró betepa kqae kólóló sú ai sere ape. Ai sú sere alanéta, diaaq du betere wisi ala taaréni, yótóróti tawópóló fotokó bulótú beteretei, dğané ai tuére ape. ⁴ Ti atétu betere alanétei, diaaq hosaa tuamó wisi ala mulu, whj wisinaale beteraté fole ala tuamó tikini, hale deté fóló kemene fole kwiamó sókó fópóló yae. Téturaalu, me alakókélé yayani, mo turó sú yaalo ai ape. ⁵ Diąkó mepaae so whj detamo Kótóné ala eraairaalu fosó fosoi kisipa tiki wisi yayatépa, ti mo turó mótu betere Kótópaae wosae. Atétepa, Kótóné wosóló taaréni, ą mo hamokore sekē betereteiné dia feamó mo melaalo ai ape. ⁶ Téyaalotei, mepaae whjné Kótópaae woseturaalutamo ępaae i ala eraalopé neyqalorópó yóló kisipa tamo muni, mo ępaaetóróti kisipa tiki tiró bitu wosae. Ti atei kaae kisipa tamo mutere so whjta, beséné wēi upaae só fua, ipaae só wuatere kaaené kelerapó. ⁷ Atei kaae kisipa mutere whjné Talepaae kematere ola mo betqökélé saalo nisi yaqse. ⁸ Ti ai sekéné ama kisipa tamо moleteiné, ama dere alarape fea

diriyóló bitu ini, hale tómó dakeró bitu dua dapó.

⁹ Ola qla meiyóló hale yoleale betere Keriso nota, doasi doi mulapóló hajturaalu bopé faketu betae. ¹⁰ Ata atétu betaalotei, fea qla qla tare néli whjta, doasi doi muni, sókó dei beterapóló bopé faketu betae. Ti noatepae, néli whjné ama dere alata, kale hale yó mole ne fua hapale dulukó fu dere kaae yaalo ai ape. ¹¹ Atétere kaae dirii suka duraalu, suka supuné ere qla sóku botó yóló dulukó durupuraalu, ama ere au kelené kelaalo kokó yaletei dotua dapó. Atétere kaae, néli whjné ama du betere ala deté fu betepatei, alu deté fu betaalo ape.

¹² Whj me de ępaae doakale sekēi ala wapatei, haepaae derepéni, beléetóró tare whjta, Kótóné wisiró betereteiné hajné sukutu beterapó. Ti noatepae, ai sekēi alané kqae kelaai sú siré fu beteró kemene folepaaekélé haepaae derepéni, diriyóló daapa, ti atétere whj sururu yóló fu folosóró sókó fole whjné topo tao su dere kaae, mo ti betere bete saalo ai ape. Ti ai betere beteta, Kótóné ępaae yaala sókó fole so whjmó melaalopóló, taketi ere ęlapó.

¹³ Me dowi ala yópóló sú seremó me whjné duraalu, ita ępaae Kótónétei eratapó fo ekesé. Ti noatepae, Kótó ą dowi ala yópóló, me alané sú seni yóo, amakélé me whj dowi ala yópóló sú sóo, dumipó. ¹⁴ Tétumitei, hupu dópóló he ténoló ama ekelyóló nokole qla he dolomó mulótú dere kaae, dą so whj dokó feané hosaa tuamó mutere kisipanétei dowi ala yaai ekelyóló, au nuku beterapó. ¹⁵ Atéró au nóló kisipa sere alané sorape naale derótú dere kaae dowi ala kaaratapó. Atéró naale yóló ęlumétepá ditu dere kaae, ti

kale dowi ala foparóló hägeamó depa kilitua dapó. Atéró kale naale doayóló mo doasi whj bitu dere kaaeta, dowi ala faketuraalu sukutere ala kaaratapó.

¹⁶ Yalo hosaa mole ne norape-ó, mené kapala fonétei dią dilikaqşóró yae. ¹⁷ Dañé Aya ą ó hepen bemó ere de wisinaale tuámó bituraalu, dą i haemó betere so whjpaae wisi alaró wisi qlatamo betere dokq fea mo turó mótuá dapó. Ai sekéné ama dere alata, whj sukamó daatepa aso hälketu, folotu dere kaae dumipó. Betere dokq fea ama erótü betere alata, mo betq kaae alatóróti eró tarapó. ¹⁸ Dañé kale mo fo wisi woseté fu betereteiné, ama naale senaale beteraii dapóló, amatei dą sóró beteralepó. Taketi Talené ama kaaróló muló betere qla fea yó mupatei, dąta folosóró doasi topo qla baterópólópó yóló kisipa mutu, deyóló beteralepó. Atéreteiné dąta mo ama so whjtóró beterapó.

Dere fo wosóló taaréni, sya fae

¹⁹ Yalo hosaa mole no nerape-ó, i dere fo mo wisiyóló wosóló tué muae. Dią feané kale fo wisi woseturaalu, deka ini, keteké buóló mo wisiyóló wosae. Mepaae fo yaairaalu, hapale hqko ini, mo dua tué tekeyóló yóo, me whjné yä fopaae buópóló sesemeratere fo depakélé, kisipa tekeyóló me qla meipóló mo dua betóo, yae.

²⁰ Ti noatepae, mo whjné atéró fopaae butere alané Kótóné ama mo donoi naale senaale beteranée yóló mole kisipa eranénipó. ²¹ Térapa, Kótóné keletómó mo kelaalo sonaalei dowi alaró i hae kwiamó mole kae kae dowi alatamo momó kae ini, mo ti taaróló kisipa keterae. Atéturaalu Kótóné fota, dą aluyaqşóró tao saaire fopa, qla wae hae wisimó

bitu dere kaae, naao tiki tuápaae derepópóló mo keteké buóló sae.

²² Kale fo hale woséliné maaté wosóló taalatepa, ti naaotei kapala yä ai dilikitu betere ape. Ai ala ini, ama yapaae erae du betere fotóróti mo eró tawae. ²³ Mepaae whj dené Kótóné fo wosótá deretei, ama yae dere ala mopóló erénitepata, ti etei ala dere kaaepó. Whj betqné ama kelepaas klas-mó fopeyóló, ą faaire tikipaae fulapó. ²⁴ Atéró furaalu, ama kelepaas etei daapa kelalepóló kisipa yó tani, mo hapale téti keterótua dapó. ²⁵ Téretoi, Kótóné ama tukóló muló betere fo dokonaleteiné so whj dokóló moletei hale fópóló erótü beterapó. Mepaae whj dené ai fo wosóló kisipa keteréni kutirimó mulóló eraté fu betepa, ti até dere whjné ama du betere ala tuámó Kótóné ą wisiraalopó.

²⁶ Téretoi, mepaae whj denétamo ą Kótóné ala erótü betere whjpó du bitutei, ama dere fo fea wisiyóló tué tekeyóló ini, dowi fotamo dekaaporóló du betepa, ti ama ai dere fonétei ą dilikóló, Kótóné ala erótü betereteiklé mo hale qla kaae aleratapó. ²⁷ Dañé Aya Kótóné keletómó so whjné Talené ala eróturaalu, kae kae alatamo hosekéní, mo donoi alata, i ape. Bokonaale naale senaaleró wulia sorapetamo sekę yaqşóró tao sóo, depa, ti Kótóné ama mo donorapóló kisipa muaalopó.

2

Doi mole whj wisiyóló dape suraalu, doi munire so whj sisópaae eraqse ere fo

¹ Yalo no nerape-ó, dą teteróló kaae tare Tale Yesu Kerisota, Kótóné ama kae ere de wisi naale ą tuámó fjanapó. Atéró betepa dą apaae tué tiki tiróló

betere so whjné, mepaae doasi doi mole whjrape dape suraalu, mepaae sókótei betere so whjrape wisiyóló dape sinitere ala yaqse.²⁻⁴ Atéturaalu, diaq betapaae touratere suksamó *kold kapané* aleyale bi naasemó bulóló kutikélé kelaalo kokqi deróló wale whj wisiyóló dape sóró ni fake wisimó beteróo, dowi derqakele kuti deróló wale yoleale whjmo tumó daayaé ó q betere aq keya tómó hqko betae yóo, dere-a diaq Talere kaae kele fosóru, tale du bitute? Diaaq atétere alanétei dowi kisipa mutu me whj só deratere whj su ai betere ape.

⁵ Yalo hosaa mole no nerapeó, i dere fo mo wisiyóló wosae. I haemó betó mole so whjrapené duraalu, ai whjrapeta, me qlakélé meiyóló mo yoleale yóló beterapó dua dapó. Tépatei, ai whj kisipa tiki tiratere ala mo turó yópóló Kótóné amatei sorokó su yóló kae beteró beterapó. Atéró, Kótópaae yaala sókó fu betere so whjrapené ti Kótóné teteróló betere ala sópólópó yóló muló betere fo dokonóturaalu, take atimané mo saalopó.⁶ Tépatei, diaaq yale alané atima yoleale yóló betere whjrape hale seróló só ai derale ape. Kale doasi *moni* tare néli whjrapené noa alamaaté diaappaee erótua déró, diaaqtetí tué tekeyae. Diaq dilikqló diaaq tare qla sua yóo, diaqamo fo tokótamo yóló só derótua yóo dere-a, némaaté dua de?

⁷ Ai whjrapeta, diaaq tikimó muló betere Talené doi wisinaale dorótua betere ape.

⁸ Dá teteróló kaae tare Tale doasi whjné asémó yae yóló muló betere fo wisinaale i ape. Naaotei yaqse yaala sókó fu dere kaae, mepaae so whjpaækélé atéró yaala sókó fu betae. Atétu betepata, ti mo wisi ala ai du betere ape.⁹ Tétu bitutei,

me whjmo wisiyóló dape sóró wisi ala eróo, me whjmo wisiyóló dape sini yóo depata, ti kale yóló muló betere fo tukóló dowi ala ai dere ape. Atéturaalu, ai kale yóló muló betere fonétei yaqso deró beterapó.¹⁰ Ti noatepae, Kótóné yae yóló muló betere fo fea mo wisiyóló sya fóló erótua bitutei, betq alakó hasókó fóló depata, ti Kótóné yae yóló muló betere forape turó ai tikire ape.¹¹ Ti noatepae, fo yóló mulóturaalu, so olémi naqse dere sekénétei whj daqse fokélé tukóló muló beterapó. Mepaae whjné so olémi nokole ala ini, whj dele alamaaté depa, ti ai whjta kale yóló muló betere fo tikitú betere whj ai betere ape.

¹² Mepaae whjinétamo i yae yóló tukóló muló betere fo sya fóló erótua betepa, ti ai whj me dowi alané só deréni, wisi kisipa betq muóló hqle fópóló eraalo ai ape. Atéró hqle fópóló eratere alané take waairessa suksamó doasiné yóló muló betere fo kolósu dñé du betale alaró du betale fotamo kolósu yóló taleyaalopó. Téyaalopa, diaaq dere foró du betere alatamo hotowayóló kaae taru, kisipa tekeyóló du betae.¹³ Ti noa yaqso meipó. Mepaae whjné me whj kóletere alakélé ini, dupumaaté saalopó du betepa, take doa Talené taletere suksamó apaae kóletere alakélé ini, ama yale dowi alamó kwia tokó mótu mo donotóró melaalo ai ape. Téyaalotei, mepaae whj dené me whj kólené sukuluraalu me qla meipóló taalatepata, ti ama yale dowi alamó dupu melaai yaletei, teteróló aluraalo ai ape.

Tué tiki tiratere ala sya fóló mo erae

¹⁴ Yalo norape-ó, whj betqné duraalutamo qata Kótópaae tué tiki tiró beterapó du bitutei, ama me wisi alakó initepa, ti ama

ai du betere ala wisirapóló tué mute? Atei kaae tué tiki tiratere alané ą aluyaqsóró súmó tao senénipó. ¹⁵⁻¹⁶ Motamo mepaae no ó nené ama deraaire kutiró naaire զlatamo meipa kilirutei, diąkó betą whjné apaae duraalu, “Ya mo wisiyóló fóló ola nóló, noke fitukélé wisiyóló fiyae,” fo dutei, ama yayare զlarape tao sóró menénitepata, ti naao ai dere ala fea wisirapóló kisipa mute? ¹⁷ Atérapa, naao mo dere alakélé tué tiki tiratere alatamo surópóló dekaaporóló ini, tué tiki tiró betere alamaaté epa, ti ai tué tiki tiró betere ala sukóló mo hágé ola kaaené kelerapó.

¹⁸ Térapa, whj mené etei kaae fo yaalo ai ape. “Naao du ya Kótópaae tué tiki tiró beterapó fota ai dapa, yalokélé wisi ala erótú beteretei kaae kelaai dámó i ala yaalopó. Wisi ala mekókélé initutei, naao tué tiki tiró betere ala kelaalopa, ępaae yó ąlæe. Yalokélé Kótópaae tué tiki tiratere ala naao kelaasepóló, wisi ala eróturaalu yapaae yó melaalopó,” fo enérapó. ¹⁹ Mo betą Kótótórti beterapóló, naao tué tiki tiró betereteita, ti wisirapó. Kale dowi keperapenékélé Kótó mo beterapó kisipa muturaalu, wiyló diri furu ai du betere ape.

²⁰ Kisipa tiki okoko yóló betere whjrape-ó, diaaq me wisi alakó inituraalutei tué tiki tiratere alamaaté epata, bete muni mo hágé ola kaaené kelepa diriyóló tué muópóló, yalo me noa alakó yó melaaloé? ²¹ Dáne noutere Abraham-né yale ala tué muae. Ama naale Aisak Talepaae hágé melaairaalu, Kótópaae hágé matere ola sukulaa dalaai aleyóló muló betere kane fake tómó beleralepó. Atépa Kótóné kólóló, “Ata, mo donoi whjpó,” erapó. ²² Ti ama kisipa tiki tiróló

betere alaró du betale alatamo touróturaalu yale ala kólóló kisipa muae. Ama yale alanétei Kótópaae tué tiki tirale ala mo turó eralepó. ²³ Até yaleteita, aşemó yóló muló betere fo mo dokonóturaalu erapó. Abraham-né Kótóné dere fo wosóló tué tiki tiró betepa, Kótóné kolóló i whjta, mo donoi whjpó, fo yóló mulalepó. Ą atéró betere ala kilituraalu, i whjta Kótóné mo ama hosaa mole fulumu whj ai betere ape dua yalepó. ²⁴ Ti ai yale ala tué muae. Kótóné mepaae whjné tué tiki tiró betere alamaaté kolóló, i whjta mo donoyóló fole whjpó fo dumí, kale whjné dere alakélé kolóló i whjta, mo donoyóló fole whjpó du beterapó.

²⁵ Até yale kaae, kale nópu nuku betale so Rahab-né kale bóe sa fele whjrape ama bepaae dape sóró firóló, ai kale be hulua whjné atima daqsóró kae tyró fópóló doteyale ala Kótóné kolóló i sota, mo donoyóló fole sopó yóló mulalepó. ²⁶ Atérené sukune whj tuamó kepe bete bitinire kaae, Kótópaae kisipa tiki tiróló bitutei, wisi ala initepa, ti ai kale sukune whj aqrapó.

3

Hape mo hotowaró teteróló kaae tawae

¹ Yalo norape-ó, diąkó me whj Kótóné fo yó matere ala wisiyóló kisipa inirutei, dą fea fo yó matere whjpóló hágé hóko yó mótu betaqse. Ti noatepae, Talené fo yó matere whjrape dąta, mepaae fo hásokó fóló yó melótú beteremó, nalo ama taleturaalu mo doa kwia melaairetei diaaq ai kisipare ape. ² Dą fea kae kae hásokó fole alané dée nalatua dapó. Me whjné ama dere forape hásokó fóló dée nanénitepa, ti ą me alakélé ini, mo whj wisinaale bitu, ama betere

bete turó amatei wisiyóló kaae tanérápó.

³ Atéruraalu, kale *hos* hupu dä whjné faai kisipa mutere tikipaae fópóló *hos* hupuné ama hape teteraire dirii qla kólómó hamunótua dapó. Ai hamunale qlanétei, whjné kisipa mutere tikipaae fópóló, ama tiki turó donorótua dapó. ⁴ Meta i ape. Kale mo doakale wéi kélamó kotere doasi nuku tué muae. Ti ai nukuta doasi qla muoo, ama fole alakélé besé tiki fotokónétei faloo deplatei, kale nuku só kotere whjné ama faai fole tikipaae fópóló, mo sawatamo néli fetetepa kutua dapó. ⁵ Atérú ere kaae, whjné tiki tuámó daale hapeta sawatamo olatei, bopé fake duraalu éta doasi qlapó dua dapó. Mo sawatamo si kelenétei kaaróló doakale si fakeyóló dukuraalu, qla qla fea kuló dokoletei tué muae. ⁶ Atétere kaae, dä whj tiki tuámó kae kae qlarape daaletei däne hape betata, mo si kaaetóróti dukuraalu, kae kae dowi ala kaarótua betere qlapó. Kale wuliné api fulukó furaalu, naaitere mi dorótua dere kaae, hapenétei däne tiki turó dorótua dapó. Kale sawa si kelenétei fakeyóló doasi si duku dere kaae, hapené whjné betere bete turó dorótua beterapó. Ai hapemó dokole si-a momó dýaleyé? Mo apaae derepale dolomó dó tare dowi simó ai dýaley ape.

⁷ Fea kae kae betó mole na, hupu, wuli, kou, ó ba, doa wéi kélá tuámó betó mole qlakélé feata, whjné whaayóló bérótua yóo, mió i alimókélé whaayóló béróo du beterapó. ⁸ Téteretei, hape betata whjné dere fo wosóló aqmó beterópóló mené béránénipó. Ti hapeta, dowi ala yaai keteké bulu, whj dóló sukunatere herei kaae buóló fáñuraalu, ama yaaitere ala taaréni hale yótóró tarapó.

⁹ Ti däne kólómó sókó wale fonétei, dä teteróló kaae tare Taleró Alimatamoné doi hale sóró horótua bitutei, Kótóné ama aso súróló aleyale so whjkélé foné só deróló dorótua beterapó. ¹⁰ Betä kólómótei Talené doi sóró horatere fo yóo, whj fale yóló doi doratere fo yóo, ai du betere ape. Yálo norapé-ó, aita mo enei ala meitei, diaaq ai du beterapa taalae. ¹¹ Betä wéi ámalemótei, wisi wéiró dowi atukü wéitamo wale? ¹² Yálo norape-ó, nose tikimó *Olip* du ó kae ni du oleyaaloe? *Wain* képimó nose du oletua de? Meipó. Dowi atukytamo wale wéi ámalemó wisi wéi sókó wómipó.

*Haemó mole fosó fosói kisiparó
Tale betemó wale fosó fosói kisipatamó*

¹³ Diákó mé whj Kótóné bete mole fo mo wisiyóló tué muluraalu, ama kisipa mole ala eraaí fosó fosóre? Atéró mole kisipa wisi, so whj feané kolópóló wisi alarape hakeamó erótua betae. Téturaalu, Kótóné tué wisi tuámó kaaróló sókó wale mo dua hemée deyóló bitu du betere wisi alane ai fosó fosóre ala hakearatapó.

¹⁴ Tépatei, diaaq hosaa tuámó dei kisipa muóló alale suraalu, ekélé u whj kaae doasi betaai dapó kisipa mutepa, ai wisi ala nisiyóló bopé fake yaqse. Atétu betereteiné kale mo bete mole fo kapala nisiyóló faletu beterapó. ¹⁵ Atei kaae fosó fosói kisipa mutereteita, ó hepen bemó kaayóló dorowómitei, i haemó betere dowi keperapené mulate kisipa ai ape. Ti aí kisipata, Dëi Kepe Wisiné kaaréni, i haemó mo whjné kaaratere kisipapó. ¹⁶ Ti noatepae, etóró doasi topo whj betaitapóló, ama yaaitere alamaaté kisipa muóló alale su betere tuámó hale hoko alarape duraalu, kae

kae dowi alarape sókó wapa ke-laalo ai ape.

¹⁷ Téretei, hepen bemó kaayóló dorowou betere fosó fosói kisipa tики́н dere alata etérópó. Me kisipatamo hosekéni mo betä alatóróti yó tare alata, mo folosóró bete mole ala ai ape. Ai alané sisópaae fopaae fokélé ini, mo dua betere ala yóo, mepaae whjné tué tiki seké yaqsóró tué tekeyóló dua du betere ala yóo, doasiné dere fo wosóló aqmó sukóló dua betere ala yóo, kolené sukóló wisi alamaaté eratere ala yóo, mepaae doa doi mole whjrapetáe eratere ala kaae, hóko sókó dei betó mole so whjpaekélé betä alatóróti eróo dere alata, me kapala fotamo dekaaporóló ini, mo fotóróti buluraalu dua dapó. ¹⁸ Hóle sere ala taaróló, mo dua betaalopó yóló hóle filitere whjrapeta, hosaa muni deóló mo dua betere ala tuámó bitu, kutómó qla wae wisi bilitu dere kaae du beterapó. Atéró qla үlumétepá su dere kaae, so whj feané me alakélé muni, mo donoi alatóró yaalo ai ape.

4

Kótóné teteróló kaae tare aqmó dua betae

¹ Diq tuámó fopaae buturaalu, hóle sere aláró huri dere alatamo-a, noa betené kaárótu betere? Aita hale kaani, kae kae alakó enée yóló ekélé du betere alanétei diaaq tué tiki tuámó bóe dolótú betepa, hóle sere aláró huri dere alatamo ai du betere ape. ² Diaaq mepaae olakó senée yóló kisipa mutu betepatei sini yóo, dijané au nóló whj du bitutei diaaq kisipané senée dere qla mo sini yóo, diq huri yóló fopaae buturaalu hóle su betóo, du beterapó. Diaaq kisipa mutere qla saaitapóló Kótópaae wosen-itereteiné ai senée dere qla sumipó. ³ Diaaq Kótópaae me olakó

qlae yóló wosetu betepatei, ai qla sumipó. Ti noatepae, dijané ekélé yóló senée du betere qla saairalaal ąpaae wosetu betepa ama matepa sórómo, diaaq ekélére ala yaai mole kisipa ama kilitu mórumipó.

⁴ Diq i haemó kae kae du betere alatamo nópu nuku betere so whjrape-ó, i haemó du betere alatamo fulumu du betere betené Kótó hóroló bóe du beteretei diaaq kisipanié? Mepaae whj de i haemó mole alatamo fulumu kisipa mutupa, ti Kótóné bóe whj ai alée fole ape. ⁵ Kótóné asémó yóló muló betere fo i ape. Da tuámó betere Dëi Kepe Wisiné dä Kótóné ama dokore sopa, whj me kaetamo fulumu ini, ątamotóró fulumu yóló beterópóló doasi keteké butu beterapó, ere fo-a bete munipa hale aşeyaleé? ⁶ Téretei, Talené dä ama hale hamokoróló tao su betere tómó beleróló miókél hale tao suatóró yó tarapó. Atétere betené i fo aşeyóló muló beterapó.

"Bopé fake du betere so whj atima yaai dere ala yaqsóró Kótóné sesé yóo, haemó sókó deyóló betere so whj ti ama hale hamokoróló tao sóo, du beterapó," erapó.

⁷ Kótóné ama diapaae eraai kisipa mutere ala erópóló, ama teteróló betere aqmó sukóló mo dua betae. Dowi ala yópóló dee nalatere topo daale kepené diq dee nöpóló șu sere ala ai du beterapa, sesétu betae. Atétepata, ti diq taaróló ą botokó faalo ai ape. ⁸ Atéró diq Kótó betere felekepaae biti wapa, ti ąkélé diq betere felekepaae wóló betaalopó. Diq dowi ala du betere so whj-ó, diaaq bólure naase wisiyóló fukutu betae. Tué tiki dekaaporóló betó mole so whj-ó, dijané mutere dowi kisipa taaróló, wisi kisipa betä diaaq hosaa tuámó

muóló betó muae. ⁹ Atéró, diaaq du betere dowi alamó kisipa mutu, dekené sukóló moló yóló wole du betae. Diaq hëkeseturaalu dö nokole ala taaróló, fomaake kisipa mutu dekené sukutu moló du betae. ¹⁰ Atéturaalu, Talené keletómó diaaqtei mo dua sókó deyóló betepa, ti amatei diaq sóró horaalo ai ape.

¹¹ Norape-ó diásisitei eratere fo yaqse. Whj me denétamo ama no só deratere fo ó eratere fo depata, ti Kótóné yae yóló tukóló muló betere fotei, faleturaalu taleyóló só deratapó. Ti diaaq atéró kale tukóló muló betere fo taletu betepata, ti atétere su kamó diaq ai fo aqmó sukóló bitini, ai fotei teteróló taleyóló só derótú beterapó. ¹² I ala yae u ala yaqse yóló tukóló muló betere fo bete Tale mo betatórti bituraalu, so whj feané yale ala fea amatei taleyóló kwia melaalo ai ape. Ai sekéné amatei so whj aluyaqsóró tao sere ala yóo, mo ti doratere alakélé eró enérapó. Téyalopa, naao be whj so whj taleyóló só derótú betere fo-a, ya Tale kaae bituraalu du bitu de?

Bopé faketuraalu, nalopaae i ala yaalopóló foné hqle hqko yaqse

¹³ Térappa, i dere fo mo wisiyóló wosae. Diaq mepaae whjrapené etei kaae fo dua dapó. Mió ó dö dä me doasi be huluapaae fóló bituraalu, moni saai kae kae kutórape ditu betepa, ba fo betä kemeraalopó dua dapó. ¹⁴ Ti diaaq dö yaaire ala tué inirutei du beterapó. Diagné betere beteta, noa ala kaaené kelere? Hjka epo mupa suka sókó huturaalu, epo hapale turukó falótu dere kaae, diagné betere betekélé ai ala erapó. ¹⁵ Ti ai yaalopó dere fo taaróló, i fo depa wisirapó. Talené ama kisipa mole alapata, ti dä bitiré furaalu, ai ala mo yaalo ai ape. ¹⁶ Ti diaaq

atei ala yaalopó du betere fota, diaq bopé fake duraalu dapó. Atéró du betere fo feata, ti dowi alapó. ¹⁷ Térappa, mepaae whjné eranére wisi ala mupatei erénitepa, ti aita dowi ala ai ape.

5

Néli whjné mepaae yolealere whjrapé sekéi ala eraqse ere fo

¹ Atérappa, diaq doasi wisi wisi qla tare néli so whjrapé-ó, diaaq i dere fo wosae. Diapaae waaire sekéi alamó kisipa muturaalu, wole yóló moló du betae. ² Diagné tare wisi wisi néli olarape fea kélaa yóló, kutikélé ero siné turukóló mo ti ai doró betere ape. ³ Diagné tare, kold kaparó silpa kapatamokélé hoti dakóló ai do yale ape. Take taletere su kamó kale hotinétei diaq só deróturaalu, diaaq tiki mi mo siné kaae dukulé fu beteró kemeraalopó. Até yaairetei, diaaq wisi wisi néli olarape ukusituraalu, betapaae yóló muté hutu betaleteinépó. Até yaaire be dë teópatei, mió kaae sóró seké ai su betere ape. ⁴ Diaaq kutórapemó yó mole qla ülümétepa siré kotere whjrapené saaire moni turó meni, mepaae kwia diaaq kemei dekée sale moninétei diaq só deróturaalu, fo fake yóló ai du beterapa wosae! Ai kutómó qla siré kotere whjrapé atimané dupu sunipóló dere fo Talené ama mo wosetu beterapó. ⁵ Diaq i haemó bitiré wale su kamó wisi wisi olarape diamaaté ekéleyóló nukulé ai fu betale ape. Até deté fu betaleteiné, daaire hupu whaturaalu, serayópóló qla wisiyóló mótu dere kaae, diaaq du betale alanétei diaaq tiki ai botokorótú betale ape. ⁶ Atéturaalu, diaq néli whjrapené me dowi ala inire whjrapetei, diaaq só deróló du betalepó. Diaaq atétepa, atima sesé yaairekélé mo sunipó.

Sek̄ei ala eratepa haepaae derepéni, h̄ale belée tawae

7 Yalo norape-ó, Tale waaire be d̄e teópa, mo dua bitu kaae taté fu betae. Kutó ditere whjné kutómó qla wae biliyóló sukaró halitamo wópóló kaae taruraalu, ama ke kutómó qla wisi saai kisipa mutu, kaae tawóló betere ala kisipa muae. 8 Atétu dere kaae, Tale mo felekemó waalopa, diákélē mo hotowayóló kaae taruraalu diriyóló betae. 9 Norape-ó, diaaq mepaaené dere fo wosetere hóturaalu, no hamoma dokó dokó yaqse. Diaaqtamo ai ala depa, ti fo tokótamo yóló diákélē só deraalo ai ape. Atéró tale dere seké, ti mo felekemó sókó waai t̄u serekemó ai daale ape.

10 Norape-ó, take betale Kótóné kqłó wh̄irapené Talené fo erótú beteremó doasi seké wapa me qla meipóló beleté fu bitipakalepó. Atérapa mió diąpaaekélē sekéi ala wapa, atimané yale ala kaaetóró sya fóló yae. 11 Take betale wh̄irapepaae sekéi ala wou betepa, faleyóló bitu Kótóné erae dere ala yó taté fu betale wh̄irape atimané yale ala kisipa mutu, d̄a mió betere so whjné atima doi hale sórō horóturaalu, Talené tao sórō wisiró betere wh̄irapepó du beterapó. Kale whj Job-paae kae kae sekéi ala wapatei, faleyóló bitiré fóló nalo kemene folepaae Talené ąpaae erale ala diaaq ai kisipa ere ape. Tale ąta, kqlené sukuturaalu, d̄a so whj tao sere ala mo turó fąanapó.

12 Norape-ó, ó hepen bemó betere Talené doi yóló ó i haemó ere ala doi yóló ó mepaae qla ąlarape doi yóló diąné dere fo diriróturaalu malo momókó yaqse. Diąné motóró yaaitepata, ti épó, yaalopó fotóróti yae. Motamo meipó duraalu, ti mo meipótóró yae. Ténitamo, naao yale fo

fotokóróturaalu, kae kae fotamo dekaaporóló depata, ti ai yale fomó Kótóné yá só deraalopó.

Tuę tiki tiróló dere moma

13 Diákó mepaae whj detamo me sekéi alané só deraai depata, ti ai whjné Talepaae moma yópóló yae. Mepaae whj detamo hajné suku betepata, ti ai whjné Talené doi hale sórō horatere wole forape du beteropóló yae. 14 Diákó mepaae whjtamo hepo daae mupa, ti amatei kale Keriso so whj t̄eteróló kaae tanopóló sórō beteró betere wh̄irapepaae momarale wópóló yae. Atima wóló ą boperóló daalu, ama tikimó Talené doimó wel wéi dilóló moma eropóló yae. 15 Ti atima Talepaae tuę tiki tiró bitu momatepa, ai whjné hepo mo wisi yaalopó. Atéturaalu Talené ą kepaaraalopó. Ai whjnétamo me dowi alakó ipata, Talené ama yale dowi ala kwia me qla meipóló hale kemeraalopó. 16 Atérapa, diaaq hepo bete wisirópóló, diąné du betere dowi ala diąsisitei u yó mótu i yó mótu yóló, momatere alakélē u erale i erale du betae. Mo donoi alamaaté du betere whjné dere momata, fotoko boleteiné hásókó feni, dokonótú mo eraalo ai ape.

17 Ti Ilaija ąkélē d̄a kaae mo whj bitutei, atima betere haepaae hali waqşoró keteké buóló momatóró yó tawalepó. Atétu betaleteiné, ba fo sore kemeyóló dou ba fo tuqmó halikélē ani, hale bitiré fipa kalepó. 18 Atéró bitiré fóló, momómo hali wópóló momayalemó, hepen bemó betere Kótóné hali momó anóló, atima betere haemó ere qla qla sokipakalepó.

19-20 Yalo norape-ó, diákó whj betä kale mo fo wisi taaróló kópaae fupa, mené ą momó dapesó wapa i dere fo kisipa muae.

Mepaae whjné atétere wh̄ipaae no-ó, yata kó t̄upaae ai fulapa, t̄u

wisi i mole ape yóló yó matepata,
ti atétere whjné ama noma dowi
alané mo ti alutere tikipaee
faqsóró tao sóo, mo dekéró yó tare
dowi alakélé mo ti aluróo, yaalo ai
ape.

1 Pita

¹ I dere asëta, Yesu Kerisoné doteyale *aposel* whj Pitané dapó. I fota, Pontus, Kalesia, Kapadosia, Esia, Bitinia, i dosayale hae kwiarapepaae dapo dapo yóló betó mole so whjpaae dapó. Ti diäta, Kótóné ama sókó su yóló kae beteró betereteiné, i haemó uké wale so whj kaae ai betere ape. ² Atérú, Aya Kótóné diä kaaraai teópa, ama tuénétei mo ama so whjtóró beterópóló sokósu erapó. Kótóné ama so whjpóló atéró kae beterale alata, Dëi Kepe Wisinétei eró beterapó. Aita, noa ala yaai ini, Yesu Kerisoné ama dere fo wosóló sya fóo, diä Talené ama so whjpóló däle mulótú, Yesuné samea apuróo yópóló erapó. Kótóné ama hamokoróló häle tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo, mo turó diä tuäpaae eraté fu beterópóló yae.

Nalo mo ti betere bete saalopóló hajitamo Kótóné doi sóró horótu betae

³ Dä teteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné Alima Kótóné doi doasi mulópóló, hale sóró horae. Ama dä doasi köleyóló tao suraalu, kisi so whj deyóló beteralepó. Atétere alata, Kótóné Yesu Keriso kepaaróló beteraleteiné, take waaire alimó däpaaekélé Talené mo ti beteraaire ala wisi eraalopóló hajitamo bitiré fu beterópóló erapó. ⁴ Atéró bitu, Kótóné däpaae eraaire wisi alaró melaaire qlatamo hepen bemó ama mo wisiyóló kaae tarapó. Ai wisi wisi qlata aluyóló doni, mo ti häle muó tawaalopó. ⁵ Take kemetele alimó dä aluyaqsóró, Kótóné mo ti betaaire ala häkearaai donoró betere be dë teópatei qpaae tué tiki tiró betepa, me

alané dä doraqsóró Kótóné ama fotokó wase kaae diru, sesétu beterapó. ⁶ Mió i betere alimó, kae kae sekéi alané diaq kaae kólóló su seremó dekené sukutepatei, mió ai waaire wisi ala saai dapóló kisipa mutu, diaq doasi häjtu beterapó. ⁷ Ti diäpaae ai wale sekéi alané diaaq tué tiki tiró betere ala mo erapó yópóló, kaae kolóló su sirapó. Doasi moni sere ola *kold kapa* simó biliyóló mo ola alerótú dere kaae, sekéi alané diaaq kisipa tiki tiró betere ala kaae kolóló su su beterapó. Kisipa tiki tiratere ala kolósu, *kold kapa* kolósu depa, kisipa tiratere ala doasi bete moleteiné *kold kapata*, ti doyóló mo aluyaalopó. Yesu Keriso wouraalu häkearatere su kamó, atéró tué tiki tiró betere so whj feané kilitu, ita Talené ama kae ere dë wisinaaleró fotokotamo eratapóló doasi doi mulóló, hale sóró horaalo ai ape. ⁸ Take bitiré wou diaaq q kelené kilinirutei, qpaae hosaa muóo, miókélé kelené kilinipatei, kisipa tiróo erapó. Atérú, Kótó tuamó bole haj wiśinaale diä tuamó fjanetei, ai bete etérapóló me whjné yó melaairetei mo sunipó. ⁹ Ti noatepae, tué tiki tiraté fóló kemene furaalu, saaire kwia ti mió diaaq mo su beterapó. Ti aita me kae mei, diaq aluni tao sóró mo ti betaaire bete ai ape.

¹⁰⁻¹¹ Ai kale bopeyale tao sere alata, mo take Kótóné fo erale kóló whjrapaae kale Dëi Kepe Wisiné Kerisopaae eraaire ala i ape yóló yó matepa, atimanémo mo so whjpaae deté wou bitipakalepó. Ai fo dokonóturaalu, Kerisopaae sekéi ala mo eróo, ai klijipaae hepen bemó doasi doi mulatere alaró mepaae wisi alatamo qpaae eróo yaletei, mepaae ala ti eraai teórapó. Ai ala eraai teópa, kale kóló whjrapené me noa alatamo

touróló eraalorópóló kaae tawóo, ai ala metéli eraaloé yóló kaae taru, bete kekitu betoo, ipakalepó. Ai kale koló whírapené bopeyale Kótóné hamokoróló tao sere ala mo dokonóturaalu, diaqaae eratepa diaaq mo su beterapó. ¹² Talené ama koló whírapepaae i fo hakearóló erapó. Diaaq ai ditu betere kutóta, diaq maaté tao saai dumi, take nalo betaaire so whíkélé tao saaire kutó ai ditere ape yalepó. Mió ai kale fo wisi yó matere whírape, ó hepen bemó betere sekéné dotonale Dëi Kepe Wisiné fotokoratepa, atimanémo diaqaae yó melalepó. Ai fota me kae mei, take betale Kótóné koló whírapené yó melale fotórótipó. Ai ala bete ensel-rape atimakélé tué inireteiné, atima kelenée du beterapó.

Kótóné kele tómó mo kae so whíbetae

¹³ Térapa, diaqatei diaq téteróló kaae taru, Talené ala eraaire tué betä muóo, Yesu Keriso ą hakeamó wouraalu diaq hamokoróló tao saaire alapaae betä hosaa muóo iru, siki siki yóló ama ala betä erótú betae. ¹⁴ Take diaq mo fo bete tuéni hóko bitu, tó tikitné ekèle yóló du betale bete munire ala momó kae yaqse. Téni, diaq ą beterepaae ape yale seké ą mo kae biture kaae, diákélé atéró, naale senaale hama alimané dere fo mo betä wosóló, aqmó betere kaae yae. ¹⁵ Tétu, diaqaae ape yale Kótó ąta, me dowi alakélé muni mo kae biture kaae, diákélé me dowi alatamo hosekéni mo kae bitu, ama ala wisi maaté erótú betae. ¹⁶ Ti noatepae, asémó ere fo i ape.

“Ę me dowi alatamo hosekéni mo kae beterapa, diákélé ę ere kaae mo kae betae,” erapó.

¹⁷ Diaaq Aya-ó, dä tao sae du betere seké ąta, so whí feané du betere ala taleturaalu, mepaae

so whí wisiyóló kolóo, mepaae so whí wisiyóló kilini yóo, dere Tale meipó. Ata mo feapaae betä kaae alatóró erótú betere Tale beterapa, diaq i haemó uké wale so whí kaae bitu, ą kolóló witamo ama ala betä erótú betae. ¹⁸⁻¹⁹ Ti noatepae, take diaaq ayarapené yó tawale mepaae bete munire alarape diaaq tokóló hóko deté faqsóró, Kótóné diaq dupuyóló tao salepó. Diaq atéró dupuyaleteita, doyóló aluyaaire ąla silpa kapa ó kold kapané dupuni, mo whíjné sipsip hupu fopeyóló tikimó siri ó me ala inire hupu male Talepaae matere kaae, Keriso ą sukuturaalu sókó fele mo doasi ke bole sameanétóró, diaq aluyaqsóró dupuyalepó. ²⁰ Atei wisi ala Yesuné ama erópóló, haeró ere qlatamo kaaraai írutei, Kótóné ą sókó sóró tukóló kaae beterélipakalepó. Téyaletei, mió i kemetere alimó ama diaq tao saai doteyale whípóló, so whí feané ą kolópóló hakearó beterapó. ²¹ Kótóné Yesu Keriso kepaaróló hepen bemó, mo kae ere dë wisinaale tuámó beteró beterapó. Yesu Kerisoné ama ai yale alané diaq Kótópaae tué tiki firó beterapó. Téró, take nalo Kótóné diaqaae eraaire wisi alaró kisipa tiki tiratere alatamo Kótó tuámó ai ere ape. ²² Diaaq mió Kótóné bete mole mo fo wosóló sya foleteimó, diaqne dowi ala fea fokóló wisiró beterapa, diaaq no nepaae yaala sókó fole ala diaqne hosaa mo turóné du betae. ²³ Ti noatepae, diaq Kótóné ama naale senaale deyóló beteró beterapó. Atéreteita, kélaa yóló alutere kené deni, kélaa initere kené derapó. Ti ai keta me kae mei, betere bete mulu Kótóné mo ti muóo tare fonétóró diaq kisi so whí deyóló beteró beterapó. ²⁴⁻²⁵ Ti noatepae, “So whí fea i haemó betere alata, ne sélitu dere kaae yóo,

atimané tikimó ere au wisinaalekélé haemó yó mole ne fua kaae yóo, erapó.

Nekélé hapale séli yóo, ne fuakélé hapale dulukó fóo deretei, Talené ama fota, ti hale muótóró tarapó,” erapó. Aita me kae mei, mepaae whjné diapaae yó male fotóró ai ape.

2

¹ Atérapa, Keriso so whj diäsisi me so whjpaae dei tué mutere alakélé, me whj dilikitere alakélé, wisire nisiyóló tó tикиné hale sikli dere alakélé, mepaae whjné dere wisi alamó dei tué mutere alakélé, me whj hamoma kae kae eratere fo yóló, só deratere alakélé, fea dia tuämó muaçsóró yae. ²⁻³ Ti Yesu ąta, etei kaae Tale wisi beterapóló diaaq kaae kolóló ai kisiparapa, dia mo teó deyóló betere naale senaale awa naai ekèle du dere kaae, Kótóné dia aluyaçsóró tao sere ala wisi mo ti doa yópóló, Dëi Kepe Wisiné matere ola betatóró ekèle yóló nukulé fu betae.

Ata mo ti betere kane epa, dąta ama sókó sóró kae beteró beterapó

⁴ Ti Yesu Kerisota, be hulua eleké dere kane fake kaae daalu, betere bete ątóró ereteiné, diaq ą beterepaae walapó. Mo so whjnéta, ai kane fake hale ola kaae taae fatepa, Kótóné ama ti be teterere kane fake wisipóló, ą tokó sóró kae beteralepó. ⁵ Atérapa, whjné mo be tetu dere kaae, dia Kótóné ama ala eratere be daalópóló, diakélé ai kane fake kaae ereteiné, ą beterepaae wóló, ai ti betere kane fake tómó olekeyóló tetu beterapó. Aita, whjné kelené keletere be meitei, Kótóné mo kae tene momatere be daalu, dia fea ama kae beteró betere momaratere faketóró aleró beterapó. Atéró, dia Yesu Kerisoné fotokoratepa, so

whjné mo ola Talepaae hale mótu dere kaae, Dëi Kepe Wisiné dä tuapaae eratepa, djanémo Talené doi hale horóló, ama ala erótua dapó. Ai alarape Kótóné kilitu, mo wisirapóló ą doasi hëkesetu beterapó. ⁶ Ti noatepae, asë tuämó Talené i fo dapó.

“⁷ E betere be hulua Saion-mó be tetyaai fótukuróló kane fake wisinaale yälotei fopeyóló sókó sóró i mulatapa kelae.

Mepaae so whj detamo ąpaae tué tiki tiró betepa, ti ai so whj hale dere alakélé mo yaalomeipó,” erapó.

⁷ Tué tiki tiró betere so whj dijanéta, ai kane fake wisinaale mo doasi bete mulapó, dua dapó. Tépatei, tué tiki tirénire so whjmó kisipa mutu, i fo aserapó.

“Be teterere whjrapené dorapóló hale ola kaae taae farale kane faketei, be tetyaaire kane fake wisinaale alée felepó,” erapó.

⁸ Me fo i ape.

“Ai kane fakené whj kotóo sóró, dée naloo, dua dapó,” erapó.

Atéró dée nokole alata, hale mei, Kótóné ama fo wisi wosóló sya feni dereteiné, atima dée nukua dapó. Aita, hale mei, Kótóné i ala yaalopóló, ere fo dokonóturaalu dapó.

⁹ Atima ai ala erapa, dia take diliki tuämó beteretei taaróló, mo kae ere dë wisinaale tuämó betaai ape yale sekéné doi hale horópóló, dia amá sókósu yóló kae beteró beterapó. Téró, dia teteróló kaae tare topo whj Yesuné tué mole ala eróturaalu, momaratere so whj betóo, ama kae betere teteróló kaae tare ala tuämó so whj betóo, Kótóné mo ama so whjtóró betóo, erapó. ¹⁰ Taketa, dia Kótóné so whj bitinitei, mió ama so whjtóró betóo, take Kótóné dia köleyóló tao

sinitei, mió ama koleturaalu, tao sóo, erapó.

¹¹ Yalo mo hosaa mole no nerape-ó, diq i haemó uké wale so whj kaae beterapa, gó tikiné ekeleyóló du betere dowi ala yaqosóró, tika kae betae yóló, diqpaee mo dirii ma fo i dere ape. Ti ai dowi alanéta, diaaq tiki tuqmó betere kepetei só deróló dorótú beterapó. ¹² Diq i haemó mo so whjamo hosekéyóló ai beterapa, mo wisi alatóró erótú betae. Mo hale betere so whjné diq dowi ala dapóló ai só derótú betere ape. Ai fo du betere so whj atima diqné dere wisi ala kilitu, kisipa feteyóló Talepaae wapa, Kótó dä beterepaae wale sukamó atétere so whjnétei, ama doi doasi munaalo ai ape.

Doasi topo whjró teteróló kaae whjrapetamo aqmó betae

¹³⁻¹⁴ Ti Tale áta, fea ala amatóró teteró beterapa, diq ama doi sóró horaai, i haemó mepaae kae kae ala teteróló kaae tanópóló sóró beteró betere whjrape aqmó betó muae. Térú, teteróló kaae tare topo whj aqmókélé betóo, ai sekéné dotonatere mepaae ala teteróló kaae tare whjrape aqmókélé betóo, yae. Ti ai whjrapeta, dowi ala du betere so whjmó dowi kwia melóo, wisi ala du betere so whj ti dukiróo yópóló, sóró beteró beterapó. ¹⁵ Ti noatepae, Kótóné ama kisipanéta, diaaq du betere wisi alanétei, ai topo dore whjrapené diq só deróturaalu du betere hqko forape alurópóló kisipa mutapó. ¹⁶ Ti diqta, dowi ala néné dokóló *dipula* kaae beteró bitini, hale betere whj ai beterapa, atérótóró betae. Atéró hale beterapóló kisipa mutu, diaaq me dowi ala yaai mole tué tiki so whjné kelaqosóró, me ala néné diq teteró kaae tanipó dere foné husuraqse. Aténi, Kótóné ama

kutó diratere so whjtóró betae. ¹⁷ So whj feapaae fo ó mepaae alarape erótú, atima mo whjpóló kisipa muóló, mo donoi alatóró erótú betae. Atéturaalu, diq fea bete alatóró iru, kisipa tiki tiró betere hamomatamo hosaa mo turó mulu, yaala sókó fu betae. Kótó áta, doasi Tale beterapa, q kilitu wiyló betae. Téturaalu, kale teteróló kaae tare topo whjné doikélé sóró horótú betae.

¹⁸ Wae sóró kutó diratere so whj-ó, diq teteróló kaae tare whjrapené dere fo wosóló, atima aqmó betó muae. Naameyóló mo dua bitu, wisi ala dere whjrape aqmó maaté bitini, mepaae detersa ere whjrape aqmókélé dua betae. ¹⁹ Ti noatepae, me whj dowi alakélé inipatei, mené q fokosói ala depa, ai sekéi ala néné q só deréni, Kótó mo beterapóló kisipa mutu, hale beletétóró fu betepa, ti wisi ala dapóló ai whj dukiranérápó. ²⁰ Tépatei, me whj ama yale dowi alamó q fokosói ala depakélé hale beleté fu beteremó so whjné q dukiranénipó. Diaaq wisi ala deremó mené diqpaee eratere sekéi ala hale beleté fu betepa, ti Kótóné keletómó mo wisi ala dapóló dukiranérápó. ²¹ Diq Talené q beterepaae ape yaleteita, ai ala yaasepóló yalepó. Ti noatepae, ama yale ala diqné kolóló suróló yópóló kisipa mutu, diq tao suraalu Keriso q doasi seké salepó. ²² Ámó kisipa mutu i fo asérápó.

“Áta, dowi ala mo betakélé ini yóo, so whj dilikóló kapala fo sawakélé ini yóo, yalepó,” erapó.

²³ Atimané q só deróló mo dowi faletere ala depatei, amamo atimapaae tokó matere ala mo inipó. A doasi seké suraalu, diaaq epaæ etei kaae ala eralemó, yalo diqpaee tokó mótu, i ala

eraalopó fo inipó. Tokó matere ala taalaturaalu, mo donoyóló talere sekéné ą kaae tawópóló, ama betere bete Kótóné ama naase tuámó mulalepó.²⁴ Dañé dowi ala yaai mutere kisipata, ti whj mo sukutu dere kaae sukóo, Talené mo donoi ala yaairaalu, ti whj mo biture kaae betóo, yópóló, dñé dowi ala ama tikimó sóró, ą filipaani tómó sukálepó. Téturaalu, ama tikimó kae kae susupu saleteiné, dowi alané dią sukunaai yale ala mo ti kemeró beterapó.²⁵ Ti diąta, sipsip hupu fokó fu dere kaae, take dią kópaafe feletei, mió dią momó ai hupu kaae tare whj aqmó betaai, fesaae walepó. Ai seké ąta, dijané kepe betekélé teteróló kaae tare whjipó.

3

Dokore so whjpaae dere ma fo

1-2 Atére kaae, whjné dokore sorape diákélé diaaq whjrape aqmó betae. Ti noa ala yaai meipó. Dią dokore whjrapemekó Talené fo wosóló tué tiki tirénipa, diaaqtei i ala yae yóló sę yaqse. Téni, dijané dere ala me alatamo hosekéní yóo, Tale mo beterapóló ą aqmó bitu, mo wisi ala maaté yóo dere kilituraalu, atima kóleaanétei kisipa feteyóló Talepaae tué tiki tiranérápó.³ Mepaae so whjné, dią sorape diaaq tó tikimó ere au kilitu, mo kokorapó yópóló tó tiki maaté aurótua betaqse. Kae kae qlané dijané topo niki dokóo, *kold kapané* aleyale naase bi ó depa dere meleke ó oleratere kao ó doasi *moniné* duputere kuti wisinaale horóo deretei, doasi bete mole nisiyóló atei kaae qla qlané aurótua betaqse.⁴ Téni, dią kokó yópóló dere auta, ti mo hosaa tuámó erópóló yae. Ti aita, naameyóló mo dua betere ala naao kepe tuámó epa Kótóné kilituraalu, ita mo bete mole kokój

au erapóló kisipa mutapó. Ti atei kaae kokój auta, doyóló alu deté feni, mo ti yó tawaalopó.

⁵ Take mo kae beteró betere sorapekélé nalo Kótóné atimapaae wisi ala eraalopóló kisipa mutu, atei kaae kokój au dua ipakalepó.⁶ Ti Serané oma Abraham-paae ą teteróló kaae tare whj-ó yóló, oma aqmó bitu yale kaae, mepaae mo kae beteró betere sorapekélé, atimané whj aqmó bitipakalepó. Sera ą atéró oma aqmó bitu yale kaae, dią wiyló furu furu ini, wisi alatóró eraté fu betepa, ti Serané ama senaalerapetóró ai betere ape.

⁷ Dią so dokore whjrape-ó, sorapepaae yale fo kaae, diapaaekélé i dere ape. Dią diaaq sotamo betamó bitu, sota whjtamo suni bérápóló kisipa mutu, tao sóró wisi ala maaté erótua yae. Ti noatepae, naao so diaamo wusuró Talené hamokoróló hale matere mo ti betere bete saaireteiné, diaamoné momatere ala me alané seséyaqsóró, ma fo i dere ape.

Mepaae sekéi ala eratepa tokó meni, wisi ala betq erótua betae

⁸ Kemerótua dere ma fo me i ape. Me olamó arale sóró huri dere ala ini, dią fea mo betq tué muóló, dua betó muae. Atéru, me whj hamoma seké supa, ó dekéné sukutepa, ti diaaq hosaamókélé suraalu, kóle yóló tao sae. Tétu, diątei deróló mo dua bitu, no netamo yaala sókó fu betae.

⁹ Menétamo diapaae dowi ala eratepa, diaaqmo atimapaae tokó melaqse. Ti noatepae, Talené ama wisiratere ala dijané sópóló kisipa mutu, ą beterepaae ape yalepó. Atérápá, mené dią eratere fo depakélé tokó meni, Talepaae atimatei wisirae fotei yae.¹⁰ Ti noatepae,

“Dią mepaae so whj de wisiyóló hęseketaamo bitiré faai depa, ti ai so ó whj ama dere

dowi foró kapala fotamo ini, kisipa tekeyóló mo hoto-waró betenérapó.

¹¹ Téru, dowi ala yaaire tūpaae feni, woleyóló wisi ala maaté du bitu, hosaa muni deyóló mo dua betae. Aita, mo doasi topo alapa, Talené dia tuapaae erópóló, keteké butu betae.

¹² Ti noatepae, donoi ala du betere so whjta, Talené wisi kisipatamo kaae tawóo, atimané dere momakélé wosoo, dua dapó. Tépatei, mepaae so whjné du betere dowi alamó Kótó a felé inipa, ama atima sisópaae erótua dapó,” erapó.

¹³ Diaaq wisi ala yaai keteké bupa, ti né diaq doraaloé?

¹⁴ Tépatei, diaaq mo donoi ala deremótei, mené diapaae sekéi ala eratepa, me ola meipó, Talené dä wisiró beterapó kisipa muae. Ti asémó i fo erapó.

“Atima me sekéi ala kolóló witeretei diaqne kilitu, ai alamó diaq wiyaqse,” erapó.

¹⁵ Téni, diaaq hosaa tuqmó Keriso ata, dä teteróló kaae tare Talepóló, dia q aqmó sukóló betae. Atépa, mepaae whjné diapaae woseturaalu, take nalo wisi ala kelaalopóló suka fea hajtu betere-a, noa betené de? depa, atimapaae tokó melaire fo donoróló tawae. Atimané atéró wosetere fo tokó móituraalu, ąkélé Talené aleyóló beteró beterapóló kisipa mutu, naameiné mo dua yae. ¹⁶ Ti noa yópóló meipó. Diaq Keriso tuqmó bitu, du betere wisi ala mepaae whjné kilitu, dei tué muóló diaq só deraalotei, nalo atimané yale ala kisipa duraalu, hóko ala yalepóló atima haleyaalopó. Até yópóló diaaq hosaa tuqmó me ala dekaaporóló muni, mo wisi tuétamo mo alatóróti erótua betae.

¹⁷ Diaq dowi ala deremó seké supa, aita dukiratere ala meipó. Kótóné ama kisipa mole ala wisi erateremó diapaae sekéi ala eratepa, ti wisirapóló kisipa muae.

¹⁸ Ti noatepae, donoi ala initere so whjné dowi ala kwia tokóló aluraairaalu, kale donoi ala dere seké Keriso a mo betá félítóró sukáletei, momó kae sukáalomeipó. A atéró sukáleteita, diaq dapesó fóló, Kótótamo betamó beteraai yalepó. A sukópóló dele alata, ti mo hae whj tiki daayóló betepa daletei, momó kepaayóló beteraleteita, ti mo kepené dere ala tuqmó kepaaralepó. ¹⁹ Ąkélé kepetóró bitu, kepené dere ala sysa fóló, kale dipula beteró betere keperapepaae fo yó melale felepó.

²⁰ Ti ai keperapeta, Noané nuku aleyale sukamó Kótóné fo tikit betepa, ama atima hapale kwia matere ala ini, dua kaae taté fu bitipakalepó. Ai alimó betale so whj mo fea wéiné aluróló, 8-ró so whj maaté hásokó fóló, wéiné sóró kutu betepa atima aluyaqsóró, Kótóné tao serapó.

²¹ Ti take Noa betale alimó, wéiné so whj aluraleteita, dä mió i alimó Yesu tuqmó wéi tóputere so whj aluyaqsóró, Kótóné tao saaire alapaae dó faróló erapó. Ti wéi tóputere alata, tó tikimó ere bólú fokaa dumitei, däne hosaa tuqmó mole tué tiki Kótóné ama keletómó mo wisirapó yópóló, däle mulótú beterapó. Ti Yesu Keriso a kepaayóló betereteiné diaq aluyaqsóró tao su beterapó. ²² Ai seké a hepen-paae fóló, Kótóné turu naase dëmô betepa, ensel-rapékélé, mepaae ala teteróló kaae tare doasi doi mole keperapekélé, doasi fotokó bole keperapekélé fea a aqmó sukóló betó mulapó.

Sek̄ei ala wapakélē Talené ala bet̄a h̄ale erótū betae

¹ Tér̄apa, Keriso ą mo hae wh̄i tiki daayóló bitu, doasi sek̄ei ala serapa, diákélē ama muale tué kaaetóró muóló siki siki yóló betae. Ti noatepae, mepaae wh̄i sek̄ei ala supa, ti ama du betale dowi ala momó kae enénipó. ² Ai sek̄ei ala sale wh̄i i haemó h̄ale bituraalu, tó tикиné ek̄elere dowi ala yaai kisipa muni, Kótóné kisipa mole ala eraai bitiré faalopó. ³ Ti noatepae, dią take Kótóné fo woseni h̄ale betale sukamó, mo h̄ale betere so wh̄i atima kisipané yaaitere ala sya fóló du betale kaae diaaqkélē du betalepó. Ti atei ala diaaq súmó yalepa, mió mo ti taalae. Ti h̄ale betere so wh̄iné dere alarapeta, i ape. H̄akeamó mo sonaalei nópu nokole alakélē, au nokole alakélē, w̄ei dekéró nóló dere dowi alakélē, touróló qla deteremó olaró w̄eitamo dekéró nokole alatamokélē, h̄ale h̄oko du betere kae kae dowi alakélē, kuturaalu h̄oko deté kotere dowi alakélē, bete muni sonaalei kapala kótópaae moma dere alakélē, fea deté fu beterapó. ⁴ Atima beteró betere sere qla qlatamo h̄ale h̄oko sonaalei ala du betereteiné, h̄ale besékérótua dapó. Ai ala diq̄nékélē tokóló initepa, atimané dią faleyóló kae kae eratere forape mo dekéró du beterapó. ⁵ Ti ai ala du betere so wh̄i taleyaaire ala h̄asókó feni, mió betere so wh̄iró sukále so wh̄itamo taleyaai donoró betere sekéné taleturaalu, atimapaae diq̄né yale ala fea yae depa, me alakó hiraaire t̄u muni, mo fea h̄akeamó enér̄apó. ⁶ Atére betené, sukále so wh̄i atima sukáai h̄ale betepatei, mené kale fo wisi atimapaae yó malepó. Ti aita h̄ale mei, i haemó tó tикиné dere ala sya fóló, taletu betere so wh̄i taleyóló só deró, kepené dere ala tuámó

betepa, Kótóné ama taletere ala atimapaae eraleteiné mo betóo yaalopó.

⁷ Mió i haemó mole alarape fea kemeterere be d̄e felekemó sókó waai dapó. Tér̄apa, Talepaae momatere ala mo wisiyóló yaasepoló diaaq kisipa mo diriyóló bitu, tó tикиné yaaitere ala yaqsóró mo hotowaró t̄eteróló kaae tawae.

⁸ Fea ala t̄eteró betere doasi topo ala i ape. Diaaq hosaa mo turóné diásisi yaala sókó fu betae. Ti noatepae, yaala sókó fole alanéta, fea dowi ala munire aqróló husiratapó. ⁹ Diaaq bepaae wale uké wh̄irape dape suraalu me fo ini, mo wisi kisipatamo dape sae. ¹⁰ Dią feané kae kae wisi ala erópóló, Kótóné dią h̄ale matere ala wisi séle séle dok̄oralepó. Atér̄apa, Kótóné yápaae noa alakó eró betepa, ti naaomo h̄ale hamokoróló matere ala taaréni, so wh̄i mo wisiyóló tao sóró erótua yae. ¹¹ Mepaae wh̄inétamo, Kótóné fo yó mótu betepa, h̄ale h̄oko fotamo touréni, Kótóné ama mo fotóró kutirimó mulóló, mo hotowaró yó mótu betae. Mepaae wh̄inétamo Kótóné so wh̄i tao saai depa, ti Kótóné ą matere fotokoné tao sóró erótua enér̄apó. Ti aita, diaaq kae kae du betere ala fea mepaae so wh̄iné kilituraalu, ita Yesu Kerisoné yale alané erapóló Kótóné doi hale sóró horópóló dapó. Ti ąta, mo kae ere d̄e wisinaaleró doasi fotokqtamo bole Talepa, ama doi hale horóló suka fea mo ti muó tanópóló yae. Mo kée. Téyópóló yae.

Kerisopaae erale sek̄ei ala kaae, yápaaekélē eratepa kilita sókó faq̄se

¹² Yalo hósaa mole no nerapeó, me wh̄iné diq̄paae susupui ala eratepa, aita diq̄né tué t̄iki tiró beteretei kaae kilitu dere alapa, kisi ala nisiyóló dią kilita sókó

faqse. ¹³ Téni, take Kerisopaae erale sekēi ala kaaetóró, mió diapaaekélé ai eratapa, mo kée yóló hajné sukutu betae. Ti noa ala yaai mei, take nalo Keriso wale sukamó, ama kae ere dē wisinaale hākearatepa kilitu, mo kée yóló doasi hajné sukālopóló kisipa mutu dapó. ¹⁴ Kerisoné doi diaaq tikimó dakeró betereteiné, mené diā faleyóló eratere fo depa, Talené yá wisiró beterapóló kisipa muae. Ti noatepae, Kótóné mo kae ere dē wisinaale fāane Kepe Wisi diā tuāmō beteró beterapó. ¹⁵ Tépatei, diąkó me whjnéntamo whj dóló sukuñatere ala ó, olémí nokole ala ó, kaae tare whjrapené fo tukóló kae kae dere dowi ala ó, mené dere ala fasóló deremó diapaae sekēi ala eratepa, aita Keriso so whjné dere ala meipóló haleturaalu wi yae. ¹⁶ Tépatei, Kerisoné ala erótú beteremó, mené diapaae sekēi ala eratepa, hale yaqse. Téni, diaaq tikimó Kerisoné doi moleteiné dapa, Kótóné doi betá hale sóró horótú betae. ¹⁷ Ti noatepae, dà Kótóné ama naale senaale bitu du betere ala tale yaaire be dē kaae sere aqrapó. Ama taleyóló kwia matere ala kaae suraalu dāpaaepi eróló, nalo kemerótú ti Kótóné ama fo woseni, dowqae fóló tikitu betere so whjpaæe, mo doasi sekēi ala eraalo meipóló kisipa mute? ¹⁸ I fo erapó.

“Donoi so whjntamo sekēi ala su betepa, Talené ama tao saaire ala hapólupa, ti Kótóné fo woseni, dowqae fóló dowi ala yó tare so whj tao saaire ala mo doasi hapólunipóló kisipa mute?” erapó.

¹⁹ Térpa, Kótóné ama kisipa mole ala erateremó, sekēi ala su betere so whj diā kaaróló beterale sekéné ama diā tao saalopóló kisipa mutu, ąpaae tué tiróló wisi

ala betá yó tanérápó.

5

So whj kaae tare whj disiraperó teyó whjrapetamopaae dere fo

¹ Diā tuāmō betere so whj teteróló kaae tare whj disirapepaae dirii ma fo i dapa wosae. Ękélé diā ere kaae, so whj teteróló kaae tare whj disi bitu, Kerisopaae erale sekēi ala yālo kelené mo kelaletei, so whjpaæe yó mótu beterapó. Atérú, Kótóné ama kae ere dē wisinaale so whjné kolópóló hākearatere be dēmó, ękélé ai dē wisinaale saaire whj bitu, diapaae dere ma fo i dapa wosae. ² Kótóné ama so whj teteróló kaae tawae yóló diā sóró ai beteró beterapa, ai so whj me ala yaqsró mo hotowayóló kaae tawae. Me whjné diapaae i ala yae yóló setere fo woseni, Kótóné ama kisipané diaaq yópólópó ere ala betá tué muóló, wisi kisipatamo erótú betae. Doasi *moni* saai dapóló ekèle dere ala ini, so whj hāle tao saaire keteké betá bulu du betae. ³ Talené diapaae kaae tawae ere so whj kaae taru, diā doasi topo whj aqyóló kaae tani, mepaae Keriso so whjné diaaq du betere wisi ala kolóló diā sya wópóló, wisi ala diaaopi kaae sóró yae. ⁴ Atéró betepa, Kótóné *sipsip* hupu kaae tare topo whj ą sókó wouraalu, Kótóné ama kae ere dē fāane doi mole topo tao diámó matepa saalo ai ape. Ti ai kokój au wisinaale ere topo tao dokélé ini, mo ti muó tawaalopó.

⁵ Diā teó whjrape-ó, kale whj disirape Tale aqmó sukóló biture kaae, diąkélé ai whj disi aqmó betae. So whj diásisi u teterótú i teterótú ini, naameyóló dua betere ala kuti kaae deróló betae. Ti noatepae, asémó i fo erapó.

"Mepaae bopé faketere so whjné yaaitere ala Kótóné ama sesé yóo, naameyóló dua betere so whj ti ama hamokoróló tao sóo, dua dapó," erapó.

⁶ Térpa, Kótóné ama kisipa mole sukamó diq tao sóró dukirópoló, ama fotokoné teteróló betere aqmó naameyóló mo dua betae.

⁷ Diqta, Kótóné hosaa mole naale senaale betereteiné, ama diq mo wisiyóló kaae tarapa, diaaq enée yóló whalia du betere sekéi ala fea ama wisi eraté fu beterópoló apaae melae.

⁸ Diaaq tó tикиné du betere ala hotowaró teteróló kaae taru, kele diriyóló betae. Kale whj dó

nokole bete haq *laiyon-né* whj dóló naai keketé kutu dere kaae, diqné bóe whj Satan-né diq do-raaire tó keketé kutu beterapó.

⁹ Ai sekéné ama kisipa mole ala diqpaee eraqsóró, wisiyóló kaae taru, Talepaae tué tiki tiró betere alané dirii tipi kaae yae. Ti noatepae, ai kaae sekéta, diqpaee maaté mei, i hae kwia feamó betó mole diqné no nerapekélé betá kaae sekétóró su beteretei diaaq kisipa muae.

¹⁰ Ti diq Yesu Keriso tuqmó betepa, Kótóné ama hamokoróló tao sere ala, mo dekéró erótú beterapó. Ai ala du betere Kótóné kae ere dë wisinaale tuqmó betaasepóló, diq ape yalepó. Sawa sukamó diq mepaae seké siré fu betepa, atéyale sekéné diq haepaae derepéní diriyóló beterópoló, amatóró diq fotokó bulóló, mo ti suraalopó. ¹¹ Ti ata, mo doasi fotokó bole Tale beterapá, so whj feané q dukiratere ala hale yó tanópoló yae. Mo kée. Téyópoló yae.

Mo kemeróturaalu kgleó dere fo

¹² Yalo kisipané Sailas ata yalo mo no bitu, Talené ala eró tare

whj wisipó. Atéru, ama e tao supa, yalo diqpaee mo halekeróló aşyalepó. Yalo ai yale aşeta, Kótóné hamokoróló tao sere ala diqné tué yópoló yó meloo, Talené ala erópoló keteké buloo yalepó. Téyalepa, Dia ama ai hamokoróló tao sere ala tuqmó diriyóló betae.

¹³ Talené sókó su yóló diqtamó betamó beteró betere no nerape atima Babilon be huluamó bitu, diqpaee kgleó dapó. Yesuné yale ala tuqmó yalo naale sütöró betere whj Mark-nékélé diqpaee kgleó dapó. ¹⁴ Diqsisı yaala sókó furaalu, kgleó yóló aputu betae. Talené hosaa muni deyóló dua betere ala Keriso tuqmó betó mole so whj diq fea tuqmó mulópoló yae.

2 Pita

¹ I aşeta, Yesu Kerisoné ama kutó diröpóló doteyale *aposel* whj Saimon Pitané dapó. Yesu Keriso ata mo Kótótóró bitu, dä aluyaqsóró tao su betere whjpó. Térü, ama ere mo donoi ala sya furaalu, mo doasi ke bole betä kaae kisipa tiki tiratere ala dämökélé, diämökélé matepa salepó.

² Kótóró dä teteróló kaae tare whj Yesutamo diriyóló kisipa dereteiné, atimaamoné erótú betere hamokoróló hale tao sere alaró hosaa muni deyóló dua betere alatamo mo turó dia tuamó mulápóló yae.

Kótóné q beterepaae ape ere fo diriyóló kisipa muae

³ Kótó sya fóló ama ala eróturaalu, fea ala yayq yaqsóró ama doasi fotokqné däpaae mo suró beterapó. Ti aita, ama kae ere dero wisi alatamo ffanu, däpaae ape yale seké q kisipa deté fole betené su beterapó.

⁴ Ai doasi fotokqi ala däpaae eróturaalu, etei kaae bete mole alarape diaappaekélé eraalopóló muló beterapó. Ai eraalopóló ere fo wosóló, däne tué tiki tiratepa, ti Kótó q tuamó ere ala wisinaletóró däpaae tokó melóo, i haemó betó mole so whjrapené ekèle yóló hqko du betere sonaalei dowi ala däpaae tokó meni yóo, yaalopó.

⁵ Atéró doasi ala ere betené, diaq tué tiki tiró betere ala tómó beleróló wisi ala mo keteké buóló du betae. Ai wisi ala tómó, Talené ama bete mole fo diriyóló tué yae.

⁶ Ai ala tómó, tó tikiné ekélere ala yaqsóró teteróló kaae tawae. Ai ala tómó, seké ala wapakélé hale beletétóró fu betae. Ai ala tómó,

Kótó tuamó ere ala wisi suróló du betae. ⁷ Ai ala tómó, diaaq ne no koleturaalu, hosaa muóló betae. Ai ala tómó, mepaae so whj kqlené sukqló hosaa mo turóné yaala sókó fu betae. ⁸ Ti ai alarape dia tuamó muluraalu fakeraté fu betepa, ti dä teteróló kaae tare whj Yesu Keriso tué deté faalopó. Atéruraalu, dia hale bitini, Talené ala eraté fóló, dia tuamó mo du wisi woleyaalopó. ⁹ Tépatei, mepaae whj tuamó ai alarape munipa, ti mepaae bete mole ala ama diriyóló kilini, kele dilikirapó. Atéró, ama take yale dowi ala Talené fokóló kemeró beteretei kisipani, mo ti kisipa keteró beterapó.

¹⁰ Atérapa yalo no nerape-ó, diaqta Kótóné ama sókó su yóló q beterepaae ape yale so whjtamo betamó biturapa, diaaqtet hoto wayóló kelae. Ti noatepae, diaaq ai alarapetamo deté fu betepa, ti dia dée nóló haepaae derepéní, mo diriyóló bitiré faalopó. ¹¹ Atéró bitiré furaalu, dä aluyaqsóró tao sale whj Yesu Kerisoné ama mo ti mole ala teteróló kaae tare tuamó dia beterópóló, ama mo hékkesetamo wisiyóló dape saalopó.

Kótóné kqló whjrapené asere fo

¹² Kale bete mole mo fo diaqne wosóló diriyóló tué yóo, diaappaee yae yóló bope yale alarapekélé diaaq tué yóo epatei, kisipa keteni tué yó tanópóló diaappaee yaairetei e hóni, hale yó tawaalopó. ¹³ E sukaairala kapala asiri haemó i daale mo tikita, kuti be fisikaai kapala asiri tenure kaae, e i haemó kapala beterapó. E sukaai hale bitutei, yalo i bope yale alarape diaaq kutiri tuamó hale muó tanópóló momó du momó du deretei, mo dono dapóló kisipa mutapó. ¹⁴ Ti noatepae, dä teteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné epaae yá betere kuti

be mo felekemó fisikaai dapóló, hąkeamó yó maletei yalo kisiparapó.¹⁵ Yalo mió i du betere forape ḑ sukítikimó diané kisipa keteni, tué yó tanópóló ḑ doasi ketekę buluraalu, aṣeró fotamo diapaae i du betere ape.

¹⁶ Ti dą teteróló kaae tare whj Yesu Keriso ḑ doasi fotokötamo waalopóló, diané diapaae yó melale fota diané kekeme nóló hale dolqa fo kaae inipó. Ama mo kae ere ala wisinaaleletóró diané kelené mo kelaletei diapaae yalepó.¹⁷ Ti Alima Kótóné ama mo kae ere dę wisinaale tuamó naalema betepa kolóló, i fo yalepó. “Ata, yalo hosaa mo turó mole naale ai ape. Ama du betere alamó ḑ mo doasi hękesené sukutu beterapó,” erapó. Alimané ai fo yaleteiné, ḑ tuamó mo kae ere dę hękearóturaalu, ḑ doasi doi mulatere ala yalepó.¹⁸ Ai fota, ama kae ere hasi fosómó dą Yesutamo bituraalu, hepen bemó Kótóné ai fo deretei mo dianétóró wosalepó.

¹⁹ Ai hasi fosómó yale fo woseuturaalu, take betale Kótóné kóló whjrapené yale fo Yesu tuamó mo dokonatapóló diané mo diriyóló kisiparapo. Diliki tuamó dęro betere sę dęyó taru ere kaae, diaq kisipa ai kóló whjrapené ere fopaaetóró muló bitu, diané hosaa tuamó be dęyó hotu dere kaae yoo, hıka dęyó tare hore koló yaaipatei, ti ai eró betere alapaaetóró kelené kikéyóló kaae tapa mo wisirapó.²⁰ Ai deté wale forape tómó, me doasi bete mole dirii fokélé i dapa wosae. Kótóné ama kóló whjrapené yale fo aṣ tuamó moletei, atima kisipané kekeme nóló inipó.²¹ Atimané yale fota, mo whjné kisipa sya furalu kaaróló ini, Dęi Kepe Wisiné kale kóló whjrape fotoköratopa, so whjpaai Kótóné fo i ape yóló yó

maaté kwęyalepó.

2

Kemeratere be dęmō so whj dilikóló kópaae falatere whjrape moti dowi kwia saalopó

¹ Téyaletei, atéyale alimó Kótóné fo yó matere kóló whjrape nisi yópóló kapala fo yó matere kóló whjrapekélé beterepó. Téyale kaae, mió dią tuamókélé atéró kapala fo yó matere whjrape betaalopó. Ai whjrapené Talené fo yó matere aqyoló, so whj dilikóló doraaire fotei yó melaalo ai ape. Téturaalu, atima dupu yale sekéné atima teteróló kaae tapatei, atima Talené dupu yóló teteróló kaae tanipó yaalo ai ape. Atétere betené atima kwia móituraalu, dóló aluraaire tı atimanétei aletu beterapó.² Atimané ai du betere mo sonaalei ala dią mepaae so whjné sya fóló yaalo ai ape. Atéremó, mepaae belamó hale betere so whjné mo bete mole fo sya fole ala faleyaalopó.³ Atéró kapala fo yó mótu betere whjrapené diaaq qla qla saairaalu, dią dilikóló kapala seraai fo atimanétei kekeme nóló yaalo ai ape. Atimané atei kaae yale dowi alamó, atima fea só deróló mo ti doraairaalu Tale ḑ noke fini, kwia melaai ama taketi taleyóló muló beterapó.

⁴ Ti noatepae, ensel-rapekélé dowi ala depa Kótóné kôle duraalu bokó sini, dowi kwia saaire dolopaae taae deralepó. Aita hale mei, Talené ama taleyaaire be dę sókó waai teópa kaae taru, dowi diliki tuamó bitiré fu beterópóló, mo apaae derepale osono dolomó dipula beteró beterapó.⁵ Mo take betale so whjrapekélé, Kótóné kôle duraalu dowi kwia matere ala bokó sóró taarénipó. Kótóné ama mo donoi ala i ape yóló yó mótu betale seké Noaró mepaae

wéjikeró so whjatamo betá Kótóné tao sipa kalepó. Téyaletei, ai so whjné Kótóné fo wosóló sya feni dowqae fu betepa, Kótóné mo doasi wéi anóló so whj fea doróló alurélipakalepó. ⁶ Atéró bitiré fóló, nalo Kótóné Sodom be huluáró Komora be huluatamo siné doló kemeróló, kili alée faralepó. Kótóné ai ala eraleteita, nalo betaaire so whjnékélé ama fo wosóló sya feni dowqae fu betepa, atei kaae kwia melaalopóló tué yópóló eralepó. ⁷ Téyaletei, Sodom be huluamo betó mole so whj Kótóné doló aluróturaalu, Lot sinaqsóró ama tao salepó. Ti Lot ata, mo donoi whj bitu, átamо betó mole so whjné kae kae du betere sonaalei dowi alaró Talené fo woseni tikitу betere alatamo kilituraalu, q hasékqa kisipa mutu felé yóló bitinipó. ⁸ Ti átamо betó mole so whjné yaqse ere fo tukóló, dowi ala dó mió yóló hale yó tapa koloo, dowi fokélé wosoo du betaleteiné, mo donoi ala du betale whj Lot q felé kisipa muni, ama hosaa tuqmó deletamo bitiré fu betalepó. ⁹ Até yale ala kilituraalu, dowi ala du betere so whj Kótóné kwia meloo, ama ala erótú betere so whj sekéi alane só deraqsóró tao sóo, dere ala Tale q mo asaru mo donotóró dua dapó. Atéró kwia matere ala taaréni, hale yó taté fóló ama taletere be démó sókó faalopó. ¹⁰ Ti ama kwia matere alata, mepaae dowi ala yaai ekéle du betere so whjró Talené ama teteróló kaae tare aqmó betere hóyóló dowqae fu betere so whjatamo, ti Talené mo doasi hapólui ala erótú betaalopó. Ai ala du betere so whjape mo halaainé atima bopé fakeyóló nene duraalu, Talené ama kae ere dę fğane ensel-rape faletu beterapó.

¹¹ Tépatei, ensel-rapené bole fotokoné ai kapala fo yó mótu

betere whjrapené bole fotokó teteró beterapó. Atére ensel-rape Kótóné keletómó mo kae ere dę fğane sekérape faleyóló só derótimpó. ¹² Ai kapala ala yó matere whjrapené mole tué tikitá, mo whjné mole tué tiki kaae muni, mepaae betere qla hupu ó haq atima tué muni hale hoko betó mole kaae, ai whjrapékélé atérápó. Ti na huputa, whjné dóló nópóló Talené aleyóló beterapó. Ai whjrapené i kale sekérapené bole doasi fotokó bete tué iníruraalu, atima Tale doka doka yóló eratere fo dua dapó. Whjné hale hoko betó mole qla naró huputamo dóló nuku dere kaae, ai ala du betere whjrapé Kótóné dóló aluraalopó.

¹³ Aita mepaae so whj dore aleamó, Kótóné atima kwia melaalopó. Atimané tó tikimó feléyaaire dowi ala ekéleyóló, be dëtamotei hakeamó du beterapó. Atéró du betere alane, diaztamo touyóló bitu qla deyóló nokole sukamó, diaaq doiró du betere wisi alatamo folokoleróló dorótú beterapó. ¹⁴ Ai so whjrapé atima nöpu naaire tué muluraalu, me so ó whj kelené kolóló au nukua dapó. Atei kaae dowi ala ekéleyóló du beteretei mo kemekélé ini, hale yó tarapó. Mepaae whj wisi ala yaaire tué meiyóló, béré so whj dowi ala yópóló, atimané alisóró fua dapó. Mepaae so whj dilikóló wisi wisi qla sua yaleteiné ai ala atima mo asarapó. Ai ala du betere whjrapé ti Talené mo doróló mokoraaíraalu, tukóló muló beterapó. ¹⁵ Ai whjrapeta, kale Beor naalema Balam dowi hoko ala duraalu doasi moni saai ekéle du yale kaae, atimakélé donoi tų taaróló kópaae felepó. ¹⁶ Ti Balam q tų tuqmó keyaa fole whj kaae fu betepa, q faqsóró sesé duraalu, ama donki hupunétei mo whjné fo kaae yóló q foné

sipakalepó. Atéyáleteita, Balamné ama yale dowi ala hąkearótú yalepó.

¹⁷ Ti ai whírapené du betere alata, mo fole węi dikjtu dere kaae yoo, dirii suka dere alimó sako dilikitepa hali waai dapóló whírapé hęseke yoo du betepatei, beséné hali kaepaae sóró fu dere kaae atimané dere alakélé aterapó. Atétu betere whírapé atima diliki tuqmó mo ti betó tanópóló, Talené tukóló muló beterapó. ¹⁸ Ai whírapé atima me bete munipatei, wisi ala dapóló atimatei doi sóró horóló, bopé faketu beterapó. Kapala ala tuqmó betó mole so whítamo touyóló betaletei, mo dótitóró ai ala taaróló wale so whí tó tикинэ ekélere ala sya fóló dowi ala yópóló, ai whírapené atima kapala dilikjlo ąlisó fulapó. ¹⁹ Ai whírapené mo so whípaae dąné dere fotamo diaaq wosóló sya fupa, ti dı̄q mené kutó diratere so whí betaalo meipó du beterapó. Ai fo du betere whírapé atimatei, mo sonaalei dowi alané wae sóró kutó diratere whí beteró beterapó. Mepaae whítamo me alané ą teteróló kaae taru ąlisóró kutu betepa, ti ą ai alané wae kutó diratere whí ai betere ape. ²⁰ Térú, mepaae so whí i haemó mole mo sonaalei dowi alané dokóló muló betepa, dą aluyaqsóró taosóró teteróló kaae tare whí Yesu Keriso tué yaleteiné, atima teraayóló hale bateralepó. Atéretei taaróló, take du betale dowi alapaae momótamo fesaae fupa, ti mió betere alané take betale ala teteróló ą mo ti dorótú beterapó. ²¹ Mepaae so whí Talené ala eróturaalu, donoi tū sya feni hale hoko betepa, ti dorapó. Tépatei, mepaae so whípaae Kótóné ama yae yóló kae muló betere fo wisí mené atimapaae yó matepa tué yóló, donoi tū sya

feletei taalóo, kale fo wisikélé hale ąla kaae taae faló depa, ti ai so whí atima betere ala mo turó dorótú beterapó. ²² Ai so whíné du betere alata, i mara mole fo tamoné sı̄ratapó. “Yuwiné ama soraitei momó nukua dapó,” Me i fokélé erapó. “Hupu biki biki epa mené ą węi fokoteretei momó fesaae fóló biki biki dua dapó,” erapó.

3

Tale waaire be dę

¹ Yalo mo hosaa mole no nerapeó, mió yalo diapaae tamo dakeróló i asę dere ape. Folosóró yale asęro mió i dere asętamota, diąné kutiri tuqmó wisi ala yaaire tué hale muó tanópóló, diaaq kisipa disiróturaalu, dapó. ² Ti hale meipó. Kótóné take mo kae baterale kıló whírapené yale foró, dą alu yaqsóró tao sóró teteróló kaae tare sekéné ama aposel whírapepaae yae yóló yó melale fotamo, diaaq kisipa keteréni, tué yó tanópóló dapó.

³ Yalo diapaae folosóró dere fota, nalo kemetera alimó tó tikiné du betere dowi ala sya furaalu, Tale faletu betere so whí wóló, Talené ala eratere so whí faleyaalopó. ⁴ Téturaalu, atimané etei kaae fo yaalo ai ape. “Ą waalopóló, tukóló muló betere fo a metéli yaaloé? Dąné ayarape sukale alimótei kaae sóró wóló, Kótóné ama kaarale ąla ąla fea me ala kae ini, kale alatóró hale erapó,” yaalopó. ⁵ Tépatei, folosóró Kótóné ama foné saró haetamo kaarélipakalepó. Kótóné hae aleaturaalu, węi tuqmó hae sókó holae depa, węi betapaae maane fóló, hae sókó holipakalepó. ⁶ Ai alimó ere hae tikiró ąla qlatamo fea Talené ama fonétei belere węi anóló dorae depa, mo dorélipakalepó. Ai yale ala fea atimané tuérutei,

dowqae fóló ai fo sisópaae erótú beterapó. ⁷ Ti Kótóné ama qla qla kaarale fonétei, mió i alimó ere sáró haetamokélé siné doló aluraalopóló tukóló muló beterapó. Tétu, Kótó tuéni hóróló betó mole so whíkelé, Talené taleyóló kwia mótu siné doló aluraaire be dë sókó wópoló, qla qla kaarótú yale kaae, ai fonétóró däle mulóló, kaae tarapó.

⁸ Térapa, yalo hosaa mole no nerape-ó, i ala betä kisipa keteréni, diaaq kutiri tuamó muó tanópoló yae. Talené ala eróturaalu, 1,000 ba fo kolósu, betä be dë kolósu depa, me ala kae ini, mo betä alatóró erapó. Kótóné ama keletepa 1,000 ba fota, betä be dë kaae aqrapó. ⁹ Mepaae so whjné kisipanéta, Talené ama eraalopó yóló mulatere ala kese kese dere nisi dapó. Ti åta atéró kese kese dumi, so whj mo betakókélé aluyaqsóró kisipa mutu, diaaq du betere dowi ala taaróló, fea å beterapaae wópoló, ama dua kaae taté fu beterapó.

¹⁰ Téretei, Tale å momó fesaae waaire be dëta, qlémi nokole whj wou dere kaae yaalo ai ape. Sáró sámó yó mole qlatamo aluróturaalu, doasi be sapalaa hale kaae yóo, haeró haemó yó mole qla qlatamo fea siné doló kemeróo, yaalopó. Téturaalu, i haemó yó mole qlakélé fea siné doló kemeróló, hae tiki mo häleraalopó. ¹¹ Ti qla qla feata atéró aluraalopa, diaq noa kaae so whj betaai kisipa mute? Ti diaq, Kótóné ama mo kae beteró betere so whj ereteiné ama ala erótú betepa mo wisirapó. ¹² Diaq atéró mo kaae so whj bitu, Kótóné tukóló muló betere be dë kelenée yóló keteké butu betere alané, Tale waaire be dë hapale felekeratapó. Atétere be dëmó, sámó ere olaró i haemó yó mole dirii qla qlatamo,

mepaae siné doló wéi kaae alée faraalopó. ¹³ Téyaalotei diaq, Talené ama haeró sätamo kisi kae aleyaalopó ere fo tué muturaalu, ai donoi ala mole be kelaai dapóló ketekétamo kaae taté fu beterapó.

¹⁴ Atérapa, yalo hosaa mole no nerape-ó, diaq ala alarape kelaai kaae tarapa, Tale tuamó bitu, me só deraaire ala ó haletere ala ini, ama bóe firó betereteiné, åtamo betamó betaai kisipa mutu, keteké buóló mo dua betae. ¹⁵ So whj atimané du betere dowi ala taaróló, Tale å beterapaae wópoló ama kaae taté fu betereteita hale mei, so whj aluyaqsóró tao saairala kaae tarapó, kisipa muae. Ti i fo kaae, dñé hosaa mole no Pol-paae Kótóné fosó fosói kisipa matepa amakélé asérápó. ¹⁶ Polné so whjpaae dotonale aşémó me fo kae ini, yalo i du betere fo kaaetóró erapó. Ama yale aşerape tuamó mepaae ere fo bete tué yaaire mo hapólurapó. Mepaae mo kóló kólore so whjró Talené ala tuamó diriyóló bitinire so whjamoné, Kótóné mepaae aş tuamó ere fo wérótú dere kaae, Pol-né aşere fokélé atimané bete tokóló donotóró yó meni, wérótú beterapó. Atétere alané atimatei doraaire tu aletu beterapó.

¹⁷ Térapa, yalo hosaa mole no nerape-ó, i ala yaalopóló bope yale ala diaaq wosóló ai tuérapa, Kótóné tukóló muló betere fo aqmó bitinire so whj kópaae fu betere alané diaq qlisóró faqsóró, mo hotowaró kaae tawae. Ti noa yaqsóró meipó. Diaq Kótóné ama bete mole ala tuamó mo diriyóló beteretei taaróló, haepaae derepaqsóró dapó. ¹⁸ Tépatei, diaq aluyaqsóró tao sóró teteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné hamokoróló hale tao sere alaró å kisipa deté fole alatamo diaq tuamó mo ti fakeraté fu betae. Mió i betere alimökélé, take betaaire

alimókélé, ama doi hale muó
tanópóló, sóró horótú betae! Mo
kée, téyópóló yae!

1 Jon

Mo ti betere bete mole fo

¹ Mo take keké naale alimótei kaae sóró bitiré wale whj, diapaae hakearóló i dere ape. Ai whjné ama dere fo dñé mo wosoo, kelenékélé mo koloo, dñé wisiyóló fopeyóló naasenékélé olaa yóo, yalepó. Dñé i dere fota, ai mo ti betere fo bole whj Yesu diq kqló kqló yaqsóró hakearóló dapó. ² Ai kale mo ti betere bete qta, Alimatamo betóló dñá beterepaae hakearóló sókó wapa, dñé mo kelalepó. Atéró hakearale wapa dñé kelale mo ti betere bete q i ape yóló, dñé mió diapaae yó i matere ape. ³ Diákélé dñatamo betq kisipa mutu dere ala fea touyóló yaai dñé kelale alaró wosale fotamo yó i matere ape. Até du betere alata, ti dñasisi maaté bitu ini, Alimaró Naalema Yesu Kerisotamokélé dñá fea touyóló, betq kisipa mutu dere ala du beterapó. ⁴ Dñé i asé dereteita, haj dere ala dñá tuamó mo ti fayópóló du beterapó.

Talené ama ere dñá tuamótóró betae

⁵ Ama dñapaae yó male fo diapaae hakearóló i dapa wosae. Kótó qta mo dñetóró ffanuraalu, q tuamó diliki ere ala mo sawakélé munipó. ⁶ Dñ diliki tuamó bitutei, hale foné maaté dñata Kótótamo mo betq kisipa mutu, dere alarape du beterapó depata, ti kale mo fo bete dñé hosaa tuamó muniruraalu kapala fo du beterapó. ⁷ Tépatei, Yesu q Talené dñá tuamó biture kaae, dñkélé ai dñá tuamó betepa, ti ne notamo mo betq kisipatóró mutu, dere ala fea du beterapó. Atétepa, ama Naalema Yesu Kerisoné fakené dñé dowi ala fea fokóló aluró beterapó.

⁸ Dñé duraalutamo dñá tuamó dowi ala me munipó depata, ti kale mo fo dñá tuamó muniruraalu dñtei ai dilikitu betere ape. ⁹ Dñé yale dowi alatamo kemerae yóló Kótópaae hakeamó yó matepa, ti ama eraalopó ere fo hásokó feni, ama mo donoi ala sya furaalu, dñé du betere dowi ala tokqló aluraalopó. Téturaalu, dñá fea dowi alatamo hosekéró betaqósóró, ama fokóló mo ti aluraté fu betaalopó. ¹⁰ Dñé duraalutamo, dñata dowi ala mekélé munire so whj beterapó depata, ti Kótó q kapala fo bole seké aqratapó. Atétere alané Kótóné ama mo fo dñá tuamó sóró mulalénipó.

2

¹ Yalo hosaa mo turó mole naale senaa-ó, diq me dowi ala yaqsóró kisipa mutu, asé i dere ape. Tépatei, whj me detamo dowi ala depata, ti ai dowi alané dñá só deraqósóró, mo donoi ala du betere whj Yesu Kerisoné, tao sere fo ama Alima Kótópaae du beterapó. ² Dñé du betere dowi alamó Kótó q fopaae butu, melaai yale kwia dñapaae melaqósóró sesé duraalu, Yesuné ama tikimó seróló q sukalépó. Atére alata, dñé du betere dowi ala maaté sóró aluraai initei, i hae kwiamó betó mole so whjné dowi alakélé tokqló kemeraai yalepó.

³ Dñé ama ere fo wosóló sya fu betepa, ti Yesu Keriso q mo diriyóló kisiparapóló tué mutapó.

⁴ Whj me dené duraalu, yalo q mo wisiyóló kisiparapó du bitutei, Kótóné ere fo wisiyóló sya feni depata, ti kapala fo du betereteiné kale mo bete mole fo ai whj tuamó munipó. ⁵ Tépatei, me whj dené Kótóné ama fo sya fóló eró tapata, ti atétere whj tuamó Kótóné ama yaala sókó fole ala fayópóló mo suró beterapó. ⁶ Dñ q tuamó

betere ala etéró kääe kolóló kisipa enérapó. Whj me dené duraalu, qta Kótó tuämó beterapó depata, ti ai whjné ama dere alakélé Yesuné yale ala kaaetóró enérapó.

⁷ Yälo hosaa mole no nerape-ó, yälo diäpaae yae yóló i aşetere fota, kisi fo kae dumipó. Mo take kaae sale alimótei, Kótóné yae yóló muló betepa diaaq woseté wale fotórótipó. Ti ai yóló muló betere fota, take däne diäpaae yó matepa, diaaq woseté walepó. ⁸ Tépatei, Kótóné yae yóló muló betere kisi fo yälo diäpaae i aşe dere ape. Ti ai yae yóló dere foné du ą tuämó muóo, diaq tuämökélé muóo epa so whirapené kilitu, aita mo alapó enérapó. Ti noatepae, doasi dë sókó wóló dëró betereteiné diliki kemeraté fu beterapó.

⁹ Whj me dené qta dë tuämó beterapó du bitutei, ama Keriso no ne hóróló bóe du betepata, ti ai whj ą diliki tuämó häle ai betere ape. ¹⁰ Whj me dené ama ne nopaae yaala sókó fole ala mupa, ti ai whj ą dë tuämó betereteiné me alané ą dée nalatere ala mo enénipó. ¹¹ Téretei, whj me de ama no ne hamoma hóróló bóe du betepa, ti ai whj ą diliki tuämó bitu ą kotere alakélé, diliki tuämótöró kutu beterapó. Atéreteiné ą kotere tiki ama kelené kelenénipó.

¹² Yälo hosaa mole naale senaale-ó, diaaq yale dowi ala fea Yesuné ama yale alané häle sóró kemeró beterapóló diäpaae aşe i dere ape.

¹³ Ayarape-ó, mo take keké nale alimó häle betó tare seké diaaq kisiparapóló yälo diäpaae aşe i dere ape.

Diä teó whirape-ó, dowi Satan-tamo bóe dóló Talené fotokné diaaq ą teteró betepa, yälo diäpaae i aşe dere ape.

Yälo hosaa mole naale senaale-ó, Aya diäné kisipareteiné yälo diäpaae i aşe dere ape. ¹⁴ Ayarape-ó, mo take kaae sale alimó häle betere seké diäné kisipareteiné yälo diäpaae aşe i dere ape.

Teó whirape-ó, diaq doasi fotokó buóo, diaq tuämó Kótóné fo muóo, diäné dowi Satan doló teteróo, ereteiné yälo diäpaae aşe dapó.

Haemó mole qla ó alapaae hosaa muóló yaala sókó fu betaqse ere fo

¹⁵ I haemó mole qla olapaae ó dere alarapepaae hëkesetu hosaa mo turó mutu betaqse. Whj me detamo ai ala du betepa, ti atétere whj tuämó Aya Kótóné yaala sókó fole ala munipó. ¹⁶ Ti noatepae, i haemó mole alarape i ape. Whirapené ekçeyelóló du betere dowi alakélé, kelené kolóló au nokole alakélé, mepaae du betere alaró qla qlatamo mole doasi néli whjpóló bopé faketu betere alakélé, fea Aya bateremó kaayóló wómitei, i haemó kaaróló du beterapó. ¹⁷ I haeró haemó muó mole olakó senée yóló ekèle dere alatamota keme yaalotei, Kótóné ama kisipa mole ala sya fóló erótú betere so whjta sukókélé ini, mo ti häle betó tawaalopó.

Kerisotamo bóe dóló kapala fo yó matere whj waalopóló ere fo

¹⁸ Yälo hosaa mole naale senaale-ó, mió dä mo kemetera suka kisipa yaaitere ala i ape. Kale Kerisotamo bóe dele whirape wou baterepó dere fo diaaq wosalepó. Ti ai whirapeta, mió wóló i betere ape. Atétere ala kilituraalu, kale kemetera suka felekemó walapóló kisipa muaalopó. ¹⁹ Ai whirape atima take dätamó betaletei, dä taaróló fele beteta, dä fake meiru

yalepó. Motamo dä faketóró uqasóró, ti dätamо fea betämó betó mulapó. Té uatei, atima dä taaróló fele betené atima mo betä whjökélé däkó meipóló hakearalepó.

²⁰ Tépatei diāta, dowi ala mo betäkélé munire whj Yesu Kerisoné ama so whjipóló Dëi Kepené däle muló betereteiné kale mo foné bete diā feané ai kisipare ape. ²¹ Yalo diapaae i dere aşeta, kale mo foné bete diā kisipanipóló dumipó. Tépatei, ai fo diaaq mo turó kisipa yóo, ai fo tuämó kapala fo mo sawakélé buni yóo, eretei diaaq kisipa epa dapó. ²² Doasi kapala fo du betere whj de? Yesuta, Kótóné so whj teteróló kaae tare whj meipóló bôe du betere whjipó. Atétere whjita, Alima Kótóró Naalema Yesu Kerisotamo bitinipóló faletu betere whj ai ape. ²³ Whj me dené Naalema bitinipóló sisópaae eratapata, ti Alimakélé bitinipóló sisópaae eratapó. Mepaae whj denétamo Naalema mo beterapóló kisipa tiratapa, ti atétere whjné Alimakélé mo beterapóló kisipa tiratapó.

²⁴ Térapa, mo take kaae sale alimótei, diaaq woseté wale fo diā tuämó muó tanópóló yae. Ai fo diā tuämó muó tapa, ti diā Naalemaró Alimatamo tuämó betó tawaalo ai ape. ²⁵ Ai ala tuämó betepa, ama däpaae mo eraalopóló ere fo i ape. Sukutere alakélé ini, mo ti betó tawaalopó erapó.

²⁶ Yalo i dere aşeta, diā dée nalaairaalu, kópaae ălisóró fu betere whjrapené du betere ala diaaq kisipa yópóló i dere ape.

²⁷ Diā tuämota, Dëi Kepe Wisi taketi beteró betereteiné, diā yó melaaire whj me kae yayanipló. Ti noatepae, kale Dëi Kepe Wisiné fea ala bete diapaae yó mótu beterapó. Ai Dëi Kepe Wisiné

diā tuämó ai eró betere däleta kapala mei, mo ti eró beterapa, ama diapaae yó matere fo sysa furaalu, Yesu Keriso tuämó betó tawae.

Kótóné naale senaalepó ere fo

²⁸ Térapa, yalo hosaa mole naale senaale-ó, Yesu Keriso fesaae wale su kamó dä hale dere ala ini, halainé betepa kolópólópa, diā Yesu Keriso tuämó betere ala hale yó tawae.

²⁹ Diaaq kisipané Yesu Keriso ata, donoi ala du betere whj wisa naale beterapó kisipa mutupa, ti mepaae so whjné du betere wisi ala kilituraalu, ita Kótóné naale senaale beterapóló kisipa muue.

3

¹ Däta, Kótóné ama naale senaale ereteiné, Aya Kótóné däpaae mo doasi yaala sókó fale ala muluraalu erapa kelere! Ai fo ereteiné dä mo ama naale senaaletóró i betere ape. I haemó betó mole so whjné Kótó tuénireteiné atima däkélé tuénipó.

² Yalo hosaa mole no nerape-ó, däta Kótóné mo ama naale senaaletóró beterapó.

Take nalopaae dä noa kaae so whj betaaloró mió dä kisipanipó. Tépatei, a sókó wale su kamó mió ere ala kaaetóró yóló wapa däne kelaaireteiné, däkélé a kaaetóró alée fóló betaalopóló kisipa mutapó. ³ Take nalopaae atei ala mo yaalopóló, Yesupaae kisipa tiki tiratere so whj feata, Yesu a me dowi alatamo hoseké inire whj wisi biture kaae, atimakélé dowi alatamo hoseké inire so whj betaairaalu, atimanétei taletu beterapó.

⁴ Mepaae so whj de dowi ala du betepa, ti yaqse yóló Kótóné tukóló muló betere fo tikitu beterapó. Ti dowi alanéta, Kótóné tukóló muló betere fo munire aqratapó. ⁵ So whjné du betere dowi ala tokóló

aluraai Yesu Keriso waletei diaaq ai kisipare ape. Ti ąta, dowi ala mo sawakélé munire whipó.⁶ So whj de Yesu Keriso tuamó betepa, ti atére so whj dowi ala du betaalo meipó. Mepaae so whj de dowi ala hale deté fu betepa, ti ai so whjiné ą kolókélé ini yóo, kisipakélé ini yóo, erapó.

⁷ Yalo hosaa mole naale senaale-ó, mepaae whjrapené dią dilikóló kópaae ąlisó faqsóró yae. Mepaae whj de mo donoi ala du betepa, ti Yesu Keriso ą mo donoi whj biture kaae, ai whjkélé atéró beterapó.⁸ Whj me detamo dowi ala du betepa, ti Satan ą tuamó bitu yae depa du beterapó. Ti noatepae, take kaae sale alimótei Satan ą dowi ala bete tale bitu, so whj dowi ala yópóló sesemeraté wou betalepó. Kótóné Naalema wale beteta, Satan-né ai du betere ala doraai walepó.⁹ Mepaae so whj de Kótóné ama ala tuamó deyóló beteró betepa, ti ai so whj dowi ala deté faalo meipó. Ti Kótóné wisi ala kaaratere ke ą tuamó boleteiné me dowi yó tanénipó. Ti noatepae, Kótóné atima deyóló beteró betereteinépó.¹⁰ Ita Kótóné naale senaale ó Satan-né naale senaalepóló kaae kolóló tué yaaitere ala i ape. Mepaae so whj donoi ala initepa ó no nepaae yaala sókó fole ala initepa, ti atére so whj Kótóné naale senaale bitinipó.

Ne notamo yaala sókó fu betae ere fo

¹¹ Diaaq mo take kaae sale alimótei, kaae sóró woseté wale fo i ape. Djané ne no hamomatamo yaala sókó fole ala du betenérapó.¹² Kale whj Kein ą dowi kepené yae dere ala sya furaalu, ama noma dóló sukunótú yale kaae, diaaqkélé atei kaae ala yaqse. Ti noa betené Kein-né ama noma dóló sukunaleé? Ama yale ala

do yóo, nomané yale alamo dono yóo, yale betené nomatei dalepó.¹³ Yalo no nerape-ó, i haemó betó mole so whjné dią hóróló bóe dele ala depa, ai noa ala du dérópóló, dią kilita sókó faqse.¹⁴ Dąta, ne no hamomapaae yaala sókó fole ala du betereteiné sukutere ala tuamó betatelei taaróló, mo ti betere ala tuapaae fóló beterapóló kisipa muaalopó. Whj me de yaala sókó fole ala initepa, ti atére whj sinitere ala tuamó hale beterapó.¹⁵ Whj me dené ama no ne hóróló bóe dupa, ti atére whj ą whj dele whipó. Whj dele whjrapé tuamóta, mo ti betere bete muniretei diaaq ai kisipare ape.

¹⁶ Yaala sókó fole alané bete djané kisipa yaaire ala i ape. Yesu Kerisoné dą tao suraalu, ama betere bete hale melóló sukalepó. Até du yale kaae, djanékélé djané betere bete ne no tao suraalu hale melóló sukunérqpó.¹⁷ Whj me de fea qla sümó muluraalutei, ama no koletu mepaae yayare qla taosóró meni depa, ti atére whj tuamó Kótóné yaala sókó fole ala néteró muaaloé?¹⁸ Yalo hosaa mole naale senaale-ó, djané hale tó kólóné ó foné maaté yaala sókó fole ala ini, hosaa tuamó mo alatóró muluraalu, me whj tao sóró eratere ala yaalopa sae.¹⁹⁻²⁰ Djanétamo ai ala du betepa, ti dą mo fo tuamó beterapóló kisipa yaalopó. Dą hásokó fole alané hosaa tuamó sekéné mo ti só deraqsóró, ne nopaae yaala sókó fole ala depa Talené keletómó hosaa muni deyóló dua betere ala enérápó. Ti noatepae, Kótóné fea ala ama tué iruraalu, djané hosaa tuamó mole sekéj alarape fea ama teteró beterapó.

²¹ Yalo hosaa mole no nerape-ó, djané hosaa tuamó mutere kisipané dą só derénitepa, ti Kótóné keletómó halaainé diriyóló

daanérapó. ²² Dañé ama yóló muló betere fo wosóló sya fóo, ama kisipa mole alakélé eróo, du betereteiné dñé mepaae yqyátere qla ąpaae wosetepa, ti ama mo melaalopó. ²³ Ama yae yóló muló betere fota i ape. Kótóné ama Naalema Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró bitu, dñé ne nopaae yaala sókó fu betepa, ti aita ama dąpaae yae yóló muló betere ala ai sya fole ape. ²⁴ Mepaae whj de Kótóné ama yae yóló muló betere fo sya fu betepa, ti atétere whjrape Kótó tuqmó betóo, Kótó ąkélé atima tuqmó betóo, erapó. Tale dą tuqmó beterapóló tué dere alata, ama dą tuqmó beterale Dęi Kepe Wisiné yó matepa, dñé ą kisipanérápó.

4

Kótóné dotęale Keperó kae keperapetamo kqae kolóló tué yaaitere ala

¹ Yåló hosaa mole no nerape-ó, kae kae keperape fea so whj tuqmó ai betó mulapa, ai keperapené dere fo wosóló mo dapóló kisipa tiki tiraqse. Aténi, ai keperapeta Kótóné dotonatepa walepé whj me kaené dotonatepa walerópoló mo wisiyóló kqae kolóló tale yae. Ti noatepae, Kótóné fo eratere kqoló whjpóló dilikitere whjrape i hae kwiamó mo dekéró wóló ai betó mole ape. ² Kótóné dotonale Kepe méró kqae kolóló kisipa yaai dere alata, i ape. Mepaae whjrapené duraalu, Yesu Keriso ąta, Kótótei mo whjné tiki daayóló walepó dere keperapeta, ti Kótóné dotonale Kepe ai ape. ³ Atépatei, Yesu Kerisota Kótótei mo whjné tiki daayóló wénipó dere keperapeta, ti Kótóné dotonale keperape meipó. Aita, Yesu Kerisotamo bőe dóló so whj dilikitere whjné keperape waalopó depa take dijané

woseté waletei, mió i haepaae mo wóló ai betere ape.

⁴ Yåló hosaa mole naale senaale-ó, diqta Kótóné ama deyóló beteró betere naale senaletóró ai betere ape. Atéru, diq tuqmó betere Kepené bőe dóló ama bole fotoknóne ai kapala fo du betere whjrape tuqmó betere keperape teteró beterapó. ⁵ Ti ai whjrape atimata, i haemó kaayóló betereteiné atima kisipakélé i haemó mole kisipatóró mulapó. Atérené, haemó betó mole so whjnékélé atima dere fotóró wosóló sya fu beterapó. ⁶ Dąta, Kótó tuqmó kaayóló betereteiné, mepaae Kótó kisipare so whjné ti dñé dere fo mopóló wosetu beterapó. Tépatei, Kótó tuqmó bitinire whjrapenéta, ti dñé dere fokélé mopóló wosetimipó. Ti ita mo fo dere Kepe Wisiró kapala fo dere kepetamo taleyóló kisipa yaai dere ala ai ape.

Kótóné dąpaae yaala sókó fu dere kaae, dąqnékélé mepaae so whjpaee yaala sókó fae

⁷ Yåló hosaa mole no nerape-ó, dñé ne notamo mo yaala sókó fole ala du betaalopa sae. Ti noatepae, yaala sókó fole alata, Kótó tuqmó kaayóló walapó. Ne nopaae yaala sókó fu betere so whj feata, ti Kótóné deóló beteró betere naale senaale bitu, Kótó mo diriyóló kisiparapó. ⁸ Mepaae whj de tuqmó yaala sókó fole ala munipa, ti atétere whjné Kótó mo tuénipó. Ti noatepae, Kótó ąta yaala sókó fole ala bete ereteinépó. ⁹ Kótóné dąpaae yaala sókó fóló mole ala hąkearóturaalu, ere ala i ape. Dą ą tuqmó beterópoló, ama mo betə betere Naale i haepaae wópoló doteylepó. ¹⁰ Kótóné ama yaala sókó fole alané bete i ape. Folosóró dñé Kótó ąpaae yaala sókó fole ala inipó. Ténitei, amapi dąpaae yaala sókó furaalu,

dané dowi ala kwia tokóló aluraai, ama Naalemané betere bete hágé melóló sukópóló, dotonalepó. ¹¹ Yalo hosaa mole no nerapeó, Kótóné amapi kaayóló däpaae yaala sókó fole ala hágé yó tareteiné, danékélé ne notamo mo yaala sókó fole ala depa ti mo wisirapó. ¹² Mo betä whjné Kótó kolókélé inipó. Ténitei, dané ne nopaae yaala sókó fole alatamo du betepa, ti Kótó dä tuämó bitu, ama yaala sókó fole alakélé dä tuämó mo suró beterapó.

¹³ Ti ama Kepe Wisi dä tuämó betereteiné, Kótó ą dä tuämó betóo, dä ą tuämó betóo, erapóló dané kisiparapó. ¹⁴ Alima Kótóné ama Naalema i hae kwiamó betó mole so whj aluyaqsoró, tao sere whj beteropóló dotonale ala dané mo kelalepóló, hágearóló so whjpaee i du betere ape. ¹⁵ Mepaae so whj denétamo Yesu Kerisota Kótóné naalemapóló diriyóló kisiparu, mepaae so whjpaee hágearamó yó matepa, ti ai so whj Kótó tuämó betóo, Kótókélé ai so whj tuämó betóo erapó. ¹⁶ Atéró Kótóné däpaae yaala sókó fole ala dané tuéreteiné, ąpaae hosaa muóló tiró beterapó.

Ti Kótó ąta yaala sókó fole alané bete Tale beterapó. Whj me de yaala sókó fole ala tuämó betepa, ti atétere whj Kótó tuämó betóo, Kótó ąkélé ai whj tuämó betóo, erapó. ¹⁷ Dä Kótó tuämó atéró betepa, yaala sókó fole ala dä tuämó mo turó fayaalopó. Atéró bitu, take kemetere alimó fo tokóló taletepá dä wíkélé ini, mo halainé daayaalopó. Ti noatepae, Yesu Keriso ą ama Alimané kisipa mole ala erótú betale kaae, dákélé i haemó hágé bitu, Yesuné ama kisipa mole ala erótú betereteiné dä ą kaaetóró beterapó. ¹⁸ Yaala sókó fole ala du betere so whj tuämó witere ala mo sawakélé

bunipó. Tépatei, witere whjta ama du betere alamó dowi kwia saalopóló kisipa mutu dapó. Ti atéró witere so whj tuämó Kótóné yaala sókó fole ala fäpani teörqapó. Ai ala epatei, Kótóné yaala sókó fole ala fäaturaalu, witere ala alurótú beterapó.

¹⁹ Folosóró Kótóné amapi däpaae yaala sókó faleteiné dané ąpaaekélé, ne nopaaekélé yaala sókó fu beterapó. ²⁰ Whj mené duraalu, ą Kótópaae yaala sókó fu beterapó du bitutei, ama no ne höróló bōe du betepa, ti ą kapala fo dere whj ai ape. Ti noatepae, whj me dené ama kilitu betere no nepaae yaala sókó fole ala initepa, ti kelepa kilinire Kótópaae yaala sókó fole ala mo enéhipó. ²¹ Ti Kótóné däpaae yae yóló muló betere fo i ape. Kótópaae yaala sókó fu betere so whjinéta, no nepaaekélé yaala sókó fu betenérápó.

5

Yesu Keriso Kótóné Naalemapóló kisipa tirae ere fo

¹ Yesuta, Kótóné so whj teteróló kaae tare whj Kerisopóló kisipa tiki tiratepa, ti atétere so whjta, Kótóné deyóló beteró beterapó. Mepaae so whj Alimapaae yaala sókó fole ala du betepa, ti atétere so whjné ama naale senaalepaaekélé yaala sókó fu beterapó. ² Dané Kótó ąpaae yaala sókó furaalu, ama yóló muló betere fo sya fu betepata, ti Kótóné ama naale senaalepaae yaala sókó fu beterapóló dané kisipa enérápó. ³ Kótóné ama yóló muló betere fo sya fóló ai fo aqmó mo dua betere alata, ti Kótópaae yaala sókó fole alané bete ai ape. Ai fo sya foleteita, mo hapólunipó. ⁴ Ti noatepae, Kótóné deyóló beteró betere naale senaalené i haemó mole alatamo bōe dóló teteró

beterapó. Ti aita, Yesu Keriso mo beterapóló dąné kisipa tiki tiró betereteiné i haemó mole ala fea mo ti dóló teteró ai betere ape. ⁵ Noa ala ere so whjné i haemó mole alatamo bóe dóló teteró betere? Yesu Keriso ąta, Kótóné Naalemapóló kisipa tiki tiróló betere so whjné maaté ai ala teteró beterapó.

⁶ Yesu ąta Kótóné Naalemapóló hąkearatere alata, węiró sameatamo tuqmó walepó. Ąta, mo węi tuqmó maaté wéni, samearó węitamo tuqmó walepó. Kale Dęi Kepe Wisi ą mo foné bete betereteiné, amakélé Yesu ąta, Kótóné Naalemapóló yó mótu beterapó. ⁷ Até yale alata, sore ąlarapené etéró hąkearóló yó matapó. ⁸ Kale Dęi Kepenékélé, węinékélé, sameanékélé, i sore ąlarape atima feané mo betą fotóró dua dapó. ⁹ Mo whjné etei kaae ala depa kelalepóló dere fo dąné wosóló mo dapóló kisipa tirótua dapó. Tépatei, Kótóné ama Naalené ere alamó kisipa mutu, hąkearóló ere foné mo whjné dere fo teteróló teraae falapó. Ti noatepae, Kótóné ąta, mo foné betereteinépó. ¹⁰ Kótóné Naalemapaee kisipa tiki tiró betere so whjné hosaa tuqmó, Kótóné ama hąkearóló dere fo mopóló kisipa mutapó. Tépatei, mepaae whjné Kótóné dere fo wosóló tuę tiki tirénitepa, ti atétere so whjné Kótó ą kapala fo bole seké aqrapó. Ti noatepae, Kótóné ąta ama Naalepó, dere fo wosóló tuę tiki tirénitereteinépó. ¹¹ So whj feané wosóló kisipa tiki tirópóló, Kótóné hąkeamó ere ala i ape. Kótóné ama mo ti betere bete dą meló beterapó. Ai ti betere beteta, ama Naalema tuqmó mulapó. ¹² Kótóné Naalema Yesu Kerisotamo betamó titiyóló betere so whjta, mo ti betere bete

sóró tarapó. Ama Naalematamo titiyóló betenire so whjta, mo ti betere bete sóró tanipó.

Yesu Kerisoné ala tuqmó betae yóló mo kemerótú dere fo

¹³ Yalo i dere asęta, Kótóné Naalema Yesu Kerisoné doimó bitu, ąpaae kisipa tiki tiró betere so whjpaae mo ti betere bete diąné sóró tarapóló kisipa yaasępóló i dere ape. ¹⁴ Dą witere ala ini, Kótó betere felekepaae fóló halaainé wosaaai dere ala i ape. Dąnétamo ama kisipa mole ala eraai me ąlakó kematepa, ti ama mo wosetua dapó. ¹⁵ Dąné wosetere ala ama mo matapóló kisipa tiratepa, ti ąpaae noa ąlakó wostepa ama melaalopó.

¹⁶ Me whjné ama no netamo sukóló mo ti alu enénire dowi ala du betere keletepa, ti Kótóné ama betere bete melópóló Talepaae moma eranérapó. Yalo i dere fota, alu enénire dowi ala dere so whjmó kisipa mutu dapó. Tépatei, mo ti sukutere tikipaae falaaire dowi alata, ti ama kae mulapó. Ai aluyaaire tikipaae faaire dowi ala dere so whjmó momarae yóló dumipó. ¹⁷ Kótóné yóló muló betere fo tikitere alata, ti ai dowi ala i ape. Tépatei, mepaae dowi alané so whj sukutere tikipaae ąlisó fumipó.

¹⁸ Kótóné deyóló beteró betere so whjta, dowi ala hąle deté fumipóló dąné kisiparapó. Ti ai so whj me ala yaqsoró, Kótóné ama deyóló beteró betere Naalené mo wisiyóló kaae tareteiné, dowi kepené ą doranénipó. ¹⁹ Dąta, Kótóné ama naale senaaletóró beteretei dąné kisiparapó. Tépatei i haemó betó mole so whjró yó mole ola ąlatamo dowi kepené teteróló kaae tare aqmó mulapó. ²⁰ Kótóné Naalema Yesu Keriso i haepaae waletei, dą so whj feané ą tuqmó mole ala bete

kisipa yóo, dạné Kótó ąkélé mo
alané betepóló kisipa yóo, yópóló
waletei dạné tućrapó. Dąta, mo
alané bete tale Naalema Yesu
Keriso tuğmó beterapó. Ąta me
kae mei, Kótótóró bitu, mo ti
betere bete talepó.

²¹ Yälo hosaa mole naale
senaale-ó, dią Kótó taaróló, i
haemó kae kae betó mole kapala
kótópae faqsóró, mo wisiyóló
kaae tawae.

2 Jon

¹ I dere asēta, Kótóné so whj teteróló kaae tare whj disiné Talené sókó sóró kae beteró betere soró ama naale senaaletamopaae dapó. Ḧ Talené mo ala tuämó bitu, yalo diapaae yaala sókó fu beterapó. Ti ai alata, yalo maaté ini, mo fo bete tuére so whjnékélé betə kaae alatóró du beterapó. ² Ti noatepae, mo fo bete Tale miókélé dä tuämó bitu, take nalokélé hâle bitiré faaireteiné diapaae yaala sókó fu beterapó.

³ Atérapa, dä mo foró yaala sókó fole alatamo tuämó betepa, Alima Kótóró ama Naalema Yesu Kerisotamo tuämó kaaróló wale hamokoróló tao sere alakélé, kôlené sukutere alakélé, hosaa muni deyóló dua betere alakélé, dä feapaae erópóló yae.

⁴ Aya Kótóné däpaae erae yóló muló betere mo fo naao naale senaalené sya fóló erótú beterapó dere fo woseturaalu, ḥ mo doa hajné sukutu beterapó.

⁵ Térapa, yalo hosaa mole so wisíó, yalo yapaae duraalu ne no hamomatamo dä yaala sókó fole ala enérápóló i asētere ape. Ti ai yae yóló muló betere fota, kisi fo kae mei, mo take kaae sale alimótei woseté wale fotórópó.

⁶ Yaala sókó fole alané beteta i ape. Kótóné ama yóló muló betere fo aqmó bitu, sya fóló erótú betere alapó. Mo take kaae sale alimótei diaaq woseté wale foné duraalu, ne no hamomapaae yaala sókó fu betaе erapó.

⁷ Yesu Keriso i haepaae mo whjné tiki daayóló wénipóló, so whj dilikóló kapala fo yó matere whjräpe mo turó i haemó sú ai ere ape. Atétere whjräpe atimata, so whj dilikóló Yesu Kerisotamo bóe

ai dele ape. ⁸ Atérapa, diaaq di- ale kutómó saaire dupu wisi aluni, turó saasepoló mo hotowayóló kaae tawóló betae. ⁹ Mepaae whj de so whj teteróló kaae tare whj Kerisoné yó matere fo taaróló, kae fo wosetepata, ti atétere whj Kótómó betämó bitinipó. Tépatei, whj me de Kerisoné yó matere fo mopóló wosóló eró tapa, ti até dere whj Alimaró Nalematamo fea betämó ai betere ape. ¹⁰ Mepaae whjtamo diq beterapaae wóló mo fo yó meni, kae fo yó matepa, ti atétere whj naao bepaae dape sere ala ó kôleó dere fokélé yaqse. ¹¹ Mepaae whjné atétere whj ama bepaae wisiyóló dape supata, ti ai whjné ama du betere dowi ala yópóló, keteké ai bulatere ape.

¹² Yalo diapaae yaaire fo mo turó mupatei, naasené fas-mó asé dere hótepa, taalatapó. Ti noatepae, ḥ diq beterapaae wóló kelepa kqaetamo yóló bitu ekei fo depa, haj dere ala dä tuämó mo fâayóló surópóló kisipa mutu dapó.

¹³ Kótóné sókó sóró kae beteró betere so naao hamané naale senaalené diapaae kôleó, dapó.

3 Jon

¹ I dere asëta, Keriso so whj teteróló kaae tare whj disi mo fo tuämó bitu, yało hosaa muóló, yaala sókó fu betere no Kaius-paae dapó.

² Yało hosaa mole no-ó, yało yámó Talepaae momarótú betere ala i ape. Naaø kepe bete tuämó wisi ala irure kaae, naao tó tikimókélé me kisi daani, mo wisiyóló bitu, mepaae dere ala fea ýópóló kisipa mutu, momarótú beterapó. ³ Mepaae Keriso norape é beterepaae wóló, ya mo bete mole fo tuämó bitu, ai fotóró eraté fu beterapó dere fo wosaleteiné, é doasiné hajné sukutu beterapó. ⁴ Yało naale senaale dią mo fo tuämó bitu, ai fo sya fóló erótú beterapó dere fo woseturaalu, dere hajné kae kae alamó dere haj, mo bosenée falapó.

⁵ Yało hosaa mole no-ó, mepaae naao tuénire whjapekélé, Talené ala eróturaalu, Keriso norapepóló tao su betere alata, mo wisirapó. ⁶ Ya tuämó yaala sókó fole ala mulu, ai whjape wisiyóló dape sale fo atimané i betó mole Keriso so whjpaee ene walepó. Térápá, me sukamókélé atéró Talené kutó diratere whjape ya beterepaae wapa, Kótóné ama hamokoróló matere ala sya fóló, atimané yaya dere ola sümó melóló, atima faaire tikipaae fópóló yae. Aita, mo wisi ala dapó. ⁷ Ti atima be taaróló, Talené doi eraté kotepa, Tale tuénire so whjné atima ya yatera ola tao sere alakélé inipó. ⁸ Atérápá, da fea touyóló Talené mo bete mole fo eróturaalu, atei kaae whjape mo wisiyóló dape sóró, tao sere ala depa mo wisirapó.

⁹ Keriso so whjpaeta, fea fo aséyóló dotonaletei, ai so whj

teteróló kaae tawaai ekèle du betere whj Diotrepes-né dñé dere fo mopóló woseni, dowqae felepó. ¹⁰ Atérápá, é aipaae wapa, ti ai sekéné dñé doi doróló folokolerótú betere fo diapaae yaalopó. Ai ala maaté mei, mepaae Keriso norapekélé wisiyóló dape sini yóo, mepaae whjné dape saai kisipa mutupa, ti ai so whj atima Keriso so whjtamo touyóló betaqsóró hókó falóo, du beterapó.

¹¹ Yało hosaa mole no-ó, atei kaae dowi ala suróló ini, mepaae dere wisi ala ti suróló yae. Mepaae whj de wisi ala du betepa, ti Kótóné ama whjtoró beterapó. Mepaae dowi ala du betere whjné ti Kótó mo kolókélé inipó. ¹² Demitrias-né du betere ala so whj feané kilitu, q mo whj wisipó du beterapó. Kale mo fonékélé, ama wisi ala dapóló hakearótú beterapó. Ti ama dere ala dñékélé mo wisiyóló kolóló, mo betä kaae fotóró dapó. Dñé kelale ala diapaae i deretei, motóró dapóló kisipa muae.

¹³ Yało diapaae yaai dere fo dekéró mupatei, asémó dere hótepa taalatapó. ¹⁴ Ti noatepae, é dią beterepaae wóló, diatamo kelepa kqætamо yaai, mo felekemó waai kisipa mutapó.

Kótóné hosaa muni deyóló mo dua betere ala dią tuämó mulópóló yae. Imó betó mole ne norapenékélé diapaae mo doa kqleó dapó. Aimó betó mole no nerape atima dokq feapaae mo doa kqleó, dapó yae.

Jud

¹ I dere aşeta, Yesu Kerisoné kutó diratere whj Jems-né noma Jud-né dapó. Talené ą beterepaae ape yóló, Alima Kótóné hosaa muóló yaala sókó fóo, Yesu Kerisoné dapesene waai wisiyóló kaae tawóo, ere so whjpaae dapó.

² Ti Kótóné kqleturaalu hale tao sere alakélé, hosaa muni deyóló dua betere alakélé, yaala sókó fole alakélé, mo turó dią tuqmó mulópoló yae.

Kótó hórater whjrapené dere alamó dowi tikipaae faaire ala

³ Yalo hosaa mole no nerapeó, dą fea aluyaqsoró Kótóné tao sere ala bete diqané tuę yópoló, aşeyaaai keteké bualepó. Téyaletei, Talené ama kae beteró betere so whjpaae tuę tiki tiratere fo mo wisiyóló kaae tawae yóló, mo betä félimótóró melalepó. Ai fo wisi tokóló aluróló mené kae fo depa, taalae yóló foné saasepló i dere ape. ⁴ Ti noatepae, mepaae whjrape kikiti wóló dią kuamó betereteiné dapó. Ai whjrape atimané mió ai du betere ala yaai teópa mo taketitei, Kótóné só deró beterapló aşemó erapó. Ti atimata, Kótóné ala erénitere whjrape bitu, Kótóné hamokoróló tao sere ala hale qla aqróló, nöpu naaitere ala fo munipa yae du beterapó. Atéturaalu, dą teteróló kaae tare mo doasi Tale Yesu Keriso betatóró betepatei, atima ą aqmó betaalo hóróló ama doi doróló faletu beterapó.

⁵ Mió yalo i yaaitere fo fea diaaq tuépatei, mo diriyóló tuę yaasepló, momó i dapa wosae. Talené ama so whj Isip hae kwiamó betepa, ama tao sóró dapesó waletei, nalo ama dere fo wosóló tuę tiki tiréni yale so

whj mo ti dóló sisiraae faralepó.

⁶ Meta, Kótóné mepaae *ensel-rapepaae* kaae tawae yóló melale kutó taalóturaalu, atima betere tikikélé taaralepó. Atétepa, atima Kótóné dirii *sein* képiné dokóló diliki tuqmó mo ti *dipula* beteró beterapó. Aita hale mei, Talené ama taleyaaire doasi be dę sókó wópoló, kaae taru beteró beterapó. ⁷ Meta, Sodom beró Komora betamokélé, ai be hulua tamo felekemó t̄ mole doasi be huluarapekélé, doró beteretei kisipa muae. Ai berape huluamó betó mole so whjné nöpu nokole alaró kae kae sonaalei dowi alatamo mo dekéró hale yó tapa, Talené kwia melalepó. Mió i alimó betere so whjné ai yale ala tuę muóló, nalo waaire alimó Talené dowi kwia matere so whj mo ti dó tare simó beteratepa, doasi dele saalopóló kisipa muópoló erapó.

⁸ Ai ala ere kaaetóró, yalo diapaae yale kapala fo yó matere whjrape atima nokené i ala kelalepó du bitutei, nöpu nokole alané atimané tikitei doróló folokoleróo, doasi teteróló kaae tare whjrape aqmó bitini dowqae fóo, hepen bemó betere sekérapekélé faleyóo, du beterapó. ⁹ Tétepatei, doasi topo *ensel* Maikel ą halaainé Satan-paae etei kaae só deratere fo inipó. Moses-né tiki sini né saaloé yóló atimaamo sej sej yaletei, Maikel-né Satan foné sóró só deréni, “Talené amatei ya foné sóró, só derópoló yae,” fo betä erapó. ¹⁰ Topo *ensel*-né atei faletere fo dumitei, dią tuqmó ai betó mole whjrape atima diriyóló tuę inire alarape fea faletu beterapó. Tétu, atima topo daanire qla hupu ó yuwiné dere ala kaae, tó t̄kiné ekelyóló hale hoko du betere ala atima mo wisiyóló kisiparu, dere alanétei atima mo dorótú beterapó.

11 Ai whjirape atima doló suku-naaire tuéni, hale hoko du betere alata, Kein q dowqae fóló nomá du yale kaaetóró ai du betere ape. Kale whj Balam ąkélé doasi *moni* saai ekéleyóló kópaae fu yale kaae, ai whjirapekélé tué tekeni, *moni* saai dapóló ekéle duraalu ai fele ape. Kale whj Kora-kélé Kótóné sóró beterale topo whj Moses aqmó betere hóyóló dowqae fupa, Talené atima doló alurótú yale kaae, ai whjirapekélé atéró doraalopó. Téyäalopa ai whjirape atima wiyo yae!

12 Ai whjirape atima haleni, Keriso so whj diásisi yaala sókó furaalu, qla deyóló nokole sukamó atimakélé Keriso whjirapepóló halaainé, diatamo qla betámó nukua dapó. Ai whjirape tuámota, i ala kaae erapó. Tumo kapo fosó ó ni serake kikiti holó tare kaae, dia doraaire ala atima tuámó bulapó. Meta, *sipsip* hupu kaae tare whjrapené hupurape wisiyóló kaae taní, qla atima maaté nuku dere kaae ai whjrapené du betere ala atérápó. Hali waairaalu, sáko diliki deretei halimo wéni, beséné kae tikipaae só fu dere kaae dua dapó. Meta, ni du woletere alimó kelerálemó, du betákélé woleni, ama felekekélé haepaae derepéni yóló hale tómó beleru, kale ni mo ti sélitu dere kaae atimané dere alaró betere alatamo atérápó.

13 Meta, doasi wéi dokole sukamó dakeró qla qla holopetamo sóró wóló wéi fókumó mulótú dere kaae, mo sonaané yóló halei aletei, atima mo halaainé du beterapó. Meta, sámó hore hoko kutu dere kaae, atima mo dowi diliki dolomó atéró beterópóló, eró beterapó.

14-15 Adam-né deale naalené deté feletei dosqaturaalu, apo mi dakoróló deale whj Inokepaae Kótóné i fo yae yóló ipakalepó. "Talené ama kae beteró betere *ensel*-rape mo hale qla kaae ątamo

ai walapa kelae. So whj feané ama ala eréni, kae tū sya fóló dowi ala duraalu, Tale faleyóló deteraire fo du betaleteimó, taleyóló só deraai waalopó," erapó. ¹⁶ Ai whjirape atima Kótóné ala sya faalomeipóló, doka doka yóló faleturaalu, tó tikané ekélere ala sya fóló dowi ala du beterapó. Tétu, atimatei doi sóró horóló bopé faketu beterapó. Mepaae so whjné atimamó me alakó erópóló kisipa mutu, foné so whj hale mulóló dukiratere fo du beterapó.

Kótóné ala erótú beteretei taaréni, hale eró tawae

17 Tépatei, yalo hosaa mole no nerape-ó, dia teteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné dotonale *aposel* whjrapené take nalopaae i ala yaalopóló, diapaae yó melale fo tué muae. ¹⁸ Ai whjrapené diapaae i fo yalepó. "Take kemeteré sukamó Kótóné ala faletu betere so whj atima tó tikané ekélere ala sya fóló, dowi ala maaté du betaalopó," erapó. ¹⁹ Ti ai ala du betere whjirape tuámó Dëi Kepe Wisi bitini, mo hae whjné mole tuéró dere alatamo maaté sya furaalu, dia tuámó fake tekerótú beterapó.

20 Tépatei, yalo hosaa mole no nerape-ó, dia Talené ama so whj bitu ąpaae tué tiki tiró beteretei mo ti fakeyópóló, ama mo kae ere fo wisi sya fóló erótú betóo, Dëi Kepe Wisiné dia fotokoratepa Talepaae moma yóo, du betae. ²¹ Da teteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné koletu, tao sóró mo ti betere ala tuapaae dapesó faaire be dë kaae taru, dia Kótóné yaala sókó fole ala tuámó betó tawae.

22-23 Atéru, mepaae so whj kisipa tamo muluraalu tué tiki tiratere ala wotqalepa, koletu tao sae. Téturaalu, mepaae mo felekemó sipaae faaitere so whj atima aluyaqsóró tao sóo, sukale whjné

yei kuti bukaalo hótu dere kaae,
mepaae so whj atimané tó tíkimó
ekçleyóló du betere sonaalei ala
diapaae tekaçsóró, wiyló tika kae
bitu kçleyóló tao sóo yae.

Kótóné doi doasi mulatere fo

²⁴ Diq dée naçsóró tao senére sekéné doi doasi muópóló, hale sóró horae. Ti diq ai sekéné ama kae ere dë tuçpaae dapesó fóló, me alakélé muni mo doasi haj fçanuraalu çtamo betamó betenérápó. ²⁵ Dä teteróló kaae tare Tale Yesu Keriso tuçpaae erale alané so whj aluyaçsóró tao su beterapó. Atére Kótó mo betatóró beterapa, ama doi doasi mulae. Tétu, mo kae ere dë fçane alakélé, ama mo kae ere ala wisinaalekélé, doasi fotokçkélé, fea ala teteróló kaae tare betekélé, mo çpaaetóró erópóló yae. Mo take keké nale alimókélé, mió i betere alimókélé, nalo betaaire alimókélé, ama doi doasi hçle muó tanópóló, sóró horótua beta. Mo kée, téyópóló yae!

Kinóló mole ala hąkearaletei

¹ I dere fota, Kótóné Yesu Kerisopaae mo felekemó yaai dere alapa, naao kutó diratere so whjné tué yópóló, kinóló moletei hąkearóló yó melae, yóló malepó. Ai fo Yesuné wosóló, ama kutó deratere whj Jon beterapaae *ensel* dotonalepó. ² Atétepa, Jon-né ama kelale ala so whj feané tué yópóló, amamo asęyalepó. Ai fota me kae mei, Kótóné dere foró Yesu Kerisoné ama yale alatamo etérapóló yó male fopó. ³ Take i ala yaalopóló i asere fo hąkeamó dosqatu betere whj Kótóné wisiró beterapa, hajné sukutu beterápóló yae. Ai dosqatere fo wosóló, hosaa tuqmó mulatere so whjkélé, wisiró beterapóló hajné sukutu betenérápó. Ti ai yó male alarape dokonóló yaaire be dę mo felekemó sókó waai dapó.

Talené doi hale horatere foró kqleó dere fotamo

⁴ Eta, Jon-né Esia hae kwiamó betó mole węikeró Keriso fake so whjpaae dapó.

Miökélé betóo, takekélé bitiré wóo, nalo waaire alimókélé hale betóo, yaaire sekéró kale teteróló kaae tare doasi betere tiki felekemó betere węikeró keperapetamo tuqmó kaaróló wale hamokoróló hale tao sere alaró, hosaa muni deyóló dua betere alatamo diąpaae erópóló yae. ⁵ Ti Yesu Kerisoné yó matere fota, ama mo kelale alatóró du beterapó. Ti qta, mo sukaletei kepaayóló betaaire so whjmó, tylé aleróló folosóró fóló betere whjpó. Atéturaalu, i haemó betó mole topo whjrapekélé mo fea amatóró teteróló kaae tarapó.

Ai sekéné amatóró diąpaae yaala sókó furaalu, dą dowi ala tuqmó betepa, ama sameanétei teraayóló hale fópóló eró beterapó. ⁶ Téró dą ama teteróló kaae tare aqmó sóró beteróló, Alima Kótóné ama ala erópóló, so whjmó momaratere whj sóró beteralepó. Téreteiné, ai seké ama mo kae ere ala wisiró doasi fotokqtamo mo hale muó tanópóló yae! Mo kée, téyópóló yae!

⁷ I dere fo wosae! A ó hepen bemó ere səkotamo wapa, so whj mo feanékélé, take a duraalu wutiné deyale whjrapenékélé, kelaalo ai ape.

Atéteremó, i hae kwia feamó betóló fale so whjné doasi wole u yaalopó.

Ti ai alata, motóró yaalo ai ape. Mo kée, téyópóló yae!

⁸ Téró Tale Kótóné duraalu, “Eta, Alaparó Omekatamopó. Ai fo feteyóló, kaae sereteiró kemeratereteitamota, ti mo ętórótipó. Take bitiré waleteikélé, mió betereteikélé, take nalo betaaireteikélé, ętóró bitu, fea qla qla teteróló kaae tare seké ętórótipó,” yalepó.

Whjné Naalema aqpa kelale fo

⁹ Eta, diaaq no Jon-né dapó. Dą fea Yesu tuqmó bitu, seké sere alakélé, ama teteróló kaae tare aqmó betere alakélé, hóni hale belée tare alakélé, dą fea betqmó deté fu betere whjpó. Yesuné yale ala i ape yóló yó melóo, Kótóné fo eróo, yalemó atimané ę węiné bopéró daaló betere hae Patmos-mó beteralepó. ¹⁰ Atéró betepa, Talené be dęmό Dęi kepe wisiné fotokq tuqmó bitu, yalo kılıpaae doasi fo fake ukulumó wutiné hale kaae depa wosalepó. ¹¹ Atéró dere foné duraalu, “Naao keletere ala fea bopeyóló mole

sókumó asęyóló, węikeró Keriso fake so whipaae falae. Ai berape i ape. Efesus, Smerna, Perkamum, Taiyatira, Sardis, Piladelpia, Laodisia, i dosayale be huluamó betó mole Keriso so whj feapaae asęyóló falae,” yalepó.

¹² Ai fo du betepa, né déró sisópaae fetée fóló kelalemó, *kold kapané* aleale węikeró sə dirirape kelalepó. ¹³ Atépa, ai sə dirirape duku betere tuğ dolomó whj betə Whjiné Naalema kaae daapa kelalepó. Atéru, deróló sókó fatere föloi kuti deróló, *kold kapané* aleale toné ai kuti teteróló bopémó sepa kelalepó. ¹⁴ Ama toporó nikitamota, mo yako kaae dę wisinaale yóo, ama kelekélé si mi kaae holoo, depa kelalepó. ¹⁵ Ama hota, ti *brons kapa* siné dóló whaare kaae yóo, ama dere fokélé, węi douq kąaturaalu dere hu kaae depa wosalepó. ¹⁶ Ama turu naasené węikeró hörerape tawóo, ama kólómó böe dele separe fosó tamо daai sókó wóo, ama kelepaakélé, sukané dę kaae yóo, epa kelalepó.

¹⁷ Yalo q kilituraalu, e ama hó aqmó sukale whj kaae der-aapisa fóló molepó. Atéró mupa, ama turu naasené e wolaa yóló duraalu, “Yä wiyaqse. Kaae sereteikélé, kemetereteikélé, mo etórótípó. ¹⁸ Eta, mo ti betere seképó. E take sukaletei, momó kepaayóló mo titóró betó tarapó. Téruraalu, sukulere alaró sukale so whjtamo betere tų ki yalo i tare ape.

¹⁹ Térapa, naao kelale alakélé, mió i alimó keletere alakélé, nalo betaaire alimó yaaire alakélé asęyae. ²⁰ Yalo turu naasemó mupa, naao kelale węikeró höreraperó *kold kapané* aleale węikeró sə dirirapetamo kelale bete i ape. Kale hörerapeta, ti u węikeró be huluarapemó betó

mole Keriso so whj tao sónpóló, dotonale węikeró *ensel-rapepó*. Kale węikeró sə dirirapeta, ti węikeró be huluamó betó mole Keriso so whj póló,” yalepó.

2

Efesus Keriso so whipaae asęyóló farale fo

¹ “Efesus be huluamó betó mole Keriso so whj tao sónpóló doteyale *ensel-paae* i fo asęyóló falae.

Turu naasené kale węikeró hörerape taruraalu, *kold kapané* aleale węikeró sə dirirape daae mole tuqmó kutu betere sekéné dere fo i ape. ² Dią hókélé ini, mepaae du betere alarape yalo tuénipóló de? Dią hókélé ini, depe tukó wei ala hale yó tare alakélé, kale dowi ala yó tareteikélé, whjrape diątamо betqmó betaqsóró hókó fatu betere alakélé, yalo tuérapó. Mepaae whjrapené duraalu, ‘Dąta, Talené dotonatepa wale *aposel whjrapépó*,’ dere fomó, diąné atima kąae kolóló duraalu, ‘Diąta kapala fo bole whjrapépó dere alakélé kolóló, yalo mo tuérapó.’ ³ Dią yalo so whj betepa, mepaae sekēi ala ó faletere alarape wou betepatei dią hóyóló dekanı, yalo doimó hale yó tarapó. ⁴ Tépatei, yalo keletere wisinire ala betə i ape. Take kaae suraalu diaaq yaala sókó fu betale ala mió taaló beterapó. ⁵ Térupa, take diaaq yaala sókó fu betale ala taaróló, mió dią haepaae ai derepalapa kisipa muae. Atétu, diaaq kisipa tiki feteyóló take du betale ala momó yae. Dią ai alatamo initepa, ti e dią beterepaae wóló diąné dérótü betere sə yalo tokó saalopó. ⁶ Téretei, diaaq du betere alamó yalo i yaaitere fo betə mo wisirapó. Nikolas whjrapené hótu betere

kaae diaaqkélé atétu beterapó.
 7 Mepaae whj me de woséli daapa, ti Dęi Kepe Wisiné kae kae Keriso so whipaae du betere fo feané wosópóló yae. Whj me de tų wisipaae faai fupa, me sek̄i alané sesé depakélé hepée taae faróló wale whjta, Kótó betere kelaalo mo kokq̄i tikimó daale kepaayóló mo ti betaaire ni du wisi nöpóló yalo melaalopó,” yalepó.

Smerna Keriso so whipaae aseyóló farale fo

8 “Smerna be huluamó betó mole Keriso so whj tao sópóló dotonale *ensel-paae* i fo aseyóló falae.

I dere fota, kaae sereteiró kemerale foleteitamoné bete Tale q̄ mo ti sukaletei, momó kepaayóló betere sekéné dapó. 9 Diąpaae kae kae sek̄i alarape wou bituraalu, yoleale yóló betere ala yalo tuéretei, doasi dirii qla wisinaale betq̄ diąné sóró tareteiné, dią doasi néli whj kaae ai betere ape. Mepaae so whj atima Juda fakepó du beteretei kapala fo dapó. Ti atimata, Satan-né fo wosetere fake bituraalu, dią erótú betere fo yalo kisiparapó. 10 Diąpaae sek̄i ala waairemó wiyaqse yóló, ma fo i dapa wosae. Dią betere ala kaae kelaairaalu, Satan-né dią mepaae so whj *dipula* beteraalo ai ape. Atéró *dipula* beteró betepa, sek̄i ala siré fu bituraalu, naase tamo be dęrape kemeyaalopó. Dią dupakélé me qla meipóló, tué tiki tiraté fu betepa, ti atétere whirapemó bóné whj dolóló kemeratere whjné deratere topo tao su dere kaae, yalo mo ti betere bete melaalo ai ape. 11 Mepaae whj de woséli daapata, kale Dęi Kepe Wisiné Keriso fakerapepaae du betere fo wosópóló yae. Whj me de tų wisipaae faai fenalemó

yae. Whj me de tų wisipaae faai felalemó sesétepakélé, hepée taae faróló wapata, ti atétere whj q̄ tamoróló sukutere alané doraalo meipó.”

Pergamum Keriso so whipaae aseyóló farale fo

12 “Perkamum be huluamó betó mole Keriso so whj tao sópóló dotonale *ensel-paae* i fo aseyóló falae.

Fosó tamo daale bóe dele separe tare sekéné dere fo i ape.

13 Diąta, Satan-né ama teteroló kaae tare tikimó beteretei yalo kisiparapó. Dią atéró bitutei, yalo doimó du betere ala taaréni, hale yó tarapó. Take yalo ala erótú betale whj Antipas dale alimó, diąné ępaae tué tiki tiratere ala taaréni, hale yó tawaletei yalo tuérapó. Ti diąta, Satan betere be huluamó ai betere ape. 14 Tépatei, diaaq dere mepaae ala yalo keletómó wisiniretei i ape. Dią betó mole kua dolomó, mepaae so whj Balam-né hoko yó mótu betale ala kaae du beterapó. Balam-né Balak-paae Israel fake so whj dowi ala yópóló, etéró yae yóló yó melalepó. Balak-né Israel fake so whj kapala kótópaae moma yóló matere əlaró nöpu nokole alatamo yópóló, əlisóró fipakalepó. 15 Atétu betere kaae, dią mepaae whirapekélé Nikolas whirapené yó matere ala sya fu beterapó. 16 Térappa, diaaq ai du betere ala taaroló, kisipa tiki feteyóló betae. Diątamo ai ala initepa, ti ę dią beterepaae hapale sókó wóló, dią ai ala du betere whirapetamo yalo kłómó sókó wale sepakené bóe daalopó. 17 Mepaae whj de woséli daapata, kale Dęi Kepe Wisiné Keriso fakerapepaae du betere fo wosópóló yae. Whj me de tų wisipaae faai fenalemó

sesetepakélé, hepée taae faróló wapa, ti atétere whjmó yálo hyó muló betere mepaae *mana* o nöpóló melaalopó. Téturaalu, kisi doi aseyóló muló betere dēi kane fakekélé melaalopó. Ai kane fakemó asere doita, hale mo whjné tué yaalo meitei, ai kane fake sere whjné maaté tué yaalopó.”

Taiyatira Keriso so whipaae aseyóló farale fo

¹⁸ “Taiyatira be huluamó betó mole Keriso so whj̄ tao sôpóló, dotonale *ensel-paae* i fo aseyóló falae.

I dere fota, Kótó Naalema ama kele mo si kaae dó taru, holekekélé kale *brons kapa* siné dóló kasa kasa kaae ere sekéné dapó. ¹⁹ Diaaq yaala sókó fole alakélé, diaaq tué tiki tiratere alakélé, yálo doimó mo so whj̄ tao sóró erótú betere alakélé, seké wapatei beléetóró tare alakélé, diaaq mió du betere alané take kaae suraalu yale ala bosene faletei, fea yálo tuérapó. ²⁰ Tépatei, kale so Jesepel ą fópóló mo taketitei hókó faréniyólópó. Ai soné amatei ą Kótóné fo eratere kóló sopó du beterapó. Téturaalu, ama yó matere fonétei, yálo kutó diratere whjrape nópu nokole ala yóo, kapala kótópaae momatere qla nöpóló ąlisóró fóo, du beterapó. ²¹ Ai soné nópu nuku betere ala taaróló, kisipa feteyóló wópóló kaae taté fu betepatei, wéni mo dowqae fu beterapó. ²² Até du betereteiné, ą dele sóró fitere tikimótóró fiyó mulápóló, taae deraalopó. Téturaalu, ątamo nópu nuku betere whjrapekélé kale soné atimapaae yó melale dowi ala taaróló, tué tiki feteyóló anitepa, ti atimakélé kale so dere kaae, dele sôpóló taae deraalopó. ²³ Ai

soné ama naale senaalekélé sinópóló, yálo mo ti daalopó. Ai ala depa, Keriso fake so whj̄ feané kilitu, ęta, so whjné hosaa tuqmó mole alaró tué tikitamo taleyóló, atimané yale alamó mo donotóró tokó matere Tale beterapóló kisipa yaalo ai ape. ²⁴ Dią̄ mepaae Taiyatira be huluamó betó mole Keriso so whj̄ kale soné yó matere fo wosóló sya feni yóo, Satané mo apaae derepale kinóló mole ala kisipa sini yóo, ere so whipaae yálo sekéi ala kae eraalo meipó. ²⁵ Téyalomeipa, ę wale alimó sókó faasepóló, diaaq ai du betere wisi alatóró hale yó taté fo betae.

²⁶ Whj̄ me de tų̄ wisipaae faai fenalemó, me sekéi alané sesé depakélé, hepée taae faróló, kemene fole kwiamó sókó fupa, ti atétere whj̄ i hae kwiamó betó mole so whj̄ fea teteróló kaae tanópóló, yálo sóró beteraalopó.

²⁷ Asemó ere fo i ape.

‘Topo whjné tatere *aiyon kapa-né aleale dotótiki* taru, haené aleale wuti deraketu dere kaae, yálo bóe whjrape ai ala yaalopó,’ erapó.

Yálo Ayané ę so whj̄ teteróló kaae tanópóló sóró beterótú yale kaae, yálokélé dią̄ sóró beteraaloo ai ape. ²⁸ Atéró sóró beteratere so whipaae hıka be dëteretamo dęyo tare hórekélé, yálo melaalopó. ²⁹ Mepaae so whj̄ me woséli daapata, kale dēi Kepe Wisiné Keriso fakerapepaae i du betere fo wosóló tué muópóló yae,” yalepó.

3

Sardis Keriso so whipaae aseyóló farale fo

¹ “Sardis be huluamó betó mole Keriso so whj̄ tao sôpóló dotęyle *ensel-paae* i fo aseyóló falae.

Kótóné wękeró kepe tawóo, wękeró hōrerape tawóo, ere whjné dere fo i ape. Diané du betere ala yalo kolóló kisiparapó. Mepaae so whjné dia kilituraalu, i Keriso faketa, Kótóné ala eraai noke fini, mo doa keteké bulapóló dukiróturaalu, diaaq doi só kutu beterepó. Téretei dia yalo keleterea sukale whj aqrapó.² Dia fire whjrape-ó, turukó horóló betae! Diaaq du betale wisi ala fea sisiraae fóló betä betä beteretei felekemó sukajai dapa, fotok buóló daaya. Ti noatepae, e teteróló kaae tare Kótóné keletómó diaaq erótú betere ala mo turó kemeróló, ama muló betere dälemó sókó fenipó.³ Térupa, diané take wosóló tuére fo kisipa muae. Ai fo aqmó sukóló bitu, kisipa feteyóló ai fo sya fóló erótú betae. E waaire be dë dia kisipani, mokoleyaa yóló betó mupa, e glémi nokole whj kaae, sókó waalo ai ape.

⁴ Téyaalotei, dia Sardis bemó betere whjrape kuamó betä betä so whjné deró betere kuti mo wisiyóló kaae tare tikimó, bólukélé inipó. Ai whjrapeta, deí kuti deróló etamo kwęyāalopó. Ti noatepae, atima dere ala wisireteiné ai ala yaaire mo s̄urapó.⁵ Whj me de tū wisipaae faai fenalemó, sesé depakélé hepée taae faróló wale whjta, ti u kale so whjné deró betere deí kuti kaaetóró deraalo ai ape. Ai whjné ama doita, mo titóró betó tare *buk-mó* moletei yalo helekókélé yaalo meipó. Téni, yalo Ayaró ama *ensel-rapetamone* keletómó daalu, ita yalo whjpóló, yó melaalopó.⁶ Mepaae whj de woséli daapa, ti kale Dëi Kepe Wisiné Keriso fakerapepaae du

betere fo wosóló tué muópóló yae,” yalepó.

*Filadelpia Keriso so whjpare
asęyóló farale fo*

⁷ “Filadelpia be huluamó betó mole Keriso so whj tao sópóló doteyale *ensel-paae* i fo asęyóló falae.

I dere fota mo fo bete Tale dowi ala betakélé muni, kae betere sekéné dapó. Take betale whj Depit-né ki mió yalo i tare ape. Yalo kinatere tū me whjné tukjyóo, yalo tukwé mulatere tū mené kinoo, enénipó.⁸ Diaaq du betere ala yalo kisiparapó. Dia faaire tū yalo ai tukwé muló beterapa kela. Ai tuta, whj mené kinatere alakélé mo enénipó. Dia fotok sawa bulutei, yalo fo hale eró tarapó. Térup, mepaae so whjné yalo doi yóló, dia Talené so whjé yóló wosetepa, diané meipó initeretei yalo mo kisiparapó.⁹ Mepaae whj atimata, Juda fakepó du betepatei, Juda fake mei, kapala fo du beterapó. Ai so whjta, dowi Satan-né fo wosetere fake ai ape. Atima dia beterepaae wóló, diaaq hó aqmó deraapisa fóló fió muluraalu, i so whjta Yesuné yaala sókó fole ala mulapó yópóló, dere ala yalo eraalopó.¹⁰ Yalo diapaae sekéi ala wapakélé hale eró tawae yale fo diaaq wosóló eró tawalepó. Téyaleteiné i haemó betó mole so whj fea su sóró kaae keletere seké wale sukamó, diapaae waqsóró yalo sesé yaalopó.

¹¹ E mo felekemó walapó. Bóe dóló teteratere whjné sere topo tao diaaq saairetei, mené saqsóró diané teteróló kaae tanópóló male qla wisi mo hotowayóló kae tawae.¹² Whj me de tū wisipaae faai fenalemó, sesé depakélé hepée

taae faróló wapa, ti atétere whj̄ e teteróló kaae tare Kótóné momatere be hulua eleké su deyaalopó. Atétere seké ą ai be taaróló fókélé mo yaalomipó. Ai whjné tikimó e teteróló kaae tare Kótóné doiró ama be hulua doitamo asęyaałopó. Ti ai be hulua doita, kisi Jerusalempó. Ai be huluata, e teteróló kaae tare Kótó betere hepen be taaróló, dorowaalo ai ape. Ai whjné tikimó yalo kisi doikélé asęyaałopó.¹³ Mepaae whj̄ de woséli daapa, ti kale Dęi Kepe Wisiné Keriso fakerapepaae i dere fo wosóló tué muópóló yae,” yalepó.

Laodisia Keriso so whipaae asęyóló farale fo

¹⁴ “Laodisia be huluamó betó mole Keriso so whj̄ tao sópóló dotonale ensel-paae i fo asęyóló falae.

I dere fota, Mo kée, téyópóló yae! dere bete Tale bitu, mo ala yó taruraalu, ama kelale ala i ape yóló hąkearóló yó mótu beterapó. Ata, Kótóné aleyóló muló betere ąla ąla fea teteróló kaae tare sekéné dapa wosae.¹⁵ Diąné du betere alata yalo tuéretei, sirii ala ó supui ala meiyóló, hale tuşmó beterapó. Ai tamo ala me taaróló betą alatóró uşsóró ti mo wisi wuapó.¹⁶ Ti diąta, supukélé meiyóo, sirikélé meiyóo, yóló h̄j̄ fale ąla kaae epa kilitu, yalo kólómó hamuóló soraae falatere ąla kaae soraae faraalo ai ape.¹⁷ Diąné duraalu, Dąta, wisi wisi ąla mole néli whj̄ betereteiné mo betą ąlakélé yayaniipó,’ dua dapó. Téretei, Tale Kótóné dią keletepa, mo sonaalei so whj̄ betepa kilitu, kolerapó du beterapó. Diąta, yolealere alakélé, kele dilikire alakélé tiki daapi

hale betere alakélé, epatei, diaaç kisipané wisire nisi dapó.¹⁸ Yalo i dere ma fo wisi wosóló, i sore ąla diąné ętamo dupu yae. Siné biliyaletikimó wisiyóló sókó wale *kold kapa* supa, ti dią mo doasi néli whj̄ betaalo ai ape. Dią tiki hąleretei, kinóló dęi kuti sóró bukae. Diaaç kele dilikiretei wisiyópóló, yalo i tare *mula mula* sóró dilae.

¹⁹ Yalo yaala sókó fale so whj̄ atima kae kae dowi ala depa kilitu, tū wisipaae fópóló donoróturaalu, yalo atima foné sóró dekésu beterapó. Térappa, yalo diąpaae dowi ala taalae du betere fo mopóló, tué tiki feteyóló Tale Kótóné alamó keteké buóló betae.²⁰ Eta, tū sókó walemó daalu, tū du beterapó. Whj̄ me denétamo yalo dere fo wosóló tū tukutepa, ti ę ą betere tuşpaae wóló, ątamо ola betamó nóo, ąkélé ętamo ąla betamó nóo, yaalo ai ape.

²¹ E tū wisipaae fołemó sekéi alane sesé depatei, hepée taae faróló, yalo Ayané teteróló kaae tare tikimó ątamó betamó betalepó. Atére kaae, diakélé tū wisipaae fole ala kilitu sesé depatei, hepée taae faróló wapa, ti yalo teteróló kae tare tikimó ętamo betamó sóró beteraalopó.²² Mepaae whj̄ de woséli daapa, ti kale Dęi Kepe Wisiné Keriso fakerapepaae i dere fo feané wosóló tué muópóló yae,” yalepó.

4

Hepen-mó teteróló kaae tare tiki

¹ Ai alarape yóló kemetepa kelalemó, hepen be tū tukwé fóló molepó. Atéru, folosóró ukulumó wuti hale kaae yóló fo yale whjnétóró ępaae duraalu “Ya ipaae holae yalepó. Ya hotopa,

ti i alarape yóló kemene fupa, nalo yaaire ala yálo yapaae yó melaalopó,” yalepó. ² Tétepa, mo ai fapotóró Dęi Kepe Wisiné e fotokoratepa kelalemó, hepen bemó e daalepaae anóló, teteróló kaae tare topo whj betere sea tómó doasi beterepó. ³ Ai seamó betere doasi kolóló, jasparó kanilian kanetamoné kasa kasa kaae ere doasi beterepó. Ti ai seké ą betere tikita, sikipa douñé bopéró beterepó. Ai sikipa doūta, emerald kane kasa kasa kaae epa kelalepó. ⁴ Kale teteróló kaae tare doasi betere tiki bopéróló, 24 whj disirape 24 sea dokoyóló betó molepó. Ai sekérape atimané deró betere kutita, mo dęi wisinaale deroo, atimané topomokélé teteróló kaae tare doasiné deró betere *kold kapané aleale topo tao deroo epa kelalepó.* ⁵ Ai kale doasi betere tikimó epée fita duraalu, be sapalaayóo, teteróló kaae tare doasiné kutiriró beterepaae anóló, wéikeró sá dirirape dó diliki yóo, erepó. Ai sá dirirapeta, Kótóné wéikeró keperapepó. ⁶ Atéró kelalemó, kale teteróló kaae tare sea mole hosaamó wéi këla wisinaale belerepó. Ai wéita, klas kasa kasa kaae erepó.

Kale teteróló kaae tare doasi betere tuämó, Kótóné aleale doūró betere əlarape ai doasi bopéróló betó molepó. Ai kale doūró betere əlané tikimó hosaapaaekélé sisópaaekélé mo fea keletóró daae molepó. ⁷ Kale doūró betere əlarapené ere ala i ape. Kolosale əlata, ti *layon* kaae beterepó. Kolosale noma əla ti hae dukjyaii só kotere *bulmakau* wá hupu kaae beterepó. Doū noma ti whjné kelepa kaae daai əla beterepó. Doū ti sikimó sé kotere ba dukaa kaae beterepó. ⁸ Ai doūró əlarape atima dokó fea baase apomiró daalepó. Atimané tikimó ere

kaae baase aqrókélé keletóró daae molepó. Ti ai sekérape atima dëtamokélé dikitamokélé etei fo hale yótóró tarapó.

“Mo doasi fotokó bole mo kae betere Tale Kótó ą take biteré wóo, miökélé, nalo waaire alimokélé ątóró hale betó tawaalopó fo,”

momó du momó du, du betalepó.

⁹ Ai doūró betere əlarape atima kale teteróló kaae tare doasi betere tikimó bitu ama ere doakale doi mole Talepae mo kée yóló dukiratere fo du betepa, kale teteróló kaae tare 24 whj disirapekélé i ala dua dapó. Atima betere searape taaróló, haemó deraapisa fóló mulu, kale teteróló kaae tare doasi betere tikimó mo ti betó tare Talepaae mo kée yóló, ą aqomó sukóló bitua dapó. ¹⁰ Ai 24 whj disirape atimané deró betere topo taorape sókó su yóló, teteróló kaae tare doasi betere tiki felekemó mulóló duraalu,

¹¹ “Dá teteróló kaae tare Tale Kótóo, fea əla naaotóró aleyóló muló beterapó.

Aita naao kisipa mole alatóró sya furaalu, kaaró betereteiné takekélé miökélé, atima hale betó tarapó.

Naaao fotokoné ai alarape epa yá doasi doi mulatere alakélé, naao doi hale horatere alakélé, dñé yapaae mo sümó eranérápó,” dua dapó.

5

Bopeyóló muló betere asére sókuró Sipsip hupu maletamomó ere fo

¹ Téró yálo kelalemó, kale teteróló kaae tare doasi ą seamó bitu, betə bopeyóló mole sóku utékélé itékélé aséretei, ama turu naasené tarepó. Ai asé mo whjné kelaqsóró, kinóló wéikeró dírii

olané diriróló datekáró betepa kelalepó. ² Atépa, mo doakale fotokó bole *ensel-né* fo fakeyóló duraalu, "I bopeyóló mole asé datekáró betere qlarape mé whjné dñayóló teraanére?" yalepó. ³ Térené ó hepen bemókélé, i haemókélé, hae aqrókélé, ai bopeyóló muló beteretei teraayóo, u tuqmó aseyóló mole fokélé koloo yaaire whj mo betækálé bitinipó.

⁴ Kale bopeyóló muló betere qla teraayóo, tuqmó aseyóló muló betere fo koloo, yaai şure whj mo betækálé bitinipa kilitu, ę dekéné sini wole du betalepó. ⁵ Atétu betalemó, kale whj disirapekó betané ępaae duraalu, "Wolekesé. Juda fake tuqmó wale *Laiyonta*, Depit kaayale bete ai walapa kelae. Ai sekéné ama bóe whj dóló tñteró betereteiné kale bopeyóló mole asé datekáró betere wéikeró qlarape ama betä sumó tukóló dñanérápó," yalepó.

⁶ Atétepa kelalemó, betä *sipsip* hupu male tñteróló kaae tare doasi betere tuqmó daalepó. Ai *sipsip* hupu maleta, whjné daletikimó sukále nisi erepó. A doasi betere tuq dolomó, kale doyró betere qlaraperó 24 whj disirapetamoné ą bopéróló daae molepó. Ai tuqmó daale *Sipsip* hupu malené topomó wéikeró sekéró wéikeró kelerapetamo daae molepó. Ai sekéró keperapetamota, Kótóné i hae kwiamó betó mole so whjpaas dotonale wéikeró keperapepó. ⁷ Ai seké ą wóló, kale bopeyóló muló betere asére sóku, kale tñteróló kaae tare tikimó betere doasiné turu naasené tapa salepó. ⁸ Kale sekéné asére sóku sóró tapa kilitu, doyró betere qlaraperó kale tñteróló kaae tare 24 whj disirapetamo atima kale *Sipsip* hupu male daale felekémó deraapisa fóló fió molepó. Ai whjrape atima dokó feané *kita* kaae qla *harp*

tawóo *kold kapané aleale okopoi nukurape tawóo, erepó*. Ai nukurape tómó simó bilitepa felé këlaa wisi wale qlarape belerepó. Ti ai felé këlaa wisi wale qlata, Kótóné ama so whjpóló kae beteró betere so whjné momatere fopó. ⁹ Téró atimané kisi wole foné duraalu, "Yata, ai bopeyóló muló betere asére sóku teraayaaire mo surapó.

Ti noatepae, ya dupa sókó fele sameané Kótóné so whj bетeraai, kae kae fakekélé, kae kae be fo bole so whjkélé, kae kae tiki daale so whjkélé, kae kae *Gavman-né* tñteróló kaae tare so whjkélé, i dosayale fakerape tuqmó mepaae so whj naao sameané dupuralepó.

¹⁰ Naao dupurale so whj atimata, Kótóné tñteróló kaae tare aqmó betóo, Kótóné ala eróturaalu moma yóo, yópóló naaotei sóró beteralepó.

Atéyale so whj atimané i hae kwia fea tñteróló kaae tawaalo ai ape," yalepó.

¹¹ Téró yalo kelalemó, kale doasi betere sea bopéróló doyró betere qlarape daayóo, ai sisómó 24 whj disirape daayóo, ai té faróló *ensel-rape* mo ni sóku kaae (100,000,000) wó mulu, i wole fo du betepa wosalepó.

¹² "Tñteróló kaae tare fotokkélé, mepaae wisi wisi olakélé, fosó fosói kisipakélé, fotokkélé, doasi doi mole alakélé, ama ere ala wisi häkearatereteikélé, ama doi sóró horatere alakélé, fea dñné ępaae eratepa, kale dale *Sipsip* hupu malené mo sumó senérápó," du betalepó.

¹³ Téró, Kótóné hepen bemó aleyóló muló betere qlakélé, i

hae tómó betó mole qlakélé, hae aqró betó mole qlarapekélé, wéi tuamó betó mole qlarape feané kóló betapaae touróló i wole fo du betepa yálo wosalepó.

“Kale teteróló kaae tare seamó betere sekéró *Sipsip* hupu maletamo dukiróló hale horatere alakélé,
doasi doi mulatere alakélé,
ama ere ala wisi häkearatere
alakélé,
fotokó bole alakélé,
betere dokó fea ati-
maamopaae eraté fu
beterópóló yae!” du betalepó.

¹⁴ Atétu betepa, kale douró betere qlarapené duraalu, “Mó kée, téyópóló yae,” fo dekeró yó tawalepó. Atimané ai fo depa, kale 24 whj disirape deraapisá fóló mulu, Talené doi sóró horótú betalepó.

6

Diriróló kinó betere qlarape

¹ Téró, kale *Sipsip* hupu malené bopeyóló mole asére sóku diriróló kinó betere wéikéró qla betá tukóló teraatepa kaae taremó, ai douró betere qlakó betané “Ape!” dere fo be sapalaa dere kaae yalepó. ² Atétepa kelalemó, betá dëi *hos* hupu é daalepaae anóló mo tumó daalepó. Ai *hos* hupu tómó betere whjné diki tawóo, doasi teteróló kaae tare whjné deratene topo tao mené a maletei deroo erepó. Atéró deróló, bóe whj dóló torokó falaai mo doakale keteké buló felepó.

³ Kale *Sipsip* hupu malené kolosale noma kinóló datekáró betere qla tukóló däyalemó, kale kolosale noma betere qlané, “Ape!” yalepó. ⁴ Teró me *hos* hupu sókó wapa kelalemó, mo si mi sonaa kaae erepó. Ai hupu tómó betóló wale whípaae, i haemó mole so

whj hosaa muni deyóló dua betere ala fasó sóró, bóe dóló u du i du yópóló, mené fotokó qmó malepó. Téturaalu, qpaae doasi bóe dele separekélé mené melalepó.

⁵ Téró, kale *Sipsip* hupu malené doq noma qla tukóló däyalemó, kale doq noma betere olané duraalu, “Ape!” yalepó. Atétepa kaae taremó, dilikii *hos* hupu wóló é daalepaae anóló daalu, betá seké dale sere qla *skel* tarepó.

⁶ Atétepa, yálo wosalemó, kale douró betere qlarape kuamó whjné fo kaae yóló duraalu, “Betá whj betá be dëmó kutó diteremó sere moniné *whit* o betá *lita* ó *bali* o sore *lita* wuti senérápó. Térápa, nokole *Olip wel* wéiró *wain* wéitamo betá doraqsóró hotowaró kaae tawae,” yalepó.

⁷ Téró, kale *Sipsip* hupu malené doq kinó betere qla tukóló teraatepa kaae taremó, doq betere olané duraalu, “Ape!” yalepó.

⁸ Atétepa kelalemó, é daalepaae anóló betá sini tiki daale *hos* hupu daalepó. Ai *hos* hupu tómota, sukutere ala bete tare whj beterepó. Ai *hos*-né sisomó sukutere ala betepa, ai hupuné klimó sukutere so whj betere tiki ama doi *Hedis* wou betalepó. Ai whj tamopaae, hae kwia feamó betóló fale so whj döpóló fotokó bulalepó. Ti so whj daaireteita, atimaamone bóe dele sepanekélé, wote alinékélé, doakale hepo alinékélé, i haemó betó mole syaae kaae olanékélé, dilé kwéyópóló fotokó sumó melalepó. Atéró dilé kuturaalu, douró fake beteretei betá fake duraalu, sore fake beterópóló taaraalopó. I hae kwia feamó betóló fale so whj atéró dilé kwéyópóló kemerae, yóló fotokó sumó matepa tarepó.

⁹ Téró kale *Sipsip* hupu malené apo kinó betere qla tukóló teraatepa kaae taremó, momatere

kapo daale aqmó keperape betó mupa kelalepó. Ai keperapeta, Kótóné fo yó matere alaró Yesu Keriso etei kaae Talepóló yó matere alatamo deremó, mepaae whjné dale keperapó.¹⁰ Ai sekérape atimané fo fake yóló duraalu, "Mo fo fğanuraalu betere bete tale bitu, fea ala teteróló kaae tare Tale-ó, i haemó betó mole so whjné dowi alaró dą duraalu sókó farale sameatamomó tale yóló kwia melaaire be dę wópóló meteró felimó kaae tawóló betaaloé?" yalepó.¹¹ Atéró atima dokq feamó deróló sókó fatere dęi kuti melóló duraalu, "Dią betą kutó diratere norape atimakélé mené dópóló sawa kaae tawae. Ti noatepae, i dosşayale daaire whjrake fea sumó dóló kemeréni teópó," yalepó.

¹² Yało kaae taremó, apomiró datekaró betere qla tukóló teraayalepó. Atéró teraateremó, doakale bao yóló, suka mo ti diliki yóo, wéliékélé mo samea betaqe fo erepó.¹³ Sámó daae mole hrerapekélé, doakale beséné nose du hara torokó derótü dere kaae torokó deralepó.¹⁴ Sąta, aştere sóku bopetu dere kaae bopeté fóló alune felepó. Hae kwia feamó daae mole hasi fosórapekélé, węiné tukóló bopéró betere haerapekélé, daale tiki taaróló, kae tikipaae daane felepó.

¹⁵ Hae kwia fea teteróló kaae tare topo whjrakekélé, atima betale sirimó betaaire naalerapekélé, diki tare whjrake teteróló kaae tare topo whjrakekélé, néli whjrakekélé, bóe dele fotokq bole whjrakekélé, wae sóró beteratere whjrakekélé, koleaané betó mole whjkélé, kapo dolopaae hyó muni fóo, kapo beléli dolopaae hyó muni fóo yalepó.¹⁶ Atima atéró fóló bituraalu, hasi fosópaaekélé, kapo fakepaaekélé duraalu, "Kolokó dorowouraalu dą tēiyane

dere ape. Ti noatepae, teteróló kaae tare tikimó betere sekéné kelepaaró *Sipsip* hupu maaletamoné fopaae bole alatamo dąné kelaqsóró kinae.¹⁷ Ti noatepa meipó. Atimaamóné doakale fopaae butu kwia matere be dę ai sókó wale ape. Atétere be dęmó de daanére? Mo daayókélé enénipa wiyaie," du betalepó.

7

144,000 so whj sirirale fo

¹ Ai ala yóló klılipaae i dojró hae kwiamó dojró *ensel* dokq yóló daapa kelalepó. Atéró daalu, haepaaekélé, doasi węi kęlapaaekélé, besé tiki waqsóró, atima dokq feané sesétu beterepó.²⁻³ Atéró, *ensel* me kae suka hoteró ę daalepaae wou betepa kelalepó. Ai *ensel*-né mo ti betere Kótóné siriró betere qla tarepó. Ai *ensel*-né haekélé, węi kęlakélé, doraaire fotokq bole dojró *ensel*-rapepaae fo fakeyóló duraalu, "Kótóné kutó diratere so whjné kutirimó siripi eraaiipa, hae tikikélé, węi kęlakélé, nirapekélé, hapale doréni kaae tawae," yalepó.⁴ Ai sirirale so whj dosşatepa yało wosaletei i ape. 144,000 so whjta, Israel fakerapetórótipó.

⁵⁻⁸ Juda fake dosşayóló sirirale so whj dokq sóró touróturaalu 12,000-rópó.

Ruben-né fake touróturaalu 12,000,
Kad-né fake touróturaalu 12,000,
Aser-né fake touróturaalu 12,000,
Naptaliné fake touróturaalu 12,000,
Manasené fake touróturaalu 12,000,
Simeon-né fake touróturaalu 12,000,
Lipainé fake touróturaalu 12,000,
Isakar-né fake touróturaalu 12,000,

Sepulun-né fake touróturaalu
12,000,

Josep-né fake touróturaalu
12,000,

Benjamin-né fake touróturaalu
12,000-rópó.

*So whj hqle qla kaae dēi kuti
deróló daae mole fo*

⁹ Ai ala yóló kemetepa kese faralemó, so whj mo hqle qla kaae daae molepó. Ai daae mole so whjta, betq be huluamó maaté wenipó. Kae kae *Gavman*-né teteróló kaae tare so whjkélé, kae kae tiki daale so whjkélé, kae kae be fo bole so whjkélé, kae kae fake so whjkélé, kale teteróló kaae tare tikimó mole *searó Sipsip* hupu maletamo betere hosaamó daae mupa kelalepó. Atéró daae mulu, dēi deróló sókó fatere kutirape deróo, olou dàqarape tawoo erepó.

¹⁰ Téró, ai daae mole so whjné doasi fo fakeyóló duraalu,
“Teteróló kaae tare seamó betere
Kótóró *Sipsip* hupu maletamoné dā mo ti aluyaqsóró
tao su betere beteta, mo atima
maamotórótípó,” yalepó.

¹¹ Ai daae mole *ensel*-rape fea, teteróló kaae tare doasi betere tikikélé, kale whj disirapekélé, kale doyró betere qlarapekélé, bopéróló daae molepó. Teteróló kaae tare doasi betere *sea* molepaae fetée fóló, Kótó betere aqmó deraapisa fóló fió mulu duraalu,

¹² “Mo dapó.

Téyópóló yae! yóló, hale sóró horatere alakélé, mo dēi ala wisikélé, tué tiki fosó fosó yóló dotoró fole alakélé, mo kée du betere alakélé, doakale doi mulópóló du betere alakélé, fea ala yaaire fotokó súmó bole alakélé dā teteróló kaae tare Kótópaæ betere dokó fea yó tanópóló yae.

Mo kée. Téyópóló yae!” du betalepó.

¹³ Téró, kale teteróló kaae diliki yó mole whj disirapekó betané ępaae woseturaalu, “I dēi folo kuti deró betere so whjrape-a, demaaté? Mopaae wale so whjé?” yóló wosalepó.

¹⁴ Ti fo depa yalo ępaae tokó mótu duraalu, “Doa whj-ó, naao ai tuére ape,” depa, kale sekéné ępaae duraalu, “I daae mole so whj atimata, doasi sekéi ala hqle beleté waleteiné atima deró betere kutikélé *Sipsip* hupu male sameané fokale tikimó mo dē ai erapa kelere? ¹⁵ Atéyale tikimó,

Teteróló kaae tare Kótó ama seamó betepa, atima ą beterepaae kese anóló bitu, ama momatere bemó mole ala dëtamokélé, dikitamokélé, hqle erótú beterapó. Até du betepa, teteróló kaae tare doasi ą betere tikimó bituraalu, ama atima wisiyóló beterópóló, kuti be ténótú betaalopó.

¹⁶ Atéró, wote dere alaró wéi nokole dere alatamo momó kae yaalomei ai ape.

Suka supunékélé, mo hqle supunékélé atimané tiki mo doraalomiepó.

¹⁷ Ti noatepae, teteróló kaae tare doasi betere tuqmó daale *Sipsip* hupu maleta, hupu kaae tare whjné dere kaae, atima mo wisi yóló kaae tarapó.

Atima dape sóró mo ti betere bete tuqmó wó tare wéi nýpóló ąlisóró faalo ai ape.

Atéró betepa, Kótóné atima kelemó dorowou betere wole kaape fea helekölö kópuraalopó,” yalepó.

¹ Téró, kale *Sipsip* hupu malené kinó betere wéike qla tukóló ter-aayalemó, ó hepen bemó fo mo sawakélé ini, hale hipa fi betepa suka kele 30-minit kemeyalepó.

² Atépa kelalemó, Kótó betere felekemó daae mole wéikeró *ensel-rapepaae* ukulumó wuti betä betä yóló melalepó.

³ Atéró kelalemó, me *ensel-né kold kapané* aleale okopoi nuku tarepó. Ai nuku tómota, felé kēlaa wale fetera kaae qla belerótua dapó. Ai qla só wóló, simó sukylaa daróló momatere tikimó daapa, si keletómó bili-ratepa felé kēlaa wisi wale qla mené ąpaae mo dekéró malepó. Ai felé kēlaa wale qlaró Talené kae beteró betere so whjné dere momatamo touróló, doasi betere sea molepaae anóló, *kold kapané* aleale momatere tikimó, Talepaae melaai sóró walepó. ⁴ Téró, kale felé kēlaa wisi sukuli kaae, *ensel-né naase* taaróló, Kótó beterepaae holalepó. ⁵ Téró, kale *ensel-né* okopoi nuku taruraalu, kale momatere tikimó duku betere si kelerape kaae sóró nuku ffanóló, i haepaae taae deralepó. Téyalemó, epée fita yóo, doasi be sapalaa dorowoo, bao doasi yóo yalepó.

Kale wéikeró ukulumó wutirapené haleraletei

⁶ Wéikeró *ensel-rape* ukulumó wuti haleraai donoróló daae molepó.

⁷ Kale kolosale *ensel-né* ama ukulumó wuti haleralemó, hali *ais* kane kaae alée fóló dorowoo, simiró sameatamo hosekéyóló dorowoo, yalepó. Atéyaleteiné hae kwia sore moletei betä siné dukuraalu, tamo hae kwia hale muni felepó. Nirapekélé atétóró yalepó. Nerapeta, fea siné doló sukylaa dalepó.

⁸ Téró, kale kolosale noma *ensel-né* ama ukulumó wuti haleralemó, doasi hasi fosó kaae qla siné doló

kuló di wéi kēla tópaae taae de-ralepó. Atéyalemó, ai wéi kēla sore maanetei, tamo hale belene furaalu, betä samea alée felepó.

⁹ Wéi kēla tuqmó sore betere qla fake betä dóló sukunóturaalu tamo betepa taaralepo. Doasi wéi tómó kotere nukukélé tamo mupa taalóturaalu betä fake doralepó.

¹⁰ Téró, doy noma *ensel-né* ama ukulumó wuti haleralemó, sámó daale doasi höre betä i haepaae si kaae dukulé dorowóló, doasi fole wéiró ąmale wéitamo tópaae dorowalepó. Atéyale tikimó, sore fake maanetei betä fake doróturaalu, tamo taaralepó.

¹¹ Ai dorowale hörené doita, Hakesşapó. Ai hakesşare wéirape nale tikimó, mo dekéró so whj sisiraae felepó.

¹² Téró, kale doy *ensel-né* ama ukulumó wuti haleralemó, suka ke sore fake dëretei, betä fake dalemó dilikiyalepó. Hörekélé, wéliékélé atétóró yalepó. Be dëtamokélé tamo fake dëpatei, betä fake dilikiyóo, dikitamokélé, tamo fake sawa dëpatei, betä fake mo ti diliki yóo yalepó.

¹³ Téró, yalo kaae tapatei, betä dukaa ó sá tuqmó sé kutu bitu fo fakeyóló duraalu, “Kale hale bitj fare sore *ensel-né* ukulumó wuti haletepá, i haemó betó mole so whípaae sekéi ala waairemó mo doasi, ‘Wió yae! Wió yae!’ I haemó betó mole so whírabe-ó, dia mo wió yae!” du betalepó.

9

¹ Téró, kale apo *ensel-né* ama ukulumó wuti haleralemó, take ó sámó i haepaae tokó dorowale hörepaae mo apaae derepale wosono dolo tū ki mené ąpaae matepa kelalepó. ² Téró, ai sekéné mo apaae derepale wosono dolo tukjyalemó, kutó néli bilitepa, hotere sukuli kaae sokalepó. Atéró holale sukuliné sukaró

sətamo kinóló, be mo dilikiyalepó. ³ Téró ai sukuli dolomó, ero nusurape haepaae dorowalepó. Atimané whj tukó nukupa dotopo deretei, tó serekené tukó nukupa dere kaae yópóló, mené ą doasi fotokó melalepó. ⁴ Ai erorapepaae i fo yóló mulalepó. “I haemó yó mole nerape ó mepaae ere əlarape ó nirape momókó doraqse. I hae kwiamó betere atima kutirimó Kótóné siri erénire so whj maaté tukó nae,” yóló mulalepó. ⁵ Ai ero nusupaae melale fotokóta, so whj mo ti sukópóló tukó néni, doasi dele sóró kaketu beterópóló, aporó wéliémó tuqmó turukóló nukulé fu beta. Atétepa, dere dotopota, tó serekené tukó nukupa, dere kaae yaalopó. ⁶ Atétere sukamó, so whj fea sukaqaitere tý kekålotei, sukutere ala kelaaolomeipó. Atima mo ti sukunée deté fu betaalotei, ai tuqmó sukutere ala mo muaalomeipó.

⁷ Téró, kale ero nusurape kelalemó, bóe dèle faaираalu, *hos* hupurape donoróló biture kaae erepó. Atimané topomóta, kale teteróló kaae tare doasiné deró betere *kold kapané* aleale topo tao kaae deróo, atimané kelepaakélé mo whjné kelepa kaae daayoo erepó. ⁸ Téró kale ero nusurapené topo nikikélé, sorapené niki kaae daayoo, atimané sekékélé *laiyonné* seké kaae daayoo epa kelalepó. ⁹ Atimané bopémó yale sene waqsóró, *aiyon kapa* wase kaae dakeró beterepó. Atima burq furaalu dere sépi haleta, *hos* hupuraperó atimané sjyóló só kotere qlatamo bóe daai furaalu, dere diri fake hale kaae yalepó. ¹⁰ Atima disalené whj tukó nukupa dere dotopota, tó serekené tukó nukupa dere kaae dapó. Atimané so whj tukó nukuraalu, fę dée daalatere dotopomó kaketé fu betepatei, wélié aporó

kemeyaalopó. ¹¹ Atima teteróló kaae tare topo whjta, mo apaae derepale wosono dolomó betere *ensel* daalapó. Ai *ensel*-né ama doi Hibru foné Apadonipó. Krik foné Apoliyonipó.

¹² Folosóró waaire sekémó, wió yae yale ala kemeyalepó. Tépatei, tamo waai hale mulapó.

¹³ Téró kale apomi *ensel*-né ama ukulumó wuti haleralemó, Kótó betere felekemó *kold kapané* aleale momatere tiki kwia dokomó daaté fale sekérapemó sókó wale fota, mo whjné dere fo kaae depa wosalepó. ¹⁴ Atéró yale foné kale ukulumó wuti tare apomi *ensel*-paae duraalu, “Kale doasi Yupretis fole wéimó dokóló muló betere doyró *ensel*-rape hale fópóló sókó daalae,” yalepó.

¹⁵ Atima ai doyró *ensel*-rapeta, ba fomókélé, wéliémókélé, be demókélé, sukaelemókélé, mo tukóló mulóló donoró betere be demótóró i hae kwiamó betó mole so whj sore fake beteretei, betä fake dójpóló dotonalepó. ¹⁶ Atéró, bóe daai kale *hos* hupu tómó betóló fele whjrape fea, dokó sóró touróturaalu, 200 *milion*-pó (200,000,000) depa wosalepó.

¹⁷ Yalo nokenaró dere kaaené i ala epa kelalepó. Kale *hos* hupu tómó betó mole whjrape atima bopémó sere bóe wase mo si kele kaae sonaa yóo, mepaae sukuq yóo, mepaae ti *sulpa* kaae, whé yóo, erepó. Ai *hos* hupuné topota, mo *laiyonné* topo kaae daalepó. Ai hupurapené kolómó, simiró sukulitamokélé, si dokole kane *sulpa*-kélé atimané kolómó sókó walepó. ¹⁸ Ai sore əlarape atimané kolómó sókó wouraalu, i haemó betó mole so whj sore fake beteretei tamo taaróló, betä fake dóló kemeralepó. ¹⁹ Ai *hos* hupurape atimané fotokóta, kolóró disaletamomó bulapó. Atimané disalerape mo wuli tiki

kaae daalu, ama disale kwiamó topo daalapó. Ainé so whj tukó nukupa, doasi dele sua dapó.

²⁰ Kale whj dele qlané dóló mepaae taarale so whj atima naasené aleale kapala kótópaae tué tiki tiratere ala taaréni, hale yó tarepó. Ti ai kapala kótórapeta, *kold kapanékélē*, *silpa kapakélē*, *brons kapanékélē*, mo kaponékélē, ninékélē, aleyóló daaló betepatei, atima kotere ala ó, wosetere ala ó, keletere alamo dumipó. ²¹ Atimané whj dele alakélē, kae kae hosó fokélē, nópu nokole alakélē, qlémi nokole alakélē fea taaróló kisipa feteni, hale yó tarepó.

10

Asere sóku belekq̄a male doasi fotok̄ bole ensel-né d̄qae faróló tare fo

¹ Téró, me doasi fotok̄ bole *ensel* hepen be taaróló, i haepaae dorowou betepa yalo kelalepó. Ai sekéné ama kutita, mo sákotóró deroo, ama topo tó sikimó sikipa dou filipaa yóo, ama kelepaakélē, mo suka d̄e kaae yóo, ama hóleke tamokélē, doasi ni tikimó si dukutere kaae dó tawóo erepó. ² Ai sekéné ama naasené belekqamale asere sóku d̄qae faróló tarepó. Ama turu hóleke doasi wéi kela tómó daaloo, f̄e hóleke hae tómó daaloo epa kelalepó. ³ Atéró, ai sekéné ama dere fo faketa, *laiyon-né* keteré kaae yalepó. Ama atéró fo faketeremó, wéikeró be sapalaané whjné fo kaae depa wosalepó. ⁴ Atéró wéikeró be sapalaané yale fo yalo asé yaai yalemó, ó hepen bemó sókó wale foné duraalu, “Kale wéikeró be sapalaané yale fo aseni kinae,” yalepó.

⁵ Take me hóleke wéi kela tómó daaloo, me hóleke hae tómó daaloo, epa kelale *ensel*-né

ama turu naase ó hepen-paae horó beterepó. ⁶ Atéró, saró hepen-tamokélē, haekélé, wéi kēlakélē, ai sore tikimó ere ala ó mole qlatamo, fea aleyale mo ti betó tare Talené doi yóló malotu duraalu, “Kaae taté fole ala momó kae yaalomeipó. ⁷ Tépatei, nalo kale wéike *ensel*-né ama ukulumó wuti hale yaaire be d̄e teópa kaae taru, i ala yaalopó. Kótóné kinóló mole ala i ape yóló ama kutó diratere kóló whjrapepaae deté wale fo dokonóturaalu, mo eróló kemeraalopó,” yalepó.

⁸ Téró, take hepen bemó sókó wapa wosale fonétei ępaae momó duraalu, “Kale wéi kēlaró haeta-momó hó daaló betere *ensel*-né d̄qae faróló tare asere sóku sene fae,” yalepó.

⁹ Atétepa, ḡ kale *ensel* daalepaae fóló, naao ai tare asere sóku kwia sawakó ęmale melaaloé yóló wosalepó. Tétepa ępaae duraalu, “Tao sóró nae. Atéró nukupa, naao kólómota, meke f̄e felé kaae yaalotei, depe tuqmó feléni doy-alopó,” yalepó. ¹⁰ Atétepa, kale asere sóku sawatamo ama naasené tapa, yalo tao sóró nalemó, kólómó meke f̄e felé kaae yaletei, depe tuapaae bitj̄ durupuraalu, yalo depe mo doyalepó. ¹¹ Téró, ępaae duraalu, “Kae kae tiki daale so whjékélē, kae kae *Gavman-né* teteról kaae tare so whjpaækélē, kae kae be fo buó mole so whjpaækélē, kae kae teteról kaae tare topo whjrapepaaekélē, mo so whjpaækélē, Kótóné eraaire ala i ape yóló, momó yó melae,” yalepó.

11

Kótóné yaaire ala i ape yóló yó matere whj tamoné yale ala

¹ Téró, däle sere qla kaae, kape siki mené ępaae melóló duraalu, “Yá fóló, Kótópaae momatere beró

Talepaae simó sukylaa dalatere tikitamo däle sene fae. Téturaalu, ai be tuämó touróló bitu, Kótóné doi sóró horótú betere so whjékélé dokq sae,” yalepó. ² Tépatei, kale momatere be bolaare tipi tuq betä däle saqse. Ti noatepae, ai belata, Juda meire fake so whjmó meló betereteinépó. Kótóné ama mo kae tñne be hulua wisinaale Juda meire fakené folokoleróló, hqko kutu betepatei, 42 wélié kemeyaalopó. ³ Téró, yalo du betere ala yó matere whj tamo yalo fotokq matepa, atimaamo dekémó deratere yei kuti deróló, Kótóné diapaae dere fo i ape, yóló yó maté kutu betepa, 1,260 be dërape kemeyaalopó. ⁴ Ti ai seké tamota, i hae kwia fea teteróló kaae tare Tale betere felekemó daale *Olip* ni tamo kaae daayóo, sá diri tamo kaae daayóo erapó. ⁵ Mepaae whj denétamo atimaamo doraai du betepa, ti atimaamoné kqolómó sókó wale siné atima dó sóró mo ti aluraalopó. Mepaae whj dené ai seké tamo doraai kisipa mutepa, ti atimané ai dere alamó atimatei suqalo ai ape. ⁶ Kale seké tamoné bole fotokq etérópó. Kótóné atimaamopaae dere fo mo so whjpaae yó matere be dëmó, hali waqsóró kinaaire fotokqkélé sumó bolepó. I haemó belere wéikélé samea alée falóo, yaaire fotokqkélé sumó buóo, erepó. I haemó betó mole so whjpaae kae kae dowi sekéi alarape atimaamoné hëkesere be dëmó sumó eranérápó.

⁷ Atimaamoné kelale ala yó maté fóló kemerateremó, mo a dolopaae derepale wosono dolomó betere dowi syaae kaae qla sókó huturaalu, bóe dóló atimaamo teteróló mo ti sukópóló daalo ai ape. ⁸ Téró, ai seké tamoné tiki doasi doi mole be hulua tñ hakeamó muaalopó.

Ai be huluamótóró atimaamo teteróló kaae tare Tale filipaa ni tómó oleróló dalepó. Ai be huluapaae dó faróló, Sodom beró Isip haetamo kaaepó. ⁹ Atimaamoné tiki atéró hqle mupa, kae kae fake so whjnékélé, kae kae be fo bole so whjnékélé, kae kae *Gavman*-né teteróló kaae tare so whjnékélé, sore be dë kemeyóló dou be dñné suka tuämó kqleta yópólópa douraqse. ¹⁰ I hae kwia feamó betóló fale so whjné duraalu, “Atimaamo Kótóné kqoló whj bitu, dä dóló susupurótú betale seké tamo ti mulapa kelae yóló doka doka yaalopó. Téturaalu mo kée yóló, atimasisi wisi wisi qla u mótu i mótu du betaalopó,” yalepó.

¹¹ Tétu betaalotei, sore be dë kemeyóló dou be dñné suka tuämó daapa, Kótó betemó sókó wale fomo atimaamoné tiki tuapaae bitj derepaalopó. Téturaalu, kale seké tamo turukó holóló daane hotere kilitu, kale so whj atima winé sukóló diri furu furu yalepó. ¹² Atéró turukó holóló daapa, ó hepen bemó atimaamopaae fo fake yóló duraalu, “Ipaae holae!” deremó, atimaamoné bóe whjrapené kaae dilikiyó mupatei, hepen-paae huturaalu, sako dolomó buó deyalepó.

¹³ Até yale sukakelémótóró doasi bao duraalu, naase tamo be hulua eretei betä kolokó doropuraalu, aporó kemeyóló, me naase doqró be hulua fake hqle erepó. Ai bao yaleteiné be kqaturaalu, doló kemerale so whj fea dokq sóró touróturaalu 7,000 so whjpó. Até deremó, dini hásokó fele so whj atima winé suku, ó hepen bemó betere Kótó mo daalapóló doi sóró horótú betalepó.

¹⁴ Kale kolosale noma wió yae yale seké wóló kemeyaletei, dou

noma wió yae yale seké betä mo felekemó waalo ai ape.

Wéike dakeróló ukulumó wuti hale yaletei

¹⁵ Téró, kale wéike *ensel-né* ama ukulumó wuti haleralemó, ó hepen bemó atimané doasi fo fakeyóló duraalu,

“Take i hae mené teteróló kaae taretei, fasó sóró mió dä teteróló kaae tare Taleró ama so whj teteróló kaae tare whj Kerisotamoné teteróló kaae tarapó.

Ai sekéné ama kaae tare ala kemeni, hale yó tawaalopó,” yalepó.

¹⁶⁻¹⁷ Téró Kótó felekemó betere 24 whj disirape, atima teteróló kaae taru betere *sea taaróló*, haemó de-raapisa fóló mulu Kótóné doi sóró horóló duraalu,

“Mo doasi fotok bole Tale Kótóo, yata take bitiré wóló, miókélé hale betereteiné dñené yapaae mo kée dapó.

Ti noatepae, naao doasi bole fotokné teteróló kaae tare ala kaae salepó.

¹⁸ I hae kwia feamó betó mole so whjné fopaae butu betepa, naao fopaae bole ala sókó walepó.

Sukale so whjkélé, naao kutó diratere kóló whjrapekélé, naao kae beteró betere so whjkélé, yapaae wiyló naao doi sóró horótú betere so whjkélé, mepaae doi munire so whj ó doi mole so whj fea tale yóló kwia melaaire be dë sókó wóló i mole ape.

Ai be dëmotóró i hae dorótú betere so whjkélé kwia melóló, draalopó,” yalepó.

¹⁹ Atéyale kjlipaae Kótóné hepen-mó tene momatere be tū tukwé fóló molepó. Atépa kelalemó, ai be tuqmó ama so

whj tao saalopóló, mo dirii fo aseyóló muló betere *bokis molepó*. Téró, epé fitja yóo, be sá kili kili yóo, doasi sapalaa dorowóo, bao doasi yóo, *ais kaporó* doasi besé tikitamo dorowóo yalepó.

12

Dowi wuli disóró betä sotamoné yale ala

¹ Mo doasi bete mole ala yaairemó, me alapaae dó faróló hepen-mó epa kelale ala wisinaale i ape. Betä soné ama deró betere kutita, ti mo sukatórti deroo, ama hó aqmó wélié daayóo, 12 hörerape ama topo tao deroo, epa kelalepó. ² Téró kale soné ama ere naale ylumétepá saaираалу, kakóló sisó nuku beterepó. ³ Téró kale dere kaae, hepen-mó me alapaae dó faaróló depa kelaletei me i ape. Sonaai wuli doasi disó kaae betepa kelalepó. Ama topo wéikeró daayóo, seké naase tamо daayóo, wéikeró toporapemó doasi teteróló kaae tare topo whjné deratere topo tao kaae deroo, yó molepó. ⁴ Ai sekéné ama disale fépo yaletikimó, sámó daae mole hörerape tamо fake hale daapatei, betä fake haepaae torokó dorowalepó. Atéró, kale soné ere naale seretamotóró tao sóró nó deraairaalu, mo felekemó melaa yóló beterepó. ⁵ Atépatei, kale soné naale só mulalepó. Ai naalenéta, *aiyon kapa* fake nópulu tawóló daalu, i hae kwia kae kaemó betóló fale so whj ama teteróló kaae tawaalopó. Kale soné ama naale seretamotóróti mo hapale Kótóné tao sóró ama teteróló kaae tare doasi betere titimó qatamo betamó titiyóló beteralepó. ⁶ Téró kale so q whjkélé bitini, hale wópu mole haepaae botokó felepó. Ai haeta, kale so q naale detepa, 1,260 be dë tuqmó mené q wisiyóló kaae

tawópóló, Kótóné tukóló mulale tikipó.

⁷ Atéró, ó hepen bemó doakale bóe du betalepó. Maikel-né ama *ensel*-rape ipaae kąayóo, kale disó kaae wuliné ama *ensel*-rape upaae kąayóo, yóló bóe du betalepó.

⁸ Téyaletei, Maikel-ró ama *ensel*-rapetamoné fotokoné kale disó kaae wuliró ama *ensel*-rapetamo doló teteróló hepen-mó betere alakélé mo ti kemeralepó. ⁹ Atéró, kale disó kaae wuli i haepaae sóró taae deralepó. Ai wulita, mo taketi bitiré walepó. Ama doita, bóe dele dowi kepe ó Satan-pó. Ai sekénétóró, i hae kwia feamó betó mole so whj, dowi tupaae alisóró fu beterepó. Ai sekéró ama *ensel*-rapetamo i haepaae taae deralepó.

¹⁰ Téró, hepen bemó etei fo fakeyóló depa wosalepó.

“Dä teteróló kaae tare Kótóné tao sere alakélé, fotokó bole alakélé, ama so whj teteróló kaae tare alakélé, ama sóró beteró betere whj Kerisoné teteróló kaae tare alakélé, mió wóló mulapó.

Ti noatepae, betere dokó Kótóné keletómó dğné ne norape dğtamokélé, dikitamokélé só derótú betere seké ąkélé sóró taae deró beterapó.

¹¹ Kale *Sipsip* hupu malené samearó Talené atimané betere bete tuapaae erótú betere alatamo hąkeamó yó mótu betalepó.

Atétu beteremó, atima du pakélé wiyló taaréni, Kótóné ala betə hale eraté fu betaleteiné, ne norapetamo bóe du betale seké mo ti dóló teteralepó.

¹² Atéremó, hepen be tuamó betó mole whj dią mo kée yóló hajné sinitu betae.

Tépatei, ą hepen be taaróló diątamo haepaae bitj

dorowaleteiné dią haemó betó mole so whjró doasi węi kęla tuamó betere so whjamo dią fea ‘Wió fo du betae!

Ti noatepae, ai sekéné ama yaaire ala doa be dêmó yaalo meipóló kisipa mutu, ą doasi fopaae butapó,” yalepó.

¹³ Kale dowi disó kaae wuli ą i haepaae sóró taae deró betepa kisipa mutu, kale naale deale so daai sya felepó. ¹⁴ Ai so ą bitj fópóló, Talené taketi donoróló muló betere whjklé bitini, hale wópu mole tikpaae sé fópóló, doakale dukaané baase tamo ą melalepó. Atéró fóló betepa, wuliné ą me ala yaqsóró mepaae whjrapené ą mo wisiyóló kaae taté fóló, ba fo sorené dou ba fo tuamó tukóló kemerópóló malepó.

¹⁵ Kale so atéró fupa, ą só fópóló dowi wuliné ama kólómó doasi fotokoi węi tiki siriyó analépó.

¹⁶ Atéyalemó, kale so tao suraalu, haenétei kóló hásóró holóló, ai węi tiki nó deralepó. ¹⁷ Atéteremó, disóné kale sotamo mo doakale fopaae buturaalu, ai soné ama mepaae naale senaletamo bóe daai felepó. Ti aita, Kótóné ama yae yóló muló betere foró, Yesuné ama yale alatamo mopóló erótú betere naale senaletamopó.

¹⁸ Téró, kale disó kaae wuli ą fóló, węi fókumó daalepó.

13

Doasi węi kęla tuamó sókó hōlale syaae kaae qla

¹ Téró ai węi kęla tuamó syaae kaae qla sókó hotepa kelalemó, topo wçikeró daayóo, sekérapekélé naase tamo daayóo, erepó. Ai sekérape tómó teteróló kaae tare doasiné deratere topo taorape deró beterapó. Ai toporape dokomó Kótó faletere

doirape aseyóló dakerótua yó molepó.² Ai syaae kaae qłata, mo *leapat* kaae aqrutei, ama hóleke ti *beané* hóleke kaae daayóo, kqłókélé, *laiyonné* kqłó kaae daayóo erepó. Téró, kale wuli disóné fotokökélén, ama teteróló kaae tare alakélé, fea ala yópóló, sóró beteró betere alakélé, ai kale wçimó sókó holale qłapaae malepó.³ Ai kale syaae kaae qłané toporapekó betqmó, mo ti sukunei tq daayaletei, momó duniyale siri mupa kelalepó. Atére ala kilitu i hae kwia feamó betó mole so whj feané “Haió” yólo siraturaalu, kale syaae kaae qłané ama dere alapaae tué tiki tiróló sya felepó.⁴ Ai kale disó kaae wuliné kale syaae kaae qłané doasi fotokó ala yópóló sóró daalatere ala kololó, so whj feané ai kale disó kilituraalu, “Åta mo doa Taletóró,” hqtipó yólo, atima ą daale aqomó suqqló bituraalu, ama doi hale horalepó. Atétu yale kaae, “I kale wçimó sókó horale syaae kaae qłatamo de şure? Åtamo mené bóe dele alakélé mo enénipó,” yólo dukirótua betalepó.

⁵ Téró, ai kale syaae kaae qłané bopé fake dere fokélén, Kótó faletere fokélén, so whj teteróló kaae tare alakélé, yópóló mené ą fotokó sümó melalepó. Ai seké ą ai ala yópóló sóró beteratepa, eraté fu bituraalu, 42 welié tuqmó eróló kemerópóló tq melalepó.⁶ Ama kqłómó dere foné Kótó eratere fokélén, Kótóné doi hqko eróló faletere fokélén, Kótóné ama hepen bemó åtamo betere whjrape faletere forapekélén du betalepó.⁷ Téturaalu, Kótóné atima dowi ala kemeróló kae beteró betere so whjtamo bóe daairaalu, keteke buló só deraaitepa seséni, ama yaaire ala betá yópóló taalalepó. Kae kae fakekélé, kae kae tiki daae mole so whjkélé, kae kae be fo bole so whjkélé, teteróló kaae

dilikiyó mole hae kwiarapekélén, mo fea ama teteróló kaae tanópóló mené apaae fotokó malepó.⁸ I hae kwia feamó betó mole so whjné, kale syaae kaae qla aqomó suqqló bitu, “Yåta Talepó,” du betaalo ai ape. Ti atimata, kale *sipsip* hupu malené mo ti betó tare *buk-mó* doi aşenire so whjpó. Ti ai *Sipsip* hupu maleta, i hae kwia keké naiapatei, döpölöpó yólo muló betere hupu malepó.⁹ Mepaae whj de woséli daapata, ti i dere fo wosóló tué muópóló yae.

¹⁰ Whj me detamo bóe durraalu, wae sóró *dipula* beteraalopóló tukóló muló betepa, ti mo atétóró yaalopó.

Whj me de bóe whjné bóe dele sepakené döpölöpó yólo muló betepa, ti mo sepakenétóró daalopó.

Até yaairemó, Kótóné kae beteró betere so whjpaae sekéi alarape wapakélén, haepaae derepéní, diriyóló bitu, Talené ama ala betá keteké buóló eró tawae.

Hae tuqmó sókó holale syaae kaae qla

¹¹ Téró yåló kelalemó, hae dolomó syaae kaae qla me sókó horalepó. Ai sekéné ama topomóta, *Sipsip* hupu malené seké kaae daalutei, ama dere fo wosalemó, kale wuli disóné fo kaae yalepó.

¹² Kale haemó sókó horale syaae kaae qłapaae folosóró wçimó sókó horale sekéné ama teteróló kaae tare ala melalepó. Atétepa, nalo wale sekéné ama teteróló kaae taru, kale folosóró wale sekéné doi eróturaalu, i haemó betó mole so whj feané kale suqtei tokqló doasi siri mole seképaae Tale-ó, yólo doi sóró horópóló setu betalepó.

¹³ Ai kale sekéné amatei mo doakale kae kae kelemei alarape eróturaalu, so whj feané keletómó sikélé ó hepen be taaróló i haepaae

dorowópóló erótua yalepó.¹⁴ Kale folosóró wale sekéné doi doasi mulópóló mené ą fotokó súmó matepa, kae kae kelemei alarape erótua betalepó. Téturaalu, i hae kwiamó betó mole so whj fea dilikóló kópaae falatua yalepó. Téró, kale haemó sókó holale sekéné i haemó betó mole so whjpaae duraalu, sepake daayale tikimó doasi siri mole sekéné ama doi doasi muópóló, ama aso súróló aleale ola daalae, yóló mulalepó.¹⁵ Téró, kale folosóró wale seké súróló aleale qlané fo yópóló, fomo bulaaire fotokó mené haeró sókó holale seképaae malepó. Atépa, i hae kwiamó betó mole so whjné ai asopaae, Tale-ó yóló doi sóró horénitare so whj dópóló, haemó sókó horale sekéné fotokó súmó bulalepó.¹⁶ Ai sekéné, doasi doi mole whj ó doi munire whjpaakélé, néli whj ó yoleale whjpaakélé, hale koleaané betó mole whj ó wae sóró kutó diratere whjpaakélé, atimané turu naasemó ó kutirimó siri erópóló yae yóló so whj feapaae sýolepó.¹⁷ Ai siritamo munipa, ti qla dupu dere alakélé, ó dotonatere alakélé, mo yaalo meipó. Ti ai srita, kale syaae kaae qlané ama doi ó ama doipaae fó faróló ere *nambapó*.

¹⁸ Ti etei alata, mo hale whjné tuéyaaalo meitei, mo tué tiki fosó fosó yóló dotoróę fale whjné betá súmó taleyóló bete tuénérápó. Whj me detamo, ama tué tiki fosópa, ti kale syaae kaae qlané *namba* taleyóló bete tuénérápó. Ti ai *nambata*, mo whjné *namba*-pó. Ai sekéné ama *nambata* 666-pó.

14

Sipsip hupu maleró 144,000 so whjrapetamoné yale ala

¹ Téró yalo kelalemó, ę daale felekepaae anóló Saion hasi

fosómó kale *Sipsip* hupu male daapa kelalepó. Aimó 144,000 whjrapékélé, atima betamó daae molepó. Ai whjrapé atimané kutirimóta, kale hupu malené doikélé, Alimané doikélé aşeyóló dakeró beterepó.² Téró yalo wosalemó, hepen bémó sókó wale haleta, wéi doş kąatu dere hu kaaeró be sapala dorowale hale kaaetamo depa wosalepó. Meta, *kita* kaae qlarapené dere hale kaae depa wosalepó.³ Téró, u kale whjrapé atimané kale teteróló kaae tare doasi betere tikipaaekélé, ą bopéróló betó mole doşró betere qlarapepaaekélé, whj disirapepaaekélé, kese anóló daae muluraalu, kae kisi wole fo du betalepó. Ai wole fota, hale mo whjné tué yóló enénipó. I haemó dowi kwia saqsóró Kótóné tao sóró dupurale 144,000 whjrapené betá tué yóló enérápó.⁴ Ti ai daae mole whjrapeta, sorapetamo folokolei ala initu detere kaae, i haemó mole alatamo hosekénire whjrapepó. Ti noatepae, atimané betere ala folokole yaqsóró ó me alatamo hoseké yaqsóró mo hotowayóló kaae tawaleteinépó. Ti ai whjrapeta, *Sipsip* hupu malené dere ala sya fóló erótua beterapó. Ai whjrapé atimata, hale mo so whj kuamó betó mupa, dupuróló Kótóró *Sipsip* hupu maletamopaae kale kutómó folosóró үlumé dere qla, Talepaae hale matere kaae yóló melale 144,000 whjrapepó.⁵ Atimata, kapala fo sawakélé muniru, me hásókó fole alakélé inire whjrapepó.

Sore ensel-rapené yale ala

⁶ Téró yalo kelalemó, *ensel* me kae ó şamó sé kutu betepa kelalepó. Ai sekénéta, mo titórótı hale betó tawaaiire kisi fo wisi, i hae kwia feamó betó mole so whjpaae yó melaairaalu, tarepó. Ti ai fota, betá fake so whjpaae

maaté yó melaai mei, kae kae *Gavman*-né teteróló kaae tare so whipaaekélé, kae kae fake so whipaaekélé, kae kae be fo bole so whipaaekélé, kae kae tiki daae mole so whirapepaaekélé, yó melaaire fo wisipó. ⁷ Téró ama fo fake yóló duraalu, “Kótópaae winé sukuturaalu, ama doi betä doasi doi muópóló erae. Ti noatepae, ama fo tokótamo yóló taleturaalu, kwia melaaire suka kele i sókó wale ape. Térópa, q aqmó sukóló bituraalu, ‘Aya Tale doasi-ó,’ yóló, ama doi betä sóró horótú betae. Ti amata, hepen beró sàtamokélé, haekélé, doasi wéi kékakélé, fole wéirapekélé aleyóló muló betereteinépó,” yalepó.

⁸ Ai fo yale *ensel* folosóró fi tikimó, *ensel* me kae nalo sya fu bitu duraalu, “Kolokóló dorowóló a mole ape. Doakale doi mole Babilon be hulua kolokóló dorowóló mulapó. Ti ai nópu nokole so Babilon-néta, ama nópu nokole alané aleale keyaa fole *wain* wéi hae kwia kae kaemó betó mole so whj feané nópóló melótua yale so, mió kolokó dorowóló ai mole ape,” yalepó.

⁹⁻¹⁰ Téró kale dere kaae, ai *ensel* tamó fi tikimó, *ensel* me kae sya fu fo fakeyóló duraalu, “Mepaae whj detamo, kale syaae kaae qlapaae ó ama aso kaae qlapaae, ‘Doa Tale-ó,’ yóló aqmó sukóló bitu, atima kutirimó ó naasemó, ai qlané siri eró betere whirape ama doakale fopaae buló kwia matere wéi nópóló melaalo ai ape. Ai *wain* wéi mo wéitamo hoseké ini, mo *wain* wéitóró Kótóné fopaae butu kwia melaairetei, wutímó tepeyóló mulapó. ¹¹ Atéró atima duku bituraalu, hotu betere sukulita, mo hale holótóró tawaalopó. So whj de kale syaae kae qlaró ama aso kaae qlatamoné, doi sóró horóo, ama doi mole siri sóo, ere so whj atima dëtamó ó

dilikitamokélé, saja nóló betere ala mo yaalomeipó,” yalepó. ¹² Kótóné kae beteró betere so whjné, ama yae yóló muló betere fo aqmó sukóló bitu, Yesuné ala eraté fu betaalopó. Ai tuşmó i kale bope yale sekéi alarape wapakélé, haepaae doropóló taaréni, hale beleté fu betereteiné ai ala mo sumó eranérapó.

¹³ Téró, hepen bemó i fo depa yálo wosalepó. “I fo aséyae. Mo mió kaae sóró Taletamo betamó betere so whj sukutepa, ti atima Talené mo wisiró beterapó,” yalepó. Kale Dëj Kepe Wisiné duraalu, “Mo dapó. Ti atimané depe tukó wei ala du beteretei taaróló, saja nóló bituraalu, atimané yale alamó dupu saaire ala felekemó yaalo ai ape,” yalepó.

Haemó yó mole qla үlumétepa turukóló saairetei

¹⁴ Téró yálo kelalemó, ę daalepaae anóló mo dëj sako tómó, whjné naalema kaae betepa kelalepó. Ama topomó, teteróló kaae tare doasiné deró betere *kold kapané* aleale topo tao deró bituraalu, ama naasené qla үlumétepa turukó suatere hekemée wei fosói sepake tarepó.

¹⁵ Tépa, me *ensel* momatere bemó sókó wóló, kale sako tómó betere seképaae fo fakeyóló duraalu, “Naao tare sepakené kale үlumére qlarape turukóló sae. Ti noatepae, mió qla үlumépa saaire be dë i sókó wale ape,” yalepó. ¹⁶ Tétepa, kale sekéné tare sepakené i haemó үlumé yó mole qlarape fea felesé yóló turukó salepó.

¹⁷ Téró, me *ensel*-nékélé, hekemée wei sepake fosói tawóló, hepen-mó tene momatere bemó sókó walepó. ¹⁸ Atépa, Talepaae matere qla sukylaa dalatere tikimó si kaae tare *ensel* sókó wóló, kale sepake tare *ensel*-paae fo fakeyóló duraalu, “Naao ai tare sepake fosóné i haemó yó

mole *wain* képi durape ȳlumérappa, sepemó tukóló siré kwéae,” yalepó.¹⁹ Tétepa, kale *ensel-*né ama sepakené i haemó yó mole *wain* képi du felesé yóló turukó siré kwéyóló, kale képi du döttere doasi tikipaae taae derale fae. Ti kale képi du döttere tikita, Kótóné ama fopaae bole ala kwia melaairaalu, dğtu betere tikipó.²⁰ Doasi be hulua aqró *wain* wéi döttere tikipaae taae deratepa, atimané t̄eiyá t̄eiyá yaletikimó, samea doasi sókó felepó. Atéró sókó fele sameata, wéi kaae dukulé holóló, *hos* hupuné fəlo aqmó depa sale daleta, 300 kilomita súpó.

15

Wéikeró ensel-rapené wéikeró doasi sek̄ei alarape tapa kelaletei

¹ Téró yalo kelalemó, hepen bémó mo doasi bete mole ala wisinaale yairemó dere ala epa kelalepó. Ai kale kelale alata, i ape. Wéikeró *ensel-rape* dokqo mo kemeróturaalu so whj feapaae dowi sek̄ei ala melaaire wéikeró tapa kelalepó. Ai kemeróturaalu dere fota, ti Kótóné ama fopaae buóló kwia melaaire alarape mo ti kemeróturaalu, i wéikeró alara-*pené* kemeraalopó.² Téró yalo kelalemó, *klas-ró* sitamo hosekéróló aleale wéi kəla kaae belerepó. Ai wéi fóku dəmóta, so whj mo fea hâle qla kaae daae mupa kelalepó. Ti aimó daae mole so whjta, kale syaae kaae qlaró ą suróló aleale asotamokélé, ama doimó sere *namba-kélé*, ai alara-petamo bóe dóló t̄eteróló wale so whjpó.³ Kótóné ai daae mole so whjpaae male *kita* kaae qlarape taruraalu, Kótóné kutó diratere whj Moses-ró kale *Sipsip* hupu maletamo dolanóló du betale wole fo i ape.

“Mo doasi fotoko bole Tale Kótóo, naao du betere alata, mo doasi sira yaai dere ala du beterapó.

Take keké nale alimó kaae sóró bitiré waleteikélé, mió i alimó bitiré faaireteikélé, t̄eteróló kaae tare Tale-ó, yáta, naao ere alatóró sya furaalu, mo dono taletu beterapó.

⁴ Tale-ó, whj me de yapaae winé sukutu, naao ere alamó naao doi doasi muualomeipóló de?

Betä whjklé yá kaae bitini, yáta dowi alakélé muni, mo kae betere Talepó.

Kae kae hae kwiamó betó mole so whj yá beterapaae wóló, yá aqmó sukóló bitu, Doa Tale-ó yóló dukirótú betaalo ai ape.

Ti noatepae, naao mo donoyóló taletu betere alarape take hiróló mualetei, mió so whj feané kolópóló häkeamó muló beterapó,” yalepó.

⁵ Ai alarape yóló kemetepa kelalemó, ó hepen-mó momatere be t̄u tukwé fóló molepó. Ai momatere beta, Kótóné ama so whj tao saalopóló dirii fo muló betere kuti bepó.⁶ Téró kelalemó, kale wéikeró *ensel-rape* atimané wéikeró sek̄ei alarape tawóló ai momatere bémó sókó walepó. Atimané deró betere kutita, mo d̄e tekée fóló kasa kasai *linen* kuti deróo, *kold kapané* dokale to atimané deró betere kuti t̄eteróló bopemó sóo, epa kelalepó.⁷ Téró, kale doṣró betere qlarapekó betané kale wéikeró *ensel-rapepaae* *kold kapané* aleale wéikeró okopoi nukurape dokqralepó. Ai nukurapemó, mo ti betó tare Kótóné ama kwia melaaire fopaae butere ala fayóló molepó.⁸ Kótóné ama ere ala wisinaale häkearatere

alaró ama doasi fotokötamóné momatere be dolomó sukuli kaaróló fāneteiné, whj fókélé mo enénipó. Kale wēikeró *ensel-*rapené tare wēikeró dowi sekéi alarape melóló kemenipatei, ai be dolopaae folo hapale honénipó.

16

Kótóné fopaae bole ala belere okopoi nukurape

¹ Téró yalo wosalemó, momatere bemó sókó wale foné kale wēikeró *ensel-*rapepaae fo fakeyóló duraalu, "Kótóné fopaae buluraalu kwia melaaire ala okopoi nukumó beleróló diaaq ai taretei, haepaae sunée derále fae," yalepó.

² Ai fo depa, kale kolosale *ensel*-fóló ama tare okopoi nukumó belere qla sóró fóló, haepaae sunée deralemó, kale syaae kaae qlané siri eróló, ama aso aqmó sukóló betó mole so whjné tikimó, dotopo yóló mo doasi dele su betaaire sonaalei humu fulu deralepó.

³ Téró kolosale noma *ensel*-né ama tare okopoi nukumó belere qla doasi wēi kēlapaae sunée deralemó, kale wēi mo sameatóró alée felepó. Ai sameata, mo ti suka whjné samea kaae hōkoloipó. Até yaletikimó, wēi kēla tuamó betó mole qlaraperó ere qlarapetamo mo fea sisirae felepó.

⁴ Téró, kale dou noma *ensel*-né ama tare okopoi nukumó belere qla, doasi fole wēiró amale wēirapetamopaae sunée deralemó, samea alée felepó.
⁵ Téró yalo wosalemó, kale doasi fole wēirape kaae tare *ensel*-né duraalu,

"Naaø taletere alata, mo donotóró tale yóló kwia materetei mo wisirapó.

Ti noatepae, yata takekélé betoo, miókélé betoo iru,

dowi ala mo betákélé munire Tale beterapó.

Térú, fo tokótamo yóló tale yóló kwia matere alata, mo donoyólótórti ai yale ape.

⁶ Ti noatepae, naao kae beteró betere so whjró naao fo eratere kóló whjraptamo dale kwia tokó móituraalu ai sókó fele samea nópóló materetei, mo donorapó," yalepó.

⁷ Téró yalo wosalemó, Talepaae moma yóló simó sukylaa dalatere tikimó etei fo yalepó.

"Mo doakale fotokó bole Tale Kótó-ó, yata mo fotóró bulu, naao tale yóló kwia matere alakélé mo donotóró dapó," yalepó.

⁸ Téró, kale dou *ensel*-né ama tare okopoi nukumó belere qla suka betepaae sunée deralemó, siné so whj dolo baalu sorokó faaire fotokó mené sumó melalepó.

⁹ Atéró dokole si supuné atima tiki turó baalu sorokó felepó. Até dere supumó, Kótóné doi doróló ą eratere fo du beterepó. Atimapaae atei kaae susupui ala eratepatei, atimané du betere dowi ala taaróló, tué tiki fetenipó. Téruraalu, Kótóné doi doasi muópóló eraaire alakélé hóyóló, dowqae fu betalepó.

¹⁰ Kale apo *ensel*-né ama tare okopoi nukumó belere qla, kale syaae kaae qlané teteróló kaae tare tikimó sunée deralemó, ai hae kwia fea dilikiyó felepó. So whj supumó atéró kakutu bitu, atimané hapetei turukóló nuku betalepó.
¹¹ Atimané tikimó daae mole humu dotoporó siné dale deteraatamomó kakutu bituraalu, hepen bemó betere Kótóné doi doróló, tekani fo du betalepó. Tétu, atimané yale dowi ala taaróló tué tiki feteyóló betaalo

hóyóló, dowi ala yaaitei dowąae fu betalepó.

¹² Kale apomi *ensel-né* ama tare okopoi nukumó belere qla doasi foie Yupretis węipaae sunée deralemó, kale suka hoterepaeróló teteróló kaae dilikiyó mole topo whjrape waaire tū mulóturaalu, kale węi tiki dikälepó. ¹³ Téró yalo kelalemó, sore dowi keperape sepéerape kaae beterepó. Ai dowi kepe atima, me wuli disóné kólómó sókó wóo, me syaae kaae olané kólómó sókó wóo, me Kótóné fopóló kapala fo yó matere whjné kólómó sókó wóo, yalepó. ¹⁴ Ti ai keperapeta, kae kae kelemei alarape erótú betere sekérapépó. Doa fotokó bole Tale Kótóné ama tukóló muló betere doasi be dëmó, Taletamo bóe daaire whjrape mei yaqsóró, i hae kwia feamó teteróló kaae dilikiyó mole topo whjrapaee bóe daalopa ape yóló, dape siré kutu beterapó.

¹⁵ “Térápa ęta, qlémi nokole whj kaae waalo ai ape! Atéyaalopa, whj me de noke fió muni turukó holóló bitu, ama deratere kuti ą betere tikimótóróti muló betae. Atétere whj ą Talené wisiró beterapóló hajné sukqalo ai ape.

Ti noa yaqsóró mei, ama tiki daapi hale furaalu hale yaqsóró dapó,” yalepó.

¹⁶ Téró, atima fóló kale topo whjrape dape siré kwęyóló, Israél fake so whjné Hibrú foné doi muló betere, Armakedon haepaae tourález walepó.

¹⁷ Téró kale węike *ensel-né* ama tare okopoi nukumó belere qla sā tó tuqmó sunée deralemó, kale momatere be tuqmó teteróló kaae tare doasi betere tikimó fo fakeyóló duraalu, “Mió ai kemeyale ape!” yalepó. ¹⁸ Ai fo yalemó, epée fitqá yóo, be sā kili kili yóo, doasi sapalaa dorowóo,

mo doasi bao yóo, yalepó. Take i haemó betale so whjné etei kaae bao depa mo kilinipó. ¹⁹ Ai bao duraalu, kale doasi be hulua tekeyóló sore fake daane fóo, i hae kwia feamó tē mole doasi be huluarapekélé kolokóló doropoo, yalepó. Kótóné kale doasi doi mole Babilon tué muturaalu, ama dowi fopaae bole *wain* węi wutimó tepeyóló, kale so nöppoló melalepó. ²⁰ Węjné bopéróló daae mole hae kwia fea daani, alu yó molepó. Doasi daae mole hasi fosórapekélé kelalemó daani, aluyó molepó. ²¹ Ó sámó doasi *ais* kapo du kaaené whjrape tēiyá yaai dorowalepó. Ai dorowale *ais* kanerape seké däleta, 50 kilogram-pó. Atimapaae atei mo dowi sekéi ala erateremó, Kótó eróló tekani fo du betalepó.

17

Syaae kaae qla tómó betere somó yale fo

¹ Téró, kale węikeró okopoi nuku tare *ensel-rapékó* betę ę beterepaee wóló duraalu, “Kale węirape tómó betere doasi doi mole nöpu nokole soné dere alamó, kwia melaairetei yalo yappaee yó melaalopa ape. ² Ai sota, i hae kwia fea teteróló kaae tare topo whjrapetamo nöpu nuku betalepó. Téró, kale soné i hae kwiamó betó mole so whjklé, nöpu nokole *wain* węi melale tikimó topo doyóló keyaa fu betalepó,” yalepó.

³ Téró, ę kale Dęi Kepe Wisi tuqmó betepa, *ensel-né* so whjklé bitini hale kópu kąae fi tikipaae belayóló söró felepó. Aimó bituraalu kelalemó, betę so mo sonaai syaae kaae qla tómó beterepó. Ai syaae kaae olané ama tiki turó, Kótó aqratere doirape asęyó bopéróo, węikeró toporape daayóo, naase tamo sekérapé daayóo, epa kelalepó. ⁴ Kale soné ama

kutita, mo sonaaирó sukutјitamo deróo, ama aure ԛlarapekélé, *kold kapané alealeteiné hore hore yóo*, mo doasi *moniné sere kasa kasai kaneró du dui meleketamo sóo*, erapó. Ama naasené tare *kold kapané aleale wuti dolomó kelaalokélé mo sonaalei ԛlaraperó* ama nópu nokole alané bólutamo deyóló fjanó beterapó.⁵ Ama kinóló mole doi kutirimó asretei i ape.

**DOASI BABILON-TA, NÓPU NUKU
BETERE SORAPERÓ I HAEMÓ MOLE
KELAALO MO SONAALEI
ALARAPETAMONÉ HAMAPÓ.**

6 Téró yálo kelalemó, Kótóné ama kae beteró betere so whj atimakótei, mepaae Yesuné yale ala i ape yóló yó melateremó dale so whjné samea naletikimó kale so a topo doyóló keyaa fu beterapó. Atétere ala kolóló, e sira yale súpó.⁷ Atétepá, kale *ensel-né ԛpaae* duraalu, “Yá noatepa siratu bitute? Ai wéikeró topo daayóo, naase tamo seké daayóo, ere syaae kaae ԛlaró ama sisó tómó betere sotamoné kinóló mole ala bete yálo yapaae häkearóló yó matapa wosae.⁸ Naaao kelale syaae kaae ԛlata, take betaletei, mió bitinipó. Tépatei, take mo apaae derepale wosono dolomó sókó holóló, a doraai dale muló betere tikipaae faalo ai ape. Mepaae so whj i haemó bitu, atimané doi take keké nale alimótei mo ti betere *bukmó munipó*. Atére so whjné kale syaae kaae ԛl kilituraalu, doasi sira yaalopó. Ti noatepae, take a betepa kolóo, mió bitini alu yóo, nalo momó sókó wóo dereteinépó.

⁹ Naaao ai kelale alata, mo kisipa tiki fosó fosoyóló dotoróe fale whjné betä bete tokóló kolóló tuénérápó. Kale wéikeró toporapeta, ti kale soné ama ero dée daalóló betere wéikeró hae durapepó.¹⁰ Me beteta, ti kale teteróló kaae tare wéikeró doasi

topo whjrapepó. Ai wéikeró whjrapekó, aporó whjrape atimané teteróló kaae tare ala kemeyalepó. Até yóló betä whjné teteróló kaae tare ala betä hale erapó. Atépa, nalo me whj wouraalu, ama teteróló kaae tare ala sawa sukmó maaté kaae tawaalopó.¹¹ Ai kale syaae kaae ԛla take betaletei, mió bitinipó. Åta kale teteróló kaae tare wéikeró doasi topo whjrapekótei, ԛkélé atimatamo touróturaalu bokówaleropó. Ai wéikeró topo whjrapetamo betamó beteretei, a doraai tukóló muló betere alapaae fu beterapó.

¹² Naaao kelale naase tamo sekérapené beteta, naase tamo teteróló kaae tawaaire doasi topo whjrapepó. Ti mió atimané teteróló kaae tawaaire ala sini, téyopó. Take atima doasi doi muópóló mené sóró beteraalopó. Atéró sóró beteratepa, kale syaae kaae ԛlatamo betä bitu, sawa sukmó teteróló kaae tawaalopó.¹³ Atima fea mo betä kisipatóró muóló, kale syaae kaae ԛlapaae naaotóró kaae tawae yóló, fotokró teteróló kaae tare alatamo melaalopó.¹⁴ Ai fakerape atima touyóló kale *Sipsip* hupu maletamó bóst daalopó. Téyalotei, kale *Sipsip* hupu malené atimatei dóló teteraalopó. Ti noatepae, åta i haemó betó mole talerape teteróló kaae tare Tale betóo, mepaae hae kwia teteróló kaae tare topo whjrape teteróló kaae tare topo whj betóo, erapó. Atéru, a sya fóló ama ala eró tare so whjta, ti åtamo betamó betaalopó. Atimata, ama ape yóló sókó su yóló, kae beteró betere so whjpó,” yalepó.

¹⁵ Téró, kale *ensel-né ԛpaae* duraalu, “Kale nópu nokole so betere wéirapené beteta, i ape. Kae kae tiki daae mole so whjkélé, kae kae touró betere fakekélé, kae

kae *Gavman*-né teteróló kaae tare so whjikélé, kae kae be fo bole so whjikélé mo fea tómó, ai so ą beterapó. ¹⁶ Kale syaae kaae qlaró naase tamo sekérapetamoné kale nópu nokole so hóróló, bóe daalopó. Atéturaalu, ama kuti fea sorokóló taae faróló tiki daapi hale betepa, ama tiki mi fea sorokóló nóló diri hale simó sukúlaa dópóló biliraalopó. ¹⁷ Ti noatepae, kale naase tamo sekérape atima fea fo dokóló betä tué mutu, atima teteróló kaae tare fotoko kale syaae kaae qlapaae melaalopó. Até yaaire alata, Kótóné ama eraalopó yóló muló betere fo dokonótú mo erópóló, atima tuapaae bualaalopó. ¹⁸ Naaai ai kelale sota, i haemó betó mole topo whjirape teteróló kaae tare doasi doi mole be huluapó,” yalepó.

18

Babilon kolokóló derepele fo

¹ Ai ala yóló kemetepa, me *ensel* hepen bemó dorowou betepa kelalepó. Ai sekéné, fea ala ama teteróló kaae tawóló beterópóló, mené ą sóró beteró beterapó. Ą tuamó ere kokoné sini dę wisi-naale i hae kwia feapaae déralepó. ² Téró, kale sekéné mo doasi fo fakeyóló fotokqiné duraalu,

“Ai kolokó dorowóló mole ape! Kale doasi doi mole be hulua Babilon kolokóló dorowóló mulapó.

Tí ai sota, dowi keperape betere be alée fóo, mepaae kae kae dowi keperaperó hókolo yóló kelaalo mo son-aalei barapetamo, betere tiki alée fóo erapó.

³ Ti noa betené mei, hae kwia kae kaemó betó mole so whjai soné ama nópu nokole ala tokóló yateiné *wain* wéi nóló, keyaa fu dere kaae du betalepó.

I hae kwiamó betó mole so whjí teteróló kaae tare topo whjirapekélé, kale sotamo nópu nukua yalepó.

Ai soné ama doasi nélire alané, i hae kwiamó qla qla dotonóló duputu betere so whjné *moni* mo dekéró siré feleteiné neli whjí betalepó,” yalepó.

⁴ Téró hepen bemó me i fo depa wosalepó. “Yalo so whj-ó, ai sotamo betere so whjí kua dolomó beteretei taaróló sókó ape.

Ama du betere dowi alarape diapaae tokó melóturaalu, ama saaire dowi sekéi alarape diákélé saqsórópa, taaróló ape.

⁵ Ti noatepae, ai soné Kótóné yóló muló betere fo tikale dowi ala muté holóló, hepen bepaae sókó horapó.

Atéremó, melaaire dowi kwia Kótóné keterení, kisipa hale yó tarapó.

⁶ Kale soné ama melatua yale wéi ąpaae tokó mótu, ama male sú tómó me beleróló ątei nópóló melae.

⁷ Kale so ą doasi doi mulapóló, wisi wisi qla dekeró nuku betale sütóró, susupui alaró dekené sukutere alatamo sýpóló melae.

Ama tué tiki tuamó bopé fake dere ala bulu, ‘Eta, mo doasi teteróló kaae tare topo so betereteiné ę wulia so betepapakó woletere ala enénipóló,’ kisipa mutu beterapó.

⁸ Atéreteiné, mo betä sukamó ama sýpóló däle muló betere sekéi alarape hásokó feni, mo saalo ai ape.

Ai alarapeta, i ape. Sukutere alakélé, dekené sukuturaalu wole yaaire alakélé, wotené sukutere alakélé, tiki siné

dóló sukylaa dokole alakélé,
ai ala fea mo amatóró saalo
ai ape.

Ti noatepae, ai somó dowi kwia
melaaire Tale Kótóta, mo
doasi fotokó bole bete
Talepó,” yalepó.

⁹ Ai sotamo nópu nokole ala yóo,
ama wisi wisi qla sóo, du betere
tēteróló kaae tare topo whjrapené
ai kale so dukuraalu, hotere sukuli
kelalepó. Atétepa, atima kale so
dekéné sukóló woletu betaalopó.
¹⁰ Kale so atéró duku bitu, susupu
sóró kaketu betere alamó, atima
wituraalu, tika mo umó daae
mulu, i fo yaalopó.

“Mo doa wió! Doasi doi mole be
hulua-ó, wió yae!

Doasi fotokó bole be hulua
Babilon, ya doraalopóló
tukóló muló betere alata,
betq̄ sukakelemótóró mo ti
doróló ai kemeyale ape.”

¹¹ I hae kwia feamó qla qla
dotonóló duputua yale whjrapené
kale so dokole kolóló, dekéné
sukuturaalu, moló-u yaalopó. Ti
noatepae, atimané qla qlarape
take yale kaae whjrapené momó
kae duputimipó. ¹²⁻¹³ Atimané
atéró dotonótú betere qla qlarape
i ape. *Kold kapa, silpa kapa, doasi*
moni sere kasa kasai kanerape,
meleke kaae, du dui qla, *linen*
kuti wisinaale, sukutái kuti, *silk*
kuti, sonaai kutikélé, fetera kaae
qla *sitron* nikélé, hupu sekéné
aleale kae kae qlakélé, doasi *moni*
sere nikélé, *brons kapa, aiyon*
kapa, be tētere kane fake wisi-
naalekélé, *sinamon* fetera kaae
qlaró mepaae kae kae fetera kaae
qlamatokélé, simó bilitepa felé
kēlāa wale ni sekaç kaae qla mura
ni fēkélé, *frenkensense* ni fēkélé,
wain wēikélé, *Olip* ni duné aleale
welkélé, *flawa wisinaaleró* *whit-*
tamokélé, *bulmakau* hupuró *sipsip*
huputamokélé, *hos* hupuró ama
siyóló só kotere qlamatokélé, wae

sóró kutó diratere so whjró hale
mo betere so whjtamóné tikiró
asotamokélé dupu yaalopó.

¹⁴ Atimané i fo yaalopó. “Nao
senée du betale ni du mo ti
aluyalepó. Nao wisi wisi qlaró
nélí butukutu betale ala wisi-
naaletamo aluyaleteiné momó
kae kelaalomeipó.” ¹⁵ Téró,
ai kale dosayale qla qlarape
dotonóló nélí botokó fu betale
whjrape atima kale so doasi
susupu sóró kaketu betere alamó,
atima wituraalu, tumó daae mulu,
dekéné sukóló fakeyóló etei wole
fo yaalopó.

¹⁶ “Doasi wió yae! Doi mole doasi
be hulua-ó,
ya tuqmó betó mole so whjné
aure qla qlarape i ape. *Linen*
kuti wisinaalekélé, sukutái
kuti, sonaai, *kold kapa*,
doasi *moni* sere kaporó
du dui melekerapetamoné
au wisinaale yóló nélí whj
betaletei, mió wió yae.

¹⁷ Doasi *moni* sere wisi wisi qla fea
haleke sukamótoró doyóló
ai kemeyale ape.

Doasi wēi nuku só kotere so
whjkélé, ai nukumó kotere
so whjkélé, nuku tuqmó
kutó ditere so whjkélé,
moni saaire kutó ditere so
whjkélé, mo fea tumó kese
anóló daae muaalopó.”

¹⁸ Kale so dukuraalu hotere
sukuli kolóló, atimané i fo
yaalopó. “Atei kaae doi mole doasi
be hulua wisinaaleta, me kae mei,
mo betatóró tēnapó,” ¹⁹ Atétepa,
dekéné sukuturaalu, atima hae
diyóló, etei wole fakeyóló du
betaalopó.

“Wió! Doasi doi mole be hulua-ó,
wé! naao teyae.

Ai soné doasi wēi nuku taler-
ape atima *moniné* doasi nélí
whj beteralepó.

Téyale sotei, haleke sukamó a mo
ti doyalepó.

20 Ó hepen bemó betó mole doasirape-ó, ai sopaae eratere alamó dią hajné sukutu betae.

Kótóné dowi ala kemeróló kae beterale so whjékélé, *aposel whjrapekélé*, Kótóné fo eratere kóló whjrapekélé, hajné sukutu betae.

Ti noatepae, ai soné diapaae erale sekéi alamó, kwia Kótóné apaae tokó melalepóló, dią hajné sukutu betae.”

21 Téró, doasi fotokó bole *ensel-*né mo doasi kane fake tao sóró doasi wéi kēla tópaae taae deróló duraalu,

“I doasi kane taae derótú dere kaae, kale doi mole Babilon be hulua kolokó dorowóló, mo ti doratere be, momó kae tēyalomeipó.

22 Ya tuámó *kita* kaae ołané halekélé, wole fokélé, fó wutiné haléró *kapané* aleale ukulumó wutiné haletamo momó kae wosaalomeipó.

Be tētere ala ó nuku wisir- atere ala ó kae kae fosó fosótere whjrape mo feata, Babilon ya tuámó mo kolékélé yaalomeipó.

Whitti o du deraketuraalu, kane fakené halekélé, momó kae wosaalomeipó.

23 Kale *lamp* sáné dérótú beteretei, momó kae dēralomeipó.

Soró whjtamo dokóló qla deturaalu, hékese detere fo momó kaae wosaalomeipó.

Naaø qla qla dotonóló duputua dere whjrapeta, i haemó doasi doi mole whjrapetó.

Naaø isi whjné dere alané kae kae *Gavman*-né tēteróló kaae tare aqmó betó mole so whjékélé, fea kópaae ąlisóró fu betalepó.

24 Kale so tuámó, Kótóné fo eratere kóló whjapekélé,

Kótóné ama kaae beteró betere so whjékélé, bóné mepaae i haemó betó mole so whj dale sameakélé a tuámó mupa kelalepó,” yalepó.

19

Talené doi hale sóró horópoló yae!

1 Ai ala yóló kemetepa wosalemó, ó hepen bemó so whj mo hale qla kaae wó muluraalu fo tiki whaa du betalepó. Atéró duraalu, “Talené doi hale sóró horae.

Mo ti aluyaqsoró tao sere alakélé, ama ere alané doasi doi mole alakélé, fotokó doasi bole alakélé, bete Tale dāné Aya Kótó atorótipó.

Ti noatepae, ama taleyóló só de- ratere ala hóko ini, mo alatóró sya furaalu, dono taletua dapó.

2 Atéturgalú, kale doasi doi mole nópu nokole soné ama du betale alané i haemó betó mole so whj kópaae faróló doralepó. Até yale alamó, Kótóné ama kutó diratere whjrape dóló sókó fale sameamó kwia tokó malepó,” yalepó.

3 Téró atimané momómo fo fakelyóló duraalu,

“Talené doi hale sóró horae.

Kale so duku bituraalu hotere sukulí tukókélé ini, hale holótóróti tarapó,” yalepó.

4 Ai fo deremó, kale 24 whj disiraperó kale dōyró betere qlarapetamo kale tēteróló kaae tare doasi betere tikimó deraapisá fóló fió mulu fo fakelyóló duraalu, “Mo kée, Talené doi hale sóró horópoló yae!” yalepó.

5 Tétepa, kale tēteróló kaae tare doasi betere tikimó sókó wale foné duraalu,

“Talené kutó diratere so whjape- ó, dią apaae winé sukoló, doasi doi mole so whjró doi

munire so whjatamo feané
dä teteróló kaae tare Kótóné
doi hale sóró horótú betae,”
yalepó.

⁶ Tétepa yalo wosalemó, so whj
mo hale qla kaae wó muluraalu
dere fo tiki whaata, mo doasi wéi
doü kqatu dere hu kaaeró doasi
be sapalaa dere kaaetamo yóló du-
raalu,

“Talené doi hale sóró horae.

Dä kaae tare doasi fotokö bole
Kótóné qla qla fea amatóró
teteróló kaae tareteiné ama
doi hale sóró horae!

⁷ Dä fea hajné sukóló hékseturaalu,
ama doi doasi muópóló hale
sóró horaalopa siépe.

Ti noatepae, kale Sipsip
hupu malené so dokaaire
be dë sókó wapa, kale
sekéné dokaaire soné ama
ayaaire qla qla donoróló
muló beterapó.

⁸ Kale so q derópóló, fokó fale
dëi linen kuti wisinaale
melalepó,” yalepó.

Ti ai kale dëi linen kuti wisinaale
naleta, Kótóné ama kae betere
so whjrapené du betale mo donoi
alapaae dó faróló erapó.

⁹ Tétepa, kale ensel-né ępaae du-
raalu, “I fo aşeyae. Kale Sipsip
hupu malené so dokaairaalu, qla
deyaalopa ape,” yóló dape sere
so whj mo doa hajné sinópóló
yae. Téró ama duraalu, “Ita,
Kótóné ama kólómó sókó wale
fotóró dapó,” yalepó.

¹⁰ Até deremó, e ama hó aqmó
deraapisa fóló fió mulu, ępaae
moma yaai yalepó. Atéyalemó,
ama duraalu, “Atékesé! Ęta, yaró
Yesuné yale ala mopóló eró tare
so whjrapetamo dä betä kutó di-
ratere seképó. Térápá, Kótó aqmó
sukóló bitu, ępaae betä moma
yae. Ti noatepae, Yesuné yale ala
etérópóló yó matere alané Kótóné
kóló whjrapené dere fo fea bete
häkearótú beterapó,” yalepó.

*Dëi hos hupu tómó betä seké whj
betepa kelale fo*

¹¹ Téró yalo kelalemó, hepen
be tu tukwé fóló, dëi hos hupu
e daalepaae anóló daalepó. Ai
hupu tómó betere whj mo foné
betetóró bitu, Talené ala eró tare
Seképó dua dapó. Ai sekénéta,
fo tokóló taletere alaró bóe dele
alatamo, mo donotóró dua dapó.

¹² Ama keleta, mo si mi kaae buóo,
ama topomó kale teteróló kaae
tare doasiné deró betere topo tao-
rape deróo, erepó. Ama tikimó
aşeyóló muló betere doita, mo
whj betanékélé tuéni, ama betä
tuérapó. ¹³ Ama deró betere ku-
titá, samea belere dolopaae deróló
sókó sale kuti deró beterepó. Ai
sekéné ama doita, ti Kótóné fopó.

¹⁴ Hépen bemó bóe dele amirape
atimané deró betere kutita, mo
fokó fale tikimó dëi linen kuti wisinaale
deróló, dëi hos hupurape
tómó betóló, kale sekéné sisómó
wó tarepó. ¹⁵ I hae kwia feamó
betó mole so whjatamo bóe dóló
teteraairaalu, bóe dele fosói sep-
ake ama kólómó sókó wapa ke-
lalepó. “Amata, aiyon kapané
aleale nöpulu taru, haemó betó
mole so whj fea ama teteróló kaae
tawaalopó.” Ai sekénéta, mo doasi
fotokö bole Kótóné dowi fopaae
buló, kwia melaaire wain képi du
wéi döttere tikimó téiya téiya du
beterapó. ¹⁶ Ama deró betere
foloi kutiró fasatamomó etei doi
aşerepó.

**TETERÓLÓ KAAE TARE WHJRAPE
KAAE TARE DOASI BETÓO,
I HAEMÓ DOASI QLA QLA TALERAPE
TETERÓLÓ KAAE TARE TALE BETÓO,
erapó.**

¹⁷ Téró yalo kelalemó, betä
ensel suka ke tómó daalu, kale
sikimó sé kotere barapepaae fo
fakeyóló duraalu, “Kótóné ama
doasi qla deyaalopa, diaq fea
betapaae tourález ape.” ¹⁸ Ti häle

mei, Kale teteróló kaae tare doasi whjrapekélé, diki tare whjrapené topo whjrapekélé, mo doasi fotokó buló bóe dele whjrapekélé, *hos* hupuraperó ai hupu tómó betóló kotere whjrapetamokélé, mo hale betere so whjrapero wae sóró betere so whjrapetamokélé, mo doasi doi mole whjrapero doi muni hale betó mole so whjrapetamokélé, i dosayale so whjrapené tiki mirape dia naasepólópa, tourále ape," yalepó.

¹⁹ Téró yalo kelalemó, kale *hos* hupu tómó betóló wale whjró ama bóe dele *amirapetamo* atima daae molepaae, kale syaae kaae olaró hae kwia fea teteróló kaae dilikiyó mole doasi topo whjrapetamokélé, atimané bóe dele whjrapekélé touyóló, bóe daai wou betepa kelalepó. ²⁰ Téyletei, kale syaae kaae olaró, Kótóné ama kóló whjpoló kapala fo yó matere whjtamo tawóló dokóló mulalepó.

Ti ai kale kapala fo yó matere kóló whjné kale syaae kaae olané doi doasi muópóló kae kae kelemei alarape erótú betalepó. Ti ama ai kelemei alarape yó melasetikimó, syaae kaae olané siri sóo, ama aso aqmó sukóló bituraalu, dukiratere fo yóo, du betale so whjrapé kópaae fópóló dilikitu betale whjpoló. Téró, ai kale dokóló mulale seké tamo, betepatei doasi *sulpa* si duku betere wéi kela belerepaae taae deralepó. ²¹ Téturaalu, atimaamoné bóe dele whjrapeta, kale *hos* hupu tómó betóló wale whjné kólómó sókó wale sepakené mo fea dóló muó mupa, barapené tiki mi nóló depe watamo fua yalepó.

20

1,000 ba fo tuqmó yaaire ala

¹ Téró yalo kelalemó, ó hepen bemó *ensel* dorowou betalepó. Ai sekéné ama naasenéta, mo apaae

derepale osono dolo tý kinaaire kiró mo doasi *sein* képitamo tarepó. ² Ai *ensel*-né kale wuli disó botokó sóró tawalepó. Ai disóta, mo taketi bitiré wale wulipó. Ama doita, Satan ó Kótótamo bóe du betere dowi kepepó. A dokóló muló betepa 1,000 ba fopi kemeraairaalu dokalepó. ³ Téró, *ensel*-né kale wuli disó tawóló, mo apaae derepale osono dolopaae sóró taae deróló, tý kinóló diriratere olané mo ti diriralepó. Ti aita hale mei, i hae kwiamó betó mole so whj ama momó kae dilikóló kópaae falaqsóró, 1,000 ba fo tuqmó hale beteralepó. Ai ba forape kemetepa, kílipaae sawatamo sukmó maaté a sókó daalóló, hale beterópóló eraalopó.

⁴ Téró yalo kelalemó, teteróló kaae tare doasi betere *searapemó* fo tokójóló taletere whjrapé betó molepó. Aimó, Yesuné yale alarape i ape, yóló yó matere foró Kótóné fotamo yó materemó, depa tikale so whjné keperapekélé, betó mupa kelalepó. Ti ai so whjrapeta, syaae kaae olaró ama asotamo aqmó sukóló bitu, dukiratere fo ini yóo, ama siri atimané kutirimó ó naasemó dakeratere hó dua yóo, yale so whjrapené keperapepó. Ai sekérapé atimata, kepaayóló bituraalu, Yesu Kerisotamo betamó 1,000 ba fo tuqmó teteróló kaae taté fópóló sóró beteralepó. ⁵ Téró, kale hale sukále whjrapé atima hapale kepaani, 1,000 ba fo kemeyale kílipaae, ti kepaayóló betó muaalopó. Ti aita, folosóró kepaayóló betereteipó. ⁶ Ai kale folosóró kepaayóló betere so whja, Kótóné ama kae sóró beteró betereteimó, mo hajné sukóló betó mulapó. Tamo dakoróló sukutere alané atimapaae me sekéi ala eranénipó. Téni, atima Kótóró Yesu Kerisotamopaae momaratere

so whj̄ bituraalu, ątamo betämó tțeteróló kaae taté fóló 1,000 ba fo kemeyaalopó.

Satan doasi dele tuqmó beteraire fo

⁷ Téró ai kale 1,000 ba fo keme-tepa, Satan ą *dipula* beteraletei fópóló sókó daalaalopó. ⁸ A atéró sókó daalatepa furaalu, i hae detene fale douró kwiamó betó mole Kok fake so whj̄iró Makok fake so whj̄itamokélé dilikóló, dape siré kwęyóló bóe daai, betapaae tourałe waalopó. Ti ai so whj̄, fea touróturaalu, węi atiką súpó. ⁹ Ai tourale *amirape* atima, delaapemó daayóló doasi mulure hae tiki mo suróló wou, Kótóné ama so whj̄ betere tiki boperóló betó molepó. Ai so whj̄ betere tikita, ti Kótóné ama yaala sókó fóló mole be huluapó. Atima atéró be naai boperałe wóló betó molemó, ó hepen bemó si sókó dorowóló atima mo fea doló kemeralepo. ¹⁰ Ai kale siné doló kemerale so whj̄ dilikale Kótótamo bóe du betere dowi kepe ąta, kale *sulpa* si dó tare węi kęla belerepaae taae deralepó. Take kale syaae kaae əlaró Kótóné ama kəló whj̄ipóló kapala fo yó male whj̄itamo taae derale kaae ąkélé atéró taae deralepó. Atima atéró bituraalu, dikitamokélé, dętamokélé, doakale dele doasi sóró kaketu betere alata kemekélé ini, hęle yótóróti tawaalopó.

Sukale so whj̄itamo fo tokóló tale yaaire fo

¹¹ Téró, kale tțeteróló kaae tare doasi betere dēi *sea* koloo, ai *sea* tómó betere seké koloo, yalepó. I haeró s̄atamota, ai kale doasi kilitu botokó feletei, kinaaire tiki meipó. ¹² Téró yalo kelalemó, take sisiraae fele doasi doi mole so whj̄ ó doi munire so whj̄, doasi betere tikipaae anóló daae molepó. Atima atéró daae mole

tuqmó, *buk*-rape d̄aae faróló muó molepó. Me d̄aae faróló mole *buk*-ta, mo titóróti betó tare *buk*-pó. Take kale sisiraae fele so whj̄irape atimané yale alarape fea kale *buk*-rapemó asęyóló moletei, kolóló taleyalepó. ¹³ Kale węi nóló sisiraae fua yale so whj̄ta, doasi węi kęlané dotonale holoo, mo sukutere so whj̄irape fóló betere bemó betó mole so whj̄kélé, ti ai benétei dotonale wóo, sukutere alané tao tare so whj̄irapeta, ti ai alanétei dotonale wóo yalepó. Atéró wóló betó mupa, atima dok̄ feané yale ala donotóró taletua yalepó. ¹⁴ Téró, kale sukutere alaró sukałe so whj̄irapetamo betó mole tiki kale doasi si duku betere węi kęla belere dolopaae taae deralepó. Ti ai si duku betere węi kęlapaae taae deraleteita, tamoróló sukutere tikipó. ¹⁵ Téró, mo ti betere *buk*-mó doi munire so whj̄ kale si dó tare węi kęla dolopaae taae deralepó.

21

Kisi Jerusalem be

¹ Téró yalo kelalemó, me i ala erepó. Take mole haeró hepen betamokélé kemeróturaalu doasi węi kęlakélé kemeralepó. Téturaalu, kisi hepen beró haetamo sókó wóló mupa kelalepó. ² Téró yalo kelalemó, dowi ala betakélé munire kisi Jerusalem be hulua wisinaale, Kótó betere hepen be taaróló dorowou betalepó. Ai be huluané ama ere alata, so seimale ą whj̄itamo dokaai kolóló kokoné suk̄i kuti wisinaale derótü dere kaae erepó. ³ Téró yalo wosalemó, kale tțeteróló kaae tare doasi betere tikimó fo fakeyóló duraalu, "Mió, Kótó ą betere be dorowóló so whj̄itamo muóo, ąkélé atimatamo betoo, yaalopó. Atéró, atima ama so whj̄tóró betepa, Kótó atimatamo betämó

bitu, atima teteróló tare Tale betaalopó. ⁴ Atéró, so whj feané wole kaape ai sekéné helekóló kópuraalopó. Tétu, sukutere alakélé, dekené sukóló wole dere alakélé, moló hu dere alakélé, dele sere alakélé, momó kae yaalomeipó. Ti noatepae, folosóró yale alarape fea mo ti kemeró betereteinépó,” yalepó.

⁵ Téró kale teteróló kaae tare tikimó betere doasiné duraalu, “Fea qla fea yalo kae kisi aletu beterapó! Térápa, yalo i yale fo naao aşyae. Ti noatepae, i dere fota, mo yaai dere ala dapóló diaaq tué tiki tiranérápó,” yalepó.

⁶ Téró ama ępaae duraalu, “Ai alarapeta, fea ai yóló kemeyale ape. Eta, Alaparó Omekatamo bituraalu, kaae sereteiró kemeratereteitamo, mo ętórótipó. Whj me de wéi nokole depa, mo ti betó tare tikimó wó tare wéi me qlané dupuni, hale nöpóló yalo melaalopó. ⁷ Whj me de a tū wisipaae faai félalemó, sesétepákélé hepée taae faróló wale whjné i qla qlarape fea take ama saalopó. Téturaalu, e a teteróló kaae tare Kótó betóo, a yalo naale betóo yaalopó. ⁸ Téretei, atimapaae me sekéi ala eraqsóró witu, e taaróló fele so whjkélé, whjné sotamo dere ala kaae yóló whj hamomatamotei dowi ala du betere so whjrapekélé, whj dele whjrapekélé, nöpu nokole so whjkélé, kapo nipaae momatere alaró herei whétamoné whj dele so whjkélé, kapala fo dere so whjkélé, mo fea atima betaaire tikita, sulpa si duku betere wéi kēla ai ape. Ti aita, atima tamoróló sukaaire alapó,” yalepó.

⁹ Mo kemeróturaalu melaaire wéikeró sekéi alarape belere nuku tare wéikeró ensel-rapekó betşné ępaae duraalu, “Kale Sipsip hupu malené dokaaire so, yalo yapaae yó melaalopa, kelaai ape,” yalepó.

¹⁰ Ai fo deremó, Dëj Kepe Wisiné e fotokó bulatepa, kale *ensel-né* mo doasi sokore hasi fosópaae beleyóló sóró holalepó. Atéró sóró holóló beteró bituraalu, dowi ala mo betkélé munire be hulua Jerusalem, Kótó betere hepén be taaróló ai dorowou beterapa, kelae yóló yó malepó. ¹¹ Tétepa yalo kelalemó, ai kale be huluata, Kótóné ama ere dë wisinaale dëyó faralepó. Atéró ere dëta, mo doasi *moni* duputere kanené kasa kasare dë kaae erepó. Mo hale kaponé ere dë kaae mei, *jaspa* kanené dë kaaetórótipó. Mo hukulukélé ini, *klas* kasa kasa kaae yó fi *jaspa* kane wisinaalené ere dë kaaepó. ¹² Ai be huluata, doasi dopóku ópaae horóló deyóló boperó beterepó. Ai dopóku tuamóta 12-tü dolorape móo, ai tū kaae diliki yóló 12-*ensel*-rape daa yóo, ai tū serekemó 12-Israel fakené doirape asé yóo, erepó. ¹³ Ai dopókumó suka hoterepaeróló tū sereke sore muóo, suka doropolepaeróló tū sore muóo, *saot* dëpaaeróló sore muóo, *norti* dëpaaerólókélé, sore muóo erepó. ¹⁴ Ai kale be hulua boperóló dere dopóku 12-ró kapo fakerapené mukuté mulaté horepó. Ai 12 mukuté mole kane fake tómó, kale *Sipsip* hupu malené sóró beteró betere 12 *aposel* whjrapené doi asérepó.

¹⁵ Etaamo kale fo yale *ensel-né* kale be huluakélé, dopóku dereteikélé, tū serekerapekélé fea şuróló däle saairaalu *kold kapané* aleale dotó tiki tarepó. ¹⁶ Ai be huluata etéró teyóló muló beterepó. Filipaaró betereteiné däleró doló faló betereteiné däletamota, ti mo betş kaaetórótipó. Kale sekéné ama däle saai tare dotó tikiné be hulua şuróló däle saleteita, doló faló betereteikélé, filipaaró betereteikélé, ópaae

horeteikélé, mo betä kaaetóró 2,200 *kilomitapó*. ¹⁷ Téró kale dopóku hapólú eretei ama däle saleteita, 65 *mita-pó*. Ti ai *ensel-né* ama däle sere alata, me kae mei, mo whjné dere kaaetóró yalepó. ¹⁸ Ai kale be hulua boperóló dere dopókuta, *jaspa* kanené aleyóo, be huluata, ti *kold kapa* wisinaalené aleyóo erepó. Ai kale *kold kapata*, hukulukélé ini, mo kasa kasa yó fipó. ¹⁹⁻²⁰ Ai be hulua boperóló dere dopóku mukuté mulaté hore kapo fakerape auraairalaal, mo doasi *moniné* duputere kae kae kasa kasai kanerapené auró beterepó. Folosóró kaae suraalu, muló betere mukuté *jaspa* kanené auróo, 2 ti *sapaia* kanené auróo, 3 ti, *kalsitoní* kanené auróo, 4 ti *emerald* kanené auróo, 5 ti *sadoniks* kanené auróo, 6 ti *kanilian* kanené auróo, 7 ti *krisolait* kanené auróo, 8 ti *berl* kanené auróo, 9 ti *topas* kanené auróo, 10 ti *krisopres* kanené auróo, 11 ti *jasint* kanené auróo, 12 ti *ametes* kanené auróo, erepó. ²¹ Kale ai dopóku 12 tū serekerapeta, 12- du dui meleke *perl-né* alée molepó. Ai tū sereke dokota, mo betä *perl* doasiné alée mulapó. Be hulua tuqmó fale tūta, *kold kapa* wisinaale mo kasa kasai *klas kaaené* aleyóló molepó.

²² Ai be hulua tuqmó Kótópaae momatere be betä kilinipó. Ti noatepae, doasi fotokö bole Tale Kótóró kale *Sipsip* hupu male atimamota, ti ai be hulua tuqmó ere momatere betórótipó. ²³ Ai be huluamó Kótóné ama ere alané dērō kale *Sipsip* hupu malené dētamō eró betereteiné, suka dērō wélié dētamō mo yayá inipó. ²⁴ Ai be huluamó dēyó fale dēnē, i haemó betó mole so whj fea diliki dolomó kutu betaqsóró, ai dēnē dēraalopó. I haemó tēteróló kaae tare topo whjrape, atima mo kelaalo kokoné sini ala wisi-

naale sóró wóló ai be tuqmó muaalopó. ²⁵ Ai be hulua tuqaae faaire tyrapé kinokélé ini, mo hæle tukwé faróló muló betaalopó. Ti noatepae, aimó diki dere ala muni, dētóró yó tareteinépó. ²⁶ Kae kae hae kwiamó betó mole so whjné doasi doi mutere alaró, kelaalo kokqoi ala wisinaletamo sóró wóló ai be hulua tuqmó mulaalopó. ²⁷ Dowi ala mole whj ai be hulua tuqmó sókó faalomeipó. Halei ala dere whjaperó, kapala dilikitere so whj betakélé ai be hulua tuqaae mo sókó faalomeipó. Kale *Sipsip* hupu malené mo ti betere *buk-mó* doi mole so whj betä ai be huluamó fóló betaalopó.

22

Mo ti betó tawaaire wéi

¹ Téró, kale *ensel-né* ɻpaae mo ti betó tawaaire fu betere kikisi wéi kelaai ape yóló yó melalepó. Ai fole wéita, Kótóró kale *Sipsip* hupu maletamoné tēteróló kaae tare doasi betere tikimó sorokó wóló, ai be hulua tuqmó fale tū seraa fu betepa kelalepó. ² Ai wéi fóku uté dērō, ité dētamomó mo ti betó tare ni daalepó. Wélié dokø fea ai niné du oletua dapó. Ai niné ama sókuta, i hæe kwiamó betó mole so whj tuqmó mole kae kae sek̄i alarape fea i ni sóku fotokoné sūmō wisiranérápó. ³ Take so whjné yale dowi alamó Kótóné erale sek̄i ala ai be huluamó momó kae muaalomeipó. Kótóró *Sipsip* hupu maletamoné tēteróló kaae tare tiki ai be huluamó mupa, ama kutó diratere so whjné ama erae dere ala erótü betaalopó. ⁴ Atimané ama kelepa koloo, ama doi atimané kutirimó asé yó fóo, yaalopó. ⁵ Aimó be dilikitere ala momó kae muaalomeipó. Atima suka dē ó sà dékélé, yayatere ala mo enénipó. Ti noatepae, atima dē tuqmó beterópóló Tale Kótóné

ama ere dënë dëró betaalopó. Atéró bituraalu, betere dokó fea atimanékélé, fea ala fea teteróló kaae taté fu betaalopó.

⁶ Tale åta, ama kóló whjrapené keperape teteróló kaae tare Kótó beterapó. Atérú, mo felekemó eraaitere ala ama kutó diratere so whjpaae ene fópóló, ama *ensel* atima beterepaae doteyalepó, yalepó.

Yesu walapóló ere fo

⁷ “Ę mo felekemó waalo ai ape. Kótóné i ala eraalopóló i *buk-mó* asere fo eró tare so whjta, Kótóné atima wisiralepóló, hajné sukutu betaalo ai ape,” yalepó.

⁸ I yale forape wosoo, yale alarape koloo, yale whjta ę Jonpó. I alarape yó male kílipaae ai yó male *ensel* daale tikimó ąpaae moma yaai deraapisa fóló fió mualepó. ⁹ Téyalemó, ama ępaae duraalu, “Atékes! Ḳta tale mei, dámoo wusuró Taléné kutó diratere whjpoló. Nonaaorape Kótóné kóló whjrapekélé, kale i *buk-mó* mole fo eró tare so whjkélé, dą fea betą kutó diratere fakepó. Térapa, Kótó aqmó sukóló bitu, ama doi betą sóró horótú betae,” yalepó.

¹⁰ Téró, kale dere kaae ępaae momó duraalu, “Kótóné i ala eraalopó ere fo häkearóló i *buk-mó* aseyóló muló betere fo kinóló mulaqse. ¹¹ Dowi ala du betere so whjta, atima ai alatóró yó tanópóló yae. Kae kae mo kelaalo sonaaiei dowi ala du betere so whjta, ti ai alatóró du beterópóló yae. Mo donoi ala wisí du betere so whjta, ti atimané ai du betere wisí alatóró yó tanópóló yae. Me dowi alatamo hosekéni, Kótóné ama kae beteró betere so whj ti atima ai betere kaaetóró betó tanópóló yae,” yalepó.

¹² “I dere fo wosae, ę mo felekemó waalo ai ape!

So whj dokó feané yale alamó tokó melaai yalo i tare duputa, ę wouraalu melaalo ai ape.

¹³ Ḳta, *Alaparó Omekatamopó*. Folosóró kaae sóró betaleteiró, kemerale foloteitamota etórótipó.

Ola ąla fea keké nale betekélé, fea ala touróló kemeratere betekélé, ti mo etórótipó.

¹⁴ Deróló sókó fatere ffoloi kutu fokotu betere so whjta, Kótóné wusiró beterapa hajné sukutu betae.

Ti atétere so whj be dopóku tų serekemó doasi be huluapaae sókó fóo, mo ti betere ni du tokó nóo, yaairetei, mo sırapó.

¹⁵ Kale dopóku aqro haçrape betó mulapó.

Ai haçrapeta i ape. Whéró hereitamoné whj dele alakélé, kae kae hosq fo ó isi whjné dere alakélé, nöpu nokole alakélé, whj dele alakélé, kapala kótóraperó keperapetamopaae momatere alakélé, kapala fo yóló whj dilikqai ekèle du betere alakélé, i dosayale alarape du betere so whj atima feata, dopóku aqro betó mulapó.

¹⁶ Ḳta, Yesupó. I kelale alarape Keriso fake so whjné dosayóló tué yópóló, diąpaae yó male fae yóló yalo *ensel* doteyalepó.

Ḳta, Depit kaayale beteró ama deté fele naalené naaletamopó.

Atérú, hijka be dëteretamo deyó tare horepó,” yalepó.

¹⁷ Kale Dëi Kepe Wisiró whjné dokaai du betere sotamoné duraalu, “Ape,” du beterapó. Mepaae i dere fo wosetere so whjnékélé “Ape,” yópóló yae. Mepaae whj de węi nokole depa, ę beterepaae

wópóló yae. Mepaae whj dené wçi nenée du betepa, mo ti betó tawaaire wçi dupuni, hale sóró nale wópóló yae.

¹⁸ Kótóné i ala eraalopóló, *buk-mó* asere fo wosetu betere so whj feapaae dirii ma fo i dapa wosae. Mepaae so whj denétamo i *buk-mó* mole fo tómó me kae beleróló depa, ti Kótóné i *buk-mó* bopetu betere sekéi alarape ai so whjpaae mo turó eraalo ai ape. ¹⁹ Mepaae whj dené Talené i ala eraalopóló *buk-mó* mole fo mepaae kwia tokóló aluratepa, ti Kótóné

atétere whjmó melaalopóló i *buk-mó* bopeyale mo ti betere ni du nóo, kae tñe be huluamó beteróo, yaai yale alatamo ama fasó saalopó.

²⁰ I kale aseyóló muló betere alarape kelale whjné duraalu, “Mopó. È felekemó walapó,” fo dapó.

Tétepa duraalu,
“Mo kée Téyópóló yae.

Tale Yesu-ó, ya ape,” dapó.

²¹ Tale Yesuné hale tao sere ala wisinaale Kótóné so whjpaae wópóló yae. Mo kée. Téyópóló yae.